

ISSN 2465 – 3683 (Print)
ISSN 2730 – 3098 (Online)

วารสาร JBVDSR วันมฆองแหรภพุทธศาสตรปริทรศน์

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) ปี 2568
Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak
Vol.12 No.2 (July - December) 2025

Graduate School, Surin Campus
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

วารสารวณัฏฐองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์

Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak

ISSN: 2465-3683 (Print)

ISSN: 2730-3098 (Online)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2568

Vol.12 No.2 July -December 2025

- **กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ**

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

- **วัตถุประสงค์**

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวณัฏฐองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ (Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak) บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ เป็นวารสารวิชาการ ราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ) คือ ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม-มิถุนายน, ฉบับที่ 2 เดือน กรกฎาคม - ธันวาคม

- วัตถุประสงค์ของวารสาร คือ เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการ และการวิจัยด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยเน้นองค์ความรู้ในมิติศาสนา ปรัชญา การศึกษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา แก่ผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย และนิสิต นักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา โดยเปิดรับบทความทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

- ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) อย่างน้อย 3 ท่านต่อบทความ

- ทัศนะ และความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารวณัฏฐองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความเท่านั้น และไม่ถือเป็นทัศนะของผู้รับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวณัฏฐองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

- **ภาพปกหน้า:** ปราสาทหินพนมรุ้ง (Prasat Phanom Rung) โบสถ์พราหมณ์ลัทธิไศวะ สร้างในราวพุทธศตวรรษที่ 15 โดยพระเจ้าราชนธรวรมันที่ 2 สถาปัตยกรรมแบบเกาะแกร์ คลัง บาปวน นครวัด บายัน ปัจจุบัน ตั้งอยู่ ณ อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดบุรีรัมย์

- **ภาพปกหลัง:** พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร (Bodhisattva Avalokitesvara) หินทราย สูง 43 ซม. ศิลปะลพบุรี หรือศิลปะขอมแบบบายน อายุราวพุทธศตวรรษที่ 18 พบที่บ้านหนองเรือ ตำบลศรีสุข อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันประดิษฐานไว้ ณ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสุรินทร์ ตำบลเฉนียง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Executive Advisor)

พระพรหมวัชรธีรจารย์, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, รศ.ดร.	รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์
พระปัญญาธิ์รบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระครูศรีสุนทรสรกิจ, ผศ.ดร.	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหาร วิทยาเขตสุรินทร์
ผศ.ดร.ธนู ศรีทอง	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการ วิทยาเขตสุรินทร์

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ (Editorial Advisor)

รศ.ดร.รัตน์ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.สมชาย ปโยโค	สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
อ.ดร.วิจิตรา โพธิสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บรรณาธิการ (Editor-in-Chief)

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์

รองบรรณาธิการ (Associate Editor)

อ. ดร.ธนรัฐ สะอาดเยี่ยม

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

พระปลัดกิตติ ยุติธโร, ผศ.ดร.
อ. ดร.ภูษวรินทร์ สุขเสน

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

หน่วยงานภายใน

พระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒน์, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ธนู ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.อัศวิน ธีรไม้มหอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.บุญญิตี สาลี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.สุชาติ บุญขุณานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาถ้อยแถลง (Peer Reviewer)

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

ศ.ดร.วัชร งามวิจิตรเจริญ	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รศ.ดร.อำนาจ ยอดทอง	มหาวิทยาลัยมหิดล
รศ.ดร.มารุต พัฒนา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
รศ.ดร.อภิภูวัฒน์ โพธิ์सान	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รศ.ดร.วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.ชาญณรงค์ บุญหนุน	มหาวิทยาลัยศิลปากร
รศ.ดร.ศิริณี จุฑาปะมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.สุนันท์ เสนารัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.วีระชัย ยศโสธร	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.อัศวิน หนีไม้หอม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ประชัน คเนวัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
รศ.ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
รศ.ดร.โสวิทย์ บำรุงศักดิ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รศ.ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รศ.ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิคุณสารคุณ, ผศ.ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	
ผศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ผศ.ดร.บัญญัติ สาลี	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.สมัย วรรณอุดร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.ประภาส แก้วเกตุพงษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผศ.ดร.สวัสดิ์ โพธิ์วัฒน์	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.สาคร อัมจักร	ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผศ.ดร.สุชาติ บุษย์ชยานนท์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.พิรวัส อินทวิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.สิริพัฒน์ ลาภจิตร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
ผศ.ดร.นฤมล ภูสิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.ฉัตรณรงค์ศักดิ์ สุธรรมดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
ผศ.ดร.เสกสรรค์ สนวนา	มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
ผศ.ดร.สมชาย ดำเนิน	สมาคมนักวิจัยแห่งประเทศไทย
ผศ.ดร.เมธา หริมเทพาธิป	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ผศ.ดร.วิชณุ สุทธิวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ผศ.ดร.อำนาจ มีราคา	วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต
ผศ.ธีรวัฒน์ หินแก้ว	วิทยาลัยพิษณุบัณฑิต
อ. ดร.ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กทม เขต 2
อ. ดร.มนูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
อ. ดร.สงวน หล้าโพนทัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อ. ดร.สุรัชย์ พุดชู	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
อ. ดร.วุฒิพงษ์ รอดบำรุง	นักวิชาการอิสระ
อ. ดร.วิโรจน์ ทองปลิว	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อ. ดร.วิจิตรา โพธิสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อ. ดร.ธัญพงศ์ สารรัตน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
อ. ดร.อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
อ. ดร.พิสุทธ์พงศ์ เอ็นดู	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตสุรินทร์
อ. ดร.จักรี ศรีจารุเมธีญาณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
อ. ดร.เมธาวี โชติชัยพงษ์	มหาวิทยาลัยราชธานี
อ. ดร.อาทิตย์ ถมมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศ.ดร.จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาวิศิต ธีรวิโส, รศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รศ.ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระครูเขมธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ, ผศ.ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.ธนู ศรีทอง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.วิเศษ ชินวงศ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผศ.ดร.วรณัฐ มุลสิน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พระมหาเอกพันธ์ วรธมมณญ, อ. ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ. ดร.ชูชัย ประดับสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ. ดร.อดิเรก โลกะนัง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ. ดร.พูนศักดิ์ กมล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อ. ดร.ทิพย์พนากรณ์ เลาลี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองเลขานุการวารสาร (Journal Secretariat Team)

พระมหามานะ ปิยภาณี	นักวิชาการศึกษา
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
นายเจนรงค์ ทะนะอัน	นักจัดการงานทั่วไป
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
นายธเนศ ทองอัม	นักจัดการงานทั่วไป
	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: นายเจนณรงค์ ทะนะอัน นายธเนศ ทองอัม

ออกแบบปก: พระครูเขมธรรมบัณฑิต, ผศ.ดร. และ พระมหามานะ ปิยภาณี

พิมพ์ที่: บริษัท ไอพริ้นท์แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
433/8-9 ถนนจิระ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

คำอนุโมทนาพจน์ รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้จัดตั้งเมื่อปี พุทธศักราช 2531 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นสถานที่ดำเนินการตามพันธกิจของมหาวิทยาลัย ด้านการผลิตบัณฑิต ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และด้านทะนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะพันธกิจในด้านการผลิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยได้จัดตั้งขึ้นเพื่อเปิดโอกาสทางการ ศึกษาให้แก่ ผู้ต้องการศึกษาและเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้มีแหล่งศึกษาในพื้นที่ที่ไม่ต้องเดินทางไปศึกษา ที่ต่างจังหวัด ซึ่งจะสามารถช่วยสนองงานคณะสงฆ์ในขณะที่กำลังศึกษาได้อีกทางหนึ่ง และเป้าหมายใน การผลิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยมุ่งผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีศักยภาพที่จะ พัฒนาตนเองให้เพียบพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านการส่งเสริม พระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม และด้านทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยได้มีการนำ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ได้รับอนุมัติจากสภา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้เปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษา ทั้งในระดับปริญญาโท และ ปริญญาเอก ดังนั้น เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา บัณฑิตศึกษา วิทยาลัย สงฆ์สุรินทร์ จึงได้จัดทำวารสารวรมัญญองแหกรพุทธศาสนตรปริทรรศน์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมการผลิตผลงานทางวิชาการและงานวิจัยด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญา 2) เพื่อให้บริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและปรัชญาแก่สังคม 3) เพื่อเป็นเวทีแลกเปลี่ยนแนวคิดทาง พระพุทธศาสนาและปรัชญา และ 4) เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

ในนามของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ขออนุโมทนาและ ขอบคุณกองบรรณาธิการวารสารวรมัญญองแหกรพุทธศาสนตรปริทรรศน์ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและ ภายนอก และคณะทำงานทุกภาคส่วนทำงานด้วยความวิริยะ อุตสาหะ ด้วยกำลังกายและสติปัญญา ทำให้วารสารฉบับนี้มีคุณภาพและเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการ ด้วยอำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ขออำนวยพรให้ทุกท่านจงเจริญด้วยพรทั้ง 4 ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ตลอดกาลทุกเมื่อเทอญ

พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ, รศ.ดร.

รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทบรรณาธิการ

สำหรับปีที่ 12 ฉบับที่ 2 ของ **วารสารวนัฆมฏอบแหธรกพุทธศาสนาตรปธิทธธณ** (Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak) บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ซึ่งเป็นวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ เน้นองค์ความรู้ ภูมิปัญญา ศาสนา ปรัชญา การศึกษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และมานุษยวิทยา องค์ความรู้ดังกล่าวเป็นวัตถุประสงค์หลักของวารสาร บทความที่ได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร ได้ผ่านการพิจารณาจากนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิอย่างเข้มงวด พิถีพิถัน เพื่อให้ได้บทความถูกต้องครบถ้วน ได้มาตรฐานวิชาการ มีความน่าสนใจ มีคุณค่าต่อการพัฒนาวิชาการและภูมิปัญญา โดยวารสารได้ดำเนินการตีพิมพ์บทความวิจัย (Research Article) บทความวิชาการ (Academic Article) ที่มีคุณภาพ ทั้งได้นำข้อสังเกตและเสนอแนะจากผู้อ่านผู้ติดตามวารสารมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สำหรับผลงานที่ถูกเลือกนำมาตีพิมพ์เผยแพร่ภายในเล่มปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม) 2568 นี้ มีจำนวน 30 บทความ ประกอบด้วย

บทความวิจัย (Research Article) จำนวน 25 เรื่อง ได้แก่

เรื่องที่ 1 การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

เรื่องที่ 2 การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

เรื่องที่ 3 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

เรื่องที่ 4 กระบวนการบริหารจัดการและแนวทางพัฒนางานประกันคุณภาพภายในตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

เรื่องที่ 5 แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์

เรื่องที่ 6 การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

เรื่องที่ 7 การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนาตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์

เรื่องที่ 8 แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

เรื่องที่ 9 ความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแนวทางการพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

เรื่องที่ 10 แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้มอุบลราชธานี

เรื่องที่ 11 ผลการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย

เรื่องที่ 12 การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เรื่องที่ 13 ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

เรื่องที่ 14 การศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

เรื่องที่ 15 แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3

เรื่องที่ 16 กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี: ศึกษากรณีการเลือกตั้ง ปี 2567

เรื่องที่ 17 ระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดสุรินทร์

เรื่องที่ 18 การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

เรื่องที่ 19 “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมนำสุข”: รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออรรถลักษณะทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดศรีสะเกษ

เรื่องที่ 20 การสร้างบทการแสดง แสง สี เสียง “อารยะขุขันธ รอยทางแห่งศรัทธา แชน โฉนตาบุชาบรรพชน” อำเภอลือชัยบุรี จังหวัดศรีสะเกษ

เรื่องที่ 21 การออกแบบบอร์ดเกมวิชาคณิตศาสตร์: บอร์ดเกม “เศษส่วน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

เรื่องที่ 22 การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดความรู้การอ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสักสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลานสัก สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี

เรื่องที่ 23 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน

เรื่องที่ 24 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

เรื่องที่ 25 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

บทความวิชาการ (Academic Article) จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่

เรื่องที่ 1 ส่วนประสมทางการบริหาร 7P เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียน
เอกชนในยุคการเปลี่ยนแปลง

เรื่องที่ 2 ภาวะผู้นำร่วมสมัยมิติใหม่ของการพัฒนาองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

เรื่องที่ 3 พระพุทธเจ้ากับการบริหารจัดการคนเก่ง

บทวิจารณ์หนังสือ จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่

เรื่องที่ 1 กรรมรหัสลับที่แก้ได้

เรื่องที่ 2 การแพทย์แนวพุทธ

สำหรับฉบับนี้ก็เช่นเคยทางกองบรรณาธิการยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของวารสารวิชาการ ซึ่งบทความที่น่าลงตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความล้วนผ่านการกลั่นกรองจากนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสิ้น เพื่อให้ได้บทความที่มีคุณภาพ แลคมคม น่าสนใจ ถูกต้องครบถ้วนตามหลักวิชาการ โดยทางกองบรรณาธิการมีความมุ่งหวังอย่างยิ่งที่จะทำให้ผู้อ่านเป็นผู้ได้รับประโยชน์สูงสุด หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะเชิงสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อการนำไปปรับปรุงและพัฒนาวารสารทางกองบรรณาธิการยินดีน้อมรับทุกความเห็นด้วยความเต็มใจและยินดีนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้วารสารนี้มีคุณภาพยิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์
บรรณาธิการ

สารบัญ

	หน้า
อนุโมทนาพจน์ ร่องอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์	ก
บทบรรณาธิการ	ข
สารบัญ	ง
 บทความวิจัย : Research Article	
การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑอาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ภักษ์วัชร สุขเสน, วันชัย ชูศรีสุข, อิศรพงษ์ ไกรสินธุ์, พระมหาฉัตรชัย ธรรมวรเมธี	1-14
การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ นวพร หวังผล, พระครูสาธุกิจโกศล, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ	15-28
การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ นราธิกุล บุญสอน, พระปลัดสุระ ญาณธโร, พระมหาวิจิต ธีรวิโส	29-44
กระบวนการบริหารจัดการและแนวทางการพัฒนางานประกันคุณภาพภายใน ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 สมฤทัย มงคล, ธนู ศรีทอง, สถาพร ภาคพรม	45-58
แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ พระอธิการสหพล สมจิตโต, พระมหาวิจิต ธีรวิโส, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ	59-72
การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของ องค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พระวิกรม อิทธิญาโณ, พระมหาวิจิต ธีรวิโส, วรภูมิ มูลสิน, พระปลัดสุระ ญาณธโร	73-88
การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนาตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ พระมหาณัฐกานต์ ศรีสุข, ธนู ศรีทอง, สมศักดิ์ บุญปุ	89-102

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 อุษณีย์ ดาศรี, สีน งามประโคน, วิเศษ ชินวงศ์	103-118
ความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแนวทางพัฒนาตาม หลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ประเสริฐ สิงหลสาย, ธนู ศรีทอง, เกษม แสงนนท์	119-132
แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ประมวล รัตนวัน, รัตนะ ปัญญาภา, ไพศาล พากเพียร	133-144
ผลการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ปรณพัชร ศรีวัฒนพงศ์, นนทชนนภพ ปาลินทร	145-156
การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กาญจนาโนชญ์ ขุนกอง	157-166
ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สิริกุล สิงหาบุตร, ขนิษฐา พรหมเหลือ, คมสันตรี ไพบุลย์	167-182
การศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ศทาวุธ คะลา, อุดมเดช ทาระหอม, ชวนคิด มะเสนะ	183-198
แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ดมิสา ชัยสอน, เจริญวิษณุ สมพงษ์ธรรม	199-210
กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี: ศึกษากรณี การเลือกตั้ง ปี 2567 วรภูมิ มูลสิน, ฌักไกร คะตะวงศ์, พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ปิยวรรณ ศิริเดชขจร	211-224
ระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระขุดดงสำราญวิทยา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ สุธิรา เกาสระคุ	225-236

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับ บัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ฉัตรสุตา ผาสุขมูล, สีขรินทร์ ก้อนในเมือง, วีรวัฒน์ คำแสนพันธ์	237-252
“เส้นทางท่องเที่ยวธรรมนำสุข”: รูปแบบการจัดการความรู้เพื่ออรรถลักษณะทางศิลปวัฒนธรรม ท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพร พิสัย จังหวัดศรีสะเกษ วิมล หลักรัตน์, ฉันทพงศ์ สารรัตน์, โพธิ์พงศ์ ฉัตรนันทภรณ์, อัฐพร กิ่งบู, สุเทวี คงคุณ, พรศิริ วิรุณพันธ์, ลัดดาวัลย์ สมจิตร, ณัฐนรี กิ่งเกษ, ชวลิต สีหาภาค, สุภัสสา เหมือนมาตย์อดิศักดิ์ สันบนุน, สาคร ผมพันธ์, ธนพล ป้องแก้ว	253-270
การสร้างบทการแสดง แสง สี เสียง “อารยะชุขันธ์ รอยทางแห่งศรัทธา แชนโฌนตา บุชาบรรพชน” อำเภอชุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ฉันทพงศ์ สารรัตน์, เชิดศักดิ์ ฉายถวิล, ธนพล ป้องแก้ว, เอนก ศรีภาพ, ธีรพัฒน์ ผงกุลลา, สิริชัย ศรีชัย, ปวิพล แสนหยุด, ธีรวัช บริบูรณ์, สุริยา ัฒมา, บดีนทร์ มานะวงศ์, กิตติพิศ มาลัย, กฤษตกร ฌนอมบุญ, ศรชัย กันทอง	271-288
การออกแบบบอร์ดเกมวิชาคณิตศาสตร์: บอร์ดเกม “เศษส่วน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 3 อัศรพล อนุพันธ์, วิษณุ สุทธิธรรม	289-304
การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดความรู้การอ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหา เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอแล่นสักสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์ส่งเสริมการ เรียนรู้อำเภอแล่นสัก สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี ธนาภัสสร สอนธิรักษ์, วันวิสาข์ เชื้อขวด, กันต์ภูษิต วิโรจะ	305-318
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน สมศักดิ์ แทนคำ, กาญจนา อุปสาร, สุธินี รัตนศรี	319-332
ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พลภัฏฐ์ มณีชัยพงษ์, สัมฤทธิ์ ทองทับ, เตือนใจ ไทยแท้, สุนทร กุมาริจิต, กาญจนา อุปสาร, พิเศษ ขาวจันทร์	333-342
ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 กรกนก นงประโคน, สมศักดิ์ จีวัฒนา 2, พิทยา พันธะไชย	343-356

บทความวิชาการ : Academic Article

ส่วนประสมทางการบริหาร 7P เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนในยุคการเปลี่ยนแปลง 357-372

สุกัญญา สุदारรัตน์

ภาวะผู้นำร่วมสมัยมิติใหม่ของการพัฒนาองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ 373-386

บรรจง ลาเวลี, พระครูชัยรัตนกร, ฉัตรชัย ชมชาลี

พระพุทธเจ้ากับการบริหารจัดการคนเก่ง

พระมหาวีศิต ธีรวิโส, พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ, พระครูเกษมอาจารย์สุนทร, วันชัย สุขตาม 387-402

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

กรรมรหัสลับที่แก้ได้ 403-416

พระไชยะณัฐ อธิปญโญ (ปิดโพธิ์), เบญจมาศ สุวรรณวงศ์

การแพทย์แนวพุทธ

พระครูโกศลสมาธิวัตร (จำปี/บุตรเงิน), ภาณุวัชร สุขเสน 417-426

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 427-446

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Publication Ethics) 447-450

การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

DEVELOPMENT AND UPGRADING OF LOCAL FOOD PRODUCTS TO STRENGTHEN THE COMMUNITY ECONOMY IN THE PROVINCE SURIN

ภักขวัชร สุขเสน¹, วันชัย ชูศรีสุข²,
อิสรพงษ์ ไกรสินธุ์³ และพระมหาฉัตรชัย ธรรมวรเมธี⁴
Phatchavat Suksen¹, Wanchai Chusrisuk², Isarapong Krisin³
and Phramaha Chatchai Thammawarametee⁴
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻⁴
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻⁴
E-mail: patchavat.suk@mcu.ac.th¹

ได้รับบทความ: 27 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 20 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 23 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของอาหารพื้นถิ่นจังหวัดสุรินทร์ 2) ศึกษากระบวนการพัฒนา และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นของชุมชน 3) เพื่อพัฒนา และยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารภาครัฐ/ ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 คน 2) นักวิชาการ/ปราชญ์ชุมชน จำนวน 3 คน 3) นักพัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน 4) กลุ่มแม่บ้าน/ผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 10 คน และ 5) ตัวแทนชุมชน จำนวน 10 คน รวมเป็น 30 คน เครื่องมือการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการลงพื้นที่สัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจุบันจังหวัดสุรินทร์ประชาชนส่วนใหญ่จัดอยู่ในกลุ่มไทยเขมร กลุ่มไทยกูย และกลุ่มไทยลาว ซึ่งวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสุรินทร์เองก็ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มชนชาติดังกล่าว อาหารพื้นถิ่นมีความหลากหลายชนิด เช่น อังแกบอบบ หรือ กบยัดไส้ เป็นอาหารที่ชาวเขมรและกูย นิยมรับประทาน เพราะได้รสเผ็ดร้อนจากพริก เป็นต้น

2. กระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากหลากหลายแนวคิดของนักวิชาการจะมีความคล้ายคลึงกันผู้ศึกษาจึงสรุปขั้นตอนหลักที่สำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 5 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาแนวคิด 2) การประเมินปัจจัยที่มีอยู่ 3) การประเมินปัจจัยที่ใช้อย่างละเอียด 4) การพัฒนา และทดสอบผลิตภัณฑ์ 5) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด (Launch) งานวิจัยนี้ได้คัดเลือกอาหารพื้นถิ่นคืออังแกบอบบหรือกบยัดไส้ เพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

3.การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น โดยทีมวิจัยได้ยกระดับเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น คือ อังแกีบอบ(กบยัดไส้) ด้วยการพัฒนาสูตรอาหาร เช่น รสชาติ รูปลักษณ์ เป็นต้น และบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์อาหารและตรงกับความต้องการชุมชนและบริบทของท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์, อาหารพื้นถิ่น, เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

This research article has three objectives: 1) to study the context, current situation, problems, local food products, and needs in developing local food products in the community, 2) study the development process and upgrading the quality of local food products in the community, and 3) develop and upgrade local food products to strengthen the community economy in Surin Province. This is qualitative field research by analyzing data from academic documents, related research, and interviewing 5 groups of key informants: 1) government executives/local leaders, 5 persons; 2) academics/community scholars, 3 persons; 3) community development officers, 2 persons; 4) housewives/restaurant operators, 10 persons; and 5) community representatives, 10 persons, totaling 30 persons. The research results are presented using descriptive analysis.

The research results were as follows:

1. Surin Province, most of the people are in the Thai Khmer, Thai Kui, and Thai Lao groups. The local food culture of Surin Province itself has been influenced by these ethnic groups. There are many types of local food, such as Angkaebob or stuffed frog, which is a food that the Khmer and Kui people like to eat because it has a spicy flavor from chili, etc.

2. The process of developing new products from various academic concepts of academics is similar. Therefore, the researcher summarizes the main important steps in developing new products in 5 steps: 1) Concept development, 2) Evaluation of existing factors, 3) Evaluation of factors used in detail, 4) Product development and testing, 5) Product launching to the market (Launch). This research selected local food, Angkaeb-bob or stuffed frog, to enter the process of developing and upgrading the quality of local food products of communities in Surin Province.

3. Development and upgrading of local food products by the research team has been upgraded to increase the value of local food products, namely Angkabob (stuffed frog), by developing food recipes and packaging that are

appropriate for the food product and meet the needs of the community and local context.

Keywords: Development and upgrading, Local Food Products, Community Economy

1. บทนำ

อาหารไทยเป็นอาหารที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แสดงให้เห็นถึงขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ต้มเคี้ยวที่มีมาของไทย ที่นำเอาวัตถุดิบทางการเกษตรมาผสมผสานกับพืช ผัก สมุนไพร ในลักษณะเครื่องเทศ เครื่องปรุงรส ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการปรุงแต่งอาหาร โดยใช้ภูมิปัญญาไทยให้อาหารมีสี รส กลิ่น ชวนรับประทานและมีคุณค่าทางโภชนาการ ซึ่งเป็นคุณลักษณะเด่นที่สามารถพัฒนาศักยภาพในการผลิตและสร้างโอกาสทางการตลาดเพื่อการส่งออกให้แพร่หลายสู่ ตลาดโลกได้สินค้าอาหารไทยในหลายๆ ประเภท เช่น เครื่องเทศและสมุนไพร เครื่องปรุงรส สิ่งปรุงรสอาหาร ซุปและอาหารปรุงแต่ง แม้ว่าจะมีมูลค่าการส่งออกน้อยเมื่อเทียบกับสินค้าอาหารกลุ่มอื่น ๆ แต่จัดได้ว่าเป็นผลิตภัณฑ์อาหารไทยที่มีระดับความเป็นเอกลักษณ์ไทยสูง โดยเฉพาะเป็นวัตถุดิบที่สำคัญสำหรับร้านอาหารไทยในต่างประเทศ ซึ่งมีศักยภาพและแนวโน้มการส่งออกเพิ่มมากกว่าอาหาร ประเภทอื่น ๆ ตลาดส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรปออสเตรเลีย และกลุ่ม ประเทศอาเซียน (อบเชย วงศ์ทอง และสุจิตตา เรืองรัมย์, 2550: 2-3)

อาหารพื้นถิ่นยังเป็นเครื่องแสดงถึงพลัง ศักยภาพ และอัตลักษณ์ทางสังคม ที่แต่ละแห่งต่างก็มีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของแต่ละชุมชน ซึ่งมีความหลากหลาย ทั้งรูปแบบ สีสัน วิธีการปรุงแต่ง รสชาติ กลิ่น ความนิยมของผู้คน คุณค่าทางโภชนาการ อาหารบางอย่างยังเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมประเพณีความเชื่อของชุมชนแต่ละท้องถิ่น ปัจจัยเหล่านี้ กลายเป็นแบบแผนพฤติกรรมของการบริโภค อันเป็นผลผลิตที่เกิดจากภูมิปัญญาและและเครื่องบ่งชี้ทางวัฒนธรรม ควรค่าแก่การศึกษาในสังคมไทยซึ่งเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย ทั้งสภาพบริบทของพื้นที่และกลุ่มชาติพันธุ์ มีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน สมาชิกในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม การสร้างสรรค์องค์ความรู้การสะสมและถ่ายทอดภูมิปัญญากลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพื้นที่แต่ละแห่ง ทั้งด้านภาษา วัฒนธรรม ประเพณีการแต่งกาย รวมไปถึงแบบแผนอาหารการกินและการเลือกสรรในชีวิตประจำวัน ที่ผู้คนต่างหันมาให้ความสนใจกันมากขึ้น ในขณะที่อาหารพื้นถิ่นหลายประเภทถูกพัฒนา ปรุงแต่งให้เข้ากับกระแสของความเป็นสากล ทำให้เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในวงกว้างทั้งในและต่างประเทศ โดยเฉพาะความเข้าใจในความจริงที่ว่า อาหารพื้นถิ่นไทยหลายชนิด เป็นอาหารเพื่อสุขภาพ ที่มีส่วนผสมของสมุนไพร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาวะโภชนาการของมนุษย์รวมทั้งการป้องกันโรคร้ายไข้เจ็บ ในขณะที่มีความหลากหลายทั้งองค์ประกอบ ประเภท วิธีการทำ การให้ความหมาย สีสัน ความน่ารับประทาน ที่มาที่ไปของอาหาร ความสะอาดที่มีต่อผู้บริโภค ซึ่งใช้ทรัพยากร วัตถุดิบในท้องถิ่นมาเป็นเครื่องปรุงที่มีแบบฉบับเฉพาะตัว ที่เป็นผลมาจากการใช้ความรู้และแฝงไปด้วยระบบคุณค่าแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่นขณะที่อีกด้านหนึ่งภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ แม้ว่าอาหารพื้นถิ่นจะกลายเป็นจุดสนใจของผู้บริโภคเพิ่มมากขึ้น อันเป็นผลให้มีการส่งเสริมวัฒนธรรมด้านอาหารไทย ซึ่งสะท้อนจากปรากฏการณ์ต่างๆ อย่างมากมาย ทั้งในรูปแบบการส่งเสริมงานวิจัย การจัดงานรณรงค์หรืองานมหกรรมอาหาร 4

ภาคหาคแต่อาหารพื้นถิ่นไทย มีหลากหลายรูปแบบและหลากหลายประเภท อาหารบางอย่างเป็นที่รู้จักของผู้บริโภคโดยทั่วไป หากแต่ยังมีอาหารอีกหลายประเภทที่ผู้คนอาจจะไม่รู้จักรู้จักและเริ่มสูญหายไปจากท้องถิ่น ซึ่งสัมพันธ์กับการใช้ชีวิตของผู้คนสมัยใหม่ที่มีความรีบเร่ง ชับซ้อน ไม่ค่อยมีเวลาในการประกอบอาหารด้วยตนเอง รวมไปถึงการขยายตัวของวัฒนธรรมอาหารฟาสต์ฟู้ด ที่มาพร้อมกับความสะดวก รวดเร็วทันใจ และแสดงถึงความทันสมัย ทำให้อาหารท้องถิ่นบางชนิดกลายเป็นสิ่งที่เริ่มจะไร้คุณค่า เกิดการสูญเสียองค์ความรู้และลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นลงไป ซึ่งสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องหันกลับมาสร้างความเข้าใจ จัดระบบองค์ความรู้ เพื่อเป็นข้อมูลที่จะได้รับการอนุรักษ์และสานต่อคู่กับท้องถิ่นในสังคมไทยต่อไป

จังหวัดสุรินทร์มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ที่มีองค์ความรู้ที่หลากหลาย รวมถึงองค์ความรู้ในการประกอบอาหาร มีพัฒนาการมาอย่างยาวนาน เกิดการคิดค้น สืบทอด ประยุกต์ และผสมผสานเป็นอาหารพื้นถิ่นโดยในหลายชุมชนมีภูมิปัญญาชาวบ้านที่ผลิตอาหารเป็นที่ขึ้นชื่อทั้งด้านรสชาติ คุณค่าทางโภชนาการและความน่ารับประทาน บางชนิดเป็นอาหารที่มีวิธีการประกอบง่าย ๆ ใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นตามฤดูกาลหากแต่มีอาหารบางประเภทเริ่มหายสาบสูญไปทีละเล็กละน้อย เนื่องจากการขาดความสนใจของผู้คนสมัยใหม่ที่จะช่วยสานต่อความรู้ในด้านอาหารพื้นถิ่น ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเสียดายอย่างยิ่ง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนสมัยใหม่ เพราะอาหารนอกจากจะเป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กับระบบชีวิตของชุมชนแล้ว ยังเป็นเครื่องแสดงถึงภูมิปัญญาและสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน อีกทั้งยังเป็นการรับรู้ถึงวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นของคนจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิรวัส อินทวิ และคณะ (2565) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์” ผลจากการวิจัยพบว่า การรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ และภูมิลำเนา ที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมการบริโภคอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ที่ พบว่า พฤติกรรมการเคยทานเคยทำ และเคยขายอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดังนั้น จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีการจัดระบบความรู้และสานต่อ เพื่อรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมและเป็นสื่อในการเรียนรู้ของผู้คนในท้องถิ่นและผู้สนใจ ร่วมกันนำไปพัฒนาปรับปรุง ผสมผสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมด้านอาหารให้คงอยู่ต่อไป ด้วยข้อมูลต่างๆ ที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงต้องการที่จะศึกษาและพัฒนาแบบอาหารพื้นถิ่นในเขตจังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อและสามารถยกระดับเศรษฐกิจของชุมชนในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของอาหารพื้นถิ่นจังหวัดสุรินทร์

2.2 เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนา และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นของชุมชน

2.3 เพื่อพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

3.ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตด้านเอกสาร

เอกสารที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลได้แก่ หนังสือ วิทยานิพนธ์ เอกสารบทความ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือที่เป็นข้อมูลบทความงานวิจัยต่าง ๆ

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา 3 ประเด็นคือ 1) บริบท สภาพปัจจุบัน ปัญหา ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น และความต้องการจำเป็น ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ อาหารพื้นถิ่นของชุมชน 2) กระบวนการพัฒนา และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นของชุมชน 3) การพัฒนา และยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

3.3 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลักโดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้บริหารภาครัฐ/ผู้นำท้องถิ่น จำนวน 5 คน 2) นักวิชาการ/ปราชญ์ชุมชน จำนวน 3 คน 3) นักพัฒนาชุมชน จำนวน 2 คน 4) กลุ่มแม่บ้าน/ผู้ประกอบการร้านอาหาร จำนวน 10 คน และ 5) ตัวแทนชุมชน จำนวน 10 คน รวมเป็น 30 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง

3.4 ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ชุมชนตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์ เพราะเป็นพื้นที่ที่มีอาหารพื้นถิ่นที่หลากหลายและน่าสนใจ

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร มีขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้

4.1 ขั้นตอนเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษารวบรวมเอกสาร ชุดความรู้ และความเป็นมาเกี่ยวกับแนวคิด หลักการการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบวันและเวลาที่กำหนดไว้

3) จัดทำผลสรุปจากการวิจัยและประมวลองค์ความรู้และข้อคิดเกี่ยวกับการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

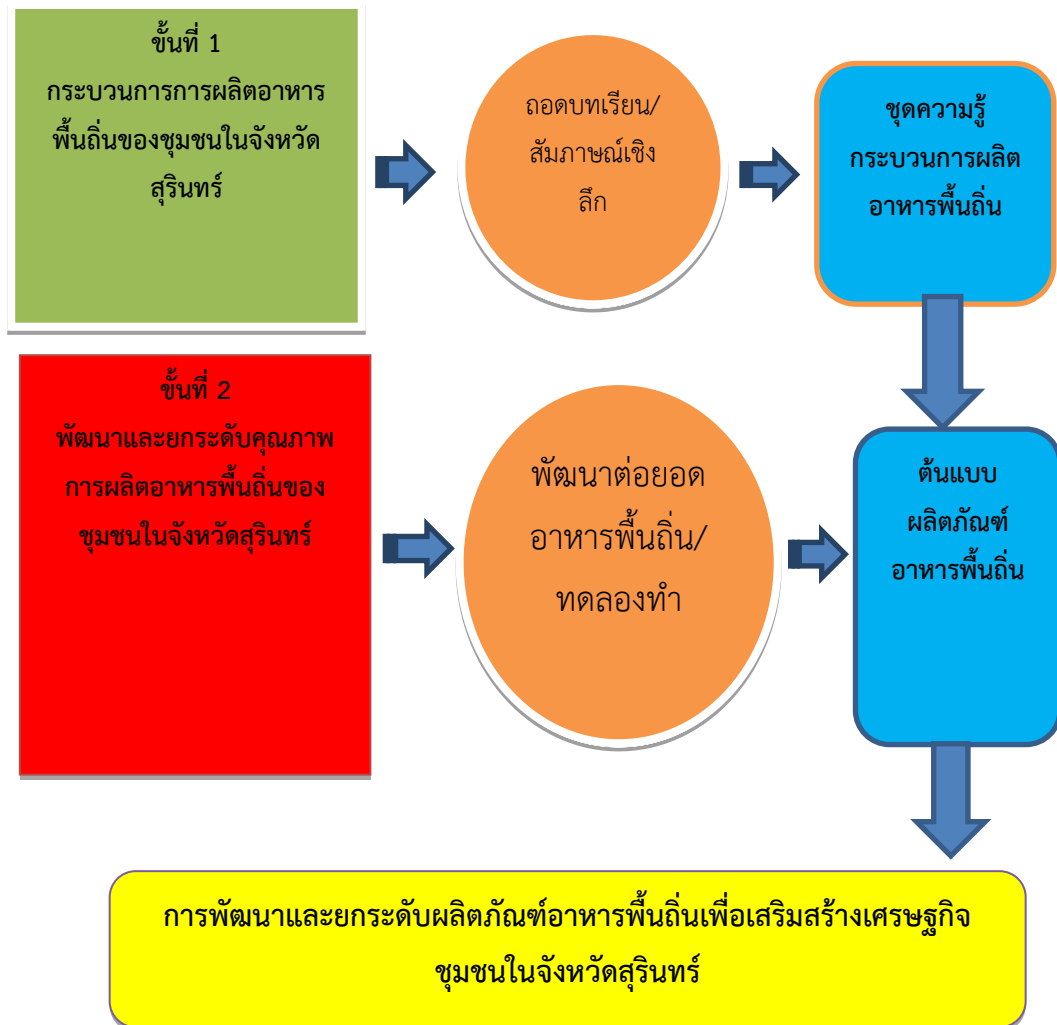
4.2. ขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและเชิงพรรณนา

5. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์” คณะผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดจากหลักคิดที่สำคัญ ไว้ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 : แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

6. ผลการการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันของอาหารพื้นถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า จังหวัดสุรินทร์ ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายกลุ่ม แต่กลุ่มชนหลักที่มีความสำคัญก่อให้เกิดรากเหง้าทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาแต่ยุคจวบจนปัจจุบัน จนกลายเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของชาวสุรินทร์ ก็คือกลุ่มไทยเขมร กลุ่มไทยกูย และกลุ่มไทยลาว ซึ่งวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสุรินทร์เองก็ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มชนชาติดังกล่าวเช่นกัน สามารถแบ่งประเภทของอาหารของจังหวัดสุรินทร์สรุปเฉพาะอาหารที่มีอยู่ในชุมชนกลุ่มเป้าหมายนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ 1) อังแกบبوب หรือ กบยัดไส้ เป็นอาหารที่ชาวเขมร

และถูกนิยมรับประทาน เพราะได้รสเผ็ดร้อนจากพริก และได้ประโยชน์จากเครื่องปรุง ซึ่งเป็นสมุนไพรทั้งสิ้น สามารถเก็บรับประทานได้หลายวัน จะขายดีในช่วงเทศกาลสารทเพ็ญ หรือที่เรียกว่า แชนโถงตา เพราะผู้คนจะหวนกลับภูมิลำเนาเพื่อทำบุญให้แก่บรรพชนผู้ล่วงลับ กบยัดไส้ที่โดดเด่น และโด่งดังมากอยู่ที่อำเภอปราสาทและอำเภอส่งขะ (สัมภาษณ์ นางทัศนีย์พร อัครชาติ, 12 พฤศจิกายน 2567) ปัญหาที่พบ คือ 1) กบหายาก 2) พ่อค้าจากที่อื่นเลียนแบบและใช้วัตถุดิบอื่นแทนเนื้อกบ เช่น เนื้อหมู เนื้อไก่ เป็นต้น 3) คนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสนใจอาชีพนี้ 4) ยังไม่มีบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมสำหรับเป็นของฝากประจำท้องถิ่น และ 5) กระบวนหรือขั้นตอนในการทำอาหารชนิดนี้ค่อนข้างยาก 2) อันซอมสเล็กโดง เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ข้าวต้มใบมะพร้าว” เป็นขนมประเภทนำไปใช้ในพิธีมงคล เปรียบเทียบถึงความเหนียวแน่น ขนมอันซอมสเล็กโดง มีกลิ่นหอมจากเนื้อมะพร้าว มีรสหวานจากกล้วย น้ำตาล และกะทิมะพร้าวสด ข้าวต้มใบมะพร้าว หรือ อันซอมโดงอันซอมโดง หรือ อันซอมสเล็กโดง หรือ ข้าวต้มใบมะพร้าว เป็นขนมที่มีหลายชื่อขนมของชนพื้นเมืองเขมรในจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งทำจากข้าวเหนียวผสมเนื้อมะพร้าวกลั่นน้ำว่า น้ำตาล แล้วห่อด้วยใบมะพร้าวให้มีลักษณะเป็นท่อน ยาว มัดด้วยเชือกแล้วนำไปต้มให้สุก เรียกอีกอย่างว่า ข้าวต้มใบมะพร้าว เป็นอาหารพื้นบ้านที่ชาวสุรินทร์รู้จักกันเป็นอย่างดี (สัมภาษณ์ นางอำไพ ชัยยิ่ง, 12 พฤศจิกายน 2567)

6.2 กระบวนการพัฒนา และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นของชุมชน

ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากหลากหลายแนวคิดของนักวิชาการจะมีความคล้ายคลึงกันผู้ศึกษาจึงสรุปขั้นตอนหลักที่สำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 5 ขั้นตอน คือ 1) การพัฒนาแนวคิด 2) การประเมินปัจจัยที่มีอยู่ 3) การประเมินปัจจัยที่ใช้อย่างละเอียด 4) การพัฒนาและทดสอบผลิตภัณฑ์ 5) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด (Launch) งานวิจัยนี้ได้คัดเลือกอาหารพื้นถิ่นคืออังกาบอบหรือกบยัดไส้ เพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

6.3 การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัย พบว่า ในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยแยกประเด็นศึกษาออก 2 ส่วน คือ 1) การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น โดยได้ยกระดับเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น กล่าวคือ อังกาบอบ(กบยัดไส้) ด้วยการพัฒนาสูตรอาหารและบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์อาหารและตรงกับความต้องการชุมชนและบริบทของท้องถิ่น อาหารที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นบริโภคนั้น นอกจากจะแสดงถึงลักษณะอาหาร สี สัน รสชาติ ความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารแล้ว ยังสะท้อนถึงภูมิปัญญา การเชื่อมโยงผสมผสานระหว่างวิถีการดำเนินชีวิตกับการดูแลสุขภาพที่บรรพบุรุษได้สั่งสมประสบการณ์จากชีวิตจริงและสืบทอดมาหลายชั่วอายุคนจนกลายเป็นวัฒนธรรม โดยการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีรสชาติเค็มๆ มันๆ เผ็ดบ้างเล็กน้อย หวานกะทิ หอมใบมะกรูดและน้ำกะทิ อันเป็นอัตลักษณ์ของอาหารพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรจังหวัดสุรินทร์ ฉะนั้น การวิจัยเรื่องนี้ จึงพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ด้วยการปรับปรุงอาหารเพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการและถูกหลักสุขอนามัย และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความเป็นอัตลักษณ์และตรงความต้องการของชุมชน(สัมภาษณ์ นางสาวสายชล อัครชาติ, 12 พฤศจิกายน 2567) โดยในที่ประชุมกลุ่มเห็นพ้องต้องกันใช้โลโก้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนตำบลขอนแก่นภายใต้ชื่อ “เจ้า

หมวยฟาร์มกบ” เพราะเป็นบุคคลแรกที่บุกเบิกในการสร้างอาชีพให้แก่ชุมชนด้วยการเลี้ยงกบและเป็นผู้สนับสนุนทุนทรัพย์ให้กับกลุ่ม เช่น หัวอาหาร เป็นต้น ในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ 2) เครือข่ายการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น กลุ่มเป้าหมายมีเครือข่ายทางการค้ามากมาย เช่น เครือข่ายพ่อค้าหรือแม่ค้าจากต่างถิ่นรับสินค้าไปจำหน่าย เครือข่ายทางสังคม เครือข่ายทางองค์กร เครือข่ายทางหน่วยงานภาครัฐ เช่นเกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งทางกลุ่มได้รับการติดต่อประสานงานไปออกบูธในโอกาสต่างๆ เป็นประจำ เช่น การออกบูธขายของในงานช้างสุรินทร์ประจำปี ทางกลุ่มก็ได้นำผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นอังกาบบอบ(กบยัดไส้) ไปจำหน่ายในการออกบูธด้วย ทำให้คนหรือประชาชนทั่วไปรู้จักของดีประจำอำเภอสงขะอีกผลิตภัณฑ์หนึ่ง(สัมภาษณ์ นางสาวอารญา บุรณะ, 14 พฤศจิกายน 2567)

ดังการออกบูธในงานช้างจังหวัดสุรินทร์ดังภาพกิจกรรมต่อไปนี้

ภาพ: การออกบูธผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นอังกาบบอบ(กบยัดไส้) ในงานช้างจังหวัดสุรินทร์
แหล่งที่มา: ผู้วิจัย, งานช้างจังหวัดสุรินทร์ 2566

7. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลครั้งนี้ผู้วิจัยจะได้นำประเด็นที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

7.1 สภาพปัจจุบันของอาหารพื้นถิ่นจังหวัดสุรินทร์ ผลจากการศึกษาพบว่า อาหารพื้นถิ่นของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายกลุ่ม แต่กลุ่มชนหลักที่มีความสำคัญก่อให้เกิดรากเงาทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาแต่ละยุคจบจนปัจจุบัน จนกลายเป็นวัฒนธรรมเฉพาะของชาวสุรินทร์ ก็คือกลุ่มไทยเขมร กลุ่มไทยกวย และกลุ่มไทยลาว ซึ่งวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสุรินทร์เองก็ได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มชนชาติดังกล่าวเช่นกัน สามารถแบ่งประเภทของอาหารของจังหวัดสุรินทร์สรุปเฉพาะอาหารที่มีอยู่ในชุมชนกลุ่มเป้าหมายนำมาใช้งานวิจัยนี้ 1) อังกาบบอบ หรือ กบยัดไส้ เป็นอาหารที่ชาวเขมรและกวยนิยมรับประทาน เพราะได้รสเผ็ดร้อนจากพริก และได้ประโยชน์จากเครื่องปรุง ซึ่งเป็นสมุนไพรทั้งสิ้น สามารถเก็บรับประทานได้

หลายวัน จะขายดีในช่วงเทศกาลสารทเพมร หรอที่เรยกว่าแซนโณนตา เพราะผู้คนจะหวนกลับ ภูมิลาเนาเพื่อทำบุญให้แกบรพชนผู้ลวงลับ กบยัดไส้ที่โดดเด่นและโดงดังมากอู่ที่อำเภอปราสาท และอำเภอสังชะ ปัญหาที่พบ คอ 1) กบหายาก 2) พอค่าจากที่ออื่นเลยนแบบและใช้วัตถุดิบออื่นแทน เนือกบ เช่น เนือหมู เนือไก่ เป็นต้น 3) คนรุ่นใหม่มกอยให้ความสนใจาชีพนั 4) ยังไม่มีบรจกัณห์ ที่เหมาะสมสำหรับเป็นของฝากประจำท้องถิ่น และ 5) กระบวนหรือขั้นตอนในการทำอาหารชนิดนี้ ค่อนค่างยาก 2) *อันซอมสเล็กโดง* เรยอีกชื่อหนึ่งว่า “ข้าวต้มโเบมะพร้าว” เป็นขนมประเภทน้าไปใช้ ในพิธีมกคล เปรียบเทียบถึงความเหนียวแน่น ขนมอันซอมสเล็กโดง มีกลิ่นหอมจากเนือมะพร้าว มีรส หวานจากกล้วย น้าตาล และกะทิมะพร้าวสด ข้าวต้มโเบมะพร้าว หรอ อันซอมโดงอันซอมโดง หรอ อันซอมสเล็กโดง หรอ ข้าวต้มโเบมะพร้าว เป็นขนมที่มีหลายชื่อขนมของชนพื้นเมืองเพมรในจังหวัด สุรินทร ซึ่งทำจากข้าวเหนียวผสมเนือมะพร้าวกล้วยน้าว่า น้าตาล แล้วห่อด้วยโเบมะพร้าวให้มีลักษณะ เป็นท่อนยาว มัดด้วยเชือกแล้วน้าไปต้มให้สุก เรยอีกออย่างว่า ข้าวต้มโเบมะพร้าว เป็นอาหารพื้นบ้าน ที่ชาวสุรินทรรู้จักกันเป็นอย่างดี ซึ่งอาหารพื้นถิ่นดังกล่าวนี้เป็นภาพที่สะท้อนความมั่นคงทางอาหารใน มิติวัฒนธรรมของชุมชนไทย-เพมรจังหวัดสุรินทร สอดคล้องกับงานวิจัยของบุษบา ทองอุปการ (2561: 107) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรอง “อาหารท้องถิ่น: ความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรม กรณศึกษาชุมชน บ้านตลิ่งแดง จังหวัดกาญจนบุรี” ผลจากการวิจัยพบว่า (1) ปัจจัยที่เอื้อต่อวัฒนธรรมอาหารและ ความมั่นคงทางอาหารของชุมชน ได้แก่ ความหลากหลายและอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรท้องถิ่น ความสามารถในการผลิตอาหารและระบบเศรษฐกิจชุมชน การพิทักษ์อาหาร และระบบวัฒนธรรม ชุมชน (2) อาหารท้องถิ่นและภาพสะท้อนความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรม อาทิ ขนมสายบัว แยมหยวก บัวลอยญวน เป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตและความมั่นคงทางอาหารของชุมชนในมิติวัฒนธรรม ที่เกิดจากภูมิปัญญาในการใช้ทรัพยากรอาหาร และการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม จนเป็นอัตลักษณ์ และวัฒนธรรมอาหารของชุมชนมาจนถึงปัจจุบัน และพิรวัส อินทวิ และคณะ (2565: 1) ที่ได้ ศึกษาวิจัยเรอง “การศึกษาการรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทรของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร” ผลจากการวิจัยพบว่า การรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร โดยรวมอู่ในระดับ มาก ผลการเปรียบเทียบปัจจัยส่วน บุคคล พบว่า เพศ และภูมิลาเนา ที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัด สุรินทร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมกรการ บริโภคอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทรที่ พบว่า พฤติกรรมกรการเคยทาน เคยทำ และเคยขายอาหาร พื้นเมืองจังหวัดสุรินทรที่แตกต่างกันมีผลต่อการรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทรของ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทรแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

7.2 กระบวนการพัฒนา และยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นของชุมชน ผล จากการศึกษพบว่า กระบวนการในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่จากหลากหลายแนวคิดของนักวิชาการ จะมีความคล้ายคลึงกันผู้ศึกษาจึงสรุปขั้นตอนหลักที่สำคัญในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ 5 ขั้นตอน คอ 1) การพัฒนาแนวคิด 2) การประเมินทางด้านธุรกิจ การเงิน และเทคโนโลยีที่ใช้เบื้องต้นจากข้อมูลที่มี ออู่ 3) การประเมินทางด้านธุรกิจ การเงิน และเทคโนโลยีที่ใช้อย่างละเอียด 4) การพัฒนาแนวคิด ผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ต้นแบบ และการทดสอบผลิตภัณฑ์ (Concept Development and Product Testing) การทดสอบตลาด (Test Marketing) 5) การวางผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด (Launch)

เป็นขั้นตอนในการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดกับผลิตภัณฑ์เมื่อออกสู่ตลาด ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ได้คัดเลือกอาหารเพียงหนึ่งอย่างเพื่อเข้าสู่กระบวนการพัฒนาและยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นของชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ นั่นคือ อังแกบبوبหรือกบยัดไส้ นั่นเอง ซึ่งกระบวนการดังกล่าวนี้นับว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นที่คงไว้ซึ่งรสชาติที่แตกต่างและแปลกใหม่สำหรับนักชิมหรือนักท่องเที่ยว และกลไกส่งเสริมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนได้อีกช่องทางหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของปรีชา มุณีศรี และคณะ(2563: ก) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การสร้างอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นและกลไกส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา” ผลการศึกษาพบว่า อาหารที่จัดเป็นอาหารพื้นถิ่นและมีอัตลักษณ์ของอำเภอฉวาง คือ อีพุงปลา แกงขมิ้น แกงไตปลา แกงน้ำเคย คั่วไก่บ้าน คั่วลูกปลา คั่วโหร่า ยาใบไม้ ขนมหวก หลามบอน และข้าวกระบอกไม้ไผ่ใบเล็ด ผักพื้นบ้านทั่วไป ผลไม้ตามฤดูกาล ส่วนของหวานยังไม่มีอะไรเด่น นักท่องเที่ยวชุมชนอำเภอฉวางส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 74 การศึกษาระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 73 มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 69 ผู้ที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจไปท่องเที่ยว คือคนในครอบครัว ร้อยละ 34 ใช้เวลาในการท่องเที่ยวครั้งละ 2 วัน นิยมทานอาหารพื้นถิ่นในมือเที่ยงและมือค่ำ รสชาติอาหารให้มีรสชาติตามธรรมชาติของเมนูและวัตถุดิบที่ใช้ทำอาหาร รสชาติเข้มข้นแต่ต้องไม่เผ็ดจนเกินไป ราคาอาหารกำหนดได้ตามสภาพของวัตถุดิบ ร้อยละ 80 ของนักท่องเที่ยวต้องการมีส่วนร่วมในการทำอาหาร และชมการทำอาหารพื้นถิ่นของผู้ประกอบการที่พักอาศัย อาหารพื้นถิ่นอำเภอฉวางที่นักท่องเที่ยวต้องการ คือ แกงน้ำเคย แกงขมิ้น แกงไตปลา แกงคั่วไก่บ้าน แกงคั่วโหร่า และอีพุงปลา

7.3 การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาพบว่า ข้อนี้ผู้วิจัยได้แยกประเด็นศึกษาออก 2 ส่วน คือ 1) การพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น โดยได้ยกระดับเพื่อเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น กล่าวคือ อังแกบبوب(กบยัดไส้) ด้วยการพัฒนาสูตรอาหารและบรรจุภัณฑ์ที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์อาหารและตรงกับความต้องการชุมชนและบริบทของท้องถิ่น อาหารที่ประชาชนในแต่ละท้องถิ่นบริโภคนั้น นอกจากจะแสดงถึงลักษณะอาหาร สีรส รสชาติ ความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารแล้ว ยังสะท้อนถึงภูมิปัญญา การเชื่อมโยงผสมผสานระหว่างวิถีการดำเนินชีวิตกับการดูแลสุขภาพที่บรรพบุรุษได้สั่งสมประสบการณ์จากชีวิตจริงและสืบทอดมาหลายชั่วอายุคนจนกลายเป็นวัฒนธรรม โดยการปรับสูตรผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีรสชาติเค็มๆ มันๆ เผ็ดบ้างเล็กน้อย หวานกะทิ หอมใบมะกรูดและน้ำกะทิ อันเป็นอัตลักษณ์ของอาหารพื้นถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรจังหวัดสุรินทร์ ฉะนั้น การวิจัยเรื่องนี้ จึงพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ ด้วยการปรับสูตรอาหารเพื่อเพิ่มคุณค่าทางโภชนาการและถูกหลักสุขอนามัย และพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้มีความเป็นอัตลักษณ์และตรงความต้องการของชุมชน โดยในที่ประชุมกลุ่มเห็นพ้องต้องกันใช้โลโก้ผลิตภัณฑ์ของชุมชนตำบลขอนแก่นภายใต้ชื่อ “เจ้าหมวยฟาร์มกบ” เพราะเป็นบุคคลแรกที่บุกเบิกในการสร้างอาชีพให้แก่ชุมชนด้วยการเลี้ยงกบและเป็นผู้สนับสนุนทุนทรัพย์ให้กับกลุ่ม เช่น หัวอาหาร เป็นต้น ในการพัฒนาและยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นเพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดสุรินทร์ 2) เครือข่ายการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่น กลุ่มเป้าหมายมีเครือข่ายทางการค้ามากมาย เช่น เครือข่ายพ่อค้าหรือแม่ค้าจากต่างถิ่นรับสินค้าไปจำหน่าย เครือข่ายทางสังคม เครือข่ายทางองค์กร เครือข่ายทางหน่วยงานภาครัฐ เช่นเกษตรอำเภอ พัฒนาชุมชน เป็นต้น ซึ่งทางกลุ่มได้รับ

การติดต่อประสานงานไปออกบูธในโอกาสต่างๆ เป็นประจำ เช่น การออกบูธขายของในงานช้างสุรินทร์ประจำปี ทางกลุ่มก็นำผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นอังกาบอบ(กบยัดไส้) ไปจำหน่ายในการออกบูธด้วย ทำให้คนหรือประชาชนทั่วไปรู้จักของดีประจำอำเภอสังขะอีกผลิตภัณฑ์หนึ่ง ดังการออกบูธในงานช้างจังหวัดสุรินทร์ ขั้นตอนดังกล่าวมานี้ทำให้ผลิตภัณฑ์อาหารพื้นถิ่นมีมูลค่าที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นการยกระดับสินค้าของชุมชนขึ้นมาอีกระดับหนึ่งและต่อไปคงจัดอยู่ในสินค้า OTOP สอดคล้องกับงานวิจัยของนิรุดี เทิงนาค (2564: 563-564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ยกระดับสินค้าชุมชนโอท็อป” ผลจากการศึกษาพบว่า 1) การศึกษาปัญหาและความจำเป็นในการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนของวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตผลิตภัณฑ์ OTOP ของจังหวัดมหาสารคาม พบว่า วิสาหกิจชุมชนมีปัญหาและความต้องการดังนี้ (1) กระบวนการผลิตของวิสาหกิจชุมชนให้ได้มาตรฐานแต่ละประเภทของผลิตภัณฑ์โอท็อป (2) การสร้างตลาดเครือข่าย (3) การบริหารและการจัดการของกลุ่ม 2) ผลการศึกษาพัฒนาการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน สู่มาตรฐานที่รับรองผลิตภัณฑ์ OTOP แต่ละประเภท พบว่ามีการพัฒนาด้านต่างๆ ดังนี้ (1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ กระบวนการผลิต และการทำผลิตภัณฑ์ใหม่ให้ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน OTOP ด้านเครื่องแต่งกาย สิ่งของใช้ และ อาหาร (2) การสร้างตลาดเครือข่าย และ (3) การใช้เทคโนโลยีและข้อมูล 3) ผลการศึกษาการแบ่งปันองค์ความรู้ของวิสาหกิจชุมชน พบว่า การแบ่งปันองค์ความรู้มี 3 วิธี คือ (1) การถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างนักวิจัย วิทยากร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (2) การสนทนากลุ่ม หรือกับตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ (3) การเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP และ จำรูญศรี พุ่มเทียน และคณะ(2562: ก) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การยกระดับการแปรรูปผลิตภัณฑ์พลาสติกบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้ได้คุณภาพอาหารปลอดภัย” ผลจากการศึกษาพบว่า “พลาสติกแห่งรสดี” ปรากฏในคำขวัญประจำจังหวัดสมุทรปราการ พลาสติกแดดเดียวและพลาสติกหอม เป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปที่มีชื่อเสียงมานาน ซึ่งควรเป็นสินค้าขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indicators; GI) ที่มีคุณภาพเป็นอาหารปลอดภัย งานวิจัยนี้ มุ่งหวังที่จะยกระดับการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์พลาสติกในจังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาศักยภาพของผู้แปรรูปผลิตพลาสติกแดดเดียวและพลาสติกหอมในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 24 ราย พบว่าผู้แปรรูปส่วนมาเป็นกิจการแปรรูปรายย่อย ร้อยละ 70.83 และส่วนมากอยู่ในอำเภอบางบ่อ และส่วนใหญ่มีการผลิตทั้งพลาสติกแดดเดียวและพลาสติกหอม กรรมวิธีในการแปรรูปพลาสติกหอม ใช้วิธีการผัดเกลือกที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านและมีอยู่เฉพาะที่จังหวัดสมุทรปราการเท่านั้น สำหรับการทำพลาสติกแดดเดียวพบทั้งการผัดเกลือกและการดองน้ำเกลือ คุณภาพของพลาสติกแดดเดียวและพลาสติกหอมที่ตรวจสอบนั้น ไม่พบสารฆ่าแมลง วัตถุกันเสียเจือปน ค่าเฉลี่ยของความเค็มที่ร้อยละ 1.89 และ 3.01 ต่ออาหาร 100 กรัมตามลำดับ ค่าเฉลี่ยของ Aw ที่ 0.98 และ 0.95 ตามลำดับ ปริมาณไขมันโอเมก้า 3 พบในพลาสติกแดดเดียวและพลาสติกหอม มีค่าเฉลี่ย 293 และ 438 มก./100 กรัม ในการพัฒนาการแปรรูปพลาสติกเป็นอาหารปลอดภัยนั้นมีการอบรมผลิตอาหารตามระบบ Good Manufacturing Practice (GMP) และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างมีส่วนร่วม และยังคงเลือกผู้แปรรูปที่จะเข้าร่วมการพัฒนากระบวนการแปรรูปตามมาตรฐานอาหารปลอดภัย จำนวน 3 ราย ผลของการพัฒนาผ่านการให้ข้อมูลสะท้อนกลับกระบวนการกลุ่ม พบว่าคุณภาพผลิตภัณฑ์จากการพัฒนาผู้แปรรูปที่คัดเลือก 3 ราย มีแนวโน้มคุณภาพทางชีวภาพดีขึ้น การปนเปื้อนเชื้อลดลง อย่างไรก็ตามทีมผู้วิจัยเสนอแนวทางการปรับปรุง

กระบวนการผลิต/แปรรูปพลาสติกให้เป็นอาหารปลอดภัยที่ผู้แปรรูปสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ผู้ประกอบการแปรรูป 2 รายที่จะเป็นต้นแบบไปสู่ความพร้อมในการขอใช้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ มผช. และมากกว่าร้อยละ 90 ที่ใช้พลาสติกสดในจังหวัด สามารถขอขึ้นใช้ตราสินค้า GI พลาสติกบางบ่อ อนึ่งการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่นก็มีส่วนสำคัญต่อการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคเช่นกัน ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของบุษกร คุ่มโสมและคณะ (2565: 280) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การยกระดับวิสาหกิจด้วยกลยุทธ์การตลาดเพื่อการผลิตอาหารปลอดภัย” ผลจากการศึกษาพบว่า ผลิตภัณฑ์เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารปรุงสุก การพัฒนากลยุทธ์การตลาดและการดำเนินการของร้านอาหารทั้งสองแห่ง ได้แก่ การฝึกอบรมด้านสุขอนามัยอาหาร การสร้างมาตรฐานเดียวกันสำหรับพนักงาน การรับรองใบรับรอง Clean Food Good Taste การใช้ผักที่ปลอดภัยในการปรุงอาหาร การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่โดดเด่น การทำการตลาดออนไลน์ผ่าน Facebook และ Line และการนำเสนออาหาร บริการจัดส่ง โดยสรุป การวิจัยนี้ได้พัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดที่มีประสิทธิผลซึ่งช่วยเพิ่มความได้เปรียบในการแข่งขันของร้านอาหาร

8. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางส่งเสริมชุมชนสันติสุขด้วยหลักพุทธธรรมในตำบลขอนแก่น อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ชุมชนควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อที่จะนำความรู้ที่ได้มาพัฒนาให้ตรงตามความต้องการของตลาด

2) หน่วยงานภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้าไปสนับสนุนด้านงบประมาณเพื่อเป็นการสร้างอาชีพให้แก่ชุมชน และเป็นการอนุรักษ์อาหารพื้นถิ่นของจังหวัดสุรินทร์ให้คงอยู่จนถึงลูกหลานในอนาคต

8.2 ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปปฏิบัติ

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ ควรนำไปปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1) ผู้นำชุมชนควรมีการจัดฝึกอบรมแก่ชาวบ้านด้านคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม ภายใต้แนวคิดของการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกเพื่อเพิ่มศักยภาพของคนในชุมชน

2) ผู้นำชุมชนควรจัดให้มีโครงการสร้างเสริมรายได้แก่ชุมชน เพื่อเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้แก่ชาวบ้าน เช่น โครงการเศรษฐกิจพอเพียง โครงการเลี้ยงจิ้งหรีด โครงการเลี้ยงกบ เป็นต้น ชาวบ้านจะได้มีงานทำมีกินมีใช้และมีความสุข

8.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้จากผลการวิจัยที่สรุปมายังมีประเด็นที่สามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมได้อีก จึงขอเสนอหัวข้อในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

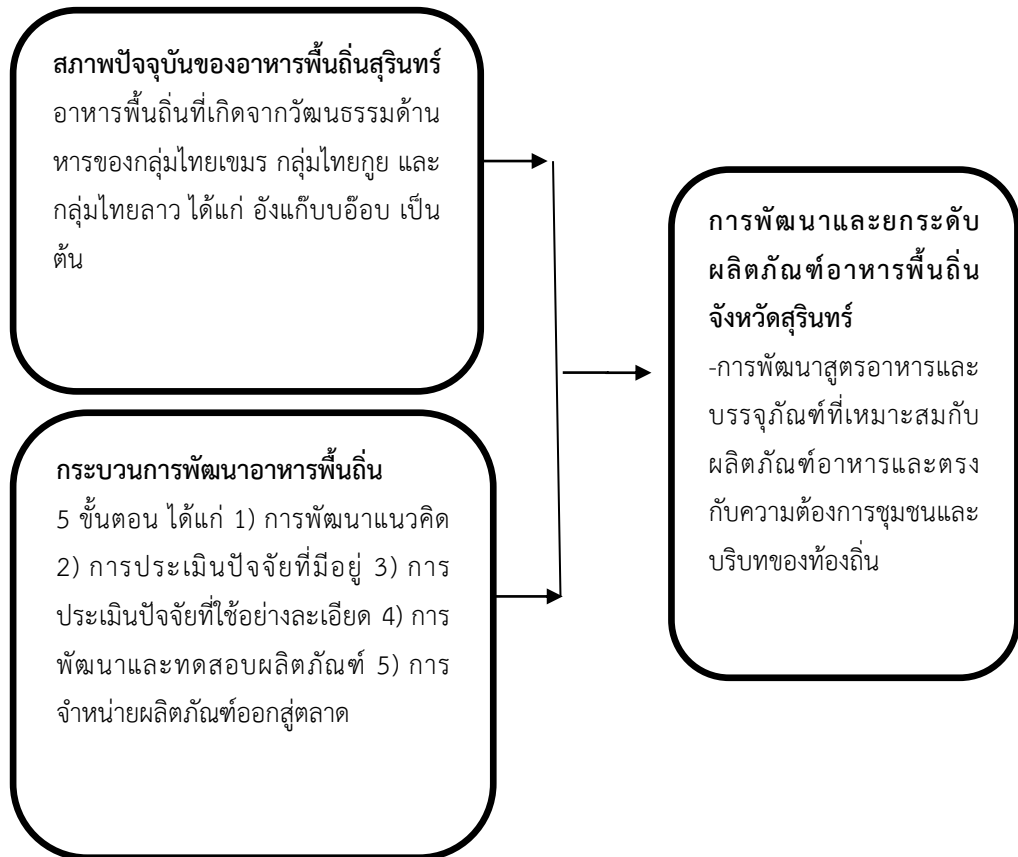
- 1) ความมั่นคงทางอาหารของเกษตรกรไทย
- 2) การส่งเสริมสัมมาชีพชุมชนบนฐานทรัพยากรที่มีอยู่

3) การส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งด้วยหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

9. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

แผนภาพที่ 2: องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- บุษบา ทองอุปการ. (2561). อาหารท้องถิ่น: ความมั่นคงทางอาหารในมิติวัฒนธรรม กรณีศึกษาชุมชนบ้านตลิ่งแดง จังหวัดกาญจนบุรี”, วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(ฉบับพิเศษ): 107-119.
- พีรวิธ อินทวิ และคณะ. (2565). การศึกษาการรับรู้วัฒนธรรมอาหารพื้นเมืองจังหวัดสุรินทร์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, วารสารศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำมูล, 11 (2): 1-14.
- ปรีชา มุณีศรี และคณะ. (2563). การสร้างอัตลักษณ์อาหารพื้นถิ่นและกลไกส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนอำเภอดงหลวง จังหวัดนครศรีธรรมราช. (รายงานการวิจัย). คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- นิรุทธิ์ เทิงนาค. (2564). ยกระดับสินค้าชุมชนโอท็อป, วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 8(2): 563-564.
- จำรูญศรี พุ่มเทียน และคณะ. (2562). การยกระดับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาสดบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ เพื่อให้ได้คุณภาพอาหารปลอดภัย. (รายงานการวิจัย). คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- บุษกร คุ่มโฮมและคณะ. (2565). การยกระดับสถานประกอบการด้วยกลยุทธ์การตลาดเพื่อการผลิตอาหารปลอดภัย, วารสารรัชต์ภาคย์, 16 (46): 279-296.

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง
อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์

ORGANIZING ACTIVITIES FOR TEACHING SOCIAL STUDIES ACCORDING TO
THE PRINCIPLE OF ITHIPÂDA 4 FOR PRIMARY STUDENTS GRADE 4 AT
BOWONTHAMPRAYUT WITTAYA SCHOOL MUEANG SURIN PROVINCE

นวพร หวังผล¹, พระครูสาธุกิจโกศล² และ นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ³

Nawapon Wangphol¹, Phrakrusathukitkosol and Niwes Wongsuwan³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻²

Mahachulalongkornrajavidyalaya³

E-mail: neeranut25150103@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 7 สิงหาคม 2567; แก้ไขบทความ: 25 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 25 เมษายน 2568

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์การวิจัยคือ (1) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนเรื่องการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (3) เพื่อเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เป็นการวิจัยแบบทดลอง (Experimental Research) กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 26 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน ผลการวิจัย พบว่า 1) ตามปัจจัยส่วนบุคคล เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 61.54 และเป็นเพศชาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 38.36 2) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อายุ 11-12 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 61.54 และอายุ 9-10 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 38.36 3) ด้านสถานภาพทางครอบครัว กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อยู่กับบิดามารดา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 ลงลงมา อยู่กับมารดา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 อยู่กับปู่ย่า จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ลงลงมา อยู่กับตายาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 อยู่กับญาติ ๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ลงลงมา อยู่กับบิดา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.54 4) ผลการทดสอบ พบว่า การทำแบบทดสอบหลังเรียน การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 รวมทั้ง 4 ด้าน

เมื่อเปรียบเทียบเกณฑ์ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่กำหนดเกณฑ์ร้อยละ 60 มีนักเรียนทั้งหมดผ่านเกณฑ์ จำนวน 26 คน ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการเรียน, สังคมศึกษา, หลักอิทธิบาท 4

Abstract

The research objectives are: 1) To study the efficiency of the learning management plan on social studies based on the Four Paths of Accomplishment (*Iddhipada* 4) principles for Grade 4 students at Bowon Tham Prayut Witthaya School, Nai Mueang Subdistrict, Mueang Surin District, to meet the efficiency criteria of 80/80. 2) To compare the achievement before and after learning about social studies management based on the Four Paths of Accomplishment (*Iddhipada* 4). 3) To provide useful recommendations for teaching social studies based on the Four Paths of Accomplishment (*Iddhipada* 4). This is experimental research. The sample group consists of 26 Grade 4 students, selected through purposive sampling. The tools used include questionnaires and pre-tests, and post-tests. The results of such research were found that 1) Personal Factors - Gender: The majority of the sample group are female, numbering 16, accounting for 61.54%. There are 10 males, accounting for 38.36%. 2) The majority of the sample group is aged 11-12 years, numbering 16, accounting for 61.54%. There are 10 students aged 9-10 years, accounting for 38.36%. 3) Family Status: The majority of the sample group live with both parents, numbering 10, accounting for 38.46%. Next, 4 students live with their mother, accounting for 15.00%. Another 4 students live with their grandparents (paternal), accounting for 15.00%. Following this, 3 students live with their grandparents (maternal), accounting for 12.00%. Another 3 students live with relatives, accounting for 12.00%. Finally, 2 students live with their father, accounting for 7.54%. 4) Test Results: The post-test results indicate that in the learning management of social studies based on the Four Paths of Accomplishment (*Iddhipada* 4) across all four aspects, when compared to the criteria set in the learning management plan (with a passing criterion of 60%), all 26 students met the criteria.

Keywords: Organizing, Teaching Social Studies, *Iddhipada* 4.

บทนำ

ประเทศไทยนับถือพระพุทธศาสนาอย่างยาวนาน ถือเป็นสถาบันหลักและเอกลักษณ์ของชาติไทย เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนมาโดยตลอด หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา มุ่งส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างมีเหตุผล และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันสภาพสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก จากสังคมที่ยึดโยงกับครอบครัวและศาสนา มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานของทัศนคติและค่านิยม กลายเป็นสังคมที่เน้นความเจริญทางวัตถุมากขึ้น อันเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง และบทบาทของเทคโนโลยีในชีวิตประจำวัน ที่ตามมาคือ ผู้คนในสังคมเริ่มละเลยคุณธรรมจริยธรรม ขาดความตระหนักในคุณค่าของจริยธรรมที่เป็นพื้นฐานของความสงบสุขในสังคม แม้สังคมจะเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ หากขาดคุณธรรมจริยธรรมแล้ว ก็ย่อมยากที่จะพัฒนาได้อย่างยั่งยืน

ในกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต พบว่า หลายคนขาดความซื่อสัตย์ในหลักธรรม ไม่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาคุณธรรมและคุณภาพจิตใจ ส่งผลให้เกิดปัญหา เช่น ขาดระเบียบวินัย ดื้อยาเสพติด และมีพฤติกรรมรุนแรงทะเลาะวิวาท

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญ โดยพระพุทธศาสนาได้มีบทบาทในการหล่อหลอมวัฒนธรรม ค่านิยม และวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน ในอดีตก่อนที่จะมีระบบโรงเรียน วัดถือเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน พระสงฆ์ทำหน้าที่เป็นครูผู้สั่งสอน ถ่ายทอดความรู้และหลักธรรมแก่ประชาชน ส่งผลให้คนไทยมีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนา และยึดถือหลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ต่อมาเมื่อประเทศไทยมีการพัฒนาระบบการศึกษาอย่างเป็นระบบ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางสำคัญไว้ใน มาตรา 6 ว่าการจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต รวมทั้งสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ มาตรา 7 ยังระบุให้กระบวนการเรียนรู้มุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมถึงส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ หน้าที่ ความเสมอภาค ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพึ่งพาตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

เนื้อหาของมาตราทั้งสองข้อนี้มีความสอดคล้องอย่างยิ่งกับเป้าหมายของการเรียนการสอนในรายวิชาสังคมศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นให้ผู้เรียนพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ ความเข้าใจในบริบทสังคมไทย และมีความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมที่หลากหลาย

อนึ่ง ตามที่ได้มีการประกาศใช้ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561–2580) เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2561 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดภารกิจและแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาทั่วประเทศมีความเข้าใจที่ชัดเจน และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้ประเทศไทยบรรลุวิสัยทัศน์ที่ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศ

พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”ภายใต้กรอบเวลาดังกล่าว ประเทศไทยมุ่งพัฒนาประชาชนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีวินัย มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม มีศักยภาพในการคิดวิเคราะห์ และสามารถ “รู้ รับ ปรับใช้” เทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง รวมถึงสามารถเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ระบบสวัสดิการ และกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม โดยไม่มีใครถูกทอดทิ้งไว้เบื้องหลัง ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลัก 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม 6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ

ทั้งนี้ เป้าหมายของการศึกษาในยุทธศาสตร์ดังกล่าว คือ การสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และมีคุณภาพให้แก่ผู้เรียนในทุกระดับ ส่งเสริมให้บุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะตรงตามสายงาน สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมนานาชาติเปรียบเสมือน “ผ้าขาว” ที่พร้อมจะถูกย้อมสีตามเจตนารมณ์ เด็กนักเรียนในวัยการศึกษาภาคบังคับก็เปรียบได้กับผ้าขาวผืนหนึ่ง ที่มีความบริสุทธิ์ ใสซื่อ พร้อมเปิดรับความรู้ ความเข้าใจ และคุณธรรมอันดีงาม ดังนั้น การจัดการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอหิมา 4 ย่อมเป็นแนวทางสำคัญที่จะหล่อหลอมให้เด็กเติบโตเป็น “คนดี” ของสังคม พระพุทธศาสนาได้ยกให้ปัจจัยแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิต ดังปรากฏใน มงคลสูตร ข้อที่ 1 “การไม่คบคนพาล” และข้อที่ 2 “การคบบัณฑิต” ซึ่งล้วนเป็นมงคลชีวิตอันสูงสุด อันเป็นแนวทางให้เยาวชนเลือกแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามและมีคุณธรรม

ความสำคัญของปัญหา หนึ่งในพันธกิจสำคัญของพระพุทธศาสนา คือ การให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนตามหลักสังคหวัตถุ ซึ่ง “การจัดการศึกษา” ถือเป็นภารกิจหนึ่งในด้านการบริการสังคมของพระภิกษุ โดยเฉพาะผ่าน “โรงเรียนการกุศลของวัด” ซึ่งนับเป็นภาระงานร่วมของคณะสงฆ์ที่มีบทบาทต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน พระภิกษุ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะเจ้าอาวาส ผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงเรียน หรือผู้ที่มอบที่ดิน/อนุญาตให้ใช้พื้นที่วัดเพื่อการศึกษาล้วนมีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดโรงเรียนวัด ซึ่งอาจอยู่ภายใต้การบริหารของภาครัฐ หรือโรงเรียนการกุศลในสังกัดการศึกษาเอกชนที่บริหารโดยคณะสงฆ์ โดยรัฐทำหน้าที่อุปถัมภ์และสนับสนุน ด้วยเหตุนี้ โรงเรียนการกุศลของวัดจึงมิใช่เพียงแค่สถานศึกษาทั่วไป แต่ยังเป็นภารกิจสงเคราะห์สังคมที่สะท้อนบทบาทของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาประชาชน ทั้งในด้านคุณธรรมและความรู้ โดยเปรียบได้กับ “โรงเรียนของพระพุทธเจ้า” ดังคำกล่าวของ สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ) อดีตประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช ในพิธีเปิดการสัมมนาโรงเรียนการกุศลของวัด ณ โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระบรมราชูปถัมภ์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2552 ว่า “โรงเรียนการกุศลของวัด เป็นโรงเรียนของพระพุทธเจ้า นักเรียนทุกคนจึงเป็นลูกของพระพุทธเจ้า มีพระเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า ที่นำคำสอนสู่นักเรียน ยิ่งนักเรียนเข้าใจหลักธรรม และนำไปใช้มากเพียงใด ก็ยิ่งส่งเสริมให้สถาบันหลักของชาติทั้งสามมั่นคงยิ่งขึ้น มิใช่เฉพาะแต่สถาบันพระพุทธศาสนาเท่านั้น” คำกล่าวนี้นสะท้อนแนวคิดหลักที่ว่า โรงเรียนการกุศลของวัดควรดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันภายใต้จุดยืนที่ชัดเจนว่า “โรงเรียนการกุศลของวัด คือโรงเรียนของพระพุทธเจ้า”

โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา วัดพรหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จัดตั้งขึ้นในรูปแบบโรงเรียนเอกชนที่วัดเป็นผู้รับใบอนุญาตตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 มาตรา 15 (1) และ (3) โดยมี คณะสงฆ์และพระภิกษุเป็นผู้บริหาร เจ้าของ และผู้ดำเนินการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บริการประชาชนในด้าน "การศึกษาสงเคราะห์"

โรงเรียนแห่งนี้เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้น ม.1-ม.6) ทั้งสายวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ และสายศิลป์ นักเรียนส่วนใหญ่ที่เข้าศึกษาในโรงเรียนแห่งนี้ มักมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน พักอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดในเขตเทศบาลเมืองสุรินทร์ หรืออยู่ในครอบครัวที่ประสบปัญหา เช่น พ่อแม่หย่าร้าง หรือออกไปทำงานในเมืองใหญ่ ทำให้เด็กต้องอยู่ในความดูแลของตายายหรือญาติ และไม่มีความพร้อมที่จะส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนของรัฐที่มีขนาดใหญ่หรือมีความพร้อมมากกว่า

จากปัญหาและสภาพแวดล้อมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาโดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ "หลักอริยบท 4" สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา จังหวัดสุรินทร์ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอริยบท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนเรื่องการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอริยบท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. เพื่อเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหลักอริยบท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนของระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้ 1) รูปแบบการวิจัย 2) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4) การสร้างเครื่องมือในการวิจัย 5) การเก็บรวบรวมข้อมูล 6) การวิเคราะห์ข้อมูล 7) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

11.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ผู้วิจัยได้ใช้แบบแผนการทดลองแบบ The One group pretest – posttest design.

ตารางที่ 3.1 แบบแผนการทดลอง

	Pre-test	Treatment	Pot-test
	O ₁	X	O ₂
เมื่อ	O ₁	หมายถึง	ทดสอบก่อนเรียน
	X	หมายถึง	การทดลองใช้แบบทดสอบ
	O ₂	หมายถึง	ทดสอบหลังเรียน

11.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ทั้งหมดโรงเรียน บวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ทั้งหมด 2 ห้องเรียน จำนวน 40 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้อง นักเรียน จำนวน 26 คน จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive sampling)

3) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่

1. แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 แผน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เพื่อใช้ทดสอบวัดความสามารถในการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง “การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยกำหนดใช้แผนการจัดการเรียนรู้ และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นการวิจัยแบบทดลอง (Experimental Research) ใช้กลุ่มตัวอย่าง 1 ห้องเรียน จำนวน 26 คน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลแบบทดสอบก่อนและหลังมาวิเคราะห์ และแบบประเมินความพึงพอใจโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อวิเคราะห์หาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และผู้วิจัยได้สรุปผลโดยเรียงตามลำดับของวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ผลการวิจัยพบว่า เมื่อผู้สอนได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้เรียนได้ศึกษาเนื้อหาความรู้ แล้วให้ผู้เรียนได้ทำการวิเคราะห์แยกแยะประเด็นเรื่องราวการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4

ปรากฏว่า ผู้เรียนมีความเข้าใจเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ได้สมบูรณ์ ผู้สอนจึงดำเนินการอธิบายสอดแทรกเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ และสังเกตพฤติกรรมตอบสนอง ปรากฏว่า ผู้เรียนเกิดปฏิกิริยาตอบสนองในการเรียนรู้และสามารถที่จะตอบปัญหา ที่ผู้สอนถามได้ ผู้สอนจึงดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 ต่อไป พบว่า นักเรียนเกิดความพอใจสามารถการคิดเป็นและถูกต้องตามความเป็นจริง โดยอาศัยข้อมูลอย่างเป็นระบบคิดเชื่อมโยงตีความและการวิเคราะห์ นอกจากนี้นักเรียนยังมีความเพียรสามารถใช้หลักคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม การคิดถึงคุณค่าแท้จริงของสิ่งต่าง ๆ ได้ดี และจากการศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 สังเกตพบอีกว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี มากกว่าร้อยละ 80 ของนักเรียนทั้งหมด มีผลการจัดการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น

วัตถุประสงค์ที่ 2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ก่อนและหลังเรียนเรื่องการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผลการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 26 คน ผลการทำแบบทดสอบ 30 ข้อ พบว่านักเรียนทำคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนทั้ง 26 คน แสดงถึงความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังตารางเปรียบเทียบ

ตารางที่ 1 ผลการทำแบบทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

นักเรียน คนที่	คะแนนก่อน เรียน(30 คะแนน)	คะแนนหลัง เรียน(30 คะแนน)	คะแนน ผลต่าง D	D ²	สรุปผลคะแนนก่อนเรียน คะแนนหลังเรียน
1	12	25	13	169	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2	12	24	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3	7	20	13	169	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4	13	25	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
5	11	26	15	225	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
6	11	26	15	225	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
7	10	23	13	169	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
8	9	22	13	169	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

9	13	25	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
10	11	24	13	169	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
11	7	19	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
12	13	27	14	196	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
13	14	26	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
14	14	27	13	169	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
15	12	23	11	121	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
16	12	24	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
17	10	22	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
18	8	19	11	121	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
19	12	25	13	169	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
20	12	24	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
21	13	25	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
22	14	26	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
23	11	26	15	225	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
24	13	27	14	196	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
25	14	27	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
26	10	22	12	144	หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

วัตถุประสงค์ที่ 3. เพื่อเสนอแนะข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัย พบว่า ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ที่ได้จากการจัดการสอนโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอิทธิบาท 4 ในการพัฒนาบทเรียนในการจัดการสอนวิชาสังคมศึกษา คือ ให้นักเรียนมีความพึงพอใจ มีความขยัน เอาใจใส่ในสิ่งที่เรียนหมั่นทบทวนในสิ่งที่ได้เรียน สามารถการคิดเป็นและคิดถูกต้องตามความเป็นจริง โดยอาศัยข้อมูลอย่างเป็นระบบ และคิดเชื่อมโยงตีความและการวิเคราะห์ โดยผู้เรียนสามารถคิดแบบรู้คุณค่าแท้-คุณค่าเทียม หรือการพิจารณาเกี่ยวกับ ปฏิเสวนา คือ การใช้สอยหรือบริโภคน เป็นวิธีคิดแบบสกัดหรือบรรเทาต้นเหตุ ตัดทางไม่ให้กิเลสเข้ามาครอบงำจิตใจแล้ว ชักจูงพฤติกรรมเชิงบวกต่อไป วิธีคิดแบบนี้ใช้มากในชีวิตประจำวัน เพราะเกี่ยวข้องกับการบริโภคใช้สอยปัจจัยสี่ และวัสดุอุปกรณ์อำนวยความสะดวกทางเทคโนโลยี มีหลักการโดยย่อว่าคนเราเข้าไปเกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ เพราะเรามีความต้องการสิ่งใดที่สามารถสนองความต้องการของเราได้ สิ่งนั้นก็มิประโยชน์ มีคุณค่าแก่เรา ดังมีตารางแสดงแต่ละด้านดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงผลข้อมูลที่เป็นประโยชน์จากการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมและรายด้าน

การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4	ผลสัมฤทธิ์	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ยผลต่าง	t-test	Sig.
โดยรวม	ก่อน	18	11.05	2.182	12.67	-16.136	.000
	หลัง	18	23.72	2.515			
1) ด้านความหมายเกี่ยวกับฉันทะความพอใจ 4) ด้านกระบวนการของวิม้งสาการทบทวน	ก่อน	18	3.77	.958	3.23	-8.490	.000
	หลัง	18	7.00	1.218			
2) ด้านแนวคิดเกี่ยวกับวิริยะความขยัน	ก่อน	18	4.33	1.571	4.28	-10.350	.000
	หลัง	18	8.61	.777			
3) ด้านความสำคัญของจิตะการเอาใจใส่	ก่อน	18	1.27	.826	2.55	-9.986	.000
	หลัง	18	4.25	.753			
4) ด้านกระบวนการของวิม้งสาการทบทวน	ก่อน	18	1.50	.985	2.55	-7.730	.000
	หลัง	18	4.05	.998			

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยดำเนินการตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) จัดระเบียบข้อมูล (Data organizing) 2) การแสดงข้อมูล (Data display) และ 3) การหาข้อสรุปตีความและตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิจัย (Conclusion, Interpretation and Verification) ระหว่างตามคำตอบแบบการสัมภาษณ์และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ต่าง ๆ เช่น

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยของ อรวิภา จรุงจิราวัฒนา ซึ่งได้ทำการศึกษาศึกษาการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยสรุปผลได้ดังนี้: 1) บริบทการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มุ่งเน้นการให้การศึกษาสำหรับผู้ด้อยโอกาส ผู้พลาดโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และประชากรวัยแรงงาน โดยจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ช่วยพัฒนาทักษะชีวิต และทักษะอาชีพ พร้อมทั้งการพัฒนาสังคมและชุมชน การเรียนการสอนจึงเน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและชุมชน เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับผู้เรียนควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม 2) หลักคำสอนอิทธิบาท 4 ถูกนำมาเป็นแนวทางในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนและบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยหลักอิทธิบาทประกอบด้วย: ฉันทะ: ความพอใจและความรักในการเรียน, วิริยะ: ความเพียรพยายาม อดทน และไม่ท้อถอย, จิตตะ: ความตั้งใจและสนใจในการเรียน, วิมังสา: การไตร่ตรองและใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาในการเรียน 3) การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 เข้ากับการเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปสอดแทรกในแผนการเรียนรู้และเนื้อหาของรายวิชาต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เช่น การอบรมจริยธรรม การจัดค่ายคุณธรรม และการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และเข้าใจหลักอิทธิบาท 4 มากยิ่งขึ้น จากการบูรณาการนี้ ผู้เรียนที่มีผลการเรียนต่ำ ขาดเรียนบ่อย หรือไม่ตั้งใจเรียน ได้มีการปรับปรุงและพัฒนา โดยสามารถแก้ไขปัญหาในการเรียน มีความสนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น รวมถึงมีผลการเรียนที่ดีขึ้น

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบรรจง ตีสโรณ (ศรีสุข) ได้ศึกษาศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ สรุปว่า อิทธิบาทธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ ได้มากมาย เช่น การปฏิบัติธรรม การทำงาน การจัดการเรียนการสอนหนังสือหรือในการดำเนินชีวิต หลักอิทธิบาทธรรม 4 ประกอบด้วย ฉันทะ หมายถึง สร้างความพอใจในการทำงาน ประสงค์จะทำยิ่งขึ้น วิริยะ หมายถึง ความขยัน หมั่นเพียร จิตตะ หมายถึง ความมีจิตใจสู้ไม่ท้อถอยต่อปัญหาหรืออุปสรรค วิมังสา หมายถึง การรู้จักใช้ปัญญา ใช้ความคิดพิจารณาอย่างรอบด้านในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการศึกษาในส่วนนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พระมหาบรรจง ตีสโรณ (ศรีสุข) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ โดยสรุปว่า หลักอิทธิบาท 4 หากพระอริยสาวกทำให้แจ้งด้วยอิทธิบาทธรรมและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้เกิดความชำนาญและสามารถนำไปสู่ความสำเร็จในด้านต่าง ๆ เช่น การดำเนินชีวิต การทำงาน และการมีอายุยืนยาวได้ ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า เมื่อมีการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการทำงานราชการ การค้าขาย การอุตสาหกรรม การเกษตร หรือการประกอบอาชีพใด ๆ หากบุคคลนั้นมีความตั้งใจจริงและทำงานด้วยความพอใจและเต็มใจ จะสามารถประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและชีวิตในทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” สรุปผลการวิจัยที่สำคัญตามวัตถุประสงค์ทั้ง 3 ข้อ มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1) สรุปข้อมูลผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 สรุปได้ ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 61.54 และเป็นเพศชาย จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 38.36

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อายุ 11-12 ปี จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 61.54 และอายุ 9-10 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 38.36

สถานภาพทางครอบครัว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ อยู่กับบิดามารดา จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 38.46 ลงลงมา อยู่กับมารดา จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 อยู่กับปู่ย่า จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 15.00 ลงลงมา อยู่กับตายาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 อยู่กับญาติ ๆ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 12.00 ลงลงมา อยู่กับบิดา จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 7.54

2) สรุปผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการทำแบบทดสอบก่อนเรียน ก่อนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เมื่อเปรียบเทียบเกณฑ์ตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยกำหนดเกณฑ์ร้อยละ 60 มีนักเรียนผ่านเกณฑ์ จำนวน 0 คน ตามลำดับ

3) สรุปผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจ ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทำแบบทดสอบ 30 ข้อ พบว่านักเรียนทำคะแนนหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียนทั้ง 26 คน แสดงถึงความเหมาะสมของการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ที่สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

โดยใช้การวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และแปลเป็นความหมายตามเกณฑ์ระดับความคิดเห็น 5 ระดับ จำนวน 26 คน คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 11.05$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 2.182 คะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย $\bar{X} = 23.72$ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 2.515 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลัง พบว่า หลังเรียนมีคะแนนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะ

(1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาที่บูรณาการหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อนุรักษ์ภูมิปัญญาทางพระพุทธศาสนาให้คงอยู่และสืบทอดต่อไปอย่างยั่งยืน เป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และเป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมพุทธให้เกิดความสงบสุข

(2) ข้อเสนอแนะเชิงการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างจริงจัง เนื่องจากหลักอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางที่นำไปสู่ความสำเร็จในชีวิต ทั้งในระดับบุคคลและสังคม, 2) ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ควรมีการรณรงค์สร้างความตระหนักไว้ในคุณค่าของหลักอิทธิบาท 4 และหลักธรรมอื่น ๆ ในพระพุทธศาสนา, 3) ภาคส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะคณะสงฆ์ในระดับเจ้าอาวาส เจ้าคณะตำบล และเจ้าคณะอำเภอ ควรทำหน้าที่เป็นแกนกลางในการประสานความร่วมมือระหว่างวัด โรงเรียน และชุมชน เพื่อส่งเสริมการนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริงอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

(3) ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในอนาคต

1) ควรศึกษาทัศนคติและความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง, 2) ควรศึกษามุมมองของผู้มีอำนาจหรือผู้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อสร้างสันติสุขในระดับประเทศ สังคม และครอบครัว, 3) ควรศึกษาแนวทางการอบรมและพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการขับเคลื่อนหลักธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ, 4) ควรศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนหลักธรรมนำชีวิตในบริบทของ บ้าน วัด และโรงเรียน (บวร) อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3). (2553, 22 กรกฎาคม. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก. หน้า 1-3.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2552). พระไตรปิฎกศึกษา. กรุงเทพฯ: ราชวัน, 2552.
- ชนาธิป พรกุล. (2544). แคลศรรูปแบบการจ้ดกระบวนกรเรียนรู้อที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2544.
- พระมหาบรรจง ดิสรโณ (ศรีสุข). (2560). ศึกษาการประกยูกต้อใช้หลักอทิบาทธรรม 4 ในการจ้ดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร จังหวัสุรินทร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทศศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชัยสฤษดิ์ นริสโร (ไทรรัตน์). การจ้ดการเรียนการสอนวิชาพระพุทศศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. (2542, 19 สิงหาคม). พระราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1-23.
- สุทธิวงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ. (2542). พระบรมราชโฆวาท. วารสารข้าราชการครู, 20(1): 2.
- สุวิมล ติรกานันท์. (2551). ระเบียบวิธีกรวิจัยทางสังคมศาสตร์ แนวทางสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- อรวิภา จรุงจาร์วัฒนา และคณะ (2563). การบูรณาการหลักอทิบาท 4 กับกรเรียนการสอนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. วารสารบัณฑิตวิจัย, 7(2), 183-194.

การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากร
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์
DEVELOPMENT OF SERVICE QUALITY OF PERSONNEL,
SURIN PROVINCIAL OFFICE OF BUDDHISM

นราธิปกุล บุญสอน¹, พระปลัดสุระ ญาณธโร² และพระมหาวิศิต ธีรวิโส³
Narathipakul Boonsorn¹, Phra Palad Sura Yantaro² and Phramaha Visit Dhiravamso³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻³
E-mail: sameternal00@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 25 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 14 พฤษภาคม 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 14 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้มารับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มารับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหัตถุธรรม ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย และแจกแบบสอบถาม จำนวน 381 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบการสัมภาษณ์ เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นของผู้มารับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 3.88, S.D. = 0.72)

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มารับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้มารับบริการที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ไม่แตกต่างกัน และจำนวนพรรษา ตำแหน่งพระสังฆาธิการ ระดับการศึกษาทางสามัญ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ไม่แตกต่างกัน

3. การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ตามหลักสังคหัตถุธรรม พบว่า 1) การให้บริการอย่างเสมอภาค บุคลากรควรมุ่งเน้นการให้บริการทุกคนอย่างเท่าเทียม 2) การให้บริการอย่างทันต่อเวลา เจ้าหน้าที่ควรปฏิบัติตามนโยบายในการให้บริการอย่างรวดเร็ว และถูกต้อง 3) การให้บริการอย่างเพียงพอ ควรมีบุคลากรจำนวนเพียงพอและ

มีความรู้ความสามารถ และ 4) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง การให้บริการต้องมีความสม่ำเสมอและไม่ขาดตอน 5) การให้บริการอย่างก้าวหน้า ควรใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

คำสำคัญ: การพัฒนา, คุณภาพการให้บริการ, บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา, หลักสังคหวัตถุธรรม

Abstract

The objectives of this research were to: 1) Examine the level of service recipients' opinions regarding the service quality of personnel at the Surin Provincial Office of Buddhism, 2) Compare the opinions of service recipients on the service quality of the personnel, classified by personal demographic factors, and 3) Explore approaches for improving the service quality of personnel at the Surin Provincial Office of Buddhism through the application of the *Sangahavatthu* Dhamma (the Four Principles of Service). The research methodology employed a mixed-methods approach, consisting of quantitative research using simple random sampling and questionnaires distributed to 381 respondents, and qualitative research involving in-depth interviews with 10 key informants (monks or laypersons).

The findings reveal that:

1. The overall service quality perception of the recipients towards the staff at the Surin Provincial Office of Buddhism is high ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.72).

2. The comparison of perceptions based on personal factors indicated that the age of the service recipients did not significantly affect their views on service quality. However, factors such as the number of Buddhist years, the position of the monk, and the level of general education showed no significant difference in perceptions either, leading to the acceptance of the research hypothesis.

3. The development of service quality among personnel at the Surin Provincial Office of Buddhism based on the *Sangahavatthu* Dhamma revealed the following findings, 1) Equitable service: Personnel should focus on providing services to all individuals equally and without discrimination, 2) Timely service: Officers should adhere to policies that ensure prompt and accurate service delivery, 3) Sufficient service: There should be an adequate number of competent and knowledgeable personnel to meet the needs of service recipients, 4) Continuous service: Services must be delivered consistently without interruption, and 5) Progressive service: Technology should be utilized to enhance the efficiency and effectiveness of service delivery.

Keywords: Development, Service Quality, Personnel of the Office of Buddhism, *Sangahavatthu* Dhamma

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของไทย (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2565: 8) คนไทยส่วนใหญ่เคารพนับถือพระพุทธศาสนาเป็นสรณะแห่งชีวิตมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน การที่ชาติไทย มีความมั่นคง ดำรงเอกราช และมีอธิปไตยเป็นอิสระเสรีมาได้จนถึงทุกวันนี้ เป็นผลมาจากความยึดมั่นในสามัคคีตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีที่ดีงามในสังคมไทย มีพื้นฐานมาจากหลักธรรมเหล่านี้ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสามัคคีธรรมระหว่างคนในชาติ ดังนั้น หลักธรรมคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาและเสถียรภาพของประเทศชาติ

การบริหารกิจการพระพุทธศาสนาในประเทศไทยนั้น เป็นหน้าที่ของคณะสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ แต่เนื่องจากอาณาจักรและศาสนจักรต้องทำงานร่วมกันเพื่อความมั่นคงของประเทศชาติ รัฐบาลจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานทางศาสนาผ่านการสนองพระราชภาระของพระมหากษัตริย์ ในสมัยกรุงสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา มีราชบัณฑิตและหมื่นราชสงฆการีรับผิดชอบภารกิจทางศาสนา เมื่อเข้าสู่ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านศาสนามี 3 หน่วยงาน คือ กรมธรรมการ กรมสังฆการี และกรมราชบัณฑิต โดยให้พระภิกษุสงฆ์เป็นผู้อบรมสั่งสอน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีภารกิจ (กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2557, 2557: 4) เกี่ยวกับการดำเนินงานสนองงาน คณะสงฆ์และรัฐ โดยการทำนุบำรุง ส่งเสริมกิจการพระพุทธศาสนา ให้การอุปถัมภ์ ค้ำครองและส่งเสริม พัฒนางานพระพุทธศาสนา ดูแล รักษา จัดการศาสนสมบัติ พัฒนาพุทธมณฑลให้เป็นศูนย์กลางทางพระพุทธศาสนา รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรทางศาสนา แผนปฏิบัติราชการระยะ 3 ปี (พ.ศ. 2563-2565) ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2563: 1) จัดทำขึ้น เพื่อเป็นทิศทางการพัฒนากิจการพระพุทธศาสนาและการดำเนินงาน ของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และเป็นเครื่องมือของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ใช้เป็นแนวทางขับเคลื่อนการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนา และประชาชนอย่างสูงสุดภายใต้วิสัยทัศน์ “องค์กรขับเคลื่อนงานทางพระพุทธศาสนาสู่ความมั่นคง สังคมดำรงศีลธรรม นำสันติสุขอย่างยั่งยืน” ซึ่งการจัดทำครั้งนี้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) (ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580), 2561: 12)

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ตั้งอยู่ที่ศาลากลางจังหวัดสุรินทร์ ชั้น 3 ถนนเลียบเมือง ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2557 กำหนดให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด (กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2557, 2557: 9-10) เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีอำนาจหน้าที่ ศึกษาวิเคราะห์รายงานข้อมูลสารสนเทศด้านพระพุทธศาสนา เพื่อกำหนดนโยบายในระดับจังหวัด ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน ตามนโยบาย แผนงาน และโครงการของหน่วยงานในความดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ส่งเสริม ดูแล รักษา และทำนุบำรุงศาสนสถาน และศาสนวัตถุทางพระพุทธศาสนา ส่งเสริมและ

สนับสนุนให้วัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และแหล่งภูมิปัญญาของชุมชนรวมทั้งส่งเสริมให้มีศูนย์กลางในการจัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของจังหวัด ส่งเสริมสนับสนุนและประสานงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ส่งเสริมและประสานการดำเนินงานในการปฏิบัติศาสนพิธีและกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปฏิบัติงานตามกฎหมายในความรับผิดชอบของสำนักงานซึ่งกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด หรือตามที่ได้รับมอบหมายและปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือที่ได้รับมอบหมาย

สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ อยู่ภายใต้การดูแลของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานพิเศษ ที่ไม่สังกัด กระทรวง ทบวง กรม ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี อัตรากำลังพลทั้งสิ้น 11 อัตรา บุคลากรมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกัน สามารถโอนย้ายไปหน่วยงานอื่นหรือต่างจังหวัดได้ มีการสับเปลี่ยนตำแหน่งภาระการทำงานภายในหน่วยงานตามนโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด มีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร การสับเปลี่ยนตำแหน่ง การเกษียณอายุราชการของบุคลากร การลาออก โดยแบ่งกลุ่มงานภายในสำนักงานออกเป็น 2 กลุ่มงาน คือ 1) กลุ่มอำนวยการและกิจการคณะสงฆ์ 2) กลุ่มส่งเสริมพระพุทธศาสนาและกิจการพิเศษ เป็นหน่วยงานที่สนองงานคณะสงฆ์ ทำนุบำรุง ปกป้อง พระพุทธศาสนา

ปัญหาการให้บริการของผู้มารับบริการ จะเกี่ยวข้องกับงานด้านเอกสาร พิธีการ ประกอบกับการปฏิบัติงานจำนวนมาก ต้องลงพื้นที่หน้างานจริง และการปฏิบัติงานมีหลายขั้นตอน ซึ่งต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติงานตามแนวปฏิบัติเดิม ทำให้ผู้มารับบริการไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร เกิดความล่าช้า และปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจของผู้มารับบริการ ทำให้ไม่สามารถดำเนินงานต่าง ๆ ได้สำเร็จตามที่ผู้มารับบริการคาดหวังไว้ ทำให้เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สร้างความไม่พึงพอใจในการบริการให้แก่ผู้มารับบริการ ตามหลักการให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันต่อเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Millett, 1954: 397–400) จึงต้องการศึกษา เปรียบเทียบและค้นหาแนวทาง เพื่อที่จะพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

ในทางพระพุทธศาสนานั้นมีหลักธรรมเพื่อการบริหารคน ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน อ้างพระไตรปิฎกภาษาไทย (อง.จตุกก. (ไทย) 21/32/50-51) ประสานใจคนทุกคนที่อยู่ในองค์กรเดียวกัน ให้อยู่อย่างสามัคคี มีความสุข ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพในการทำงานอย่างมหาศาล อันสามารถที่จะทำให้บังเกิดการพัฒนาคุณภาพในการบริการของบุคลากร ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ที่เรียกว่า “สังคหวัตถุธรรม” ซึ่งมี 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน 2) ปิยวาจา 3) อรรถจริยา และ 4) สมานัตตตา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2550: 25)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้มารับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มารับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3. เพื่อกศกาการพัฒนาคณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนัรงงานพระพุทศาสนา
จัรงหวัดสุรินทร โดยการประกยุดตตามหลักสัรงคหวัดธุธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จัรงวณพระสงฆในจัรงหวัดสุรินทร จัรงหวัดสุรินทร
ซึ่งมีจัรงวณ 7,783 รูป (สำนัรงงานพระพุทศาสนาจัรงหวัดสุรินทร, 2566: 1)

1.2 กลุ่มตัวอย่างได้มาจากจัรงวณพระสงฆในจัรงหวัดสุรินทร ที่ได้จากสูตรของ (Taro
Yamane) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 381 รูป ใช้วิธีการโดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (ยุทธ ไกอววรรณ,
2543: 107-108)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปจัจยส่วนบุคลลของผู้ตอบแบบสอบถาม มี
ลักษณะ เป็นแบบปลายปิด จัรงนักรตาม อายุ จัรงวณพรรษา ตำแหน่งพระสัรงฆาธิการ ระดับการศึกษา
ทางสามัญ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคณภาพการให้บริการของบุคลากร
สำนัรงงานพระพุทศาสนาจัรงหวัดสุรินทร ซึ่งประกบด้วย จัรงวณ 6 ด้าน จัรงวณ 24 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question) ให้ผู้ตอบ
แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะสอแนวการพัฒนาคณภาพการให้บริการของ
บุคลากรสำนัรงงานพระพุทศาสนาจัรงหวัดสุรินทร

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรังปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่
กลุ่มตัวอย่าง (พระสงฆ) ในจัรงหวัดสุรินทร จัรงวณ 30 รูป และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ความเชื่่อมัันค่า
สัมประสิทธิ์อัลฟาของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทาง
สัรงคศาสตรโดยใช้สูตรคัรงวณ ได้ค่าความเชื่่อมัันทั้งฉบับเท่ากับ 0.970 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถาม
มีความเชื่่อมัันอยู่ในระดับสูง สามารถนำไปแจกจ่ายกับกลุ่มตัวอย่างได้จัรง

3. การดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม และขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร เพื่ขอความอนุเคราะห์ในการตอบ
แบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง (พระสงฆ) ในจัรงหวัด
สุรินทร จัรงวณ 381 ชุด

3. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทาง
สัรงคศาสตรต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย, และค่า
เบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิจัยเชิงคุณภาพ

1. **กลุ่มเป้าหมาย** การวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึกจำนวน 10 รูปหรือคน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 พระสงฆ์ (เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ระดับ จังหวัด อำเภอ และตำบล) กลุ่มที่ 2 ขรवास (นักวิชาการศาสนา นักวิชาการวัฒนธรรม และเจ้าหน้าที่สำนักงานจังหวัด)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ เมื่อได้แบบสัมภาษณ์ที่แน่นอนแล้วอาจารย์ที่ปรึกษาเห็นสมควร จึงนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ต่อไป

3. การดำเนินการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล

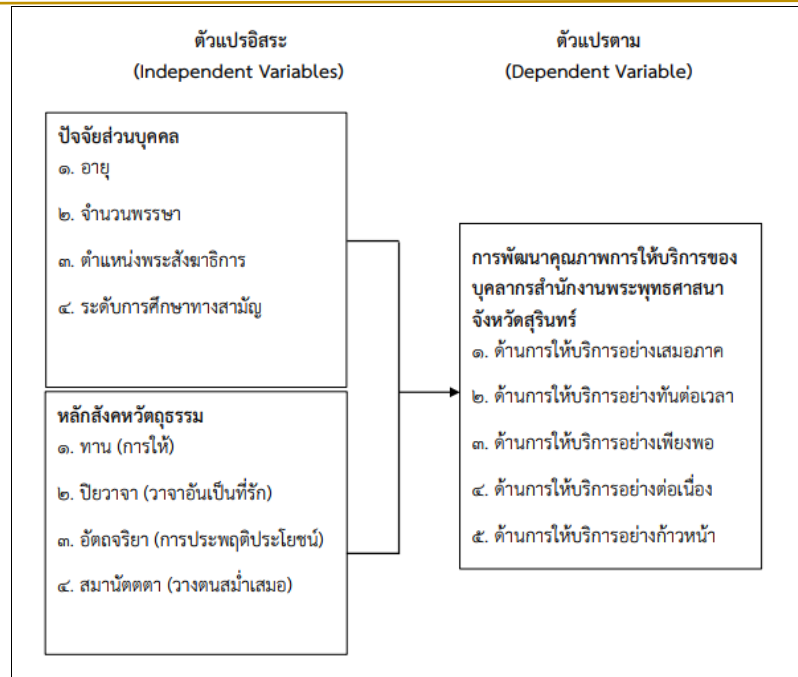
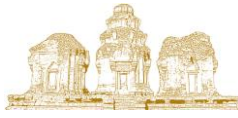
1. ขอนหนังสือจากผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

2. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ ได้นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย นำมาวิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

การศีกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม

(n=381)			
การให้บริการของบุคลากรสำนักงาน พระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การให้บริการอย่างเสมอภาค	3.87	0.75	มาก
2. การให้บริการอย่างทันต่อเวลา	3.86	0.80	มาก
3. การให้บริการอย่างเพียงพอ	3.84	0.79	มาก
4. การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	3.94	0.73	มาก
5. การให้บริการอย่างก้าวหน้า	3.86	0.76	มาก
6. การพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยการประยุกต์ หลักสัณฑวัตรธรรม	3.91	0.81	มาก
รวม	3.88	0.72	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า คุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.72)

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้มารับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากร
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคุณภาพการให้บริการของบุคลากร
สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

(n=381)						
สมมติฐาน	ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
1	อายุ	ความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์	1.899	0.110		✓
2	จำนวนพรรษา	ความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์	3.084	0.016	✓	
3	ตำแหน่งพระสังฆาธิการ	ความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์	3.170	0.024	✓	
4	ระดับการศึกษาทางสามัญ	ความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์	5.497	0.001	✓	

จากตารางที่ 2 ผลสรุปโดยรวมการเปรียบเทียบความคิดเห็นของคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ดังต่อไปนี้

ความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ($F=1.899$, $Sig.=0.110$) ดังนั้นจึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

ความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามจำนวนพรรษา พบว่า แตกต่างกัน ($F=3.084$, $Sig.=0.016$) ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามตำแหน่งพระสงฆ์ พบว่า แตกต่างกัน ($F=3.170$, $Sig.=0.024$) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามระดับการศึกษาทางสามัญ พบว่า แตกต่างกัน ($F=5.497$, $Sig.=0.001$) ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ผลการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ โดยการประยุกต์ตามหลักสังคหัตถุธรรม

การให้บริการอย่างเสมอภาค บุคลากรควรมุ่งเน้นการให้บริการ ทุกคนอย่างเท่าเทียม การให้บริการอย่างทันต่อเวลา เจ้าหน้าที่ควรปฏิบัติตามนโยบายในการให้บริการอย่างรวดเร็วและถูกต้อง การให้บริการอย่างเพียงพอ ควรมีบุคลากรจำนวนเพียงพอและมีความรู้ความสามารถ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง การให้บริการต้องมีความสม่ำเสมอและไม่ขาดตอน การให้บริการอย่างก้าวหน้า ควรใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์” มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ พบว่าคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D = 0.72) จึงแสดงให้เห็นว่า คุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันต่อเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง การให้บริการอย่างก้าวหน้า และการพัฒนาคุณภาพการให้บริการโดยการประยุกต์หลักสังคหัตถุธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของภิญญาดา พราหมณ์โชติ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของเทศบาลตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญจังหวัดกาญจนบุรี” การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหัตถุธรรมของเทศบาลตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมาก คือ ด้านความเห็นอกเห็นใจผู้รับบริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความให้ความเชื่อมั่นต่อผู้รับบริการ ด้านความน่าเชื่อถือไว้วางใจในการบริการและด้านความตอบสนองต่อผู้รับบริการ ตามลำดับ (ภิญญาดา พราหมณ์โชติ, 2566: 170-172)

2. การเปรียบเทียบการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ได้ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 ผู้มารับบริการมีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ($F=1.899$, Sig.=0.110) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอมรรัตน์ ภิรมย์ไทย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตำลึงจังหวัดชลบุรี” พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบอายุ ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตำลึง จังหวัดชลบุรีโดยใช้สถิติ One-way ANOVA F-test ในการทดสอบสมมติฐานที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ผลการทดสอบโดยรวมพบว่า F-test มีค่าเท่ากับ 2.003 และ P-value มีค่าเท่ากับ 0.113 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.05 นั่นคือ

ยอมรับสมมติฐานหลัก H. หมายความว่า อายุที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ของสำนักงานเทศบาลตำบลหนองตำลึง จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน (อมรรัตน์ ภิรมย์ไทย, 2559: 43)

สมมติฐานที่ 2 ผู้มารับบริการมีจำนวนพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน ($F=3.084$, $Sig.=0.016$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีจำนวนพรรษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภิม พรประเสริฐ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของพระสงฆ์อาพาธเรื้อรังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี จังหวัดอุบลราชธานี” พบว่า เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ที่อาพาธด้วยโรคเรื้อรังกลุ่มตัวอย่างเป็นพระสงฆ์ที่อาพาธด้วยโรคเรื้อรัง จำนวน 227 รูป เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบวัดคุณภาพชีวิต ปัจจัยที่ศึกษาได้แก่ อายุ อายุพรรษา สถานภาพสมรสก่อนบวช ระยะเวลาของการอาพาธ จำนวนชนิดของโรคที่อาพาธ และการสนับสนุนทางสังคม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (One-way ANOVA) ผลการศึกษาพบว่าพระสงฆ์ที่ศึกษาเกือบครึ่งหนึ่ง เป็นโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 43 มีอายุเฉลี่ย 57.92 ปี ส่วนใหญ่มีอายุพรรษามากกว่า 10 ปี ร้อยละ 42.50 มีสถานภาพสมรสก่อนบวชแบบคู่ ร้อยละ 51.50 มีระยะเวลาของการอาพาธมากกว่า 4 ปี ร้อยละ 49.80 ส่วนใหญ่เป็นโรคเรื้อรังโรคเดียว ร้อยละ 48.90 แหล่งสนับสนุนทางสังคมจากญาติโยมและครอบครัวมีคะแนนเฉลี่ยสูงที่สุดร้อยละ 53.20 คะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตโดยรวมเท่ากับ 57.23 โดยตัวแปรด้านอายุ และจำนวนชนิดของโรคเรื้อรังที่เป็นมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($p\text{-value} < 0.001$) ทั้งโดยรวมและรายด้าน ส่วนพระสงฆ์ที่มีสถานภาพสมรสก่อนบวชที่แตกต่างกันมีคุณภาพชีวิตไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งโดยรวมจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ภิม พรประเสริฐ, 2559: 89-100)

สมมติฐานที่ 3 ผู้มารับบริการมีตำแหน่งพระสงฆ์การแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม แตกต่างกัน ($F=3.170$, $Sig.=0.024$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีตำแหน่งพระสงฆ์การแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุเทพ สีสโสภิต (พราหมณ์) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาตำบลค้อเหนือ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร” พบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาตำบลค้อเหนือ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร ด้านตำแหน่งทางสงฆ์ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยทางสถิติที่ระดับ 0.05 (พระสุเทพ สีสโสภิต (พราหมณ์), 2563: 72-86)

สมมติฐานที่ 4 ผู้มารับบริการมีระดับการศึกษาทางสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม พบว่าแตกต่างกัน ($F=5.497$, $Sig.=0.001$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า พระสงฆ์มีระดับการศึกษาทางสามัญแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์แตกต่างกัน ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิรุต นรรัตน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ต่อการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสงฆ์การ

ระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย” พบว่า พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสที่มีวุฒิการศึกษาสายสามัญ (ทางโลก) ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (พระวิรุฒ นรรัตน์, 2552: 101)

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ตามหลักสังคหวัตถุธรรม

1) การให้บริการอย่างเสมอภาค จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ควรมุ่งเน้น สมานัตตตา: การให้บริการแก่ทุกคนด้วยความเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติ โดยมี ทาน: การต้อนรับและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างเต็มใจและเหมาะสมแก่ผู้รับบริการทุกคน ในบางกรณี อุตถจริยา: ผู้รับบริการอาจต้องพึ่งพาเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะทำงานมีความก้าวหน้ามากขึ้น โดยจะเป็นการจัดการเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายและการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ บุคลากรทุกคนควรมีความเข้าใจในมาตรฐานการให้บริการและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เพื่อให้บริการที่มีคุณภาพและไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้รับบริการจากทุกระดับ ปิยวาจา: บุคลากรควรให้คำแนะนำและต้อนรับผู้รับบริการด้วยความชัดเจนและเป็นมิตร ทำให้ผู้รับบริการรู้สึกพอใจและได้รับการดูแลอย่างดี การให้บริการต้องมีความอดทนและเมตตา โดยเฉพาะต่อผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีข้อจำกัดในการสื่อสาร และมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ และเหมาะสม เพื่อให้ผู้รับบริการรู้สึกสะดวกสบายและได้รับการยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิตรา แสงผาบ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานที่ดินจังหวัดลำพูน” พบว่า การให้บริการแก่ประชาชนโดยใช้หลักการทางธรรมะเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและความเสมอภาค การให้ทานผ่านการทำงานเพื่อประชาชนอย่างเต็มที่และอธิบายขั้นตอนที่ซับซ้อนในด้านเอกสารเป็นการแสดงความเสียสละที่สำคัญ การใช้ปิยวาจาในการบริการเป็นสิ่งจำเป็น โดยคำพูดที่สุภาพ อ่อนโยน และจริงใจเป็นตัวสะท้อนความเคารพและความจริงใจต่อประชาชน หลักอุตถจริยาที่เน้นการเข้ามาช่วยเหลือประชาชนด้วยจิตอาสาอย่างเต็มที่ การให้บริการต้องดำเนินไปด้วยความเสมอภาคและไม่มีการเลือกปฏิบัติ ซึ่งหลักสมานัตตตานั้นความเท่าเทียมกันในการให้บริการที่เป็นธรรม และสร้างความไว้วางใจให้กับประชาชน (จิตรา แสงผาบ, 2557: ข)

2) การให้บริการอย่างทันต่อเวลา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ทาน: ควรกำชับให้เจ้าหน้าที่ทุกคนปฏิบัติตามนโยบายในการให้บริการอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการบริการพระสงฆ์ รวมถึงในช่วงพักเที่ยงและวันหยุดราชการ ปิยวาจา: รับฟังความคิดเห็นของผู้มารับบริการอย่างจริงใจ ช่วยกำหนดแผนการทำงานที่ชัดเจนของคณะสงฆ์ ส่งผลให้การส่งงานและตรวจสอบเอกสารมีเวลาที่เพียงพอและป้องกันความผิดพลาด การส่งเอกสารผ่านไปรษณีย์ควรส่งงานที่ไม่เร่งด่วน เพราะอาจเกิดปัญหาเอกสารตกค้าง และงานที่เร่งด่วนควรมีการส่งเอกสารโดยตรงกับผู้ที่รับสารหรือตัวแทน การใช้ระบบออนไลน์ยังไม่แพร่หลายและมีข้อจำกัดบางประการ ดังนั้นการใช้ระบบนี้ต้องศึกษาและรู้จักกับผู้รับสารด้วย ควรมีการปรับปรุงระบบการส่งเอกสารและการจัดการเวลาให้ทันต่อเหตุการณ์ รวมถึงเพิ่มการใช้ระบบออนไลน์เพื่อลดความล่าช้า อุตถจริยา: บุคลากรมีความกระตือรือร้นตรงต่อเวลา และ สมานัตตตา: ให้บริการด้วยความซื่อสัตย์ ไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ชญา

นิศฐ์ รักแจ้ง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การให้บริการของสำนักงานประกันสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตามทัศนะของผู้ประกันตนเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า การให้บริการที่ทันต่อเวลาและมีคุณภาพที่สำนักงานประกันสังคม โดยใช้หลักการสี่ประการ ได้แก่ ทาน การให้บริการด้วยความเสียสละ ให้ความรู้และอำนวยความสะดวกแก่ผู้ประกันตน ปิยวาจา การใช้ถ้อยคำไพเราะและสุภาพในการสื่อสาร พร้อมกับการแสดงอัธยาศัยดี อุตถจริยา การทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น โดยมองผู้ประกันตนเสมือนญาติของตน และ สมานัตตตา การให้บริการด้วยความเสมอภาคและยุติธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้มีส่วนสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความพึงพอใจในการให้บริการที่รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (ชญาานิศฐ์ รักแจ้ง, 2554: (2))

3) การให้บริการอย่างเพียงพอ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ อุตถจริยา: ควรมีจำนวนเพียงพอเพื่อให้การบริการดำเนินไปอย่างราบรื่นและไม่มีปัญหา ปิยวาจา: บุคลากรทุกคนควรมีความรู้ความสามารถและได้รับการอบรมเพื่อให้คำแนะนำและตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการอย่างเหมาะสม ทาน: วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการบริการควรมีความพร้อมและเพียงพอในการสนับสนุนการทำงาน ควรมีงบประมาณที่เพียงพอในการสนับสนุนการบริการอย่างเต็มที่ สมานัตตตา: เพื่อให้การบริการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ความพร้อมของปัจจัย เช่น บุคลากร หรือวัสดุ อุปกรณ์ จะส่งผลให้การบริการสมบูรณ์และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้มารับบริการได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดวันชาติ วิชาโต (ยอดดำเนิน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของวัดนครสวรรค์ตามหลักสังคหวัตถุ 4” พบว่า การให้บริการอย่างเพียงพอที่วัดนครสวรรค์ โดยเริ่มจาก ด้านทาน ซึ่งเสนอให้มีการอบรมทั้งทฤษฎีและปฏิบัติแก่เจ้าหน้าที่ เพิ่มความรวดเร็วในการบริการ รวมถึงการให้คำปรึกษาผ่านโทรศัพท์และจัดทำสื่อซีดีหรือเอกสารเพื่ออธิบายบริการอย่างชัดเจน นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ควรมีเวลาให้คำปรึกษาและอธิบายให้เข้าใจมากขึ้น ในด้านปิยวาจา เจ้าหน้าที่ควรมีทัศนคติที่ดี ยิ้มแย้ม พูดจาด้วยความจริงใจและผ่านการฝึกอบรมจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้บริการที่สุภาพ อ่อนหวาน และน่าฟัง ด้านอุตถจริยา เน้นให้มีการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอ เช่น ที่นั่งรอและน้ำดื่ม ควรเปิดใจและเห็นคุณค่าของการบริการ และมีความเอาใจใส่ในความรู้สึกของผู้รับบริการ และด้านสมานัตตตา เจ้าหน้าที่ควรให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน มองผู้ใช้บริการอย่างไม่มีอคติ และคำนึงถึงผลตอบแทนที่ควรได้รับในระยะยาว (พระครูปลัดวันชาติ วิชาโต (ยอดดำเนิน), 2554: (1)-(2))

4) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ทาน: ควรดำเนินงานอย่างมีความสม่ำเสมอและไม่ขาดตอน โดยเฉพาะการให้คำแนะนำที่ถูกต้องและชัดเจน บุคลากรสามารถตอบข้อซักถามและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ปิยวาจา: ต้อนรับ ผู้มาติดต่อด้วยรอยยิ้มและความเป็นมิตรเสมอ ทำให้รู้สึกถึงความเอาใจใส่และความพร้อมในการให้บริการ อุตถจริยา: การให้บริการยังครอบคลุมถึงช่วงเวลานอกเวลาทำการและวันหยุดราชการ สมานัตตตา: มุ่งเน้นการให้บริการที่ราบรื่นและตอบสนองความต้องการของผู้มาติดต่อได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสาน เจริญศรี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังค

วัฒนธรรมของสำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี” พบว่า การให้บริการอย่างต่อเนื่องในเทศบาลเมืองชลบุรี โดยการนำหลักสังคหัตถธรรม ได้แก่ ทาน การช่วยเหลือ ปิยวาจา การใช้วาจาไพเราะ อตถจริยา การทำตัวให้เป็นประโยชน์ และ สมานัตตา การวางตัวเสมอภาค มาประยุกต์ใช้ในการบริการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการที่ดีที่สุด การที่เจ้าหน้าที่ขาดความรู้หรือไม่ได้นำหลักธรรมเหล่านี้มาใช้ จะทำให้การบริการขาดประสิทธิภาพ ดังนั้น หัวหน้าส่วนงานต้องส่งเสริมและเป็นตัวอย่งที่ดีในการนำหลักธรรมมาปฏิบัติ เพื่อสร้างความร่วมมือร่วมใจในการให้บริการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนพึงพอใจ และทำให้การบริการพัฒนาไปอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องในอนาคต (ประสาน เจริญศรี, 2558: หน้า ก-ข)

4) การให้บริการอย่างก้าวหน้า จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ **อรรถจริยา:** ควรนำเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ ผู้มารับบริการสามารถติดต่อและประสานงานผ่านระบบคอมพิวเตอร์และออนไลน์ได้อย่างรวดเร็ว ทาน: บุคลากรจัดเตรียมเอกสารและแบบฟอร์มให้สามารถดาวน์โหลดจากเว็บไซต์ได้ง่าย ปิยวาจา: ใช้แอปพลิเคชันไลน์ในการสื่อสารเพื่อความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ สมานัตตา: การปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและพัฒนาระบบออนไลน์อย่างต่อเนื่อง ทำให้การบริการทันสมัย และตอบสนองความต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนเดา วีระพันธ์ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า อำเภอนาทอง จังหวัดชลบุรี” พบว่า การให้บริการอย่างก้าวหน้า โดยประชาชนมีความพึงพอใจในการใช้ตู้รับความคิดเห็น/ร้องเรียน/ร้องทุกข์ การใช้ทรัพยากรของหน่วยงานอย่างคุ้มค่า และการปรับปรุงและพัฒนาการให้บริการอย่างต่อเนื่อง สิ่งเหล่านี้ช่วยให้บริการมีความก้าวหน้าและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชนเดา วีระพันธ์, 2555: ง)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ควรกำหนดเป็นนโยบายหรือแผนพัฒนาด้านการนำหลักสังคหัตถธรรม มาประยุกต์ใช้ในการให้บริการกับผู้มารับบริการให้มากขึ้น
- 2) ควรมีการจัดเป็นหลักสูตรอบรม เรื่อง หลักสังคหัตถธรรมสำหรับบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ นำไปประยุกต์ใช้ในการบริการ และใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ผลจากการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นผู้รับบริการต่อการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ด้านการให้บริการอย่างเพียงพอมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยที่สุด ดังนั้น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ควรใส่ใจงานด้านการให้บริการอย่างเพียงพอแก่ผู้รับบริการให้มากยิ่งขึ้น
- 2) สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ควรทำการศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักสังคหัตถธรรม ในการจัดการด้านอื่น ๆ แล้วนำผลการวิจัยมาต่อยอดความคิดกับงานวิจัยชิ้นนี้ แล้วนำมาพัฒนาเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ระหว่างองค์กร
- 2) ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ในการให้บริการผู้มารับบริการ
- 3) ควรมีการศึกษาการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของบุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ ในการให้บริการผู้มารับบริการโดยใช้หลักธรรมอื่น จากหลักสังคหวัตถุธรรม เช่น อิทธิบาท 4 หลักสาราณียธรรม 6 เป็นต้น เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยว่าจะเหมือนกันหรือแตกต่างกันจากการวิจัยครั้งนี้ อย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กฎกระทรวง กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พ.ศ. 2557. (2557, 22 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 131 ตอนที่ (81 ก) หน้า 4.
- _____. (2557, 22 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 131ตอนที่ (81 ก) หน้า 9-10.
- จิตรา แสงผาบ. (2557). *การให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานที่ดินจังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชญาธิศรัฐ์ รักแจ้ง. (2554). *การให้บริการของสำนักงานประกันสังคมตามหลักสังคหวัตถุ 4 ตามทัศนะของผู้ประกันตนเขตกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชนะดา วีระพันธ์. (2555). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเก่า อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดชลบุรี*. (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน). วิทยาลัยการบริการรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประสาน เจริญศรี. (2558). *ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสำนักงานเทศบาลเมืองชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดวันชาติ วิชาโต (ยอดดำเนิน). (2554). *การให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของสถานีตำรวจภูธรท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวง จังหวัดลำพูน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2550). *ธรรมานุชิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 82). บริษัทพิมพ์สวญ จำกัด.
- พระวิรุฒ นรรัตน์. (2552). *บทบาทพระสังฆาธิการต่อการบริหารงานคณะสงฆ์ กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- พระสุเทพ สีสโสภิต (พราหมณ์ส). (2563). บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลค้อเหนือ อำเภอมือง จังหวัดยโสธร. *วารสารการรัตนบุศย์*. 2(1), 72-86.
- ภิญญาดา พราหมณ์โชติ. (2566). *การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนตามหลักสังคหวัตถุธรรมของเทศบาลตำบลเลาขวัญ อำเภอลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- กิม พรประเสริฐ. (2559). คุณภาพชีวิตของพระสงฆ์อาพาธเรื้อรังโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเฉลิมพระเกียรติ 60 พรรษา นวมินทราชินี จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 7(2), 89-100.
- ยุทธ ไกยวรรณ. (2543). *พื้นฐานการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). สุวีริยาสาส์น.
- ประกาศ เรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580). (2561, 31 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนที่ (83 ก) หน้า 12.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์. (2566). *สรุปข้อมูล เจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 30 กันยายน 2567 จาก: <https://srn.onab.go.th/th/content/page/index/id/40395>.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2565). *ประวัติสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ* (รายงานประจำปี 2564, หน้า 8). สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2563). *แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2563 - 2565)*. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อมรรัตน์ ภิรมย์ไทย, (2559). *การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของสำนักงานเทศบาลตำบลหนองคำสิงห์ จังหวัดชลบุรี*. (งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Millett, J. D. (1954). *Management in the Public Service*. McGraw-Hill: Book Company.

กระบวนการบริหารจัดการและแนวทางพัฒนางานประกันคุณภาพภายใน
ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
ADMINISTRATIVE PROCESSES AND INTERNAL QUALITY ASSURANCE
DEVELOPMENT GUIDELINES FOR BASED ON ARIYASACCA 4 OF
THE SCHOOLS UNDER SURIN PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3

สมฤทัย มงคล¹, ธนู ศรีทอง² และสถาพร ภาคพรหม³
Somruethai Mongkon¹, Thanoo Srithong² and Sathaporn Pakprom³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻³
E-mail: Somruthaimongkonkeet2521@gmail.com¹⁻³

ได้รับบทความ: 19 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 14 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 16 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 2) เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำแนกตามตำแหน่งผู้บริหาร ครู จำแนกประสบการณ์ทำงานของผู้บริหารและครู และขนาดโรงเรียน และ 3) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนากระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่าง การวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครู ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 จำนวน 112 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 7 รูป/คน การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามใช้สถิติ ค่าร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าสมมติฐาน ใช้สถิติ ค่า T-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ
2. ผลการเปรียบเทียบกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ประเด็น จำแนกตามตำแหน่ง ภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความเห็นแตกต่าง ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ประเด็น จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน ภาพรวมและรายด้าน พบว่า ผลการเปรียบเทียบความเห็นไม่

แตกต่างกัน และประเด็นจำแนกตามขนาดโรงเรียน ภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความเห็นไม่แตกต่างกัน

3. แนวทางพัฒนากระบวนการบริหารจัดการงานประกันภายใน ตามหลักอริยสัจ 4 พบว่า ประยุกต์กับหลักอริยสัจ 4 คือ ศึกษาสภาพปัญหา หลักทุกข์ มีข้อมูลนักเรียน โรงเรียนในปัจจุบัน หลักสมุทัย โรงเรียนมีเป้าหมายคุณภาพ ผลสำเร็จการปฏิบัติ หลักนิโรธ มีโครงการ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พัฒนาครูให้มีคุณภาพ สิ่งแวดล้อมเอื้อต่อการเรียน และมีระบบเทคโนโลยีสนับสนุนการบริหารและการเรียนรู้ หลักมรรค วิธีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษา

คำสำคัญ: กระบวนการบริหารจัดการ, การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา, หลักอริยสัจ 4

Abstract

The primary objective of this research endeavor is to examine the existing condition of the internal quality assurance management process within educational institutions governed by the Surin Primary Educational Service Area Office 3; 2) to conduct a comparative analysis of the internal quality assurance management processes of these schools, categorized according to the positions held by teachers. This categorization encompasses the classification of the work experience of both executives and educators, and 3) to propose guidelines aimed at enhancing the internal quality assurance management processes in accordance with the *Ariyasacca* 4 framework applicable to schools under the Surin Primary Educational Service Area Office 3, employing a methodological approach that integrates both quantitative and qualitative research techniques. A sample of 112 students, responsible for quality assurance in education at the aforementioned institutions, contributed pivotal information through in-depth interviews, with each participant providing seven distinct responses. The data analysis derived from the questionnaires employed statistical measures including percentage, frequency, mean, and standard deviation, alongside equivalence tests utilizing the T-test.

The research findings were as follows:

1. The prevailing state of quality assurance management within schools, both in totality and in specific domains, was determined to be exceptionally high, with each domain reflecting a high rating across all evaluated paragraphs.
2. The outcomes of the comparative analysis of the internal quality assurance management processes, categorized by position, revealed variations consistent with the initial assumptions; likewise, classifications based on work experience exhibited discernible differences in both overall and individual aspects.

3. The guidelines for the development of the internal management process concerning quality assurance in alignment with the *Ariyasacca* 4 Principle indicated applicability to the *Ariyasacca* 4 (the Four Noble Truths) Principles: *Dukkha*; addressing issues, challenges, and information pertaining to students and schools. Presently, *Samudaya*; the institution's commitment to quality and performance; *Nirodha*. The developmental initiatives for students are designed to foster an environment conducive to learning and the incorporation of technology. This supports the management and direction of educational activities, principles, and methodologies aimed at enhancing educational standards; *Magga*.

Keywords: Administrative and Management Processes, Internal Quality Assurance Development, the *Ariyasacca* 4

บทนำ

กระบวนการจัดการศึกษาที่สำคัญข้อหนึ่ง คือ มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับและประเภทการศึกษาโดยมาตรา 31 มีการกำหนดให้กระทรวงมีอำนาจหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท กำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานการศึกษาและมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน ตามกฎกระทรวงที่ประกาศการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 เป้าหมายการจัดการศึกษา คือ มาตรฐานการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานการศึกษาไม่ได้หมายถึงคุณภาพด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น แต่หมายรวมถึงผลผลิตทางการศึกษาที่เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารจัดการ พัฒนาสถานศึกษา ครู และบุคลากร การพัฒนาด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน และกระบวนการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหาร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3, 2565: 3) เป็นต้น ศาสนาพุทธมีหลักธรรมที่เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาหรือหนทางแห่งการดับทุกข์ คือหลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเหตุและผลสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตและการแก้ปัญหาในทุกสภาวะที่เกิดขึ้นดังนั้นหลักอริยสัจ 4 จึงเป็นหลักธรรมที่เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการค้นหาความจริงอย่างเป็นเหตุและผล สามารถแก้ไขปัญหาตามสภาพความจริงที่เพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนางานด้านคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษากระบวนการบริหารจัดการและแนวทางการพัฒนางานประกันคุณภาพภายใน ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อเป็นประโยชน์ในการนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการส่งเสริมและพัฒนาประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ให้มีมาตรฐานตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ตามความเห็นของผู้บริหารและครู จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนากระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนระยะที่ 2 ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในแบบสอบถาม

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียน ตั้งอยู่ในอำเภอสังขะ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ประจำปีการศึกษา 2566 เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวน 112 คน

1.2. ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 1) ผู้มีความรู้ทางด้านหลักพุทธธรรม จำนวน 1 รูป/คน มีคุณสมบัติ เป็นพระ ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารการศึกษา จบปริญญาธรรม 3 ประโยคขึ้นไป 2) ผู้มีความสามารถด้านบริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน 3) ผู้มีความสามารถด้านบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน และ 4) ผู้มีปฏิบัติหน้าที่งานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา จำนวน 1 คน ซึ่งทุกรูป/คน มีคุณสมบัติ จบการศึกษาระดับปริญญาโทด้านบริหารการศึกษา หรือมีประสบการณ์ด้านการบริหารสถานศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี

2. เครื่องมือที่ใช้ในวิจัย

2.1 เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ชนิด โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 แบบสอบถามเรื่อง ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1.2 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

2.2 การสร้างเครื่องมือ

2.2.1 แบบสอบถาม

1) การยกร่างเครื่องมือจากการศึกษาหลักการ เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารจัดการและแนวทางพัฒนางานประกันคุณภาพภายใน เพื่อเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการสร้างเครื่องมือ

2) นำข้อมูลทีได้จากการกร่างมาวิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ประกอบครอบคลุมงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน มาตรฐานระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานที 2 ด้านกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ทั้ง 6 ข้อ โดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert' Rating Scale)

3) ผลการการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความ ค่าความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67– 1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทุกข้อ

4) นำแบบสอบถามทีผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) จำนวน 30 คน หาอำนาจจำแนกโดยวิธีหาความสัมพันธ์ โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ได้ผลค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.59 - 0.61

5) หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค ได้ผลค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.98

6) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

2.3 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

2.3.1 ศึกษาการทำแบบสัมภาษณ์ (Structured Interview)

1) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องตลอดทั้งงานวิจัยทีมีผู้รู้ได้ศึกษาไว้ ตรวจสอบความตรงด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

2) นำแบบสัมภาษณ์ให้อาจารย์ทีปรึกษาตรวจสอบเครื่องมือ

3) นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 แบบสอบถาม

1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต สุรินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้บริหารและหัวหน้างานประกันคุณภาพการศึกษาโดยใช้แบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม ผ่านระบบ Google Form กับกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล จำนวน 112 คน

3) ผู้วิจัยได้กำหนดวันและเวลาในการตอบแบบสอบถาม และส่งกลับคืนให้ผู้วิจัย ภายในวันทีกำหนดในกรณีทีผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกด้วยตนเอง

4) ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกแบบสอบถามและ หรือ Google Form เพื่เก็บรวบรวมมาข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายและติดตามเก็บรวบรวมแบบสอบถามด้วยระบบ Google Form ของกลุ่มเป้าหมายและติดตามในกรณีทีได้ไม่ครบจะดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองอีกครั้งเพื่อให้ได้จำนวนแบบสอบถามตามทีกำหนดและได้แบบสอบถามกลับมาจำนวน 112 ฉบับ

3.2 แบบสัมภาษณ์

1) กร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจากแนวคิด ทฤษฎี และข้อมูลทีได้

การศึกษาเชิงปริมาณ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ผลการศึกษาจากข้อคำถามในแบบสอบถามสภาพกระบวนการบริหารจัดการและแนวทางพัฒนางานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

2) ตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาโดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหา และตรวจสอบความตรงโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน

4) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

5) จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสัมภาษณ์แล้วนำไปสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยได้นัดหมายวัน เวลา และสถานที่ที่สัมภาษณ์ แจกเป็นหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์ และลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4.การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยดำเนินการดังนี้

4.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ คำนวณหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทำการเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดโรงเรียน เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยตามวิธีของเบส์ โดยคำนวณหาค่า t-test ค่า หาค่าสถิติ F-test และใช้วิธีการของ Scheffé

4.2 แบบสัมภาษณ์ ใช้ความถี่และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลการวิจัย ดังนี้

ผลการวิเคราะห์สภาพวัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3

ที่	ด้าน	n =112		แปรผล	ลำดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน	4.47	0.47	มาก	1
2	มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา	4.46	0.51	มาก	2
3	การดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย	4.41	0.45	มาก	5

5	การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้	4.44	0.56	มาก	3
6	การจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารและจัดการเรียนรู้	4.41	0.51	มาก	6
รวมเฉลี่ย		4.44	0.38	มาก	4.44

จากตารางแสดงผลการวิเคราะห์สภาพตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 50.90 ประเด็นประสบการณ์ทำงาน พบว่า ส่วนใหญ่ 11 ปี ขึ้นไป จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 83.9 และประเด็นขนาดโรงเรียน พบว่า ส่วนใหญ่ คือ โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 66.1

สรุปผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เปรียบเทียบกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ดังนี้

1) จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ทำงาน และขนาดโรงเรียนกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน

ที่	ด้าน	ตำแหน่ง				t	Sig.
		ผู้บริหาร		ครู			
		(n=55)		(n=57)			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน	4.62	0.38	4.32	0.51	3.62	0.00*
2	มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา	4.63	0.38	4.30	0.58	3.57	0.00*
3	การดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย	4.49	0.41	4.34	0.48	1.72	0.08
4	การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ	4.58	0.43	4.29	0.51	3.27	0.00*
6	การจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารและจัดการเรียนรู้	4.45	0.56	4.37	0.45	0.83	0.40
รวมเฉลี่ย		4.56	0.30	4.32	0.42	3.34	0.00*

จากตารางแสดงผลการเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ดังนี้ ผลการเปรียบเทียบกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า มีความแตกต่างกัน

2) ผลการเปรียบเทียบค่าความแปรปรวน กระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ที่	ด้าน	แหล่งความแปรปรวน	n = 112				
			SS	df	MS	F	Sig.
1.	มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน	ระหว่างกลุ่ม	0.05	2.00	0.02	0.10	0.90
		ภายในกลุ่ม	24.34	107.0	0.23		
		รวม	24.39	109.0			
2.	มีระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	0.09	2.00	0.04	0.16	0.85
		ภายในกลุ่ม	29.11	107.0	0.27		
		รวม	29.11	109.0			
3.	การดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย	ระหว่างกลุ่ม	0.08	2.00	0.04	0.18	0.83
		ภายในกลุ่ม	22.11	107.0	0.21		
		รวม	22.19	109.0			
4.	การพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	0.00	2.00	0.00	0.00	1.00
		ภายในกลุ่ม	26.34	107.0	0.25		
		รวม	26.34	109.0			
5.	การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.02	2.00	0.01	0.04	0.96
		ภายในกลุ่ม	34.47	107.0	0.32		
		รวม	34.49	109.0			
6.	การจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารและจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.18	2.00	0.09	0.28	0.76
		ภายในกลุ่ม	33.64	107.0	0.31		
		รวม	33.80	109.0			
รวมเฉลี่ย		ระหว่างกลุ่ม	0.02	2.00	0.01	0.05	0.95
		ภายในกลุ่ม	21.60	107.0	0.20		
		รวม	21.62	109.0			

จากตารางแสดงผลการเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบรวมด้าน กระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ประเด็นจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า โดยภาพรวม และรายด้าน ความเห็นไม่แตกต่างกัน

3) ผลการเปรียบเทียบค่าความแปรปรวน กระบวนการบริหารจัดการงานประกัน
คุณภาพภายใน ของโรงเรียน จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้

ที่	ด้าน	แหล่งความ แปรปรวน	n = 112				
			SS	df	MS	F	Sig.
1.	มีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจ ที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน	ระหว่างกลุ่ม	1.65	2	0.82	3.88	0.02*
		ภายในกลุ่ม	22.74	107	0.21		
		รวม	24.39	109			
2.	มีระบบบริหารจัดการคุณภาพ ของสถานศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.38	2	0.69	2.66	0.07
		ภายในกลุ่ม	27.81	107	0.26		
		รวม	29.19	109			
3.	การดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่ เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตาม หลักสูตรสถานศึกษาและทุก กลุ่มเป้าหมาย	ระหว่างกลุ่ม	0.59	2	0.29	1.45	0.24
		ภายในกลุ่ม	21.60	107	0.20		
		รวม	22.19	109			
4.	การพัฒนาครูและบุคลากรให้มี ความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ	ระหว่างกลุ่ม	1.39	2	0.69	2.97	0.06
		ภายในกลุ่ม	24.95	107	0.23		
		รวม	26.34	109			
5.	การจัดสภาพแวดล้อมทาง กายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการ จัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	1.67	2	0.84	2.73	0.07
		ภายในกลุ่ม	32.82	107	0.31		
		รวม	34.49	109			
6.	การจัดระบบเทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อสนับสนุนการ บริหารและจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	0.80	2	0.40	1.30	0.28
		ภายในกลุ่ม	33	107	0.31		
		รวม	33.80	109			
รวมเฉลี่ย		ระหว่างกลุ่ม	0.02	1.04	2	0.52	2.70
		ภายในกลุ่ม	21.60	20.58	107	0.19	
		รวม	21.62	21.62	109		

จากตารางแสดงผลการเปรียบเทียบตามวัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการเปรียบเทียบกระบวนการ
บริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 ประเด็นจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า
ความเห็นไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่
สถานศึกษากำหนดชัดเจน มีความเห็นต่างกัน

สรุปผลวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า สามารถบูรณาการเป็นแนวทางพัฒนางานประกัน
คุณภาพภายใน ตามหลักอริยสัจ 4 ประกอบด้วย ข้อทุกข์ เป็นสภาพปัญหาในการดำเนินงาน
กระบวนการบริหารจัดการ ข้อสมุทัย คือ สาเหตุของสภาพปัญหาลักษณะการดำเนินงานยังไม่มี
คุณภาพของสถานศึกษา ข้อนิโรธ เป็นสภาพที่สถานศึกษาได้แก้ปัญหาแต่ละสาเหตุจนทำให้

สถานศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ และข้อมรรค เป็นแนวทางที่พัฒนางานประกันคุณภาพภายในที่ตรงตามมาตรฐานการศึกษากระบวนการบริหารจัดการ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน ดังนี้ ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่า โรงเรียนมีการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพตามข้อกำหนดของกฎกระทรวง ทำให้เห็นว่าการประกันคุณภาพภายในมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน มีการดำเนินงานด้านกระบวนการบริหารจัดการงานประกัน ตามมาตรฐานการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของฮาปี๊ะ อาเดมะ วิจัยเรื่อง (2557: 159) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามทัศนะครูผู้สอน อำเภอแว้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2 ผลการค้นคว้า พบว่า ระดับ มาก นั้นแสดงว่า กระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายในเป็นองค์ประกอบมาตรฐานการประเมินการประกันคุณภาพภายในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานด้านกระบวนการบริหารจัดการ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนางานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของเบสเดน (2001: 1684) เรื่องแนวคิดและกระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันการศึกษาในประเทศออสเตรเลีย โดยในขั้นแรกกล่าวถึงความจำเป็นของการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันและอนาคตชี้ให้เห็นว่าคุณภาพมีความสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาให้มีความสำคัญ และเชื่อถือกับการใช้ข้อสอบภายนอกโรงเรียนมีการควบคุมจากส่วนกลาง และมีความสอดคล้องตามแนวคิดของสติเวเน่ (2004: 2737) เรื่อง ระบบประกันคุณภาพ ที่กล่าวว่าความสำคัญกับการประเมินจากบุคคลภายนอก ที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา นำเอาระบบการสอนมาตรฐานกลางซึ่งอ้างอิงไปสู่การยอมรับที่เป็นมาตรฐานระบบประกันคุณภาพ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบ กระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน ของโรงเรียน จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวม พบว่า มีความเห็นต่างกัน เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทและหน้าที่ด้านการบริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่จะต้องขับเคลื่อนงานทั้งระบบ ส่วนครูมีบทบาทหน้าที่ด้านการออกแบบการเรียนการสอน และการพัฒนาตนเองตามมาตรฐานและสมรรถนะ บทบาทและหน้าที่แตกต่างกันนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของไพฑูรย์ แจ่มพันธ์ (2560: 211) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า 1) สภาพการบริหารระบบการประกันคุณภาพภายใน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ในส่วนการเปรียบเทียบจำแนกตามประสบการณ์ทำงาน และจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ในภาพรวมไม่แตกต่างกันทั้งนี้เพราะทุกโรงเรียนจะต้องดำเนินงานตามมาตรฐานการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานตามประกาศกฎกระทรวง เดียวกัน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561: 3-4) เช่นเดียวกับผู้มีประสบการณ์ต่างกันมีแนวทางการปฏิบัติมาตรฐานเดียวกัน โรงเรียนทุกแห่งให้ความสำคัญในการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายใน การยกระดับคุณภาพการศึกษา

ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ มีการดำเนินงานอย่างชัดเจนใช้กระบวนการนิเทศติดตามผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัดให้คำปรึกษาช่วยเหลือ

หลักธรรมที่นำมาประยุกต์เป็นแนวทางการดำเนินงานประกันคุณภาพ คือ หลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และเป็นไปตามเหตุผลที่แท้จริง มีระเบียบไปสู่ผลอย่างหนึ่งกรรมวิธีหรือลำดับการกระทำ ซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไป จนสำเร็จลง นั้นแสดงว่าการพัฒนางานใดๆ เช่น งานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนสามารถประยุกต์หลักอริยสัจ 4 เป็นแนวทางการแก้ปัญหาได้ เริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาที่แท้จริง เป็นหลักทุกข์ ค้นหาสาเหตุของปัญหานั้นๆ เป็นหลักสมุทัย มีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ หรือคุณภาพที่ต้องการตามมาตรฐานการศึกษา เป็นหลักนิโรธ และดำเนินงานตามขั้นตอนทั้งมีการประชุมวางแผน กำหนดหน้าที่แต่ละฝ่าย ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ เป็นหลักมรรค หนทางของการดับทุกข์ หรือปัญหานั้นๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสุธรรม ตรีวิเศษ (2562: 166) ได้วิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า เมื่อพิจารณาความสอดคล้องกับหลักอริยสัจ 4 แนวทางทุกแนวทางบูรณาการแต่ละข้อ มีความสอดคล้องหลักอริยสัจ 4 ทั้งข้อทุกข์ ข้อสมุทัย ข้อนิโรธ และข้อมรรค อาจเพราะว่า หลักอริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่กล่าวถึงความจริงกระบวนการค้นหาความจริง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2553: 881-909) เพื่อที่จะหาวิธีการในการแก้ไขปัญหา ศึกษาจากสาเหตุโดยมีเป้าหมายคือ แนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้บรรลุผล คือการดำเนินงานตามมาตรฐานด้านกระบวนการบริหารจัดการงานประกันคุณภาพภายในยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและประยุกต์หลักอริยสัจ 4 มาใช้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเจริญพงษ์ ธมฺมทีโป (วิชัย) (2556: 148) เรื่อง การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอริยสัจ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนประถมศึกษาอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า ข้อ 4. ข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารแบบมีส่วนร่วมนำหลักอริยสัจ 4 มาบูรณาการในการบริหาร

สรุปผลการวิจัย สามารถสรุปผลการวิจัย เป็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับ ดังนี้ การพัฒนางานประกันคุณภาพภายในสามารถนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้โดยบูรณาการแนวทางการค้นหาความจริง คือ คุณภาพการศึกษา โดยการค้นหาสภาพปัญหาหรือสิ่งที่โรงเรียนต้องการพัฒนา หลักทุกข์ ค้นหาสาเหตุ หลักสมุทัย มีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ หลักนิโรธ โดยกำหนดแนวทางปฏิบัติ บทบาทหน้าที่ กำหนดแผนการดำเนินงานให้สำเร็จซึ่งเป็นไปตามแผนที่วางไว้ เช่น การสถานศึกษากำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจในแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี อย่างชัดเจน มีการกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจ ในแผนพัฒนาการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี อย่างชัดเจนอย่างไร ศึกษาสภาพปัญหาของสถานศึกษา บริบท การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี มีการกำหนดค่าเป้าหมาย สอดคล้องกับหลักมรรค หนทางหรือวิธีดับทุกข์นั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

1. **ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย** โรงเรียนควรมีการกำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เห็นแนวทางที่ชัดเจน เช่น การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้การมีนโยบายพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีนโยบายพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย และควรมีนโยบายพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารและการจัดการเรียนรู้

2. **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** โรงเรียนควรพิจารณานำข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย ไปใช้ดำเนินงานพัฒนางานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอริยสัจ 4 ดังนี้ ด้านมีเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน สอดคล้องกับสภาพทุกข์ คือ การศึกษาข้อมูลของโรงเรียนถึงสภาพปัญหาที่มี แล้วค้นหาสาเหตุของปัญหานั้น สอดคล้องกับสภาพสมุทัย ซึ่งสามารถศึกษาจากเอกสาร จากบริบทของโรงเรียน มีการตั้งเป้าหมายความสำเร็จ สอดคล้องกับสภาพนิโรธ และการดำเนินงานให้บรรลุผลมีการแต่งตั้งคณะทำงาน ปรัชญาผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญ และการกำหนดระดับค่าคุณภาพในแบบเชิงประมาณ กวรจัดอบรมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา สอดคล้องกับสภาพมรรค หนทางหรือวิธีการแก้ปัญหานั้นๆ

3. **ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป** สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยใน ประเด็นเกี่ยวกับ

3.1 ควรมีการวิจัยด้านการศึกษาเปรียบเทียบเกี่ยวกับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนางานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย

3.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา (2553, 2 เมษายน).
ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 23 ก หน้า 22-35.
- เจริญพงษ์ ธรรมทีโป (วิชัย). (2556). การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอริยสัจ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2553). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.

- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. (2562, 1 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49-53.
- ไพฑูริย์ แจ่มพันธ์. (2560). กลยุทธ์การบริหารระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มนตรี พุ่มซ้อน. (2556). การบริหารวิชาการตามหลักอริยสัจ 4 ระดับโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. เอกสารลำดับที่ 6/2565 กลุ่มนโยบายและแผน. สุรินทร์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). การนิเทศภายในสถานศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สุธรรม ตริวิเศษ. (2562). สภาพการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ฮาปี๊ะ อาเดมะ. (2557). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา ตามทัศนะครูผู้สอน อำเภอแวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานราธิวาส เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- Basden. Linda Loy. (2001.) Illinois Quality Assurance and Improvement Process: Examining the Relationship between External Review Visit and Interval Review and Planning Process. *Dissertation Abstracts International*. 61(05), 1684-A.
- Steven. S.W. (2004). A Transformation Study in a Suburban Middle School Thinking a Classroom Learning System to the Baldrige Criteria for Education Excellence and Quality Assurance. *Dissertation Abstracts International*. 64(08), 2737-A.

แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วน
ตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์
GUIDELINES FOR ADMINISTRATION ACCORDING TO BUDDHIST
PRINCIPLES OF THE NONGWAENG SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION SRINARONG
DISTRICT, SURIN PROVINCE

พระอธิการสหพล สมจิตโต¹, พระมหาวิศิต ธีรวโร² และพระครูปริยัติปัญญาโสภณ³
PhraAtikhan Sahaphol Samajitto¹, PhramahaWisit Theeravangso² and Phrakrupariyatpanyasophon³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus¹⁻³
E-mail: sahaphol2508@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 24 กรกฎาคม 2568; แก้ไขบทความ: 16 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 16 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ 2. เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ และ 3. เสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี เป็นการสำรวจด้วยแบบสอบถามซึ่งมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.809 กับกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรในเขตตำบลหนองแวง จำนวน 375 รูป สถิติที่ใช้คือค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบค่าที และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก จำนวน 11 รูปหรือคน นำเสนอเป็นความเรียงเพื่อสนับสนุนข้อมูลเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$ S.D. = 0.601) ส่วนระดับความคิดเห็นด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความคิดเห็น ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนประชาชนที่มีรายได้ ต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่ มีฉันทะ (ความพอใจ) รับผิดชอบต่อหน้าที่ รักในสิ่งที่ทำมีความสุข

กับงาน วิริยะ (ความเพียร) ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ ตรงต่อเวลาในหน้าที่ จิตตะ (ความเอาใจใส่) ตั้งใจทำงาน สนใจใฝ่รู้ในงานที่รับผิดชอบ วิมังสา (ไตร่ตรองค้นคว้า) มีการวางแผน ทบทวน จุดบกพร่อง แก้ไขพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหน้าที่ เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

คำสำคัญ: แนวทาง, การบริหารงาน, หลักพุทธธรรม, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

This article aims to 1) study the administration of Nong Waeng sub-district administrative organization, Srinarong district, Surin province. 2) Compare the opinions of the people towards the administration of Nong Waeng sub-district administrative organization, Srinarong district, Surin Province, and 3) Suggest guidelines for the management of Nong Waeng sub-district administrative organization in accordance with Buddhist principles, Srinarong district, Surin province. This research study was conducted using a mixed-methods research method, which was a questionnaire survey with a reliability of 0.809 for the entire sample group namely the population in Nong Waeng sub-district is 375 people. The statistics used are frequency, percentage, mean, standard deviation, and t-test. The interviews with 11 people who provide in-depth information are presented as an essay to support the quantitative data.

The research results found that.

1. The overall level of administration of Nong Waeng sub-district Administrative Organization, Srinarong District, Surin Province was at a high level ($\bar{X}$ = 3.51 S.D. = 0.601). The level of opinions on promoting quality of life was at a high level. 2) The results of the comparison of public opinions on the administration of Nong Waeng Sub-district Administrative Organization, Srinarong district, Surin province, found that People with different genders, ages, education levels, and occupations have different opinions, which rejects the hypothesis. People with different incomes have different opinions, which supports the hypothesis with statistical significance at 0.05. and 3) Administration according to Buddhist principles of Nong Waeng sub-district administrative organization, Srinarong district, Surin province, found that the administration of Nong Waeng sub-district administrative organization has given importance to the performance of duties and has satisfaction. Take responsibility for your duties, love what you do, be happy with your work, diligent (perseverance), diligent, attentive, punctual in duties, mindful, dedicated to work, interested in learning about the work that you are responsible for, and be

thoughtful (contemplating and researching). There is a plan, a review of weaknesses, and continuous improvement in duties for the benefit of the public

Keywords: Guidelines, Administration, Principles of Buddhism, Sub-district Administrative Organization

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจุบัน โลกกำลังมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในทุก ๆ ด้านทุกมิติ ซึ่งเป็นวิวัฒนาการของสังคมโลกที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ เข้าสู่ยุคเทคโนโลยีดิจิทัล ข้อมูลข่าวสารถูกถ่ายทอดเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานของภาครัฐและเอกชนมีผลกระทบอย่างกว้างขวาง อันเป็นผลมาจากการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แพร่กระจายสู่ประชาชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั่วทุกมุมโลก ประเทศต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนโครงสร้าง เศรษฐกิจ การเมือง การบริหารให้เกิดสภาพคล่องมีความเชื่อมโยงระหว่างองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ทำให้การบริหารงานในยุคปัจจุบันต้องทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ และที่สำคัญที่สุดคือต้องมีความคล่องตัว (ธิดา วัฒนไพโรจน์, 2557) จากความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น จึงทำให้เกิดประสบปัญหาในการบริหารงานในด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดผลกระทบกับประชาชนความเสียหายต่อองค์กรรัฐ เอกชน โดยส่วนรวม ประชาชนในฐานะเจ้าของประเทศได้เล็งเห็นความสำคัญในการบริหารงาน จึงหันมาให้ความสนใจถึงสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง เพราะสภาพปัญหาในด้านต่าง ๆ ซึ่งคงมีอยู่ และส่งผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน ส่วนหนึ่งก็มาจากนโยบายจากตัวผู้บริหารเอง ที่มีแนวความคิดไม่สอดคล้องในการจัดการบริหาร ความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองตลอดทั้งขาดการเชื่อมโยงประสานงานทุกภาคส่วน (บวร) บ้าน วัด โรงเรียน โดยเฉพาะการขาดนำหลักธรรม มาปรับประยุกต์ใช้ในการบริหาร ซึ่งเป็นอุปสรรคของทุกองค์กรในปัจจุบันมาโดยตลอด และเชื่อกันว่าถ้าสามารถแก้ไขปัญหการบริหารได้ การดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ก็จะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมได้ (สุธี สุทธิสมบุรณ์, 2536: 12) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง เดิมทีเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของชาวกวยดั้งเดิม มีศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน จารีตประเพณีอันดีงามในท้องถิ่น โดยยึดแนวทางวิถีชีวิตตามแบบพระพุทธศาสนามาโดยตลอด มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ในการบริหารและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์ ความต้องการของประชาชนในเขตปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง มีหลายประเด็นที่การต้องการให้ปรับปรุงแก้ไข ซึ่งประกอบด้วย ปัญหาด้านสังคม เช่น ยาเสพติด และยังขาดด้านการส่งเสริม การส่งเสริมแบบยั่งยืน คนชรา, คนพิการ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ไม่ควบคุมร้านค้าปลีก ปลอ้ยขึ้นราคา สินค้าอุปโภค บริโภคด้วยตนเอง ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน การขยายเขตด้านการบริการไฟฟ้ายังไม่ทั่วถึง ไฟฟ้าดับบ่อย น้ำประปาขัดข้องบ่อย ถนนในบางช่วงตอนยังเป็นลูกรัง น้ำท่วมขัง ท่อระบายน้ำยังไม่เพียงพอ ปัญหาด้านการเมืองการบริหาร ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจและไม่มีส่วนร่วม การให้บริการประชาชน ด้านเอกสารล่าช้า ปัญหาด้านบริการสาธารณะ ขาดการส่งเสริมเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

ให้กับประชาชน (สุวรรณ แก้วนะ, 2564: 290-299) และนอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ที่ไม่ได้รับการฟื้นฟูและแก้ไข เช่น ภาษาพูด ของชาวทวยกาย การละเล่นและพื้นบ้านที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิม กำลังจะสูญหาย ขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีในท้องถิ่นไม่มีการสืบสานต่อ และที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการสงเคราะห์และสวัสดิการด้านการศึกษาแก่เยาวชนและหมู่คณะสงฆ์ ผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นในฐานะตัวแทนของประชาชนที่ได้รับเลือกเข้ามาทำงาน จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด แนวทางการดำเนินงานด้านการบริหารในรูปแบบที่ทันสมัยอยู่เสมอ ตามยุคตามสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในการจัดการบริหารองค์การ ให้เกิด ความ คุณค่าต่อสาธารณะให้เกิดประโยชน์สูงสุด (กฤษ เพิ่มทันจิตต์, 2545)

จากปัญหาดังกล่าวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเฉพาะคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ซึ่งใกล้ชิดประชาชน ที่ให้บริการประชาชน และมีบทบาทสำคัญยิ่งในชุมชน จำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้จริง เพื่อสนับสนุนวัตถุประสงค์ทางการปกครองของรัฐในอันที่จะรักษาความมั่นคงแบบยั่งยืน และความสงบสุขความผาสุกของประชาชนในประเทศและในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชนในชนบทให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ ซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ได้กำหนดยุทธศาสตร์แผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการส่งเสริมการจัดระเบียบสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) ด้านการพัฒนาโครงสร้างขั้นพื้นฐาน 4) ด้านการเมืองการบริหาร 5) ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 ด้านนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาของอำเภอศรีณรงค์ เช่นยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน ซึ่งยุทธศาสตร์ เป็นการกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุดของแผนพัฒนา เพื่อจะได้ส่งผล ผลักดันให้กิจกรรมดำเนินงานให้บรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในอนาคต โดยสามารถนำมาวิเคราะห์หาทางเลือกต่าง ๆ ในแนวทางที่ดีที่สุดในการตัดสินใจ ในการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติ จากจุดที่อยู่ในปัจจุบันไป สู่ความต้องการในอนาคตที่กำหนดได้ (ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่น, 2566-2570) การนำหลักพุทธธรรม อิทธิบาท 4 การนำหลักธรรมมาประยุกต์กับการบริหารงานตามหลักสากล นับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง คำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าถือได้ว่าเป็นคำสอนที่เป็นประโยชน์มีคุณค่าสูงสุด ควรอย่างยิ่งต่อการบริหารงาน เพราะทำให้องค์การนั้นมีความเจริญก้าวหน้าส่งผลให้ประสบความสำเร็จพัฒนาไปได้อย่างยั่งยืนในอนาคต และ ผู้ใต้บังคับบัญชามีความสุขพึงพอใจ เกิดความเพียรพยายามเกิดการเอาใจใส่ในหน้าที่การงานที่ทำ เกิดการไตร่ตรองในงานที่ตนปฏิบัติอยู่ สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ไม่ว่าหน้าที่ ไม่ละทิ้งงานที่ทำ คำว่า (อิทธิบาท 4) เป็นหลัก (พระธีรวัตร จรณธมโม, 2561)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่อง แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ เพื่อผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง สำหรับผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปวางแผนกำหนดนโยบายการบริหาร ในด้านต่าง ๆ ภายในองค์กรให้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมมาภิบาลและนำข้อมูลไปใช้พัฒนาการทำงานขององค์กรต่อไป (นิพนธ์ โอภาซี, 2557)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจจากการแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกับประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลหนองแวง อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่มีอายุ 18 ปี บริบูรณ์และมีสิทธิ์เลือกตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลหนองแวง อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5,923 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์, 2565: ออนไลน์) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน จากการคำนวณแบบตารางค่าประชากรจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 11 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เชิงสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรม แบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่าการแปลผล 5 ระดับ โดยการสร้างแบบสอบถามตามกรอบปัจจัยที่กำหนด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรม (อิทธิบาท 4) ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่าง จังหวัดสุรินทร์ (คำถามปลายเปิด) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แล้วนำไปเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบเครื่องมือวิจัยซึ่งผ่านการทดสอบคุณภาพ โดยตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity) และการทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ซึ่งได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.809

3. การดำเนินการทดลอง การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามเพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 375 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 11 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามในการจัดเก็บแบบสอบถาม และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา เสนอทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวง อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ จัดทำเป็นรูปแบบตารางสรุปและในท้ายที่สุดนำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วจัดทำเป็นองค์ความรู้ใหม่ พร้อมทั้งอภิปรายผลการวิจัยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขวง อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ มีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา จำนวน 375 คน โดยการใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลในการศึกษาได้ครบตามจำนวน พบว่า สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิงจำนวน 196 คน คิดเป็นร้อยละ 52.3 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากอยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 93 คิดเป็นร้อยละ 24.8 มีผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีการศึกษาระดับประถม จำนวน 219 คน คิดเป็นร้อยละ 58.4 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีรายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 บาท จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 โดยผลการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	179	47.70
หญิง	196	52.30
อายุ		
18-30 ปี	74	19.70
31-40 ปี	113	30.10
41- 50 ปี	93	24.80
51- 60 ปี	69	18.44
61 ปี ขึ้นไป	26	6.96
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	219	58.40
มัธยมศึกษาตอนต้น	88	23.50
มัธยมศึกษาตอนปลาย	61	16.30

อาชีพ	ปรญญาตร	5	1.30
	สูงกว่าปรญญาตร	2	0.50
อาชีพ	เกษตรกร	299	79.70
	รับจ้างทั่วไป	63	11.50
	ธุรกิจส่วนตัว	12	3.20
	ข้าราชการ	10	2.70
	อื่น ๆ ระบุ	11	2.90
รายได้	ต่ำกว่า 5,000 บาท	255	68.00
	5,000-10,000 บาท	84	22.40
	15,001-20,000 บาท	25	6.70
	20,001 บาทขึ้นไป	11	2.90
รวม		375	100.00

1. การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีนคร จังหวัดสุรินทร์ ในด้านต่าง ๆ โดยภาพรวม มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.601) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าความคิดเห็น ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.645) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.652) และด้านการเมืองการบริหาร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$, S.D. = 0.576) ตามลำดับ รองลงมาคือ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.600) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.569) อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุดคือ ด้านการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.569) ตามลำดับ ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีนคร จังหวัดสุรินทร์

โดยภาพรวมทุกด้าน			
การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีนคร จังหวัดสุรินทร์	ระดับการปฏิบัติ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านเศรษฐกิจ	3.49	0.600	ปานกลาง
2. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.57	0.645	มาก
3. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.54	0.652	มาก
4. ด้านการเมืองการบริหาร	3.53	0.576	มาก
5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.51	0.824	มาก
6. ด้านการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4	3.47	0.569	ปานกลาง
รวม	3.51	0.601	มาก

2. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีนคร จังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าทั้ง 5 ด้าน คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนรายได้โดยรวม ประชาชนมีความคิดเห็นแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จึงปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีนคร จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ตามสมมติฐานที่ 1-5

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	ค่า t	ค่า F	Sig.	ผลการศึกษา	
						ยอมรับ	ปฏิเสธ
1.	เพศ	การบริหารงานตามหลักพุทธธรรม	-2.38	-	0.52	-	✓
2.	อายุ	การบริหารงานตามหลักพุทธธรรม	-	1.323	0.235	-	✓
3.	ระดับการศึกษา	การบริหารงานตามหลักพุทธธรรม	-	1.415	0.231	-	✓
4.	อาชีพ	การบริหารงานตามหลักพุทธธรรม	-	1.358	0.241	-	✓
5.	รายได้	การบริหารงานตามหลักพุทธธรรม	-	0.287	0.875	✓	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีนคร จังหวัดสุรินทร์ จะเห็นได้ว่าการมุ่งเน้นการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีนคร มีการบริหารงานเป็นไปเพื่อทำงานให้เกิดสำเร็จโดยใช้บุคคลกรในองค์กรที่บริหารและการใช้วิธีการจูงใจให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานทำงานอย่างมีความสุขมีความพอใจและเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ ซึ่งจะสร้างประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น โดยการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย

ฉันทะ ความพอใจ รับผิดชอบต่อหน้าที่ มีความสุขกับงาน และรักในสิ่งที่ทำ

วิริยะ ความเพียร ขยันหมั่นเพียร มีความเอาใจใส่ และตรงต่อเวลา

จิตตะ ความเอาใจใส่ ตั้งใจทำงาน สนใจใฝ่รู้ ใจจดจ่อไม่ฟุ้งซ่าน

วิมังสา ไตร่ตรองค้นคว้า มีการวางแผน ทบทวนจุดบกพร่อง แก้ไขพัฒนา และนำมาปรับใช้เพื่อเป็นแนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวงอำเภอสรีนคร

ศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ ทั้ง 6 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการเมืองการบริหาร ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และด้านการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ มีการกำหนดนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนไว้อย่างเต็มที่ เช่น การจัดให้มีตลาดนัดชุมชน มีการให้จำหน่ายสินค้าชุมชนในราคาที่ประหยัด เป็นต้น และควรยึดหลักอิทธิบาท 4 มาปรับใช้ในการบริหารงานและการดำเนินชีวิต เพื่อจะได้ประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิต

2) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต มีความขยันหมั่นเพียร ส่งเสริมให้มีการร่วมคิด ร่วมทำ เช่น กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้มีภาวะพึ่งพิง ผู้พิการ เด็ก และเยาวชนที่ด้อยโอกาส เป็นต้น และมีการจัดระเบียบชุมชนเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ชุมชนมีความเป็นอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นยิ่ง ๆ ขึ้นไป

3) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีความตั้งใจทำงาน สนใจใฝ่รู้ มีความกระตือรือร้น ตระหนักและเอาใจใส่ในการจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการก่อสร้างสิ่งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เช่น การก่อสร้างถนนหนทาง ให้การสัญจรมีความสะดวกและปลอดภัย น้ำไหล ไฟสว่าง เป็นต้น

4) ด้านการเมืองการบริหาร มีการวางแผนงานให้เป็นระบบ มีการทบทวนจุดบกพร่องแก้ไขพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการศึกษากฎหมาย ระเบียบ ให้ชัดเจน บูรณาการหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน องค์การบริหารส่วนตำบลและบุคลากรมีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน

5) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และมีกลุ่มเป้าหมายในการดูแลรักษาอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน ส่งเสริมสนับสนุนหรือควมยินยอมให้ชัดเจน เช่น จัดให้มีกิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและร่วมกันพัฒนาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้คงอยู่อย่างถาวร

6) ด้านการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ มีความตระหนักถึงหน้าที่ของตนเอง มีความรัก ความซื่อสัตย์กับงานที่ตนได้รับมอบหมาย มีความพึงพอใจ บริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ทำให้มีจิตใจอ่อนโยนละเอียดอ่อนในการบริหาร สามารถบริหารงานให้สำเร็จได้ โดยไม่ใช้ความรุนแรงและไม่เกิดความขัดแย้ง เพื่อมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์” มีประเด็นที่สรุปนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม พบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. 0.853) คือ การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ต้องมีความตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ กระตุ้นระบบเศรษฐกิจให้เกิดการสร้างงานในชุมชน เช่น จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มีการติดตามประเมินผลพิจารณาหาข้อดี-ข้อด้อยเพื่อปรับปรุงพัฒนา โดยมีการอบรมให้ความรู้

ให้คำปรึกษา แนะนำ ด้านการดำเนินงานธุรกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอุทัย จารูธนโม (แก่นจำปา) (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหาร ส่วนตำบลพลับพลาไชย อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของผู้บริหาร โดยรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง $\bar{x} = 3.45$, S.D. 0.850) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลพลับพลาไชยคือ ต้องมีความตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถ กระตุ้นให้เกิดการสร้างงานใน บุคลากรควรพยายามฝึกฝน พัฒนาตนเองให้เกิดความชำนาญในหน้าที่ด้วยการเรียนรู้เพิ่มเติม มีการอบรมให้ความรู้ ให้คำปรึกษา แนะนำ ด้านการดำเนินงานงานต่อชุมชนอย่างต่อเนื่อง ค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับงานที่ตนเองปฏิบัติอย่างเต็มศักยภาพและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาอย่างต่อเนื่อง องค์การควรส่งเสริมการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงาน ส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองอยู่เสมอ และ ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรด้วยการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างเหมาะสม และมีการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น ศึกษาไต่ตรองระบบงาน เพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพพิจารณาแผนการบริหารงานเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนที่ชัดเจนมีการวัดผล ประเมินผล การบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเนตร ผาสุก (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลิ อำเภอดากลิ จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลิ อำเภอดากลิ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.29$, S.D. = 0.324) แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเทศบาลเมืองตากลิ อำเภอดากลิ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ฉันทะ การมอบหมายงานให้บุคลากรต้องให้ตรงต่อความรู้ความสามารถที่จะบริหารและพัฒนางานอยู่ตลอดเวลาไม่หยุดนิ่งเพื่อให้ผลงานที่ได้รับมีประสิทธิภาพ บริหารงานด้วยความชื่นชมมุ่งหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย วิริยะ ต้องสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติงาน มีการประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรเห็นความสำคัญของงานในองค์กร และบุคลากรควรเสียสละรวมแรงรวมใจกันปฏิบัติงานนอกเหนืองานประจำเพื่อประโยชน์ขององค์กร จิตตะ ควรเอาใจใส่รับผิดชอบต่อตำแหน่งหน้าที่ในการบริหารประชาชน วิมังสา จัดให้มีการอบรมความรู้ความเข้าใจสร้างแรงจูงใจต่อบุคลากรให้มีจิตอาสาบริการประชาชนและมีการจัดการประชุมเพื่ออบรมความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากร เพื่อให้จะได้พัฒนาวิธีการในการป้องกันความผิดพลาดในการปฏิบัติงานของบุคลากร

2. ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอดักลิ จังหวัดสุรินทร์ มีประเด็นที่สรุปนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้ พบว่าประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอดักลิ จังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน ทำให้รู้ว่า เพศ ไม่มีผลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอดักลิ จังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้เนื่องจากความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้ขึ้นอยู่กับ

กับเพศของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิพนธ์ โอภาษี, ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์” ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่างค์ จังหวัดสุรินทร์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐาน ทำให้รู้ว่า ระดับการศึกษา ไม่มีผลต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่างค์ จังหวัดสุรินทร์ ทั้งนี้ เนื่องจากความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษาของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของยุพิน ขุนทอง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25” ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่างค์ จังหวัดสุรินทร์ มีประเด็นที่สรุปนำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้ จากผลการวิจัยพบว่า แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่างค์ จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้หลักพุทธธรรม คือ อิทธิบาท 4 ซึ่งพบว่า การบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่างค์ จังหวัดสุรินทร์ สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากทางการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง อำเภอสว่างค์ จังหวัดสุรินทร์ ได้ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติหน้าที่มี ฉันทะ (ความพอใจ) รับผิดชอบหน้าที่ รักในสิ่งที่ทำ มีความสุขกับงาน วิริยะ (ความเพียร) ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ ตรงต่อเวลาในหน้าที่ จิตตะ (ความเอาใจใส่) ตั้งใจทำงาน สนใจใฝ่รู้ในงานที่รับผิดชอบ วิมังสา (ไตร่ตรองค้นคว้า) มีการวางแผน ทบทวนจุดบกพร่อง แก้ไขพัฒนาอย่างต่อเนื่องในหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระธีรวัต จรณธมโม (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรเพื่อการบริหารจัดการ อบต. อำเภอดงโสม จังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า ด้านฉันทะ บุคลากรที่ปฏิบัติงานควรมีการยอมรับการติชม ของผู้มาใช้บริการว่าดีหรือไม่ดี ควรปรับปรุงในด้านใดบ้าง อีกทั้งพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนเองสุดอย่างความสามารถ ด้านวิริยะ บุคลากรควรมีความพยายามในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเร่งด่วน พร้อมทั้งอุทิศเวลาเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมด้านจิตตะ เมื่อมอบหมายงาน ต่าง ๆ แล้ว บุคลากรควรเอาใจใส่ในงานนั้น เพื่อเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงานและผู้มาติดต่องาน ด้านวิมังสา การทำงานทุกครั้งนั้นมักมีอุปสรรคนานาประการเพราะฉะนั้น บุคลากรควรปรับปรุงให้เข้ากับสถานการณ์อยู่เสมอ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อประสานร่วมกันในการปฏิบัติงาน บริหารงานด้วยความชื่นชมมุ่งหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ดังนั้นการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 จึงมีความสำคัญและมีประโยชน์ในการบริหารงาน สามารถบริหารงานให้สำเร็จได้โดยไม่ใช้ความรุนแรงและไม่เกิดความขัดแย้งเพื่อมุ่ง

ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสวรจณ์ สุธีรปณฺโญ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาลตำบลท่าฝ่อ อำเภอเมืองพิจิตร” ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารควรประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ให้กับเจ้าหน้าที่และผู้บริหารทุกท่านในองค์กรเพื่อเกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ นโยบายด้านการบริหารจัดการควรเป็นไปเพื่อสร้างสรรค์งานให้มีประสิทธิภาพต่อการ ปฏิบัติงานโดยมีหลักฉันทะ หลักวิริยะ หลักจิตตะ และหลักวิมังสา ประกอบด้วยทุกครั้ง แสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา รักที่จะบริหารและพัฒนางานอย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่งเพื่อให้ผลงานที่ได้รับมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บริหารงานด้วยความชื่นชมมุ่งหวังให้ผลงานที่ได้รับบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ควรจัดให้มีการอบรมหลักธรรมสำหรับการทำงานให้กับพนักงานและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มากยิ่งขึ้น ผู้บริหารควรสร้างเป้าหมายและความความสำเร็จของงานให้จิตใจของ บุคลากรจดจ่อในงาน ให้มากขึ้น ควรจัดให้มีผู้เชี่ยวชาญด้านการตรวจสอบคุณภาพของงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการบริหารงานตามหลักพุทธธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขว อำเภอสว่างวีรกรรม จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจแก่บุคลากร ในด้านการนำหลักธรรมในพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ มาประยุกต์ใช้กับการทำงานให้มากขึ้น

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการจัดอบรมเจ้าหน้าที่ ตั้งแต่ระดับปฏิบัติการ ถึงระดับบริหาร เพื่อเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่

1.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการกำหนดการออกแบบลักษณะงาน ขั้นตอน และวิธีการทำงาน ให้สอดคล้องเหมาะสมกับระดับความรู้ความสามารถของบุคลากร

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการเอาใจใส่ต่อการดำเนินกิจการอย่างใกล้ชิด โดยส่งเสริมให้มีการลงทุนพร้อมทั้งจัดหาแหล่งทุนและการวางแผนพัฒนาชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง

2.2 องค์การบริหารส่วนตำบล ควรศึกษาไตร่ตรองระบบงานเพื่อให้เกิดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพพิจารณาแผนการบริหารงานเพื่อสร้างระบบและขั้นตอนที่ชัดเจนมีการวัดผล ประเมินผล การบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 องค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการฝึกอบรมบุคลากรในหน่วยงาน เช่น การศึกษาดูงาน การพัฒนาความรู้ความสามารถ เพื่อเพิ่มทักษะและประสบการณ์ที่ดีในการทำงาน เสริมสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมในการทำงาน ให้เอื้อต่อการทำงาน ทำให้น่าสนใจยิ่งขึ้น

2.4 องค์การบริหารส่วนตำบลควรนำหลักอิทธิบาทธรรมไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากรให้มากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของบุคลากร เช่น ในสำนักงาน องค์กร หรือหน่วยงานอื่น ที่มีลักษณะปริมาณงานคล้ายคลึงกัน โดยมีหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นตัวแปร

3.2 ควรศึกษาจากกลุ่มประชากร หรือกลุ่มตัวอย่างโดยรวมจากหน่วยงานอื่น เพื่อ ศึกษาข้อมูลว่ามีการใช้หลักอิทธิบาทธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเหมือนกันหรือแตกต่างกัน จากการวิจัยครั้งนี้อย่างไร

3.3 ควรศึกษาเรื่องของประสิทธิภาพการบริการขององค์การบริหารส่วนตำบลหนอง แวง อำเภอสรีนคร จังหวัดสุรินทร์ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- สุธี สุทธิสมบุรณ์. (2536). *หลักการบริหารเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: สวัสดิการสำนักงาน ก.พ.
- เกษ เพ็ญจิตต์. (2545). *หลักการและแนวทางการบริหารยุคใหม่ภายใต้ภูมิทัศน์การแข่งขันใหม่* ข้อ สังเกต เชิงวิจารณ์. ภายใต้กรอบคุณค่าทางสังคมและพุทธธรรมและแนวทางการ บริหารแนวพุทธ. กรุงเทพฯ: บริษัท สุขุมวิทการพิมพ์ จำกัด.
- สุวรรณ แก้วนะ. (2564). การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร, วารสาร มจร.สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, *Journal of MCU Social Science Review*, 10(1), 291.
- พระอุทัย จารูมโน (แก่นจำปา). (2566). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานตามหลักอิทธิ บาท 4 จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐ ประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุนทร ผาสุก” (2559). *การพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากร เทศบาลเมืองตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.
- นิพนธ์ โอภาสี. (2557). *การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท 4 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่ว เหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.
- ยุพิน ขุนทอง. (2561). *การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท 4 ใน สถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 25*. (วิทยานิพนธ์พุทธ ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระธีรวัต จรณธมโม. (2560). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคคลากรเพื่การบริหารจัดการ
อบต. อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสวรจณ์ สุธีรปญโญ. (2559). ประสิทธิภาพการบริหารงานตามหลักอิทธิบาทธรรมของเทศบาล
ตำบลท่าพี่เรือ อำเภอเมืองพิจิตร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐ
ประศาสนศาสตร์), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแขง อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดสุรินทร์ (2565). สืบค้นข้อมูลเมื่อ 26
กรกฎาคม 2565, จาก <http://www.norngwanglocal.go.th.>page> อำเภอศรีนครินทร์
จังหวัดสุรินทร์

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
บริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
INTEGRATION OF BUDDHIST PRINCIPLES TO PROMOTE PUBLIC
PARTICIPATION IN THE ADMINISTRATION OF TANI SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, PRASAT DISTRICT, SURIN PROVINCE

พระวิกรม อธิธิญาณ¹, พระมหาวิศิต ธีรวิโส²,
วรภุรี มุลสิน³ และพระปลัดสุระ ญาณธโร⁴

Phra Wigrom Itthiyano¹, Phramaha Wisit Dhirawangso²,
Worabhuri Moolsin³, Phrapalad Sura Yanatharo⁴

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻⁴

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻⁴

E-mail: Wigrom.prommaaoun@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 24 ธันวาคม 2566; แก้ไขบทความ: 31 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 31 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของ และเพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นการวิจัยแบบผสานวิธี โดยมีการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การทดสอบค่าเอฟ และงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูปหรือคน เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบทนำเสนอเป็นความเรียง

ผลการวิจัยพบว่า:

1. ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน สรุปได้ดังนี้ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด 5) ด้านการบูรณาการหลักศาสนาธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบสมมุติฐาน พบว่า เพศ อายุ แตกต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย และการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมุติฐานการวิจัย
3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน องค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจด้านต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมและให้

เกียรตินันทุกระดับ ควรวางแผนและจัดระบบการบริหารอย่างรอบคอบ ตรวจสอบความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวก รวมถึงจัดสรรบุคลากรและอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับภารกิจบริการประชาชน ตลอดจนมีการทบทวนแผนการใช้จ่ายงบประมาณอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สอดคล้องกับความจำเป็นและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสาธารณชน พร้อมทั้งควรเปิดใจยอมรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กร ด้วยทัศนคติเชิงบวก เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและยกระดับประสิทธิภาพของการบริหารงานโดยรวม

คำสำคัญ: การบูรณาการ; หลักพุทธธรรม; การมีส่วนร่วม

Abstract

The purpose of this article to: 1) study the level of public participation in local administration, to compare the levels of public participation in administrative processes, and to propose guidelines for integrating Buddhist principles to enhance public participation in the administration of the Tani Subdistrict Administrative Organization, Prasat District, Surin Province. The research employs a mixed-methods approach, consisting of quantitative research using questionnaires to collect data from a sample of 380 people. The statistical tools used include frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The qualitative research involves in-depth interviews with 10 individuals, and the data is analyzed using content analysis within context and presented in essay form.

The research results found that:

1) In terms of participation in decision-making. 2) In terms of participation in implementation. 3) In terms of participation in benefiting. 4) In terms of participation in inspection and evaluation. 5) In terms of revitalization of Buddhist principles: *Sāraṇīyadhamma* principles.

2) Hypothesis testing showed no significant differences in opinions based on gender or age, thus rejecting those hypotheses. However, differences in education, occupation, and monthly income were associated with differing opinions, supporting those hypotheses.

3) To enhance participation through Buddhist principles, the local administrative organization should foster inclusive decision-making, mutual respect, and transparent processes. It should ensure adequate planning, personnel, resources, and budget allocation to meet public needs. Encouraging community oversight is seen as a means to strengthen transparency and organizational efficiency.

Keywords: Integration, *Buddhadhamma*, Participation

บทนำ

การบริหารระดับพื้นที่เป็นรากฐานสำคัญของการปกครองในระบอบที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วม เนื่องจากเป็นช่องทางให้ประชาชนได้เข้ามามีบทบาทในการกำหนดแนวทางพัฒนาพื้นที่ของตน ซึ่งช่วยส่งเสริมประสิทธิภาพ ความเข้าใจ และทักษะในการบริหารภาครัฐระดับต้น หากชาติใดมีโครงสร้างการบริหารระดับพื้นที่ที่มั่นคง ก็จะเอื้อต่อความมั่นคงของระบอบการปกครองโดยรวมด้วย สำหรับเมืองไทยในปัจจุบัน มีรูปแบบของหน่วยงานระดับพื้นที่ที่รับผิดชอบงานบริหารประกอบด้วย หน่วยบริหารจังหวัด หน่วยบริหารเทศบาล หน่วยงานกรุงเทพมหานคร หน่วยเมืองพัทยา และหน่วยบริหารตำบลการบริหารระดับพื้นที่ยังมีบทบาทในการเชื่อมโยงระหว่างรัฐกับประชาชน ทำให้การกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีหน่วยงานปกครองท้องถิ่นที่ใกล้ชิดประชาชนช่วยให้การจัดบริการสาธารณะ เช่น การศึกษา สาธารณสุข การคมนาคม และสิ่งแวดล้อม ดำเนินไปอย่างรวดเร็วเหมาะสมกับบริบทเฉพาะของแต่ละพื้นที่ โดยมีระบบเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นยังเป็นช่องทางสำคัญที่ประชาชนสามารถใช้สิทธิของตนในการเลือกตัวแทนผู้บริหารและสภาท้องถิ่น ซึ่งทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการปกครอง เป็นการวางรากฐานของ “การเมืองภาคพลเมือง” ที่เน้นการมีส่วนร่วม การตรวจสอบถ่วงดุล และความโปร่งใส (กระทรวงมหาดไทย, 2548)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกหลักในการดูแลและตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ หน่วยงานดูแลพื้นที่ท้องถิ่นนับเป็นองค์ประกอบหลักที่มีบทบาทในการตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนในชุมชน โดยมีหน้าที่ให้บริการที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณชนอย่างมีคุณภาพ พร้อมทั้งกระตุ้นให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนทางการบริหารที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละพื้นที่ ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญตามรัฐธรรมนูญแห่งชาติ ปี 2550 ที่มุ่งเน้นการปรับปรุงระบบการเมือง โดยส่งเสริมสิทธิ ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วมของพลเมืองในการติดตาม ตรวจสอบ และควบคุมการใช้อำนาจของภาครัฐ รวมทั้งสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของการเมืองระดับชุมชนให้มั่นคงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ในช่วงก่อนหน้านี้นี้ การเมืองในระดับชุมชนมักอยู่ในวงจำกัด มีเพียงกลุ่มผู้ดำรงตำแหน่งหรือกลุ่มที่มีบทบาทในสภาท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทสำคัญ ขณะที่ประชาชนทั่วไปยังไม่มีสิทธิเข้าร่วมกำหนดแนวทางใช้บหรือการบริหารจัดการโดยตรง เป็นระบบที่รวมอำนาจไว้กับกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่นเท่านั้น รัฐธรรมนูญฉบับปี 2550 จึงมุ่งเปลี่ยนผ่านจาก “ระบบที่ขับเคลื่อนโดยนักการเมือง” สู่ “ระบบที่ขับเคลื่อนโดยคนในพื้นที่” ผ่านการเพิ่มช่องทางให้พลเมืองเข้ามามีบทบาทในทุกขั้นตอน ทั้งการวางนโยบาย การติดตาม ตรวจสอบ และร่วมพัฒนาพื้นที่ของตน อันเป็นพื้นฐานของการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่ยั่งยืนและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (กรมการปกครอง, 2547) ซึ่งแนวทางดังกล่าวยังส่งผลให้หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นต้องปรับตัวให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และพร้อมรับฟังเสียงของประชาชนมากยิ่งขึ้น ไม่เพียงแค่ทำหน้าที่บริหารตามภารกิจปกติ แต่ยังคงเป็นเวทีกลางในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการวางแผน การใช้ทรัพยากร การจัดสรรงบประมาณจนถึงการติดตามและประเมินผล ยังช่วยสร้างการเรียนรู้เรื่องการเมือง การบริหาร และการพัฒนาในชีวิตจริง ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างประชาธิปไตยแบบมีพลวัตและหล่อหลอมให้พลเมืองมีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมในระยะยาว หากหน่วยปกครองท้องถิ่น

สามารถบริหารจัดการด้วยความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ พร้อมกับการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ก็จะช่วยให้การเมืองในระดับชุมชนเข้มแข็งยิ่งขึ้น และเป็นรากฐานที่มั่นคงต่อการพัฒนาในระดับประเทศในอนาคต

องค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นองค์กรท้องถิ่นระดับกลางที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนอย่างรอบด้าน โดยยึดแนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ “มีความรู้ทันสมัย สุขภาพอนามัยดี มีเกษตรอินทรีย์ นำพาสู่วิถีชีวิตพอเพียง” ซึ่งสะท้อนถึงเป้าหมายการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชนการกำหนดยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ด้านดังกล่าว ถือเป็นแนวทางที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างครบวงจร เพื่อสนับสนุนการผลิตที่ปลอดภัย สร้างรายได้ และอนุรักษ์ทรัพยากรดินน้ำ 2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการค้าการลงทุน และการบริการ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจในชุมชนให้มีความเข้มแข็ง 3) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชน โดยใช้วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และธรรมชาติเป็นจุดเด่น 4) ด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน เพื่อรักษาสมดุลทางธรรมชาติและคุณภาพชีวิต 5) ด้านการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน เพื่อให้ครอบคลุมทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และสวัสดิการต่าง ๆ และ 6) ด้านการเสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัย เพื่อให้ชุมชนมีความสงบเรียบร้อย ปลอดภัย และน่าอยู่ ด้วยด้านยุทธศาสตร์เหล่านี้ องค์การบริหารส่วนตำบลตานี จึงมุ่งเป็นศูนย์กลางในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นแบบอย่างของการบริหารท้องถิ่นที่เชื่อมโยงวิถีชีวิตดั้งเดิมกับความทันสมัยอย่างลงตัว (องค์การบริหารส่วนตำบลตานี, พ.ศ. 2566-2570) การพัฒนาท้องถิ่นควรดำเนินไปตามยุทธศาสตร์และแผนงานที่ครอบคลุมทุกมิติ โดยเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจ ควรมุ่งส่งเสริมและยกระดับศักยภาพของชุมชนในด้านการค้า การลงทุน และการบริการ ผ่านความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง ในด้านสิ่งแวดล้อม ควรส่งเสริมการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ภายใต้แนวทางที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักวิชาการที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ส่วนการยกระดับคุณภาพชีวิต ควรมุ่งเน้นการสร้างสังคมที่เข้มแข็งบนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และการพึ่งพาตนเอง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการร่วมกำหนดทิศทางการเมืองและการปกครองท้องถิ่นในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นอย่างมั่นคง ยั่งยืน และเป็นธรรม

การแก้ไขปัญหาความร่วมมือของประชาชนดังกล่าวนี้ นอกจากการส่งเสริมความร่วมมือของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นไม่ใช่เพียงภารกิจขององค์การบริหารส่วนตำบลตานีในฐานะหน่วยงานของรัฐเท่านั้น แต่ควรเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ประชาชน และภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้กรอบของกฎหมายและบริบทที่เหมาะสม อีกทั้งการน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะ "สาราณียธรรม 6 ประการ" ถือเป็นแนวทางสำคัญที่

สามารถส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชน ช่วยสร้างความรัก ความเคารพ ความเมตตา และการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความร่วมมือที่เข้มแข็งและยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 12/491-492/529-533) การเสริมสร้างความร่วมมือและความสามัคคีในสังคม ควรยึดหลักเมตตาทายกรรมและเมตตาจริกรรม คือ การแสดงความปรารถนาดีและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งทางร่างกายและคำพูดอย่างสุภาพ ซึ่งการดำเนินงานระหว่างประชาชน หน่วยงานรัฐ และภาคส่วนต่าง ๆ จำเป็นต้องอาศัยทั้งหลักกฎหมายและแนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ร่วมกัน การนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ "สาราณียธรรม 6 ประการ" เข้ามาประยุกต์ใช้ ถือเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล ช่วยหล่อหลอมความรัก ความเคารพ ความเข้าใจ และความเมตตาในสังคม ทั้งด้านความคิด วาจา และการกระทำ พร้อมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมการแบ่งปัน การอยู่ในศีลธรรม และการมีเป้าหมายร่วมกัน ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรและสังคมให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนอย่างแท้จริง

การส่งเสริมความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพยังควรเน้นการสร้างพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดกว้างและเคารพซึ่งกันและกัน โดยการประชุม การเสวนา และกิจกรรมสาธารณะที่จัดขึ้นควรเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การส่งเสริมให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการพัฒนา ทั้งนี้ การหลอมรวมหลักธรรมเข้ากับกระบวนการบริหาร เช่น ความอดทน การให้อภัย และการเสียสละเพื่อส่วนรวม จะช่วยลดความขัดแย้ง เพิ่มความเข้าใจ และสร้างบรรยากาศแห่งความสามัคคีในทุกระดับของสังคม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาองค์กรและชุมชนให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง

จากปัญหาและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจดำเนินการศึกษาในหัวข้อ “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” โดยมีเป้าหมายเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาระบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการบริหารจัดการบริการสาธารณะให้ดียิ่งขึ้น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลตานีให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อประชาชนในระยะยาว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์
- 3) เพื่อเสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

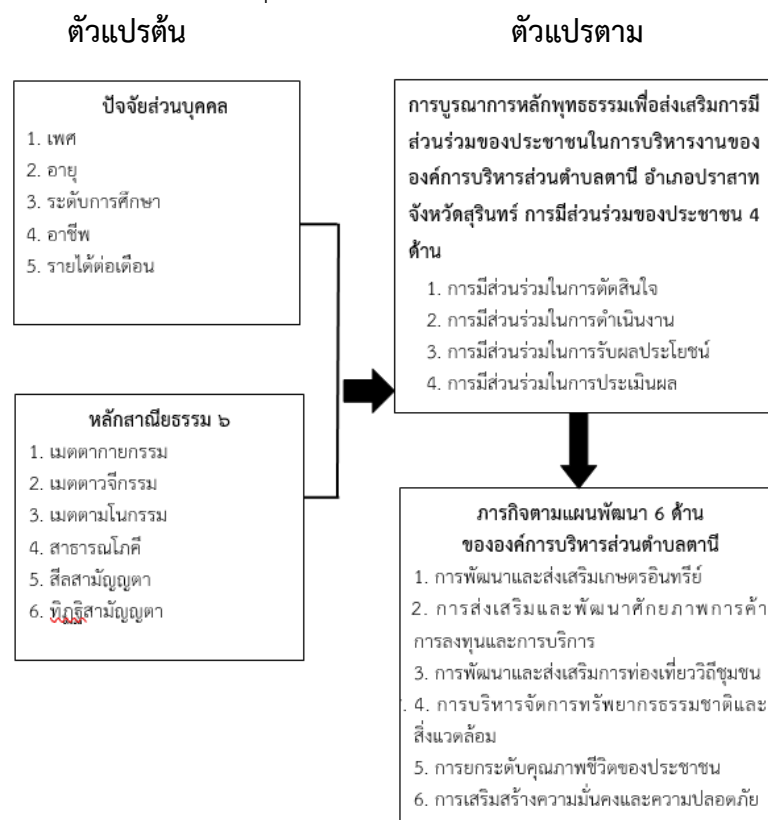
การศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเรื่องที่ศึกษามากยิ่งขึ้นไปโดยแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว มีดังต่อไปนี้

1. หลักสาราณียธรรม 6
2. แนวคิดเกี่ยวกับการบูรณาการ
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน
4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงาน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
6. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักสาราณียธรรม, หลักการมีส่วนร่วม และ การปกครองส่วนท้องถิ่น

ท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สามารถใช้กำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย สำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลธานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” ได้ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ มีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ซึ่งมีประชากรรวมทั้งสิ้น จำนวน 7,317 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลตานี, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งผู้วิจัยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบทราบดีค่าประชากรจากสูตรของ Taro Yamane (อภินันท์ จันตะนี, 2549:35) ในการหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคาดเคลื่อน 0.05

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักสราณีธรรม 6 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

โดยแบ่งแบบสอบถาม ออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งมี 4 ด้าน และหลักสราณีธรรม 6 จำนวน 24 ข้อ แบ่งออกเป็น ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	จำนวน 6 ข้อ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	จำนวน 6 ข้อ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	จำนวน 6 ข้อ
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	จำนวน 6 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามตอบเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักสราณีธรรม 6 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งมีลักษณะเป็นปลายเปิด

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง)โดยมีโครงสร้างที่บูรณาการหลักสราณีธรรม 6 ในการสัมภาษณ์ในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยในแต่ละด้านจะสัมภาษณ์ใน

ประเด็นปัญหาอุปสรรคและแนวทางการบูรณาการหลักสาราณียธรรม 6 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ เพื่อขอความร่วมมือไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูล โดยนำแบบสอบถามจำนวน 379 ฉบับ แจกกับประชาชนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
3. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย คือ ประชาชนในเขตรับผิดชอบให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ เป็นประชากรในการศึกษา โดยเลือกประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 379 คน ซึ่งในการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ ประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ และพรรณนาสถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่, ค่าร้อยละ, ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาน ใช้สำหรับทดสอบ สมมติฐานการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาทจังหวัดสุรินทร์ โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป
3. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในประเด็นเรื่องการบูรณาการหลักสาราณียธรรม 6 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ดำเนินการโดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา ร่วมกับการพิจารณาบริบทของข้อมูล โดยประมวลข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งนำแนวคิดจากเอกสารวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถสะท้อนภาพรวมของประเด็นการศึกษาได้อย่างชัดเจน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

สรุปได้ว่า ผลระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน 213 คน คิดเป็นร้อยละ 54.80 ด้านอายุ มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 38.30 ด้านระดับการศึกษาส่วนใหญ่ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา/เทียบเท่า จำนวน 140 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 ด้านอาชีพส่วนใหญ่ มีอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 39.60 ด้านรายได้ส่วนใหญ่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน คือ ตั้งแต่ 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 40.1

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมตามตารางที่ 1

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงาน ขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์	ระดับความคิดเห็น		
	0	S.D.	แปลผล
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.63	0.290	มากที่สุด
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ	4.65	0.250	มากที่สุด
3. ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์	4.68	0.260	มากที่สุด
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล	4.67	0.280	มากที่สุด
5. ด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรม: หลักสาราณียธรรม	4.68	0.240	มากที่สุด
รวม	4.66	0.264	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{O} = 4.66$; S.D. = 0.264) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรม: หลักสาราณียธรรม ($\bar{O} = 4.68$; S.D. = 0.240) และด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ($\bar{O} = 4.68$; S.D. = 0.260) รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผล ($\bar{O} = 4.67$; S.D. = 0.280) และถัดมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ($\bar{O} = 4.65$; S.D. = 0.250) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{O} = 4.63$; S.D. = 0.290) โดยเรียงตามลำดับ

ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า

1) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ($t = -0.714$, $Sig. = 0.682$) ดังนั้น จึงปฏิเสธสมมติฐานการ

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ($F=0.482$, $Sig.=0.790$) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย

3) ผลการเปรียบเทียบความเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามการศึกษา พบว่า แตกต่างกัน ($F=6.329$, $Sig.=0.000$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

4) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามอาชีพ พบว่า แตกต่างกัน ($F=22.156$, $Sig.=0.000$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

5) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ พบว่า แตกต่างกัน ($F=2.984$, $Sig.=0.019$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

อภิปรายผล

ระดับความคิดเห็นประชาชนต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี โดยจำแนกตามการบริหาร 5 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ 3) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและประเมินผลและ 5) ด้านการบูรณาการหลักพุทธธรรม : หลักสาราณียธรรม ผลวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($0 = 4.66$; $S.D. = 0.264$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัญญาณี บุญทองคำ (2558: 89-91) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีส่วนร่วมในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ($t = -0.714$, $Sig. = 0.682$) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของกมลวรรณ แจ่มยิ่ง (2564: 391) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี” พบว่า ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลพรหมบุรี อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ พบว่า ไม่แตกต่างกัน ($F=0.482$, $Sig.=0.790$) จึงปฏิเสธสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอาภรณ์รัตน์ เลิศไพบรود (2562) ได้

ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักสารณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์” สรุปได้ว่า ด้านระดับการศึกษา ด้านอาชีพ ด้านรายได้ เป็นไปตามสมมติฐานส่วนด้านเพศ อายุ และตำแหน่งหน้าที่ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน

ผลการเปรียบเทียบความเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามการศึกษา พบว่า แตกต่างกัน ($F=6.329$, $Sig.=0.000$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัญญาณี บุญทองคำ (2558: 178-180) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า ระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามอาชีพ พบว่า แตกต่างกัน ($F=22.156$, $Sig.=0.000$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศิริรักษ์ สังสหาติ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก” ผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ โดยภาพรวม จำแนกตามรายได้ พบว่า แตกต่างกัน ($F=2.984$, $Sig.=0.019$) จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของณัญญาณี บุญทองคำ (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์” พบว่า การจำแนกตามรายได้ มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระกิตติชัย ปญญารโ (2557) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก” พบว่า ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ด้วยหลักสารณียธรรม 6 ซึ่งประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลตานี หน่วยบริหารตำบลตานีควรยึดแนวทางคิดที่ก่อให้เกิดคุณต่อคนในชุมชน พร้อมเปิดเวทีให้คนทั่วไปได้เข้ามาร่วมแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ควรต้อนรับข้อเสนอแนะด้วยถ้อยคำที่นุ่มนวล

จัดให้มีการประชุมที่ทุกฝ่ายสามารถเข้าร่วมได้เพื่อพูดคุย หาทางออกของปัญหาร่วมกัน ควรลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบสภาพแวดล้อม รับฟังข้อขัดข้องหรือความต้องการของชาวบ้าน พร้อมชักชวนให้ร่วมมือในกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เสริมกำลังใจเมื่อชาวบ้านเจอกับเหตุการณ์ลำบาก ไม่กล่าวถ้อยคำที่ทำให้รู้สึกด้อยค่า แต่ควรชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมและเกิดผลดี และส่งเสริมการเกื้อหนุนกันด้วยท่าทีสุภาพ ให้ความเคารพซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ใช่กำลังหรือกระทำให้ผู้อื่นเสียหาย ยึดมั่นในสิ่งที่ดีงาม กระทำสิ่งถูกต้องอย่างต่อเนื่อง พร้อมดูแลผลประโยชน์ส่วนรวมของชุมชนด้วยความใส่ใจและจริงใจ ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตสุโข (2563) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงาน ของบุคลากรเทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช” พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และแนวทางการส่งเสริมการนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลตำบลร่อนพิบูลย์ด้านเมตตาการุณกรรม

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลตานี ควรมีแนวคิดใคร่ครวญและกำหนดแนวทางให้ชัดเจน ตรวจสอบความพร้อมของสิ่งที่เอื้อต่อการดำเนินงาน รวมถึงบริการแก่คนในพื้นที่ ควรจัดระบบงานเอกสารให้เป็นระเบียบ พร้อมวางแผนการใช้บุคลากรให้เหมาะสมกับปริมาณภาระงาน เพื่อให้บริการเป็นไปอย่างมีคุณภาพ ไม่เกิดข้อผิดพลาด การให้บริการควรมีท่าทีสุภาพ ใช้น้ำเสียงและถ้อยคำที่อ่อนโยน พูดให้ชัดเจน เข้าใจง่าย มีมารยาทในการต้อนรับผู้มาติดต่อ ช่วยเหลืออย่างเต็มที่ พูดเสริมพลังทางใจ ให้กำลังใจในการทำงาน หลีกเลี่ยงคำพูดที่ไม่ก่อให้เกิดผลดี ไม่เอ่ยวาจาจากลำถึงผู้อื่นในทางลบ แต่ให้เน้นการชี้แนะแนวทางที่มีคุณค่าและส่งผลดีต่อส่วนรวมเป็นหลัก จึงได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีธัญญกุล ภัททมงคลโล, (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย” พบว่า การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้านโดยใช้หลักธรรมในเรื่องของสาราณียธรรม 6 ประการเพื่อที่จะสร้างความเป็นหนึ่งเดียวระหว่างประชาชนกับชุมชนในแต่ละด้าน

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลตานี ควรมีแนวทางคิดและเตรียมแผนพัฒนาในระดับชุมชนอย่างเป็นระบบ ตรวจสอบ ทบทวนแนวทางตั้งงบประมาณกระจายทรัพยากรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของพื้นที่ ควรใส่ใจแก้ปัญหาที่คนในพื้นที่ร้องขออย่างสม่ำเสมอ และทำให้ถึงที่สุดเพื่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม ควรกล่าวเชื้อเชิญให้คนในชุมชนร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยเจตนาที่ดี พร้อมเปิดโอกาสให้เข้าร่วมวงพูดคุยในเรื่องการพัฒนา โดยเฉพาะในด้านที่เกี่ยวข้องกับการใช้งบ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้แนวทางที่เป็นประโยชน์ และควรอุทิศแรงในการดูแลช่วยเหลือคนในชุมชนด้วยความสุภาพ ให้เกียรติ และปฏิบัติตามข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด ให้ความสำคัญกับการเคารพความคิดเห็นที่ต่างกัน และยึดหลักความเป็นธรรม ซึ่งหน่วยบริหารตำบลตานีควรดูแลเรื่องงบประมาณอย่างรอบคอบ กระจายทรัพยากรตามความจำเป็นของแต่ละพื้นที่ โดยรับฟังข้อร้องเรียนจากคนในชุมชนและนำมาจัดสรรให้เหมาะสมอย่างเสมอภาค จึงได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระศรีธัญญกุล ภัททมงคลโล, (2564) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย” สภาพปัญหาการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย ซึ่งจาก

การศึกษาในแต่ละด้านการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย พบว่าด้านการปกครองมีปัญหาในเรื่องพระสงฆ์ที่ยังไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมทางคณะสงฆ์อย่างเต็มที่ที่มีการปฏิบัติไม่ตรงตามหลักพระธรรมวินัยและข้อวัตรปฏิบัติที่เป็นความงามของการดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ที่เป็นสิ่งที่จะสร้างความน่าเลื่อมใสความศรัทธาให้เกิดขึ้นกับพระสงฆ์ในด้านของการศึกษานั้นพระสงฆ์มีบทบาทในเรื่องของการสอนและการเรียนนักรัทธิมาตริไปจนถึงนักรัทธิเอกและเปรียญธรรม 1 ถึง 9

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมิณผล พบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลตานี ควรมีเจตนาดีต่อคนในพื้นที่ที่แสดงความตั้งใจเข้ามามีบทบาทในการติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงาน ควรมองด้วยใจเป็นกลาง ไม่ตั้งแง่หรือมีอคติ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความชัดเจน โปร่งใส และนำไปสู่ผลที่ดีต่อทั้งหน่วยงานและสาธารณะ ควรเปิดใจรับฟัง พร้อมให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์จากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตรวจสอบ ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ควรให้กำลังใจคนในพื้นที่เมื่อประสบเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ โดยไม่กล่าวถ้อยคำที่ทำให้รู้สึกด้อยค่า และให้คำชี้แนะแนวทางที่ส่งเสริมการแก้ปัญหาหน่วยงานตำบลตานีควรทุ่มเทแรงสนับสนุนการดำเนินงานเพื่อชุมชนด้วยท่าทีสุภาพ ให้ความเคารพ ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่กัน ยึดถือแนวทางที่ถูกต้องและเหมาะสมอยู่เสมอ และควรร่วมกันแบ่งปันความคิดเห็น คิดค้นแนวทางที่เป็นประโยชน์ เพื่อดำเนินงานให้เกิดผลดีต่อส่วนรวมในระยะยาว ซึ่งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุกัญญา โพธิ์ทอง, (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม เพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ผลจากวิจัย “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” โดยรูปแบบการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะเป็นตัวแบบที่สำคัญต่อการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลตานี ได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล และองค์กรหน่วยทางราชการ ควรวางแผนนโยบายและจัดทำแผนพัฒนา ที่ส่งเสริมการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาปรับใช้ในการดำเนินงานภาครัฐ เพื่อให้การบริหารจัดการมีคุณธรรม โปร่งใส และยึดหลักความดีงามเป็นพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนและสังคมโดยภาพรวม

2) หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนควรส่งเสริมให้มีแนวทางร่วมกันระหว่างผู้บริหารท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ประชาชนที่นับถือพระพุทธศาสนา รวมถึงพระสงฆ์ ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมสุขภาวะทางจิตใจอย่างสม่ำเสมอ ตามความเหมาะสมในแต่ละโอกาส เช่น การฝึกจิตผ่านกิจกรรมสงบจิตใจ การรักษาวินัยทางศีลธรรม การพัฒนาความคิดด้วยหลักธรรม และการเสริมสร้างปัญญา ทั้งนี้

ควรให้หน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องวางแผนส่งเสริมคุณภาพชีวิตประชาชน โดยใช้หลักธรรมเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อให้ประชาชนมีจิตใจมั่นคง มีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต และเกิดความสงบสุขทั้งในระดับบุคคลและสังคม

3) หน่วยงานของรัฐหรือเอกชนควรส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย การศึกษา และการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในกระบวนการบริหารงานภาครัฐ และการพัฒนาท้องถิ่น โดยให้หน่วยงานภาครัฐในระดับพื้นที่ร่วมมือกับสถานศึกษา สถาบันการวิจัย และภาคประชาสังคม ในการพัฒนาองค์ความรู้ แนวปฏิบัติ และนวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละชุมชน เพื่อนำไปใช้ในการวางแผน พัฒนา และประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานมีความยั่งยืน สอดคล้องกับวัฒนธรรมและค่านิยมของชุมชนไทยอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) องค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ควรสนับสนุนให้เกิดการศึกษาวิจัยในการนำหลักธรรมอื่นทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพราะการสนับสนุนในด้านนี้ไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน แต่ยังช่วยหล่อหลอมบุคลากรให้มีจิตใจที่มั่นคง มีความเมตตา และมุ่งเน้นการทำงานเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม อันจะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรอย่างมั่นคง โปร่งใส และยั่งยืนในระยะยาว อีกทั้งยังเป็นต้นแบบในการประยุกต์ใช้หลักธรรมเพื่อการบริหารงานภาครัฐที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมไทยอีกด้วย

2) องค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ควรจัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่บุคลากรในองค์กรอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตการทำงานประจำวัน เช่น หลักสติ สมาธิ และปัญญา เพื่อเพิ่มความมีวินัย ความรับผิดชอบ และการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเจ้าหน้าที่และประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดความร่วมมือ ความเข้าใจอันดี และการทำงานแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานขององค์กรมีความเป็นธรรม โปร่งใส และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ดียิ่งขึ้น

3) องค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ควรทำการศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการจัดการด้านอื่น ๆ โดยนำผลที่ได้มาต่อยอดจากงานวิจัยเดิม เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสามัคคีในการทำงาน และยกระดับคุณภาพการให้บริการแก่ประชาชนอย่างยั่งยืนและมั่นคง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ศึกษาเปรียบเทียบแนวการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ระหว่างองค์กร
- 2) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมประสิทธิภาพหน่วยงานภาครัฐด้วยหลักพุทธธรรมสาราณียธรรม 6
- 3) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานภาครัฐยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ แจ่มยิ่ง. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานของเทศบาลตำบลพรหมบุรี. *อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี. วารสารรัชต์ภาคย์*, 15(5): 391.
- กรมการปกครอง. (2547). *การจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล*. กรุงเทพฯ: กรมการปกครอง.
- กระทรวงมหาดไทย. (2548). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการจัดการทำแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- ณัฏยาณี บุญทองคำ. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. (รายงานการวิจัย). เพชรบูรณ์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.*
- ณัฏยาณี บุญทองคำ. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลท่าพล อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. (รายงานการวิจัย). เพชรบูรณ์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.*
- นางสาวสุกัญญา โพธิ์ทอง. (2559). *การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อการปฏิบัติงานของบุคลากรกรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระกิตติชัย ปญญาโร (สินคง). (2557). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระครูพิบูลย์ธรรมสถิต ฐิตสุโข (ยังบุญส่ง). (2563). *การนำหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากร เทศบาลตำบลรอมพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระศรีณญกมล ภททมงคล (ชนะบุญ). (2564). *การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม 6 ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอโพธิ์ตาก จังหวัดหนองคาย. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนาบัณฑิตวิทยาลัย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ศิรินรักษ์ สังสชาติ. (2558). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- องค์การบริหารส่วนตำบลตานี. (2564) *ข้อมูลประชากร. แผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2564. องค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์.*
- องค์การบริหารส่วนตำบลตานี. (2566) *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570). องค์การบริหารส่วนตำบลตานี อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์.*

- อภินันท์ จันตะนี. (2549). การใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูล สำหรับการวิจัยทางธุรกิจ. ฝ่ายบัณฑิตศึกษา
คณะวิทยาการจัดการ: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- อาภรณ์รัตน์ เลิศไผ่รอด. (2562). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการบริการสาธารณะตามหลักส
ราณียธรรมขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองกรด จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์
รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนา
ตามหลักอทธิปาถ 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศาสนา
จังหวัดสุรินทร

INTERNAL QUALITY ASSURANCE AND DEVELOPMENT GUIDELINES BASED
ON IDDHIPADA 4 IN CHARITY SCHOOLS OF BUDDHIST TEMPLES
IN SURIN PROVINCE

พระมหาณัฐกานต์ ศรีสุข¹, ธนู ศรีทอง² และสมศักดิ์ บุญปู³

Phramaha Nathakan Srisuk¹, Thanoo Srithong² and Somsak Boonpoo³

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร¹⁻²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย³

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University³

E-mail: Nattakarn2559@hotmail.com¹

ได้รับบทความ: 27 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 30 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 31 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศาสนา จังหวัดสุรินทร 2) เพื่อเปรียบเทียบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศาสนา จังหวัดสุรินทร เมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และสถานศึกษา 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอทธิปาถ 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศาสนา จังหวัดสุรินทร ใช้วิจัยแบบผสมวิธี ใช้เครื่องมือวิจัย มีแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 140 คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน การทดสอบหาค่าที่ T-test และ F-test และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า :

1) ผลการศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศาสนา จังหวัดสุรินทร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.29, S.D.= 0.30) และรายด้าน พบว่า ด้านกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.49, S.D.= 0.42) ด้านจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.11, S.D.= 0.42) ด้านดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของ

สถานศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.49, S.D.= 0.42) ด้านติดตามประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.32, S.D.= 0.40) ด้าน

ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ =4.13, S.D.= 0.35) ด้านจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.41, S.D.= 0.40) ด้านพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.24, S.D.= 0.33)

2) ผลการเปรียบเทียบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนการกุศลของวัดในจังหวัดสุรินทร์ จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3) แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอริยบท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า มี 7 ด้าน 19 แนวทาง ดังนี้ (1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1 สถานศึกษาควรประชุมบุคลากร คณะกรรมการในสถานศึกษาเพื่อให้ทราบถึงมาตรฐานของระดับชาติ 2 ควรมีความร่วมมือกันกำหนดเป็นมาตรฐานศึกษา มีการตั้งเป้าหมายค่าของความสำเร็จ และ 3 ควรใช้หลักอริยบท 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้เกิดความรัก ความพอใจ ความขยัน โดยมีความร่วมมือกัน (2) ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1 สถานศึกษาต้องมีการแต่งตั้งกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพศึกษา 2 ต้องมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการต่าง ๆ และ 3 สถานศึกษาควรใช้หลักอริยบท 4 เพื่อให้เกิดความรัก ความเห็นตรงกัน มีความเพียรพยายาม และไตร่ตรองในงานที่ปฏิบัติ (3) ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1 สถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาแผนการจัดการศึกษาทุกปี โดยการแต่งตั้งคณะทำงานให้ครบทุกมาตรฐาน โดยเน้นการมีส่วนร่วม 2 ควรมอบหมายงานให้บุคลากรตามความสามารถ ทุกคนที่ได้รับหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบ และ 3 สถานศึกษาควรใช้หลักอริยบท 4 โดยการสร้างตระหนักในการศึกษารายละเอียดของมาตรฐานสถานศึกษา (4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1 สถานศึกษาใช้กระบวนการคุณภาพ PDCA ในการดำเนินการประเมินผล ติดตามโครงการ และการนิเทศติดตามภายใน 2 ต้องสร้างความรับรู้ถึงสำคัญของการประเมินผล พัฒนาความรู้และทักษะเกี่ยวกับการประเมินผล รายละเอียดของมาตรฐานและ 3 สถานศึกษาควรใช้หลักอริยบท 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้เกิดความรัก ความพอใจ ความขยัน เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินการตามวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ถึงซึ่งเป้าหมาย (5) การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ มี 3 แนวทาง ได้แก่ 1 สถานศึกษาต้องสร้างความรับรู้ร่วมกันด้วยการประชุม กำหนดเส้นทาง วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน 2 ต้องกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานและติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ และ 3 สถานศึกษาควรใช้หลักอริยบท 4 เพื่อให้พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา (6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง มี 2 แนวทาง ได้แก่ 1 สถานศึกษามีการแต่งตั้งคณะทำงาน รวบรวมข้อมูลสารสนเทศ ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่เป็นผลการประเมินตนเอง ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน และ 2 ควรใช้หลักอริยบท 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้เกิดความรัก ความพอใจ ความขยัน เพื่อให้สถานศึกษามีการทบทวนตรวจสอบอย่างเป็นระบบ (7) การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง มี 2 แนวทางโดย ได้แก่ 1 สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชน ท้องถิ่น หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ใน

ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 2 สถานศึกษาควรใช้หลักอริยบท 4 เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้เกิดความรัก ความพอใจ ความขยัน และความไตร่ตรองในงานที่ปฏิบัติ เพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้ง 7 ด้านสามารถประยุกต์เข้ากับอริยบท 4

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพ, สถานศึกษา, โรงเรียนการกุศล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the quality assurance of Buddhist temple charity school in Suriname; 2) Compare the quality assurance of Buddhist temple charity schools in Suriname, and classify them according to gender, location and education level; 3) Put forward the development path of quality assurance in schools. In Surinam Buddhist Temple Charity School, 140 samples and 7 main providers were statistically analyzed by using mixed research methods, research tools, questionnaires and interviews. The quantitative data included percentage deviation, standard T test and F test, and the content data of qualitative research were analyzed.

The research results show that:

1) Results The overall quality assurance of education in Suriname Buddhist Temple Charity School was in a large degree, with an average of ($\bar{x}=4.29$, S.D.= 0.30) when considered separately, the first aspect , and the educational standards of educational institutions are determined, which is found to be average to a great extent ($\bar{x}=4.49$, S.D.=0.42) the second aspect, compiling the educational management development plan of educational institutions, which is found to be average to a great ($\bar{x}=4.11$, S.D.= 0.42) In the third , the found that there is an average value ($\bar{x}=4.49$, S.D.= 0.42) the four aspect, Monitoring, evaluating and inspecting the quality of education in educational institutions ($\bar{x}=4.32$, S.D.= 0.40 In the fifth aspect, the follow-up actions taken to develop the quality of educational facilities according to educational standards found that there was an average value ($\bar{x}=4.13$, S.D.=0.35) In the SIX aspect, compiling the self-evaluation report of educational institutions ($\bar{x}=4.41$,S.D.=0.40) In the seventh aspect, educational institutions constantly improve their quality and find that it is at a very average level ($\bar{x}= 4.24$,S.D.= 0.33)

2) The comparative results of educational quality assurance in Surinam Buddhist Temple Charity School are classified by gender, position and educational

institution, and there is no significant difference in overall situation and department level. 05

3) Guidelines for the development of quality assurance within educational institutions. According to Impact Principle 4, there are 7 guidelines in 19 aspects in Surinam Buddhist Temple Charity School, as follows: (1) There are 3 guidelines for the standardization of education in educational institutions, namely: 1) Educational institutions should convene the school management committee of educational institutions to achieve national standards; (2) Educational institutions should cooperate with each other to formulate educational standards; Set a successful value goal; (3) Educational institutions should exert their influence and take it as a spiritual bond to realize love, satisfaction, determination, patience and determination; (2) There are three guidelines for formulating management development plans of educational institutions, among which one educational institution must appoint two educational institutions to formulate guidelines for quality development plans. In the implementation of the education management development plan, there are three criteria: the first criterion: educational institutions should formulate education management plans by appointing working groups every year, emphasizing participation in management; The second criterion: educational institutions should assign personnel according to their abilities, and everyone has face and is responsible for their work; Rule 3: Educational institutions should exert their influence; Rule 3: Raise awareness of the importance of standards of educational institutions; (4) In evaluating and monitoring the quality of education, there are three internal guidelines for educational institutions: first, educational institutions adopt PDCA quality process when evaluating, monitoring projects and monitoring internally; Second, educational institutions must raise awareness of the importance of evaluation; The role of appraisers; Develop knowledge and skills related to assessment; Third, educational institutions should exert their influence and exert their influence; Fourth, the detailed contents of various criteria such as love, satisfaction, seriousness and patience; Third, educational institutions should monitor the results according to the objectives of different methods; Fifth, in terms of monitoring, in order to improve the quality of educational institutions, three criteria are adopted: first, educational institutions must clarify through meetings and establish a common consciousness; Second, determine the path of sustainability. There are two ways to continuously improve the quality of education, namely: first, educational institutions should involve local communities, institutions or organizations in school development and encourage and support the quality of

education; Second, educational institutions should play a leading role, and play the roles of love, satisfaction, diligence, patience, determination and introspection in practical work, so as to establish networks and active participants and effectively improve the quality of education. These seven aspects can all play an influential role.

Keywords: Quality Assurance, Educational Facilities, Charity Schools

บทนำ

ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 วรรคสาม ระบุว่า รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ และรัฐมีหน้าที่ดำเนินการ กำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ราชกิจจานุเบกษา, 2560: 14) รัฐได้ให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศ และเนื่องจากแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับเดิมได้สิ้นสุดลง กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ฉบับนี้ขึ้น เพื่อวางเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579, 2560: 1) การจัดการศึกษาพระพุทธศาสนาในระบบที่ทางการรับรองมี 2 ประเภท คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาและโรงเรียนเอกชนการกุศล ซึ่งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ดำเนินการโดยวัดในพระพุทธศาสนา จากอดีตที่ใช้ชื่อว่า โรงเรียนราษฎร์ของวัด (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562: 51) ในปัจจุบัน ปีการศึกษา 2566 กลุ่มโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา มีโรงเรียนที่เป็นสมาชิกกลุ่มจำนวน 118 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 88,689 คน คณะครู 5,144 คน (ข้อมูลและกิจกรรมกลุ่มและสมาคมโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ปีการศึกษา 2565: 10-11)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนามาตรฐานการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ กระทรวงศึกษาธิการจึงมีนโยบายให้ปรับปรุงมาตรฐานและตัวชี้วัดให้กระชับและสะท้อนถึงคุณภาพอย่างแท้จริง กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ข้อ 3 โดยระบุไว้ว่า “ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ซึ่งโรงเรียนการกุศลของวัดในจังหวัดสุรินทร์นั้น มี 3 โรงเรียน ประกอบด้วย (1) โรงเรียนสุวรรณวิจิตรวิทยา อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ (2) โรงเรียนบวรธรรมประยุตวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์ (3) โรงเรียนปิตุธรรมานุสรณ์ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์ โดยทั้ง 3 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช) (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2562: 1)

ผลจากการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษานั้น พบปัญหาอุปสรรคหลายประการพอสรุปได้ คือ โรงเรียนการกุศลของวัดประสบปัญหาขณะนี้คือ การไม่ได้จัดเตรียมแผนการ

ปฏิบัติงานประจำปี ไม่ได้ดำเนินการตามแผนอย่างต่อเนื่อง เพราะมองว่าเป็นงานเฉพาะกลุ่มที่ได้มอบหมายเท่านั้น งานประกันคุณภาพภายในจึงไม่เป็นระบบแบบแผนที่ชัดเจน สิ่งนี้เองผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญคือการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวและเป็นหลักจะทำให้การทำงานประสบความสำเร็จ นั่นก็คือ อิทธิบาท 4 แปลว่า บาทฐานแห่งความสำเร็จ

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา ผู้วิจัยสนใจศึกษา การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนาตามอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ เพื่อสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน สร้างความร่วมมือ ของคนในองค์กร และเป็นฝักรบมให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้กับ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพการศึกษา และบุคลากรของสถานศึกษา และที่สำคัญคือเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวหรือหลักที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานสำเร็จ ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ เมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และสถานศึกษา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและแนวทางการพัฒนาตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ เป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดำเนินการวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณเป็นการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือเพื่อศึกษาสภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ และตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์จำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และสถานศึกษา โดยมีรูปแบบการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ยกร่างออกแบบเครื่องมือ/แบบสอบถาม เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวกับการพัฒนาประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 2 สํารวจประชากรที่มีส่วนเกี่ยวข้กับสภาพการพัฒนาระกัณคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศศาสนา จังหวัดสุรินทร์ ที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้อํานวยการโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา หัวหน้าประกัณ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนการกุศลในจังหวัดสุรินทร์ จํานวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนสุวรรณวิจิตรวิทยา โรงเรียนบวรธรรมประยุทวิทยา และ โรงเรียนปิตธิธรรมานุสรณ์ รวมจํานวน 220 คน

ขั้นตอนที่ 3 สํารวจความคิดเห็นที่เกี่ยวข้กับสภาพการพัฒนาระกัณคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศศาสนา จังหวัดสุรินทร์ จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศศาสนา จังหวัดสุรินทร์ โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของ R.C.Krejcie and D.W.Morgan จึงได้ผู้ตอบแบบสอบถาม รวมจํานวน 140 คน

ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลโดยวิธีใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระกัณคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศศาสนา จังหวัดสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในหาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาจากคัมภีร์ชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกและอรรถกถาใน หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ (1) ฉันทะ ความใส่ใจ ในหน้าที่การงาน (2) วิริยะ ความตั้งใจมั่น (3) จิตตะ ความตั้งใจตรึบรู้งในสิ่งที่ทำ (4) วิมังสา ความรู้จักเหตุผล ใช้ปัญญา มีการวางแผน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการพัฒนาระกัณคุณภาพการศึกษาภายในตามกฎกระทรวงว่าด้วยการพัฒนาระกัณคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ทั้ง 7 ด้าน สรุปลผลการศึกษาที่แสดงให้เห้นถึงแนวคิด ด้านวิธีและแนวทางการพัฒนาระกัณคุณภาพการศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และสรุปลผลการศึกษาที่แสดงให้เห้นถึงแนวคิด หลักการองค์ประกอบที่เกี่ยวข้กับแนวทางการพัฒนาการพัฒนาระกัณคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทศศาสนา จังหวัดสุรินทร์

ขั้นตอนที่ 4 สัมภาษณ์ความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาการพัฒนาระกัณคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในจังหวัดสุรินทร์ จากผู้ให้ข้อมูลสําคัญจํานวน 7 รูป/คน

ขั้นตอนที่ 5 ประมวลข้อมูลการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการพัฒนาระกัณคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในจังหวัดสุรินทร์

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ตารางที่ 1 สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ ภาพรวมและรายด้าน

สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ใน โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์	n =140					
	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.	แปลผล	ระดับ
1 กำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.49	0.42	27.56	.00	มาก	1
2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.11	0.42	16.93	.00	มาก	6
3 ดำเนินการตามแผน	4.49	0.42	27.56	.00	มาก	2
4 ติดตามประเมินผลและตรวจสอบ	4.32	0.40	23.79	.00	มาก	5
5 ติดตามผลการดำเนินการ	4.13	0.35	26.23	.00	มาก	7
6 จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.41	0.40	18.59	.00	มาก	3
7 พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ	4.24	0.33	.00	.00	มาก	4
รวมเฉลี่ย	4.29	0.30	30.51	.00	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ ภาพรวม พบว่า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.30) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยระดับ 1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = 0.42) ระดับ 2 ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.49, S.D. = 0.42) ระดับ 3 จัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.51) และระดับ 7 ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ = 4.41, S.D. = 0.40) ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดตามลำดับ ไม่สอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ที่ 2 เปรียบเทียบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ เมื่อจำแนกตามเพศ ตำแหน่ง และสถานศึกษา ภาพรวมและรายด้าน ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบการประกันคุณภาพภายใน

ด้าน	เพศ				t	Sig.
	ชาย (n=65)		หญิง (n=75)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1 กำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.48	0.44	4.50	0.40	0.31	0.75
2 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.10	0.43	4.12	0.42	0.17	0.85
3 ดำเนินการตามแผน	4.48	0.44	4.50	0.40	0.31	0.75
4 ติดตามประเมินผลและตรวจสอบ คุณภาพ	4.33	0.40	4.31	0.40	0.27	0.78

5 ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา	4.23	0.37	4.32	0.32	1.12	0.10
6 จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.09	0.40	4.17	0.40	1.12	0.26
7 พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ	4.22	0.32	4.25	0.34	0.63	0.50
รวมเฉลี่ย	4.27	0.32	4.31	0.29	0.68	0.49

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การเปรียบเทียบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ เมื่อจำแนกตามเพศ ในภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ด้าน	จำแนกตามตำแหน่ง								F	Sig.
	ผู้อำนวยการ n=3 (1)		หน.ประกัน n=50 (2)		กรรมการ n=20 (3)		นักเรียน ม.3 n=67 (4)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1 กำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.94	0.09	4.43	0.41	4.36	0.39	4.56	0.43	2.76	0.04*
2 จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.44	0.92	4.11	0.40	3.98	0.38	4.13	0.45	1.37	0.25
3 ดำเนินการตามแผนพัฒนา	4.94	0.09	4.43	0.41	4.36	0.39	4.56	0.43	2.76	0.04*
4 ติดตามประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ	4.33	0.16	4.33	0.43	4.23	0.36	4.33	0.40	0.33	0.80
5 ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา	4.50	0.28	4.25	0.36	4.22	0.29	4.30	0.36	0.80	0.49
6 จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.44	0.25	4.12	0.44	4.01	0.27	4.17	0.39	1.45	0.22
7 การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ	4.28	0.25	4.22	0.36	4.23	0.24	4.25	0.34	0.10	0.95
รวมเฉลี่ย	4.56	0.03	4.27	0.32	4.20	0.27	4.33	0.30	1.79	0.15

ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ในโรงเรียนการกุศลของวัดในจังหวัดสุรินทร์ โดยผลเปรียบเทียบตำแหน่ง ในภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ตำแหน่งที่ต่างกัน มีความเห็นที่ต่างกัน ในข้อกำหนดมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05

ส่วนในข้ออื่นๆนั้น เป็นข้อที่ มีความเห็นไม่แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ด้าน	จำแนกตามสถานศึกษา						F	Sig.
	สุวรรณวิจิตรวิทยา n=80		บวรธรรมประยุตวิทยา n=40		ปิตุธรรมานุสรณ์ n=20			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา	4.45	0.43	4.52	0.42	4.63	0.36	1.52	0.22
2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา	4.08	0.45	4.20	0.39	4.08	0.36	1.15	0.31
3 การดำเนินการตามแผนพัฒนา	4.45	0.43	4.52	0.42	4.63	0.36	1.52	0.22
4 การติดตามประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ	4.29	0.43	4.39	0.38	4.28	0.35	0.82	0.44
5 การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนา	4.28	0.35	4.33	0.34	4.19	0.33	0.96	0.38
6 การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง	4.11	0.42	4.22	0.41	4.05	0.24	1.39	0.25
7 การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่าง	4.25	0.34	4.26	0.35	4.12	0.19	1.51	0.22
รวมเฉลี่ย	4.27	0.32	4.35	0.30	4.28	0.30	0.78	0.45

ผลวิเคราะห์การเปรียบเทียบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนการกุศลของวัดในจังหวัดสุรินทร์ ในภาพรวมและรายด้าน จำแนกตามสถานศึกษา พบว่า ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

วัตถุประสงค์ที่ 3 แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์

ด้านที่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พระเอกชัย ชยเมธี (สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2567) ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า สถานศึกษาควรประชุมบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาตามกรอบของกระทรวงศึกษาธิการที่กำหนดไว้ ด้านที่ 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา พระปลัดวัชร วชิรญาโณ (สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2567) ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า สถานศึกษาต้องมีการแต่งตั้งกรรมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพศึกษา เพื่อใช้เป็นแบบแผนแม่บทที่จะกำหนดเป้าหมายและแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในช่วงระยะเวลาที่กำหนด ด้านที่ 3) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ประดิษฐ์ ชื่นบาน (สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2567) ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า สถานศึกษาควรดำเนินการพัฒนาทุกปี โดยการแต่งตั้งคณะทำงานครบทุกมาตรฐาน เน้นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยมีการวางแผนงาน มีการตรวจสอบประเมินผลและปรับปรุงเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย ด้านที่ 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษานานันต์ ดียิ่ง (สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2567) ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า สถานศึกษาใช้กระบวนการ

คุณภาพ PDCA ในการดำเนินการประเมินผล ติดตามโครงการ และการนิเทศติดตามภายใน ตรวจสอบประสิทธิผลการจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 5) การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา 3 วารสาร ดวงใจ (สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2567) ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า สถานศึกษาต้องสร้างความรับรู้ร่วมกันด้วยการประชุม กำหนดเส้นทาง วิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จร่วมกัน โดยมีการกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานติดตามผลการดำเนินการด้วย ด้านที่ 6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ศันสนีย์ นัคนกล้า (สัมภาษณ์, 12 มกราคม 2567) ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า สถานศึกษาควรมีการแต่งตั้งคณะทำงาน รวบรวมข้อมูลสารสนเทศต่างๆรวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่เป็นผลการประเมินตนเองและข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน ข้อ ด้านที่ 7) ด้านการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง กิตติภัทท์ ไกรเพชร (สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2567) ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า สถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ชุมชน หน่วยงาน หรือองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนส่งเสริม สนับสนุนคุณภาพของการศึกษา เพื่อมุ่งหวังให้โรงเรียนจัดการศึกษาให้ตรงตามความต้องการของชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากัน 2 ด้าน คือ ด้านการกำหนดมาตรฐานการศึกษาและด้านการดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา และด้านที่มีการดำเนินการ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ทั้งนี้เป็นไปตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 สถานศึกษาต้องจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วรรณ ประเสริฐแก้ว 2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง “การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี” พบว่า สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ผลการเปรียบเทียบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ภาพรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะว่าผู้อำนวยการโรงเรียน ให้ความสำคัญในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พงษ์เทพ สารนอก, 2560 :บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของคุณครูที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำอุ่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 พบว่า ความคิดเห็นของคุณครูที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา ไม่แตกต่างกัน ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่เสนอแนะให้นำหลักอิทธิบาท 4 ประยุกต์ใช้กับวงจรคุณภาพ PDCA ในทุกด้านของระบบประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้บุคลากรเรียนรู้สู่การปฏิบัติเพื่อผลสำเร็จอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุ

ทิน ยลทรัพย์ศิริ, 2561:148) ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารงานวิศวกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา” พบว่า แนวทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ 1 คือ ฉันทะ แปลว่า การทำความรักเป็นเบื้องต้นในงานทำ 2 วิริยะ คือการใช้ความเพียร คือ ต้องขยันหมั่นเพียรในงานที่ทำ 3 จิตตะ การเอาใจจดจ่อต่องานที่ทำ จะทำให้ความเพียรนั้นดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ 4 วิมังสา การไตร่ตรอง หลักของวิมังสาจะเป็นตัวย้อนกลับไปพิจารณา ไตร่ตรอง ตั้งแต่ต้นจนถึงสุดท้าย เพื่อหาข้อบกพร่องของงาน รวมถึงจุดเด่นจุดด้อยของงานที่ทำแล้วนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

แนวทางการพัฒนาการประกันคุณภาพในสถานศึกษาตามหลักอิทธิบาท 4 ในโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา

สถานศึกษาต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยมีการตั้งค่าเป้าหมายความสำเร็จเสนอคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาร่วมพิจารณาให้ความเห็นชอบ โดยมีส่วนร่วมในการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจเป้าหมาย ด้านต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นคุณภาพ ผู้เรียน และความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม และจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาโดยสร้างความตระหนักให้บุคลากรได้ศึกษามาตรฐานการศึกษา ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาจากนั้นก็ดำเนินงานตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษา อย่างเป็นระบบมีการสร้างเครื่องมือการประเมินผล ตรวจสอบคุณภาพภายในตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาอย่างครบถ้วนและมีการติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านต่างๆตามบริบทสถานศึกษาโดยการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้สถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเอกชน โดยจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ

1.2 สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ ควรมีแหล่งสารสนเทศในรูปแบบออนไลน์ เพื่อเป็นแหล่งสืบค้นเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเอกชนโดยเฉพาะ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2. 1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการนำแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา นำไปสู่การปฏิบัติจริง

2. 2 ผู้บริหารสถานศึกษา ควรทำความเข้าใจหลักอิทธิบาท 4 นำไปประยุกต์ใช้ควบคู่กับระบบคุณภาพ PDCA

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาภายในตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้อง อย่างต่อเนื่องทุกปี

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษา
ในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

3.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จใน
การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

เอกสารอ้างอิง

กิตติภักดิ์ ไกรเพชร. (9 มกราคม 2567). ศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์, สัมภาษณ์.

ธนนันต์ ดียิ่ง. (13 มกราคม 2567). ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลปราสาทศึกษาคาร, สัมภาษณ์.

ประดิษฐ์ ชื่นบาน. (12 มกราคม 2567). รองผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุรินทร์, สัมภาษณ์.

พงษ์เทพ สารนอก.(2560). การศึกษาความคิดเห็นของคุณครูที่มีต่อการประกันคุณภาพการศึกษาขอ
สถานศึกษาในสหวิทยาเขตลุ่มน้ำอุ่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต
23 จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันนอร์ทกรุงเทพ.

พระปลัดวัชร วชิรญาโร. (9 มกราคม 2567). อาจารย์ประจำสาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์, สัมภาษณ์.

พระมหาอิศฐามาศ ปภสสรณโณ. (2561). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามหลักกฏธรรมา
4 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2562. (2562, 1 พฤษภาคม). พระราชกิจจา
นุเบกษา. เล่มที่ 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 51.

พระเอกชัย ชยเมธี. (9 มกราคม 2567). ผู้อำนวยการโรงเรียนสุวรรณวิจิตรวิทยา, สัมภาษณ์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก
หน้า 14.

วรรณมา ประเสริฐแก้ว. (2561). การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนใน
สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.

วาริสา ดวงใจ, (13 มกราคม 2567). ผู้อำนวยการกลุ่มนิเทศติดตามฯ สพป.สร.เขต 3, สัมภาษณ์

คันสนีย์ นัดกล้า. (12 มกราคม 2567). หัวหน้าวิชาการ รองผู้อำนวยการโรงเรียนบวรธรรมประยุต
วิทยา, สัมภาษณ์.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. (2562). แนวทางดำเนินการประกันคุณภาพภายใน
สถานศึกษา ประเภทสามัญศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ.
2561. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของ สกสค. ลาตพร้าว.

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ.2560-2579)*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุทิน ยลทรัพย์ศิริ. (2561). *รูปแบบการบริหารงานวิศวกรรมตามหลักพระพุทธศาสนา. (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดัชนีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Deisy Sampul. (2020). *Implementation of the Internal Quality Assurance Process: Quality Mapping Analysis at State Senior High School in Tomohon City. North Sulawesi, Indonesia. International Journal of Recent Educational Education*, 1(2), 124-133.

แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล
ตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

DEVELOPMENT GUIDELINES FOR SCHOOL PRINCIPALS' CHARACTERISTICS IN
DIGITAL AGE BASED ON BRAHMAVIHARA 4 UNDER SURIN PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

อุษณีย์ ดาศรี¹, สิน งามประโคน² และวิเศษ ชินวงศ์³
Usanee Dasri¹, Sin Ngamprakhon² and Wiset Chinnawong³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus¹⁻³
E-mail: usaneedasri@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 21 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 30 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 31 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1” มีวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพความต้องการจำเป็นของคุณลักษณะผู้บริหาร 2) เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาคุณลักษณะในมิติต่างๆ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะสำคัญ 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านวิสัยทัศน์ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านวิชาการ และด้านบุคลิกภาพ ระเบียบวิธีวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสานวิธี เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ในส่วนของการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พื้นที่อำเภอสำโรงทาบ จำนวน 82 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างจากกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิที่เลือกแบบเจาะจงจำนวน 7 ท่าน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงสังเคราะห์

ผลการวิจัยสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้:

1. สภาพความต้องการจำเป็น: คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านวิชาการ ตามด้วยด้านวิสัยทัศน์ ด้านบุคลิกภาพ

และด้านความเป็นผู้นำ ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าในยุคดิจิทัล ผู้บริหารจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนรู้และเทคโนโลยีเป็นลำดับแรก

2. วิธีการพัฒนาคุณลักษณะ: การพัฒนาคุณลักษณะทั้ง 4 ด้านต้องอาศัยกระบวนการที่หลากหลาย ได้แก่ ด้านวิชาการ มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการนิเทศและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ด้านวิสัยทัศน์ เน้นการสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ด้านบุคลิกภาพ เน้นการฝึกจิตและสมาธิเพื่อให้มีสติในการตัดสินใจและควบคุมอารมณ์ภายใต้สภาวะกดดัน และ ด้านความเป็นผู้นำ เน้นการสร้างขวัญกำลังใจและการบริหารจัดการความขัดแย้งด้วยความโปร่งใส

3. แนวทางการพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร 4: ผู้วิจัยได้บูรณาการหลักธรรมเข้ากับคุณลักษณะดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม กล่าวคือ หลักเมตตา ถูกนำมาใช้ในการให้คำปรึกษาและสร้างความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี หลักกรุณา มุ่งเน้นการสนับสนุนทรัพยากรและการอบรมเพื่อจัดอุปสรรคในการทำงาน หลักมุทิตา นำมาใช้ในการชื่นชมและยกย่องนวัตกรรมหรือความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของบุคลากร และ หลักอุเบกขา ถูกนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการตัดสินใจด้วยความยุติธรรม การใช้กฎเกณฑ์ที่เท่าเทียม และการวางตัวเป็นกลางในการบริหารงานดิจิทัล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถานศึกษาที่เข้มแข็งและมีธรรมาภิบาล

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ได้อาศัยเพียงทักษะทางเทคโนโลยี เท่านั้น แต่ต้องควบคู่ไปกับคุณธรรม ตามหลักพรหมวิหาร 4 เพื่อส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมการทำงานที่มีประสิทธิภาพและมีความสุขอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษา, การศึกษาในยุคดิจิทัล, ความต้องการจำเป็น, หลักพรหมวิหาร 4

Abstract

The research entitled “ Development of Educational Administrator Characteristics in the Digital Era according to the Principles of *Brahmavihāras* 4, Surin Primary Education Area Office, District 1” has three main objectives: 1) to study the necessary needs of administrative characteristics, 2) to study how to develop characteristics in various dimensions, and 3) to propose guidelines for developing school administrator characteristics in accordance with the context of change in the digital era. The research methodology uses an integrated research model to obtain comprehensive data both quantitatively and qualitatively. In terms of quantitative research. The researcher collected data from a sample of school administrators and teachers affiliated with the Surin Primary Education Area Office. District 1, Samrong Thap District, a total of 87 people used the questionnaire as a tool to collect data. Data were analyzed with descriptive statistics, including mean, standard deviation, and necessity index. We conducted structured in-depth interviews with a group of 7 selected experts and analyzed the data using synthetic content analysis.

The findings are summarized as follows:

1. Essential Needs: Characteristics of School Administrators in the Digital Era according to the Principles of *Brahmavihāras* 4 When considered individually, it was found that the areas with the highest priority of essential needs were academics, followed by vision, personality, and leadership, respectively. Executives need to prioritize learning and technology management.

2. Feature Development Methodology: The development of the four aspects of characteristics requires a variety of processes, including academics, focusing on the use of information technology in supervision and evaluation in a systematic manner. Vision: Focus on creating a positive attitude towards technological change and personnel potential development. Emphasis is placed on mental training and meditation to be mindful of decision-making and control emotions under pressure. Emphasis is placed on building morale and managing conflicts with transparency.

3. Development Guidelines Based on the Principles of Brahma Vihara 4: The researcher has concretely integrated the principles with digital attributes. In other words, the principle of compassion is used in counseling and building understanding of the use of technology. Principles of kindness focus on supporting resources and training to remove obstacles to work. *Muditā* Principle. It is used to appreciate and praise the innovation or creativity of personnel, and the principle of fairness is used as the basis for making decisions with fairness, the use of equal rules, and neutrality in digital management to lead to the development of strong and well-governed educational institutions. The results of this research suggest that the development of school administrators in the digital era does not only rely on technological skills, but must be coupled with virtue according to the principles of Brahma Vihara 4 to promote an efficient and happy work environment in a sustainable manner

Keywords: Characteristics of School Administrators, Education in the Digital Age, Essential Needs, Principles of *Brahmavihāras* 4

บทนำ

กระแสของความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการแสวงหากลยุทธ์ในการพัฒนาความสามารถของประชากรในประเทศ ประเทศไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนให้ทันกับกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยกลุ่มเป้าหมายที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนา ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารโรงเรียนและกลุ่มครูผู้สอน โดยที่เมื่อผู้บริหารมีความพร้อมและมี

ศักยภาพในการพัฒนาที่สามารถเป็นผู้นำให้แก่ครูผู้สอนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการฝึกฝนและเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562: 10)

ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องปรับทัศนคติและแนวคิดการบริหารให้สอดคล้องกับบริบทปัจจุบัน เพื่อยกระดับคุณภาพของสถานศึกษา การบริหารที่มีประสิทธิภาพควรยึดหลักธรรมในการดำเนินงาน โดยเฉพาะหลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ 1) เมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุข) ในพระไตรปิฎกกล่าวถึงการช่วยเหลือผู้อื่นเพื่อให้มีความสุข โดยไม่หวังผลตอบแทน (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 22/325) 2) กรุณา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นจากทุกข์) หมายถึงการมีจิตใจพร้อมที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ (พระไตรปิฎกภาษาไทย 22/327) 3) มุทิตา (ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี) คือการยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จ โดยไม่อิจฉา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 22/329) และ 4) อุเบกขา (การรู้จักวางเฉยในบางเรื่อง) หมายถึงการปล่อยวางและไม่ยึดติดกับอารมณ์ในสถานการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 22/331) สอดคล้องกับการศึกษาของ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต) (2542: 2-6) ที่ได้เสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมนี้และการนำไปใช้ในการบริหาร โดยให้ความสำคัญกับการดูแลผู้อื่นในทุกสถานการณ์อย่างมีเมตตาและความยุติธรรม

จากสภาพการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนอำเภอสำโรงตาบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า มักจะมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการเรียนการสอน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว แต่กลับส่งผลกระทบต่อมิติทางจิตใจ และบทบาทของผู้บริหาร ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารงาน ผู้บริหารจึงควรบริหารให้ได้ทั้งผลงานและน้ำใจ สร้างภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ ด้วยการมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ไม่ลำเอียง และบริหารด้วยพระคุณมากกว่าพระเดช (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2550: 28)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเรื่องพรหมวิหาร 4 มาบูรณาการเข้ากับการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งการพัฒนาผู้บริหารในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องมีคุณลักษณะและทักษะที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมและการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการใช้หลักธรรมแห่งพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาเสริมสร้างผู้นำที่มีคุณธรรม สามารถจัดการกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม และมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา จากการศึกษาความต้องการและคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะค้นหาวิธีการพัฒนาและแนวทางที่เหมาะสมในการใช้หลักพรหมวิหาร 4 เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยมุ่งหวังเสริมสร้างผู้นำที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ คำถามวิจัยที่สำคัญคือ ความต้องการและคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลคืออะไร วิธีการพัฒนาผู้บริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 สามารถนำไปใช้ได้อย่างไร และแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารที่เหมาะสมที่สุดคืออะไร การศึกษานี้จะช่วยกำหนดแนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่มีความเป็นธรรม และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในสถานศึกษา โดยการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีคุณธรรมและประสิทธิภาพ ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะผู้บริหารให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในยุคดิจิทัล และสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีส่งผลให้คุณภาพการศึกษาดีขึ้นในสถานศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
2. เพื่อศึกษาวิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีการเก็บรวบรวมโดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การออกแบบการวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา เขตอำเภอสำโรงทาบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต 1 จำนวน 32 โรงเรียน มีจำนวนผู้บริหารสถานศึกษาครูทั้งสิ้น 290 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์จากประชากรร้อยละ 30 คือ ในสถานศึกษา เขตอำเภอสำโรงทาบ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์เขต 1 แยกเป็นผู้บริหาร 10 คน ครูผู้สอน 77 คน รวมเป็น 87 คน

1.3 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม มีทั้งหมด 2 ตอน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับไม่น้อยกว่า 0.933

1.4 การเก็บข้อมูล จากการนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลโดยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยตนเอง จำนวน 87 ชุด และได้รับการตอบรับจำนวนทั้งสิ้น 82 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.25

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามฉบับที่ได้จากการสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดัชนีความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$); (I-D)/D

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะจง ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 7 รูป/คน แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มหลัก พร้อมเกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารระดับเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 3 ท่าน เกณฑ์การคัดเลือก 1)มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแนวทางการบริหารการศึกษาในระดับเขต 2) มีประสบการณ์ตรงในการส่งเสริมสนับสนุน และนิเทศการบริหารสถานศึกษา 3) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 ท่าน เกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สพป.สุรินทร์ เขต 1 2) มีประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล 3) มีความสามารถในการจัดการบุคลากรและพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ 4) มีความสนใจและพร้อมให้ความเห็นเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 ในการบริหารงาน

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 ท่าน เกณฑ์การคัดเลือก ดังนี้ 1) เป็นพระสงฆ์นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) มีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับหลักพรหมวิหาร 4 และการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารหรือพัฒนาทางสังคม 3) สามารถให้แนวคิดและข้อเสนอแนะเชิงวิชาการและจริยธรรมต่อการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาได้

2.2 เครื่องมือการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากผลการศึกษาจากข้อคำถามในแบบสอบถามระยะที่ 1 ที่มีระดับคะแนนต่ำสุดในแต่ละด้านนำมาสร้างแบบสัมภาษณ์ มีทั้งหมด 3 ตอน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการสัมภาษณ์จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้เพื่อนำมาวิเคราะห์ให้ได้ข้อสรุป เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกเสียง บันทึกภาพ

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาจำแนกประเด็นและเรียบเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร 10 คน ครูผู้สอน 72 คน รวมเป็น 82 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 ค่าความถี่และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ที่	สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n)	ร้อยละ (%)
1	ตำแหน่ง		
	ผู้บริหารสถานศึกษา	10	11.49
	ข้าราชการครู	72	82.76
	รวม	82	94.25
2	เพศ		
	หญิง	49	56.32
	ชาย	33	37.93
	รวม	82	94.25
3	ประสบการณ์การทำงาน		
	ระหว่าง 1-5 ปี	26	29.88
	ระหว่าง 6-10 ปี	32	36.78
	11 ปีขึ้นไป	24	27.59
	รวม	82	94.25

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นครู จำนวน 72 คน (ร้อยละ 82.76) และผู้บริหารสถานศึกษา 10 คน (ร้อยละ 11.49) ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 49 คน (ร้อยละ 56.32) และเพศชาย 33 คน (ร้อยละ 37.93) โดยประสบการณ์การทำงานส่วนใหญ่ระหว่าง 6-10 ปี (ร้อยละ 36.78) รองลงมาคือ 1-5 ปี (ร้อยละ 29.88) และ 11 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 27.59)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการปฏิบัติ และดัชนี PNI_{modified} ของความต้องการคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยภาพรวม

ที่	คุณลักษณะ ผู้บริหารสถานศึกษา ในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหม วิหาร 4	สภาพที่เป็นจริง			สภาพที่ควรจะเป็น			PNI _{modified}	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1	ด้านวิสัยทัศน์	3.78	0.62	มาก	4.59	0.55	มากที่สุด	0.215	2
2	ด้านวิชาการ	3.80	0.58	มาก	4.68	0.48	มากที่สุด	0.233	1
3	ด้านบุคลิกภาพ	3.90	0.53	มาก	4.71	0.45	มากที่สุด	0.207	3
4	ด้านความเป็นผู้นำ	3.92	0.49	มาก	4.72	0.45	มากที่สุด	0.204	4
	รวม	3.85	0.56	มาก	4.68	0.48	มากที่สุด	0.214	

จากตารางที่ 2 พบว่า สภาพที่เป็นจริงของคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.85, S.D. = 0.56) ทุกด้าน โดยด้านความเป็นผู้นำมีการปฏิบัติสูงสุด ($\bar{X}$ = 3.92, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = 0.53) ด้านวิชาการ ($\bar{X}$ = 3.80, S.D. = 0.58) และด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 3.78, S.D. = 0.62) ส่วนสภาพที่ควรจะเป็นโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.48) ทุกด้าน โดยด้านความเป็นผู้นำมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.72, S.D. = 0.45) รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X}$ = 4.71, S.D. = 0.45) ด้านวิชาการ ($\bar{X}$ = 4.68, S.D. = 0.48) และด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.55) เมื่อเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านวิชาการต้องได้รับการพัฒนา ก่อน (PNI = 0.233) รองลงมาคือ ด้านวิสัยทัศน์ (PNI = 0.215) ด้านบุคลิกภาพ (PNI = 0.207) และด้านความเป็นผู้นำ (PNI = 0.204) ผู้วิจัยจึงได้นำผลดังกล่าวมาบริหารจัดการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 โดยเรียงลำดับความสำคัญ ดังนี้ 1) ด้านวิชาการ 2) ด้านวิสัยทัศน์ 3) ด้านบุคลิกภาพ และ 4) ด้านความเป็นผู้นำ

2. วิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เป็นเครื่องมือ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ด้านวิชาการ มีวิธีการพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้แบบองค์รวม ได้แก่ เมตตา นำเทคโนโลยีทันสมัยมาช่วยในการวัดและประเมินผล กรุณา สร้างความตระหนักและให้คำแนะนำในการใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล มุทิตา สร้างประสบการณ์ที่ดีในการใช้ดิจิทัลเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน อุเบกขา ทำการประเมินผลอย่างยุติธรรมและเป็นกลาง 2) การนิเทศและติดตามกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ เมตตา ประชุมสร้างความเข้าใจและมอบนโยบายที่ชัดเจน กรุณา

สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยี มุทิตา ใช้เทคโนโลยีที่ทำหายและส่งเสริมการพัฒนา นวัตกรรมใหม่ อุเบกขา ให้ความสนใจและมอบรางวัลเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน

2.2 ด้านวิสัยทัศน์ มีวิธีการพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) มองภาพอนาคตของความสำเร็จในการบริหารงาน ได้แก่ เมตตา วิสัยทัศน์เชิงเมตตาต่อผู้ใต้บังคับบัญชาและนักเรียน บูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการศึกษา กรุณา ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงและช่วยเหลือผู้คน มุทิตา ยกย่อง ชมเชย และให้รางวัล อุเบกขา เปิดโอกาสให้ทำงานตามความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดี 2) ได้แก่ พัฒนาศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชา เมตตา มอบหมายงานตามความสามารถ แบ่งปันข้อมูลผ่านระบบดิจิทัล กรุณา สนับสนุนการพัฒนาทักษะบุคลากรและนักเรียน มุทิตา ส่งเสริมการอบรมด้าน ICT อุเบกขา สนับสนุนความก้าวหน้าในอาชีพและการทำงานเป็นทีม

2.3 ด้านบุคลิกภาพ มีวิธีการพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) การควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรม ได้แก่ เมตตา เชื่อมมั่นในตนเอง ควบคุมสติและอารมณ์, กรุณา ฝึกสมาธิเพื่อเพิ่มสติปัญญา และยอมรับทั้งดีและข้อบกพร่อง, มุทิตา ส่งเสริมการอบรมพัฒนาความรู้และความก้าวหน้าทางวิชาชีพ, อุเบกขา เป็นกลาง ยุติธรรม และยึดหลักความถูกต้อง 2) การแก้ปัญหาความขัดแย้ง ได้แก่ เมตตา ใช้หลักเมตตาในการแก้ปัญหาขัดแย้ง, กรุณา แสวงหาวิธีแก้ไขอย่างมีเหตุผล, มุทิตา สร้างความสัมพันธ์ดีและจัดฝึกอบรมการทำงานร่วมกัน, อุเบกขา ให้โอกาสผู้ร่วมงานแก้ตัวและใช้การประนีประนอม.

2.4 ด้านความเป็นผู้นำ มีวิธีการพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) เสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ได้แก่ เมตตา ให้คำปรึกษาและยกย่องชมเชย รวมถึงให้รางวัลและสิทธิประโยชน์ กรุณา แสดงความเห็นอกเห็นใจและสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี มุทิตา ส่งเสริมการเรียนรู้และการอบรมให้กับบุคลากร อุเบกขา ยอมรับและแสดงความยินดีในความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา 2) สร้างและธำรงรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดี ได้แก่ เมตตา แบ่งปันความรู้และทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ กรุณา แนะนำการปฏิบัติงานตามนโยบายและช่วยแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ มุทิตา ส่งเสริมการเติบโตในวิชาชีพและมอบหมายงานที่เหมาะสม อุเบกขา พิจารณาความดีความชอบอย่างยุติธรรมและมีมาตรฐานที่ชัดเจน

3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มีรายละเอียดดังนี้

3.1 ด้านวิชาการ มีแนวทางการพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ (1) เมตตา ควรนำเทคโนโลยีทันสมัยมาช่วยในการวัดและประเมินผล (2) กรุณา ควรสร้างความตระหนักและให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล (3) มุทิตา ควรสร้างประสบการณ์ที่ดีในการใช้ดิจิทัลเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน (4) อุเบกขา ควรทำการประเมินผลอย่างยุติธรรมและเป็นกลาง 2) การนิเทศและติดตามกระบวนการเรียนรู้ (1) เมตตา ควรประชุมสร้างความเข้าใจและมอบนโยบายที่ชัดเจน (2) กรุณา ควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยี (3) มุทิตา ควรใช้เทคโนโลยีที่ทำหายและส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมใหม่ (4) อุเบกขา ควรให้ความสนใจและมอบรางวัลเป็นขวัญกำลังใจในการทำงาน

3.2 ด้านวิสัยทัศน์ มีแนวทางการพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) มองภาพอนาคตของความสำเร็จในการบริหารงาน (1) เมตตา ควรใช้การนิเทศออนไลน์ เช่น การประเมินผ่านคลิปวิดีโอ พร้อมเสริมความรู้เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (2) กรุณา ควรแนะนำความรู้ใหม่และการนิเทศในรูปแบบดิจิทัล

(3) มุทิตา ควรชื่นชมการคิดสร้างสรรค์และกล้าทดลองจากผู้ใต้บังคับบัญชา (4) อุเบกขา ควรให้ออกาสบุคลากรเรียนรู้และพัฒนาได้เต็มศักยภาพ 2) พัฒนาศักยภาพของผู้ใต้บังคับบัญชา (1) เมตตา ควรใช้ดิจิทัลในการมอบหมายงานตามความสามารถ (2) กรุณา ควรเปิดโอกาสให้ครูทำงานตรงกับความถนัดและสร้างเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (3) มุทิตา ควรส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้รับความก้าวหน้าและอบรมด้าน ICT (4) อุเบกขา ควรมีความยุติธรรมและสนับสนุนการทำงานเป็นทีม

3.3 ด้านบุคลิกภาพ มีแนวทางการพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม (1) เมตตา ควรมีความเชื่อมั่นในตนเองและเป็นผู้ที่ดี (2) กรุณา ควรทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมและเป็นผู้นำเชิงจริยธรรม (3) มุทิตา ควรส่งเสริมการอบรมและพัฒนาความสามารถของบุคลากร (4) อุเบกขา ควรมีความซื่อสัตย์และคุณธรรม 2) การแก้ปัญหาความขัดแย้ง (1) เมตตา ควรเป็นกลางและแก้ปัญหาด้วยเมตตา (2) กรุณา ควรหาวิธีการจัดการความขัดแย้งอย่างเหมาะสม (3) มุทิตา ควรสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีม (4) อุเบกขา ควรให้ออกาสแก้ไขข้อผิดพลาดของผู้ร่วมงาน

3.4 ด้านความเป็นผู้นำ มีแนวทางการพัฒนาตามหลักพรหมวิหาร 4 ดังนี้ 1) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ (1) เมตตา ควรให้คำปรึกษาและคำแนะนำ พร้อมยกย่องชมเชยและให้สวัสดิการที่เหมาะสม (2) กรุณา ควรมีความยืดหยุ่นในการทำงานและสร้างบรรยากาศที่ดี (3) มุทิตา ควรสนับสนุนการอบรมและสร้างแรงจูงใจในการทำงาน (4) อุเบกขา ควรแสดงความยินดีและส่งเสริมผลงานเพื่อขวัญกำลังใจ 2) การสร้างและธำรงรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดี (1) เมตตา ควรแบ่งปันความรู้และจัดกิจกรรมพบปะ (2) กรุณา ควรประพฤติดีและสร้างความเป็นกันเอง (3) มุทิตา ควรส่งเสริมผลงานวิชาการเพื่อความก้าวหน้า (4) อุเบกขา ควรเปิดโอกาสให้บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาความต้องการจำเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า ด้านวิชาการ เป็นด้านที่มีความสำคัญและเร่งด่วนที่สุดในการพัฒนา เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมาคือ ด้านวิสัยทัศน์ ซึ่งผู้บริหารควรมีความรู้ ความสามารถ คุณธรรม และศรัทธาในวิชาชีพ ส่วน ด้านบุคลิกภาพ มีความจำเป็นในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างเหมาะสม เพื่อเป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมและจริยธรรม และ ด้านภาวะผู้นำ ควรแสดงออกถึงการสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรอย่างเป็นธรรม ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับมนตร์รัตน์ แก้วเกิด และคณะ (2564: 154) ที่ชี้ว่า ผู้บริหารควรมีบทบาทในการวางแผนงานวิชาการ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีของครู และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนบริหารจัดการสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล และสอดคล้องกับพรพรม พานิชเจริญ (2566: 155) ที่พบว่า ความต้องการด้านวิชาการมักเป็นอันดับแรกในหลายงานวิจัย สะท้อนถึงความสำคัญของการจัดการหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นหัวใจของการยกระดับการศึกษาในยุคใหม่

2. การศึกษาวิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 สามารถอภิปรายเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

2.1 ด้านวิชาการ ตามหลักพรหมวิหาร 4 สามารถทำได้โดยใช้วิธีการที่เน้นการเสริมสร้างความรู้และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้แบบองค์รวม เช่น การใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล (เมตตา) การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล (กรุณา) การอบรมและให้ประสบการณ์ที่ดี (มุทิตา) และการทำใจเป็นกลางและยุติธรรมในการประเมินผล (อุเบกขา) นอกจากนี้ยังสามารถใช้เทคโนโลยีในการนิเทศติดตามกระบวนการเรียนรู้ โดยมีการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจ (เมตตา) การสนับสนุนอุปกรณ์ที่จำเป็น (กรุณา) การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและส่งเสริมศักยภาพ (มุทิตา) และการให้รางวัลเพื่อสร้างขวัญกำลังใจ (อุเบกขา) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของเพชรสีฟ้า พิรณนพปัญญา (2565: 159) ที่กล่าวถึงการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล และการรักษาความยุติธรรมในการบริหาร อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้แตกต่างจากการศึกษาของ Baker และ Boud (2021) ที่เน้นการพัฒนาครูโดยไม่ใช้เทคโนโลยีมากนัก

2.2 ด้านวิสัยทัศน์ สามารถทำได้โดยใช้วิธีการที่เน้นการมองภาพอนาคตและการพัฒนาศักยภาพของผู้ได้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่ โดยมุ่งเน้นการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการบริหารงานในสถานศึกษา เช่น การแสดงความเมตตา (เมตตา) ด้วยวิสัยทัศน์ที่มีความเมตตาต่อผู้ได้บังคับบัญชาและนักเรียน รวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการศึกษา (กรุณา) การใช้หลักธรรมในการครองคนและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง (มุทิตา) การยกย่องและส่งเสริมการพัฒนาทักษะใหม่ และ (อุเบกขา) การเปิดโอกาสให้ทำงานตามความสามารถและเป็นแบบอย่างที่ดี นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญในการมอบหมายงานและสนับสนุนการพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรและนักเรียน รวมทั้งการส่งเสริมการอบรมด้าน ICT อย่างต่อเนื่อง (เมตตา, กรุณา, มุทิตา, อุเบกขา) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษารูจาภรณ์ ลักษณะดี (2566: 160) ที่พบว่าผู้บริหารมีภาวะผู้นำดิจิทัลสูงและมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลชัดเจน อย่างไรก็ตาม แตกต่างจากการศึกษาของมาลัยพร สาวีสัย (2563) ที่เน้นว่าวิสัยทัศน์ของผู้บริหารมีผลต่อการพัฒนานโยบายและระบบการศึกษาในเชิงกลยุทธ์มากกว่าการเชื่อมโยงกับคุณธรรมตามหลักพรหมวิหาร 4

2.3 ด้านบุคลิกภาพ สามารถทำได้โดยใช้วิธีการที่เน้นการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม รวมถึงการแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้วิธีการที่ส่งเสริมการควบคุมอารมณ์และการใช้สติในการตัดสินใจ เช่น การแสดงความเมตตา (เมตตา) โดยมีความเชื่อมั่นในตนเอง ควบคุมสติและอารมณ์ รู้จักไตร่ตรองและใช้เหตุผล (กรุณา) การใช้สติปัญญาในการวิเคราะห์ปัญหาการทำงานและยอมรับความสามารถของตน (มุทิตา) การส่งเสริมการอบรมและยกย่องผู้อื่น และ (อุเบกขา) การทำใจให้เป็นกลางและยึดหลักความถูกต้อง นอกจากนี้ยังเน้นการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการตั้งใจเป็นกลางและร่วมมือในการแก้ปัญหา (เมตตา) การแสวงหาเหตุผลในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (กรุณา) การสร้างและรักษาความสัมพันธ์อันดีในที่งาน (มุทิตา) และ (อุเบกขา) การให้โอกาสผู้อื่นแก้ตัวเมื่อผิดพลาด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของวิณา คำคุ้ม (2561: 165) ที่พบว่าพฤติกรรมการบริหารที่สะท้อนเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถควบคุมอารมณ์และแก้ปัญหาความขัดแย้งได้อย่างมีเหตุผล โดยเฉพาะการรักษาความเป็นกลางและความยุติธรรม ซึ่งเป็นพื้นฐานของบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารยุคปัจจุบัน

2.4 ด้านความเป็นผู้นำ สามารถทำได้โดยใช้วิธีการที่เน้นการเสริมสร้างขวัญกำลังใจและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในที่งาน โดยใช้วิธีการที่ส่งเสริมการให้คำปรึกษาและการยกย่อง (เมตตา) การแสดงความเห็นอกเห็นใจและการช่วยเหลือ (กรุณา) การให้ความอิสระในการปฏิบัติงานและการสนับสนุนการอบรม (มุทิตา) และการยอมรับความสามารถของผู้ได้บังคับบัญชา (อุเบกขา) นอกจากนี้ยังเน้นการสร้าง

และธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดี เช่น การแบ่งปันความรู้และการทำงานเป็นหมู่คณะ (เมตตา) การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน (กรุณา) การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ (มุทิตา) และการพิจารณาความดีความชอบที่ยุติธรรม (อุเบกขา) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาที่พบว่า การสร้างขวัญกำลังใจในยุคดิจิทัลสามารถเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความเป็นกลางในการบริหาร ช่วยให้งานมีประสิทธิภาพและยุติธรรม อย่างไรก็ตาม แนวทางนี้แตกต่างจากธัญญรัตน์ ภัทรธนรัตน์ (2564) ที่เน้นการสร้างภาวะผู้นำเชิงบวกผ่านการฟังอย่างมีสติและเมตตา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้นำและทีมงาน โดยมุ่งเน้นการสื่อสารที่ยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ

3. การศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 สามารถอภิปรายเป็นรายด้าน ได้ดังนี้

3.1 ด้านวิชาการ การพัฒนาด้านวิชาการของผู้บริหารสามารถดำเนินการใน 2 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การวัดและประเมินผลแบบองค์รวม โดยแสดง เมตตา ผ่านการส่งเสริมองค์ความรู้ด้วยเทคโนโลยี กรุณา ด้วยการสร้างความตระหนักในการใช้เทคโนโลยีเพื่อประเมินผล มุทิตา ด้วยการสร้างประสบการณ์ด้านดิจิทัล และ อุเบกขา ด้วยการประเมินผลอย่างยุติธรรม 2) การนิเทศติดตามกระบวนการเรียนรู้ โดยแสดง เมตตา ผ่านการมอบนโยบายและแนวทางที่ชัดเจน กรุณา ด้วยการสนับสนุนอุปกรณ์และการอบรม มุทิตา ด้วยการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ท้าทายความสามารถ และ อุเบกขา ด้วยการใส่ใจ ให้อาหาร และสร้างแรงจูงใจอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของจิราภรณ์ ปกรณ์ (2564: 158) ที่เสนอให้เน้นการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน การประเมินผล และการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูอย่างต่อเนื่อง

3.2 ด้านวิสัยทัศน์ การพัฒนาด้านวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสามารถดำเนินการใน 2 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การมองภาพอนาคตของสถานศึกษา โดยแสดง เมตตา ผ่านการนิเทศออนไลน์และส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยี กรุณา ด้วยการแนะนำองค์ความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง มุทิตา ด้วยการชื่นชมแนวคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม และ อุเบกขา ด้วยการเปิดโอกาสให้บุคลากรพัฒนาเต็มศักยภาพ 2) การพัฒนาศักยภาพผู้ใต้บังคับบัญชา โดยแสดง เมตตา ผ่านการมอบหมายงานและสร้างเครือข่ายเรียนรู้ด้วยระบบดิจิทัล กรุณา ด้วยการยกย่องผลงานและให้ความช่วยเหลือ มุทิตา ด้วยการส่งเสริมความก้าวหน้าในอาชีพ และ อุเบกขา ด้วยความยุติธรรมและการสนับสนุนการทำงานเป็นทีม แนวทางนี้สอดคล้องกับเฉลิมเกียรติ สุ่มเงิน (2561: 65) ที่เสนอให้ผู้บริหารร่วมกำหนดวิสัยทัศน์กับบุคลากร กำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างชัดเจน และสนับสนุนการทำงานร่วมกันเพื่อให้ทุกคนเข้าใจเป้าหมายและการเปลี่ยนแปลงขององค์กร

3.3 ด้านบุคลิกภาพ การพัฒนาด้านบุคลิกภาพของผู้บริหารสามารถดำเนินการใน 2 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม โดยแสดง เมตตา ผ่านความเชื่อมั่นในตนเองและความเป็นผู้นำ กรุณา ด้วยการยึดหลักจริยธรรมในการตัดสินใจ มุทิตา ด้วยการส่งเสริมการอบรมและพัฒนาความก้าวหน้า และ อุเบกขา ด้วยความซื่อสัตย์และยึดมั่นในคุณธรรม 2) การแก้ปัญหาความขัดแย้ง โดยแสดง เมตตา ผ่านการไกล่เกลี่ยและรับฟังความคิดเห็น กรุณา ด้วยการช่วยเหลือและหาทางออกอย่างเหมาะสม มุทิตา ด้วยการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีในองค์กร และ อุเบกขา ด้วยการให้อาสาในการแก้ไขข้อผิดพลาด แนวทางนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของนิตยา มะตัง (2560: 157) ที่พบว่าครูคาดหวังให้

ผู้บริหารมีบุคลิกภาพที่ดี ควบคุมอารมณ์ได้ มีคุณธรรม และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรในองค์กร

3.4 ด้านความเป็นผู้นำ การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสามารถดำเนินการใน 2 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ โดยแสดง เมตตา ผ่านการให้คำปรึกษา ชื่นชม และจัดสวัสดิการที่เหมาะสม กรุณา ด้วยความยืดหยุ่นและรับฟังเหตุผล มุทิตา ด้วยการสนับสนุนการอบรมและศึกษาต่อ และ อุเบกขา ด้วยการส่งเสริมผลงานอย่างเป็นธรรมและให้กำลังใจต่อเนื่อง 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดี โดยแสดง เมตตา ด้วยการแบ่งปันความรู้ กรุณา ผ่านบรรยากาศที่เป็นมิตรและเปิดใจ มุทิตา ด้วยการส่งเสริมผลงานทางวิชาการ และ อุเบกขา ด้วยการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหาร แนวทางนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของพระปลัดวิโรจน์ ปากโร (2561: 179) ที่เน้นผู้นำควรมีเมตตา วิสัยทัศน์ในการแก้ปัญหา สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี สร้างแรงจูงใจ และยึดมั่นในความซื่อสัตย์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

สรุปผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านความเป็นผู้นำ ตามลำดับ

2. วิธีการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านความเป็นผู้นำ มีวิธีการดังนี้

2.1 ด้านวิชาการ 1) การวัดและประเมินผลแบบองค์รวม ใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ (เมตตา) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านชุมชนวิชาชีพ (กรุณา) พัฒนาเครื่องมือประเมินที่ทันสมัย (มุทิตา) ประเมินผลอย่างยุติธรรม (อุเบกขา) 2) การนิเทศกระบวนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยี จัดประชุมออนไลน์ชี้แจงนโยบาย (เมตตา) นิเทศผ่านสื่อดิจิทัล (กรุณา) เปิดโอกาสให้ครูแสดงนวัตกรรม (มุทิตา) เก็บข้อมูลการนิเทศอย่างโปร่งใส (อุเบกขา)

2.2 ด้านวิสัยทัศน์ 1) การพัฒนาความรู้และทักษะการทำงานร่วมกัน ส่งเสริมการพัฒนาตนเองและผู้ใต้บังคับบัญชา (เมตตา) การทำงานร่วมกัน (กรุณา) ยกย่องและพัฒนาความสามารถใหม่ ๆ (มุทิตา) สร้างแบบอย่างที่ดี (อุเบกขา) 2) การสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและนักเรียน มอบหมายงานตามความสามารถ (เมตตา) ส่งเสริมการอบรมด้านเทคโนโลยี (กรุณา) สนับสนุนความคิดริเริ่ม (มุทิตา) ส่งเสริมความยุติธรรมในการทำงาน (อุเบกขา)

2.3 ด้านบุคลิกภาพ 1) การควบคุมอารมณ์ ควบคุมอารมณ์และประพฤติตนที่เหมาะสม (เมตตา) การฝึกสมาธิเพื่อใช้สติในการทำงาน (กรุณา) ยกย่องและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร (มุทิตา) ปฏิบัติตามหลักธรรม (อุเบกขา) 2) การแก้ปัญหาความขัดแย้งใช้ทักษะการเจรจาและไกล่เกลี่ย (เมตตา) สนับสนุนการทำงานร่วมกัน (กรุณา) ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากร (มุทิตา) ให้โอกาสในการปรับตัวและประนีประนอม (อุเบกขา)

2.4 ด้านความเป็นผู้นำ 1) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ให้คำแนะนำ ยกย่องและมอบรางวัล (เมตตา), สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี (กรุณา) สนับสนุนการอบรมและแสดงความยินดีกับ

ความสำเร็จ (มุทิตา) ปฏิบัติด้วยความยุติธรรม (อุเบกขา) 2) การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี เปิดโอกาส แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกัน (เมตตา), มอบหมายงานเหมาะสมและเป็นแบบอย่าง (กรุณา) ส่งเสริมความก้าวหน้าและจัดสภาพแวดล้อมการทำงาน (มุทิตา) บริหารงานด้วยความยุติธรรมและโปร่งใส (อุเบกขา)

3. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 มี 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านบุคลิกภาพ และด้านความเป็นผู้นำ มีแนวทาง ดังนี้

3.1 ด้านวิชาการ 1) การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล (เมตตา) สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีประเมินผล (กรุณา) ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม (มุทิตา) เปิดโอกาสให้แสดงศักยภาพ (อุเบกขา) 2) การนิเทศด้วยเทคโนโลยี จัดประชุมและนิเทศผ่านสื่อดิจิทัล (เมตตา) สนับสนุนอุปกรณ์และอบรมเทคโนโลยี (กรุณา) ชื่นชมการใช้เทคโนโลยี (มุทิตา) ส่งเสริมศักยภาพ อย่างเป็นธรรมชาติ (อุเบกขา)

3.2 ด้านวิสัยทัศน์ 1) วิสัยทัศน์เชิงดิจิทัล สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการบริหาร (เมตตา) ช่วยเหลือในการแก้ปัญหาและส่งเสริมการเรียนรู้ (กรุณา) ยกย่องการสิ่งใหม่ (มุทิตา) ส่งเสริมการเติบโต อย่างเท่าเทียม (อุเบกขา) 2) การพัฒนาศักยภาพบุคลากร มอบหมายงานตามความถนัด (เมตตา) ให้คำแนะนำ และสนับสนุนการอบรม (กรุณา) ยกย่องผลงานเด่น (มุทิตา) ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างยุติธรรม (อุเบกขา)

3.3 ด้านบุคลิกภาพ 1) การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม แสดงความมั่นใจและเป็นแบบอย่าง ที่ดี (เมตตา), ใช้สติปัญญาตัดสินใจ (กรุณา) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากร (มุทิตา) ดำรงความยุติธรรม (อุเบกขา) 2) การจัดการความขัดแย้ง รับฟังทุกฝ่ายและแก้ไขปัญหาด้วยความเข้าใจ (เมตตา) ใช้ทักษะเจรจา (กรุณา) ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน (มุทิตา) ตัดสินด้วยความยุติธรรม (อุเบกขา)

3.4 ด้านความเป็นผู้นำ 1) การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ ให้คำปรึกษาและยกย่องผลงาน (เมตตา) สร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี (กรุณา) ยกย่องความสามารถ (มุทิตา) ตัดสินใจด้วยความยุติธรรม (อุเบกขา) 2) การสร้างและธำรงรักษาสัมพันธภาพที่ดี จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนความรู้ (เมตตา) สนับสนุนการทำงานเป็นทีม (กรุณา) สร้างความผูกพันและแรงจูงใจ (มุทิตา) ตัดสินใจด้วยความโปร่งใส (อุเบกขา)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ขยายขอบเขตสู่บริบทใหม่: ควรศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารในยุคดิจิทัลตามหลัก พรหมวิหาร 4 ในสถานศึกษาสังกัดอื่น เช่น โรงเรียนเอกชน หรือระดับมัธยมศึกษา เพื่อเปรียบเทียบ ความแตกต่างของสภาพความต้องการและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร

1.2 วิจัยเชิงทดลองและพัฒนานวัตกรรม: ควรนำแนวทางที่ได้ไปพัฒนาเป็นหลักสูตร หรือคู่มือการพัฒนาคุณลักษณะผู้บริหาร แล้วทดลองใช้จริง (R&D) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของ แนวทางก่อนนำไปขยายผล

1.3 ศึกษาตัวแปรเสริมทางวิชาชีพ: ควรเพิ่มการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบอื่นที่ จำเป็นในยุคดิจิทัล เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การเสริมพลังอำนาจบุคลากร และการทำงานเป็นทีม เพื่อให้ครอบคลุมทักษะรอบด้านของผู้บริหารยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2562 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: บริษัทสยามสปอร์ตซินดิเคท จำกัด.
- จิราภรณ์ ปกรณ์. (2564). *รูปแบบภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (ดุสิตนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เฉลิมเกียรติ สุ่มเงิน. (2561). *การศึกษาคูณลักษณะและแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะของผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 39*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ณัฐวณณิ พุทธกุลหิรัญเมธา. (2565) *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ในเขตภาคเหนือ*. (ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ธัญญารัตน์ ภัทรธนรัตน์. (2564). การสร้างภาวะผู้นำเชิงบวกผ่านการฟังอย่างมีสติและเมตตา. *วารสารการพัฒนาทักษะการบริหาร*, 6 (1), 15-22.
- นันทพร ทองเชื้อ และคณะ (2565). การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี. *Journal of Roi Kaensam Academi*, 7(1), 90-102.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/251546/171116>
- นิตยา มะตัง. (2560). ความต้องการของครูที่มีต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในเครือข่ายที่ 37 สำนักงาน วารสารออนไลน์บัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง <http://www.edu-journal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/913.ru>
- พระภัทรพงษ์ ฐิตญาโณ. (2562). การบริหารสถานศึกษาตามหลักพรหมวิหาร 4. *วารสารมณีเชษฐารามวัดจอมมณี* , 2 (1): 1-10.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2562). *คุณธรรมสำหรับนักบริหาร*. กรุงเทพฯ: ที พี เอ็มเพรส.
- พรพรหม พานิชเจริญ. (2566). ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิต จังหวัดปทุมธานี ตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียน. *วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 18 (1): 41–55.
- เพชรสีฟ้า พิรนนทปัญญา. (2565). *การพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในกลุ่มอุดรนคร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนต์รัตน์ แก้วเกิด และคณะ. (2562). ความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 15 (1): 74.
- มาลัยพร สาลีชัย. (2563). *ความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- รจากรณ ลักษณะดี. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสทวิทยาเขตบ้านบึง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 1. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกริก.
- วีณา คำคุ้ม. (2561). พฤติกรรมการบริหารตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2550). วิชาการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.
- Baker, M., & Boud, D. (2021). The Role of Technology in Teacher Support and Professional Development. *Australian Journal of Teacher Education*, 46 (6), 19-34.

ความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ
แนวทางพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์
NEEDS OF EDUCATIONAL INSTITUTE ADMINISTRATION IN THE 21ST
CENTURY AND DEVELOPMENT GUIDELINES BASED ON
GOOD GOVERNANCE OF SURIN TECHNICAL COLLEGE

ประเสริฐ สิงหลสาย¹, ธนู ศรีทอง² และเกษม แสงนนท์³
Prasert Singholsai¹, Tanoo Sritong², and Kasem Saengnont³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻³
E-mail: prasertsing1975@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 22 พฤษภาคม 2567; แก้ไขบทความ: 28 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 3 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน 3) เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ใช้รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมวิธีระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือ บุคลากรในสถานศึกษา จำนวน 152 คน และแบบสัมภาษณ์โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน สถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่วิเคราะห์ค่าดัชนีจัดเรียงลำดับความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง การทดสอบค่าความแปรปรวนทางเดียว และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1) ความต้องการจำเป็นรายการประการสรุปผลภาพรวมอยู่ในระดับมาก (PNImodified = 0.098) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ มากที่สุดคือ หลักประสิทธิภาพ (PNImodified = 0.119) รองลงมาคือ หลักการะความรับผิดชอบ (PNImodified = 0.109) และน้อยที่สุด คือ หลักนิติธรรม (PNImodified = 0.079) ตามลำดับ

2) การเปรียบเทียบ จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงานภาพรวมมีความไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจำแนกเป็นรายการประการพบว่า ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัย

3) แนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ มีจำนวน 7 ประการ 16 แนวทาง

คำสำคัญ: หลักการบริหารสถานศึกษา, ศตวรรษที่ 21, หลักธรรมาภิบาล, วิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the needs of educational institution administration in the 21st century according to the principles of good governance, 2) to compare the needs of educational institution administration in the 21st century according to the principles of good governance, and 3) to propose development guidelines of educational institution administration in the 21st century according to the principles of good governance of Surin Technical College. It was mixed methods research of quantitative and qualitative studies. The research tools were the structured questionnaires and the interview form. Samples used consisted of 152 people and 9 key informants. The statistics used were percentage, mean, standard-deviation, frequency, index of essential needs, One Way ANOVA, and content analysis.

The research results were found as follows:

1.The needs of each item were at a high level both in overall and in each Issue (PNI_{modified} = 0.098), arranged from the highest to lowest level i.e. the efficiency (PNI_{modified} = 0.119), the responsibility (PNI_{modified} = 0.109), and the rule of law respectively (PNI_{modified} = 0.079).

2.The comparison classified by position, educational qualification, and working experience were not different both in overall and in issue which was not in accordance with the hypothesis.

3.The development guidelines for educational institution administration in the 21st century according to the principles of good governance of Surin Technical College were 7 issues with 16 guidelines.

Keywords: Educational Institution Administration, the 21st Century, Good Governance, Surin Technical College.

บทนำ

สภาพของสังคมไทยและสังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 นี้มีการเปลี่ยนแปลงเป็นไปตามอิทธิพลของการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมต่างชาติก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อแบบแผนพฤติกรรมค่านิยม และทัศนคติของคนในชาติ ดังนั้นการศึกษานับว่าเป็นสิ่งสำคัญมากของคนในปัจจุบันนี้ เพราะบุคคลที่ได้รับการศึกษาย่อมนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง และสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในยุคศตวรรษที่ 21 ได้ส่งผลกระทบให้ประเทศไทย จำเป็นต้องเร่งการพัฒนา ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษาของประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช

2560 มาตรา 164 ที่ระบุให้รัฐบาลมีหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินดำเนินการให้มีการปฏิรูปด้านต่าง ๆ และส่งเสริมความสามัคคีและความสมานฉันท์ของประชาชนในชาติ โดยมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกิจสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยนโยบายที่ 10 ที่ตระหนักถึงการ ส่งเสริมการบริหารราชการแผ่นดินที่มีธรรมาภิบาล และการป้องกันปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบใน ภาครัฐ ใช้มาตรการทางกฎหมาย การปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม และจิตสำนึกในการรักษาศักดิ์ศรีของความเป็นข้าราชการ และความซื่อสัตย์สุจริตควบคู่กับการบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ โดยนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในฐานะหน่วยงานเจ้าภาพขับเคลื่อน ประเด็น 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต ในแผนย่อยที่ 3.3 การพัฒนาช่วงวัยเรียน/วัยรุ่น ประเด็น 12 การพัฒนาการเรียนรู้ และประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566–2570 โดยเฉพาะหมวดหมู่ที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตอบโจทย์การพัฒนาแห่งอนาคต แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560–2579 เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2566: 1-3) กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายโรงเรียนคุณธรรม เพื่อสืบสาน พระราชปณิธานพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และพระราชดำรัสของสมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ที่ว่า “ขึ้นชื่อว่า สถานศึกษาต้องมีคุณธรรม” เพื่อมุ่งหวังให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนทุกคนมีความตระหนัก รู้ เข้าใจ และ คิดอย่างมีเหตุผล ชี้นำคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกรักผดชอบชั่วดี ภูมิใจในการทำความดี และร่วมกันสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรม ด้วยการขอความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน ต่อเนื่อง และยั่งยืน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สมรรถนะที่หลากหลาย มีทักษะ และความรู้ของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ คุณภาพการศึกษาจึงสะท้อนถึงคุณภาพของคนที่เป็นผลผลิตของการจัดการศึกษา โดยจุดมุ่งหมายสำคัญของการจัดการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตลอดชีวิต เนื่องจากการพัฒนา ศักยภาพของคนถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาประเทศให้มุ่งสู่ความก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 15)

ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะที่หลากหลาย และทักษะในการปฏิบัติที่สูงขึ้นจากทักษะขั้นพื้นฐานเพื่อก้าวทันโลกยุคศตวรรษที่ 21 ตามที่ได้กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ผู้บริหาร สถานศึกษาจะต้องทำงานเพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่าตนเองได้ทำหน้าที่ของผู้นำทางการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ของ นักเรียน นักศึกษา โดยต้องเข้าใจเนื้อหาเชิงวิชาการ การประเมินผล และเทคนิคการสอน มีการทำงานเพื่อเสริมสร้าง ทักษะร่วมกับครู การรวบรวม วิเคราะห์และใช้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจ ผู้นำถูกคาดหวังให้ทำงาน ร่วมกับครู นักเรียนนักศึกษา ผู้ปกครอง สถานประกอบการและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้มีความมั่นใจได้ว่าความต้องการเรียนรู้ของนักเรียนนักศึกษาทุกคนได้รับการตอบสนอง การบริหารสถานศึกษาที่สำคัญที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นแกนนำให้กับหน่วยงาน และเป็นที่พึ่งแก่ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้ได้บังคับบัญชา ผู้บริหารสถานศึกษาที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ

ในการปฏิบัติงาน และพยายามทำตนให้เป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ของเพื่อนร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างแท้จริง เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของการบริหารสถานศึกษา ย่อมขึ้นอยู่กับองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการซึ่ง ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ค่านิยมประชาธิปไตย ประชาธิปไตย ความรับผิดชอบทางการบริหาร รวมทั้งประสบการณ์ และทักษะการบริหารงานของผู้บริหารนั้นจำเป็นต้องมีกระบวนการในการชักนำบุคคลในองค์กร ให้มีความตั้งใจในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ รวมถึงปฏิบัติงานในสถานศึกษานอกจากนั้นผู้บริหารสถานศึกษามีหน้าที่ให้บริการการศึกษาแก่ประชาชน และเป็นสถานศึกษาของรัฐ จึงต้องนำหลักการว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี มาใช้ในการบริหาร ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า “หลักธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคล หลักการดังกล่าวประกอบด้วย หลัก 10 ประการ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์ และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 279 ได้กำหนดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ได้มีการบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบ และการสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย ในระบบการบริหารจัดการภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริม และพัฒนาธรรมาภิบาลในภาครัฐ อย่างเป็นรูปธรรมทั้งในด้านระบบการบริหารงานและบุคลากรในส่วนการบริหารจัดการภาครัฐ ให้โปร่งใส มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม (สถาบันพระปกเกล้า, 2550: 1-15)

จากความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแนวทางพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการบริหารสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีการดำเนินการวิจัยเป็นลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา จำนวน 249 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่บุคลากรในสถานศึกษาจากประชากร จำนวน 249 คน

โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครชีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 152 คน ในแต่ละกลุ่มย่อยโดยการสุ่มอย่างง่าย

1.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยวิธีสัมภาษณ์ จำนวน 9 คน ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1 คน ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1 คน ประธานคณะกรรมการ สถานศึกษาวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำนวน 1 คน อดีตประธานกรรมการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1 คน อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุรินทร์ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพท่าตูม จำนวน 1 คน อดีตคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้แทนครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นแบบสอบถาม รายละเอียดดังนี้

2.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ประกอบด้วย ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคอร์ท

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถาม

แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

2.2 แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างจำนวน 7 ประการ จากหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ โดยเลือกจากค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด 7 ลำดับแรก จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณ วิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.1 แบบสอบถาม

1) ยกร่างเครื่องมือจากการศึกษา หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักสูตรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบสอบถามแล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3) ตรวจสอบเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม รวมถึงความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำแบบสอบถามนั้นไปหาค่าดัชนี IOC ซึ่งเป็นการวัดค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม หรือค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ ของแต่ละข้อคำถามโดยให้ผู้เชี่ยวชาญลงความเห็นว่าคุณค่าแต่ละข้อ วัดได้ตรงวัตถุประสงค์ที่ต้องการหรือไม่ ซึ่งกำหนดความคิดเห็นไว้ดังนี้

ให้คะแนน +1 หมายถึง แน่ใจว่าสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ให้คะแนน 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ให้คะแนน -1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ

ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 4 คน และด้านการวิจัยทางการศึกษาหรือการวัดและประเมินผลการศึกษา จำนวน 1 คน ซึ่งมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

3.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา เป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาเอกทางด้านการบริหารการศึกษา หรือเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาโททางด้านการบริหารการศึกษา

3.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษา เป็นครูผู้สอนหรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาโททางด้านการวิจัยหรือการวัดและประเมินผลการศึกษา

4) นำแบบสอบถามนั้นที่ผ่านการลงความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยแต่ละข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง กำหนดค่าที่ยอมรับได้ อยู่ระหว่าง 0.50-1.00 จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง แต่ละข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทุกข้อ และปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ได้แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5) ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาอำนาจจำแนกของแบบสอบถามโดยวิธีหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม โดย

ใช้สูตรสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน กำหนดค่าอำนาจจำแนกที่ยอมรับได้อยู่ระหว่าง 0.31-1.00 จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.31-1.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ทุกข้อ

7) หาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามด้วยวิธีการตรวจสอบความสอดคล้องภายใน โดยใช้วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค กำหนดค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ยอมรับได้อยู่ระหว่าง 0.70-1.00 จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ 0.99 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้

8) จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำแบบสอบถามไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ต่อไป

3.2 แบบสัมภาษณ์

1) ยกร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจำนวน 7 ประการ จากหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ โดยเลือกจากค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด 7 ลำดับแรก จากวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 แนวคิด ทฤษฎีและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงปริมาณ วิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ

2) ตรวจสอบความถูกต้องเบื้องต้นจากอาจารย์ที่ปรึกษาโดยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหา ปริมาณข้อคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3) จัดพิมพ์เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม

1) ขอนหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ถึงวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้แบบสอบถาม

2) ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ด้วยตนเองเพื่อขอเข้าเก็บข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 152 คน

3) ผู้วิจัยกำหนดวันเวลาในการตอบแบบสอบถามและส่งกลับคืนให้ผู้วิจัยภายในวันที่กำหนดในกรณีที่ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกด้วยตนเอง

4) ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บแบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มตัวอย่าง และติดตามในกรณีที่ได้ไม่ครบจะดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองอีกครั้ง เพื่อให้ได้จำนวนแบบสอบถามตามที่กำหนด และได้แบบสอบถามกลับมาจำนวน 152 ฉบับ

4.2 แบบสัมภาษณ์

1) ติดต่อขอหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ในการให้คำสัมภาษณ์ตามข้อคำถามที่ได้สร้างขึ้น เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จากสำนักงานบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

2) นำหนังสือขอความอนุเคราะห์พร้อมด้วยเอกสารแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ส่งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 9 คน พร้อมทั้งนัดหมายกำหนดการสัมภาษณ์

3) ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวันและเวลา สถานที่ ที่นัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 9 คน จากนั้นรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ให้ได้ข้อสรุป

4) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาจำแนกประเด็นและเรียบเรียงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

5) นำข้อสรุปที่ผู้วิจัยได้สรุปจากการสัมภาษณ์ เสนอผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อรับรองความถูกต้องเชิงเนื้อหา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป มีการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 3 ตอน ดังนี้

1) วิเคราะห์ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ

2) วิเคราะห์ ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง หรือ Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) ในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น

3) การวิเคราะห์ ตอนที่ 3 ข้อมูลจากแบบสอบถามแบบปลายเปิด โดยใช้การหาค่าความถี่ 2 แบบสัมภาษณ์

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัย

1. ความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

โดยภาพรวมตามหลักธรรมาภิบาล 10 ประการ ดังนี้

การ ที่	ความต้องการจำเป็น ทางการบริหาร สถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ตาม หลักธรรมาภิบาล 10 ประการ	n = 152							
		สภาพปัจจุบันที่ เป็นอยู่						สภาพที่ควรจะเป็น	
		$\bar{x}$	S.D.	แปล ผล	$\bar{x}$	S.D.	แปล ผล	$PNI_{Modified}$	ลำดับที่
1.	หลักประสิทธิภาพ	3.97	0.63	มาก	4.44	0.61	มาก	0.119	1
2.	หลักประสิทธิผล	4.04	0.73	มาก	4.47	0.65	มาก	0.105	4
3.	หลักการตอบสนอง	4.03	0.72	มาก	4.46	0.68	มาก	0.106	3
4.	หลักการรับผิดชอบ	4.07	0.70	มาก	4.51	0.68	มากที่สุด	0.109	2
5.	หลักเปิดเผย/โปร่งใส	4.10	0.77	มาก	4.50	0.70	มาก	0.097	6
6.	หลักการมีส่วนร่วม/ การพยายามแสวงหา ฉันทามติ	4.05	0.76	มาก	4.44	0.70	มาก	0.096	7
7.	หลักการกระจายอำนาจ	4.03	0.77	มาก	4.39	0.74	มาก	0.088	8
8.	หลักนิติธรรม	4.10	0.77	มาก	4.41	0.81	มาก	0.079	10
9.	หลักความเสมอภาค	4.10	0.81	มาก	4.50	0.76	มาก	0.099	5
10.	หลักคุณธรรม/ จริยธรรม	4.15	0.80	มาก	4.48	0.78	มาก	0.082	9
	ค่าเฉลี่ย	4.06	0.70	มาก	4.46	0.65	มาก	0.098	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified} = 0.098$) โดยเรียงลำดับ และพิจารณาเป็นรายประการของหลักธรรมา

ภีบาลความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยดังนี้ อันดับที่หนึ่งคือหลักประสิทธิภาพ ($PNI_{\text{modified}} = 0.119$) รองลงมาหลักภาระความรับผิดชอบ ($PNI_{\text{modified}} = 0.109$) และน้อยที่สุดคือหลักนิติธรรม ($PNI_{\text{modified}} = 0.079$)

2. ผลการเปรียบเทียบ

2.1 ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่งรวมทุกประการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายประการ พบว่า ไม่แตกต่างกัน

2.2 ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษ

ที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาล ของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำแนกตามวุฒิการศึกษา รวมทุกประการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายประการ พบว่า มีความเห็นไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำแนกตาม ประสบการณ์ทำงาน รวมทุกประการ โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายประการ พบว่า มีความเห็นแตกต่างกัน 1 หลักคือหลักภาระรับผิดชอบ ส่วนด้านอื่น ๆ มีความไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 9 คน ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1 คน ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 1 คน ประธานคณะกรรมการ สถานศึกษาวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำนวน 1 คน อดีตประธานกรรมการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 1 คน อดีตผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการวิทยาลัยอาชีวศึกษาสุรินทร์ จำนวน 1 คน ผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพท่าตูม จำนวน 1 คน อดีตคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ผู้แทนครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 1 คน ผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน ด้วยการเลือกแบบเจาะจง โดยมีผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ ซึ่งได้มาจากตาราง 4.2 พบว่า ความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมีความต้องการจำเป็น ($PNI_{\text{modified}} = 0.098$) โดยเรียงลำดับและพิจารณาเป็นรายประการของหลักธรรมาภิบาล ความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยและผลจากการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็นเมื่อจำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกัน เพื่อนำมาเป็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์ จำนวน 7 ประการ ดังนี้ อันดับที่หนึ่งคือ หลักประสิทธิภาพ ($PNI_{\text{modified}} = 0.119$) รองลงมาหลักภาระความรับผิดชอบ ($PNI_{\text{modified}} = 0.109$) รองลงมาหลักการตอบสนอง ($PNI_{\text{modified}} = 0.106$) รองลงมาหลักประสิทธิภาพ ($PNI_{\text{modified}} = 0.105$) รองลงมาหลักความเสมอภาค ($PNI_{\text{modified}} = 0.099$) รองลงมาหลักเปิดเผย/โปร่งใส ($PNI_{\text{modified}} = 0.097$) และลำดับสุดท้ายหลักการมีส่วนร่วม/พยายามแสวงหานันทามติ ($PNI_{\text{modified}} = 0.096$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. อภิปรายผลการวิจัยโดยภาพรวม และรายประการ ความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายประการพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้แก่ อันดับแรกหลักประสิทธิภาพ รองลงมาหลักภาระความรับผิดชอบ รองลงมาหลักการตอบสนอง รองลงมาหลักประสิทธิผล รองลงมาหลักความเสมอภาค รองลงมาหลักเปิดเผย/โปร่งใส รองลงมาหลักการมีส่วนร่วม/พยายามแสวงหาฉันทามติ รองลงมาหลักการกระจายอำนาจ รองลงมาหลักคุณธรรม/จริยธรรม และลำดับสุดท้ายคือหลักนิติธรรม ตามลำดับสอดคล้องกับพระมหาจักรศักดิ์ จิรสกโก (ศรีปราบ) (2554: 100-102) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร" ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวม และรายข้ออยู่ในระดับ 1 ด้าน คือ ด้านหลักนิติธรรม มีความคิดเห็นในระดับปานกลาง ส่วนด้านหลักคุณธรรม ด้านหลักความโปร่งใส ด้านหลักการมีส่วนร่วม ด้านหลักความรับผิดชอบ ด้านหลักความคุ้มค่า หลักการกระจายอำนาจ มีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนมีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ครูมีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ครูมีประสบการณ์สอนต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

2. อภิปรายผลการวิจัยโดยภาพรวม และรายประการ ผลการเปรียบเทียบความต้องการจำเป็น ทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ภาพรวมมีความไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจำแนกรายประการ พบว่า ตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน ภาพรวมมีความไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการปฏิบัติอยู่แล้วและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระนที สิริปญโญ (บัวงาม) (2560: 88-90) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยภาพรวม และรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมาคือด้านหลักความโปร่งใส และด้านหลักความรับผิดชอบตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือด้านหลักนิติธรรม 2) ผลการเปรียบเทียบการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่โดยภาพรวมมีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์

ประการที่ 1 หลักประสิทธิภาพ: ผู้บริหารสถานศึกษาบริหารจัดการงบประมาณอย่างคุ้มค่า แนวทางพัฒนา คือ จัดอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาการคิดวิเคราะห์ และมีการกำกับติดตาม

ประการที่ 2 หลักประสิทธิผล: ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบให้เป็นไปตามกฎระเบียบทางราชการ แนวทางพัฒนา คือ มีฐานข้อมูลครบทุกด้าน วิเคราะห์ SWOT แปลงยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ การถอดบทเรียน

ประการที่ 3 หลักการตอบสนอง: ผู้บริหารสถานศึกษาตอบสนองตามความคาดหวังและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้อย่างเหมาะสม แนวทางพัฒนา คือ ผู้รับบริการต้องให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ข้อมูล มีการประชาสัมพันธ์

ประการที่ 4 หลักการรับผิดชอบ: ผู้บริหารสถานศึกษามอบหมายบุคลากรรับผิดชอบงานตามความรู้ความสามารถ แนวทางพัฒนา คือ วิเคราะห์คน/วิเคราะห์งาน ออกคำสั่งให้ชัดเจนในการมอบหมายงาน

ประการที่ 5 หลักเปิดเผย/โปร่งใส: ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีคณะกรรมการตรวจสอบการปฏิบัติงานด้วยความโปร่งใสเป็นไปตามกฎระเบียบ แนวทางพัฒนา คือ ใช้หลักความโปร่งใส บริหารภายใต้ระเบียบ ตรวจสอบได้ เกิดผลลัพธ์ที่ถูกต้อง

ประการที่ 6 หลักการมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหานวัตกรรม: ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้บุคลากรมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติงานในสถานศึกษา แนวทางพัฒนา คือ ต้องมีภาคีเครือข่าย สร้างความเข้าใจกันในองค์กร มีช่องทางการสื่อสารอย่างหลากหลาย

ประการที่ 7 หลักความเสมอภาค: ผู้บริหารสถานศึกษา ยึดหลักคุณธรรมสนับสนุนบุคลากรในสถานศึกษาด้วยความเสมอภาคยึดหลักเดินสายกลาง แนวทางพัฒนา คือ รับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย ด้วยความเสมอภาคมีข้อสรุปร่วมกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2559: 89-92) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลอินทปญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลอินทปญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านหลักนิติธรรมอยู่ในระดับปานกลาง 2) เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลอินทปญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาโดยรวมและรายด้าน ระดับมาก ด้านหลักความโปร่งใสและด้านหลักนิติธรรมแตกต่างกันระดับมาก ด้านหลักการมีส่วนร่วมและด้านหลักความรับผิดชอบแตกต่างกันระดับปานกลาง ส่วนด้านหลักความคุ้มค่าแตกต่างกันระดับน้อย และด้านหลักนิติธรรมไม่แตกต่างกัน 3) เปรียบเทียบการบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลอินทปญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี จำแนกตามประสบการณ์การทำงานพบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันระดับมากสอดคล้องกับงานวิจัย พระนที สิริบุญโญ (บัวงาม) (2560: 88-90) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยภาพรวม และรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยด้านที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ด้านหลักความคุ้มค่า รองลงมาคือด้านหลักความโปร่งใสและด้านหลักความรับผิดชอบตามลำดับ ส่วนด้านที่มีการปฏิบัติต่ำสุดคือด้านหลักนิติธรรม 1) แนวทางส่งเสริม และพัฒนาการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการวิจัย พบว่า ความต้องการจำเป็นทางการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และแนวทางพัฒนาตามหลักธรรมาภิบาลของวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ ทุกประการอยู่ในระดับมาก แต่ในประการที่มีความต้องการสูงสุดคือ หลักประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรบริหารจัดการงบประมาณอย่างคุ้มค่า และมีการวางแผนการทำงานล่วงหน้าในการบริหารงบประมาณ มีการดำเนินงาน อย่างคล่องตัว โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีพัฒนาเครื่องมือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการจัดการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มุ่งสู่เป้าหมายสูงสุดเป็นสำคัญ ใช้กลยุทธ์หลากหลายรูปแบบ การสื่อสารในองค์กรเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการนำวิจัยไปใช้

1) ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการประสานความร่วมมือกับชุมชนในการนำแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นหรือสถานประกอบการมาให้ความรู้กับผู้เรียน สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นการปฏิบัติงานในสถานศึกษา สร้างแรงจูงใจต่อบุคลากรในการปฏิบัติงานเป็นทีมเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษา สร้างความเข้าใจ และทักษะในด้านการสื่อสารให้กับตนเอง และบุคลากร ส่งเสริมสนับสนุนให้มีนโยบาย การจัดโครงการหรือกิจกรรม ที่ก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในองค์กร และทำให้คนในองค์กรสามารถทำงานร่วมกันภายใต้ความขัดแย้งหรือความเห็นที่แตกต่างกัน โดยยึดเป้าหมายคือผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำรูปแบบการวิจัยนี้เพื่อศึกษาผลในหน่วยงานอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2) ควรใช้รูปแบบอื่น ๆ เช่น การวิจัยกรณีศึกษาของหน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จเป็น

ต้นแบบ

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. (2545, 19 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก หน้า 16-21.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553. (2553, 22 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก หน้า 1-3.

นิพนธ์ กีนาวงศ์. (2543). หลักการบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. พิษณุโลก: ตรีภูมิตู.

บุษบง ชัยเจริญวัฒนะ. (2552). ธรรมาภิบาลกับการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: บพิตรการพิมพ์.

สมคิด บางโม. (2544). การบริหารการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏพระนคร.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.

- สถาบันพระปกเกล้า. (2550). พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 15 เมษายน 2566. จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title>.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 15 เมษายน 2566. จาก <https://ops.moe.go.th/policy-and-focus-moe-fiscal-year-2024/>.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566–2570.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2552). การจัดระดับการกำกับดูแลองค์กรภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- จุฬามาส นาคปทุม. (2559). การบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนเทศบาลอินทปัญญา วัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระนที สิริปัญญา (บัวงาม). (2560). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียนพระปริยัติธรรม สังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จังหวัดขอนแก่น. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาจีระศักดิ์ จีระสกุโก (ศรีปราบ). (2554). การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา เขตตลิ่งชันกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 และตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 279.

แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยาน
แห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี
GUIDELINES FOR PARTICIPATORY TOURIST ATTRACTION MANAGEMENT
IN THE AREA OF PHA TAEM NATIONAL PARK
UBON RATCHATHANI PROVINCE

ประมวณ รัตนวัน¹, รัตนะ ปัญญาภา² และไพศาล พากเพียร³
Pramuan Rattanwan¹, Rattana Panyapa² and Paisan Phakphian³
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี¹⁻³
Ubon Ratchathani Rajabhat University¹⁻³
E-mail: Pramuan.ratt@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 29 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 31 พฤษภาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 31 พฤษภาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ผู้ประกอบการ จำนวน 24 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณและแบบสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ในการวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนาเนื้อความ

ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก คือ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและกลุ่มเครือข่ายของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบทางสังคม การสร้างค่านิยมร่วม การสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อผู้นำการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของและความต้องการรวมกลุ่มของชุมชน และการพัฒนาทรัพยากรและความสามารถของคนในชุมชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี 2) แนวทางการพัฒนาหลักการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การกำหนดทิศทาง เป้าหมายและกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน การกำหนดโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นทางการ การพัฒนาบริการ และการจัดการแบบห่วงโซ่อุปทาน การพัฒนาความสามารถจัดรายได้และงบประมาณ การพัฒนาแผนการตลาดของชุมชน การพัฒนาระบบฐานข้อมูล ช่องทาง และสื่อประชาสัมพันธ์ของชุมชน และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี อย่างเป็นระบบ และ 3) แนวทางการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี

ได้แก่ การพัฒนาด้านการส่งเสริมการขาย การท่องเที่ยวของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี และการพัฒนาด้าน การประชาสัมพันธ์จากสื่อและเครือข่ายภาคีต่าง ๆ

คำสำคัญ: แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว, การมีส่วนร่วม

Abstract

The objectives of this research are 1) study the management of community-based tourist attractions in Pha Taem National Park and 2) study the management of community-based tourist attractions in Pha Taem National Park. The sample consisted of 400 tourists. Key informants included 24 community leaders, Pha Taem National Park officials, and entrepreneurs. The research instruments included questionnaires for quantitative research and interviews for qualitative research. In quantitative research, data were analyzed using statistics such as percentage, mean, and standard deviation. Qualitative research used content analysis and presented the results in a descriptive manner.

The research results found that the overall participation in the management of participatory tourist attractions in Pha Taem National Park was at a high level. The guidelines for the management of participatory tourist attractions in Pha Taem National Park consisted of 3 main guidelines: 1) Guidelines for developing the potential of communities and networks of community groups in Pha Taem National Park, including building public consciousness and social responsibility, creating shared values, building faith and confidence in leaders, creating a sense of ownership and the need to unite communities, and developing resources and capabilities of people in the community to keep up with changes in technology. 2) Guidelines for developing the principles of strategic management and administration of community groups in Pha Taem National Park, Ubon Ratchathani Province, including setting the direction, goals and strategies for community tourism development, setting a formal management structure, developing services and managing in a supply chain, developing the ability to generate income and budget, developing community marketing plans, developing systems, databases, channels and public relations media of the community, and systematically monitoring and evaluating the implementation of the management of participatory tourism in Pha Taem National Park, Ubon Ratchathani Province. 3) Guidelines for developing access to tourist attractions in Pha Taem National Park, Ubon Ratchathani Province, including developing the promotion of tourism sales for communities in Pha Taem National Park, Ubon Ratchathani Province, and developing public relations from media and various networks.

Keywords: Guidelines for tourist attraction management, Participation

บทนำ

อุทยานแห่งชาติผาแต้ม พื้นที่ประมาณ 340 ตารางกิโลเมตร (212,500 ไร่) อยู่ในพื้นที่สามอำเภอประกอบด้วยอำเภอโขงเจียม อำเภอศรีเมืองใหม่ และอำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่านานาชนิด มีนกที่สำรวจพบจำนวนไม่น้อยกว่า 200 ชนิด มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท 1.) แหล่งโบราณสถานภาพเขียนสีโบราณ สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อายุราว 3,000-4,000 ปีที่บริเวณผาขาวผาแต้ม ผาเจ็ก ผาเมย และกระจายทั่วไปในเขตอุทยานฯ รวมประมาณ 39 แห่ง 2.) แหล่งท่องเที่ยวประเภทจุดชมวิวกว้างทัศน์ เช่น จุดชมวิวพระอาทิตย์ขึ้นก่อนใครในสยาม บริเวณผาชนะได จุดชมวิวบริเวณผาแต้ม จุดชมวิวผาโสก 3.) แหล่งท่องเที่ยวประเภทเสาสถาปัตยกรรมรูปร่างแปลกตา เช่น เสาสถาปัตยกรรมผาแต้ม เสาสถาปัตยกรรมผาเจ็ก เสาสถาปัตยกรรมผาชนะได 4.) แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตก เช่น น้ำตกสร้อยสวรรค์ น้ำตกแสงจันทร์ (น้ำตกกรู) น้ำตกทุ่งนาเมือง และน้ำตกห้วยพอก และยังมีแหล่งท่องเที่ยวทุ่งดอกไม้งามตามรอยเสด็จ เป็นแปลงทุ่งดอกไม้ป่านามพระราชทาน 5 ชนิด ประกอบด้วย ดุสิตา สร้อยสุวรรณา มณีเทวา ทิพเกสร สรัสจันทร มีเนื้อที่ประมาณ 46 ไร่ เป็นทุ่งดอกไม้ป่าขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศไทย (อุทยานแห่งชาติผาแต้ม, 2566: 14)

อุทยานแห่งชาติผาแต้มมีชุมชนรอบแนวเขตอุทยานฯ จำนวน 25 หมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ การใช้ประโยชน์จากอุทยานฯ ส่วนใหญ่เกิดจากการใช้ทรัพยากรโดยตรง เช่น การหาของป่า การใช้ทรัพยากรป่าไม้ ซึ่งยังขาดการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว ในพื้นที่อำเภอโขงเจียม มีผู้ประกอบการด้านโรงแรมและที่พักประมาณ 400 ห้อง ถือเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวที่สำคัญที่จะสร้างรายได้ให้กับอำเภอโขงเจียม การจัดการแหล่งท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องมีการจัดการแบบบูรณาการจากทุกภาคส่วน เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและการพัฒนาบุคลากรในให้บริการด้านการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาให้มีความมั่นคงยั่งยืน ซึ่งจะผลต่อรายได้ความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ให้มีคุณภาพที่ดียิ่งขึ้นต่อไป (อุทยานแห่งชาติผาแต้ม, 2566: 14)

อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ถูกกำหนดให้อยู่ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของจังหวัดอุบลราชธานีและภาคอีสานตอนล่าง ซึ่งประกอบด้วยแหล่งท่องเที่ยวเขื่อนสิรินธร วัดภูพร้าว ด่านชายแดนช่องเม็ก จมูมวิมานน้ำสองสี อำเภอโขงเจียม อุทยานแห่งชาติผาแต้ม สามพันโบก และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอำเภอเขมราฐ มีสถิตินักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวชมประมาณปีละไม่ต่ำกว่า 160,000 คน มีสิ่งอำนวยความสะดวกและศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นแหล่งบริการข้อมูลสำหรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน เจ้าหน้าที่อุทยานฯได้มีการฝึกอบรมการให้บริการกับนักท่องเที่ยว เพื่อสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชม เพื่อส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวกลับมาเยือนอีกครั้งหรือแนะนำให้นักท่องเที่ยวอื่นมาเยี่ยมชม อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ได้กำหนดกรอบการบริหารจัดการอุทยานแห่งชาติตามแผนการบริหารจัดการอุทยานฯ (พ.ศ. 2566-2570) ซึ่งได้กำหนดเขตการจัดการภายในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ในพื้นที่เขตบริการและและเขตนันทนาการกลางแจ้งสามารถดำเนินการพัฒนาเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในอุทยานได้ ซึ่งจะเกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ เช่น ผาโสก ห่องวรรณนา น้ำตกโบกละครโดยการจัดการแหล่งท่องเที่ยวใหม่เหล่านี้ จะให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้ดำเนินการกิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสร้างการมี

ส่วนร่วมของชุมชนและสร้างรายได้ให้กับชุมชนต่อไป การท่องเที่ยวยังถือเป็นกิจกรรมหลักของประเทศในการกระตุ้นเศรษฐกิจ ทำให้ชุมชนและผู้ประกอบการรอบแหล่งท่องเที่ยวมีรายได้จากการให้บริการด้านที่พัก การนำเที่ยว การขายสินค้าชุมชน ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ของที่ระลึก ให้แก่นักท่องเที่ยวมาเยือน แต่จากสถิตินักท่องเที่ยว 5 ปีย้อนหลัง (2562-2566) ที่มาท่องเที่ยวในอุทยานแห่งชาติผาแต้ม พบว่า มีจำนวนลดลงทุกปี สาเหตุหนึ่งเกิดจากการระบาดของโรคโควิด 2019 และภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำ ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับสภาพสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมความเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม ตระหนักถึงผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนให้ชุมชนมีส่วนร่วม และกำหนดทิศทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้มีความยั่งยืน ต้องดำเนินการโดยการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องของ 4 กลุ่ม ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคประชาชนหรือชุมชน ภาคผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว และจากนักท่องเที่ยว จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาร่องท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพมีรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ สุ่มจำนวนนักท่องเที่ยว ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี (จำนวนนี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 400 คน) โดยการกำหนดขนาดของตัวอย่างผู้วิจัยกำหนดค่าสัดส่วนของประชากรโดยคาดว่าสัดส่วนของลักษณะประชากรเท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5 % และระดับความเชื่อมั่น 95 % ใช้สูตรการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie & Morgan ซึ่งเป็นสูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างที่มีความเหมาะสมเพราะผู้วิจัยรู้จำนวนของกลุ่มประชากรที่แน่นอน ช่วยทำให้นิยามของกลุ่มตัวอย่างไม่เล็กลงไป

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้แทนภาคประชาชน (ชุมชนละ 2 คน 6 ชุมชน) 12 คน ผู้นำชุมชน (กำนัน และ ผู้ใหญ่บ้าน) 6 คน เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม 4 คน และผู้ประกอบการ 2 คน รวมทั้งหมด 24 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ สร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของประชากรเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ ให้เลือกตอบเพียงข้อเดียวหรือมากกว่า

ส่วนที่ 2 การศึกษาที่เกี่ยวกับสภาพการจัดการท่องเที่ยวและแนวทางเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบให้เลือกตอบเพียงข้อเดียวหรือมากกว่า และแบบของลิเคิร์ต (Likert's scale)

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของประชากรในแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ แบบสอบถามฉบับนี้ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย กำหนดนิยามและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

2. สร้างแบบสอบถามและสัมภาษณ์เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ตามแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3. ตรวจสอบคุณภาพของเนื้อหาของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ว่าครอบคลุมวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ค่าความสอดคล้อง (IOC) และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำมาปรับปรุงเนื้อหาตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ

4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงเนื้อหาตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากแบบสอบถาม โดยเลือกแจกกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้จากเอกสารแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติผาแต้ม งานวิจัยวิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนาเป็นสถิติที่ใช้ในการสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ความถี่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าเฉลี่ย โดยผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จาก แบบสอบถามไปอธิบายระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ตามค่าของคะแนนเฉลี่ยและเกณฑ์การให้ คะแนนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว จากนั้นนำคะแนนที่ได้มาเรียงระดับความสำคัญและหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview form) การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ท้องที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยมี

ประเด็นสัมภาษณ์ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านการบริหารและการจัดการของอุทยานแห่งชาติผาแต้ม 2. ด้านการ

บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และ 3. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในอุทยานแห่งชาติผาแต้ม โดยทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) รวมจำนวน 24 คน

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (interview)
2. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร สรุปความตามประเด็นสำคัญ
3. นำเสนอข้อมูลในรูปแบบความเรียงตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$, $S.D = 0.95$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน/การบริหารจัดการ ($\bar{X} = 3.60$, $S.D = 0.94$) รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.51$, $S.D = 0.94$) ด้านการปฏิบัติ ($\bar{X} = 3.49$, $S.D = 0.65$) และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ($\bar{X} = 3.34$, $S.D = 0.97$) ตามลำดับ

1 ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน/การบริหารจัดการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน/การบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 3.60$, $S.D = 0.94$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การดูแลรักษาความสะอาดและความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.76$, $S.D = 1.13$) รองลงมาคือ การให้ข้อมูลกับนักท่องเที่ยวที่มาอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.58$, $S.D = 1.01$) การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาของแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.58$, $S.D = 1.11$) และการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.56$, $S.D = 1.08$) ตามลำดับ

1.2 ด้านการปฏิบัติ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ด้านการปฏิบัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$, $S.D = 0.96$) และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่าส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การประชุมเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.51$, $S.D = 0.99$) การให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

อุทยานแหงชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.51, S.D = 1.09$) รองลงมาคท การเสนอแนวทางในการจฎการแหลงทองเทยวอุทยานแหงชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.50, S.D = 1.00$) การใหขอสอนแนะเกยวกับปญหาอุปสรรค ททอาจเกดขัันไดในแหลงทองเทยวอุทยานแหงชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.50, S.D = 1.12$) และการเสนอแนวทางในการปรบปรุลงแหลงทองเทยวอุทยานแหงชาติ ผาแต้ม ($\bar{X} = 3.44, S.D = 1.10$)

2.3 ด้าการมทส่วนร่วมในการรบัผลประโยชน พบวาท กลุ่มตัวอยางส่วนหญมทส่วนร่วมในการจฎการแหลงทองเทยวแบบมทส่วนร่วมในเขตอุทยานแหงชาติผาแต้ม จัังหวดอุบลราชธานีด้าการมทส่วนร่วมในการรบัผลประโยชน โดยภาพรวมอยุในระดบมากทสุด ($\bar{X} = 3.51, S.D = 0.94$) และเมอพิจารณรายขอพบวาท ส่วนหญมทส่วนร่วมอยุในระดบมาก โดยขอทที่มีคาเฉลี่ยสูงสุด คท ไดรรบัประโยชนจากแหลงทองเทยวหรือนักทองเทยวทเดินทางมาทองเทยว ($\bar{X} = 3.68, S.D = 1.00$) รองลงมาคท ไดรรบัประโยชนจากการด้าเนินงาน / กิจการรมของอุทยานแหงชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.58, S.D = 1.10$) และไดรรบัประโยชนจากการปรบปรุลงหรือพัฒนาแหลงทองเทยวอุทยานแหงชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.46, S.D = 1.08$) ตามล้าดบ

2.4 ด้าการมทส่วนร่วมในการดิดตามประเมณผล พบวาท กลุ่มตัวอยางส่วนหญมทส่วนร่วมในการจฎการแหลงทองเทยวแบบมทส่วนร่วมในเขตอุทยานแหงชาติผาแต้ม จัังหวดอุบลราชธานีด้าการมทส่วนร่วมในการดิดตามประเมณผล โดยภาพรวมอยุในระดบมาก ($\bar{X} = 3.34, S.D = 0.97$) และเมอพิจารณรายขอพบวาท ส่วนหญมทส่วนร่วมอยุในระดบมากเซนเดยวกัน โดยขอทที่มีคาเฉลี่ยสูงสุด คท การดิดตามและประเมณผลด้าณปญหาและอุปสรรค ททเกดขัันจาก ($\bar{X} = 3.41, S.D = 1.06$) รองลงมาคท การเสนอแนวทางแกไขปรบปรุลงในดิดการจฎการอุทยานแหงชาติผาแต้ม ($\bar{X} = 3.38, S.D = 1.06$) และดิดตามผลของแผนการจฎการอุทยานแหงชาติ ผาแต้ม ($\bar{X} = 3.34, S.D = 1.06$) ตามล้าดบ

3. ปญหา อุปสรรค และขอเสนอแนะในแนวทางการจฎการแหลงทองเทยวแบบมทส่วนร่วมในอุทยานแหงชาติผาแต้ม จัังหวดอุบลราชธานี จากการศึกษาพบวาทกลุ่มตัวอยางไดใหขอมูลเกยวกับปญหา อุปสรรค และขอเสนอแนะในแนวทางการจฎการแหลงทองเทยวแบบมทส่วนร่วม ในอุทยานแหงชาติผาแต้ม จัังหวดอุบลราชธานี ดัังนั

3.1 ปญหาอุปสรรค ไดแก แนวเขตอุทยานยงไมชัดเจน ขอเสนอใหเจ้าหนาทอุทยานและชาวบานดูแนวเขตและแกไขปญหาร่วมกัน ปญหาเรอองอุทยานเขามารุกรานพ้ันททำกิน ทอยูอาศัยในชุมชน ไมอยากใหอุทยานเขามารุกรานในพ้ันทมากเกินไป ปญหาเกยวกับสัิงแวดลอม ขยะมูลฝอยในเขตพ้ันทของปาดงนาทามจะมรผลกระทบต่อชุมชน อยากใหมีการแกไขปญหาในส่วนนี้ ปญหาที่มีการบุกรุกป้าความแขงแลงของพ้ันทอุทยาน อุปรวรรคมีรอยแยกของขัันหินเสัียงต่อการถลอมของหินอยุหลายจุด และขาดแคลนน้ำใช้ ทำให้น้ำใช้สำหรับนักทองเทยวไมเพยงพอ

3.2 ขอเสนอแนะ อยากใหทางอุทยานแหงชาติช่วยเป้นพ้ีเลี้ยงและช่วยสนับสนุนการโฆณาประชาสััมพัันธ์ ช่วยสนับสนุนใหความร้ักกับชุมชน อยากใหทางอุทยานจฎการป้กหมุดแนวเขตอุทยานใหชัดเจน เพอแกไขปญหาบุกรุกของชาวบานหรือทางอุทยานบุกรุกชาวบาน สภาพลนนเข้าแหลงทองเทยวควรเรงปรบปรุลง อยากใหมีการใหชาวบานไดมทส่วนร่วมในการค้ายหรือกิจการรมตางๆ ทเกยวกับอุทยานแหงชาติผาแต้ม ใหเจ้าหนาทเห็นความส้าคัญของชาวบานด้วย เพอทที่จะไดรรบั

ความเป็นธรรมทั้ง 2 ฝ่าย ในการสร้างรายได้ ประชาสัมพันธ์ช่องทางในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการมากขึ้น ช่วยกันอนุรักษ์และรักษาสีงแวดล้อมภายในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของอุทยานผาแต้มเป็นเรื่องที่ดีมาก เพื่อสร้างความมั่นคง ยั่งยืน และเกิดผลดีต่อผู้มาเยือนที่ได้เห็นถึงการดูแลเป็นอย่างดี

4. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี

จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งในด้านการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก คือ

4.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและกลุ่มเครือข่ายของชุมชนแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกและ ความรับผิดชอบทางสังคม การสร้างค่านิยมร่วม การสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อผู้นำ การสร้างความรู้สึกรับรู้ความเป็นเจ้าของและความต้องการรวมกลุ่มของชุมชน และการพัฒนาทรัพยากรและความสามารถของคนในชุมชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

4.2 แนวทางการพัฒนาหลักการบริหารและการเชิงกลยุทธ์ของชุมชนแบบ มีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การกำหนดทิศทาง เป้าหมายและกลยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน การกำหนดโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นทางการ การพัฒนาการบริการ และการจัดการแบบห่วงโซ่อุปทาน การพัฒนา ความสามารถจัดรายได้และงบประมาณ การพัฒนาแผนการตลาดของชุมชน การพัฒนาระบบ ฐานข้อมูล ช่องทาง และสื่อประชาสัมพันธ์ของชุมชน และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี อย่างเป็นระบบ

4.3 แนวทางการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การพัฒนาด้านการส่งเสริมการขาย การท่องเที่ยวของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี และการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์จากสื่อและเครือข่ายภาคีต่างๆ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี มีประเด็นที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสอดคล้องกับงานวิจัยของหทัยชนก คะตะสมบูรณ์ (2563: 474-285) ทำ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน:กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอกีระพระ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่าการพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชน ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองบนฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3) คนในชุมชนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงทุกด้านโดยเรียนรู้ได้ด้วยเชิงประจักษ์ในพฤติกรรมผ่านกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 4) การเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การนำชุมชนไปเรียนรู้ร่วมกับชุมชนอื่น และชุมชนพื้นที่อื่นมาเรียนรู้ร่วมกันพร้อมกับการพัฒนานวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตและซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของกฤติยา สมศิลา (2559: 94) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโปงแบบมีส่วนร่วม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในชุมชนบ้านโปงยังมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนอยู่ในระดับที่ไม่สูงมาก ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม นั้น การที่ให้ประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหรือคำนึงถึงความต้องการของประชาชน จึงทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชุมชนให้เป็นชุมชนการท่องเที่ยวอย่างเต็มรูปแบบได้ แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก คือ 1) แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและกลุ่มเครือข่ายของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบทางสังคม การสร้างค่านิยมร่วม การสร้างความศรัทธา และความเชื่อมั่นต่อผู้นำ การสร้างความรู้สึกรักความเป็นเจ้าของและความต้องการรวมกลุ่มของชุมชน และการพัฒนาทรัพยากรและความสามารถของคนในชุมชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

2) แนวทางการพัฒนาหลักการบริหารและจัดการเชิงกลยุทธ์ของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยาน แห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การกำหนดทิศทาง เป้าหมายและกลยุทธ์การพัฒนา การท่องเที่ยวของชุมชน การกำหนดโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นทางการ การพัฒนาการบริการ และจัดการแบบห่วงโซ่อุปทาน การพัฒนา ความสามารถจัดรายได้และงบประมาณ การพัฒนาแผนการตลาดของชุมชน การพัฒนาระบบ ฐานข้อมูล ช่องทาง และสื่อประชาสัมพันธ์ของชุมชน และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี อย่างเป็นระบบ และ

3) แนวทาง การพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การพัฒนาด้านการส่งเสริมการขาย การท่องเที่ยวของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี และการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์จากสื่อและเครือข่ายภาคีต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสิงห์ทอง เดชเคนธ (2562: บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผลการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของ ชุมชนอำเภอวังน้ำเขียว

จังหวัดนครราชสีมา คือ 1) หน่วยงานภาครัฐระดับผู้บริหารประเทศจำเป็นต้องเร่งรัด ในการแก้ปัญหาข้อพิพาท ระหว่าง ภาครัฐกิจ ประชาชน กับกรมอุทยานฯ 2) ภาครัฐต้องเร่งสนับสนุนหา แหล่งเงินทุนในระบบ 3) สนับสนุนด้านการตลาด สถานที่ให้กับประชาชนในท้องถิ่นได้นำสินค้าของ ครัวเรือนจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว 4) เสริมสร้าง ความร่วมมือร่วมใจและความเข้าใจ อันดีร่วมกัน ระหว่างภาครัฐและภาครัฐกิจและประชาชนในพื้นที่ 5) ภาครัฐจะต้องกำหนดแนวเขตป่า และชุมชน ให้ชัดเจน เพื่อให้คน ป่า และสัตว์ป่า อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ 6) ภาครัฐต้องเร่งสนับสนุนระบบ สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้กับภาครัฐกิจและประชาชนในพื้นที่ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า แนวทางใน การจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ซึ่ง ส่วนที่สำคัญคือภาครัฐ โดยการสนับสนุนหาแหล่งเงินทุน สนับสนุนด้านการตลาด เสริมสร้าง ความร่วมมือร่วมใจและความเข้าใจอันดีร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาครัฐกิจและประชาชนในพื้นที่ ให้ ประชาชนในท้องถิ่นได้นำสินค้าของครัวเรือนจำหน่าย ให้กับนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างรายได้ และเกิดความยั่งยืนในชุมชน

สรุปผลการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แบบ มีร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อ พิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน/การบริหาร จัดการ รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการปฏิบัติ และด้านการมีส่วน ร่วมในการติดตามประเมินผล ตามลำดับ

2. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยาน แห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งในด้านการมีส่วนร่วม ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ รวมทั้ง การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในชุมชน ผู้วิจัยได้นำมากำหนดเป็นแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว แบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ประกอบด้วย 3 แนวทางหลัก คือ

2.1 แนวทางการพัฒนาศักยภาพของชุมชนและกลุ่มเครือข่ายของชุมชนแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบ ทางสังคม การสร้างค่านิยมร่วม การสร้างความศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อผู้นำ การสร้างความรู้สึกรัก ความเป็นเจ้าของและความต้องการรวมกลุ่มของชุมชน และการพัฒนาทรัพยากรและความสามารถ ของคนในชุมชนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

2.2 แนวทางการพัฒนาหลักการบริหารและจัดการเชิงกลยุทธ์ของชุมชนแบบมีส่วน ร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การกำหนดทิศทาง เป้าหมายและกล ยุทธ์การพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน การกำหนดโครงสร้างการบริหารอย่างเป็นทางการ การ พัฒนาบริการ และการจัดการแบบห่วงโซ่อุปทาน การพัฒนา ความสามารถจัดรายได้และ

งบประมาณการพัฒนาแผนการตลาดของชุมชน การพัฒนาระบบ ฐานข้อมูล ช่องทาง และสื่อประชาสัมพันธ์ของชุมชน และการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี อย่างเป็นระบบ

2.3 แนวทางการพัฒนาการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี ได้แก่ การพัฒนาด้านการส่งเสริมการขาย การท่องเที่ยวของชุมชนในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี และการพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์จากสื่อและเครือข่ายภาคีต่างๆ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 การสร้างโอกาส การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในระดับชุมชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับในชุมชนได้พัฒนาทักษะ ความรู้ และให้ความสำคัญต่อบทบาทของประชาชนในการเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อการตระหนัก ถึงบทบาทหน้าที่ของประชาชนในชุมชน โดยเริ่มจัดการกระบวนการเรียนรู้ในระดับครัวเรือนเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด ชุมชนต้องสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากกว่าที่เป็นอยู่มีผลต่อการมีจิตใจที่มุ่งมั่น ในการดำเนินกิจกรรม ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทั้งตนเองและชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

1.2 ควรมีการส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้มให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

1.3 ควรมีการส่งเสริมประชาสัมพันธ์ ให้มากกว่านี้เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนส่งเสริมประชาสัมพันธ์อย่างจริงจัง และควรประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากระบวนการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี

2.2 ควรมีการศึกษากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี

2.3 ควรทำการศึกษาทางด้านการส่งเสริมการตลาด เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวมากขึ้น

2.4 ควรมีการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับแนวทางวิธีการส่งเสริมการพัฒนารูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว ในเขตอุทยานแห่งชาติผาแต้ม จังหวัดอุบลราชธานี

เอกสารอ้างอิง

- กฤติยา สมศิลา. (2559). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านโพนแบบมีส่วนร่วม อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต), สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปรัชญา เวสารัชช์ และเทพศักดิ์ บุญรัตน์พันธุ์. (2544). การบริหารแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช.
- สิงห์ทอง เดชคณะศ. (2562). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของชุมชน อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัด นครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสแตมฟอร์ด.
- หทัยชนก คตะสมบุรณ์. (2563). การพัฒนาศักยภาพของชุมชนเพื่อสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน: กรณีศึกษาตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร. 8(2): 474-285.
- อุทยานแห่งชาติผาแต้ม. (2566). แผนการบริหารจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม พ.ศ.2566 - 2570. อุบลราชธานี: อุทยานแห่งชาติผาแต้ม.

ผลกรจตถกรรรมเกมภาพตตตอทมทอทะษการคตวเคราะหของเดกปฐมวย THE RESULT OF PUZZLE GAME ACTIVITY THAT EFFECTED TO EARLY CHILDHOODS' THINKING ANALYSIS SKILLS

ปรณพชร ศรีวฒนพงศ¹ และ นนทชนนปภ พาลนทร²

Pannaphachara Sriwattanapong¹ and Nonthachanonpapob Palinthorn²

มหาวิทยาลัยราชธานี

Ratchathani University

E-mail: m6355019@rtu.ac.th

ดรรบพทวาม: 24 กุมภาพันธ์ 2567; แกไขบพทวาม: 8 มถุนายน 2568; ตอรรบตพมพ: 8 มถุนายน 2568

บทคตัยอ

การวจยในคร้งนมีวตถุประสงค คอ 1) เพอศกษาผลกรจตถกรรรมเกมภาพตตตอทมทอทะษการคตวเคราะห 2) เพอเปรยบเทยบผลกรจตถกรรรมทมทอทะษการคตวเคราะหของเดกปฐมวยกอนและหล้งการจตถกรรรมเกมภาพตตตอ กลุมตัวอยางทใชในการศกษาวจยคร้งน ไดแกนกเรยนทกำลังศกษาอยในระดบชนนอบาล 2/2 ปการศกษา 2566 โรงเรยนอนอบาลพบลม้งสาหารวภาคยวทยากร อามอพบลม้งสาหาร จ้งหวดอบลราชธานี สำนกงานเขตพ้นทการศกษาประณศกษาอบลราชธานี เขต 3 ซ้งด้ามโดยการสุ่มแบบกลุม (Cluster Random Sampling) จำนวน 30 คนและดรรบการจตถกรรรมเกมภาพตตตอเปนระยะเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน วันละ 20 นาทีรวม 24 คร้ง เครืองมือทใชคอ แผนกรจตถกรรรมเกมภาพตตตอ และแบบส้งเกททกษการคตวเคราะห มีค่าอำนาจจำแนกรายขอ เท้ากับ 0.33-0.79 และค่าความเชอมน้ท้งฉบับ เท้ากับ 0.76 สถตทใชวเคราะหข้อมูลคอ t-test แบบ Dependent Sample และขนาดส้งผลของ โคเสน (Cohen's d)

ผลกรวจยพวว่า

1. ผลกรจตถกรรรมเกมภาพตตตอทมทอทะษการคตวเคราะห เดกปฐมวยมทกษการคตวเคราะหส้งชน ท้งโดยรวมและรายด้านคอ ด้านการหาความส่มพ้น ด้านการแจกแจงองคประกอบ ด้านเปรยบเทยบการปฏบต อยในระดบตทกด้าน
2. เปรยบเทยบผลกรจตถกรรรมทมทอทะษการคตวเคราะหของเดกปฐมวยกอนและหล้งการจตถกรรรมเกมภาพตตตอ โดยทุกด้านและโดยรวมมการเปลยแปลงส้งชนอยางมนยสำคญทางสถตทระดบ .01 และมีขนาดส้งผลตอทกษการคตวเคราะหของเดกปฐมวย รายด้านและโดยรวมในระดบมาก เรยงตามลำดับคอ ด้านการแจกแจงองคประกอบ ด้านการหาความส่มพ้น ด้านเปรยบเทยบการปฏบต

คำสำคญ: การจตถกรรรมเกมภาพตตตอ, ทกษการคตวเคราะห, เดกปฐมวย

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the effects of Puzzle Game activities on analysis thinking skills and 2) To compare the results of organizing activities on analysis thinking skills of early childhood children after organizing puzzle game activities the sample group used in this study included children who were education is at kindergarten 2 level, academic year 2023, Anuban Phibunmangsan Vipakwittayakorn School, Phibunmangsan District. Ubonratchathani Province. Ubonratchathani Primary Educational Service Area Office, Area 3, which was obtained by random sampling (Cluster Random Sampling), totaling 30 people, and was organized to organize puzzle game activities for eight weeks, three days a week, 20 minutes per day, a total of 24 times. The puzzle game activity plan and the analysis thinking skills observation form are used. It had the power to discriminate for each item, is 0.33-0.79, and the confidence value for the entire version is 0.76. The statistics used to analyze the data were the Dependent Sample t-test and the effect size of Cohen (Cohen's d).

The research results found that.

1. The effects of puzzle game activities, the early childhood children had higher analytical thinking skills, both overall and in each aspect. Finding relationships, distributing components, and comparing practices were at a good level in every aspect.
2. Comparing the results of organizing activities on analysis thinking skills of early childhood children after organizing puzzle game activities, all aspects and overall had higher change of statistically significant levels .01 and significantly impacted the analysis thinking skills of early childhood children, in each aspect and overall, at a high level, respectively, in the aspect of distributing components, finding relationships, comparing practices.

Keywords: Puzzle Game Activity, Thinking Analysis Skills, Early Childhood

บทนำ

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ตอนหนึ่ง ความว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติ และคุณธรรมของบุคคล สังคม และบ้านเมือง ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วนพอเหมาะกับทุก ๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้น จะมีอิทธิพลที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถดำรงรักษาความเจริญมั่นคงของประเทศชาติไว้ และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้ตลอด” พระราชปณิธานด้านการศึกษา (ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 2561: 3) ดังนั้น มนุษย์จึงเป็นทรัพยากรที่สำคัญมากที่สุด ถ้ามนุษย์มีคุณภาพสูงแล้ว มนุษย์จะเป็นผู้สร้าง รักษา และทำให้

โลกเจริญถาวรมั่นคงในทางตรงกันข้าม ถ้ามนุษย์ไม่ได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพแล้ว มนุษย์จะเป็นผู้ทำลายโลก ทำลายสิ่งแวดล้อม และท้ายสุดทำลายตนเอง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างดี ให้เกิดประสิทธิภาพต่อการพัฒนาสังคมและโลก โดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญ (โกวิท ประวาลพุกษ์, 2545: 1)

ในปัจจุบันการพัฒนาเด็กปฐมวัยนั้นได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก เริ่มมาจากกระแสการปฏิรูปการศึกษาที่ได้เน้นย้ำความสำคัญของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และมีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ภายใต้คำจำกัดความว่า เก่ง ดี มีสุข ทำให้เกิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในการเรียนรู้ (จิตติพร สวัสดิ์กำจรพงศ์, 2546: 1) และแสงเดือน นนทเปารยะ (2547: 1) กล่าวว่า สมอของมนุษย์นั้นเริ่มต้นพัฒนามาตั้งแต่วัยในท้องแม่ และจะพัฒนาอยู่ตลอดเวลา แต่ช่วงที่มีความสำคัญและมีการพัฒนาได้อย่างรวดเร็วที่สุดคือช่วง 4 ปีแรกของชีวิต สมอจะพัฒนาได้ถึง 50 % ในช่วง 4-8 ปี จะพัฒนาได้อีก 30 % และจะพัฒนาอีก 20 % ในช่วงต่อมา แสดงให้เห็นว่าในช่วงปฐมวัยนั้นเป็นช่วงแห่งการพัฒนาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับเทิดศักดิ์ สุขง (2553: 2) ที่กล่าวว่า เด็กปฐมวัยเป็นเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ปีบริบูรณ์ การอบรมและเลี้ยงดูแก่เด็กปฐมวัยมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเด็กวัยนี้ต้องการการเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ด้าน จากบิดา มารดา คนรอบข้าง และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลให้เกิดพัฒนาการที่เป็นรากฐานของบุคลิกภาพ อุปนิสัย และการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ สมอ สติปัญญา ความสามารถ เพราะเด็กในช่วงตั้งแต่ปฏิสนธิในครรภ์แม่จนถึง 4 ปี ระบบประสาทและสมอจะเจริญเติบโตในอัตราสูงสุด (ประมาณ 80 % ของผู้ใหญ่) การอบรมปลูกฝังสร้างเสริมพัฒนาการทุกด้านให้แก่เด็กปฐมวัยได้เจริญเติบโตเต็มศักยภาพในช่วงอายุนี้นี้จะเป็นรากฐานที่ดีจะให้เขาเติบโตเป็นเยาวชนและพลเมืองที่ดี เติญฉลาด คิดเป็น ทำเป็น และมีความสุข เด็กปฐมวัยจะมีชีวิตรอดและเติบโตได้ก็ด้วยการพึ่งพาพ่อแม่ และผู้ใหญ่ที่ช่วยเลี้ยงดู ปกป้องจากอันตราย หากผู้ใหญ่ให้ความรักเอาใจใส่ใกล้ชิด อบรมเลี้ยงดูโดยเข้าใจเด็กพร้อมจะตอบสนองความต้องการพื้นฐานที่เปลี่ยนไปตามวัยได้อย่างเหมาะสมให้สมดุลกันทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา และสังคมแล้ว เด็กจะเติบโตแข็งแรงแจ่มใส มีความมั่นคงทางใจ ใฝ่รู้ และใฝ่ดี พร้อมทั้งจะพัฒนาตนเองในขั้นต่อไป ให้เป็นคนเก่งและคนดีอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขและมีประโยชน์

การจัดการศึกษาในระดับปฐมวัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานของชีวิต เด็กควรได้รับการบุุทิศพื้นฐานที่ดีมาตั้งแต่ปฐมวัย โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยในช่วง 6 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงที่เด็กมีพัฒนาในทุกด้านอย่างรวดเร็วมาก ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เด็กได้รับจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางด้านสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2555: 18) ได้กล่าวว่า ช่วงวัยก่อนประถมศึกษาเป็นช่วงที่เด็กมีความสามารถที่จะเรียนรู้มากที่สุด และสอดคล้องกับ เพียเจต์ (Piaget 1963: 225, อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542: 5) ได้กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาที่เกิดขึ้นในช่วงปฐมวัยจะเป็นรากฐานแก่การพัฒนาทางสติปัญญาในระดับต่อไป พัฒนาการของเด็กจะพัฒนาช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับว่าเด็กได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในสิ่งแวดล้อม และได้มีโอกาสใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ดังนั้นการจัดประสบการณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อ

พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็ก ตลอดจนอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจได้ด้วย 4 ทักษะสำคัญคือ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ถือเป็นความสามารถทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยอีกด้านหนึ่ง

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนในระดับปฐมวัย จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้ชุดเกมภาพตัดต่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น สำหรับนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอนุบาลพิบูลมั่งสารวิภาควิทยากร อำเภอพิบูลมั่งสาร จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย โดยใช้ชุดเกมภาพตัดต่อ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลพิบูลมั่งสารวิภาควิทยากร อำเภอพิบูลมั่งสาร จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 120 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2/2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลพิบูลมั่งสารวิภาควิทยากร อำเภอพิบูลมั่งสาร จังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 ชนิด ดังนี้

2.1 แผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ จำนวน 24 แผน และดำเนินกิจกรรม 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน ได้แก่ วันพุธ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ ใช้เวลาวันละ 20 นาที

2.2 แบบสังเกตทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ โดยมีขั้นตอนดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.1.1 ศึกษาวิธีการ หลักการ หลักทฤษฎีและเทคนิคเกี่ยวข้องกับแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ การเขียนแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ

3.1.2 เขียนแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่สอดคล้องกับการสอนกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย และสร้างแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ โดยจัดทำแผนการจัดกิจกรรม จำนวน 6 หน่วย 24 แผนการจัดกิจกรรม

3.1.3 นำแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ จำนวน 24 แผน เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ พิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมตามเนื้อหา เพื่อปรับปรุงแก้ไข

3.1.4 นำแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ในแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ ด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.1.5 นำแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่ผ่านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แล้ว ไปทดลองใช้แบบภาคสนาม (Field Tryout) กับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2/1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลพิบูลมังสาหารวิทยากร จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการนำไปใช้ และพิจารณาข้อดี ข้อจำกัด เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข โดยการทดลองใช้แผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อนักเรียน และนำคะแนนที่ได้จากการวัดระหว่างเรียนในแต่ละหน่วยมาคำนวณหาค่าประสิทธิภาพ ได้ค่า E_1 เท่ากับ 85.56

3.1.6 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากการสังเกตพบว่านักเรียนปฏิบัติกิจกรรมได้ตามแผน สนุกสนานกับการเรียน และมีความกระตือรือร้นต่อการเรียน

3.1.7 นำแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อไปใช้กับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2/2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลพิบูลมังสาหารวิทยากร จำนวน 30 คน ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย โดยมีขั้นตอนดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

3.2.1 ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างแบบสังเกตทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยที่สามารถนำมาใช้ได้เหมาะสมกับวัย

3.2.2 สร้างแบบสังเกตทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ระดับชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 1 ชุด การสังเกต จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย การหาความสัมพันธ์ การแจกแจงองค์ประกอบ และการเปรียบเทียบการปฏิบัติ โดยกำหนดค่าระดับการประเมินแต่ละช่วงคะแนนและความหมาย ได้แก่ ระดับ 3 หมายถึง ดี, ระดับ 2 หมายถึง พอใช้ และระดับ 1 หมายถึง ปรับปรุง โดยการให้ความหมายของค่าที่วัดได้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย จากแนวคิดของเบสท์ (Best) การให้ความหมาย โดยการให้ค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านและรายข้อ ได้แก่ คะแนนเฉลี่ย 2.51–

3.00 ความหมาย ระดับคุณภาพดี, คะแนนเฉลี่ย 1.51–2.50 ความหมาย ระดับคุณภาพพอใช้ และคะแนนเฉลี่ย 1.00–1.50 ความหมาย ระดับคุณภาพปรับปรุง

3.2.3 นำแบบสังเกตทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย ที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องขององค์ประกอบต่าง ๆ ของแบบสังเกตด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจน ความถูกต้องเหมาะสมของภาษาที่ใช้ และความสอดคล้องด้วยดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) แล้วเลือกค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ซึ่งได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

3.2.4 นำแบบสังเกตทักษะการคิดวิเคราะห์ ที่ผ่านความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้แบบภาคสนาม (Field Tryout) กับนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาล 2/1 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนอนุบาลพิบูลมังสาหารวิภาควิทยากร จำนวน 30 คน โดยนำแบบสังเกตทักษะการคิดวิเคราะห์ มาสังเกตประเมินวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียน แล้วคำนวณหาค่าประสิทธิภาพ ได้ค่า E_2 เท่ากับ 88.89

3.2.5 ผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกตทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) ของ Cronbach ได้ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ เท่ากับ 0.33-0.79 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.76

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยปฏิบัติตามขั้นตอน ดังนี้

1. ดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) คือ นักเรียนระดับชั้นอนุบาล 2/2 โรงเรียนอนุบาลพิบูลมังสาหารวิภาควิทยากร จำนวน 30 คน

2. ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมเกมภาพติดต่อ จำนวน 24 แผน ใช้เวลาในการทดลอง 8 สัปดาห์ ๆ ละ 3 วัน คือ วันพุธ วันพฤหัสบดี และวันศุกร์ วันละ 20 นาที

3. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินก่อนการทดลอง (Pre-test) และหลังการทดลอง (Post-test) ไปวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ (ค่าเฉลี่ยร้อยละ)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาวิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน โดยใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2. สถิติเพื่อการพัฒนาเครื่องมือ วิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมโดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence : IOC)

3. สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าขนาดส่งผล (Effect Size) ของทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย รายด้านและโดยรวมของโคเฮน (Cohen's d) การเปรียบเทียบความแตกต่างของทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนและหลังการทดลองโดยใช้ t-test สำหรับ Dependent Samples

4. นำเสนอข้อมูลโดยใช้ตารางประกอบคำบรรยาย

ผลกรรวรจร

สรุปลกรรวรจรตามวตุปรสรงค ดงน

1. ผลกรจรตกรรรมเกมภาพตตอทมทอทกษการครดวครระห เดกปฐมวยมทกษการครดวครระหสูงชน โดยใชสทธปรนฐาน คาเฉลย ($\bar{X}$) และสวนเบยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดงตารางท 1

ตารางท 1: ผลกรจรตกรรรมเกมภาพตตอทมทอทกษการครดวครระห

ทกษการครดวครระห	N	K	กอ			หลง			สูงชน
			$\bar{X}$	S.D.	ระดบ	$\bar{X}$	S.D.	ระดบ	
1. การหาความสัณพณ	30	3	1.50	0.51	ปรบปรุง	2.93	0.25	ด	1.43
2. การแกลงองคปรกรบ	30	3	1.47	0.51	ปรบปรุง	2.90	0.31	ด	1.43
3. เปรยบเทยบการปรบฏบต	30	3	1.20	0.41	ปรบปรุง	2.87	0.35	ด	1.67
โดยรวม	30	9	1.39	0.16	ปรบปรุง	2.90	0.03	ด	1.51

ผลกรวครระหตามตารางท 1 พบว หลงจากทเดกปฐมวยมทรบการจรตกรรรมเกมภาพตตอ มทกษการครดวครระหสูงชนทง 3 ดาน ดงน

1. ดานการหาความสัณพณ กอการจรตกรรรมเกมภาพตตมทกษการครดวครระหของเดกปฐมวยมทาคาเฉลย เทากบ 1.50 อยุในระดบปรบปรุง และหลงทรบการจรตกรรรมเกมภาพตตอ มทาคาเฉลย เทากบ 2.93 อยุในระดบด และมทาคาเฉลยดานการหาความสัณพณสูงกวากอการจรตกรรรมเกมภาพตตอ เทากบ 1.43

2. ดานการแกลงองคปรกรบ กอการจรตกรรรมเกมภาพตตมทกษการครดวครระหของเดกปฐมวยมทาคาเฉลย เทากบ 1.47 อยุในระดบปรบปรุง และหลงทรบการจรตกรรรมเกมภาพตตอ มทาคาเฉลย เทากบ 2.90 อยุในระดบด และมทาคาเฉลยดานการแกลงองคปรกรบสูงกวากอการจรตกรรรมเกมภาพตตอ เทากบ 1.43

3. ดานเปรยบเทยบการปรบฏบต กอการจรตกรรรมเกมภาพตตมทกษการครดวครระหของเดกปฐมวยมทาคาเฉลย เทากบ 1.20 อยุในระดบปรบปรุง และหลงทรบการจรตกรรรมเกมภาพตตอ มทาคาเฉลย เทากบ 2.87 อยุในระดบด และมทาคาเฉลยดานเปรยบเทยบการปรบฏบตสูงกวากอการจรตกรรรมเกมภาพตตอ เทากบ 1.67

สรุปลไดว การจรตกรรรมเกมภาพตตอทาใหเดกมทกษการครดวครระหสูงชนทง 3 ดาน คอ ดานการหาความสัณพณมทาคาเฉลย เทากบ 1.43 ดานการแกลงองคปรกรบมทาคาเฉลย เทากบ 1.43 และดานเปรยบเทยบการปรบฏบตมทาคาเฉลย เทากบ 1.67

2. เปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้ค่าสถิติ t-test แบบ Dependent Samples ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2: เปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ

ทักษะการคิดวิเคราะห์	N	ก่อน		หลัง		$\bar{D}$	t	df	p	แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.					
1. การหาความสัมพันธ์	30	1.50	0.51	2.93	0.25	1.43	15.58**	29	.00	มีนัยสำคัญ
2. การแจกแจงองค์ประกอบ	30	1.47	0.51	2.90	0.31	1.43	15.58**	29	.00	มีนัยสำคัญ
3. เปรียบเทียบการปฏิบัติ	30	1.20	0.41	2.87	0.35	1.67	19.04**	29	.00	มีนัยสำคัญ
รวม	30	1.39	0.16	2.90	0.03	1.51	16.73**	29	.00	มีนัยสำคัญ

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์โดยรวมของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.39 คะแนน และหลังได้รับการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 2.90 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างที่ได้จากการวิเคราะห์ จะได้ค่าความแตกต่างเฉลี่ย เท่ากับ 1.51 คะแนน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < .01$ แสดงว่าหลังได้รับการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อเด็กปฐมวัยมีคะแนนทักษะการคิดวิเคราะห์โดยรวมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ตารางที่ 3: ค่าขนาดส่งผล (Effect Size) ทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย รายด้านและโดยรวมของโคเฮน (Cohen's d)

ทักษะการคิดวิเคราะห์	N	t	Cohen's d	ขนาดส่งผล
1. การหาความสัมพันธ์	30	15.58	3.56	มาก
2. การแจกแจงองค์ประกอบ	30	15.58	3.39	มาก
3. เปรียบเทียบการปฏิบัติ	30	19.04	4.38	มาก
โดยรวม	30	16.73	3.77	มาก

ผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 3 ปรากฏว่าการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อมีขนาดส่งผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยรายด้านและโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการหา

ความสัมพันธ์ ($d=3.56$) ด้านการแจกแจงองค์ประกอบ ($d=3.39$) ด้านเปรียบเทียบการปฏิบัติ ($d=4.38$) และโดยรวม ($d=3.77$)

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัย สามารถอภิปรายผลการวิจัยเป็นรายด้านได้ดังนี้

ด้านที่ 1 การหาความสัมพันธ์มีระดับคะแนนที่เพิ่มสูงขึ้น คือ ก่อนได้รับการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 1.50 อยู่ในระดับปรับปรุง และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 2.93 อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึก พบว่า เด็กปฐมวัยมีระดับคะแนนการหาความสัมพันธ์เพิ่มสูงขึ้น เพราะเด็กมีการสังเกตลักษณะ ส่วนประกอบ และความสัมพันธ์ของภาพต่าง ๆ โดยใช้ประสาทสัมผัสอย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ อรุณข ลิมตศิริ (2546: 179) ได้กล่าวว่า สื่อเป็นสิ่งสำคัญต่อการเรียนรู้ของเด็กมาก

ด้านที่ 2 การแจกแจงองค์ประกอบมีระดับคะแนนที่เพิ่มสูงขึ้น คือ ก่อนได้รับการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 1.47 อยู่ในระดับปรับปรุง และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 2.90 อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกพบว่า เด็กปฐมวัยมีระดับคะแนนการแจกแจงองค์ประกอบเพิ่มสูงขึ้น เพราะได้มีการแจกแจงองค์ประกอบเหตุการณ์จากภาพได้ด้วยตนเอง เด็กปฐมวัยมีความมั่นใจ สามารถอธิบายและแจกแจงองค์ประกอบจากภาพได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว และเด็กปฐมวัยทุกคนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียนทุกคน โดยครูให้โอกาสเด็กปฐมวัยทุกคนได้มีการเปลี่ยนกลุ่มเรียนอยู่เสมอ สอดคล้องกับ ปรียา สมพิช (2559: 262-263) ที่ระบุว่า การเรียนรู้โดยการอภิปรายเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เป็นเทคนิคการสอนที่ต้องการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนและระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเปิดมุมมองที่กว้างขึ้น ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาที่หลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 3 เปรียบเทียบการปฏิบัติมีระดับคะแนนที่เพิ่มสูงขึ้น คือ ก่อนได้รับการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 1.20 อยู่ในระดับปรับปรุง และหลังการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 2.87 อยู่ในระดับดี ทั้งนี้เมื่อวิเคราะห์ในเชิงลึกพบว่า เด็กเปรียบเทียบการปฏิบัติจากภาพได้ด้วยตนเอง เด็กปฐมวัยมีความมั่นใจ สามารถอธิบายและเปรียบเทียบการปฏิบัติจากภาพได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว และเด็กปฐมวัยทุกคนมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในห้องเรียนทุกคน โดยครูให้โอกาสเด็กปฐมวัยทุกคนได้มีการเปลี่ยนกลุ่มเรียนอยู่เสมอ สอดคล้องกับ กรวิภา สรรพกิจจานง (2548: 63) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยในรูปแบบการบูรณาการให้เด็กได้ปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายที่เหมาะสมตามวัย และการใช้ภาพการ์ตูนขนาดใหญ่ที่มีสีสันที่สวยงามจะทำให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม

จากการวิจัยในครั้งนี้สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อช่วยส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยได้ดี ทั้งนี้ถ้าเด็กได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้จากผลการวิจัยตลอดระยะเวลา 8 สัปดาห์ ที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยที่สูงขึ้น เพราะเด็กได้ลงมือปฏิบัติ ได้ร่วมกิจกรรม ได้ศึกษาจากสื่อการสอนที่เด็กมีความสนใจ ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง โดยครูมีบทบาท

สำคัญในการเตรียมสภาพแวดล้อมของห้องเรียน และความพร้อมของเด็ก คอยชี้แนะ กระตุ้นเด็ก ให้เด็ก เกิดการตั้งคำถาม และคิดค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเองและภายในกลุ่ม ทำให้บรรยากาศในการเรียนเต็มไปด้วยความสนุกสนาน ทำให้เด็กมีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น สอดคล้องกับ สิริมา ภิญญอนันต พงษ์ (2558: 78) ได้กล่าวว่า ครูปฐมวัยเป็นบุคคลที่สำคัญที่จะเป็นผู้พัฒนาเด็กให้บรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้น ครูปฐมวัยจึงต้องมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการเรียนรู้ การรู้จักใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อช่วยให้เด็กมีความสุขในการเรียน และใช้เป็นแนวทางในการจัด กิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัยต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากผลการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่มีผลต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยที่ พบว่าหลังการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อเด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดวิเคราะห์สูงขึ้น อันเนื่องมาจาก กิจกรรมที่ฝึกให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ไม่ว่าจะเป็นด้านการหาความสัมพันธ์ ด้านการแจกแจงองค์ประกอบ และด้านเปรียบเทียบการปฏิบัติ เป็นการเรียนรู้จากสิ่งเร้า โดยผู้วิจัย เลือกใช้เกมภาพตัดต่อที่เป็นรูปการ์ตูนมาเป็นสิ่งเร้าแรก เพื่อเร้าและดึงดูดความสนใจเพราะเด็ก ปฐมวัยจะให้ความสนใจกับภาพการ์ตูนที่มีสีสันสวยงาม สิ่งเร้าต่อมา คือ คำถามที่ครูนำมาบอกกล่าว ให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้ในแต่ละครั้งที่จัดกิจกรรม เมื่อครูใช้คำถามกระตุ้น เด็กปฐมวัยสามารถตอบ คำถามได้ถูกต้อง โดยครูและเด็กปฐมวัยจะมีการสนทนา พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับเกม ภาพตัดต่อที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรม ได้แก่ การให้เด็กปฐมวัยหาความสัมพันธ์ของภาพตัดต่อ การ แจกแจงองค์ประกอบของภาพตัดต่อ และเปรียบเทียบการปฏิบัติตามภาพตัดต่อ รวมถึงการพูด อธิบายคำตอบของตนเองให้เพื่อนร่วมชั้นเรียนฟัง เป็นการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหลาย ๆ อย่างพร้อมกัน ทำให้เด็กปฐมวัยมีทักษะการคิดวิเคราะห์ ดังนั้น หากครูจะจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปฐมวัยต้องคำนึงถึง สิ่งเร้าต่าง ๆ ซึ่งมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมเป็นอย่างมาก หากใช้สิ่งเร้าที่มีความเหมาะสมมี ประสิทธิภาพที่ดีจะช่วยกระตุ้นให้เด็กปฐมวัยเกิดความสนใจ มีความใฝ่รู้ ใฝ่เรียนมากยิ่งขึ้น และจะ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการ การเรียนรู้ ส่งเสริมทักษะสำคัญในทุก ๆ ด้าน ให้กับเด็กปฐมวัยต่อไปใน อนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ผู้ที่จะนำกิจกรรมเกมภาพตัดต่อไปใช้จัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ ในสถานศึกษา ควรเผยแพร่การจัดกิจกรรมโดยใช้เกมภาพตัดต่อให้ครูที่สนใจในระดับชั้นอื่น ๆ ในโรงเรียน และ หน่วยงานสังกัดอื่น เช่น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สถานรับเลี้ยงเด็ก โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย

1.2 จากการวิจัยพบว่า เด็กมีพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้า ซึ่งพฤติกรรมตอบสนอง ต่อสิ่งเร้าคือคำถามที่ครูนำมาบอกกล่าวให้เด็กได้เรียนรู้แต่ละครั้งที่เข้าร่วมกิจกรรมเกมภาพตัดต่อ ครู จึงต้องเตรียมคำถามหรือบทสนทนา การพูดคุยที่สร้างความดึงดูดใจ น่าสนใจ ก่อนเข้าสู่กิจกรรมเกม ภาพตัดต่อให้เด็กเกิดความสนใจเป็นสิ่งเร้า และสิ่งเร้าตัวต่อมา คือ ภาพตัดต่อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดย ใช้ภาพการ์ตูน ในการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อควรให้ความสำคัญในการเลือกลักษณะของภาพ การ์ตูนให้มีความสอดคล้องในเนื้อหาที่เด็กสนใจอยู่ และมีเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนมากนักหรือเรื่องที่ใกล้ตัว

เด็กในชีวิตประจำวันเพื่อนำมาใช้ในการจัดกิจกรรม จากนั้นควรอธิบายถึงขั้นตอนในการจัดกิจกรรมให้ชัดเจน รวมไปถึงการสร้างข้อตกลงระหว่างเด็กและครู เพื่อให้เด็กเกิดความเข้าใจตรงกัน

1.3 ในระหว่างการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อในแต่ละครั้ง สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ครูควรเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมไม่ว่าจะเป็นการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง การพูดการอธิบาย และเปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้แสดงความคิดเห็น เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้เด็กมีทักษะในการคิดวิเคราะห์

1.4 เมื่อกิจกรรมเกมภาพตัดต่อเสร็จสิ้นในแต่ละครั้ง ครูและเด็กควรมีบทสนทนาสรุปกิจกรรมเกมภาพตัดต่อร่วมกัน เพื่อให้เด็กเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ที่ได้จากการเล่นเกมภาพตัดต่อไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการหาความสัมพันธ์ของภาพ การแจกแจงองค์ประกอบของภาพ และการเปรียบเทียบการปฏิบัติที่ถูกต้องตามภาพในเกมภาพตัดต่อและในชีวิตประจำวัน เด็กเกิดการเรียนรู้จากการเล่นเกมภาพตัดต่อ ทำให้สามารถปฏิบัติด้วยตนเองและสามารถอธิบายภาพตัดต่อที่ต่อสมบูรณ์แล้วได้ด้วยตนเอง ทำให้เด็กมีทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นหลังจากการทำกิจกรรมเกมภาพตัดต่อในแต่ละครั้ง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำกิจกรรมเกมภาพตัดต่อไปศึกษาในตัวแปรอื่น นอกเหนือจากการหาความสัมพันธ์ การแจกแจงองค์ประกอบ และเปรียบเทียบการปฏิบัติ รวมถึงควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่มีต่อทักษะการคิดด้านอื่น ๆ เช่น การคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงบวก

2.2 ควรมีการศึกษากิจกรรมเกมภาพตัดต่อที่มีต่อทักษะการคิดวิเคราะห์ในระดับชั้นอื่น ๆ เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษามูลค่าการจัดกิจกรรมเกมภาพตัดต่อเพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของเด็กปฐมวัยในกลุ่มตัวอย่างอื่น เช่น กลุ่มตัวอย่างในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรวิภา สรรพกิจจานง. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบฮาร์ทที่มีต่อความสามารถทางภาษาของเด็กปฐมวัย. *วารสารการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 9(4), 55-65.
- โกวิท ประวาลพฤกษ์. (2545). *แนวคิดสำหรับประชาชนกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สถาบันคุณภาพวิชาการ (พว.).
- จิตติพร สวัสดิ์กำจรพงศ์. (2546). *การศึกษาปัญหาการจัดการสอนของครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เทิดศักดิ์ สุขคง. (2553). *การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของเด็กปฐมวัย*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 16 มกราคม 2566. จาก <http://nongnuan.blogspot.com>.

- ปรียา สมพีช. (2559). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนด้วยกรณีศึกษา. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 11(2), 260-270.
- ศูนย์ศึกษาศาสตร์พระราชาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. (2561). *ตามรอยพระยุคลบาทเรื่องชีวิตวัฒนธรรม ประมวลพระบรมราโชวาท และพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร*. เชียงใหม่: วนิดาการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2542). *คู่มือการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2555). *ประชุมวิชาการ : การวิจัยทางการศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 1 เรื่อง “พลังการเรียนรู้ก้าวสู่สากล*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2558). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมครูเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กปฐมวัย. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 16(1), 76-94.
- แสงเดือน นนทเปารยะ. (2547). *การจัดการศึกษาแบบโรงเรียนบ้านสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปีในสังคมไทย*. (ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรนุช ลิมตศิริ. (2546). *นวัตกรรมและเทคโนโลยีการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การพัฒนาคุดกทรกรรมการเรยนรฐคณตศาสตรตามกระบวนกรแกปญหาของ
พลยา เรอง ฟงกซัน เพอยกระดับผลสัมฤทธททางกรเรยนวชาคณตศาสตร
สําหรบนักรเรยนชั้นมัธยมศกษาปทท 5

THE DEVELOPMENT OF A SET OF MATHEMATICS LEARNING ACTIVITIES
BASEED ON POLYA'S PROBLEM-SOLVING METHOD ON FUNCTIONS TO
ENHANCE MATHEMATICS ACHIVEMENT AMONG GRADE 11 STUDENTS

กาญจนมานนชญ์ ขุนกง¹

Kanchanamanoch Khunkong¹

นักวชการอิสระ¹

Independent Scholar¹

E-mail: manote2002@gmail.com¹

ดรรบบทความ: 30 มินาคม 2568; แกไขบทความ: 25 มถุนายน 2568; ดอรรบตีพิมพ์: 25 มถุนายน 2568

บทคัดยอ

วตุประสงคการวจยคร้งนท คอ 1) สร้างและหาประสทธภาพของคุดกทรกรรมการเรยนรฐคณตศาสตร ใหมีประสทธภาพตามเกณท 75/75 2) เปรียบเทยบผลสัมฤทธททางกรเรยนรฐคณตศาสตร กอนเรยน และหล้งเรยน และ 3) ศกษาความฟงพอใจของนักรเรยน ตอการเรยนรฐโดยคุดกทรกรรมการเรยนรฐคณตศาสตร และวธดําเนนการวจย คอ 1) สร้าง และหาประสทธภาพคุดกทรกรรมการเรยนรฐคณตศาสตร โดยผู้เชยวชาญ 5 คน และทดลองนารอง กับนักรเรยนทมไชกลุ่มตัวอย่างจํานวน 30 คน 2) นาคุดกทรกรรมการเรยนรฐคณตศาสตร ไปทดลองใชกับกลุ่มตัวอย่าง จํานวน 32 คน และ 3) ศกษาความฟงพอใจของนักรเรยน โดยใชคุดกทรกรรมการเรยนรฐคณตศาสตร และผลจากการวจยมีดงนท 1) ประสทธภาพของคุดการเรยนรฐคณตศาสตร ระหว่กกอนเรยน / หล้งเรยน มีผล 79.79 / 81.48 สูงกว่าเกณททกำหนดไว คอ 75/75 2) ค่าเฉลี่ยเปรยบเทยบผลสัมฤทธททางกรเรยน กอนเรยน = 10.00 คะแนน และหล้งเรยน = 23.41 คะแนน สร้ापว่าคะแนนหล้งเรยนสูงกว่ากอนเรยนอย่างม้นยสําคัญทางสถต ท้ระดับ .05 3) นักรเรยนฟงพอใจตอการเรยนรฐโดยคุดกทรกรรมการเรยนรฐคณตศาสตร ความฟงพอใจ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.29 ส่วนเปยงเบนมาตรฐาน (S.D.) = 0.18 ความฟงพอใจตอคุดกทรกรรมการเรยนรฐคณตศาสตร ในระดับมาก

คําสําคัญ: การพัฒนาคุดกทรกรรมการเรยนรฐคณตศาสตร, กระบวนกรการแกปญหาของพลยา, ผลสัมฤทธททางกรเรยน, ความฟงพอใจของนักรเรยน, ประสทธภาพของคุดกทรกรรม

Abstract

This research aimed to: 1) develop and assess the effectiveness of a set of mathematics learning activities to be efficient according to the criteria of 75/75, 2) evaluate the change in students' mathematical achievement before and after the learning process, and 3) examine students' satisfaction with the learning activities. The research methodology: 1) development and evaluation of the learning activities for efficiency by five experts, followed by a pilot test with 30 students who were not part of the sample group; 2) implementation of the learning activities with a sample group of 32 students; and 3) assessment of student satisfaction regarding the learning activities. The findings indicate: 1) The efficiency of the learning activity package was found to be 79.79/81.48, exceeding the criterion of 75/75; 2) A significant improvement in academic achievement was observed, with pre-learning scores averaging 10.00 points and post-learning scores averaging 23.41 points, which was found to be statistically significant at the .05 level. 3) Students reported a high level of satisfaction with the learning package, with a mean score of 4.29 and a standard deviation of 0.18, indicating strong overall satisfaction.

Keywords: Mathematics learning activity package development, Polya's problem-solving process, learning achievement, student satisfaction, instructional package effectiveness

บทนำ

คณิตศาสตร์ มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง ต่อการพัฒนาความคิด การคิดอย่างมีเหตุผล การวางแผนแผนการวิเคราะห์ปัญหา และการแก้ไขปัญหา สถานการณ์ได้อย่างรอบคอบ การคาดการณ์ การวางแผนจะส่งผลต่อการตัดสินใจ แก้ปัญหา ได้อย่างถูกต้อง เป็นเครื่องมือที่เชื่อมต่อไปในการศึกษาในศาสตร์ต่าง ๆ ในสาขาอื่นๆ คณิตศาสตร์เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต มีส่วนช่วยในการพัฒนา ศักยภาพของมนุษย์ ให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมีความสุข ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2551 : 56) และ เวชฤทธิ์ อังกะภักทรขจร (2555 : 2) ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนของชาติ ให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาตินั้น ต้องมุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาความรู้ และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองให้เต็มศักยภาพ ซึ่งจากผลการสอบประเมินมาตรฐานการจัดการศึกษาด้านวิชาคณิตศาสตร์ ระดับประเทศ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ พบว่า ผลการสอบวิชาคณิตศาสตร์ ปี2561 มีคะแนนเฉลี่ย 19.13 ผลคะแนน O - Net ปีการศึกษา 2562 มีค่าเฉลี่ย 14.32 ปีการศึกษา 2563 มีคะแนนเฉลี่ย 14.58 รวมทั้งผลการสอบวิชาคณิตศาสตร์ ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-Net) ช่วงชั้นที่ 4 ปีการศึกษา 2562 มีคะแนนเฉลี่ย 14.32 และพบว่ามาตรฐานการเรียนรู้ ค 1.2 มีคะแนนเฉลี่ย 12.39 ซึ่งเป็นผลการประเมินต่ำที่สุดจากมาตรฐานการเรียนรู้ทั้งหมด 4 มาตรฐาน ผลสรุปในภาพรวมเห็นได้ชัดว่า คณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั่วประเทศมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำ

กว่า ร้อยละ 50 จากปัญหาดังกล่าว จึงควรได้รับการแก้ไขเพื่อยกระดับคุณภาพของการศึกษาในอนาคต และจากการศึกษา การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์ เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดความรู้สู่ผู้เรียน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ และพัฒนาการคิดของตนเองให้ดีขึ้น และเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำ ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี เพื่อตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล และเป็นแนวทางในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ นวัตกรรมการเรียนการสอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง ที่จะหนุนเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ สำหรับครูผู้สอนที่สนใจในการพัฒนาการเรียนการสอนสามารถประยุกต์ใช้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพต่อไป ผู้วิจัยจึงพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง ฟังก์ชัน ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนยิ่งขึ้น และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย กระตือรือร้นในการเรียนรู้ เกิดความรู้ที่คงทน กระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในวิชาคณิตศาสตร์มากยิ่งขึ้น ประสบผลสำเร็จในการเรียนมีทักษะกระบวนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่สูงขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อวิชาคณิตศาสตร์เพิ่มมากขึ้น เพื่อเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การต่อยอดในระดับชั้นต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สร้าง และหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75
2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
3. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการทดลองแบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนและหลังเรียน (Experimental Research; One Group Pretest-Posttest Design)

2. กลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา อำเภอลำดอง จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 83 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนบ้านแม่อุสุวิทยา อำเภอลำดอง จังหวัดตาก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 จำนวน 30 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

1) ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการ แก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 ชุด ได้แก่ ความสัมพันธ์และฟังก์ชัน ฟังก์ชันเชิงเส้น ฟังก์ชันกำลังสอง ฟังก์ชันเอกซ์โพเนนเชียล ฟังก์ชันค่าสัมบูรณ์ และฟังก์ชันขั้นบันได

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) หาค่าความเหมาะสมของชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการ แก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

2) หาค่าความเหมาะสมของแบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3) หาค่าความเหมาะสมของแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน

ผู้วิจัยกำหนดคุณลักษณะผู้เชี่ยวชาญไว้ดังนี้

1) ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 ท่าน

2) ผู้เชี่ยวชาญเป็นครูที่ผ่านการประเมิน ระดับชำนาญการพิเศษ ด้านคณิตศาสตร์ 3

ท่าน

3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย และประเมินผล 1 ท่าน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) หาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์ 75/75 โดยวิเคราะห์หาค่า E1/E2

2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการใช้ทดสอบ t-test แบบ Dependent 3) การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเพื่อประเมินระดับความพึงพอใจ

ผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพระหว่างเรียน/หลังเรียนเท่ากับ 79.79/81.48 ซึ่งสูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังเรียน ของ นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 30 คน มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 10.00 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 23.41 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบคะแนน ระหว่างก่อน และหลังเรียน พบว่าคะแนนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม การเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย (X) เท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.18 แสดงว่าความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 79.79/81.48 สูงกว่า เกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 ตามเป้าหมาย จากแนวคิด กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา มีการวางแผน ผ่านกระบวนการขั้นการสร้างอย่างเป็นระบบ จากการกำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างชุดกิจกรรม วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) วิเคราะห์เนื้อหาการแบ่งหน่วยการเรียนรู้ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ผ่านการตรวจสอบแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 5 ท่าน นำไปหาประสิทธิภาพ ปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม ก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง มีความยากง่าย เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน วัดตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ จัดเนื้อหา และกิจกรรมการสอดคล้องกันในชุดกิจกรรมเดียวกันให้ผู้เรียน สามารถค้นคว้าด้วยตนเอง เรียนตามศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน โดยมีครูเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายในการเรียน ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมชุดกิจกรรมมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ และกิจกรรม ที่ออกแบบให้เครื่องมือวัด ประเมินผล ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก สอดคล้องกับแนวคิดของรุ่งทิพา (2555) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และเกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง (2555: 126) กล่าวถึงประโยชน์ของชุดกิจกรรม จะทำให้ประสบการณ์ผู้เรียนเป็นไปในทางเดียวกันชุดกิจกรรม

กระบวนการจัดกิจกรรมที่ชัดเจน มีสื่อการสอนและมีข้อเสนอแนะในการใช้อย่างละเอียดสามารถนำไปใช้ฝึกฝนให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการกระทำนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ เป็นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างกว้างขวางโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหา และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนของครูโดยลดบทบาทในการสอน เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน สอดคล้องกับทวี เทศมาศ (2561: 176) ที่จำแนกประโยชน์ของชุดกิจกรรมออกเป็นสองส่วนใหญ่ๆ คือ ประโยชน์ต่อผู้สอน และประโยชน์ต่อผู้เรียน ผู้สอนเกิดความมั่นใจและความเชื่อมั่นในตนเอง สร้างความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ เนื้อหาและประสบการณ์ที่ซับซ้อน อย่างมีประสิทธิภาพ และยังช่วยให้การสอนมีมาตรฐานเดียวกัน ลดภาระของผู้สอน แก้ปัญหาการขาดแคลนผู้สอนได้เป็นอย่างดี ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของแก้วใจ ชัยศิริ (2558: 86) เรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรม เรื่อง จำนวนจริงในรูปกรณฑ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ชุดกิจกรรมเรื่องจำนวนจริงในรูปกรณฑ์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ 81.63/82.48 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ปิ่นทอง (2563: 97) เรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลวิธี STAR วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 76.39/75.28 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลทรัพย์ เผ่าดี (2562: 95) เรื่องการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพ 83.10/84.38 ตามเกณฑ์ 80/80 สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญาภา สีนามะ (2556: 75) ได้ทำการวิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง กำหนดการเชิงเส้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง กำหนดการเชิงเส้น ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและมีประสิทธิภาพ 80.79/78.85 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่องฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 27 คน มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 10.00 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 23.41 คะแนน เปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้ ผู้วิจัยออกแบบชุดกิจกรรมโดยประยุกต์แนวความคิดการแก้ปัญหา 4 ขั้นตอนของโพลยา (Polya, 1957) โดยวิเคราะห์จุดประสงค์ของเนื้อหาวิชา พิจารณาเนื้อหาแต่ละชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และแยกจุดประสงค์การเรียนรู้ตามผลลัพธ์การเรียนรู้ เขียนข้อคำถามในแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สอดคล้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งหมด ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) ด้านจุดประสงค์ และด้านเนื้อหา นำไปทดสอบกับนักเรียนที่เคยได้รับการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน วิเคราะห์หาระดับความยากง่าย ค่าอำนาจ

จำแนกของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของแต่ละข้อ พร้อมทั้งหาค่าความเชื่อมั่น ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทั้งฉบับ ทำให้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์มีความเที่ยงตรง และมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม การเรียนรู้ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.18 พิจารณารายข้อ พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ชุดกิจกรรมออกแบบครอบคลุมเนื้อหา จึงทำให้เกิดความเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับนักเรียนทุกคนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง มีความน่าสนใจ และเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เนื้อหาเรียบเรียงจาก ง่ายไปยาก และช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในบทเรียนนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นกว่าเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา ปันทอง (2563: 97) เรื่อง การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกลวิธี STAR วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชญาภา สีนามะ (2556: 75) วิจัยการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาเรื่อง กำหนดการเชิงเส้นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของ นักเรียนที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง กำหนดการเชิงเส้น อยู่ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยออกแบบขึ้น สามารถพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ โดยมีครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะ ส่งผลให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น สามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ตามเป้าหมาย

สรุปผลการวิจัย

ผลการจัดการเรียนการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหา ของโพลยาเรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยสรุป คือ

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่องฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพระหว่างเรียน/หลังเรียนเท่ากับ 79.79/81.48 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่อง ฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 27 คน มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 10.00 คะแนน และค่าเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 23.41 คะแนน และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน พบว่า

หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้โดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่องฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรม การเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 4.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.18 แสดงว่านักเรียน มีความพึงพอใจต่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่องฟังก์ชัน เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานต้นสังกัดควรส่งเสริมให้ครูพัฒนาการสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ทุกสาระการเรียนรู้ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยนำกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาไปใช้ในกิจกรรมตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถแก้ปัญหาได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ (นำไปใช้ประโยชน์ ใคร หน่วยงานใด อย่างไร) ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้น ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรดำเนินการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ และนำการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ โดยใช้เทคนิค หรือสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนและหลังเรียน ดังนั้น ควรสนับสนุนให้ครูสร้างสื่อ และนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้อย่างยิ่งขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีชุดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ อยู่ในระดับมาก จึงควรพัฒนานวัตกรรมการสอนให้เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ โดยพิจารณาความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสนใจของของผู้เรียนให้มากที่สุด เพื่อประสิทธิภาพของนวัตกรรมเป็นสำคัญ

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาไปศึกษาวิจัยในเนื้อหาอื่น ๆ ที่มีความยากและซับซ้อนในการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.2. ควรดำเนินการวิจัยในระดับชั้น และช่วงชั้นอื่น ๆ ที่มีความต้องการการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเร่งด่วน

3.3. ครูควรจัดการเรียนรู้ และพัฒนานวัตกรรมสื่อการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในทุกสาระการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศีกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศีกษาชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุสสหกรณการเกศตรแหงประเทศไทย จักัด.
- กระทรวงศีกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรยนรู้แกนกลางกลุมสาระการเรยนรู้คณิตศาสตร (ฉบับปรึปรึอง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศีกษาชั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุสสหกรณการเกศตรแหงประเทศไทย.
- กุลกาญจน์ สุวรรณรัช. (2556). *การศีกษาผลลัมฤทธิ์ และเจตคติทางการเรยนคณิตศาสตรเรื่อง การชั่งและการตวง ของนักเรียนชั้นประถมศีกษาปีที่ 3 โดยการสอนแนะให้คิด (CGI) ที่เน้นทักษะการเชื่อมโยงระหวางคณิตศาสตร กับชีวิตประจำวัน*. (ปริญญานิพนธ์การศีกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา): บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง. (2555). *การพัฒนาสื่อวัตกรรมทางการศีกษา*. กรุงเทพฯ: เอลโล่การพิมพ์.
- แก้วใจ ชัยศิริ. (2558). *การพัฒนาชุดกิจกรรม เรื่อง จำนวนจริงในรูปกรณท กลุ่มสาระการเรยนรู้คณิตศาสตรสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาหลักสูตรและการสอน), มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*.
- ทวี เทศมาส. (2561). *การผลิตสื่อการเรียนรู้อุปบลราชธานี: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.
- พิชญภา สีนามะ. (2556). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรยนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา เรื่องกำหนดการเชิงเส้น สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 (วิทยานิพนธ์การศีกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตรศีกษา), มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- พลทรัพย์ ฝาดิ. (2562). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรยนรู้ เรื่องภาคตัดกรวย ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาวิทยลัยเชียงใหม่*.
- วาสนา ปินทอง. (2563). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรยนรู้ด้วยกลวิธี STAR วิชาคณิตศาสตร เรื่องลำดับ เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 (การค้นคว้าอิสระการศีกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศีกษา), คณะศีกษาศาสตร: มหาวิทยาลัยนเรศวร*.
- เวชฤทธิ์ อังณะภัทรชจร. (2555). *ครบเครื่องเรื่องควรรู้สำหรับครูคณิตศาสตร*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

ผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS
ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหา
ทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

THE RESULTS OF ACTIVE LEARNING MANAGEMENT INTEGRATED WITH
SSCS PROBLEM SOLVING MODEL ON MATHEMATICS ACHIEVEMENT AND
MATHEMATICAL PROBLEM SOLVING ABILITY OF GRADE 11 STUDENTS

สิริกุล สิงหาบุตร¹, ขนิษฐา พรหมเหลือง² และคมสันตรี ไพบุลย์³
Sirikul Singhabut¹, Khanittha Promluang² and Komsan Treepiboon³
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา¹⁻³
Faculty of Education, Burapha University¹⁻³
E-mail: sirikulsin123@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 14 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 24 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 24 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS กับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS กับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา จำนวน 38 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS จำนวน 3 แผน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การทดสอบทีแบบกลุ่มตัวอย่างเดียว (t-test for One Sample) ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์, ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Abstract

The purposes of this research were; 1) to compare mathematical learning achievement of grade 11 students after using active learning management integrated with SSCS problem solving model of 70 percent criterion, and 2) to compare mathematical problem-solving ability of grade 11 students after using active learning management integrated with SSCS problem solving model of 70 percent criterion. The sample of this research were 38 students of grade 11 from 1 classroom in the first semester of the 2024 academic year at Piboonbumpen Demonstration School, Burapha University. They were randomly selected by cluster random sampling. The instrument used in this research were; 1) three lesson plans, 2) mathematics achievement test, and 3) mathematical problem solving ability test. The data were analyzed by mean, standard deviation and t-test for one sample. The findings were as follows:

1. The mathematics achievement of grade 11 students after obtaining active learning management integrated with SSCS problem solving model was higher than the 70 percent criterion at .05 level of significance.

2. The mathematical problem solving ability of grade 11 students after obtaining active learning management integrated with SSCS problem solving model was higher than the 70 percent criterion at .05 level of significance.

Keyword: Active Learning Management Integrated with SSCS Problem Solving Model, Mathematics Achievement, Mathematics Problem Solving Ability

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานสำคัญตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งต่อมาได้มีการปรับปรุงตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง 2560) ได้กำหนด สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์จัดเป็น 3 สาระ และกำหนดทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ 5 ทักษะ ซึ่งทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์เป็นความสามารถที่จะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: 3) สอดคล้องกับ ศศิธร แม้นสงวน (2559: 165) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากมีจุดหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ต่าง ๆ แล้วผู้เรียนต้องมีทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นความสามารถนำความรู้ทางคณิตศาสตร์ไปใช้งานหรือใช้ในชีวิตจริง โดยทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ที่สำคัญและถือเป็นหัวใจของการเรียนคณิตศาสตร์ คือ การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

สระกรเรยนรู้และทกษะกระบวนกรทงคณตศสตรจะเปนพนฐานทสาคัญและดรรบการบรรจุใหอยในหลกสูตรแกนกลางการศกษาขนพนฐานฯ ซงไดนำมาเปนแนวทงทใชในการจตการเรยนรู้คณตศสตรในสถานศกษาตาง ๆ แลวกตาม แตการจตการเรยนรู้คณตศสตรทผานมากยงไมประสบผลสําเรอยมาก เห็นได้จากผลการประเมนผลการเรยนรู้คณตศสตรตาง ๆ ดังนี้

1. ผลจากการทดสอบทงการศกษาระดบชาติขนพนฐาน (O-NET) วิชาคณตศสตร ในปีการศกษา 2566 (สอบชวงตนปี 2567) แสดงใหเห็นแนวโนมทนํากังวลในดานความสามารถทงคณตศสตรของนกเรยนไทยในระดับตาง ๆ ดังนี้ 1) ระดบขนประถมศกษาปท 6 คะแนนเฉลี่ย 29.96 จากคะแนนเต็ม 100 2) ระดบขนมัธยมศกษาปท 3 คะแนนเฉลี่ย 25.38 จากคะแนนเต็ม 100

และ 3) ระดบขนมัธยมศกษาปท 6 คะแนนเฉลี่ย 19.96 จากคะแนนเต็ม 100 ซงแสดงใหเห็นวคะแนนเฉลี่ยในทุกระดบอยในระดับตํโดยเฉพาะระดบขนมัธยมศกษาปท 6 ทมีคะแนนเฉลี่ยทตํที่สุด และเมื่อยอนกลับไปดูผลการทดสอบของนกเรยนมัธยมศกษาปท 6 ใน 5 ปยอนหลังในปีการศกษา 2561-2565 พบว พบวํนกเรยนขนมัธยมศกษาปท 6 ททั่วประเทศไดคะแนนเฉลี่ย 30.72, 25.41, 26.04, 21.28 และ 21.61 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน (สถาบันทดสอบการศกษาแหงชาติ, 2566) ซงตํกวํเกณฑ์มาตรฐาน

2. ผลจากโครงการประเมนผลนกเรยนระดับนานาชาติ (Programmed for International Student Assessment หรือ PISA) ทประเมนความสามารถของนกเรยนอายุ 15 ปในการใชความรูและทกษะการอ่าน คณตศสตรและวิทยาศาสตร์ในชีวิตจริง โดยมีกรอบการประเมนดานคณตศสตรทเน้นการประเมนความฉลาดรู้ดานคณตศสตร (Mathematical Literacy) ซงครอบคลุมองคประกอบไดแก 1) การแกปญหาและการใหเหตุผล 2) เนื้อหาทงคณตศสตร และ 3) บริบท (Context) ซงพบว่า ผลการประเมน PISA 2022 มีคะแนนเฉลี่ยดานคณตศสตรของนกเรยนไทยอยท 394 คะแนน เมื่อยเทียบกัค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD ซงมีคะแนนมาตรฐานอยท 472 คะแนน พบวอยตํกวํค่ามาตรฐานอย 78 คะแนน และยงพบว่าคะแนนเฉลี่ยดานคณตศสตรมีคะแนนเฉลี่ยลดลง 25 คะแนน เมื่อยเทียบจากการประเมน PISA 2018 (สถาบันสงเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2568: 35) เมื่อยพิจารณาลกกลงไป ถึงผลการประเมนดานคณตศสตรตามระดับสมรรถนะตาง ๆ โดยผลจากการประเมน PISA 2022 สําหรับผลการประเมนของประเทศไทย พบว มีนกเรยนไทยทมีสมรรถนะดานคณตศสตรตั้งแตระดับพนฐาน (ระดับ 2) ขนไปอยเพียง 32% ซงเปนจํานวนทนอยกวํกลุ่มประเทศสมาชิก OECD อยประมาณครึ่งหนึ่หนึ่ โดยระดับสมรรถนะดานคณตศสตรแบงเปน 6 ระดับ เริ่มจากระดับตํสุดทระดับ 1 จนถึงสูงที่สุดทระดับ 6 ซงในระดับ 2 เปนระดับพนฐานทนกเรยนเริ่มแสดงวรูและสามารถใชประโยชนจากความรูในชีวิตจริงได แตหากสมรรถนะตํกวํระดับ 2 ลงไปจตวํเปนกลุ่มเสี่ยงทแสดงวํนกเรยนมีความสามารถไม่ถึงระดับพนฐาน (สถาบันสงเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2568: 53-54)

จากผลการประเมन्दังกลาวข้างตนแสดงใหเห็นวประเทศไทยยงคงไมประสบผลสําเรอยในการเรยนคณตศสตร ทั้งนี้นกเรยนไทยโดยเฉพาะอยางยงนกเรยนในขนมัธยมศกษาทอนปลาย ส่ว

ใหญ่ยังด้อยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วย หากพิจารณาความสามารถดังกล่าวในระดับสถานศึกษาของโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าคะแนนจากการทดสอบ O-NET ในปีการศึกษา 2560, 2561 และ 2562 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 44.91, 51.81 และ 48.28 ตามลำดับ ไม่ถึงร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2563) และในปีต่อมาทางกระทรวงศึกษาธิการให้มีการสอบ O-NET ให้เป็นไปตามความสมัครใจ ทำให้มีนักเรียนเข้าสอบเพียงส่วนน้อย ซึ่งผลการทดสอบนั้นไม่สะท้อนผลในภาพรวม ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนจากครูผู้สอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2565-2566 มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 67.14 และ 65.68 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ในระดับดี (ที่ร้อยละ 70 ขึ้นไป) โดยหากพิจารณาเพิ่มเติมในแต่ละเนื้อหา พบว่าในเนื้อหาเรื่องลำดับ มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 65.56 และ 64.05 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยในภาพรวมและยังคงต่ำกว่าเกณฑ์ในระดับดี (ที่ร้อยละ 70 ขึ้นไป) ประกอบกับผู้วิจัยได้ไปสำรวจปัญหาเพิ่มเติม โดยการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในรายวิชาคณิตศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” ฯ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ต่ำกว่าที่คาดหวังไว้ที่ร้อยละ 70 ขึ้นไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบทเรียน เรื่องลำดับและอนุกรม ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจและมีความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์ร่วมด้วย โดยครูพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถแก้โจทย์ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่องลำดับได้ดีเท่าที่ควร จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนคณิตศาสตร์ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กล่าวว่าในเนื้อหาเรื่อง ลำดับ มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการใช้สูตร อาทิ พจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตและพจน์ทั่วไปของลำดับเรขาคณิต เป็นต้น อีกทั้งยังเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแก้โจทย์ปัญหาที่มีความซับซ้อน ซึ่งนอกจากที่ผู้เรียนต้องมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาและสูตรที่เป็นนามธรรมแล้ว นักเรียนยังต้องสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ครูพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถนำความรู้มาใช้ได้เมื่อเจอโจทย์ปัญหาที่มีความซับซ้อน โดยไม่สามารถเลือกใช้สูตรหรือพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิตหรือของลำดับเรขาคณิตได้ อีกทั้งยังมีนักเรียนจำนวนมากที่ไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นแก้ปัญหานั้นอย่างไรไม่สามารถบอกได้ว่าต้องดำเนินการเช่นไร หรือควรทำสิ่งใดก่อนหรือหลัง เพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบของปัญหา จึงส่งผลให้นักเรียนส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้เป็นผลสำเร็จได้และยังไม่สามารถแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ด้อยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และยังส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์อยู่ในเกณฑ์ที่น้อยกว่าในระดับดีขึ้นไป (พัสกร แนวปราณีต, สัมภาษณ์, 15 กันยายน 2566)

จากที่กล่าวไปข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงการไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” ฯ ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุความคุ้นเคยในการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของครูที่ยังคงจัดการเรียนรู้เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน

นักเรียนเรียนจากครู ทำโจทย์ตามตัวอย่าง และหาคำตอบที่ถูกเพียงคำตอบเดียว (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2555: 45) สอดคล้องตามที่ อัมพร ม้าคนอง (2559: 13) ได้กล่าวว่า จากอดีตที่ผ่านมา การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนมุ่งให้นักเรียนได้รับความรู้ทางคณิตศาสตร์ที่เน้นเนื้อหา และการทำงานตามขั้นตอนหรือกระบวนการที่ผู้สอนยกตัวอย่างหรือทำให้ดู ในส่วนของการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางคณิตศาสตร์สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ง่าย ๆ ใกล้ตัว เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของวิชาคณิตศาสตร์ยังมีไม่มากเท่าที่ควร

แนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าว ควรเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2553: 12) ได้แนะนำแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ โดยยึดหลักว่านักเรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยจัดวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ให้นักเรียนได้ลงมือศึกษาค้นคว้า คิดแก้ปัญหา ปฏิบัติงาน เพื่อสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง โดยมีครูเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนจัดสถานการณ์ให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ โดยรูปแบบหนึ่งที่สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าว คือ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่ง บัญญัติ ชำนาญกิจ (2549: 4) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนจะต้องเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผ่านการพูดคุย การเขียน การอ่าน การสะท้อนคิด หรือการตั้งคำถาม หรือเป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนเกิดการเคลื่อนไหว นำตื่นเต้น สนุกสนาน สอดคล้องกับความสนใจของตนเอง ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การกระตุ้น เป็นขั้นที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นและความพร้อมในการเรียน เชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับประสบการณ์ใหม่ เพื่อให้นักเรียนได้จัดระบบองค์ความรู้ของตนเอง ขั้นที่ 2 การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม เป็นขั้นที่นักเรียนทำการจัดกลุ่ม ได้ลงมือทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่มจนได้ข้อสรุปหรือองค์ความรู้ใหม่ ขั้นที่ 3 การอภิปรายและสรุป เป็นขั้นที่นักเรียนได้นำเสนอ สะท้อนคิด และอภิปรายสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยมีการสรุปความคิดรวบยอด และประเด็นอื่น ๆ ที่สำคัญที่เกิดจากการอภิปรายของนักเรียนในชั้นเรียน และขั้นที่ 4 การประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่นักเรียนนำองค์ความรู้ใหม่ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ใหม่ โดยผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อช่วยยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกสามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ได้ ซึ่งเห็นได้จากงานวิจัยของพูลศรี ทองวิเศษ และคณะ (2562: 202) ได้ทำการวิจัยเรื่องผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และเมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้แบบเชิงรุก เรื่อง อสมการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 60

นอกจากแนวทางจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่ถือเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยให้นักเรียนพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ให้ดีขึ้นแล้ว แต่อาจยังไม่เพียงพอไม่ช่วยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้เพียงพอ เนื่องด้วยยังไม่ได้เน้นกระบวนการแก้ปัญหาหรือขั้นตอน

ของการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบ ตามที่นักการศึกษาได้เสนอแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ไว้ ดังนี้ 1) การสอนกระบวนการแก้ปัญหา (Teaching about problem solving) เป็นการสอนให้ผู้เรียนเข้าใจ และเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหา (Baroody, 1993; Kilpatrick, 1989 อ้างใน อัมพร ม้าคนอง, 2559: 47) และ 2) การสอนให้แก้ปัญหา (Teaching for problem solving) เป็นการสอนที่เน้นการประยุกต์ใช้ความรู้และทักษะที่เรียนรู้มาแล้วจึงนำเสนอปัญหา นักเรียนได้รับการฝึกขั้นตอนย่อย ๆ ก่อนที่จะได้แก้ปัญหา แนวทางนี้ไม่ได้มุ่งเพียงการเรียนรู้ขั้นตอนที่หลากหลาย แต่ยังเรียนรู้การประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลาย (Baroody, 1993; Stanic & Kilpatrick, 1989 อ้างใน ศศิธร แม้นสงวน, 2559: 168) ดังนั้น ครูจึงควรส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้การแก้ปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาไปพร้อม ๆ กัน สอดคล้องตามที่ นพพร แหยมแสง และอุไร ชีรัมย์ (2564: 220) ได้กล่าวว่า ในการเริ่มพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะและกระบวนการแก้ปัญหาผู้สอนจะต้องสร้างพื้นฐานให้ผู้เรียนเกิดความคุ้นเคย กับกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งมีอยู่แล้ว 4 ขั้นตอน จึงฝึกทักษะในการแก้ปัญหา และอัมพร ม้าคนอง (2559: 48) ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาว่าจะต้องเน้นที่การคิดวิเคราะห์ข้อมูลในปัญหาหรือสถานการณ์ที่กำหนด เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการทำความเข้าใจหรือวิเคราะห์ปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวิเคราะห์ปัญหาที่ไม่คุ้นเคย ความเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้จะทำให้ผู้เรียนเห็นแนวทางหรือวิธีการในการแก้ปัญหา สามารถแก้ปัญหาและขยายความคำตอบได้ โดยจะทำให้เกิดประสบการณ์ที่มีค่าในการแก้ไขปัญหาและสามารถนำประสบการณ์เหล่านี้ไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตจริง อันซับซ้อนมากขึ้นได้ ทั้งนี้ รูปแบบการแก้ปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจจะนำมาช่วยในการส่งเสริมในการแก้ปัญหา คือ รูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS (Pizzini, Shepardson, & Abell 1989: 523-534) เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาย่างเป็นขั้นตอน เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติการค้นหาปัญหา แก้ปัญหา สร้างคำตอบและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน โดยขั้นตอนของรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 การค้นหาปัญหา (Search: S) ขั้นที่ 2 การแก้ปัญหา (Solve: S) ขั้นที่ 3 การสร้างคำตอบ (Create: C) และขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share: S) (Pizzini, Shepardson, & Abell, 1989: 530-532)

ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยนำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การกระตุ้น 2) การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม 3) การอภิปรายและสรุป และ 4) การประยุกต์ใช้ มาสอดคล้องด้วยรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ในขั้นตอนของการประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” ฯ ในเนื้อหาเรื่อง ลำดับ ซึ่งมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแก้โจทย์ปัญหาต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูคณิตศาสตร์และผู้ที่สนใจนำไปใช้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS กับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS กับเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอมือชลบุรี จังหวัดชลบุรี แผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 4 ห้องเรียน โดยมีนักเรียน 144 คน ซึ่งทางโรงเรียนได้จัดนักเรียนของแต่ละห้องแบบละความสามารถ

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา อำเภอมือชลบุรี จังหวัดชลบุรี จำนวน 38 คน ที่ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS เรื่อง ลำดับ จำนวน 3 แผน ใช้เวลา 10 คาบ ซึ่งแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นและได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน พบว่าผลจากการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ แบบปรนัย จำนวน 20 ข้อ โดยใช้ทดสอบหลังเรียน ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์นี้ได้ถูกสร้างขึ้นจำนวน 40 ข้อ และได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน โดยพบว่าค่าความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 จากนั้นจึงนำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบ และนำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนก โดยเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป ซึ่งแบบทดสอบที่คัดเลือกมามีจำนวน 20 ข้อ แล้วนำแบบทดสอบที่คัดเลือกแล้วจำนวน 20 ข้อนั้นไปหาค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับแบบอิงเกณฑ์ โดยวิธีของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน พบว่า ข้อสอบที่คัดเลือกทั้ง 20 ข้อนี้มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.47-0.82 และค่าอำนาจจำแนก

ตั้งแต่ 0.26-0.63 และค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.86 จากนั้นจึงนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ที่ผ่านการคัดเลือกและหาคุณภาพแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบทดสอบวัดความสามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ แบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ โดยใช้ทดสอบหลังเรียนซึ่งแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์นี้ได้ถูกสร้างขึ้นมาจำนวน 6 ข้อ และได้ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผ่านการตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด (IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนโดยพบว่าค่าความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 จากนั้นจึงนำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบและนำแบบทดสอบมาวิเคราะห์หาความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกโดยเลือกข้อสอบที่มีค่าความยากง่าย ตั้งแต่ 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไปซึ่งแบบทดสอบที่คัดเลือกมามีจำนวน 3 ข้อ แล้วจึงนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับ โดยวิธีหาสัมประสิทธิ์แอลฟาโดยใช้สูตรครอนบัค (Cronbach) พบว่าข้อสอบที่คัดเลือกมาทั้ง 3 ข้อนี้มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ 0.51-0.66 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.25-0.26 และค่าความเชื่อมั่นของข้อสอบทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.79 จากนั้นจึงนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ลำดับ ที่ผ่านการคัดเลือกและหาคุณภาพแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยทำการชี้แจงจุดประสงค์และบทบาทหน้าที่ของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถปฏิบัติตนได้ถูกต้อง
2. ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างตามแผนการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS เรื่อง ลำดับ ที่ได้เตรียมการไว้จำนวน 10 คาบ
3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และวัดความสามารถในการปัญหาทางคณิตศาสตร์กับกลุ่มตัวอย่างหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนรู้
4. ผู้วิจัยทำการตรวจให้คะแนนจากแบบทดสอบ โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดไว้ แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลคะแนนจากทั้งแบบทดสอบมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 4.1 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการแก้ปัญหาแบบ SSCS กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยการวิเคราะห์ค่าที่แบบ t-test for One Sample
- 4.2 เปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการกับการแก้ปัญหาแบบ SSCS กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ด้วยการวิเคราะห์ค่าที่แบบ t-test for One Sample

ผลการววจย

ผลการวเคราะหขอมูล

ในการววจยครังนั้ ววจยได้แบงการนําเสนอผลการวเคราะหขอมูลออกเปน 2 ตอน ดังนั้

ตอนที่ 1 ผลการวเคราะหผลสัมฤทธิ์ทางเรยนคณิตศาสตร

ววจยได้เปรยบเทยบผลสัมฤทธิ์ทางเรยนคณิตศาสตรของนกเรยนชนั้มัธยมศีกษาปทท 5 หลังได้รับการจ้ดการเรยนรู้เชงรุกรวมกับรูปแบบการแก้ปญหาแบบ SSCS กับเกณฑร้อยละ 70 โดย ววจยนําคะแนนที่ได้จากการทําแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางเรยนคณิตศาสตรภายหลังการจ้ดการเรยนรู้มาทําการเปรยบเทยบด้วยค่าสถิติทดสอบทท ผลการวเคราะหขอมูลแสดงดังตารางทท 1 ดังนั้

ตารางทท 1 ผลการเปรยบเทยบผลสัมฤทธิ์ทางเรยนคณิตศาสตร กับเกณฑร้อยละ 70

การทดสอบ	<i>n</i>	<i>df</i>	คะแนน เต็ม	$\bar{x}$	μ_0 (ร้อยละ 70)	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
คะแนนผลสัมฤทธิ์ ทางการเรยนคณิตศาสตร	38	37	20	15.16	14	3.365	2.121*	.020

* $p < .05$

จากตารางทท 1 พบว่า มืคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรยนคณิตศาสตร เท้ากับ 15.16 คะแนน ส่วนเปรยงเบนมาตรฐาน เท้ากับ 3.365 และเมือทดสอบสมมติฐานพบว่ามืคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรยนคณิตศาสตรสูงกว่าเกณฑร้อยละ 70 อย่างมืนัยสําคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 2 ผลการวเคราะหความสามารถในการแก้ปญหาทางคณิตศาสตร

ววจยได้เปรยบเทยบความสามารถในการแก้ปญหาทางคณิตศาสตรของนกเรยนชนั้มัธยมศีกษาปทท 5 หลังได้รับการจ้ดการเรยนรู้เชงรุกรวมกับรูปแบบการแก้ปญหาแบบ SSCS กับเกณฑร้อยละ 70 โดย ววจยนําคะแนนที่ได้จากการทําแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปญหาทางคณิตศาสตรภายหลังการจ้ดการเรยนรู้มาทําการเปรยบเทยบด้วยค่าสถิติทดสอบทท (t-test for One Sample) ผลการวเคราะหขอมูลแสดงดังตารางทท 2 ดังนั้

ตารางทท 2 ผลการเปรยบเทยบความสามารถในการแก้ปญหาทางคณิตศาสตร กับเกณฑร้อยละ 70

การทดสอบ	<i>n</i>	<i>df</i>	คะแนน เต็ม	$\bar{x}$	μ_0 (ร้อยละ 70)	<i>s</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
คะแนนความสามารถในการ แก้ปญหาทางคณิตศาสตร	38	37	24	17.89	16.8	3.186	2.118*	.020

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เท่ากับ 17.89 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.186 และเมื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า มีคะแนนความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และดำเนินการวิจัยนั้นมีลักษณะที่เน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ได้จากการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติร่วมกันกับเพื่อน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ผ่านประสบการณ์ที่หลากหลายทั้งจากการฟัง พูด อ่าน เขียน คิด และสร้างข้อสรุป รวมถึงมีการอภิปรายและให้ผู้เรียนได้สะท้อนความคิด คิดและไตร่ตรองในสิ่งที่เรียนรู้ และได้มีการส่งเสริมให้นักเรียนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ซึ่งสอดคล้องตามที่ พิมพันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข (2560: 3) ที่ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่าการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีลักษณะสำคัญคือ ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมในหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อให้ นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง นักเรียนจะได้มีการนำเสนอมากกว่าเป็นผู้รับฟังความรู้จากครูเพียงอย่างเดียว และสอดคล้องตามที่ เวชฤทธิ์ อังกะนภัทขจร (2558: 17) กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้เชิงรุกว่าเป็นกิจกรรมที่นักเรียนเป็นผู้กระทำ หรือปฏิบัติด้วยตนเอง ด้วยความกระตือรือร้น เช่น ได้คิด ค้นคว้า ทดลอง รายงาน ทำโครงการ สัมภาษณ์ แก้ปัญหา ฯลฯ ได้ใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง ครูทำหน้าที่เตรียมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ จัดสื่อสิ่งเร้าเสริมแรงให้คำปรึกษาและสรุปสาระการเรียนรู้ร่วมกัน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าด้วยลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่ใช้ในงานวิจัยนี้นั้นส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ได้ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้รับการพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับที่ Silberman (1996: 11) ที่กล่าวว่า นักเรียนที่เกิดการเรียนรู้จากความรู้และประสบการณ์ของนักเรียนที่เคยมี ผ่านการคิดและลงมือปฏิบัติ จะทำให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ได้ และสอดคล้องกับ Bonwell and Eison (1991: 2-3) กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกบางประการไว้ว่า ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาที่สอนอย่างลึกซึ้งและถูกต้อง เกิดความคงทนและถ่ายโยงความรู้ได้ดี เนื่องจากการเรียนรู้เชิงรุกเน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่มีความสุขท้าทายและเข้าใจให้ติดตามอยู่เสมอ มีความเชื่อมโยงกับความรู้เดิมและส่งเสริมความจำในระยะยาว พัฒนาทักษะความคิดระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพ และหากเมื่อพิจารณาตามขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์ขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกระตุ้น 2) การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม 3)

การอภิปรายและสรุป และ 4) การประยุกต์ใช้ ในแต่ละขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขึ้นนั้น เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และส่งเสริมให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ที่ดีได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุธาสนี นามนวล (2564: 68) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ค่ากลางของข้อมูล ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน หลังการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS สูงกว่าก่อนการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS กับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันจนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ของตนเอง แล้วให้ผู้เรียนได้นำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ผ่านขั้นตอนการแก้ปัญหาแบบ SSCS ซึ่งประกอบด้วย การค้นหาปัญหา การแก้ปัญหา การสร้างคำตอบ และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน เมื่อพิจารณาขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 1) การกระตุ้น 2) การปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม 3) การอภิปรายและสรุป และ 4) การประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะขั้นตอนของการประยุกต์ใช้ที่ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS มาร่วมด้วยโดยให้นักเรียนนำองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ร่วมกันเป็นกลุ่มผ่านขั้นตอนการแก้ปัญหาแบบ SSCS 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การค้นหาปัญหา (Search: S) 2) การแก้ปัญหา (Solve: S) 3) การสร้างคำตอบ (Create: C) และ 4) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share: S) ทั้งนี้เพื่อช่วยส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Schrorder & lester (1989: 31-33 อ้างถึงในเวชฤทธิ์ อังกะภักทรขจร, 2555: 112) ที่กล่าวว่าผู้สอนควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะกระบวนการแก้ปัญหาของผู้เรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ หรือการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มย่อย เนื่องจากช่วยให้ผู้เรียนได้พูดคุยแลกเปลี่ยน สื่อสารถึงยุทธวิธีแก้ปัญหาและกระบวนการแก้ปัญหาของตนให้แก่ผู้อื่น ได้สะท้อนความคิดเห็น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ และผู้สอนควรให้ความรู้และสนับสนุนผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติแก้ปัญหาตามขั้นตอนหรือกระบวนการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ โดยสำหรับในงานวิจัยนี้มีการส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ด้วยรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ปัญหา วางแผนการแก้ปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ สามารถเขียนวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนจนสามารถสื่อสารกับเพื่อนร่วมชั้นเรียนได้อย่างเข้าใจ ส่งผลให้ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับการแก้ปัญหาแบบ SSCS สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ ภัคดิพงษ์ (2557: 82) ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ที่มีผลต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการ

เรียนคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับรูปแบบ SSCS สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษิตินาถ จันทูมา (2565: 127) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับรูปแบบ SSCS ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง ปริมาตรและความจุของทรงสี่เหลี่ยมมุมฉาก หลังได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับรูปแบบ SSCS สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรส่งเสริมให้สถานศึกษา นำการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ เพื่อช่วยส่งเสริมและกระตุ้นความสนใจและความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนให้สูงขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้วิจัยพบว่า ในช่วงแรกของการจัดการเรียนรู้ ในขั้นที่ 2 ของการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม และขั้นที่ 3 การอภิปรายและสรุปผล มีนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มที่ต้องสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง จึงมีความไม่มั่นใจในคำตอบหรือข้อสรุปที่เป็นความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในจากกลุ่มของตนเอง และไม่กล้าแสดงออกเมื่อต้องนำเสนอหน้าชั้นเรียน เนื่องจากเกิดความไม่มั่นใจในคำตอบหรือข้อสรุปของตนเอง ครูจำเป็นต้องกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความมั่นใจและกล้าที่จะแสดงออกหน้าชั้นเรียน โดยไม่ต้องกลัวความผิดพลาด

2. ผู้วิจัยพบว่า ในระหว่างการจัดการเรียนรู้ในขั้นที่ 4 การประยุกต์ใช้ ซึ่งครูได้นำเสนอปัญหาทางคณิตศาสตร์แล้วให้นักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS นั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share: S) มีนักเรียนบางส่วนไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเพราะกลัวความผิดพลาด ดังนั้นครูควรให้กำลังใจ และสร้างบรรยากาศภายในห้องเรียนให้เป็นมิตรที่เหมาะสมแก่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3. ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนสามารถฝึกการวิเคราะห์โจทย์ วางแผนการแก้ปัญหา และดำเนินการแก้ปัญหาได้ดีขึ้น หากให้นักเรียนได้ฝึกแก้ปัญหาจากง่ายไปหายาก ดังนั้นครูควรจัดเรียง

การนำเสนอโจทย์จากง่ายและไม่มีความซับซ้อนให้กับผู้เรียนก่อน เมื่อผู้เรียนสามารถทำได้แล้ว ครูจึงค่อยเพิ่มระดับความยากและความซับซ้อนของโจทย์ปัญหาที่มากขึ้น

4. ผู้วิจัยพบว่า เมื่อนำเสนอปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้นักเรียนและให้นักเรียนดำเนินการแก้ปัญหาตามรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS นั้นจะต้องใช้เวลานานพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น (Share: S) ที่ค่อนข้างใช้เวลานานมาก ดังนั้นครูจำเป็นต้องกำหนดเวลาและบริหารเวลาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น มิฉะนั้นอาจจะทำให้ใช้เวลาในขั้นตอนนี้มากจนเกินไปและอาจจะเบียดบังเวลาการทำกิจกรรมที่เหลืออยู่

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

3.1 ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์อื่น ๆ เช่น ความน่าจะเป็น เป็นต้น

3.2 ควรมีการศึกษาผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกร่วมกับรูปแบบการแก้ปัญห่อื่น ๆ หรือเทคนิคอื่น ๆ เช่น กระบวนการแก้ปัญหาแบบ KWDL เป็นต้น

3.3 ควรมีการนำรูปแบบการแก้ปัญหาแบบ SSCS ไปใช้ร่วมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน การสอนแบบแนะให้รู้คิด เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กษิตินาถ จันทมา. (2565). *ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการแบบเปิดร่วมกับรูปแบบ SSCS ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5*. (วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์): คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นพพร แหยมแสง และ อุไร ชีรัมย์. (2564). *พฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ 1*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บัญญัติ ชำนาญกิจ. (2549). *จึงจำเป็นต้องจัดการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ในระดับอุดมศึกษา*. *วารสารการจัดการความรู้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 1(1), 3-7.
- เบญจวรรณ ภัคดิพงษ์. (2557). *ผลการจัดการเรียนรู้แบบ SSCS ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์), คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พัสกร แนวปราณีต. (15 กันยายน 2566), อาจารย์กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์. โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ”มหาวิทยาลัยบูรพา, สัมภาษณ์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2560). *ทักษะ 7C ของครู 4.0*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พูลศรี ทองวิเศษ, ชนิศรรา เลิศอมรพงษ์ และชานนท์ จันทรา. (2562). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้การเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์และมโนทัศน์ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรมอุตสาหกรรม*, 18(2), 197-206.
- วาสนา เจริญไทย. (2557). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา), คณะวิทยาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เวชฤทธิ์ อังกะนัทรขจร. (2555). *ครบเครื่องเรื่องควรรู้ สำหรับครูคณิตศาสตร์: หลักสูตร การสอน และการวิจัย*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- เวชฤทธิ์ อังกะนัทรขจร. (2558). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศศิธร แม้นสงวน. (2559). *พฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ 2*. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). *สรุปผลการทดสอบทางการศึกษา ระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 10 มีนาคม 2563, จาก <https://www.niets.or.th/th/content/view/25620#flipbook-flipbookContainer/1/>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2555). *การวัดผลประเมินผล วิทยาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.). (2565). *ผลการประเมิน PISA 2022*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 10 มีนาคม 2568 จาก [https:// pisathailand.ipst.ac.th/](https://pisathailand.ipst.ac.th/).
- สถาพร พุทธิภูมิ. (2555). คุณภาพผู้เรียน...เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ Quality of students derived from active learning process. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*, 6(2), 1-13.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *ระบบตรวจ ติดตามและประเมินผล สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการปี 2563*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 10 มีนาคม 2568, จาก https://sp.moe.go.th/sp_2563/info/?module=page_sch&school_id=14200111.

- สุธาสนี นามนวล (2564). *การจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ SSCS เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ความน่าจะเป็น ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน), คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- อัมพร ม้าคนอง. (2554). *ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ :การพัฒนาเพื่อการพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ม้าคนอง. (2559). *ทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์: การพัฒนาเพื่อพัฒนาการ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Bonwell, C.C.; & Eison.J. A. (1991). *Active Learning: Creative Excitement in the Classroom*.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient Alpha and the Internal Structure of Tests. *Psychometrika*, 16(3), 297-334.
- Kuder, G. and Richardson, M. (1937). The Theory of Estimation of Test Reliability. *Psychometrika*, 2(3), 151-160.
- Pizzini, E. L., & Shepardson., & Abell, S. K. (1989, September). A Rationale for and Silberman, M. (1996). *Active Learning*. Boston: Allyn & Bacon.
- Pizzini, E. L., Shepardson, D. P., & Abell, S. K. (1989). A rationale for and the development of a problem solving model of instruction in science education. *Science Education*, 73(5), 523-534.

การศทกษาสภาพการใชัเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรยนในสังกัด
สํานักงานเขตพททที่การศทกษามัธยมศทกษาสุรทน
THE STUDY OF INFORMATION TECHNOLOGY FOR ADMINISTRATION
OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE SURIN

คทาวุฑ คละ¹, อุดมเดช ทาระหอม² และชวนคท มะเสนะ³
Khatawut Khala¹, Udomdej Tharakhom² and Chuankit Masena³
หลักรุตรครุศาสตรมหาบัณฑท สาขาวิชาการบริหารการศทกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี¹⁻³
Master of Education Program in Educational Administration,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
E-mail: khatawutball@gmail.com

ได้รับบทความ: 21 ตุลาคม 2567; แกัไขบทความ: 24 กรรฎาคม 2568; ตอบรับศททิพท: 24 กรรฎาคม 2568

บทคัดยอ

การวทจยครังนัมีวตัฎประสงค 1) เพื่อศทกษาสภาพการใชัเทคโนโลยีสารสนเทศตามความคทเห็นของผูับริหารและครุในโรงเรยนสังกัด สํานักงานเขตพททที่การศทกษามัธยมศทกษาสุรทน 2) เพื่อเปรยบเทยบทความคทเห็นของผูับริหารและครุเกยวกับสภาพการใชัเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรยนสังกัดสํานักงานเขตพททที่การศทกษามัธยมศทกษาสุรทน จําแนกตามสถานภาพดําแทน และขนาดโรงเรยน 3) เพื่อศทกษาแนวทางการใชัเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรยนสังกัดสํานักงานเขตพททที่การศทกษามัธยมศทกษาสุรทน กลุ่มตัวอย่างที่ใชัคื ผูับริหารและครุในโรงเรยนสังกัดสํานักงานเขตพททที่การศทกษามัธยมศทกษาสุรทน จํานวนทังสิน 314 คน ใชัวธีการการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่จันตามสัดส่ว โดยใหัขนาดโรงเรยนเป็นจันภูมิ แล้วกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครซึ่และมอ์แกน เครื่งมือที่ใชั เป็นแบบสอบถาม ซึ่มีค่าความเชื่อกัน ทังฉบับเท่ากับ .91 สถิตทที่ใชัในการวเคราะห้ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วเบยงเบนมาตรฐาน การทดสอบท (t-test) และการทดสอบเอฟ (F-test) และการเปรยบเทยบทความแตกต่างเป็นรายคู้ตามวธีของเชฟเฟ

ผลการวทจยพบว่

- 1) สภาพการใชัเทคโนโลยีสารสนเทศตามความคทเห็นของผูับริหารและครุในโรงเรยนสังกัดสํานักงาน เขตพททที่การศทกษามัธยมศทกษาสุรทน พบว่ โดยรวมอยู่ในระดับ มาก
- 2) ผลการเปรยบเทยบทความเห็นเกยวกับสภาพการใชัเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรยนตามความคทเห็นของผูับริหารและครุในโรงเรยนสังกัดสํานักงานเขตพททที่การศทกษามัธยมศทกษาสุรทน จําแนกตามดําแทน พบว่ โดยรวมแตกต่างกันอย่กนอย่างมีนัยสําคัญทางสถิตทที่ระดับ .05 จําแนกตามประสภารณการทํางาน พบว่ โดยรวมแตกต่างกันอย่กนอย่างมีนัยสําคัญทางสถิตทที่ระดับ .01 จําแนกตามขนาดโรงเรยน พบว่ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

3) แนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของผู้บริหารและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์พบว่า ควรมีการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วสูงขึ้น ควรจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้เพียงพอและควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน

คำสำคัญ : เทคโนโลยีสารสนเทศ, การบริหารโรงเรียน, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

Abstract

This research aimed to: 1) study the condition of information technology use according to the opinions of administrators and teachers in schools under the Surin Secondary Educational Service Area Office; 2) compare the opinions of administrators and teachers regarding the condition of information technology use in schools, categorized by position and school size; 3) explore development guidelines for the use of information technology in school administration under the Surin Secondary Educational Service Area Office. The sample consisted of 314 administrators and teachers from schools under the Surin Secondary Educational Service Area Office, selected using stratified random sampling based on school size. The sample size was determined according to the Krejcie and Morgan table. The tool used was a questionnaire, which had a reliability coefficient of .91. The statistical methods used for data analysis included percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. If significant statistical differences were found, pairwise comparisons were conducted using Scheffé's method.

The Research findings were as follows.

1) The condition of information technology use according to the opinions of administrators and teachers in schools under the Surin Secondary Educational Service Area Office was found to be at a high level overall.

2) The comparison of opinions regarding the condition of information technology use in school administration by position showed significant statistical differences at the .05 level. By work experience, significant statistical differences were found at the .01 level. By school size, there were no significant differences overall.

3) Development guidelines for the use of information technology in administration by administrators and teachers in schools under the Surin Secondary Educational Service Area Office indicated the need for higher-speed internet infrastructure, adequate allocation of modern materials and technology tools, and development of personnel regarding the use of information technology in schools.

Keywords: Information Technology, School Management, Surin Secondary Educational Service Area Office

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมและความเป็นอยู่ของมนุษย์เป็นไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สภาพความเป็นอยู่ของสังคมเมืองมีการพัฒนาใช้ระบบสื่อสารโทรคมนาคมเพื่อติดต่อสื่อสารให้สะดวกขึ้น เสริมสร้างความเท่าเทียมในสังคมและทำให้มีการกระจายโอกาสการเรียนรู้ มีการใช้ระบบการเรียนการสอนทางไกล ดังนั้นการศึกษาถึงบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องเร่งดำเนินการเพื่อให้ได้แนวทางในการส่งเสริมและการกำหนดนโยบายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ให้เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน และสนองกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2545 : 37-38) ด้านการบริหารเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา อีกทั้งยังทำให้ระบบการบันทึก การจัดเก็บ การเรียกใช้ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ

เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการบริหารงานอย่างมากและผลการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้องค์หรือหน่วยงานต่างๆ ต้องเรียนรู้ ปรับตัว และนำเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมและทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานในองค์กรหรือหน่วยงานของตน และเพื่อเป็นการสนองเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545 : 37 - 38) ด้านการบริหารเกี่ยวกับการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา อีกทั้งยังทำให้ระบบการบันทึก การจัดเก็บ การเรียกใช้ และการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ในด้านการศึกษาพบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศจะมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและผู้เรียนสำคัญที่สุด ดังนั้นการจัดการศึกษายุคปัจจุบันจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญต่อการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อให้การพัฒนาประเทศมีความเท่าทันกับโลกในยุคปัจจุบัน

ปัจจุบันสารสนเทศมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการจัดการในสถานศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องในการใช้เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจของผู้บริหาร นอกจากนี้สารสนเทศยังเป็นองค์ประกอบ สำคัญของการศึกษาและกระบวนการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาทุกแห่งต้องมีห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดเก็บและเผยแพร่สารสนเทศที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน และเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียนหากผู้สอนและผู้เรียนสามารถเข้าถึงและได้รับสารสนเทศที่เหมาะสม ก็จะส่งผลให้การศึกษาในสาขาต่าง ๆ ก้าวหน้าเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มี คุณภาพตามมาตรฐาน และที่สำคัญสถานศึกษาจะต้องมีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน สะดวกในการ

สืบค้นเพื่อใช้สำหรับบริการจัดการการศึกษา การวางแผนการศึกษา การวางแผนงบประมาณ และเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับการตัดสินใจสั่งการของผู้บริหาร สารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ประกอบด้วย ระบบสารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้อง กับภาพรวมของสถานศึกษาทั่ว ๆ ไป สภาพเศรษฐกิจ การเมืองสังคม ความต้องการของชุมชน สภาพ การบริการและการจัดการตามโครงสร้างและภารกิจ ปฏิทินปฏิบัติงานของสถานศึกษา กิจกรรม ประจำวันของสถานศึกษา ระบบเอกสารที่จำเป็นในสถานศึกษา จำนวนบุคลากร จำนวนนักเรียนใน ภาพรวม และข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นฐานข้อมูลหลักในการบริหารจัดการ ระบบสารสนเทศที่ที่เกี่ยวข้อง กับผู้เรียน ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ เป็นการ จัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนการวัดและประเมินผล การพัฒนา กิจกรรมแนะแนว และการพัฒนากิจกรรมการพัฒนาผู้เรียนที่เกี่ยวกับการกำหนดรายวิชา การกำหนด หลักสูตร การจัดทำแผนการเรียนการสอน บันทึกผลการเรียนของนักเรียนแต่ละคน การรายงานผล การเรียน กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมชน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนแต่ละคน ระบบ สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ เป็นระบบสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่มีให้อยู่ในระบบ เดียวกัน เป็นระบบที่มีการประมวลผล มีการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เป็น แหล่งรวมของข้อมูลทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และที่สำคัญระบบสารสนเทศเพื่อการ บริหารจัดการจะต้อง ตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลที่ครบถ้วนถูกต้อง การสั่งการ ตัดสินใจ วางแผน หรือบริหารงานในทุกคนของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก นักเรียน ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการจัดการศึกษา

หลักการและเหตุผลดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์อีกทั้งผู้วิจัยมีหน้าที่ เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศทั้ง 4 ระบบ ได้แก่ ระบบฐานข้อมูลนักเรียนรายบุคคล (SMIS) และ ข้อมูลเชิงสถิติรายโรงเรียน (OBEC51) ข้อมูลครุภัณฑ์โรงเรียน (M-OBEC) และข้อมูลสิ่งก่อสร้าง (OBEC Asset) งานวิชาการ งานบุคคล และงานบริหารทั่วไป ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ใน การวางแผนพัฒนา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสถานศึกษา ผู้เรียน สังคม และชุมชน อันจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็น ผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีในการ บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ และขนาดโรงเรียน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำนวน 85 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหารจำนวน 85 คน และครู จำนวน 340 คน รวมทั้งสิ้น 425

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างใช้สุ่มจากประชากรโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) โดยใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนโดยให้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (Stratified)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง โดยลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับรายละเอียดของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เป็น 5 ระดับ ตอนที่ 3 เป็นคำถามปลายเปิด (Open form) ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

การสร้างเครื่องมือวิจัย

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. นำข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้ามาสร้างแบบสอบถาม
3. นำเสนอแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญทำการตรวจสอบ เพื่อให้ได้คำถามที่ครอบคลุม ตรงสภาพ และปัญหา เป็นการหาความเที่ยงตรง เชิงประจักษ์ (Face Validity)
4. นำแบบสอบถามที่ได้จากการตรวจสอบแก้ไขจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาศรีสะเกษ-ยโสธร ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ไปหาค่าความเชื่อมั่น
6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ .91

7. จัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำแบบสอบถาม ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ส่งถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการออกหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารและครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามการวิจัยไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ เพื่อแจกจ่ายไปยังโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พร้อมกำหนดวันรับแบบสอบถามคืนภายใน 2 สัปดาห์ โดยส่งแบบสอบถามคืนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

3. ผู้วิจัยไปเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ด้วยตนเอง กรณีไม่ได้รับแบบสอบถามคืนภายในกำหนด ผู้วิจัยจะติดตามด้วยตนเองเพื่อให้ได้แบบสอบถามคืนทั้งหมด

4. แบบสอบถาม ที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดนำมาคัดเลือกได้ฉบับสมบูรณ์ และนำไปดำเนินการตามขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลและอภิปรายผล

การวิเคราะห์

เมื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ในการจัดกระทำข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการ ประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้ 1. การศึกษาสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

2. การศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง วิเคราะห์ด้วยค่า Independent Samples t-test กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูที่มีต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน จำแนกตามประสบการณ์และจำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe) กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญ .05

5. ข้อเสนอแนะที่เป็นคำถามปลายเปิด ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดตอบเข้าประเด็นเดียวกันแล้วแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ เสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบคำอธิบาย

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมและรายด้าน

สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารและครู	$\bar{x}$	S	แปลผล	อันดับที่
ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.33	.05	มาก	1
ด้านการบริหารงบประมาณ	4.26	.07	มาก	2
ด้านการบริหารงานบุคคล	4.22	.08	มาก	3
ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.19	.11	มาก	4
รวมเฉลี่ย	4.25	.06	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านการบริหารงานวิชาการ ($\bar{x} = 4.33$) รองลงมาได้แก่ ด้านการบริหารงานงบประมาณ ($\bar{x} = 4.26$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านการบริหารงานทั่วไป ($\bar{x} = 4.19$)

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้าน

สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารและครู	ตำแหน่ง				t	p
	ผู้บริหาร		ครู			
	$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S		
ด้านการบริหารงานวิชาการ	4.27	.35	4.35	.36	-1.76	.07
ด้านการบริหารงบประมาณ	4.21	.53	4.27	.61	-.79	.43
ด้านการบริหารงานบุคคล	4.18	.64	4.23	.49	-.67	.50

ด้านการบริหารงานทั่วไป	4.14	.54	4.20	.43	-1.15	.25
รวมเฉลี่ย	4.20	.22	4.26	.24	-2.18*	.03

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมและรายด้าน

สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของ ผู้บริหารและครู		df	SS	M	F	p
ด้านการบริหารงานวิชาการ	ระหว่างกลุ่ม	2	10.19	5.09	52.50**	.00
	ภายในกลุ่ม	311	30.17	.10		
	รวม	313	40.36			
ด้านการบริหารงบประมาณ	ระหว่างกลุ่ม	2	8.70	4.35	13.45**	.00
	ภายในกลุ่ม	311	100.61	.32		
	รวม	313	19.30			
ด้านการบริหารงานบุคคล	ระหว่างกลุ่ม	2	1.40	.700	2.54	.08
	ภายในกลุ่ม	311	85.53	.275		
	รวม	313	86.93			
ด้านการบริหารงานทั่วไป	ระหว่างกลุ่ม	2	1.14		2.70	.07
	ภายในกลุ่ม	311	65.59			

	รวม	313	66.73			
รวม	ระหวางกลุม	2	1.17	.59	11.38**	.00
	ภายในกลุม	311	16.01	.05		
	รวม	313	17.18			

**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่าผู้บริหารและครุมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใชเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนสังกัดสํานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์จําแนกตามประสการณ โดยรวม แตกตํางันอยางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณา เป็รายดาน พบวา ดํานการบริหารงานวิชาการ และ ดํานการบริหารงบประมาณ มีความแตกตํางันอยางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนดานอื่นๆ ไมแตกตํางัน

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความคิดเห็นของผูบริหารและครุเกี่ยวกับสภาพการใชเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนสังกัดสํานักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จําแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยรวมและรายดาน

สภาพการใชเทคโนโลยีสารสนเทศของผูบริหารและครุ		df	SS	M	F	p
ดํานการบริหารงานวิชาการ	ระหวางกลุม	3	2.74	.91	7.52**	.00
	ภายในกลุม	310	37.62	.12		
	รวม	313	40.36			
ดํานการบริหารงบประมาณ	ระหวางกลุม	3	6.86	2.29	6.92**	.00
	ภายในกลุม	310	102.45	.33		
	รวม	313	109.31			
ดํานการบริหารงานบุคคล	ระหวางกลุม	3	5.40	1.80	6.85**	.00
	ภายในกลุม	310	81.35	.26		
	รวม	313	86.93			

ด้านการบริหารงานทั่วไป	ระหว่างกลุ่ม	3	.417	.14	.65	.58
	ภายในกลุ่ม	310	66.13	.21		
	รวม	313	66.73			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	3	.11	.04	.67	.57
	ภายในกลุ่ม	310	17.07	.06		
	รวม	313	17.18			

**มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณา เป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงบประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับแนวทาง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ของผู้บริหารและครูมีดังนี้ 3.1 ด้านการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ ควรจัดหาโปรแกรมสำเร็จรูปเกี่ยวกับระบบการบริหารงานวิชาการ ควรมีการจัดการอบรมการพัฒนาสื่อและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้ครูอย่างต่อเนื่อง ควรใช้เทคโนโลยีในการวางแผนงานวิชาการอย่างมีระบบและครบทุกงาน และควรมีการจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง 3.2 ด้านการบริหารงานงบประมาณ ได้แก่ ควรจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ และเครื่องมือเทคโนโลยีที่ทันสมัยให้พอเพียง ควรมีเครื่องคอมพิวเตอร์ประจำงานฝ่ายต่างๆ ควรมีอินเทอร์เน็ตครบทุกห้องเรียน และควรจัดสรรงบประมาณและบุคลากรให้เพียงพอต่อความจำเป็นพื้นฐาน

3.3 ด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่ ควรมีการพัฒนาบุคลากรเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน ให้ความรู้กับบุคลากรเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียน และควรมีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูลสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ

3.4 ด้านการบริหารงานทั่วไป ได้แก่ ควรมีการจัดระบบการติดต่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตระหว่างองค์กรอื่น ควรมีระบบออนไลน์เกี่ยวกับข้อมูลสำมะโนประชากรกับหน่วยงานอื่น และควรมีการพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จากความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านการบริหารงานวิชาการ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารงานวิชาการเป็นอย่างมากเพราะถือว่าเป็นภารกิจหลักที่สำคัญของผู้บริหารที่ต้องพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ สุรพงษ์ แสงสีมูข (2564: 181-182) ทำการศึกษาเรื่องแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ โดยรวมและรายด้านมีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพีระวัฒน์ นนเทศา และพรหมพิริยะ พนาสนธิ์ (2558: 11-17) ได้วิจัยเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนถาวรานุกุล อำเภอมืองจังหวัดสมุทรสงครามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ผลการวิจัย 1) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนถาวรานุกุล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ ดังนี้

2.1 จำแนกตามตำแหน่ง ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากผู้บริหารและครูที่จัดการเรียนการสอนทำหน้าที่ในสถานศึกษาและผู้บริหารเป็นผู้ให้นโยบายครูในการจัดการเรียนการสอนพร้อมทั้งนิเทศติดตามผลที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของรัชนก ไทยรักษ์ และ สมใจ สืบเสาะ (2566: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมตำแหน่งผู้บริหารกับหัวหน้างานและครู แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณษา คงตั้ง และ ชุตินา พรหมผุย (2564: 206-216) ได้ศึกษาเรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี โดยภาพรวม พบว่า มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานีจำแนกตามสถานภาพ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามประสบการณ์ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของยูโซนิ บากา และ รพีพรรณ สุวรรณณัฐโชต (2563: 1273-1283) ทำการศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านการบริหารงานงบประมาณที่ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะนุช บัวชุม (2561: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก จำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ จำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ และด้านการบริหารงบประมาณ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน เมื่อพบความแตกต่างผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ พบว่า ด้านการบริหารวิชาการ โรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการบริหารงบประมาณ โรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และด้านการบริหารงานบุคคลพบว่า โรงเรียนขนาดกลางกับโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่กับโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารและครูทุกคนเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับภาระงานซึ่งในปัจจุบันที่กำหนดให้ครูต้องมีสมรรถนะในการทำงาน สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ของสำนักงานการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2560: 4) กล่าวว่า การปฏิวัติดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 และการปรับเปลี่ยนประเทศไปสู่ ประเทศไทย 4.0 จะเป็นแรงผลักดันให้ประชากรสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและแหล่งเรียนรู้ ที่ไร้ขีดจำกัด สามารถพัฒนาองค์ความรู้ และสร้างปัญญาที่เพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ มีการนำเทคโนโลยี การสื่อสาร และระบบการเรียนรู้แบบเคลื่อนที่ (Mobile learning) มาใช้มากขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิชัย สิมิ (2566: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณตศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน สภาพที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) สภาพที่เป็นจริงของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง โดยรวม พบว่า มีความแตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ไม่แตกต่างกันแตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) สภาพที่พึงประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน จำแนกตามสถานภาพการดำรงตำแหน่ง พบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน และจำแนกตามขนาดโรงเรียน โดยรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียน เรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านงานวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารงานทั่วไป และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภูเบศ นิราศภักย์ กิตติวัชร ถวยงาม และ วินิธิ ทศนเทพ (2563: 2934) ได้ศึกษาสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) การเปรียบเทียบสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน 3) การเปรียบเทียบสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามขนาดโรงเรียน โดยรวม พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ของผู้บริหารและครู สรุปได้ว่าควรพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีความเร็วสูงขึ้น และใช้งานได้ตลอดเวลา ทั้งนี้เพราะอินเทอร์เน็ตมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาในการนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล สืบค้นตำรา เอกสารคู่มือ รวมทั้งการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศในงานและจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ให้เพียงพอต่อความต้องการของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิทยพันธ์ พวงเดช (2561: บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเรื่อง การจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ 1 ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ 1 ด้านการประมวลผลข้อมูล คือ การสรรหาบุคลากรที่มีความรู้เกี่ยวกับระบบสารสนเทศมาประมวลผลสารสนเทศ การกำหนดขอบข่ายของสารสนเทศที่ต้องการให้ชัดเจน การสร้างสารสนเทศอย่างเป็นระบบ การทำข้อตกลงในการเชื่อมโยงสารสนเทศกับหน่วยงานอื่น มีการเตรียมการสร้างสารสนเทศที่ต้องใช้ร่วมกับหน่วยงานอื่น และการนำเครื่องมือ นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมและทันสมัยเข้ามาช่วยในการประมวลผลสารสนเทศ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสวาทตรี สุมาลย์ (2564: 114) ศึกษาการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษาของโรงเรียน สบเปิง

วิทยาอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อบริหาร การศึกษาของโรงเรียนสบเปิงวิทยาอำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ผลการศึกษา จากการประชุมเชิง ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม AIC ร่วมกัน ควรกำหนดตารางปฏิทิน ระยะเวลาในการเปลี่ยนข้อมูลทุก วันที่ 25 ของทุกเดือน ข้อมูลด้านครุภัณฑ์ควรมีผู้รับผิดชอบ สถานที่และทะเบียนครุภัณฑ์ และจัด อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับงานพัสดุครุภัณฑ์ข้อมูลด้านการอัปโหลดคู่มือ พบว่า ควรกำหนดผู้รับผิดชอบ ในการอัปโหลดคู่มือ ประชาชนประสานงานในเรื่อง พระราชบัญญัติอำนาจความสะดวกต่าง ๆ ข้อมูล ด้านการส่งข่าวกิจกรรม ควรเสนอแนะเชิงนโยบายไปยังสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเพิ่มพื้นที่ในระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา และข้อมูลด้านส่วนตัวผู้ใช้งาน ควรพัฒนา คู่มือการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาในโรงเรียน และนำเสนอแนวทางในที่ ประชุมเพื่อพิจารณาและเห็นชอบในการจัดทำคู่มือดำเนินงานการใช้งานระบบสารสนเทศเพื่อบริหาร การศึกษาในโรงเรียน โดยใช้กระบวนการบริหารงานด้วยวงจรคุณภาพ (PDCA) เข้ามาบริหารจัดการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางการกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ในการ พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนต่อไป

1.3 ควรนำผลการวิจัยเป็นข้อมูลสารสนเทศให้เพื่อให้ผู้บริหารใช้ประกอบการวางแผนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานโรงเรียนเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ควรพัฒนาระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในโรงเรียนให้มีความเร็วขึ้น ใช้งานได้ ตลอดเวลา พร้อมทั้งจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์และเครื่องพิมพ์ให้เพียงพอต่อความต้องการของบุคคล

2.2 ควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากร ได้ใช้ประโยชน์ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในงานด้านต่างๆ และสร้างความตระหนักให้บุคลากรเห็นคุณค่าของการ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พร้อมทั้งดำเนินการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเต็มที่

2.3 ควรสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อรับผิดชอบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและอำนวยความสะดวกให้คำปรึกษาแนะนำวิธีการใช้งาน

2.4 ควรจัดการอบรมเพื่อเสริมความรู้ให้กับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการ ศึกษาที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารทุกระดับ ให้มีความรู้ความสามารถที่จะดำเนินการได้

2.5 จากผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการ มีผลเฉลี่ยสูงสูงนั้นควรส่งเสริม ให้นำ IT มาใช้บริหารงานด้านอื่นๆ ให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาระดับคุณภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

3.2 ควรมีการวิจัยทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพเกี่ยวกับสภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์

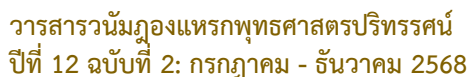
3.3 ควรมีการวิจัยในลักษณะเดียวกันของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ หรือขยายพื้นที่เป็นระดับภาค และระดับประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: ศุภสภาลาดพร้าว.
- บุญชม ศรีสะอาด.(2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น .
- ปยะนุช บัวชุม. (2561). *การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 4*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาโสตทัศนศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พิระวัฒน์ นนเทศา และพรหมพิริยะ พนาสนธิ.(2558). สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนถาวรานุกูล อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสงครามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 3 (2),11-17.
- พิทยพันธ์ พวงเดช. (2561). *การจัดระบบสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 1*. (รายงานการศึกษาอิสระ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา), มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภูเบศ นิราศภัย, กิตติวัชร ถวยงาม และ วินิรณี ทศนะเทพ. (2563). *สภาพการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 33*. การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่12 (น. 2934). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ยูไฮนี บากา และรพีพรรณ สุวรรณณัฐโชต. (2563). *การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3*. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 11 (น.1273-1283). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- รัชนก ไทยรักษ์ และ สมใจ สืบเสาะ.(2566). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์เขต 1. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 7(1), 52-67.
<https://doi.org/10.14456/jeir.2023.4>
- สาวิตตรี สุมาลย์.(2564). *การบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษาของโรงเรียนสเปิงวิทยา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่*. (รายงานการค้นคว้าอิสระ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- สิทธิชัย สี่มี. (2566).ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา), บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สุพรรณษา คงตั้ง และชุตติมา พรหมผุย.(2564). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี.การประชุมวิชาการ ระดับชาติ (น.206-216).วิทยาลัยนครราชสีมา.
- สุรพงษ์ แสงสีมข.(2564). แนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารสถานศึกษาของกลุ่มโรงเรียนช่องแคบ-คีรีราษฎร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. วารสารมหาจุฬานาครธรรมศน์, 8(11),181-182.
<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/JMND/article/view/256934/171106>
- Anderson, A. (2005) *An Analysis of Computer Anxiety among School Teachers in a Rural Mississippi Country*. Retrieved 20 February 2021, from <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=1104075>.
- Kim, K. A. (1990). *An Analysis of the Attitudes of Korean Academicians toward Computer and Computer-based Education*. Dissertation AbstractsInternational,51(4),1100 – A.

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3
GUIDELINES FOR DEVELOPING EDUCATIONAL MANAGEMENT
IN SMALL SCHOOLS UNDER SISAKET PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3

ดมิสา ชัยสอน¹, เจริญวิทย์ สมพงษ์ธรรม²

Damisa Chaisorn¹, Charoenwit Somphongtam²

นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี¹

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี²

Student of Educational Administration Program, Graduate School, Ratchathani University¹

Thesis Advisor, Educational Administration Program, Graduate School, Rajabhat University²

E-mail: damisachaisorn@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 23 กรกฎาคม 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 24 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้นจำนวน 234 คน และผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการจัดการเรียนการสอนค่าเฉลี่ยอยู่ที่4.36 รองลงมาคือ ด้านการระดมทรัพยากรค่าเฉลี่ยอยู่ที่4.23 ด้านการพัฒนาบุคลากรค่าเฉลี่ยอยู่ที่4.12 และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการสร้างภาคีเครือข่ายค่าเฉลี่ยอยู่ที่4.03

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก มีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ดังนี้ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมในโรงเรียน ควรรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ 2) ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาทักษะและความรู้ 3) ด้านการระดมทรัพยากร ควรมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี และ 4) ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

คำสำคัญ : แนวทางการพัฒนา, การจัดการศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก

Abstract

This research aimed to study the states and guidelines for developing educational management of small schools under the Sisaket Primary Educational Service Area Office 3. The sample included school directors and teachers, a total of

234 people, and key informants included five school directors and three teachers. The findings were as follows: 1. States of educational management in small schools overall, and each aspect was at a high level. The aspect with the highest average was Teaching, and the learning management average is 4.36, followed by Resource mobilization average is 4.23, and personnel development average is 4.12, and the aspect with the lowest average was Creating network partners average is 4.03. 2. Guidelines for developing educational management are as follows: 1) Teaching and learning management should be kept clean and orderly, 2) Personnel development should be used to develop skills, 3) Resource mobilization should create an environment for good learning, and 4) Creating network partners should provide opportunities for community members to exchange knowledge and experiences.

Keywords: Development guidelines, Educational management, Small Schools

บทนำ

ปัญหาของการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก ได้แก่ ทรัพยากรที่จำกัด โรงเรียนขนาดเล็กมักมีงบประมาณที่จำกัด ซึ่งทำให้มีข้อจำกัดในเรื่องทรัพยากรการศึกษา เช่น หนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน และอุปกรณ์สำหรับการสอน ครูที่จำกัด ทำให้มีความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพเพราะครูต้องรับผิดชอบในหลายระดับชั้นเรียน โรงเรียนขนาดเล็กอาจมีข้อจำกัดในการมีหลายโปรแกรมการเรียนการสอน ซึ่งอาจทำให้นักเรียนไม่ได้รับประสบการณ์การเรียนการสอนที่หลากหลายตามที่ต้องการ การเตรียมความพร้อมของนักเรียน นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอาจมีความต่างกันในระดับความรู้และทักษะ ทำให้การจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกคนอาจเป็นที่ท้าทาย การเข้าถึงเทคโนโลยี โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งอาจมีความจำกัดในเรื่องของการเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ต ซึ่งอาจทำให้นักเรียนพบความยากลำบากในการเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในยุคดิจิทัล การจัดการทรัพยากรมนุษย์ (กัญกร เอี่ยมพญา, 2565:241-257) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนขนาดเล็กสามารถเป็นความท้าทาย เนื่องจากความจำกัดของบุคลากรทำให้การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมโรงเรียนทั่วไปพึงพอใจในบุคลากรที่มีอยู่ โรงเรียนขนาดเล็กมีงบประมาณที่จำกัด ทำให้มีข้อจำกัดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อเชื่อมต่อกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีที่สามารถเข้าถึงได้ทั่วไปการเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตอาจจะมีข้อจำกัดในพื้นที่ที่โรงเรียนตั้งอยู่ ซึ่งอาจทำให้การเชื่อมต่อเครือข่ายเป็นไปได้ยาก นอกเหนือจากการเชื่อมต่อเครือข่ายเทคโนโลยี การสร้างภาคีเครือข่ายยังต้องการการพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีของครูและบุคลากร การสร้างภาคีเครือข่ายยังคงมีขาดการความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นในการสนับสนุนและการเข้าใจในการพัฒนาและการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการเรียนการสอน (กัญกร เอี่ยมพญา, 2565:241-257)

โรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ซึ่งมีสถานศึกษา จำนวน 93 โรงเรียน มีบุคลากร จำนวน 559 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3, 2566: ออนไลน์) ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า หลายโรงเรียนมีปัญหา เช่น มีทรัพยากรที่จำกัดในเรื่องงบประมาณ และอุปกรณ์การศึกษา ซึ่งทำให้มีความยากลำบากในการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีที่สุดสำหรับนักเรียน โรงเรียนอาจต้องการการอัพเดทและการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ โรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งมักขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็น เช่น ห้องเรียนที่ไม่เพียงพอ หนังสือเรียนที่ขาดแคลน หรืออุปกรณ์การเรียนการสอนที่ไม่เพียงพอ บางโรงเรียนอาจมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ซึ่งอาจทำให้การเรียนการสอนไม่สะดวกสบาย หรือไม่เหมาะสม เช่น สภาพแวดล้อมที่ไม่สะอาด สภาพแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย บางโรงเรียนอาจมีจำนวนครูและบุคลากรที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียน นักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กอาจมีความต้องการทางการเรียนการสอนที่หลากหลาย แต่โรงเรียนขนาดเล็กอาจไม่สามารถมีทรัพยากรหรือความสามารถในการตอบสนองความต้องการเหล่านี้ได้ นักเรียนที่อาศัยในพื้นที่ห่างไกลอาจมีปัญหาในการเข้าถึงการศึกษา เช่น การเดินทางไปโรงเรียนที่ไกล ขาดแคลนยานพาหนะ หรือสภาพทางธรรมชาติที่ทำให้เข้าถึงโรงเรียนยาก เป็นต้น ดังนั้นการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 จึงเป็นเรื่องที่มีความท้าทาย เนื่องจากความจำกัดของบุคลากรทำให้การจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมโรงเรียนทั่วไปมักต้องพึ่งพารายได้ในบุคลากรที่มีอยู่ การเข้าถึงเทคโนโลยีและอินเทอร์เน็ตอาจได้รับความยากลำบากในบางพื้นที่การจัดการแก้ไขปัญหาลังต้องดำเนินการเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ให้เกิดคุณภาพที่ดีที่สุดต่อผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3, 2566: ออนไลน์)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการระดมทรัพยากร และด้านการสร้างภาคีเครือข่าย ผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 และผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กร่วมกันวางแผนและพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการระดมทรัพยากร และด้านการสร้างภาคีเครือข่าย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 **ประชากร** ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 มีจำนวน 93 โรงเรียน มีประชากร รวมทั้งสิ้น จำนวน 559 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 81 คน และครูผู้สอน 478 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3, 2566: ออนไลน์)

2.2 **กลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 234 คน จำแนกเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 34 คน และครูผู้สอน จำนวน 200 คน

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ตามแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของกระทรวงศึกษา 2560 ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการระดมทรัพยากร และด้านการสร้างภาคีเครือข่าย

2. ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์

ผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 5 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น จำนวน 8 คน ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ซึ่งได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เรื่องการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิด

กึ่งโครงสร้าง เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการทำวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี แล้วนำหนังสือดังกล่าวเสนอให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

2. นัดหมายกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์ ระหว่างวันที่ 10-12 ธันวาคม 2566

3. ระหว่างการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะขออนุญาตบันทึกภาพ และเสียง เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลด้วย การวิเคราะห์เนื้อหา และการหาความถี่

ผลการวิจัย

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับ สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยรวม

สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
ด้านการจัดการเรียนการสอน	4.36	0.33	มาก	1
ด้านการพัฒนาบุคลากร	4.12	0.33	มาก	3
ด้านการระดมทรัพยากร	4.23	0.34	มาก	2
ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย	4.03	0.25	มาก	4
รวม	4.19	0.31	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.33) รองลงมา ด้านการระดมทรัพยากร ($\bar{X}$ = 4.23, S.D. = 0.34) ด้านการพัฒนาบุคลากร ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = 0.33) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การสร้างภาคีเครือข่าย ($\bar{X}$ = 4.03, S.D. = 0.25)

แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ด้านการจัดการเรียนการสอน สรุปเป็นรายด้านดังนี้

1. การใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 1.1) ควรจัดโครงการอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการสอนแก่ครู เพื่อเพิ่มความรู้และความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนอย่างเหมาะสม (ความถี่ 8) 1.2) ควรพิจารณาการลงทุนในอุปกรณ์เทคโนโลยีที่เหมาะสมและทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์พกพา หรือแท็บเล็ตที่สามารถใช้งานได้ง่ายและมีราคาไม่แพง (ความถี่ 7) 1.3) ควรสร้างแหล่งข้อมูลและเนื้อหาการเรียนการสอนออนไลน์ เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลและเนื้อหาเหล่านั้นได้ทุกที่ทุกเวลา (ความถี่ 6)

2. การสนับสนุนและพัฒนาความสามารถของครูและบุคลากรทางการศึกษาตามเป้าหมาย เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 2.1) สนับสนุนครูให้พัฒนาแผนการเรียนการสอนที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบเปิดกว้างและการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน เช่น การใช้วิธีการสอนที่สะท้อนความเป็นตัวตนของนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นอิสระ (ความถี่ 8) 2.2) สร้างพื้นที่ในการเรียนรู้ที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันของครูและนักเรียน โดยสร้างกลไกการทำงานกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างความร่วมมือในการแก้ปัญหา (ความถี่ 7) 2.3) สนับสนุนครูให้พัฒนาทักษะในการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน เช่น การใช้แอปพลิเคชันการเรียนรู้ หรือเครื่องมืออื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ความถี่ 6)

3. การสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสม เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 3.1) สร้างพื้นที่ที่สะดวกสบายและเป็นกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างครูและบุคลากร โดยการจัดกิจกรรมเชิงสังคม เช่น กิจกรรมสัมมนา การอบรม หรือกิจกรรมทำงานกลุ่ม (ความถี่ 8) 3.2) สนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะของครูและบุคลากรผ่านการอบรม การศึกษาต่อ หรือการเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนา (ความถี่ 7) 3.3) สร้างชุมชนที่สนับสนุนการแบ่งปันประสบการณ์ระหว่างครูและบุคลากร เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของกันและกัน (ความถี่ 6)

ด้านการพัฒนาบุคลากร สรุปเป็นรายด้านดังนี้

1. มีแผนพัฒนาครูและบุคลากร เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 1.1) ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาทักษะและความรู้โดยการให้บริการการฝึกอบรมและการเรียนรู้ออนไลน์ (ความถี่ 6) 1.2) ควรมีการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมภายในที่เน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยี (ความถี่ 5) 1.3) ควรมีการสร้างโอกาสในการเรียนรู้จากประสบการณ์ทางการทำงาน หรือการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน (ความถี่ 4)

2. มีการสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 2.1) สร้างโอกาสให้บุคลากรได้ลงมือทำ ทดลอง และสังเกตเพื่อให้ได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ทางปฏิบัติ อาทิเช่นการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทดลองวิทยาศาสตร์ การทำสื่อการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในวิชาต่าง ๆ (ความถี่ 5) 2.2) สร้างพื้นที่เรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น มุมเล่นและการเรียนรู้แบบเกม ห้องสมุดที่สร้างสรรค์ หรือพื้นที่ศิลปะและงานฝีมือ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนในแง่มุมต่าง ๆ (ความถี่ 4) และ 2.3) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการพัฒนาต่อเนื่องของนักเรียน โดยให้โอกาสในการเรียนรู้ที่นอกห้องเรียน เช่น การเข้า

ร่วมโครงการพิเศษ การสนับสนุนการศึกษาต่อ หรือการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปใช้ในอาชีพในอนาคต (ความถี่ 3)

3. ให้ความสนับสนุนในการฝึกอบรมและพัฒนาครูและบุคลากร เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 3.1) โรงเรียนควรจัดโครงการอบรมและสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับการสอนและการเรียนรู้ (ความถี่ 5) 3.2) โรงเรียนควรสนับสนุนให้ครูและบุคลากรได้รับทุนการศึกษาต่อ เพื่อเพิ่มความรู้และความเชี่ยวชาญ (ความถี่ 3) 3.3) โรงเรียนควรสนับสนุนในการสร้างชุมชนการเรียนรู้ภายในโรงเรียน (ความถี่ 2)

ด้านการระดมทรัพยากร สรุปเป็นรายด้านดังนี้

1. ความพร้อมในการรับมอบหมายงานที่เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรการศึกษา เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อย 3 ลำดับ ดังนี้ 1.1) ควรมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี (ความถี่ 6) 1.2) ควรมีความร่วมมือกับชุมชนในการสนับสนุนการศึกษา (ความถี่ 4) 1.3) ควรมีการเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การมีความร่วมมือกับโรงเรียนอื่นๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. การระดมทรัพยากรการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 2.1) ควรมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาในกระบวนการเรียนรู้เช่นการใช้คอมพิวเตอร์ (ความถี่ 4) และ 2.2) ควรมีการสร้างบทเรียนที่น่าสนใจและตอบสนองต่อความสนใจและระดับความเข้าใจของนักเรียน (ความถี่ 3)

3. การส่งเสริมการระดมทรัพยากรการศึกษาในชุมชน เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 3.1) ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการหรือกลุ่มทำงานชุมชน (ความถี่ 4) 3.2) ควรมีการระดมทุน การขอทุนจากภาครัฐและเอกชน (ความถี่ 3) และ 3.3) ควรมีการสร้างความร่วมมือกับธุรกิจท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษา (ความถี่ 2)

ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย สรุปเป็นรายด้านดังนี้

1. การสร้างความเชื่อมโยงกับโรงเรียนในชุมชน เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 1.1) ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ (ความถี่ 6) 1.2) ควรมีการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ อาสาสมัคร องค์กรการศึกษา (ความถี่ 3) และ 1.3) ควรมีการใช้พื้นที่สาธารณะ หรือศูนย์ชุมชนเป็นสถานที่สำหรับจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยน (ความถี่ 2)

2. การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่น เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 2.1) ควรมีการจัดตั้งเครือข่ายระหว่างโรงเรียนที่ช่วยให้สามารถแบ่งปันทรัพยากร (ความถี่ 5) 2.2) ควรมีการจัดการประชุมหรืออบรมสัมมนาที่ครูจากโรงเรียนต่างๆ (ความถี่ 3) และ 2.3) ควรมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยในการเรียนการสอน เช่น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนออนไลน์ การจัดทำวิดีโอบทเรียน (ความถี่ 2)

3. การสนับสนุนและแบ่งปันทรัพยากรทางการศึกษา เรียงลำดับจากความถี่มากไปหาน้อยดังนี้ 3.1) ควรเข้าร่วมโครงการหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่มีการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐ (ความถี่ 6) 3.2) ควรมีการขอทุนหรือการสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐหรือเอกชนสำหรับ

โครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (ความถี่ 3) และ 3.3) ควรมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอาสาสมัครกับองค์กรภาครัฐหรือเอกชน (ความถี่ 2)

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพและแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 โดยอภิปรายเป็นรายด้าน ดังนี้

1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สภาพแวดล้อมในโรงเรียนเหมาะสมสำหรับกระบวนการเรียนการสอน 2) มีทรัพยากรทางการศึกษาเพียงพอต่อจำนวนนักเรียน และมีแผนการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ค่าสภาพการจัดการเท่ากันเท่ากับ 3) มีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ที่เหมาะสม และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นสอดคล้องกันต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนที่มีสภาพแวดล้อมที่ดีในโรงเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อกระบวนการเรียนการสอนอย่างมาก สภาพแวดล้อมที่ดีสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมากมาย นอกจากนี้ยังส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีและเพิ่มความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้ นอกจากนี้ การบริหารจัดการที่ดีในด้านการเรียนการสอนยังเกี่ยวข้องกับการสร้างพฤติกรรมและวัฒนธรรมที่ดีในโรงเรียน โดยการสร้างการเรียนการสอนที่หลากหลายและสนุกสนาน ที่สามารถทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากขึ้น การสร้างพฤติกรรมที่ดีเช่น ความรับผิดชอบ ความเอื้ออารี และความเคารพต่อผู้อื่น สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิพงษ์ หงษ์ไชย (2556 : 52) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร ได้กล่าวถึงด้านมลภาวะสภาพแวดล้อมผู้บริหารและครูผู้สอนควรมีการสำรวจตรวจสอบ เพื่อกำหนดนโยบาย วางแผนป้องกันกับมลภาวะสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและถูกวิธี ด้วยการปลูกจิตสำนึกสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้น เช่น การรณรงค์และการส่งเสริมให้บุคลากรในโรงเรียนทุกคนเห็นโทษของมลภาวะสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นและประโยชน์ของการจัดการกับมลภาวะสภาพแวดล้อมในโรงเรียน

1.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีในการพัฒนางาน 2) มีการใช้เวลาแก่ครูและบุคลากรในการพัฒนาตนเอง 3) มีให้ความสนับสนุนในการฝึกอบรมและพัฒนาครูและบุคลากร และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีแผนพัฒนาครูและบุคลากรที่ชัดเจน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นสอดคล้องกันต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เนื่องจากการสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กมีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะและความรู้ของ

บุคลากรทุกคนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน ทำให้บุคลากรมีความรู้และทักษะทางเทคโนโลยีจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในสาขางานต่างๆ ที่ต้องการความรู้ด้านเทคโนโลยีในปัจจุบัน พัฒนาการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนขนาดเล็กเพราะการเรียนรู้และเทคโนโลยีเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น การสร้างโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยีในการพัฒนางานของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กจึงมีผลที่สำคัญต่อการพัฒนาองค์กร สอดคล้องกับ ศศิธร ชันติธรางกูร (2551 : 1-19) ในการพัฒนาครูมีหลากหลายแนวทาง การอบรมให้ความรู้ถือเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ ซึ่งการพัฒนาครูถือเป็นนโยบายการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามมาตรการในยุทธศาสตร์พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา ที่กล่าวว่าการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สามารถจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ความมือ โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่ครูในโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องมีความรู้ความสามารถในการบูรณาการความรู้ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

1.3 ด้านการระดมทรัพยากร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการชี้แจงว่าทรัพยากรใดที่สำคัญและบรรลุเป้าหมายการศึกษา 2) มีการใช้ทรัพยากรการศึกษาเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ 3) มีการส่งเสริมการระดมทรัพยากรการศึกษาในชุมชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความพร้อมในการรับมอบหมายงานที่เกี่ยวกับการระดมทรัพยากรการศึกษา จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องกันต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านการระดมทรัพยากร อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากการระดมทรัพยากรของโรงเรียนเพื่อบรรลุเป้าหมายการศึกษาที่ดีนั้นเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากมีผลต่อคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาของนักเรียนอย่างมาก การจัดการในระดับมากในเรื่องนี้จึงมีผลต่อการเติบโตและความสำเร็จของโรงเรียนขนาดเล็กอย่างมาก สอดคล้องกับสตีเวนดี้ เซยชัยภูมิ (2564 : 1239-1247) การระดมทรัพยากรทางการศึกษาคือการดำเนินการหรือกิจกรรมให้ได้มาซึ่งทรัพยากรทางการศึกษา ทั้งที่เป็นเงิน หรือไม่ใช่เงิน มีกลยุทธ์ที่จำแนกได้เป็นด้านบุคคล ผู้บริหารที่มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ เป็นที่ยอมรับและศรัทธา รวมถึงผู้ปฏิบัติ ที่ให้ความร่วมมือและปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างดี ด้านการจัดการ การควบคุมกำกับติดตาม และองค์ประกอบของการระดมทรัพยากรทางการศึกษา

1.4 ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) มีการสนับสนุนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และเครือข่าย 2) การสนับสนุนและแบ่งปันความรู้และทักษะ 3) มีการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชน และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการสร้างความเชื่อมโยงกับโรงเรียนในชุมชน จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง มีความเห็นสอดคล้องกันต่อสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเครือข่ายช่วยให้โรงเรียนสามารถแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ที่ดีที่สุด ทำให้สามารถเรียนรู้จากกันและเพิ่มความรู้และความเข้าใจในหลายๆ ด้าน ส่งผลให้เกิดการเชื่อมโยงกับโรงเรียนอื่นๆ ช่วยสนับสนุนให้โรงเรียนมีโอกาสพัฒนาการ

และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง เครือข่ายช่วยโรงเรียนเข้าถึงทรัพยากรที่ต่างๆ ได้อย่างสะดวก เช่น บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ แหล่งเรียนรู้ หรือทรัพยากรทางการศึกษาอื่นๆ ที่อาจจะไม่สามารถเข้าถึงได้ในกรณีที่โรงเรียนต้องใช้งบประมาณที่มาก สอดคล้องกับ Griffin (2000 : 3244-A.) ได้ศึกษารูปแบบการจัดโครงสร้างโรงเรียนขนาดเล็ก พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กดำเนินการได้ดีถ้า สร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ให้โรงเรียนได้มีโอกาสนในการสรรหาครูด้วยตนเอง เน้นหลักสูตรเกี่ยวกับการเตรียมตัวครูและเตรียมการเรียนการสอน เน้นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการเนื้อหาที่หลากหลาย

2. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 ผลการศึกษานั้นได้พบประเด็นที่สำคัญและผู้วิจัยได้นำประเด็นเด่น มาอภิปรายดังนี้ ควรปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่เรียน ปรับปรุงห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ ระบายอากาศได้ดี และมีสีสันทึ่สร้างแรงบันดาลใจ จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับขนาดของห้องเรียนและจำนวนนักเรียน ทั้งนี้เนื่องจาก การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อให้เหมาะสมสามารถดำเนินการได้โดยผ่านขั้นตอนการวางแผนและการปรับปรุงที่เหมาะสม โดยการรวบรวมความคิดเห็นจากครู นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อให้ได้ความเห็นที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้การปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับความต้องการและความจำเป็นของโรงเรียนและชุมชนที่เกี่ยวข้อง การให้ความสำคัญกับการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของโรงเรียน จะช่วยสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยการกระตุ้นและสร้างสรรค์ ทำให้โรงเรียนเป็นสถานศึกษาที่เหมาะสมแก่การเรียนและมีประสิทธิภาพที่สำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาการของนักเรียนทั้งด้านกายภาพ สติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับกฤติญา บุญสินชัย (2565 : 85-99) การมีสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนที่ดีเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา หลักสูตรสถานศึกษา “ไม่ควรเน้นเฉพาะเนื้อหาและผลลัพธ์การเรียนรู้เท่านั้น แต่ควรเน้นด้านกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย” การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของนักเรียนในกิจกรรมการทำงานร่วมกันและเพิ่มขีดความสามารถ เช่น การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและความคิดเห็น และความรับผิดชอบในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้และการสร้างกฎเกณฑ์ที่ยืดหยุ่น และครูให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ของนักเรียนมากกว่าประสิทธิภาพของครู

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดศรีสะเกษ โดยเฉพาะในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3 พบว่า มีองค์ความรู้สำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง นักเรียน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศิษย์เก่า พระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนศาสนา ประชาชนชาวบ้าน และคณะกรรมการสถานศึกษา การมีส่วนร่วมของกลุ่มเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความยั่งยืนในการพัฒนาโรงเรียน

2. การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากร เป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดอบรมและพัฒนาทักษะต่าง ๆ จะช่วยให้บุคลากรสามารถดำเนินการพัฒนาโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การกำหนดกระบวนการทำงานที่ชัดเจนและมีมาตรฐานในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

4. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี การจัดบรรยากาศสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการสร้างความสนุกสนานและความพึงพอใจให้แก่บุคลากรและนักเรียน จะส่งผลให้ผลการดำเนินการดีมีประสิทธิภาพ และช่วยพัฒนาองค์กร

5. การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการเรียนการสอน การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการเรียนการสอนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา และทำให้การเรียนการสอนมีความน่าสนใจและทันสมัยมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ในการวางแผน ปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานและการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการศึกษาสภาพและแนวทางแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 พบประเด็นที่ผู้บริหารโรงเรียน และครูควรปรับปรุงและพัฒนา ดังนี้

2.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบของสถานที่เรียน ปรับปรุงห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ ระบายอากาศได้ดี และมีสีสนที่สร้างแรงบันดาลใจ จัดเตรียมอุปกรณ์ต่างๆ ที่เหมาะสมกับขนาดของห้องเรียนและจำนวนนักเรียน

2.2 ด้านการพัฒนาบุคลากร ควรจัดการสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมภายในองค์กรที่เน้นการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยี โดยการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้การฝึกอบรมมีประสิทธิภาพและสามารถปรับตัวตามความต้องการของบุคลากร และสนับสนุนการเรียนรู้ผ่านการทำงานโครงการ การศึกษาต่อ หรือกิจกรรมอื่น ๆ ที่สามารถช่วยในการพัฒนาทักษะและความรู้ด้านเทคโนโลยี

2.3 ด้านการระดมทรัพยากร ควรมีการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในการสนับสนุนการศึกษา เช่น การมีกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น การเชื่อมโยงกับหน่วยงานอื่น ๆ เช่น การมีความร่วมมือกับโรงเรียนอื่น ๆ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์และความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น

2.4 ด้านการสร้างภาคีเครือข่าย เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์กันและกัน สร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการ อาสาสมัคร องค์กรการศึกษา และสมาชิกอื่นๆ ในชุมชนเพื่อให้ความรู้และทรัพยากรสามารถถูกแบ่งปันและเข้าถึงได้ง่าย รวมทั้ง จัดตั้งเครือข่ายระหว่างโรงเรียน โดยโรงเรียนขนาดเล็กสามารถจัดตั้งเครือข่ายที่ช่วยให้สามารถ แบ่งปันทรัพยากร เช่น ครูผู้เชี่ยวชาญ วัสดุการเรียน หรือโครงการพิเศษ เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3

3. ควรทำการศึกษาแยกเป็นแต่ละโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ศรีสะเกษ เขต 3 เพื่อจะได้ทราบแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก แต่ ละโรงเรียนอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

กฤติญา บุญสินชัย. (2565).การจัดการสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอน ตามแนวทางคอนสตรัคติวิสต์. *วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี*, 5(2), 85-99.

กัญญกร เอี่ยมพญา. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 24(1), 241-257.

วุฒิพงษ์ หงษ์ไชย. (2566). *การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา กลุ่มที่1 กรุงเทพมหานคร*.

[Master's thesis, Mahachulalongkornrajavidyalaya University]. วิทยานิพนธ์ ออนไลน์. สืบค้นจาก <http://202.28.109.103/ethesis/mcu-4-55205.pdf>

ศศิธร ชันดิธรากร. (2551). การจัดการชั้นเรียนของครูมืออาชีพ. *วารสารครูศาสตร์*, 1(2), 1-19.

สตีวนิตย์ เชยชัยภูมิ. (2564, 18 สิงหาคม). การระดมทรัพยากรทางการศึกษาเพื่อการบริหารจัดการ สถานศึกษาขนาดเล็ก [การนำเสนอในการประชุม]. *การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ และนานาชาติ ครั้งที่ 14*, กรุงเทพมหานคร. สืบค้นจาก

<http://journalgrad.ssru.ac.th/index.php/8thconference/article/view/2548>

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการ ประจำปี งบประมาณ พ.ศ.2565*. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. สืบค้นจาก <http://www.ssk3.go.th/pes/ita2022/oitsetdatao10.php>

Griffin, R. M. (2000). "Case study of the Importance of a Small School in an Urban High School," *Dissertation Abstracts International*. 46, 3244-A.

กลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดอุบลราชธานี: ศึกษากรณีการเลือกตั้ง ปี 2567
THE CAMPAIGN STRATEGIES OF THE CANDIDATES FOR CHIEF EXECUTIVE
OF THE UBON RATCHATHANI PROVINCIAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION IN 2024

วรภุริ มูลสิน¹, ณภิกโร คตะวงศ², พระครูปริยัติปัญญาโสภณ³ และปิยวรรณ ศิริเดชขจร⁴
Worabhuri Moolsin¹, Napikrai Katawong², Phrakru Pariyatpanyasophon³ and Piyavan Siridejkhajorn.⁴
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³ และ มหาวิทยาลัยรามคำแหง⁴
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus¹⁻³Ramkhamhaeng University⁴
E-mail: Worabhuri@gmail.com¹, Napikrai@gmail.com²,
chai.burana7970@gmail.com³ and annasana552@yahoo.com⁴

ได้รับบทความ: 8 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 24 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 25 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

กลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2567 มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษากลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2567 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) และ การตลาดทางการเมือง (Political Marketing) โดยมีกลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองระดับจังหวัดเป็นฐานคะแนนเสียง ผ่านกระบวนการณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ด้วยการวางตำแหน่งทางการเมือง การประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง การวิเคราะห์คู่แข่ง การกำหนดภาพลักษณ์ของผู้สมัคร การจำแนกส่วนทางการตลาดผู้เลือกตั้ง และการหยั่งเสียงก่อนวันเลือกตั้ง (Polling) ผู้สมัครที่ใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองชัดเจนเป็นปัจจัยชี้ขาดมากกว่านโยบายที่หาเสียงเลือกตั้งที่ยังเป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้

คำสำคัญ : กลยุทธ์, หาเสียงเลือกตั้ง, นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ABSTRACT

The campaign strategies of the candidates for Chief Executive of the Ubon Ratchathani Provincial Administrative Organization in 2024. The research objective is to study the campaign strategies of the candidates for the mayor of Ubon Ratchathani Provincial Administrative Organization in the 2024 election using qualitative research. In the study, it was found that Political Communication and

Political Marketing, with interest groups and provincial politics as their voter bases, was used in electoral campaigns by identifying political positions, assessing weaknesses and strengths, analyzing competitors, determining the candidates' image, segmenting the voter market, and conducting polls before elections. It is more decisive for candidates to use clear political marketing strategies than intangible campaign policies.

Keywords: Strategy, Campaigning election, Chief Executive of Provincial Administrative Organization

บทนำ

มาตรา 76 ของรัฐธรรมนูญปี 2560 กำหนดให้รัฐต้องพัฒนาระบบการบริหารราชการแผ่นดินในทุกระดับ ได้แก่ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยเน้นการกระจายอำนาจหน้าที่ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารและการตัดสินใจที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาของประชาชนในแต่ละพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพการปกครองท้องถิ่นช่วยสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของชุมชนภายในท้องถิ่น มาตรา 50 การกำหนด “หน้าที่” ของปวงชนชาวไทยให้มีหน้าที่พิทักษ์รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ป้องกันประเทศ ปฏิบัติตามกฎหมาย เข้ารับการศึกษาอบรมในการศึกษาภาคบังคับ รับราชการทหาร เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไปใช้สิทธิเลือกตั้งหรือลงประชามติอย่างอิสระ ร่วมมือและสนับสนุนการอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อม เสียภาษีอากร และ ไม่ร่วมมือหรือสนับสนุนการทุจริตและประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ ในแต่ละพื้นที่เหล่านั้นย่อมมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะทางกายภาพ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้การบริหารและการปกครองที่มีลักษณะของการรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่รัฐบาล เพียงแห่งเดียว ไม่สามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนนั้น ๆ จึงจำเป็นต้องกระจายระบบงานให้มีลักษณะคล่องตัวและปรับตัวให้ยืดหยุ่น เป็นการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้กับหลักความรับผิดชอบตามระบอบ ประชาธิปไตย (Democratic Accountability) (สิริโฉม พิเชษฐบุญเกียรติ, 2553 : 13)

การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีในวันอาทิตย์ที่ 22 ธันวาคม 2567 มีบรรยากาศในการเลือกตั้ง เป็นไปอย่างดุเดือด ซึ่งเป็นการเลือกตั้งตำแหน่งที่ว่างหลังจากนายกานต์ กัลป์ตินันท์ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ลาออกก่อนหมดวาระ การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดใน พ.ศ. 2567 ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีบางส่วนได้เกิดกระแส การมาช่วยหาเสียงเลือกตั้งของอดีตนายกรัฐมนตรี ทักษิณ ชินวัตร ช่วยผู้สมัครเบอร์ 1 นายกานต์ กัลป์ตินันท์ พรรคเพื่อไทย หลังปิดทึบลงคะแนนแล้ว ผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ โดยนายกานต์ กัลป์ตินันท์ พรรคเพื่อไทย ได้ไป 387,456 คะแนน เป็นผู้ชนะอดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี หมายเลข 1 หมายเลข 2 นายสิทธิพล เลาหะวนิช พรรคประชาชน ได้ไป 138,837 คะแนน หมายเลข 3 นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล สมัคคีอิสระ ได้ไป

322,986 คะแนน และหมายเลข 4 นายอติปไต คัยศรีมงคล ได้ไป 3,620 คะแนนส่วนสถิติในการเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 1,470,326 คน มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง 607,735 คน บัตรดี 607,735 บัตรเสีย 18,461 ไม่ประสงค์ลงคะแนน 10,702 ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง คิดเป็นร้อยละ 43.32 เปอร์เซนต์ จากเดิมที่ตั้งไว้ว่าจะมีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า 60 เปอร์เซนต์ (มติชน, 2567)

กลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่ากลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งใดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และเป็นต้นแบบในการใช้กลยุทธ์หาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษากลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2567

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี : ศึกษากรณีการเลือกตั้ง ปี 2567 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนและรายละเอียดและในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth Interview) และการสังเกต

การทบทวนวรรณกรรม

กลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี : ศึกษากรณีการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2567 ประกอบไปด้วยกรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ศึกษาวิจัยดังต่อไปนี้

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นศาสตร์ที่มีจุดเริ่มต้นมาตั้งแต่มยุครีกโบราณ ซึ่งเน้นในเรื่องวาทวิทยา (rhetoric) การเมือง และจริยธรรม เป็นการนำการโฆษณาชวนเชื่อ (propaganda) มาผสมผสานกับเนื้อหาทางการเมืองและการสื่อสารเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในทางการเมือง โดยรูปแบบของการสื่อสารทางการเมือง เป็นแนวทางการศึกษาที่ตระหนักถึงการสื่อสารในฐานะเครื่องมือของการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่เป้าหมายทางการเมือง โดยอาศัยการสื่อสารสร้างแนวทางการยอมรับขึ้นในกลุ่มประชาชน ผู้รับสาร แมคเนียร์ (McNair, 1999, p. 5) อธิบายว่าการสื่อสารทางการเมืองมีคุณลักษณะ 4 ประการ ประกอบด้วย 1. การสื่อสารทุกรูปแบบที่ดำเนินการโดยนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมือง 2. โดยมีวัตถุประสงค์ที่เจาะจง 3. การสื่อสารที่สื่อมวลชนและผู้มีสิทธิเลือกตั้งส่งถึงนักการเมือง 4. กิจกรรมการสื่อสารที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับการเมือง เช่น การรายงานข่าวการถ่ายทอดรายการการอภิปรายของรัฐสภาและได้อธิบายว่าการสื่อสารทางการเมือง ประกอบไปด้วย 3 ส่วน ประกอบด้วย 1. องค์การทางการเมือง (political organization) หมายรวมถึง พรรคการเมืององค์กรสาธารณะ กลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มกดดัน กลุ่มก่อการร้าย และรัฐบาล พรรคการเมืองสร้างขึ้นจากปัจเจกบุคคลที่มีความคิดอุดมการณ์ตรงกันมา

รวมตัวกันทำให้เกิดวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีภารกิจในการที่จะสื่อสารให้กับผู้รับสารได้เข้าใจ วัตถุประสงค์และให้การยอมรับ 2. สื่อ (media) ทำหน้าที่สื่อสารทางการเมืองส่งไปยังทั้งองค์กรทางการเมืองและ ประชาชน ในรูปรายงาน บทบรรณาธิการ บทวิเคราะห์ 3. ประชาชน (citizens) หรือผู้รับสาร (audience) เป็นเป้าหมายสูงสุดของพรรคการเมืองจะส่งสารและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้รับสารหรือประชาชนสามารถสะท้อนความรู้สึกรู้สึกนึกคิดผ่านทางจดหมาย หรือทางการสำรวจความคิดเห็น

ทฤษฎีการสื่อสารสองจังหวะ (Two-step Flow Theory) ได้อธิบายการสื่อสารทางการเมืองโดย ลูเซียน พาย Lucian W. Pye (1968 : 76) ได้กล่าวถึงบทบาทของการสื่อสารในการพัฒนาทางการเมือง ไว้ว่าในสังคมของมนุษย์ใหญ่ 3 แบบ อันได้แก่ สังคมโบราณ (traditional society) มีลักษณะระบบการเมืองที่ยังไม่พัฒนา อาจเป็นระบบหัวหน้าเผ่า เจ้าผู้ครองนคร หรือระบบราชาธิปไตย คณาธิปไตย การสื่อสารทางการเมืองถูกกำหนดตายตัว การถ่ายทอดข่าวสารทางการเมืองเป็นไปในทางเดียว การถ่ายทอดข่าวสารทางการเมืองเป็นไปในทางเดียวกัน (One way communication) ไม่มีกระบวนการป้อนกลับ(feedback) การพัฒนาทางการเมืองดำเนินไปอย่างช้า ระบบสังคมแบบกำลังเปลี่ยนรูป (transitional society) เป็นสังคม ซึ่งกำลังพัฒนาจากสังคมโบราณก้าวไปอีกขั้นหนึ่ง อำนาจทางการเมืองยังไม่กระจายออกไปสู่กลุ่มชน ส่วนใหญ่หรือประชาชนอย่างแท้จริง ระบบข่าวสารยังถูกปิดกั้น หรือถูกควบคุมอย่างใกล้ชิดจากผู้ปกครอง ส่วนในสังคมสมัยใหม่ (modern society) อำนาจทางการเมืองถูกกระจายออกไป การสื่อสารทางการเมืองเป็นไปในลักษณะทางเดินซึ่งสวนกัน (Two-way communication) มีกระบวนการป้อนกลับผู้นำความคิด นำสารจากสื่อเพื่อส่งทอดไปยังผู้รับสารอีกทอดหนึ่ง เช่นเดียวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ส่งสารผ่านผู้นำทางความคิด เช่น หัวหน้าแผนก ญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้นำชุมชนหรือผู้มีอิทธิพล ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางสังคมกับสมาชิกในสังคมนั้น ๆ รวมทั้งการมีอิทธิพลซึ่งกันและกันในการรับข่าวสาร เพื่อก่อให้เกิดการไหลของข่าวสารไปยังประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งแนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการสื่อสาร 2 จังหวะ ทำให้เกิดข้อสังเกตที่ว่าคนเรามีได้รับสารจากสื่อมวลชนเพียงอย่างเดียวแต่มีการรับสารจากช่องทางอื่นผ่านการสื่อสารระหว่างสื่อ ที่เป็นบุคคล ได้แก่ บุคคลในครอบครัว มิตรสหาย เพื่อนร่วมงาน หรือที่เรียกว่าผู้นำทางความคิดเห็น เป็นต้น

Jennifer Lees-Marshment (Lees-Marshment, 2001 : 692 อ้างใน นันทนา นันทโรภาส 2548 : 17) ได้นิยามความหมายของคำว่า “การตลาดทางการเมือง” ว่า หมายถึง การที่องค์กรทางการเมือง (พรรคการเมือง/กลุ่มผลประโยชน์/องค์การการปกครองท้องถิ่น) ได้นำเอาแนวคิดและเทคนิคทางการตลาดขององค์กรธุรกิจเข้ามาประยุกต์ใช้ในการค้นหาความต้องการของประชาชนการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมองค์กรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งการสื่อสารเพื่อนำเสนอ “ผลิตภัณฑ์” อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการเมือง ดังนั้นคำว่า “ตลาดการเมือง” จึงถูกกำหนดขึ้นมาให้มีความหมายว่า เป็นระบบการแลกเปลี่ยนโดยผู้ขายเสนอความเป็นตัวแทนแก่ผู้ซื้อ เพื่อให้ได้รับเสียงสนับสนุนเป็นการตอบแทนโดยนักการเมืองและนโยบายเปรียบเทียบสินค้า ที่มีพรรคการเมืองเป็นตราสินค้า และผู้มีสิทธิเลือกตั้งเป็นผู้บริโภคสินค้า (Philip Kotler and Neil Kotler) (1999 : 3) กล่าวว่า "การตลาดนำการเมือง เป็นการทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งประสบความสำเร็จเป็นอุตสาหกรรมที่เติบโตอย่างมาก

ผลการวิจัย

กลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2567

กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองระดับจังหวัด

นายกานต์ กัลป์ตินันท์ อดีตนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด มีกลุ่มการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ให้การสนับสนุนแยกตามรายละเอียดเลือกตั้งทั้ง 11 เขตได้ดังนี้ โดยเฉพาะพี่ชาย คือ นายเกรียง กัลป์ตินันท์ผู้เป็นพี่ชาย อดีตรัฐมนตรีช่วยกระทรวงมหาดไทย เป็นฐานสนับสนุนรวมถึง วรสิทธิ์ กัลป์ตินันท์ สส.อุบลราชธานี ลูกชายของ เกรียง กัลป์ตินันท์ รับผิดชอบเขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมืองอุบลราชธานี นอกจากนั้นมีการเมืองระดับชาติในจังหวัดอุบลราชธานีก็มีสายสัมพันธ์ที่ดีกับตระกูล กัลป์ตินันท์ เขตเลือกตั้งที่ 2 (อ.เขื่องใน) วุฒิพงษ์ นามบุตร สส.อุบลราชธานี พรรค ปชป. และวิฑูรย์ นามบุตร อดีต สส.อุบลราชธานี เขตเลือกตั้งที่ 3 (อ.ม่วงสามสิบ) ชูวิทย์ กุ่ย พัทธทรัพย์ พลลภ อดีต สส.อุบลราชธานี เขตเลือกตั้งที่ 4 (อ.วารินชำราบ) กิตติธัญญา วาจาดี สส.อุบลราชธานี เขตเลือกตั้งที่ 5 (อ.ตระการพืชผล) รัฐกิตติ ฝ่าลิพัฒน์ อดีต สส.อุบลราชธานี 2 สมัย เขตเลือกตั้งที่ 6 (อ.เขมราฐ) ธัญธำรีดิ์ สันตพันธ์ สส.อุบลราชธานี ลูกหลานบ้านใหญ่ ส.เขมราฐ เขตเลือกตั้งที่ 7 (อ.ศรีเมืองใหม่) สุภารัตน์ พัทธทรัพย์ พลลภ สส.อุบล ทายาท ชูวิทย์ พัทธทรัพย์ พลลภ เขตเลือกตั้งที่ 8 (อ.พิบูลมังสาหาร) เนน บุญยธิดา สมชัย สส.อุบลราชธานี พรรคภูมิใจไทย และอิสสระ สมชัย อดีต สส.อุบลราชธานี เขตเลือกตั้งที่ 9 (อ.บุญศรี) ประยุกต์ศักดิ์ จินตะเวช อดีต สส.อุบลราชธานี เขตเลือกตั้งที่ 10 (อ.น้ำยืน) สมคิด เชื้อคง อดีต สส.อุบลราชธานี 3 สมัย เขตเลือกตั้งที่ 11 (อ.เดชอุดม) เอกชัย ทรงอำนาจเจริญ อดีต สส.อุบลราชธานี (มติชน, 2567)

สำหรับคู่แข่ง ของ นายกานต์ กัลป์ตินันท์ ชิงนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี คือนางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล กลุ่มผลประโยชน์ในที่นี้จะกล่าวถึง กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ กลุ่มผลประโยชน์ทางสังคมวัฒนธรรม กลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ที่สนับสนุน ผู้สมัครอิสระ คือ สุทธิชัย จรูญเนตร ลูกเขยอดีตกดี โภคกุลกานนท์ และนายเชิดศักดิ์ โภคกุลกานนท์ อดีตผู้สมัคร นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และดวงทิพย์ จินตะเวช ลูกสาวตุน จินตะเวช บ้านใหญ่เดชอุดม ก็หนุนตระกูลหวังศุภกิจโกศล ส่วน นายสิทธิพล เลหาหวนิชพบว่าเคยเป็นรองนายก อบจ.มีประสบการณ์และมีการสนับสนุนจากพรรคประชาชนคอยสนับสนุน โดยได้นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ อดีตหัวหน้าพรรคก้าวไกล ซึ่งเดินทางไปช่วยนายสิทธิพล หาเสียงปราศรัยว่า ที่มาปราศรัยที่อำเภอสำโรงและอำเภวารินชำราบเป็นแห่งแรก เพราะนี่คือฐานที่มั่นของพรรคประชาชน (โพสต์ทูเดย์, 2567)

นอกเหนือจากบริบททางด้านเศรษฐกิจ สังคมแล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ตามกรอบแนวคิดเรื่องการตลาดทางการเมือง (Political Marketing) ของ Bruce I Newman ประกอบไปด้วย กลุ่มตัวแทนแห่งอำนาจ มีทั้งสิ้น 7 กลุ่ม

1. กลุ่มสื่อมวลชน

เป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งพอสสมัครในการเมืองท้องถิ่น โดยเฉพาะการเลือกตั้งนายก อบจ. แต่ก็ไม่เข้มข้นเท่ากับการเลือกตั้งในระดับชาติ เพราะฉะนั้นการนำเสนอข่าวจะเป็นการนำเสนอในสถานการณ์ทั่วไปแต่ในขณะเดียวกันผู้สมัครนายก อบจ. ก็พยายามยึดพื้นที่สื่อ และทำตัวให้เป็นชาวที่ไม่ต้องจ่ายเงิน (Free Media) แต่การใช้สื่อดังกล่าวมีทั้งผลดีและผลเสีย ในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี สื่อมวลชนในท้องถิ่นและระดับประเทศก็ให้ความสนใจ โดยมีการนำเสนอข่าวอย่างต่อเนื่องทั้งสถานีวิทยุและโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ รวมทั้งสื่อออนไลน์

2. การหยั่งเสียงหรือโพลสำนักต่าง ๆ

ในการเมืองระดับท้องถิ่นการจัดทำโพลส่วนมากจะมีบางจังหวัดที่ประชาชนสนใจเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น ส่วนใหญ่จะเป็นสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นจัดทำโพล แต่ในการเลือกตั้ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ. 2567 เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่อการขัดข้องกฎหมาย และการร้องเรียน การจัดทำโพลก็ทำไม่เป็นทางการ สถาบันการศึกษาไม่ได้จัดทำโพลเพื่อสำรวจคะแนนนิยม มีเพียงผู้สมัครจัดทำเพื่อหยั่งคะแนนในเสียงตนเอง และวัดกระแสจากการอภิปรายหาเสียงในแต่ละอำเภอ นายกานต์ กัลป์ตินันท์ ก็อาศัยหยั่งกระแสความนิยม ตามอำเภอต่าง ๆ ที่มีกลุ่มหัวคะแนนและฐานคะแนนเสียงที่มาจาก กลุ่มการเมือง และกลุ่มผลประโยชน์ ได้รายงานกระแสความนิยมและปรับกลยุทธ์การเลือกตั้ง สำหรับนางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ก็อาศัยกลุ่มที่ทำงานคนเสื้อแดง นักวิชาการ เครือข่ายเกษตรกร

3. กลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มกดดัน

สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นับว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างมากต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดของประชาชน เพราะผู้ที่สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ก็มีทีมที่สมัครสมาชิก สภาจังหวัด โดยเฉพาะนางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ผู้สมัครอิสระ การเลือกจะถูกแบ่งออกเป็นเขตการเลือกตั้งตามจำนวนประชากรและผู้สมัครก็สมัครตามท้องถิ่นที่อาศัยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เมื่อเป็นลักษณะเช่นนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่าต้องเป็นบุคคลที่มีบารมีพอสสมัครในท้องถิ่นนั้น ๆ ในขณะเดียวกันฐานเสียงของสมาชิก องค์การบริหารส่วนจังหวัดก็เป็นฐานเสียงของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วยเช่นกัน จากการสัมภาษณ์ “ผู้ให้ข้อมูล มีสมาชิกสภาจังหวัดบางส่วนหันมาให้การสนับสนุน นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ผู้สมัครอิสระ เพราะต้องการเปลี่ยนแปลงการเมือง” (สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1, 17 ธันวาคม 2567) สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นกลุ่มเดียวกันกับผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและเป็นผู้มีบารมีและมีอิทธิพล เป็นนักธุรกิจทำธุรกิจอยู่ในท้องถิ่นก็ย่อมสามารถโน้มน้าวให้เป็นไปตามที่ต้องการได้โดยอาศัยความเป็นผู้อุปถัมภ์ซึ่งสามารถเอื้ออำนวยประโยชน์ได้ทั้งในทางอำนาจทางการเมือง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สถานะทางสังคม เกิดเป็นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างผู้อุปถัมภ์กับผู้รับอุปถัมภ์ ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในเรื่องอำนาจภายใน โดยผู้สมัครสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ก็จะช่วย นายกานต์ กัลป์ตินันท์ ด้วยการชี้แจงแก่ประชาชนที่ตนอยู่ในพื้นที่ให้เลือกนายกานต์ กัลป์ตินันท์ เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีอีกสมัย เมื่อนายกานต์ กัลป์ตินันท์ ถ้าได้รับเลือกตั้งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็ผลักดันนโยบายต่าง ๆ ตามที่ได้

หาเสียงไปยังท้องถิ่นต่าง ๆ ที่ผู้สมัครสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ได้ให้สัญญาเอาไว้

4. พรรคการเมือง

ก่อนการเลือกตั้งคะแนนเสียงของ นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล มีกระแสคะแนนนิยม นำหน้า นายกานต์ กัลป์ตินันท์ ทำให้ นายเกรียงและ นายกานต์ กัลป์ตินันท์ ได้ไปขอร้องให้อดีต นายก ทักษิณ ชินวัตร มาช่วยหาเสียงให้กับ นายกานต์ กัลป์ตินันท์ เพราะกระแส ของ นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล มีกระแสการตอบรับดีกว่า หนังสือพิมพ์โพสต์ทูเดย์ ฉบับวันที่ 23 ธันวาคม 2567 ได้ลงข่าว นายเกรียงยอมรับว่า การที่นายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกฯ ลงมาช่วยหาเสียงทำให้ กระแสดีตื่นมีส่วนอย่างมากอีกส่วนก็มาจากผลงานของนายกานต์ รวมถึงนโยบายพรรคเพื่อไทย (โพสต์ทูเดย์ ,2567) สำหรับ นายสิทธิพล เลาหะวนิช พบว่าเคยเป็นรองนายก อบจ.มีประสบการณ์ และมีการสนับสนุนจากพรรคประชาชนคอยสนับสนุน แคนนำพรรคประชาชน (ปชน.) อาทิ นายณัฐพงษ์ เรื่องปัญญาภูมิ หัวหน้าพรรคปชน. น.ส.ศิริกัญญา ตันสกุล รองหัวหน้าพรรคปชน. น.ส.รักชนก ศรีนอก สส.กทม.พรรคปชน. พร้อมด้วยผู้ช่วยหาเสียง อาทิ นายธนาธร จึงรุ่งเรืองกิจ ประธานคณะ ก้าวหน้า ลงพื้นที่เดินสายช่วย นายสิทธิพล เลาหะวนิช ผู้สมัครนายก อบจ.อุบลราชธานี พรรคปชน. หาเสียง ในหลายจุด อย่างนายณัฐพงษ์ ไปพื้นที่อ.ม่วงสามสิบ เดินตลาด และปราศรัยเวทีย่อย ประชาสัมพันธ์นโยบาย 5 ดี ใช้งบทุกบาทของ อบจ. อย่างคุ้มค่า สร้างการเปลี่ยนแปลงให้จังหวัด ขนาดใหญ่อย่างอุบลราชธานี ไม่ว่าจะเป็นนโยบายสุขภาพดี โครงสร้างพื้นฐานดี ปากท้องดี อนาคตดี และการเมืองดี (ไทยรัฐ, 2567)

5. ผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ประชาชนตัดสินใจเลือกนั้น มีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ในกรณีความรู้ความสามารถใกล้เคียงกันอาจถูกตัดสินแพ้ชนะด้วยปัจจัยพื้นฐานด้าน บุคลิกลักษณะของผู้สมัคร เป็นคนมีบุคลิกลักษณะที่เป็นกันเองติดดินเข้าพบได้ตลอดเวลาที่เดือดร้อน มีคุณธรรม จริยธรรม สนับสนุนกิจกรรมทางด้านศาสนาซึ่งบ่งบอกถึงความเป็นคนใจบุญมีงานที่ไหนไม่ วางานอะไรจะพบเห็นได้ตลอดมีความอ่อนน้อมไม่ถือตัว ประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลธรรมซึ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเช่นกัน นอกจากในเรื่องของการศึกษา ความรู้ รูปร่าง บุคลิกลักษณะหน้าตา ดี ชัดตระกูลดีซึ่งปัจจัยต่าง ๆ ล้วนมีความสำคัญต่อผู้สมัครเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อุบลราชธานีทั้งสิ้น นายกานต์ กัลป์ตินันท์ ในฐานะนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเก่า ได้เปรียบใน กิจกรรมการกุศลและกิจกรรมต่าง ๆ ส่วน นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล การทำกิจกรรมก็อยู่ในเขต เดชอุดม น้ำยืน ที่เป็นฐานคะแนนเสียง ส่วน นายสิทธิพล เลาหะวนิช ในฐานะรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็มีความได้เปรียบเช่นเดียวกับนาย กานต์ กัลป์ตินันท์

6. ที่ปรึกษามืออาชีพ นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ได้นายพิเชษฐ์ หาบุตร มาเป็นที่ปรึกษา การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และอดีตครูบ้านนาญมาเป็นผู้วางแผนประชาสัมพันธ์ นายสิทธิพล เลาหะวนิช ก็ได้ทีมงานพรรคประชาชนเข้ามาสนับสนุนด้านข้อมูลและการทำกิจกรรม ส่วนนายกานต์ กัลป์ตินันท์ มีความได้เปรียบทีมงานอดีต สส. ที่มีสายสัมพันธ์อันดีร่วมกับพี่ชาย ให้การสนับสนุน ให้คำปรึกษาในการเลือกตั้ง

7. กลุ่มผู้เลือกตั้ง

การตัดสินใจเลือกเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีของกลุ่มเลือกตั้งจะดูที่ปัจจัยความใกล้ชิดระหว่างผู้สมัครกับประชาชน ที่ให้ความนิยมชมชอบ อาจจะด้วยนโยบายหรือนิมนต์การเมืองระดับชาติ ในกรณีกลุ่มเสื้อแดง ที่ถือว่าเป็นกลุ่มเลือกตั้ง ยังมีความนิยมในตัว นายทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรี ผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ที่มาช่วยพูดในเวทีมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีกลุ่มเสื้อแดงมาให้การต้อนรับ ทำให้คะแนนเสียงของนายกานต์ กัลป์ตินันท์ ดีขึ้นเพราะกระแสอดีตนายก ทักษิณ ชินวัตร

กระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของ

1. การวางตำแหน่งทางการเมือง (Positioning)

การวางตำแหน่ง (Positioning) เป็นเครื่องมือทางการตลาด ที่ช่วยให้ผู้สมัครได้กำหนดจุดยืนอย่างไร มีวิสัยทัศน์อย่างไร เพื่อช่วยในการจดจำและตอกย้ำให้ผู้เลือกตั้งมองเห็นผู้สมัครอย่างชัดเจน ซึ่งมีความหมายเดียวกับการสร้างภาพลักษณ์ (Image) นั่นเองโดยวางตำแหน่งทางการเมืองในการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี โดยประยุกต์กลยุทธ์ทางการตลาดตามความคิดของ Bruce I. Newman (1999: 86) การสร้างภาพลักษณ์โดยกระบวนการจัดวางตำแหน่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

2. การประเมินจุดอ่อนจุดแข็งของตนเอง

การวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง ของ นายกานต์ กัลป์ตินันท์ พรรคเพื่อไทย จุดอ่อนความกังวลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางธุรกิจรับเหมาของพวกพ้องและครอบครัว “กัลป์ตินันท์” พบว่าจุดแข็งของนายกานต์ กัลป์ตินันท์ ในตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี มีประสบการณ์ และมีความสามารถในการดึงงบประมาณจากรัฐบาล หากต้องการความต่อเนื่องในการพัฒนา อาจจะเหมาะสม เพราะได้รับการสนับสนุนจากพรรคเพื่อไทย อยากเข้าไปสานงานต่อ ก่องานใหม่ สามารถที่จะบริหารจัดการนโยบายต่างๆ ที่ได้หาเสียงเอาไว้ให้ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่เดียวกันครอบครัวก็เป็นนักการเมืองระดับชาติ โดยเฉพาะพี่ชาย คือ นาย เกรียง กัลป์ตินันท์ ผู้เป็นพี่ชาย อดีตรัฐมนตรีช่วยกระทรวงมหาดไทย เป็นฐานสนับสนุนรวมถึง วรสิทธิ์ กัลป์ตินันท์ สส. อุบลราชธานี ลูกชายของ เกรียง กัลป์ตินันท์และกลุ่มผลประโยชน์ในจังหวัด ที่รับผิดชอบเขตเลือกตั้งอดีต ประกอบด้วย สส. และอดีต สส ในจังหวัดอุบลราชธานี

3. การวิเคราะห์คู่แข่ง

การวิเคราะห์คู่แข่งชั้น ของ นายกานต์ กัลป์ตินันท์ พรรคเพื่อไทย พบว่า

จุดอ่อนของ นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล เรื่องร้องเรียนอยู่ใน ปช. และไม่ใช้คนอุบลราชธานีมาแต่กำเนิด มาทำธุรกิจรับซื้อมันสำปะหลัง มีใบปลิวโจมตี นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศลก่อนการเลือกตั้ง ในเรื่องธุรกิจมันสำปะหลัง และกลุ่มเสื้อแดงอดีตที่เคยสนับสนุน นายพิเชษฐ์ หาดุดดา ที่เคยเป็นฐานคะแนนพรรคเพื่อไทยคาดว่าจะมาสนับสนุน นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล แต่สุดท้ายก็เปลี่ยนใจ

การวิเคราะห์จุดแข็ง ของนางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล พบว่าจุดแข็งของจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ในขณะเดียวกันเครือข่ายที่เป็นครอบครัวก็เป็นนักการเมืองระดับชาติ เป็นที่ปรึกษาพรรคไทรวมพลัง อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา สังกัดพรรคเพื่อแผ่นดิน อดีตนายกเทศมนตรีตำบลเสิงสาง และผู้ก่อตั้งพรรคไทรวมพลัง ที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในจังหวัดอุบลราชธานี ๒ คน (เดลินิวส์, ๒๕๖๗)

ส่วนคู่แข่งที่มีโอกาสจะชนะการเลือกตั้ง นายสิทธิพล เลาหะวนิช พบว่า จุดอ่อน คือ ความกังวลเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางธุรกิจ “จุดแข็ง” เคยเป็นรองนายก อบจ.มีประสบการณ์และมีการสนับสนุนจากพรรคการเมืองซึ่งมีพรรคประชาชนคอยสนับสนุน โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองและวารินชำราบที่ฐานคะแนนเป็นกลุ่มเยาวชนและคนที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเมืองอุบลจากตระกูลกัลป์ตินันท์ ต้องการหาทางเลือก อาจจะเป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่ต้องการนโยบายการพัฒนาและตรวจสอบ (เดลินิวส์, ๒๕๖๗)

๔. การกำหนดกลุ่มเป้าหมายหลักและเป้าหมายรอง

นายกันต์ กัลป์ตินันท์ พรรคเพื่อไทย มี นาย เกรียง กัลป์ตินันท์ผู้เป็นพี่ชาย อดีตรัฐมนตรีช่วยกระทรวงมหาดไทย เป็นฐานสนับสนุนรวมถึง วรสิทธิ์ กัลป์ตินันท์ สส.อุบลราชธานี ลูกชายของ เกรียง กัลป์ตินันท์ และกลุ่มเครือข่าย สส. อดีต สส. ได้แบ่งกลุ่มเป้าหมาย เป็น ๓ กลุ่ม ๑. กลุ่มที่จะชนะเด็ดขาด ได้แก่เขต อำเภอเมือง อำเภวารินชำราบ อำเภอพิบูลมังสาหาร อำเภอเขื่องใน อำเภอเขมราฐ อำเภอบุญทริก ๒. กลุ่มที่มีโอกาสชนะสูง อำเภอศรีเมืองใหม่ ตาลชุม สว่างวีระวงศ์ ๓. กลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง เดชอุดม น้ำยืน

สำหรับนางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ได้แบ่งกลุ่มเป้าหมายออกเป็น ๓ กลุ่ม เช่นเดียวกัน

นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ทีมงานได้แบ่งกลุ่มเป้าหมาย จาก ๒๕ อำเภอเลือกตั้ง ออกเป็นกลุ่มๆ จากผลการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา พอที่จะสรุปได้ ดังนี้ คือ ๑. กลุ่มที่จะชนะเด็ดขาด ๒. กลุ่มที่มีโอกาสชนะสูง ๓. กลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง ซึ่งจากการประเมินในครั้งนี้ จาก ๓ กลุ่ม พอที่จะจำแนกออกเป็นเขตได้ ดังต่อไปนี้ เช่น

๑. กลุ่มที่จะชนะเด็ดขาด ได้แก่เขต เดชอุดม น้ำยืน น้ำขุ่น โขงเจียม พงศรีอุดม
๒. กลุ่มที่มีโอกาสชนะสูง ได้แก่เขต สิรินคร กุดข้าวปุ้น โพธิ์ไทร นาจะหลวย ตระการพืชผล บุญทริก

๓. กลุ่มที่มีความเสี่ยงสูง อำเภอเมือง วารินชำราบ พิบูลมังสาหาร เขื่องใน ดอนมดแดง สำโรง นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล กำหนดยุทธศาสตร์การหาเสียงอาศัยฐานคะแนนเสียงของกลุ่มที่ศรัทธาในตัวนายพิเชษฐ์ ทาบุตรดา อดีตคนเสื้อแดง และเคยเป็นอดีตผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นฐานคะแนนเสียงหลัก จึงเน้นกลุ่มซีกธงรบในอดีตเป็นหลักเป็นกลุ่มที่พร้อมจะทะเยอทะยานเสียงให้

คู่แข่งอีกรายของ นายสิทธิพล เลาหะวนิช อดีตเป็นรองนายก อบจ. มีประสบการณ์และมีการสนับสนุนจากพรรคการเมืองซึ่งมีพรรคประชาชนคอยสนับสนุน ฐานคะแนนจะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง เช่นอำเภอเมืองอำเภวารินชำราบ อำเภอดอนมดแดง ที่นิมนนโยบายพรรค

อนาคตใหม่ และเปลี่ยนเป็นพรรคประชาชน อาจจะเป็นทางเลือกสำหรับผู้ที่ต้องการนโยบายการพัฒนาและตรวจสอบ

5. การกำหนดภาพลักษณ์

สำหรับนายกันต์ กัลป์ตินันท์ มีการสร้างภาพของผู้สมัคร “ฉายภาพ” ต่อไปยังผู้เลือกตั้งนั้น ต้องกำหนดภาพลักษณ์ให้สอดคล้องกับแนวทางยุทธศาสตร์และกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงบริบทในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ดังนี้ ภาพลักษณ์เป็นคนที่ต้องการทำงานเพื่อพัฒนาอุบลด้วยสโลแกน 4 ปีซ่อม 4 ปีสร้าง สานต่อนโยบายใหม่ “เชื่อมรัฐบาล พัฒนาท้องถิ่น” เน้นการสร้างความร่วมมือระหว่างรัฐบาลส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น โดยเชื่อมโยงงบประมาณและโครงการจากระดับชาติไปยังท้องถิ่นเพื่อพัฒนาจังหวัดในหลายมิติ เช่น โครงสร้างพื้นฐาน การจัดการทรัพยากรน้ำ การศึกษา และสุขภาพ โดยมุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและครอบคลุมทุกด้าน ให้ประชาชนในจังหวัดอุบลราชธานีมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีรายได้ที่มั่นคง จากการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นและวัฒนธรรมเป็นฐานในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว

ส่วนนางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศลมีการสร้างภาพของผู้สมัคร “ฉายภาพ” ต่อไปยังผู้เลือกตั้งนั้น ต้องกำหนดภาพลักษณ์ให้สอดคล้องกับแนวทางยุทธศาสตร์และกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงบริบทในการเลือกตั้ง ด้วยภาพลักษณ์ มีความมุ่งมั่นเปลี่ยนแปลงอุบลราชธานี “อุบลโปร่งใส นายกใหม่สร้างสรรค์” มีการสร้างภาพของผู้สมัคร กบ 3 ดี “เศรษฐกิจดี สุขภาพดี การศึกษาดี” พัฒนาเศรษฐกิจของจังหวัดอุบลราชธานีให้มีความยั่งยืนและเติบโตอย่างสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการค้าและการขนส่ง รวมถึงการสนับสนุนเกษตรกรรมและการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าเศรษฐกิจท้องถิ่น อีกทั้งยังมีเป้าหมายในการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

สำหรับ นายสิทธิพล เลาหะวนิช การสร้างภาพของผู้สมัคร “ฉายภาพ” ต่อไปยังผู้เลือกตั้งนั้น ต้องกำหนดภาพลักษณ์ให้สอดคล้องกับแนวทางยุทธศาสตร์และกลุ่มเป้าหมาย โดยคำนึงถึงบริบทในการเลือกตั้ง ด้วยสโลแกน “เปลี่ยนอุบลราชธานีให้พี่น้องอยู่ดีมีสุข” ด้วยการเป็นคนหนุ่ม อติตรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ได้ทราบปัญหา ได้ฉายภาพนโยบายการส่งเสริมเศรษฐกิจด้วยการใช้เทคโนโลยีในเกษตรกรรมและการท่องเที่ยว การพัฒนาการศึกษาให้เชื่อมโยงกับทักษะชีวิตจริงและอาชีพในท้องถิ่น และการทำให้การเมืองโปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลการดำเนินงานของ อบจ. ได้อย่างสะดวกและโปร่งใส ผ่าน นโยบาย 5 ดี เปลี่ยนอุบล

6. การจำแนกส่วนทางการตลาดผู้เลือกตั้ง (Voter Segmentation)

การจำแนกส่วนทางการตลาดผู้เลือกตั้ง (Voter Segmentation) เป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้ประสบชัยชนะในการเลือกตั้ง ซึ่งผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี แต่ละรายได้จำแนกส่วนทางการตลาดของผู้เลือกตั้งได้ดังนี้

การเข้าถึงความต้องการของผู้เลือกตั้ง (Access Voter Needs) นายกันต์ กัลป์ตินันท์ จัดแบ่งกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเข้าถึงผู้เลือกตั้งเป็น 2 ลักษณะ คือ จัดแบ่งตามสภาพภูมิศาสตร์ และตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ จะเน้นการหนุนช่วยจากเครือข่ายสส และอดีต สส ครอบคลุมทั้งจังหวัด แบ่งหน้าที่ชัดเจนในการรับผิดชอบเขตเลือกตั้งชัดเจน

นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล อาศัยฐานคะแนนเสียงพรรคไทยรวมพลัง การแบ่งกลุ่มเป้าหมายตามสภาพภูมิศาสตร์ เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เลือกตั้งในจังหวัดอุบลราชธานี ได้แบ่งการบริหารการรณรงค์หาเสียงออกเป็น 25 อำเภอ 4 โซน ได้แก่ โซนเหนือ โซนตะวันออก โซนกลาง และโซนใต้ เป็นการแบ่งตามยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเลือกตั้ง มากกว่าที่จะเป็นการแบ่งหรือ จัดจำแนกกลุ่มเป้าหมายตามภูมิศาสตร์อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้ทั้งนี้ได้กำหนดนโยบายเฉพาะ เพราะในเขตการเลือกตั้งมีกลุ่มอาชีพที่มีความหลากหลายมากกว่าหนึ่งอาชีพ

นอกจากนี้การเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) ด้วยการเพิ่มฐานลูกค้าจากกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่นิยมใน กลุ่ม นปช. “กลุ่มซักรรบ” ของอดีตผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายพิเชษฐ์ ฑาบุตรดา ด้วยการเปลี่ยนการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่นิยมในกลุ่ม นปช. กลุ่มซักรรบ ที่ยังศรัทธาในตัว นายพิเชษฐ์ ฑาบุตรดาให้หันกลับมาเลือก นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล รวมถึงแนวทางในการเข้าถึงผู้เลือกตั้งในแต่ละ Segment ด้วยการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบออกเป็นโซน เช่น โซน เหนือ ใต้ กลาง โซนตะวันออก โซนตะวันตก โดยแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ

นายสิทธิพล เลาหะวนิช (Access Voter Needs) อาศัยฐานคนรุ่นใหม่และผู้นิยมในพรรคประชาชน นิยมในตัว นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์ และแกนนำพรรคประชาชน เป็นฐานคะแนนในอำเภอเมืองและอำเภอรินชำราบ

การเพิ่มส่วนแบ่งการตลาด (Market Share) ด้วยการเพิ่มฐานลูกค้าได้แก่นักเรียน นิสิตผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้สูงอายุที่ถูกละเลยให้เลือก นายสิทธิพล เลาหะวนิช เป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ส่วนผสมทางการตลาด 4 Ps ได้แก่

- P ผลิตภัณฑ์ทางการเมือง (Products)

นายกานต์ กัลป์ตินันท์ เชื่อมรัฐบาลพัฒนาท้องถิ่น เป็นจุดขาย

นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ผู้ทำชิง ได้ใช้นโยบาย กบ 3 ดี เป็นจุดขาย

นายสิทธิพล เลาหะวนิช ผู้ทำชิง “เปลี่ยนอุบลราชธานีให้พี่น้องอยู่ดีมีแสง” เป็นจุดขาย

P การตลาดแบบผลักดัน (Push Marketing) ผู้สมัคร ทั้ง 4 รายได้ใช้ การตลาดแบบผลักดัน ผ่านเครือข่าย

1. การสื่อสารผ่านระบบไลน์กลุ่ม
2. การสื่อสารผ่านระบบเครือข่ายหวัคะแนน
3. การสื่อสารผ่านสื่อสาธารณะ จะมีการใช้ สื่อสาธารณะอย่างคุดีเอ็ด ระหว่าง นายกานต์ กัลป์ตินันท์ และ นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ได้แก่ รถแห่ โปสเตอร์ แบนเนอร์ คัดเอาท์ CD เพลง โฆษณาหาเสียง ตักรตอก (Tik Tok) ฯลฯ

4. การสื่อสารแบบเผชิญหน้าได้แก่ การเดินแนะนำตัวของผู้สมัคร หรือทีมงาน โดยการเคาะประตูแนะนำตัว ปราศรัยย่อย ปราศรัยใหญ่ การใช้รถกระจายเสียงและการเปิดงาน เนื่องจากกฎหมายการเลือกตั้งห้ามผู้สมัครจัดเลี้ยง มหรสพ งานรื่นเริง

- P การตลาดแบบดึงดูด (Pull Marketing)

นายกานต์ กัลป์ตินันท์ ใช้การตลาดแบบดึงดูด ในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี ในสายตาของผู้เลือกตั้ง และสร้างความถี่ เพื่อเข้าถึงและเน้นย้ำกับผู้เลือกตั้ง โดยผ่านการสื่อสารการตลาดแบบดึงดูด มากกว่าผู้สมัครคนอื่น ๆ โดยผ่านทางกลไกของรัฐในฐานะผู้อยู่ในตำแหน่ง และกลไกที่เป็นของตนเอง และพวกพ้อง

ส่วน นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ใช้การตลาดแบบดึงดูด ในการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี เช่น สื่อผ่าน โซเชียลมีเดีย ตี๊กต็อก (Tik Tok) นอกจากนี้ยังใช้สื่อแถลงนโยบายที่มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุบลราชธานี ที่ทำการอำเภอเดชอุดม โรงเรียนเขมรราษฎร์พิทยาคม สีแยกแก่งสะพือ พิบูลมังสาหาร

ส่วนนายสิทธิพล เลาหะวนิช ก็มีการใช้กลยุทธ์ทางการตลาดการเมืองเช่นเดียวกับนาง จิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล แต่ไม่ได้ครอบคลุมอย่างเต็มรูปแบบทุกกระบวนการครบทุกขั้นตอนอย่าง นายกานต์ กัลป์ตินันท์ และ นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล

- P การหยั่งเสียง (Polling)

ผู้สมัคร ได้ใช้การหยั่งเสียงด้วยการสอบถาม จากแกนนำหลัก แกนนำรอง และแกนนำ พรรค เพื่อคุมคะแนนเสียงในแต่ละเขตเลือกตั้ง ในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะก่อนวันเลือกตั้ง 1 วันจะเป็นการชี้ผลแพ้ชนะ ของผู้สมัครแต่ละราย ผู้สมัครใช้กลยุทธ์การตลาดนำการเมืองอย่างมาก ด้วยการ กลยุทธ์เกทับ เป็นปัจจัยชี้ขาดมากกว่านโยบายที่หาเสียงเลือกตั้งที่ยังเป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้

อภิปรายผลการวิจัย

กลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อุบลราชธานีในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2567 โดยใช้แนวคิดการตลาดการเมือง ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พบว่า นายกานต์ กัลป์ตินันท์ ได้นำแนวคิดการตลาดการเมืองมาใช้หาเสียงเลือกตั้ง การกำหนดนโยบายที่ตรงกับความต้องการของคนต่างอำเภอ กลุ่มผลประโยชน์ในจังหวัดให้การสนับสนุน การกำหนดภาพลักษณ์ของผู้สมัครส่วน นางจิตรวรรณ หวังศุภกิจโกศล ก็มีการใช้แนวคิดการตลาดนำการเมืองเช่นเดียวกัน สำหรับนายสิทธิพล เลาหะวนิช ก็มีการใช้แต่ไม่ครอบคลุมเช่นเดียวกับผู้สมัครทั้งสองที่เป็นคู่แข่งทางการเมือง สอดคล้องกันแนวคิดของ นิรัตน์ เพชรรัตน์ อัญมณี ชูมณี อภิชาติ มหาราชเสนา และสมชาย สาโรวิท (2564) ได้วิจัยกลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่บริบททางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด จะขึ้นอยู่กับฐานของตระกูลใหญ่ที่ได้รับการยอมรับในจังหวัดนั้น ๆ ตลอดจนการหนุนช่วยของเครือข่ายในระบบอุปถัมภ์ที่มีในสังคมไทย และสอดคล้องกัน วิสุทธิ์ ชันศิริ (2564) ที่ได้วิจัยกลยุทธ์การตลาดการเมืองของพรรคอนาคตใหม่ในการหาเสียงเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2562 ผลวิจัยพบว่าบริบททางการเมือง และการใช้นโยบายหาเสียงเลือกตั้ง การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analysis) นำไปสร้างกลยุทธ์การสื่อสารที่ทันสมัยและตรงกับจริตของกลุ่มเป้าหมาย

สรุป

กลยุทธ์การณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของผู้สมัครนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานีในการเลือกตั้ง ปี พ.ศ. 2567 ได้ใช้การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) และ การตลาดทางการเมือง (Political Marketing) โดยมีกลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองระดับจังหวัด เป็นฐานคะแนนเสียง กระบวนการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ด้วยการวางตำแหน่งทางการเมือง การประเมินจุดอ่อน จุดแข็ง การวิเคราะห์คู่แข่ง การกำหนดภาพลักษณ์ของผู้สมัคร การจำแนกส่วนทางการเมืองตลาดผู้เลือกตั้ง และการหยั่งเสียงก่อนวันเลือกตั้ง (Polling) ผู้สมัครใช้กลยุทธ์การตลาดทางการเมืองด้วยการเก็บ เพื่อเป็นปัจจัยชี้ขาดมากกว่านโยบายที่หาเสียงเลือกตั้งที่ยังเป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้

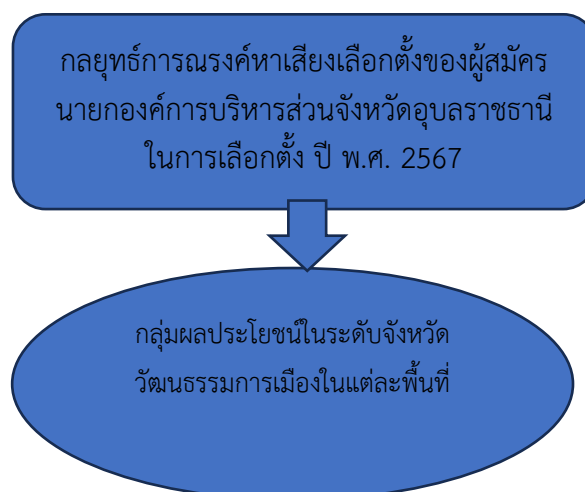
ข้อเสนอแนะ

1. กลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งที่ใช้ป้ายหาเสียง บางครั้งก็ส่งผลดีต่อผู้สมัคร และผลเสียต่อคะแนนเสียงถ้าป้ายของผู้สมัครไปบดบังวิสัยทัศน์ของผู้ขับชื้อรถยนต์ รถจักรยานยนต์
2. การหาเสียงเลือกตั้งในสังคมไทย การตลาดทางการเมือง ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของคนในพื้นที่ เพราะวัฒนธรรมการเมืองในแต่ละจังหวัดจะแตกต่างกัน การใช้กลยุทธ์การเลือกตั้งต้องสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่เลือกตั้ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวัฒนธรรมการเมืองเปรียบเทียบในแต่ละจังหวัด ในกลยุทธ์การหาเสียงเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในแต่ละภูมิภาค เพราะวัฒนธรรมการเมืองของคนแตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

เอกสารอ้างอิง

- เดลินิวส์. (2567). “กูรู วิเคราะห์! ชี้จุดแข็ง จุดอ่อนผู้สมัครเลือกตั้งนายก อบจ อุบลราชธานี ก่อนลงคะแนนเสียง 22 ธ.ค. นี้”. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 15 มกราคม 2568, จาก <https://www.dailynews.co.th/news/4207706/>.
- ไทยรัฐ. (2567). “แท้ง ไหม” ดาวกระจาย ช่วย “สิทธิพล” หาเสียงนายก อบจ อุบลราชธานี ชูนโยบาย 5 ดี. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 15 มกราคม 2568) จาก <https://www.thairath.co.th/news/politic/2830978>
- นันทนา นันทวโรภาส. (2548). การสื่อสารทางการเมือง: ศึกษากรณีการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทั่วไปของพรรคไทยรักไทย. (ดุชนิพนธ์ (สื่อสารมวลชน)) บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นิรัตน์ เพชรรัตน์ อัญมณี ชูมณี อภิชาติ มหาราชเสนา และสมชาย สาโรวาท (2564). กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่บริบททางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด. วารสาร มจร พัฒนาสังคม, 6(1): 153-160.
- โพสต์ทูเดย์. (2567). พิธาช่วย สิทธิพลหาเสียงเลือกนายก อบจ อุบลราชธานีปลุกประชาชนเลือกซ้ำใหม่. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 20 มกราคม 2568, จาก <https://www.posttoday.com/politics/716635>

ระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
โรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
SYSTEM DEVELOPMENT CAPABILITY ACTIVE LEARNING MANAGEMENT OF
TEACHERS AT SRAKUDDONGSAMRANWITTAYA SCHOOL,
CHUMPHONBURI DISTRICT, SURIN PROVINCE

สุธิรา ภาสระคุ¹

Suthira Phaosarakhu¹

โรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา¹

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2¹

Srakuddongsamranwittaya School¹

Surin Primary Educational Service Area Offices 2¹

E-mail: tchoeithaisong462@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2568; แก้ไขบทความ: 26 สิงหาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 31 สิงหาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) สร้าง และตรวจสอบคุณภาพของระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) เพื่อทดลองใช้ระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และ 4) ประเมินผลระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา จำนวน 14 คน ได้จากการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ คู่มือการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบวัดความพึงพอใจ แบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แบบทดสอบ และแบบประเมินระบบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานการวิจัยโดยใช้การทดสอบที (Dependent Samples t-test)

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา โดยรวม และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด
2. ผลการสร้าง และตรวจสอบระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มี 5 ขั้นตอนคือ 1) การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาระบบ 2) การสร้างและตรวจสอบระบบ 3) การพัฒนาระบบ 4) การนำระบบไปปฏิบัติ และ 5) การประเมินระบบ

3. ผลการประเมินระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียน
สระชุดงสงสาราวุธวิทยา พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวม และรายด้านทุก
ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ระบบ, การพัฒนา, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the needs for developing active learning management capability 2) to create and verify the quality of system development capability active learning management 3) to try out the system development capability active learning management 4) to evaluate the system development capability active learning management of teachers at Srakuddongsamranwittaya school, Chumphonburi district, Surin province. The samples were teachers at Srakuddongsamranwittaya school 14 teachers, selected by a purposive sampling method. The instruments used for gathering data were the questionnaire, the interview, the handbooks for development capability active learning management, satisfaction measurement, test, assessment of the ability to manage active learning and system Assessment, The statistics used to analyze the data were mean, standard deviation and the hypotheses were tested by Dependent Samples *t*-test.

The findings were as follows:

1 . The needs to development the ability to manage active learning according to the opinions of teachers at Srakuddongsamranwittaya school, overall and in every aspect, is at the highest level.

2. The results of the creation and inspection of developing active learning management capability have 5 steps: 1) System development goals setting 2) System Creation and Verification 3) System Development 4) System Implementation and 5) System evaluation.

3 . The results of the evaluation of the system development capability active learning management of teachers at Srakuddongsamranwittaya school found that teachers have the ability to manage active learning, overall and in every aspect, at the highest level.

Keywords: System, Development, Active Learning

บทนำ

การบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องมีการกำหนดแบบแผน วิธีการ และขั้นตอนการทำงานอย่างเป็นระบบให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อส่วนอื่น ๆ ของ หน่วยงาน และการที่สถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จนั้นปัจจัยสำคัญในการทำงานคือ ระบบการ บริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย บทบาทที่สำคัญของผู้บริหาร สถานศึกษาในการพัฒนางานวิชาการ คือการส่งเสริมให้ครูนำแนวคิด วิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการ จัดการเรียนรู้ จะช่วยให้การศึกษา และการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ รวดเร็ว มีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิม มีแรงจูงใจในการเรียนด้วยนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้น และมีความ สอดคล้องกับสภาพบริบทของตนเอง (ชัยธวัชชัย อธิเกียรติ และคณะ, 2566: 1)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการ เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เช่น ความ เปลี่ยนแปลงด้านสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ครูจึงจำเป็นต้อง ปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พลอย ไพสิน นิลกรรณ์, 2566 : 2) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูเป็นผู้จัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจนเกิดความรู้ ทักษะในการทำงานด้วยการลง มือปฏิบัติด้วยตนเองมีแผนการดำเนินงานที่ชัดเจน และเป็นระบบครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการ จัดการเรียนรู้ที่แท้จริง

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยกระบวนการ Active Learning เป็นการส่งเสริมให้ครู ออกแบบการเรียนรู้ที่สนองความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม เทคโนโลยีและการเรียนรู้ของผู้เรียน เปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้ถ่ายทอด เป็นผู้ชี้แนะเพื่อพัฒนา นักเรียนให้สามารถแสวงหาความรู้ และประยุกต์ใช้ทักษะต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย ซึ่ง ประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน เกิดการเรียนรู้ระหว่างครูกับครู ครูกับนักเรียน นำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ ตอบสนองความ

ต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ศจีทิพย์ ตาลพันธ์และคณะ, 2566 : 642) หลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ การที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน และสร้าง ความรู้ด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้จัดประสบการณ์ตามความต้องการของผู้เรียนอย่างเป็นระบบเพื่อให้ ผู้เรียนบรรลุได้ทั้งพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย (กอบสุข คงมนัส, 2561 : 289-290) ด้วยการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบด้วยขั้นตอนของ ADDIE Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่ช่วยสร้าง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยประหยัดเวลา และค่าใช้จ่ายสามารถปรับให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมการทำงานของแต่ละบริบทสถานศึกษาซึ่งมีคุณค่าสำหรับการออกแบบการเรียนการสอน และพัฒนาครูได้อย่างเป็นระบบ (ประพรธน์ พลชะวีระ, 2566 : 20)

ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิด คุณภาพ จึงได้นำแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ด้วย ADDIE MODEL บูรณาการเชื่อมโยงวงจรการพัฒนาคุณภาพ PDCA เพื่อนำไปสร้าง และพัฒนา ระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูในโรงเรียนสระขุดดงสำราญวิทยา

อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์ และนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อสร้าง และตรวจสอบคุณภาพระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อทดลองใช้ระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์
4. เพื่อประเมินผลระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพความต้องการจำเป็น และแนวทางในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวคิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญทั้ง 5 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย การเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และปฏิบัติจริง การใช้สื่อและเทคโนโลยีสารสนเทศ การบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก การตรวจสอบ และประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้ข้อมูลสะท้อนกลับ (ราชกิจจานุเบกษา, 2561 : 4) แนวทางการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) เอกสารแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการจำเป็น กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) แนวทางการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้ให้ข้อมูล คือ ครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา จำนวน 14 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก เพื่อให้ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 5 คน 4) ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 5 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ สภาพปัจจุบัน และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ระยะที่ 2 ร่างระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ ร่างระบบ และคู่มือการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การประเมินคุณภาพของระบบ และทดลองนำร่องกับครูที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย

ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 10 คน และครู จำนวน 3 คน ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมาย ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 5 คน ได้แก่ ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 2 คน ด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 คน และด้านการวิจัย 1 คน

ขอบเขตด้านตัวแปร ได้แก่ คุณภาพระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และคุณภาพเครื่องมือประกอบระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการจัดการเรียนเชิงรุก 4 ด้าน ได้แก่ ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก และความสามารถในด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ระยะที่ 3 ทดลองใช้ระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
การนำระบบไปใช้จัดอบรม และพัฒนาครู และนำไปใช้จริงในชั้นเรียน

ระยะที่ 4 ประเมินผลระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

1. การประเมินตนเองของครูเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ ระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด และปฏิบัติจริง ด้านการใช้สื่อ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียนเชิงบวก ด้านการตรวจสอบ และประเมินผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้ข้อมูลสะท้อนกลับ

2. การประเมินความพึงพอใจต่อผลระบบพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู โดยสอบถามความพึงพอใจของครูที่เข้าร่วมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจนสิ้นสุดกระบวนการ จำนวน 14 คน ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

3. การประเมินระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามกรอบการพัฒนาตามขั้นตอน ADDIE Model ด้วยแบบประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู

4. การประเมินเชิงอนุমানรวมของระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูทั้ง 5 ด้านคือ ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ ด้านความถูกต้อง และด้านความรับผิดชอบ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง ระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา โดยรวม และรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการสร้าง และตรวจสอบระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มี 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาระบบ ขั้นที่ 2 การสร้างและตรวจสอบระบบ ขั้นที่ 3 การพัฒนาระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มี 4 ขั้นตอนย่อยดังนี้ คือ 1) การสร้าง

ความตระหนัก และให้ความรู้ 2) การจัดอบรมและพัฒนาครู 3) การนำไปประยุกต์ใช้ และ 4) การประเมินผล ขั้นที่ 4 การนำระบบไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ 2) การออกแบบ 3) การพัฒนา 4) การนำไปใช้ และ 5) การประเมิน ด้วยการประยุกต์ และตรวจสอบการทำงานด้วยวงจรคุณภาพการทำงาน (PDCA) รวมทั้งใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) และ ขั้นที่ 5 การประเมินระบบ

3. ผลการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการประเมินระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านความถูกต้องของระบบ รองลงมา คือ ด้านความเหมาะสมของระบบ และด้านความเป็นประโยชน์ของระบบ ตามลำดับ

การอภิปรายผล

1. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา โดยรวมทุกด้านและรายด้าน มีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะการพัฒนาความสามารถให้ครูเกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ และพัฒนาครูให้เกิดสมรรถนะเพื่อจัดการเรียนรู้เชิงรุกมีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง จึงส่งผลให้ครูแสดงออกถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากที่สุดทุกด้าน สอดคล้องกับผลการวิจัยของพุทธิพงษ์ สงวนนาม (วิสารโท) (2566 : 242) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า มีความต้องการจำเป็นในการศึกษาของระบบการบริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูใน 5 องค์ประกอบหลัก อยู่ในระดับมากที่สุด เป็นต้น

2. ผลการสร้างและตรวจสอบระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มี 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาครูร่วมกันด้วยการศึกษาเอกสาร หลักฐาน แนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ขั้นที่ 2 การสร้างและพัฒนาระบบ ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาครู จากการศึกษาความต้องการจำเป็น และการสัมภาษณ์ ขั้นที่ 3 การพัฒนาระบบความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู มี 4 ขั้นตอนย่อยดังนี้ คือ 1) การสร้างความตระหนัก และให้ความรู้ 2) การจัดอบรมและพัฒนาครู 3) การนำไปประยุกต์ใช้ และ 4) การประเมินผล ขั้นที่ 4 การนำระบบไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนย่อย ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ 2) การออกแบบ 3) การพัฒนา 4) การนำไปใช้ และ 5) การประเมินประยุกต์ และตรวจสอบการทำงานด้วยวงจรคุณภาพของการทำงาน (PDCA) และหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research : PAR) และขั้นที่ 5 การประเมินระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

ทั้งนี้เพราะระบบการพัฒนาศามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร มีขั้นตอนการปฏิบัติงานทีเป็นระบบ มีการนำเอาทฤษฎีระบบมาใช้ในการพิจารณาลักษณะงานการบริหารสถานศึกษาทำให้องเห็นประเด็นต่าง ๆ ชัดเจนขึ้นจึงนำไปสู่การปรับปรุงการทำงานให้เกิดประสิทธิภพของโรงเรียนตามมา ซึ่งการดำเนินงานทั้ง 5 ขั้นตอนดังกล่าวมีความสัมพันธ์กัน และทำงานร่วมกันเป็นวัฏจักร มีความสัมพันธ์ต่อสภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียน มีปัจจัยต่าง ๆ เป็นองค์ประกอบแรกทีจะนำไปสู่การดำเนินงานของระบบกระบวนการของระบบ และผลผลิต หรือผลงานซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของระบบ ทำให้การพัฒนาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวคิดการพัฒนาาระบบพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย การฝึกอบรม และการนิเทศภายใน และด้านผลผลิต ประกอบด้วยครูมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้ ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้ และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการสอนของครู (ทิชมพร บุญมาก, 2558 : 159) ผลการดำเนินงานตามขั้นตอนดังกล่าวส่งผลให้องเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา มีแนวทางและระบบการพัฒนาครูทีมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ และเป็นแบบแผนปฏิบัติทีชัดเจนสามารถนำไปใช้ในการพัฒนานักเรียนได้ประสบผลสำเร็จ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Agado (1998 : 59) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนทีมีประสิทธิภาพบริเวณแถบพรมแดน พบว่าการพัฒนาครูเป็นการกระตุ้นให้องเรียนการเรียนรู้ มีขั้นตอนการทำงานทีเป็นระบบ และโปรแกรมต่าง ๆ ทีนำมาใช้ในการพัฒนาครูอย่างหลากหลายควรตั้งอยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม เป็นต้น และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ มนตรี สังข์ชุม (2565 : 9-12) ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้การพัฒนาบทเรียนร่วมกันผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนอนุบาลระนอง ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาครู ประกอบด้วยการกำหนดปัญหาและตั้งเป้าหมาย การออกแบบ และพัฒนา การสอนและสังเกต การสะท้อนผลและปรับปรุงร่วมกัน เพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

3. ผลการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร พบว่าครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการทดลองใช้คู่มือระบบการพัฒนาศามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา อำเภอชุมพลบุรี จังหวัดสุรินทร สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทีระดับ .05 ค่าดัชนีประสิทธิผลจากการประเมินตนเองของครูก่อน และหลังทดลองประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระชุดดงสำราญวิทยา โดยรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นร้อยละ 87.93 ด้านการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและปฏิบัติจริงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เพราะระบบการพัฒนาความสามารถในการในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกทีสร้างและพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาครูให้เกิดทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ การเขียนแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ วัดและประเมินผลผู้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพบรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้และได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ เพราะการจัดการความรู้ของครูจะต้องมีระบบแบบแผนทีชัดเจนสามารถปฏิบัติได้จริง เปรียบเสมือนการจัดการเรียนการสอนทีครูจะต้องสามารถปรับบทบาทของตนเองได้หลากหลาย เพื่อให้เข้ากับบริบทของเหตุการณ์นั้น (พิณสุตา สิริธรงค์ศรี, 2557 : 24-25) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เกษฎา จันทรเปล่ง (2565 : 313) ได้ศึกษาการพัฒนาาระบบ

การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาแบบ 4.0 ด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิด การศึกษาแบบ 4.0 ด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ มีคะแนนทดสอบหลังการใช้ระบบ สูงกว่าก่อนการใช้ระบบ

4. ผลการประเมินการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระปทุมสงสารวิทยา อำเภอลพบุรี จังหวัดสุรินทร์ โดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ด้านความเป็นไปได้ของระบบ รองลงมาคือ ความถูกต้องของระบบ และความเป็นประโยชน์ของระบบ ทั้งนี้เพราะระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่สร้าง และพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพนำไปใช้จริงในการออกแบบการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อครูในโรงเรียน ตลอดจนครูมีความรู้ความเข้าใจอย่างดีและปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่ถูกต้องจึงส่งผลให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมทุกด้านอยู่ระดับมากที่สุด ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ได้ทำการศึกษาการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เพิ่มสูงขึ้นได้แก่ ทักษะออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวม ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน และทักษะการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก

5. ผลการศึกษาความพึงพอใจต่อระบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนสระปทุมสงสารวิทยา อำเภอลพบุรี จังหวัดสุรินทร์ พบว่าครูมีความพึงพอใจต่อระบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะระบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่พัฒนาและนำไปใช้เกิดประโยชน์ต่อครูและนักเรียนจริง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภาวดี ปกครอง (2561 : ก) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อการอ่านออกเขียนได้ของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษาโดยใช้แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่ามีความพึงพอใจในการใช้ระบบพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุดเป็นต้น

6. ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ก่อนการอบรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 14.28 คิดเป็นร้อยละ 71.42 มีความรู้ในระดับดี และหลังการอบรม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 19.21 คิดเป็นร้อยละ 96.07 มีความรู้ในระดับดีเยี่ยม แสดงว่าครูมีความรู้ความเข้าใจหลังการพัฒนาและอบรมสูงขึ้นตามลำดับ ทั้งนี้เพราะระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่นำไปใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษามีประสิทธิภาพ ทำให้ครูมีความรู้ความสามารถและเข้าใจกระบวนการดำเนินงานและมีคู่มือการปฏิบัติงานที่เป็นระบบนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์จริงในชั้นเรียนได้บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้อย่างแท้จริงทำให้ครูเกิดสมรรถนะขั้นสูงในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ตามกระบวนการอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยสอดคล้องกับผลการวิจัยของ นิรัชกร ทองน้อย (2556 : 254-258) ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารงาน

วิชาการที่มีประสิทธิผลในโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ครูมีความเข้าใจ มีความสามารถในการใช้สื่อและเทคโนโลยีทางการสอนและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามระบบการพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู ควรมีการศึกษาคู่มือการใช้อย่างละเอียดเพื่อความถูกต้องในการดำเนินการพัฒนาตามรูปแบบให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการพัฒนาครูต้องมีการอำนวยความสะดวกจากฝ่ายบริหารด้านการจัดทรัพยากรเรื่อง ตารางเวลา งบประมาณ เปิดโอกาสให้ทำงานอย่างอิสระ และยืดหยุ่นเวลาเพื่อเกิดการพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การนำระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และพัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูไปใช้ตามระบบ ครูผู้สอนต้องมีความเข้าใจบทบาท และขั้นตอนการนำไปใช้ชัดเจน กระตุ้นให้นักเรียนรู้จักบทบาทหน้าที่และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกลุ่ม และการจัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่กระตุ้นความสนใจเรียน เป็นบรรยากาศชั้นเรียนแบบเปิดช่วยส่งเสริม และพัฒนาการเรียนรู้ให้นักเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ได้ดี และมีความเหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนากระบวนการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมสมรรถนะในด้านอื่น ๆ ที่มี ความจำเป็นสำหรับวิชาชีพครูในปัจจุบัน เช่น การใช้สถิติประยุกต์เพื่อการวิจัยในชั้นเรียนเบื้องต้น การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ สมรรถนะการพัฒนาตนเองและงานในหน้าที่ เป็นต้น

2. ระบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควรมีการสร้างคู่มือการปฏิบัติงานที่เป็นระบบเพื่อเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน และทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานทุกขั้นตอนเพื่อบรรลุเป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน

3. จากผลการวิจัยพบว่าระบบการพัฒนาความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกระบวนการพัฒนาครูทุกด้านอย่างเอาใจใส่ มีการสร้างข้อตกลงในการทำงานร่วมกัน พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจกระบวนการพัฒนา ศึกษาเนื้อหา และเทคนิคการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อให้ครูเกิดความตระหนัก และนำนวัตกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในชั้นเรียนจริง และเกิดประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ครูนำระบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไปใช้ ควรปรับเวลาของขั้นตอนในกระบวนการเรียนการสอนให้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับความยากง่ายของเนื้อหา สภาพบริบท และความแตกต่างในช่วงวัยของนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กอบสุข คงมนัส. (2561). เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้: วิถีแห่งการศึกษายุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, (20)4, 285-290.
- จันทร์ชัย อธิเกียรติ และคณะ. (2566). การสอนทันสมัย และเทคนิควิธีสอนสมัยใหม่. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 14 กุมภาพันธ์ 2566.
จาก <https://regis.skru.ac.th/RegisWeb/webpage/addnews/data>.
- เจษฎา จันทร์เปล่ง. (2565). การพัฒนาระบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาแบบ 4.0 ด้วยกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เจริญ นนไชยวงศ์. (2563). การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาขั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. (รายงานวิจัย). โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา จังหวัดเชียงราย.
- จิตมพร บุญมาก. (2558). การพัฒนาระบบพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มนตรี สังข์ชุม. (2565). บทความวิจัยรูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้การพัฒนามาตรฐานร่วมกันผ่านชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อส่งเสริมคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนอนุบาลระนอง. วารสารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้. 5(1), 1-16.
- นิรัชกร ทองน้อย. (2556). การพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพในโรงเรียนประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประพรรณ์ พลชะวะ และคณะ. (2566). การพัฒนาทักษะการออกแบบนวัตกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับการจัดการเรียนรู้ แบบโครงงานเป็นฐานสำหรับครูโรงเรียนบางหวาดอนุสรณ์. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). 13(1), 18-32.
- พิณสุตา สิริรังศรี. (2557). โครงการวิจัยและพัฒนาแบบการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พลอยไพลิน นิลกรณ์. (2566). แนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุก. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 14 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.sesalpglpn.go.th/wp-content/uploads/2021/05/book49-64.pdf>.
- พุทธิพงษ์ สงวนนาม (วิสาร์โท). (2566). การพัฒนาระบบการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- (วทยานพนธปรญญการศกษาคุษฏบถนทต สาขาวชการบรหารและพัฒนการศกษา).
บถนทตวทยาลย:มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ประกาศกรทรวงศกษาธการ เรอง ใหใชมาตรฐานการศกษา ระดับปฐมวัย ระดับการศกษาชน
พนฐาน และระดับการศกษาชนพนฐานศูนยการศกษาพิเศษ. (2561, 24 กันยายน). *ราช
กวจานูเบกษา*. เลม 135 ตอนพิเศษ 235 ง หนา 4-5.
- ศจททย ตาลพนธและคณะ. (2566). การจตุการเรยนรูเชงรุก ACTIVE LEARNING. *วารสารมณ
เชษฐาราม วถจอมมณ*, 6(5), 642-656.
- สุภาวดี ปกรอง. (2561). *การพัฒนาาระบบพัฒนาคูในการจตุการเรยนรูเพอรอ่านออกเขียนได้
ของนักรเรยนรอรเรียนประถมศกษาโดยใชแนวคตชุมชนการเรยนรูทางวชาชพ*.
(วทยานพนธปรญญการศกษาคุษฏบถนทต สาขการบรหารและพัฒนการศกษา). คณะ
ศกษาศาสตร: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Agado, G.A. (1998). Staff development in effective boarder schools. *Dissertation
Abstracts Interactional*, 59: 1841-A.

การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน
ของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

A STUDY OF SATISFACTION OF STUDENTS TOWARD
THE INSTRUCTIONAL MANAGEMENT OF THE GRADUATE PROGRAMS,
FACULTY OF EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT, CHAIYAPHUM
RAJABHAT UNIVERSITY

ฉัตรสุดา ผาสุขมุล¹, สีขรินทร์ ก้อนโนเมือง² และวีรวัฒน์ คำแสนพันธ์³

Chatsuda Phasuckmool¹, Sikharin Konnaimuang² and Weerawat Khamseanpan³

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ¹⁻²

Chaiyaphum Rajabhat University¹⁻²

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร³

Sakon Nakhon Rajabhat University³

E-mail: chatsuda.cpru@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 10 กรกฎาคม 2568; แก้ไขบทความ: 22 กันยายน 2568; ตอรับตีพิมพ์ 22 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ และ 2) ศึกษาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ กลุ่มเป้าหมาย ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท และปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา และสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2567 จำนวน 129 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามความพึงพอใจ มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.81 สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจสูงสุดคือ ด้านผู้สอน ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.62$) รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.62$) ด้านรายวิชาในหลักสูตร ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.64$) ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.78$) และด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.80$) ตามลำดับ

2) ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนสอน ได้แก่ ควรจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนรายบุคคล ควรมีการจัดทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ และตรวจปรับแก้ไขอย่างเป็นระบบเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ควรตรวจสอบสภาพห้องเรียนและอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ควรมีห้องสมุด ห้องศึกษาค้นคว้าหรือแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม และควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่หรือกิจกรรมวิชาการสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงและพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, การจัดการเรียนการสอน, หลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the satisfaction of graduate students regarding the instructional management of the graduate programs, Faculty of Education and Human Development, Chaiphum Rajabhat University, and 2) to examine students' opinions and suggestions regarding the teaching and learning management of these programs. The target group consisted of 129 postgraduate students enrolled in the Master's and Doctoral programs in Educational Administration and Curriculum and Instruction at the Faculty of Education and Human Development during the academic year 2024. The research instrument was a satisfaction questionnaire using a five-point Likert scale. The questionnaires demonstrated a reliability coefficient of 0.81. The statistical instruments used for data analysis included percentage, mean, and standard deviation. In addition, content analysis techniques were applied to complement the contextual interpretation of the findings.

This research provided the following results:

1) The overall satisfaction from graduate students toward the teaching and learning management of the Graduate Program, Faculty of Education and Human Development, Chaiphum Rajabhat University was at a high level ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.69$). When considering each aspect, the highest level of satisfaction was instructors ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.62$), followed by teaching assessment and evaluation ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.62$), courses in the curriculum ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.64$), teaching methods and learning activities ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.78$), and supporting factors for teaching and learning ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.80$), respectively.

2) Opinions and useful suggestions for teaching and learning management include the following. Teaching should be organized in ways that support individual learners. Exercises, tests, and systematic feedback and corrections should be developed to promote effective learning. The condition of classrooms and related facilities should be inspected to ensure readiness for use. There should be a library, research rooms, or additional learning resources. Furthermore, learning activities

outside the classroom or additional academic-related activities should be encouraged to provide learners with direct experiences and help them develop various skills.

Keywords: Satisfaction, Instructional Management, Graduate Program

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ และเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาศักยภาพ และความสามารถรอบด้านอย่างต่อเนื่องที่จะทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของบริบทโลก ด้วยเหตุนี้การจัดการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศักยภาพของคน การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสังคม และการขับเคลื่อนประเทศชาติให้ก้าวหน้า ดังความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ที่บัญญัติว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2542: 7) ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาศักยภาพของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยถูกขับเคลื่อนผ่านยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่เน้นการยกระดับการศึกษา และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ เท่าเทียม และทั่วถึงเพื่อให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพ รวมถึงการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 (ราชกิจจานุเบกษา, 2561: 9) แนวทางการศึกษายุคใหม่จึงมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ และ การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้เรียนจึงควรมีทัศนคติที่เปิดกว้าง มีความใฝ่รู้ และสามารถพัฒนาตนเองให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในโลกอนาคต

ในระบบการศึกษาไทยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาถือเป็นระดับสูงสุดที่เป็นกลไกสำคัญในการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม และมีสมรรถนะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ขั้นสูง เป็นแหล่งวิจัยและพัฒนานวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในภาคเศรษฐกิจและสังคม และทำหน้าที่พัฒนาคน พัฒนาความรู้ และผลิตบัณฑิตที่มีศักยภาพออกมาสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพตามแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ที่กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติผ่านการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ การผลิตงานวิจัยที่ตอบโจทย์ประเทศ และการสร้างองค์ความรู้ที่ตรงกับบริบทของสังคม และภาคการผลิต (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561: 8) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพจึงควรส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ โดยเน้นให้ผู้เรียนคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ รู้จักแสวงหาความรู้ และเรียนรู้ตลอดชีวิต และผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกที่จะต้องเข้าใจหลักสูตร จุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา และธรรมชาติของผู้เรียนเพื่อให้สามารถออกแบบการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559: 168)

สำหรับการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งสร้างนักวิชาการ นักวิชาชีพ และนักวิจัยที่มีสมรรถนะสูงเพื่อเป็นผู้นำทางวิชาการและสร้างองค์ความรู้ใหม่ได้ด้วย กระบวนการวิจัยซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ และการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ มีพันธกิจหลักในการผลิตองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรม และผลิตผู้นำทางปัญญาชั้น มหาบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิตผู้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพเฉพาะด้าน องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาระดับนี้เป็นการแสวงหาความรู้เพื่อความรู้ (knowledge for its own sake) เป็นความรู้ที่ เรียกว่า “ปัญญา” ที่จะนำพาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า บัณฑิตศึกษาจึงเป็นการเตรียม บุคลากรระดับมืออาชีพ (Professional) เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ (อุทัย ดุลยเกษม, 2557: 97; ปฏิธรรม สำเนียง, 2560: 112; กานต์ศิริกร คำวิเศษธนธรณ์, 2564: 49) การ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้อง ดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยให้สอดคล้องกับเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา พ.ศ. 2565 เสริมสร้างคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ตามกฎกระทรวงมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 และประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษาเรื่อง รายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565 โดยสะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ผ่านกระบวนการ เรียนรู้ที่ได้จากการศึกษา ผูกอบรม หรือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริง ในที่ทำงานระหว่างการศึกษาด้วยการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบท และสถานการณ์สู่การ ผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ

คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ มีพันธกิจหลักในการ ผลิตบัณฑิตเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยเฉพาะผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและ ตอบสนองความต้องการของสังคมอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันดำเนินการจัดการเรียนการสอนทั้งในระดับ ปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษา โดยหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาประกอบด้วย หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต (ค.ม.) ได้แก่ 1) สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน 2) สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และ หลักสูตร ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.) ได้แก่ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ซึ่งมีการพัฒนาหลักสูตร ต่อเนื่องสม่ำเสมอทุก 5 ปี ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (TQF) และให้ สอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน โดยสภาวการณ์ที่ผ่านมาเกิดการแพร่ระบาดของโรคโค วิด-19 ที่ส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วนโดยเฉพาะในแวดวงการศึกษาทำให้สถาบันการศึกษาเร่งปรับตัว และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่สู่การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) และการเรียนการสอนออนไลน์ รวมถึงส่งผลให้ความต้องการและพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความหลากหลาย และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น (ธนาкар คุ่มภัย และคณะ, 2564: บทคัดย่อ) และจากการติดตามผลการดำเนินงานของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และ การพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ พบว่าได้ดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการ จัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง แต่ปัจจุบันมีจำนวนนักศึกษาลดน้อยลงซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุบาง ประการไม่ว่าจะเป็นการจัดทำหลักสูตรที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การพัฒนา หลักสูตรไม่ตอบสนองต่อบริบททางสังคม และความต้องการของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นต้น ทั้งนี้การวางแผนพัฒนาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลย้อนกลับจาก ผู้เรียนซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ตรงต่อกระบวนการเรียนการสอน

เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการสะท้อนภาพรวมของหลักสูตรในหลายมิติทั้งในด้านความเหมาะสมของรายวิชา ความสามารถของผู้สอน วิธีการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมที่ใช้ในการเรียนรู้ ระบบการวัดผล และประเมินผล ตลอดจนปัจจัยสนับสนุนอื่น ๆ การศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้เรียนจึงเป็นแนวทางในประเมินคุณภาพของหลักสูตรเพื่อให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสในการพัฒนา และข้อจำกัดของการดำเนินงานในระดับหลักสูตรได้อย่างเป็นระบบ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนบริหารจัดการหลักสูตร ยกย่องคุณภาพการเรียนรู้ พัฒนาการสอนของอาจารย์ และปรับปรุงการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนในยุคใหม่ และพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวโน้มการศึกษาในอนาคตได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็น และข้อเสนอแนะของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาโท และปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ที่ศึกษาในปีการศึกษา 2567

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย นักศึกษาระดับปริญญาเอก ได้แก่ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 27 คน และนักศึกษาระดับปริญญาโท ได้แก่ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 69 คน และสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน 33 คน รวมทั้งสิ้น 129 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสาขาวิชา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านรายวิชาในหลักสูตร จำนวน 6 ข้อ 2) ด้านผู้สอน จำนวน 5 ข้อ 3) ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน จำนวน 6 ข้อ 4) ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน จำนวน 5 ข้อ และ 5) ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน จำนวน 5 ข้อรวมทั้งสิ้น 30 ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) กำหนดระดับความพึงพอใจเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) ดังนี้

- 1 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด
 - 2 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย
 - 3 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง
 - 4 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
 - 5 หมายถึง มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด
- ตอนที่ 3 ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามชนิดปลายเปิด (Open Ended)

การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ จำนวน 129 คน โดยมีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 90.70

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสาขาวิชา โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลการวิเคราะห์นำเสนอในรูปแบบตารางและบรรยาย สรุปผลตามเกณฑ์แปลความหมายค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) ดังนี้

ช่วงคะแนนค่าเฉลี่ย ระดับความคิดเห็น

4.51-5.00 มากที่สุด

3.51-4.50 มาก

2.51-3.50 ปานกลาง

1.51-2.50 น้อย

1.00-1.50 น้อยที่สุด

3) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.54 มีช่วงอายุระหว่าง 31-40 ปี ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีสัดส่วนสูงสุด คิดเป็นร้อยละ 40.17 ส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 81.20 และกำลังศึกษาอยู่ในสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 76.92

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ โดยรวม นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.69$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

ด้านที่มีระบบความพึงพอใจสูงสุดคือ ด้านผู้สอน ($\mu = 4.54$, $\sigma = 0.62$) รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ($\mu = 4.52$, $\sigma = 0.62$), ด้านรายวิชาในหลักสูตร ($\mu = 4.46$, $\sigma = 0.64$), ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ($\mu = 4.43$, $\sigma = 0.78$) และด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ($\mu = 4.35$, $\sigma = 0.80$) ตามลำดับ

3. ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม จากผลการสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาฯ นักศึกษามีข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมดังนี้

3.1 ควรมีการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนรายบุคคล โดยเฉพาะผู้เรียนที่ไม่มีพื้นฐานหรือไม่ถนัดในรายวิชานั้น ให้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้อย่างถูกต้อง และทั่วถึง

3.2 ควรมีการจัดทำแบบฝึกหัด แบบทดสอบ และการตรวจปรับแก้ข้ออย่างเป็นระบบ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเกิดความเข้าใจในเนื้อหาอย่างแท้จริง

3.3 ควรมีการตรวจสอบสภาพห้องเรียน โต๊ะ เก้าอี้ และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกต่าง ๆ ภายในห้องเรียนก่อนนำมาใช้งาน เพื่อให้มั่นใจว่าอยู่ในสภาพที่พร้อมใช้งาน ไม่ชำรุดเสียหาย อันจะส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความสะดวกสบายในการเรียนรู้ และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.4 อยากให้มีห้องสมุด ห้องศึกษาค้นคว้า หรือมีแหล่งค้นคว้าที่เพิ่มเติม

3.5 ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่หรือกิจกรรมวิชาการสัมพันธ์เพิ่มมากขึ้นเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรงและพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิมีประเด็นที่น่าสนใจอภิปราย ดังนี้

ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านผู้สอน รองลงมาคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ด้านรายวิชาในหลักสูตร ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนตามลำดับ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขออภิปรายในแต่ละด้าน โดยเรียงด้านที่มีลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

1.ด้านผู้สอน นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพอันโดดเด่นของผู้สอนทั้งในด้านความรู้ความสามารถ ประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญในรายวิชาที่สอน และการถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของเจตน์สุทนต์ สันขพันธ์ และคณะ (2559: 367), กานต์ศิวก ร คำวิเศษธนธรรณ์ (2564: 54-62), รุ่งอรุณ พรเจริญ และคณะ (2564: 82) และ ธัชชัย ชุกกลิน (2568: บทคัดย่อ) ที่นักศึกษามีความพึงพอใจต่อผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด และการที่ผู้สอนมุ่งเน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวทางตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ยึดหลักให้ผู้เรียน

ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ โดยครูเป็นผู้กระตุ้นและส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนโดยเฉพาะในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีอิสระ ทางความคิด มีความสามารถในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และเกิดองค์ความรู้ใหม่ เชื่อมโยงกับแนวคิดของMaslow (1970: 122-144) ที่กล่าวถึง ความต้องการขั้นสูงของมนุษย์ (Self-Actualization) ต้องการบรรลุศักยภาพของตนเอง (Self-Actualization) ซึ่งการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นช่องทางหนึ่ง ในการตอบสนองความต้องการนี้ และสอดคล้องกับทฤษฎีของHerzberg (1959: 77-95) ที่ระบุว่า “ปัจจัยจูงใจ” ได้แก่ ความเชี่ยวชาญในเนื้อหา ความสำเร็จในการทำงาน การยอมรับในบทบาทวิชาชีพ และลักษณะของงานที่ท้าทายล้วนเป็นองค์ประกอบที่ส่งผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้เรียน และช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ให้ผู้เรียนมุ่งมั่นต่อการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น บทบาทอาจารย์ผู้สอนที่มีประสิทธิภาพต้องมีความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา และสามารถออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักศึกษา และสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่เคารพซึ่งกันและกันซึ่งจะช่วยให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง พัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่และนำไปสู่การเรียนรู้อย่างยั่งยืนตามอุดมคติของบัณฑิตอย่างแท้จริง

2. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าหลักสูตรมีการวัดและประเมินผลเป็นไปตามมาตรฐาน และข้อกำหนดของหลักสูตรและรายวิชา แสดงว่าหลักสูตรมีระบบการประเมินที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ตรงกับแนวคิดของวันทนา มาเตียง (2549: 12) ที่กล่าวไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีควรมีการประเมินผลที่ชัดเจนสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ เช่นเดียวกับแนวคิดของประสาธ เนืองเฉลิม (2554: 30) ที่ให้ความสำคัญกับการวัดและประเมินผลซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรโดยต้องมีเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน โดยการที่นักศึกษาเห็นว่าหลักสูตรมีการวัดและประเมินผลเป็นไปตามมาตรฐาน และข้อกำหนดของหลักสูตรและรายวิชา จึงสะท้อนว่าหลักสูตรมีคุณภาพ และมีการถ่ายทอดเป้าหมายได้อย่างเหมาะสมที่ให้ความสำคัญกับการประเมินผลจากความคาดหวัง และผลการเรียนที่แท้จริงของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนโดยตรงความพึงพอใจดังกล่าวยังสะท้อนแนวคิดของ Maslow (1970: 122-144) ที่ชี้ว่า ความพึงพอใจเกิดจากการตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์โดยเฉพาะในระดับ “ความมั่นคงปลอดภัย” และ “การยอมรับนับถือ” ซึ่งในที่นี้คือความคาดหวังว่า การวัดผลต้องมีความเที่ยงตรง ชัดเจน และยุติธรรมตามที่หลักสูตรกำหนด ทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎี 2 ปัจจัยของ Herzberg (1959: 77-95) ระบุว่า “การได้รับการยอมรับ (Recognition)” จากผลการเรียน และการประเมินผลที่ชัดเจนเป็นปัจจัยจูงใจหลักที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนรู้ รวมถึงผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของรัตน พรมภาพ (2551: 101-105), ศุภกร แก้วละเอียต และเจนจิรา มีบุญ (2558: 43-50) และกัญนิษฐ์ แซ่ว่อง และมารีเยะ ปุเต๊ะ (2562: 19) ที่พบว่านิสิตนักศึกษามีความพึงพอใจต่อการวัดและประเมินผลที่มีความชัดเจน และยุติธรรม สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน และเป็นไปตามระเบียบกฎเกณฑ์และข้อตกลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า ดังนั้น การวัดและประเมินผลการเรียนการสอนที่ดี และมีมาตรฐานจะสะท้อนคุณภาพ ของหลักสูตร สร้าง

ความพึงพอใจในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของผู้เรียน

3. ด้านรายวิชาในหลักสูตร นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็นที่หลักสูตรมีเนื้อหาสาระของรายวิชามีความสอดคล้องกับปรัชญากับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร สะท้อนให้เห็นถึงความชัดเจนของโครงสร้างหลักสูตรที่มีความเหมาะสม มีการถ่ายทอดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสู่รายวิชาได้อย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับบริบททางสังคม และความต้องการของผู้เรียนซึ่งผลการวิจัยสนับสนุนแนวคิดของใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 82-83), ชนัท ธาตุทอง (2550: 4) และประสาธ เนืองเฉลิม (2554: 30) ที่เน้นให้หลักสูตรเกิดการบูรณาการระหว่างเนื้อหาวิชากับประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม และเป้าหมายของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสนับสนุนแนวคิดของวันทนา มาเตียง (2549: 12) ที่ระบุว่าหลักสูตรที่ดีควรมีความชัดเจนในเป้าหมาย เนื้อหาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย กิจกรรมสนับสนุนการคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ในด้านความพึงพอใจของผู้เรียนผลการวิจัยยังสะท้อนแนวคิดของ Herzberg (1959: 77-95) เสริมว่าปัจจัยจูงใจ เช่น การได้รับความรู้ที่ตรงกับความต้องการ จะเป็นตัวขับเคลื่อนความพึงพอใจโดยตรง ขณะเดียวกัน Maslow (1970: 122-144) กล่าวว่าความพึงพอใจเกิดจากการตอบสนองความต้องการในระดับการยอมรับ และการบรรลุศักยภาพตนเอง รวมถึงสอดคล้องกับงานวิจัยของรัตน พรมภาพ (2551: 101-105), เกษมะณี การินทร์ และคณะ (2558: 39-46) และ กานต์ศิกร คำวิเศษธนธรณ์ (2564: 54-62) ที่พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อรายวิชาที่สอดคล้องกับความต้องการ และสามารถนำไปใช้พัฒนาตนเอง และท้องถิ่นได้ซึ่งผลการวิจัยทั้งหมดนี้ยืนยันว่าเนื้อหาวิชาที่สอดคล้องวัตถุประสงค์ของหลักสูตรส่งผลต่อความพึงพอใจของนักศึกษาโดยตรง เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงคุณภาพของกระบวนการจัดทำหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความสำเร็จของการออกแบบและการบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน นักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมของกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักศึกษาร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมที่ได้รับ ความพึงพอใจสูงสุดจะสามารถตอบสนองต่อความต้องการขั้นสูงในระดับการยอมรับ นับถือ และการบรรลุศักยภาพสูงสุด ตามแนวคิดของ Maslow (1970: 122-144) ที่นักศึกษาได้รับโอกาสในการแสดงศักยภาพของตนเองผ่านกิจกรรมที่มีความท้าทาย เช่น การแข่งขัน โครงการบริการสังคม หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะจะช่วยส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ความเคารพตนเอง (Self-Respect) และการยอมรับจากผู้อื่น (Recognition) นอกจากนี้ กิจกรรมดังกล่าวยังตอบสนองต่อทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1959: 77-95) ที่พบว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรทำหน้าที่เป็นปัจจัยจูงใจได้อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกิจกรรมที่มีความหมาย ท้าทาย และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนบริหารจัดการโครงการด้วยตนเอง ทั้งยังสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลัก “เรียนรู้ จากการปฏิบัติจริง (Learning by Doing)” ซึ่งอาภรณ์ ใจเที่ยง (2553: 165) ได้เน้นถึงความสำคัญของวิธีการสอนแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-centered Method) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง (Active Learning) เกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองและพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา

และการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ และแนวทางการจัดการศึกษาของสี่ปวงษ์ ปราบใหญ่ และคณะ (2562: 5334-5335) ที่เสนอให้บูรณาการกิจกรรมหลากหลายร่วมกับสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น และยึดเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรและวิชาชีพ หากกิจกรรมเสริมหลักสูตรมีความเหมาะสม มีคุณภาพ และสามารถเชื่อมโยงกับความสนใจ และเป้าหมายในการพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างชัดเจนก็จะยิ่งเพิ่มระดับความพึงพอใจของผู้เรียนให้สูงขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับการศึกษาของรัตน ปรมาภ (2551: 101-105), สาลินี จงใจสุธรรม (2553: 28-29), จารุวรรณ เทวกุล (2555: 50-56), เจตน์สุฤทธิ์ สังขพันธ์ และคณะ (2559: 367) และ เสาวคนธ์ ศรีสุคนธ์รัตน์ และสุนิสา ประทีป ณ ถลาง (2567: 57-59) ที่พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมปฏิบัติจริง และคิดวิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมที่มีความเหมาะสมและมีความหมาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ และยังส่งเสริมการพัฒนา “Soft Skills” ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่นการทำงานเป็นทีม การสื่อสาร การแก้ไขปัญหา และจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุคปัจจุบัน ดังนั้น ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอนถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความสำเร็จของหลักสูตร และสะท้อนถึงการพัฒนาผู้เรียนในหลากหลายมิติทั้งด้านความคิด จริยธรรม และทักษะทางสังคม โดยการจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาควรเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์จริงซึ่งจะช่วยสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ และส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพอันเป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษาระดับอุดมศึกษา

5. ด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า เป็นด้านที่นักศึกษามีความพึงพอใจน้อยที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับมิติด้านอื่น ๆ แต่ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจยังคงอยู่ในระดับมาก และนักศึกษามีความพึงพอใจสูงสุดในเรื่องของจำนวน ขนาดของห้องเรียน มีเพียงพอและมีความเหมาะสม ซึ่งให้เห็นว่าปัจจัยทางกายภาพ เช่น ห้องเรียนที่เพียงพอ มีอุปกรณ์ครบครันและบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีแก่ผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของสุเทพ พานิชพันธุ์ (2541: 5) ที่กล่าวว่า ปัจจัยทางกายภาพเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สามารถสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทำให้นักศึกษามีความสุขและเกิดความพึงพอใจต่อ ระบบการศึกษาโดยรวม และแนวคิดของ Maslow (1970: 122-144) ที่ระบุว่า “ความต้องการทางกายภาพ (Physical Needs)” และ “ความปลอดภัย (Safety Needs)” เป็นระดับความต้องการพื้นฐาน และเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg (1959: 77-95) ที่ระบุว่า “ปัจจัยค้ำจุน” เช่น สภาพห้องเรียน ความเป็นระเบียบ ความสะอาดในการใช้งาน และแสงสว่าง เป็นต้น แม้ไม่ใช่แรงจูงใจหลักแต่หากขาดไปจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539: 82-83) ที่ระบุว่า “แหล่งเรียนรู้และสภาพแวดล้อม” เปรียบเสมือนเครื่องมือช่วยสอนที่มีบทบาทสำคัญต่อประสบการณ์การเรียนรู้ซึ่งการจัดสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและธรรมชาติการเรียนรู้ก็ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง ทั้งนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสาลินี จงใจสุธรรม (2553: 28-29), จารุวรรณ เทวกุล (2555: 50-56), ศุภกร แก้วละเอียด และเจนจิรา มีบุญ (2558: 43-50), กัญนิษฐ์ แซ่ว่อง และมารีเยะ ปุเต๊ะ (2562: 19), และ เกษมะณี การินทร์ และคณะ (2558: 39-46) และกานต์ศิ

วกร คำวิเศษธนธรรณ (2564: 54-62) ที่ต่างชี้ว่า ผู้เรียนให้ความสำคัญกับจำนวนห้องเรียน ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมถึงเทคโนโลยีพื้นฐานที่มีความพร้อมในการใช้งาน บรรยากาศห้องเรียนที่เป็นมิตร สะอาด มีอุปกรณ์และสื่อการสอนที่เหมาะสมจะส่งผลในเชิงบวกต่อทัศนคติของผู้เรียน ดังนั้น ปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอนมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างประสบการณ์เรียนรู้ของนักศึกษา โดยสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนที่สะอาด เป็นระเบียบ มีอุปกรณ์ครบถ้วน และเทคโนโลยีทันสมัย เป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สร้างความพึงพอใจและส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การพัฒนาด้านนี้ควรให้ความสำคัญทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อรองรับบริบทการศึกษายุคใหม่

จากข้อเสนอแนะของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ ได้แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา การจัดการเรียนการสอน โดยเสนอให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคลสำหรับผู้เข้าศึกษาพื้นฐานในบางวิชา ผ่านกิจกรรมเสริมและช่วงเวลาเฉพาะเพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้อย่างเข้าใจอย่างแท้จริง สะท้อนแนวคิดของทิสนา แคมมณี (2559: 282) ที่เน้นรูปแบบการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning) ซึ่งผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ขณะเดียวกันนักศึกษายังเสนอให้จัดทำแบบฝึกหัดควบคู่กับระบบการตรวจและแก้ไขงานอย่างเป็นระบบเพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงลึกในเนื้อหา สอดคล้องกับแนวคิดของศุภลักษณ์ ทองจีน (2560: 51) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนอย่างมีระบบเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพของการเรียนรู้สำหรับในด้านกายภาพ นักศึกษาให้ความสำคัญกับการตรวจสอบและดูแลอุปกรณ์ในห้องเรียนเช่น โต๊ะ เก้าอี้ รวมถึงสื่อการเรียนรู้ให้พร้อมใช้งานอยู่เสมอเพื่ออำนวยความสะดวกและสนับสนุนบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี สอดคล้องกับแนวคิด “ปัจจัยห้า” ของ Herzberg (1959: 77-95) ที่ระบุว่า ความพร้อมของปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้มีผลต่อความพึงพอใจของผู้เรียน นอกจากนี้ นักศึกษา ยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นห้องสมุด หรือแหล่งค้นคว้าอื่น ๆ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามแนวคิดของฉันท ชาติทอง (2550: 4) ที่เน้นการบูรณาการประสบการณ์เรียนรู้และการเข้าถึงทรัพยากรการศึกษาอย่างทั่วถึง และสุดท้ายนักศึกษายังเสนอให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกสถานที่เพิ่มมากขึ้นเพื่อเปิดโอกาสในการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง อันสะท้อนแนวคิดของปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553: 122) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ควรเชื่อมโยงกับการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและทักษะชีวิตเพื่อสร้างบัณฑิตที่มีความสามารถรอบด้านและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ในสังคม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ” นักศึกษามีความพึงพอใจทุกด้านอยู่ในเชิงบวก แสดงถึงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านรายวิชาในหลักสูตรด้านผู้สอน ด้านวิธีการสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

และด้านปัจจัยสนับสนุนการเรียนการสอน และจากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์ องค์ความรู้ที่สำคัญที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพควรประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็น เนื้อหาวิชา การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้
2. ความพึงพอใจของนักศึกษาสามารถเป็นดัชนีวัดคุณภาพของหลักสูตรได้
3. ความเชี่ยวชาญและทัศนคติของผู้สอนเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความรู้สึกลึกซึ้งบวกของผู้เรียน

ภาพประกอบ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 มหาวิทยาลัยควรปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้สอนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถถ่ายทอดเนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง

2.2 ควรปรับปรุงการใช้ สื่อการสอนและเทคโนโลยี ให้มีความทันสมัย และตอบสนองลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

2.3 ควรมีการจัดอบรมเสริมทักษะทั้งทางวิชาการและทางปฏิบัติให้กับผู้เรียนเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ที่หลากหลาย

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาความพึงพอใจโดยใช้แนวทางการวิจัยเชิงคุณภาพ ควบคู่กับเชิงปริมาณ เพื่อให้เข้าใจความรู้สึกและความคิดเห็นของผู้เรียนอย่างลึกซึ้ง

3.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมหลายสาขาวิชาเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความพึงพอใจในแต่ละบริบท

3.3 ควรศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างความพึงพอใจกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ในเชิงลึก

เอกสารอ้างอิง

- กัญนิษฐา แช่ว่อง และมารีย๊ะ ปุเต๊ะ. (2562). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรของ มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์. *วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(2), 14-30.
- กานต์ศิวกกร คำวิเศษธนธรรณ. (2564). การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอนมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. *วารสารสาระคาม*, 12(2), 46-69.
- เกษมณี การินทร์, รัชนิกร บวรชาติ และณัฐวุฒิ ชูขวัญ. (2558). การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการเงินและการธนาคาร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ฉันท ชาติทอง. (2550). *เทคนิคการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.
- จารุวรรณ เทวกุล. (2555). ความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยอาชีวศึกษาฉะเชิงเทรา. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เจตน์สฤษฎ์ สังขพันธ์, ชุตินา หวังเบญหมัด, รัชดา ธรรมเจริญ, สิริลักษณ์ ทองพูน, ปกรณ์ ลิ่มโยธิน, นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว, สุจิตรา จรจิตร, ประภาศ ปานเจียง, อนันต์ ทิพย์รัตน์ และวิชัย รัตนากิรณวร. (2559). ความพึงพอใจของนักศึกษาในการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ประจำปี 2557. *การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 7* สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. 23 มิถุนายน หน้า 360-370.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตรหลักการสอนและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: อลิ้น เพรส.
- ทิตนา แคมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 20). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธนาकर คัมภีร์, แสงอาทิตย์ เจ้วัฒนพงศ์, พงศ์ศิลป์ รัตนอุดม, สุนิษา บัวอรุณ และสมพร ปานดำ. (2564). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์สาขาช่างอุตสาหกรรมบนความปกติใหม่ ช่วงวิกฤติโควิด – 19. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 8(3), 393-407.
- ธัชชัย ชุกกลั่น. (2568). ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนหมวดวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยเฉลิมกาญจนาจนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศึกษาปริทรรศน์*, 1(4), 1-13.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปฐวีธรรม สำเนียง. (2560). วิกฤตการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาไทย. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 1(1), 111-128.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2554). *หลักสูตรการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 (ตอนที่ 74 ก), หน้า 1-23.
- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561–2580. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก. หน้า 1-61.
- รัตนา พรหมภาพ. (2551). *ความพึงพอใจของนิสิตที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรของภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2550*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รุ่งอรุณ พรเจริญ, นุชนารถ ผ่องพฒน์ และทรงสิริ วิจิราพันธ์. (2564). ความพึงพอใจของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 11(2), 130-141.
- เรณูมาศ มาอุ่น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(2), 169-176.
- วันทนา มาเตียง. (2549). *การประเมินการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาบัณฑิตและหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการสอนของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ปีการศึกษา 2548*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภกร แก้วละเอียต และเจนจิรา มีบุญ. (2558). *ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของวิทยาลัยรัตภูมิ*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย.
- ศุภลักษณ์ ทองจีน. (2560). *การออกแบบและการจัดการเรียนรู้*. อุตรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี.
- สาลินี จงใจสุธรรม. (2553). ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 29(2), 26–32.

- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580*. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สืบทองษ์ ปราบใหญ่, ยศระวี วายทองคำ และรุ่งรัตน์า เจริญจิตต์. (2562). แนวทางการจัดการศึกษา ระดับบัณฑิตศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 6(10), 5324-5343.
- สุเทพ พานิชพันธุ์. (2541). *ความพึงพอใจของเกษตรกรในการเข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต), มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- เสาวคนธ์ ศรีสุคนธ์รัตน์ และสุนิสา ประทีป ณ ถลาง. (2567). ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรอนุปริญญาสาขาวิชาการจัดการ วิทยาลัยชุมชนพังงา. *วารสารวิชาการการพัฒนาท้องถิ่น วิทยาลัยชุมชนพังงา*, 1(1), 51-62.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2553). *หลักการสอน (ฉบับปรับปรุง)*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุทัย ดุลยเกษม. (2557). แนวทางพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 7(1), 93-97.
- Herzberg, F. (1959). *The Motivation to Work*. New York: John Wiley & Sons.
- Maslow, A. H. (1970). *Motivation and Personality*. New York: Harper and Row.

**“เส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข”: รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อธำรง
อัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้าน
โนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ**
**“MINDFULNESS TOURISM FOR WELL-BEING”: A KNOWLEDGE
MANAGEMENT MODEL FOR PRESERVING LOCAL ARTS AND
CULTURAL IDENTITY THROUGH COMMUNITY PARTICIPATION IN
BAN NON DAENG NON MUANG, VILLAGE NO. 7, THUNG CHAI
SUBDISTRICT, UTHUMPHON PHISAI DISTRICT, SISAKET PROVINCE**

วิมล หลักรัตน์¹, ธัญยพงศ์ สารรัตน์², โพธิ์พงษ์ ฉัตรนันทภรณ์³, อัฐพร กิ่งบู⁴, สุเทวี คงคุณ⁵,
พรศิริ วิรุณพันธ์⁶, ลัดดาวัลย์ สมจิตร์⁷, ณัฐนรี กิ่งเกษ⁸, ชวลิต สีหapak⁹, สุภัสสา เหมือนม้าย¹⁰
อดิศักดิ์ สันปัน¹¹, สาคร วัฒน¹² และ ธนพล ป้องแก้ว¹³

Wimon Lakrat¹, Thanyaphong Sararat², Popong Chutnuntaporn³,
Attaporn Khingboo⁴, Suthewee Kongkoon⁵, Pornsiri Wirunphan⁶,
Ladawan Somjit⁷, Nattanaree Kingkaet⁸, Chawalit Sihapak⁹, Supatcha Mueanmat¹⁰,
Adisak Sanapnun¹¹, Sakorn Pompan¹² and Thanapon Pongkaew¹³

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ¹⁻¹³

Sisaket Rajabhat University¹⁻¹³

E-mail: thanyapong.s@sskru.ac.th¹

ได้รับบทความ: 10 สิงหาคม 2568; แก้ไขบทความ: 15 ตุลาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์ 2 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) บริบทของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาเส้นทาง
ท่องเที่ยวธรรมน่านสุข 2) สภาพและปัญหาการจัดการความรู้ของเส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข และ
3) รูปแบบการจัดการความรู้เส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง
เลือกแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 120 คน พื้นที่วิจัยคือ บ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย
อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์ การตรวจสอบ
ข้อมูลใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า วิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลโดยวิธีพรรณนาวิเคราะห์
ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การทอผ้า การเลี้ยงและแปรรูปจิ้งหรีด ชมแปลง
สาธิตการเพาะปลูกกระเจี๊ยบปลอดสารพิษ ร่วมปลูกไม้แดงเพื่อฟื้นฟูธรรมชาติ มีนิตรรศการให้ความรู้
เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมลาว เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่จบภายใน 1 วัน ถือเป็นภูมิ
ปัญญาในฐานะเป็นทุนที่จะส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการความรู้บน
เส้นทางท่องเที่ยว การกำหนดความรู้นิยมนำรธชาเล้งมาเป็นพาหนะไปยังฐานการเรียนรู้ต่าง ๆ
นำป้ายมาปักที่บ่งบอกถึงฐานการเรียนรู้ มีแอปพลิเคชันนำชม โดยเริ่มจากวัดป่าพิมลมังคลารามเพื่อ

ไปเรียนรู้ภูมิปัญญาต่างๆ มีการลงมือทำ มีการแสวงหาความรู้ที่มาจากบรรพบุรุษ การแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการพูดคุย การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลกับบุคคล ส่วนปัญหาการจัดการความรู้พบว่า 1) การกำหนดความรู้ ขาดความรู้ในการกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ คือ ไม่มีเวลาในการแสวงหาความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้เท่าที่ควร 4) การจัดเก็บความรู้ ไม่มีการจัดเก็บความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร และ 5) การถ่ายทอดความรู้ ผู้ถ่ายทอดขาดทักษะในการถ่ายทอดและไม่มีผู้มารับการถ่ายทอดความรู้ 3) รูปแบบการจัดการความรู้ “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมนำสุข” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ที่ถูกพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้โดยการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน 2) การแสวงหาความรู้ที่มาจากภายในและภายนอกชุมชน 3) การแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร คือ เอกสาร ตัวอย่างผ้า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ 5) การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลสู่บุคคล บุคคลสู่กลุ่ม และกลุ่มสู่กลุ่ม โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

คำสำคัญ: เส้นทางท่องเที่ยวธรรมนำสุข, การจัดการความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

This research aimed to (1) examine the context of local wisdom in developing the "Mindfulness Tourism for Well-being" route, (2) analyze the current state and challenges of knowledge management along this route, and (3) develop a knowledge management model for the route. Using a qualitative research approach, data were collected from 120 purposively selected participants in Ban Non Daeng Non Muang, Village No. 7, Thung Chai Subdistrict, Uthumphon Phisai District, Sisaket Province. Tools included observation and interview forms, with data validated through triangulation and analyzed using descriptive methods. The findings revealed that the local wisdom context includes traditional weaving, cricket farming and processing, organic roselle cultivation, reforestation with Siamese rosewood, and exhibitions on the sufficiency economy and Lao cultural heritage, forming a one-day tourism route. Current knowledge management practices involve using motorized tricycles (saleng) for learning station access, signage, a tour app, hands-on learning, ancestral knowledge, informal exchanges, personal and written knowledge storage, and person-to-person transmission. Challenges include a lack of knowledge identification skills, limited time for knowledge seeking, insufficient knowledge exchange, a lack of documented storage, and weak transmission skills and participation. The proposed knowledge management model consists of five steps: (1) knowledge identification through community consensus, (2) knowledge acquisition

from internal and external sources, (3) formal and informal knowledge exchange, (4) knowledge storage both personally and in written or digital formats, and (5) knowledge transfer from individuals to individuals, individuals to groups, and groups to groups, with support from the community, educational institutions, and government agencies.

Keywords: Mindfulness Tourism for Well-being, Knowledge Management, Local Wisdom, Community Participation.

บทนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้หรือประสบการณ์ดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษหรือถ่ายทอดต่อกันมาจากสถาบันต่างๆ ในชุมชน เช่น จากสถาบันครอบครัว สถาบันความเชื่อและศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันทางสังคมอื่นๆ (ดนัย ไชยโยธา, 2550ก: 34-35) ส่วนคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน คือ พื้นฐานความรู้ของชาวบ้าน หรือคือความรอบรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้ และ มีประสบการณ์ที่สืบทอดกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือที่เป็นความรู้สะสมสืบทอดกันมา โดยใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นเพื่อประดิษฐ์หรือสร้างสรรค์ ซึ่งมีความคิด ฝีมือ ความเรียบง่าย ประโยชน์ใช้สอยแฝงเร้นไปกับความงาม ธรรมชาติ สังคม สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อเพื่ดำรงชีวิต มีคุณค่าในการสืบสานเป็นไปในเชิงวัฒนธรรม (ดนัย ไชยโยธา, 2550ข: 42) ดังกล่าวเชื่อมโยงกับการจัดการความรู้ เป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาการทำการกิจกรรมต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น (นรินทร์ สังข์รักษา, 2552: 10) เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยว วิถีธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือการจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นทุนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 564: 91-92) โดยความรู้นั้นจะต้องสร้างขึ้นเพื่อเตรียมพร้อมก่อนการทำงาน สร้างขึ้นระหว่างการทำงาน และสร้างขึ้นจากการสรุปทเรียนหลังจากงานเสร็จสิ้นแล้ว โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันภายในกลุ่มหรือเครือข่าย ซึ่งการจัดการความรู้ ภูมิปัญญาจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบของภูมิปัญญาใน 3 ส่วนที่สำคัญ คือ 1) ความรู้ 2) กระบวนการได้มาซึ่งความรู้ 3) เป้าหมายหรือทิศทางการพัฒนา การนำความรู้ไปใช้ (มงคลชัย วิริยะพินิจ, 2565: 52) หรือมองอีกแง่หนึ่งคือ ผลกระทบจากความรู้และกระบวนการนั้นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเป้าหมายหรือทิศทางการพัฒนา ถือเป็นประเด็นสำคัญเพราะสะท้อนถึงกระบวนการทัศน์ วิธีคิดที่กำหนดวิธีการจัดการในเรื่องต่างๆ เช่น ภูมิปัญญาในเรื่องการย้อมคราม จะต้องชี้ให้เห็นความรู้ที่ว่า ควรจะเก็บครามตอนไหน เพราะอะไร หลักการย้อมครามเป็นอย่างไร เป็นต้น ซึ่งความรู้ดังกล่าวเป็นความรู้ที่อยู่บนฐานวัฒนธรรม ซึ่งอาศัยความเชื่อ คุณค่า การทดลองปฏิบัติ คัดเลือก ถ่ายทอดสิ่งที่ค้นพบในระยะเวลาอันยาวนานและความรู้ทางวัฒนธรรมจำนวนมากไม่อยู่ในรูปของหนังสือ แต่อยู่ในตัวบุคคล เช่น ผู้สูงอายุ หรืออยู่ในการปฏิบัติของกลุ่มชน การจัดการความรู้ภูมิปัญญาจึงจำเป็นต้องอาศัยความละเอียดอ่อน ต้องเข้าใจธรรมชาติของภูมิปัญญา ซึ่งการจัดการความรู้

นี้ย่อมแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับการจัดการความรู้ที่เป็นศาสตร์ เป็นวิชาที่มีกมุงจำเพาะและแยกส่วน (ชมพูนุท นาคริรักษ์, 2538: 63) ดังนั้น การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นเรื่องที่คนในชุมชน หรือท้องถิ่นนั้นจะต้องเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้าง สืบสาน หรือพัฒนาความรู้ ภูมิปัญญานั้นให้สามารถเชื่อมโยงต่อกับความเป็นสมัยใหม่หรือมีการประยุกต์ให้เหมาะสมตามยุคสมัย แต่ในปัจจุบันนี้ ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นหลายอย่างได้สูญหายไปจากสังคมไทย โดยมีภูมิปัญญาสากลที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยเข้ามาแทนที่ภูมิปัญญาไทย ดังปรากฏในเนื้อหาการจัดการศึกษาของไทยที่มี ภูมิปัญญาสากลมากกว่าภูมิปัญญาไทย จึงทำให้ภูมิปัญญาไทยลดน้อยลงและขาดการสืบทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทย

ภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีหลากหลาย ทั้งการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การปลูก กระเจี๊ยบ การแปรรูปจิ้งหรีด การทำไร่ไถนา การส่องกบ โดยเป็นภูมิปัญญาของคนไทยเชื้อสายลาวใน บ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งการศึกษา เกี่ยวกับภูมิปัญญาดังกล่าวจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ที่ยังไม่มีใครศึกษาค้นคว้ากัน แต่หากมีการศึกษาค้นคว้า กันโดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้าหาคำตอบในรูปแบบที่ปรากฏภายนอก โดยไม่ได้มุ่งเน้นเข้าไป ถึงประวัติความเป็นมาของชุมชน ภูมิปัญญาแต่ละประเภท กระบวนการผลิตรูปแบบต่างๆ และมีการ เชื่อมโยงสู่เส้นทางท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับฐานการเรียนรู้เชิงภูมิปัญญาประเภทต่างๆ แต่ภูมิปัญญาบาง ประเภทไม่ได้รับการใส่ใจจากคนรุ่นใหม่ อีกทั้งพื้นที่อยู่ห่างไกลจากถนนเส้นหลัก ทำให้คนไม่นิยมมา ท่องเที่ยวมากนัก เว้นแต่ในบางช่วงที่มีกิจกรรมจากหน่วยงานภายนอกเข้ามาเท่านั้น คนในท้องถิ่นละ ทิ้งขนบท้าวเข้าไปสู่เมือง ภูมิปัญญาเช่นการทอผ้า การทำไร่กระเจี๊ยบ การทำฟาร์มจิ้งหรีด ซึ่งนับวัน กำลังลดน้อยลงไปทุกขณะ ทั้งนี้เพราะขาดการสืบทอดจากคนรุ่นใหม่ ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจัง จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน ในขณะที่ประชาชนบางส่วนนิยมบริโภคผลิตภัณฑ์ที่หาซื้อได้ง่าย ราคาถูกตามท้องตลาดโดยไม่ใส่ใจคุณค่าทางสุนทรีย์ และภูมิปัญญาของบรรพชนในอดีตที่สั่งสมสืบทอด กันมายาวนานจนกลายเป็นวัฒนธรรมอันแสดงถึงอัตลักษณ์ชุมชนได้อย่างชัดเจนภายใต้บริบททาง สังคมที่ถูกกระแสทุนนิยมเข้าครอบงำ ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้กำลังจะสูญหายไปเพราะ ขาดการสืบทอดและพัฒนาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเป็นพลวัต ซึ่งฐานการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ ละประเภทถือเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นมา พัฒนาการ วิถีชีวิตของท้องถิ่น สะท้อนให้เห็นวิถี ชีวิตในแต่ละชุมชน เพราะมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ต่อการดำเนินชีวิตทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ และเข้ามามีบทบาทในพิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม ซึ่งเป็นปัจจัย หนึ่งที่แสดงออกถึงความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งหากไม่มีการสืบทอดหรือถ่ายทอดอาจจะทำให้สูญเสียเอกลักษณ์หรือถูกกลืนเลือนหายไป (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), 2548: 97)

จากเหตุผลและความสำคัญข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงนำเสนอแนวทางเรื่อง “การจัดการ ความรู้” มาใช้ในเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ในพื้นที่ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย เป็นพื้นที่ ๓ มหาวิทยาลัยมอบหมายและคาดหวัง เพื่อให้เป็นยุทธศาสตร์สำหรับการสร้างสุขภาวะของชาติให้คน ไทยอยู่ดีมีสุข และพึ่งพาตนเองได้ รวมทั้งการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาโดยมุ่งจัดการความรู้เกี่ยวกับภูมิ ปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัด

ศร่สะเกษ ท่เช่อมโยงสู่ “เส่นทางท่งเท่ยวธรรมนำสุข” ท่ย้งค้งตั้งอยู่บนฐำนคดและภูมิปัญญาท่งถ่้นเดมท่จ้ดการได้โดยชุมชน ด่งน้ัน คณะผู้วิจยจ้งม้ความสนจ้ท่จะศกษารูปแบบการจ้ดการความรู้ภูมิปัญญาท่งถ่้นเพ่ออ้ารงอ้ตลัษณ์ทางศลป้ฒนธรรมท่งถ่้นโดยการม้ส่วนร่วมของชุมชนผ่านเส่นทางท่งทเท่ยวธรรมนำสุขเพ่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท่งถ่้นต่อไป

ทบทวนวรรณกรรม

จากการสำรวจงานวิจยท่เกี่ยวข้อง พบว่าย้งม้งานศกษาในประเด็นน้ีโดยตรงในพื้นที่ชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอรุทุมพรพิสัย จ้งหวัดศร่สะเกษ แต่ม้งานท่เกี่ยวข้อง ค่องานของวิมล หลักรัศน์ และคณะ (2565) เร่อง “การม้ส่วนร่วมในการจ้ดการความรู้ผ่านกระบวนการวิศวกรสังคมนาถศกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศร่สะเกษเพ่อพัฒนาท่งถ่้น” ท่เน้นเร่องการนำกระบวนการพัฒนาท่งถ่้นโดยใช้กระบวนการวิศวกรสังคมเป็นหลั โดยงานน้ีท่ได้ความรู้พื้นฐำนเกี่ยวกับบริบทชุมชน นอกจากน้ีย้งม้กลุ่มงานท่มีการศึกษาเร่องการจ้ดการความรู้ในพื้นที่อ้อ่นๆ และกรณีศกษาอ้อ่นๆ เช่น งานของชมพรรณ จันทิมมา (2551) เร่อง “การส่งเสริมการม้ส่วนร่วมของชุมชนในการจ้ดการตลาดน้ำท่าคา อำเภอม้พวา จ้งหวัดสมุทรสงคราม” งานของกิตติศกดิ์ แซ่ภู (2550) เร่อง “การศึกษากระบวนการจ้ดการความรู้ด้านล้งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศกษาชั้นพื้นฐำนจ้งหวัดสุรินทร์” และงานของพนิดา สมประจบ (2557) เร่อง “ห้ตถกรรมจ้กสานไทยพวน: รูปแบบการจ้ดการความรู้ภูมิปัญญาท่งถ่้นเพ่ออ้ารงอ้ตลัษณ์ทางศลป้ฒนธรรมท่งถ่้นโดยการม้ส่วนร่วมของชุมชน” ซ้งคณะผู้วิจยได้ศกษาแนวทางและวิธีการวิจยเพ่อใช้ในการอภิปรายผลในการศกษารั้งน้ีเพ่อพัฒนาโมเดล “เส่นทางท่งเท่ยวธรรมนำสุข” ซ้งการศกษาน้ีเป็นการมุ่งหวังให้เกดการสร้างรายได้ให้กับท่งถ่้น สามารถนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจการท่งเท่ยวของผู้ประกอบการด้านการท่งเท่ยว และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินธุรกิจการท่งเท่ยวของผู้ประกอบการด้านการท่งเท่ยว และสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมการท่งเท่ยวเฉพาะท่งถ่้น และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ของจ้งหวัดอย่างย้งยืน พร้อมข้อเสนอแนะและความต้องการของชุมชนเพ่อพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจย

1. เพ่อศกษาประวัติและภูมิปัญญาท่งถ่้นของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอรุทุมพรพิสัย จ้งหวัดศร่สะเกษ
2. เพ่อศกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการจ้ดการความรู้ภูมิปัญญาท่งถ่้นของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอรุทุมพรพิสัย จ้งหวัดศร่สะเกษ
3. เพ่อเสนอรูปแบบการจ้ดการความรู้ภูมิปัญญาท่งถ่้นผ่าน “เส่นทางท่งเท่ยวธรรมนำสุข”

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตเนื้อหา

ความเป็นมาโดยสังเขปและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เชื่อมโยงสู่การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการจัดการความรู้และปัญหาของการจัดการความรู้ของชุมชน และนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่าน “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมนำสุข”

ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่บ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.หน่วยงานในระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่น สามารถนำรูปแบบการจัดการความรู้ในท้องถิ่นเพื่อไปเป็นฐานข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่มีหน้าที่เผยแพร่สารสนเทศด้านการท่องเที่ยวในท้องถิ่น

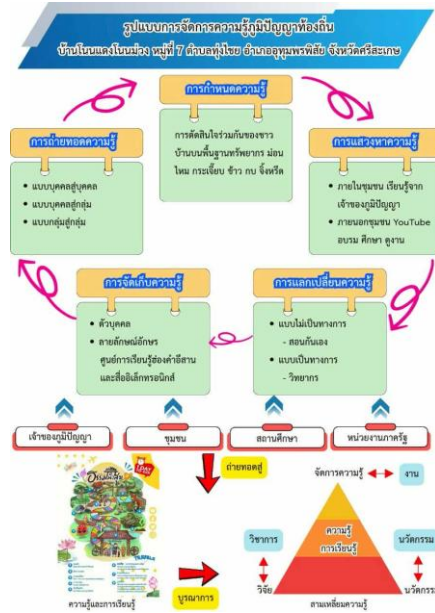
2.มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ร่วมกับภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นในการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยใช้รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนในรูปแบบที่สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ เช่น ศูนย์การเรียนรู้ห้องคำอีสาน โดยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งเยาวชนและประชาชนให้เข้าถึงอย่างสะดวกและใช้บริการได้เต็มศักยภาพ

3.มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ร่วมกับภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นในการส่งเสริมการดำเนินงานศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทยและท้องถิ่นให้มีความก้าวหน้า มีการศึกษาวิจัย พัฒนาต่อยอดแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน

6.มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ ร่วมกับภาคีเครือข่ายในท้องถิ่นในการสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เลี้ยงกบ สวนกระเจียบ เลี้ยงจิ้งหรีด ทอผ้า เพื่อดำรงอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เผยแพร่ไปสู่สังคม

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มุ่งศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการของชุมชน เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งใช้ในการสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการถ่ายภาพ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากเอกสารตามความมุ่งหมายการวิจัย และใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนผ่าน “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข” โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็น และการถ่ายภาพแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามความมุ่งหมายของการวิจัย

พื้นที่วิจัย

เป็นการเลือกพื้นที่แบบเจาะจง คือ ชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไผ่ อำเภออนุมพรมพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชากรทั้งหมดที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข

กลุ่มตัวอย่าง มีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงแบ่งเป็น 3 กลุ่ม รวม 120 คน ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ 15 คน (ปราชญ์ท้องถิ่นเจ้าของภูมิปัญญา) กลุ่มผู้ปฏิบัติ 40 คน (นักศึกษาวิศวกรรมสังคมจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ) กลุ่มผู้เกี่ยวข้อง 65 คน (ภาคีเครือข่าย หน่วยงานภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่น)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และการสนทนากลุ่ม หรือการตรวจสอบเครื่องมือ นำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหาจำนวน 3 ท่าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ภาคนาม โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมระดมความคิดเห็น

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการนำข้อมูลที่เก็บข้อมูลมาทั้งหมดมาตรวจสอบแบบสามเส้าเพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ได้มาถูกต้องหรือไม่ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัยด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ โดยผู้วิจัยเริ่มจากการเตรียมเนื้อหาให้ครบถ้วนตามความมุ่งหมายของการวิจัย วางโครงเรื่องของการเขียนรายงานการวิจัยแล้วลงมือเขียนโดยเน้นความถูกต้อง ชัดเจน ต่อเนื่อง และเชื่อมโยงกัน พร้อมแสดงภาพประกอบการอธิบาย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ความเป็นมาและภูมิปัญญาท้องถิ่นในบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชยอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

ชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ เป็นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะ ราบด้วยห้วยวะและห้วยสำราญ เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำ มีแม่น้ำลำคลองทั้งที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติและจากการขุดโดยแรงของมนุษย์ ทำให้น้ำไหลเวียนตลอดทั้งปีจะเป็นพื้นที่มีส่วนกำหนดรูปแบบความเป็นอยู่ของประชาชนที่ตั้งบ้านเรือนในบริเวณนั้นมาก ส่วนลักษณะอาชีพของประชาชน เห็นว่าเป็นปัจจัยอย่างหนึ่ง เนื่องจากถ้ามีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวเกษตรกรที่มีการเพาะปลูกพืชที่จำเป็นต่อความเป็นอยู่ จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนสินค้ากันขึ้น เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนเองไม่มี หรือไม่สามารผลิตได้ในท้องถิ่น ซึ่งในระยะแรกตั้งชุมชนก่อน พ.ศ.2500 ลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนเป็นการเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ หรือการพึ่งพาตนเองโดยยึดอาชีพหลักแต่ดั้งเดิม คือ การทำนาปรัง พื้นที่ในการทำนาปรังมีลักษณะเป็นท้องร่อง ปลูกข้าวตามร่องสวน ตามหัวท้องร่องจะปลูกไม้ยืนต้นจำพวกมะม่วง มะพร้าว ฝรั่ง ลำไย ลิ้นจี่ และพืชล้มลุก ได้แก่ หอม กระเทียม พริกสด พริกแห้ง ข้าวโพด ถั่วลิสง ถั่วเหลือง กระเจี๊ยบ และท้ายาจิต (ยาจิต เป็นพืชที่มีลักษณะคล้ายยาสูบ นำมาหั่นแล้วล้าง นำไปเกลี่ยบนแผงไม้ตากแดดให้แห้งจะได้ยาจิตเป็นฝอยสีน้ำตาลอ่อน ไม่ฉุน มีกลิ่นหอมเล็กน้อย (ใช้กินกับหมาก)) นอกจากนี้ยังมีการปลูกกระเจี๊ยบ การเลี้ยงกบ การทอผ้า เลี้ยงจิ้งหรีด รองลงมาเป็นอาชีพในภาคอุตสาหกรรม รับจ้างทั่วไปและรับจ้างในโรงงาน อุตสาหกรรม นอกจากนี้จะมีอาชีพอื่นๆ เช่น ข้าราชการ พนักงาน และบริษัทเอกชน เป็นต้น และภายหลังได้มีมูลนิธิบุญพระศาสนาสงเคราะห์และมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเข้ามาพัฒนา มีการเข้ามาของวัดป่าพิมลมังคลาราม ใน พ.ศ.2560 ทำให้ชุมชนเปิดตัวในฐานะแหล่งท่องเที่ยวเข้ามาพร้อมกัน โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้ามาทำการปรับปรุงถนนทางเข้า สร้างเขื่อนริมคลอง สร้างศาลาที่พักให้นักท่องเที่ยวได้พักผ่อนหย่อนใจ ปลูกและตกแต่งต้นไม้ริมทางเดินสองฝั่งลำคลอง มีการปรับปรุงถนนจากถนนลูกรังให้เป็นถนนลาดยาง การสร้างที่จอดรถเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน นอกจากนี้ยังแนะนำให้ชาวบ้านปรับปรุงและเปิดบ้านให้นักท่องเที่ยวได้พักแรม การพักค้างคืนร่วมกับเจ้าของบ้านในบ้านของชาวบ้าน กินอาหารพื้นบ้าน และศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตของ

ชุมชนผ่านเส้นทางการท่องเที่ยว “ธรรมนำสุข” ผ่านการเรียนรู้ และสะพานไม้ฮ้องคำอีสาน และที่สำคัญได้ให้ชาวบ้านที่ขายสินค้าในตลาดนัดบริเวณจุดรวมพลฮ้องคำอีสาน ชมการแปรรูปจิ้งหรีดเป็นจิ้งหรีดผง ชมการตัดกระเจี๊ยบและแปรรูปเป็นน้ำกระเจี๊ยบ เทียวชมสวนมะพร้าว ชมสวนผลไม้ ชมฐานการเลี้ยงกบ มีกิจกรรมพายเรือเพื่อชมความงดงามของบรรยากาศสองฝั่งห้วย และวิถีชีวิตของชุมชนริมน้ำ รวมถึงการให้บริการบ้านพักค้างคืนที่เรียกกันว่า Home Stay และตลาดนัดในบริเวณใกล้เคียงโดยให้ชาวบ้านที่ขายสินค้าในตลาดนัดเปลี่ยนแปลงวันและเวลาของตลาดนั้นเสียใหม่ โดยให้มาขายสินค้าในวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตอบสนองนโยบายดังกล่าวโดยการดำเนินการประชาสัมพันธ์เพื่อให้มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาจับจ่ายใช้สอยที่ตลาดฮ้องคำอีสาน เพื่อให้พ่อค้า-แม่ค้า มีรายได้เพิ่มขึ้นและสามารถอยู่ได้ และในอนาคตจะไม่มีเงินสนับสนุนจากทางรัฐบาลแล้วก็ตาม หรือการให้บริการบ้านพักแบบให้เช่าสำหรับนักท่องเที่ยวที่ต้องการความเป็นส่วนตัวก็มีเปิดให้บริการอยู่บ้าง และดูเหมือนจะเริ่มมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่วนยามค่ำคืนมีการบริการล่องเรือนำเทียวเพื่อชมหิ่งห้อยและฟังเสียงจิ้งหรีดในบางคืนด้วย ซึ่งการให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวต่างๆ เหล่านี้ เป็นกิจกรรมซึ่งดำเนินการโดยกลุ่มคนในชุมชนเป็นผู้ดูแลจัดการทั้งสิ้น (วิมล หลักรัตน์, 2560ก: 91)

วัตถุประสงค์ที่ 2 สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชยอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

2.1 สภาพการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.1.1 การกำหนดความรู้

จากการศึกษาพบว่า ในอดีตมีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ คือ การทำการเกษตรเนื่องในพื้นที่ๆ มีต้นกระเจี๊ยบขึ้นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงนำมาแปรรูปเป็นน้ำกระเจี๊ยบ ไซร์บกระเจี๊ยบ และส่งขายเป็นกระเจี๊ยบสด มีการปลูกต้นหม่อนและเลี้ยงไหมไว้สำหรับการทอผ้า มีแหล่งน้ำมาก เป็นที่อยู่อาศัยของกบนาเป็นจำนวนมาก ถูกแปรรูปเป็นกบตากแห้ง และขายเป็นตัวเลย รวมถึงมีป่ามาก เป็นที่อยู่อาศัยของจิ้งหรีด สินค้าที่แปรรูปจะเป็นจิ้งหรีดทอดและจิ้งหรีดผง ทั้งนี้ความรู้ในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลที่ได้รับการสืบทอดมาจากบรรพบุรุษจากรุ่นสู่รุ่นในครอบครัว จึงเป็นการกำหนดความรู้โดยตัวบุคคลที่เป็นเจ้าของภูมิปัญญาเป็นหลัก เนื่องจากเป็นภูมิปัญญาที่ทำกันเองในครอบครัว ต่างคนต่างทำในครัวเรือนของตนเอง และไม่มีการรวมกลุ่ม มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยตามสภาพภูมิศาสตร์ รวมถึงประเพณี ความเชื่อ ศาสนา และมีวัสดุในท้องถิ่นนั้นๆ ประกอบกันขึ้น ต่อมา มีการรวมกันเป็นกลุ่มแปรรูปกระเจี๊ยบ กลุ่มทอผ้า เนื่องจากชาวบ้านต้องการรายได้เสริม โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรมจังหวัด เข้ามาช่วยฝึกอบรมการเลี้ยงสัตว์และการแปรรูป ทำให้กลุ่มสามารถกำหนดความรู้ ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคลได้ (ชุดิมา เมฆวัน, 2549: 68-69)

2.1.2 การแสวงหาความรู้

การแสวงหาความรู้มีลักษณะที่ไม่ค่อยชัดเจน เนื่องจากเป็นการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองโดยการสังเกต ซักถาม ฝึกฝน และเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานภาครัฐผ่านสื่อออนไลน์

2.1.3 การแลกเปลี่ยนความรู้

การแลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการ มีการพูดคุยระหว่างเพื่อนบ้านที่ทำงานด้วยกัน เช่น การแปรรูปกบแห้ง เพื่อพัฒนาสูตร เช่น ปริมาณการใช้เกลือ จะต้องไปพูดคุยซักถามกับผู้ที่มีความชำนาญ เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาตนเอง โดยให้คนที่ชำนาญที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากผู้ที่เรียนมาจากทีมงานของอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษด้านวิทยาศาสตร์การอาหารโดยตรง โดยการใช้การพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน (วิมล หลักรัตน์, 2560: 61)

2.1.4 การจัดเก็บความรู้

การจัดเก็บความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่เป็นการจัดเก็บความรู้ในลักษณะของการจดจำไว้ในตัวบุคคล อาจมีการถ่ายภาพหรือเก็บตัวอย่างชิ้นงานไว้บ้าง แต่ไม่มากนัก บางคนจดบันทึกด้วยลายมือตามความเข้าใจของตนเองที่ผู้อื่นไม่เข้าใจ นอกจากนี้ได้มีการรวบรวมภาพผลงานกิจกรรม ผลิตภัณฑ์มาจัดแสดงที่ลานสาธารณะห้องคำอีสาน มีการจดบันทึกรายละเอียดคร่าวๆ นอกจากนี้มีการจัดเก็บข้อมูลในรูปสื่ออิเล็กทรอนิกส์ไว้บนเว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐ เช่น เว็บไซต์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งไชย (แก้วเวียง น้าพาส, 2554: 11)

2.1.5 การถ่ายทอดความรู้

เจ้าของภูมิปัญญาแต่ละท่านสามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ในตัวเองแก่ลูกหลานโดยครอบครัว โดยสาธิตแล้วให้ลงมือปฏิบัติตามเพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง และเป็นการสะสมประสบการณ์ ทักษะฝีมือ เช่น การทอผ้าไปเรื่อย ๆ จนเกิดความชำนาญ นอกจากนี้ยังถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อนบ้านด้วย โดยเฉพาะการทอผ้านั้นจะเป็นการทอผ้าเพื่อใช้สอยเองในแต่ละบ้าน หากบ้านไหนมีฝีมือและความประณีตก็จะจำหน่ายโดยจะขายในชุมชนไม่มีหน้าร้าน เป็นการสอนโดยใช้คำพูดสั้นๆ ซึ่งคนฟังสามารถจดจำและเข้าใจได้ง่าย โดยไม่ต้องบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ประกอบกับผู้ถ่ายทอดส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุและเรียนหนังสือน้อย จึงไม่ชอบเขียนหรือบันทึกเรื่องราว

2.2 ปัญหาการจัดการความรู้

2.2.1 ปัญหาการกำหนดความรู้

มีการประสบปัญหาการขาดผู้นำ จึงไม่มีผู้นำในการบริหารจัดการประสานงาน คนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการกำหนดความรู้ร่วมกัน และขาดความรู้ในการจัดการความรู้ และไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

2.2.2 ปัญหาการแสวงหาความรู้

ผู้ทำงานเกี่ยวกับภูมิปัญญาส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักอื่น เช่น ทำนา ทำสวน รับจ้าง เป็นต้น ได้พัฒนาภูมิปัญญาของตนในเวลาว่าง เช่น การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่างๆ ทำให้ไม่มีเวลาแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการศึกษาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ขาดผู้แนะนำในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ประกอบกับส่วนใหญ่ผู้ทำงานเป็นผู้สูงอายุ ทำให้ไม่มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ในการค้นหาข้อมูล และไม่ได้ทำการแปรรูปผลิตภัณฑ์เหล่านี้และดูแลเส้นทางท่องเที่ยวเป็นอาชีพหลัก จึงขาดแรงจูงใจในการแสวงหาข้อมูล เพราะการสร้างสรรคผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องการใช้ในครัวเรือนของตนเองเป็นหลัก

2.2.3 ปัญหาการแลกเปลี่ยนความรู้

ชุมชนนี้ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้เท่าที่ควร เป็นลักษณะต่างคนต่างสร้างสรรค์ภูมิปัญญาขึ้นใช้เอง

2.2.4 ปัญหาการจัดเก็บความรู้

การจัดเก็บความรู้ของภูมิปัญญาในท้องถิ่นไม่มีการจัดเก็บขั้นตอนของการแปรรูปหรือการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ใช้การจดจำไว้เท่านั้น เวลาถ่ายทอดความรู้ก็จะสอนปฏิบัติให้ลงมือทำตามทีสอนเลย นอกจากนี้ยังไม่มีหน่วยงานรัฐเข้ามาแนะนำหรือให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้จากตัวบุคคลให้ถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรที่เป็นรูปธรรม และไม่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ (วันชัย มีชาติ, 2559: 51-52)

2.2.5 ปัญหาการถ่ายทอดความรู้

การถ่ายทอดความรู้เรื่องทอผ้า แปรรูปจิ้งหรีดผง ทำไร้กระเจี๊ยบ ขาดผู้รับการสืบทอดเนื่องจากลูกหลานไม่ให้ความสนใจ และหันไปประกอบอาชีพอื่นๆ ที่มีรายได้ ศึกษางานที่ใช้ระยะเวลาความอดทน วิริยอุตสาหะ เพื่อทำงานทอผ้า ช่างทอผ้าส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ เมื่อนั่งทอผ้าเป็นระยะเวลานานๆ ในการถ่ายทอดทักษะบางอย่างไม่สามารถอธิบายหรือทำได้ในระยะเวลาสั้นๆ ต้องใช้เวลาความอดทน ความตั้งใจ ความมีวิริยอุตสาหะในการฝึกฝน บางคนถึงขั้นถอดใจเลิกทำ

วัตถุประสงค์ที่ 3 รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชยอำเภอกุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ

3.1 การกำหนดความรู้

ควรมีการกำหนดความรู้โดยเจ้าของภูมิปัญญา โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในการกำหนดความรู้ ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นควรมาจากความต้องการสืบสานภูมิปัญญา และควรคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีในท้องถิ่นเป็นหลัก คือ กระเจี๊ยบ ต้นหม่อน เพื่อลดปัญหาด้านการขาดแคลนวัตถุดิบหลักที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อต้นทุนการผลิต

3.2 การแสวงหาความรู้

เป็นการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจในการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ของชุมชน เพื่อเป็นแหล่งภูมิปัญญาที่เอื้ออำนวยให้ผู้สนใจมีแหล่งที่ใช้ศึกษาค้นคว้าได้ รวมถึงอาจมีการศึกษาจากชุมชนอื่นๆ เช่น ชุมชนละทายโมเดล อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ

3.3 การแลกเปลี่ยนความรู้

มีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างเจ้าของภูมิปัญญาด้วยกัน สามารถสื่อสารด้วยภาษาเดียวกัน ทำให้เข้าใจกันและกันได้ง่าย ควรมีการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มสมาชิกด้วยกัน อาจมีการประชุมกลุ่มย่อย อันจะทำให้สมาชิกได้รับความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วนตรงกัน

3.4 การจัดเก็บความรู้

ควรมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร บันทึกภาพมีการเก็บผลงานในศูนย์การเรียนรู้ เนื่องจากในอนาคตคนเหล่านี้อาจเสียชีวิตไป โดยไม่มีผู้สืบทอดงาน จะทำให้องค์ความรู้สูญหายไป

และพัฒนาสู่การจัดทำฐานข้อมูลเชิงพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวและจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ที่มาจาก การตอบสนองความต้องการของชุมชนเพื่อการพัฒนาความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ โดยส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดผ่านการเรียนรู้ดูทำ (ณรงค์ พลธีรักษ์ และปริญญา นาคปทุม, 2560: 25-26)

3.5 การถ่ายทอดความรู้

การถ่ายทอดความรู้ ควรเป็นการลงมือทำให้ดูเป็นตัวอย่างมากที่สุด เช่น การสอนลูกหลานในครอบครัวของชุมชน หน่วยงานภาครัฐควรเชิญปราชญ์ชาวบ้านไปเป็นวิทยากรสอนเพื่อเป็นการเผยแพร่องค์ความรู้ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ควรให้การยกย่องให้เกียรติเจ้าของภูมิปัญญา โรงเรียนในชุมชนควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนและผู้สนใจ และส่วนหนึ่งของ “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมชาติ” ตามฐานการเรียนรู้ต่างๆ ในบริบทของสามเหลี่ยมความรู้ เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่ป้อนความรู้ การเรียนรู้สัมพันธ์กับงานวิชาการ (วิจัย) สัมพันธ์กับธุรกิจ (นวัตกรรม) และงาน (การจัดการความรู้) (วิจารณ์ พานิช, 2547: 52)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชยอำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ภูมิปัญญาดังกล่าวบางส่วนได้ถูกสืบทอดและมีมาตั้งแต่ยุคบรรพชนตั้งแต่สมัยธนบุรี สืบเนื่องมาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ บรรพชนเหล่านี้เลือกสถานที่สร้างบ้านเรือนอยู่ตามท้องไร่ท้องนา และอาศัยอยู่ในบริเวณใกล้แหล่งน้ำ มีต้นไม้แดงและต้นมะม่วงป่า มีทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น การทำนา การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน ผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยของสุนทร เกตุสุขาวดี (2552: 112) ที่พบว่า ภูมิปัญญาการจักสานมีต้นกำเนิดมาจากภูมิปัญญาชาวไทยพวน ซึ่งเกิดจากความจำเป็นในการดำรงชีวิต ความจำเป็นที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติตามสภาพภูมิศาสตร์ และความจำเป็นที่เกิดจากความเชื่อ ขนบประเพณี และศาสนา

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สภาพและปัญหาของการจัดการความรู้ของท้องถิ่นมีรายละเอียดที่สำคัญ ทั้งการกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยน ความรู้ การจัดเก็บความรู้และการถ่ายทอดความรู้ สอดคล้องกับข้อเสนอของมงคลชัย วิริยะพินิจ (2565: 63-64) ที่กล่าวว่า การจัดการความรู้จะต้องเริ่มต้นจากการกำหนดความรู้คือ มุ่งองค์ความรู้ที่สืบทอดมา มีการพบปะแลกเปลี่ยน และมีการแสวงหาความรู้ที่เริ่มจากการสังเกต จดจำ นำมาฝึกฝนทดลอง แหล่งความรู้มาจากคนและสื่อ การแสวงหาความรู้จากการอบรม รองลงมาคือ การศึกษาดูงาน และการนำความรู้เดิมมาพัฒนา มีการแลกเปลี่ยนความรู้ มีการกระจายความรู้ โดยสอนงานกันภายในครอบครัว มีการจัดเก็บความรู้ โดยมีการจดจำผ่านตัวบุคคล รองลงมาเก็บจดจำจากตัวอย่างชิ้นงานและการเก็บรักษาจดจำโดยการบันทึก และถ่ายทอดโดยอธิบายพร้อมสาธิต ลงมือปฏิบัติ สะสมประสบการณ์ รวมถึงเป็นวิทยากร ส่วนปัญหาที่พบ ส่วนใหญ่ที่พบคือ ขาดความรู้ในการกำหนดความรู้ ได้มีเวลาแสวงหาและแลกเปลี่ยนความรู้ ไม่มีการจัดเก็บความรู้เป็นลายลักษณ์อักษรและขาดผู้สืบทอด สอดคล้องกับงานของน้ำทิพย์ ภิภาวิน (2547: 45) ที่ว่า กระบวนการจัดการความรู้ของครัวเรือนผู้ประกอบการอาชีพฝีมือระดับพอใช้ภายในองค์กรชุมชน จักสาน ผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่บางเจ้าฉ่า ไม่มีการ

ขับเคลื่อนกระบวนการจัดการความรู้ให้มีความต่อเนื่อง เพราะใช้ฐานความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเพียงอย่างเดียว ขาดการแสวงหาความรู้และแลกเปลี่ยนความรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาการจัดเก็บความรู้ส่วนใหญ่เป็นความรู้แบบฝังลึกในตัวปราชญ์ การจดบันทึกมีน้อย ส่วนการสืบทอดความรู้นั้นเป็นการสืบทอดความรู้ภายในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องอาชีพของหมู่บ้านที่แทบทุกครัวเรือนทำกัน อาจเป็นอาชีพรองจากการทำไร่ไถนา เป็นเครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสาน ทอผ้า ซึ่งสมาชิกของชุมชนได้คลุกคลีคุ้นเคยมาตั้งแต่เด็กภายใต้สภาพการดำรงชีวิตประจำวัน ส่วนการสืบทอดภายในครัวเรือน เป็นการสืบทอดความรู้ความชำนาญที่มีลักษณะเฉพาะ กล่าวคือ เป็นความสามารถเฉพาะบุคคลหรือเฉพาะครอบครัว เช่น ความสามารถในการครอบครั้ว เครือญาติ บางอย่างมีการหวงแหน และเป็นความลับในสายตระกูล และการฝึกฝนจากผู้รู้ผู้ชำนาญเฉพาะอย่าง เป็นการถ่ายทอดที่ผู้สนใจไปขอรับการถ่ายทอดวิชาการ ดัดแปลง และพัฒนาขึ้นมาด้วยตนเองแล้วถ่ายทอดไปสู่ลูกหลาน

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ในชุมชนเป็นผลจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยเริ่มจากการกำหนดความรู้ เป็นการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน โดยนำความเชี่ยวชาญแต่ละด้านของปราชญ์ภูมิปัญญาแต่ละท่านมาเชื่อมโยงกันเป็นฐานการเรียนรู้ในบริบทของเส้นทางการท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานของดวงฤทัย อรรถแสง (2552: 49-52) ที่ศึกษาเรื่องกระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ พบว่าการสร้างความรู้ที่มาจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย เป็นผู้สอนจากการสังเกต จดจำ ลองปฏิบัติตาม เมื่อไม่เข้าใจหรือพอมิปัญหาจะสอบถามพ่อแม่หรือผู้รู้ เกิดจากการพูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์กันเองภายในกลุ่ม และเกิดจากการลองผิดลองถูก เพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ต้องการ (ดอกอ้อ บุญแสนยศ, 2553: 45) และสอดคล้องกับข้อเสนอของประภาพร แก้ววรรณ (2554: 13) และกมลวรรณ ธรรมคลัง (2553: 51) ที่พบว่า การกำหนดความรู้เกี่ยวกับการกำหนดผลิตภัณฑ์ต้องผ่านการคิดและตัดสินใจร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม มีการแสวงหาความรู้ทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชน มีรูปแบบการแสวงหาความรู้จากภายในและภายนอกกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้เฉพาะของกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งแบบไม่เป็นทางการ (การสอนกันเอง) และแบบเป็นทางการ (แลกเปลี่ยนความรู้จากนักวิชาการและนักออกแบบผลิตภัณฑ์) โดยสอดคล้องกับผลการวิจัยของผ่องศรี เสาเกลียว (2552: 45) ประภาพร แก้ววรรณ (2554: 90) และวิจารณ์ พานิช (2548: 23-25) ที่มีการแข่งขันแลกเปลี่ยนความรู้จากคนไปสู่คน โดยการแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยตรงของผู้สื่อสารระหว่างกัน มีการจัดเก็บความรู้ที่ผ่านศูนย์การเรียนรู้ห้องคำอีสานและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงฐานการเรียนรู้ต่างๆ และมีการถ่ายทอดความรู้แบบมุขปาฐะ ตัวต่อตัว สาธิตและฝึกฝน ผ่านรูปแบบลักษณะของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย ดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของวลัยลักษณ์ อริยสังเวจิน (2552: 135-136) ที่พบว่าการจัดการความรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าจาก ควรมีการกระจายองค์ความรู้สู่ชุมชน มีการจัดตั้งสถานที่ทอผ้าจาก ซึ่งเป็นหนึ่งในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน มีการเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนทอผ้าจากภายในและภายนอกชุมชน และโครงการสร้างศักยภาพการทอผ้าให้กับช่างฝีมือทอผ้าในตำบลคูบัว อำเภอเมืองฯ จังหวัดราชบุรี

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้พบว่า 1) บริบทของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับโมเดลการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุขของบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ การทอผ้า การเลี้ยงและแปรรูปจิ้งหรีด ชมแปลงสาธิตการเพาะปลูกกระเจี๊ยบปลอดสารพิษ ร่วมปลูกไม้แดงเพื่อฟื้นฟูธรรมชาติ มีนิทรรศการให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมลาว เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่จบภายใน 1 วัน 2) สภาพและปัญหาการจัดการความรู้บนเส้นทางท่องเที่ยว การกำหนดความรู้นิยมนำรถซาเล้งมาเป็นพาหนะไปยังฐานการเรียนรู้ต่างๆ นำป้ายมาปักที่บ่งบอกถึงฐานการเรียนรู้ มีแอปพลิเคชันนำชม โดยเริ่มจากวัดป่าพิมลมังคละรามเพื่อไปเรียนรู้ภูมิปัญญาต่างๆ มีการลงมือทำ มีการแสวงหาความรู้ที่มาจากบรรพบุรุษ การแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการพูดคุย การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลกับบุคคล ส่วนปัญหาการจัดการความรู้พบว่า 1) การกำหนดความรู้ ขาดความรู้ในการกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ คือ ไม่มีเวลาในการแสวงหาความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้เท่าที่ควร 4) การจัดเก็บความรู้ ไม่มีการจัดเก็บความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร และ 5) การถ่ายทอดความรู้ ผู้ถ่ายทอดขาดทักษะในการถ่ายทอดและไม่มีผู้มารับการถ่ายทอดความรู้ 3) รูปแบบการจัดการความรู้ “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมน่านสุข” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้โดยการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน 2) การแสวงหาความรู้ที่มาจากภายในและภายนอกชุมชน 3) การแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 4) การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร คือ เอกสาร ตัวอย่างผ้า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ 5) การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลสู่บุคคล บุคคลสู่กลุ่ม และกลุ่มสู่กลุ่ม โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1) การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานในชุมชน ควรกำหนดนโยบายเพื่อการอนุรักษ์เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนตระหนักและเห็นคุณค่าของภูมิปัญญา และมีการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

1.2) หน่วยงานในท้องถิ่นควรขอความร่วมมือจากโรงเรียนในชุมชน บรรจภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ลงในหลักสูตรและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน เช่น ค่าตอบแทนวิทยากร เพื่อเป็นการส่งเสริมและสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น และเป็นการยกย่องให้เกียรติให้คนในท้องถิ่นเกิดความภาคภูมิใจในตนเองและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนให้กับทางโรงเรียนด้วย

1.3) ควรประชาสัมพันธ์เส้นทางท่องเที่ยว “ธรรมน่านสุข” ให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

1.4) การสืบต่อข้อมูลของชุมชน ยังจำกัดอยู่ในวงแคบ และยังมีเนื้อหาไม่มาก ความรู้ทักษะส่วนใหญ่ยังฝังอยู่ในตัวบุคคล ดังนั้นควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สถาบันการศึกษาให้มีการส่งเสริมให้กลุ่มธุรกิจชุมชนมีการสืบต่อข้อมูลความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า บริบทของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวธรรมนาคูของบ้านโนนแดงโนนม่วง หมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไผ่ อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้แก่ การทอผ้า การเลี้ยงและแปรรูปจิ้งหรีด ชมแปลงสาธิตการเพาะปลูกกระเจี๊ยบ ปลอดภัยสารพิษ ร่วมปลูกไม้แดงเพื่อฟื้นฟูป่าธรรมชาติ มีนิทรรศการให้ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและวิถีวัฒนธรรมลาว เป็นเส้นทางท่องเที่ยวที่จบภายใน 1 วัน ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ การนำข้อมูลและขั้นตอนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นมาเป็นฐานต่อยอดเพื่อการพัฒนาต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สภาพและปัญหาการจัดการความรู้บนเส้นทางท่องเที่ยว การกำหนดความรู้นิยมนำธรรมาภิบาลมาเป็นพาหนะไปยังฐานการเรียนรู้ต่างๆ นำป้ายมาปักที่บ่งบอกถึงฐานการเรียนรู้ มีแอปพลิเคชันนำชม โดยเริ่มจากวัดป่าพิมลมังคลารามเพื่อไปเรียนรู้ภูมิปัญญาต่างๆ มีการลงมือทำ มีการแสวงหาความรู้ที่มาจากบรรพบุรุษ การแลกเปลี่ยนความรู้ด้วยการพูดคุย การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร การถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลกับบุคคล ส่วนปัญหาการจัดการความรู้พบว่า ขาดความรู้ในการกำหนดความรู้ ไม่มีเวลาในการแสวงหาความรู้ ไม่มีการแลกเปลี่ยนความรู้เท่าที่ควร ไม่มีการจัดเก็บความรู้เป็นลายลักษณ์อักษร และผู้ถ่ายทอดขาดทักษะในการถ่ายทอดและไม่มีผู้มารับการถ่ายทอดความรู้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ ได้ทราบถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อการพัฒนาต่อไป

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ “เส้นทางท่องเที่ยวธรรมมาจากการกำหนดความรู้โดยการตัดสินใจร่วมกันของคนในชุมชน การแสวงหาความรู้ที่มาจากภายในและภายนอกชุมชน การแลกเปลี่ยนความรู้แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การจัดเก็บความรู้ในตัวบุคคลและเป็นลายลักษณ์อักษร คือ เอกสาร ตัวอย่างผ้า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และการถ่ายทอดความรู้แบบบุคคลสู่บุคคล บุคคลสู่กลุ่ม และกลุ่มสู่กลุ่ม โดยได้รับความร่วมมือจากชุมชน สถานศึกษา และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำไปใช้ดำเนินการ ดังนี้ คือนำแนวทางการจัดการความรู้ดังกล่าวมาใช้ในการจัดเก็บข้อมูลเพื่อการพัฒนาต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

- 3.1. ควรศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสืบทอดให้คงอยู่กับชุมชน
- 3.2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารจัดการกลุ่มภูมิปัญญาต่างๆ ในท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ
- 3.3. ควรศึกษาพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
- 3.4. ควรจัดทำสื่อเคลื่อนที่ และสร้างโปรแกรมนำเที่ยวแบบเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างจังหวัดที่จะเพิ่มมูลค่าทางการท่องเที่ยวได้
- 3.5. ควรใช้แนวทางการศึกษาครั้งนี้เพื่อศึกษาในกรณีศึกษาอื่นๆ ต่อไป
- 3.6. การศึกษาครั้งนี้แนะนำให้เสนอเส้นทางและกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นของพื้นที่

ซึ่งควรศึกษาพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวด้วยการกำหนดกลุ่มเป้าหมายและเครื่องมือการตลาด เพื่อให้เส้นทางการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมการท่องเที่ยวได้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวกระแสอย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ศึกษาถึงความเป็นมาและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านโนนแดงโนนม่วงหมู่ที่ 7 ตำบลทุ่งไชย อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดศรีสะเกษ ว่าเป็นชุมชนในวัฒนธรรมลาว อพยพจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เข้ามาตั้งถิ่นฐาน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีการส่งสมภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังคงขาดการนำมาจัดระบบเชื่อมโยงบูรณาการร่วมกัน จึงต้องมีการพัฒนาผ่านรูปแบบการจัดการความรู้ในขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ การกำหนดความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ และประชาสัมพันธ์ผ่านเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ท่องเที่ยวธรรมนำสุข” และกิจกรรมกับเส้นทางท่องเที่ยวในบริบทของสามเหลี่ยมความรู้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทชุมชนและช่วยสร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่นมากขึ้น และภูมิปัญญาดังกล่าวนอกจากจะเป็นเรื่องผลิตภัณฑ์ การเพาะปลูกแล้ว ยังแสดงถึงประเพณี พิธีกรรม ศิลปะพื้นบ้าน ศิลปวัฒนธรรม สมุนไพร ที่สวนในชุมชนที่ชาวบ้านปลูกและขึ้นเองตามธรรมชาติ ที่เต็มไปด้วยการส่งสมความรู้ที่ถูกถ่ายทอดออกมาอย่างที่น่าสนใจทั้งสิ้น นอกจากนี้จะเน้นการส่งต่อความรู้ แล้วยังเน้นการสร้างความรู้ภาคภูมิปัญญาในความเป็นไทยอีกด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทชุมชนและช่วยสร้างรายได้ให้คนในท้องถิ่นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติศักดิ์ แซ่ญ. (2550). การศึกษากระบวนการจัดการความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดสุรินทร์. (วิทยานิพนธ์ ค.ม.(บริหารการศึกษา)). สุรินทร์: คณะกรรมการบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- กมลวรรณ วรรณธำ. (2553). ทูทางสังคมกับการจัดการความรู้ชุมชนพึ่งตนเอง. (ปริญญาานิพนธ์ (ปร.ด.) การพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- แก้วเวียง นำพาผล. (2554). การจัดการความรู้ในสถานศึกษา: แนวคิดสู่การปฏิบัติ. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ชมพรรณ จันทิมา และคณะ. (2551). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการตลาดน้ำท่าคา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. (รายงานการวิจัย) กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ชมพูนุท นาศิริรักษ์. (2550). พื้นฐานอารยธรรมไทย. กรุงเทพฯ: ภาควิชาประวัติศาสตร์คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชุดิมา เมฆวัน. (2549). การจัดการความรู้ของกลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สังคมศึกษา)). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณรงค์ พลธิรักษ์ และปริญญา นาคปฐม. (2560). การศึกษาโอกาสในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ในพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดนัย ไชโยธธา. (2550ก). ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดนัย ไชโยธธา. (2550ข). อารยธรรมไทย. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดวงฤทัย อรรถแสง. (2552). กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผ้าไหมมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม.(สังคมศึกษา). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ดอกอ้อ บุญแสนยศ. (2553). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัด “ร้อย แก่น มหา กาฬ” วิทยานิพนธ์ บธ.ม.(การจัดการ). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2552). เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นำทิพย์ วิภาวิน. (2547). การจัดการความรู้กับคลังความรู้. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ประภาพร แก้ววรรณ. (2554). ตำราการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. มหาสารคาม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พนิดา สมประจบ. (2557). หัตถกรรมจักสานไทยพวน: รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อธำรงอัตลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. ปทุมธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- ผ่องศรี เสากลีศว. (2552). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกลุ่มหัตถกรรมเครื่องเงินบ้านโชค ตำบลเขวาสินรินทร์ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดสุรินทร์. (รายงานการศึกษาอิสระ (รป.ม.) สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น). วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มงคลชัย วิริยะพินิจ. (2565). สะท้อนการจัดการความรู้จากความสำเร็จ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลัยลักษณ์ อริยสัจจาวัน. (2552). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษา: ผ้าจกคุบัวตำบลคุบัว อำเภอมือเือง จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์ ศษ.ม.(พื้นฐานการศึกษา)), นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). สามเหลี่ยมแห่งการจัดการความรู้. ถักทอสายใยแห่งความรู้. 2(ก.ย.-ต.ค.): 9-10.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม.วันชัย มีชาติ. (2559). การบริหารองค์กร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิมล หลักรัตน์. (2560ก). องค์การและการจัดการ. ศรีสะเกษ: คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- วิมล หลักรัตน์. (2560ข). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. ศรีสะเกษ: คณะบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- วิมล หลักรัตน์ และคณะ. (2565). การมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษโดยใช้กระบวนการวิศวกรรมสังคมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น. (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์) กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2548). ภูมิปัญญากับการสร้างพลังชุมชน. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน).
- สุนทร เกตุสุขาวดี. (2552). อัตลักษณ์ไทยพวน: กรณีศึกษาไทยพวน ตำบลบ้านกล้วย อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(ไทยศึกษา)). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2546). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.

การสร้างบทการแสดง แสง สี เสียง
“อารยะขุขันธ รอยทางแห่งศรัทธา แชนโณตา บูชาบรรพชน”
อำเภอขุขันธ จังหวัดศรีสะเกษ

THE CREATION OF THE LIGHT AND SOUND PERFORMANCE:
“ARAYA KHUKHAN: THE PATH OF FAITH – SAEN DONTA, ANCESTRAL WORSHIP”,
KHUKHAN DISTRICT, SISAKET PROVINCE

ฉันทพงศ์ สารรัตน์¹, เชิดศักดิ์ ฉายถวิล², ธนพล ป่องแก้ว³, เอนก ศรีภพ⁴, อีรพัฒน์ ผงกุล⁵
สิริชัย ศรีชัย⁶, ปฏิพล แสนหยุด⁷, อีรวัช บริบูรณ์⁸, สุริยา ธัมมา⁹, บดินทร์ มานะวงศ์¹⁰
กิตติพิศ มาลัย¹¹, กฤษตกร ธนอมบุญ¹² และ ศรชัย กันทอง¹³
Thanyapong Sararat¹, Cherdsak ChaiThawin², Thanapon Pongkaew³,
A-nek Sriphob⁴, Teerapat Pongkula⁵, Sirichai Srichai⁶, Patipon Saenyud⁷
Teetawat Boriboon⁸, Suriya Thamma⁹, Bordin Manawong¹⁰, Kittipot Maliy¹¹
Kittakorn Tanomboon¹², and Sornchai Kunthong¹³

มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ¹⁻¹³

Sisaket Rajabhat University¹⁻¹³

E-mail: thanyapong.s@sskru.ac.th¹

ได้รับบทความ: 14 ตุลาคม 2568; แก้ไขบทความ: 5 พฤศจิกายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 21 พฤศจิกายน 2568

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างบทการแสดง แสง สี เสียง “อารยะขุขันธ รอยทางแห่งศรัทธา แชนโณตา บูชาบรรพชน” อำเภอขุขันธ จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า 1) ที่มาของการแสดง เกิดจากสภาวัฒนธรรมอำเภอขุขันธ และชาวอำเภอขุขันธ ได้มีความคิดเห็นร่วมกันว่าปี 2567 เป็นปีมหามงคลที่รัชกาลที่ 10 ทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ จึงมีความประสงค์ที่จะจัดงาน แชนโณตาให้ยิ่งใหญ่กว่าทุกปี โดยได้ขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเพื่อดำเนินการจัดการแสดงและสร้างบทขึ้น 2) เรื่องย่อคือ ขุขันธในอดีต มีบทบาทสำคัญในพิธีกรรมบูชาดวงวิญญาณบรรพชนในห้วงสารทบุญเดือนสิบ มิตรภาพระหว่างรัชกาลที่ 1 กับตากะจะ ความเชื่อเรื่องนรก ยุคทวารวดี ยุคเขมรโบราณ ปลุกฝังความกตัญญูผ่านพิธีกรรมบูชาดวงวิญญาณบรรพชนสืบเนื่องถึงการสถาปนาเมืองขุขันธในช่วงปลายสมัยอยุธยา เชื่อมโยงความฝันถึงดวงวิญญาณที่มาขอส่วนบุญ เรื่องราวความสัมพันธ์กับเมืองเวียงจันทน์ปลายสมัยธนบุรี จากนั้นเป็นเหตุการณ์การสถาปนาราชวงศ์จักรี ความขัดแย้งกับเมืองเวียงจันทน์ พิธีกรรมการปรกพลเพื่อแสดงถึงความกตัญญูต่อแผ่นดิน ส่วนสุดท้ายเป็นคำสอนของพระยาขุขันธภักดีศรีนครลำดวนที่ขึ้นมาปกครองเมืองแทนตากะจะ และยังมีการปลุกฝังแนวคิดเรื่องพิธีกรรมแชนโณตาสืบเนื่องต่อมาจนถึงปัจจุบัน 3) ลำดับเหตุการณ์มี 2 ฉากใหญ่ คือ ฉากเกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมแชนโณตา และฉากที่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองการปกครอง สังคม วัฒนธรรมของเมืองขุขันธตั้งแต่อดีตถึงสมัยต้น

รัตนโกสินทร์ 4) บทการแสดงเป็นบทบรรยายภาษาไทยดำเนินเรื่องตามบทสนทนาตัวละคร 5) ดนตรีใช้วงโปงลางอีสานผสมการแสดงจินตลีลาประกอบเพลง 6) ตัวละครประกอบด้วยตัวเดี่ยว และแบบกลุ่ม 7) ลักษณะการแต่งกาย เป็นการแต่งกายแบบเขมร ดังกล่าวถือว่าเป็นชุดการแสดงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมที่ช่วงส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : บทการแสดง แสง สี เสียง, แชนโฌนตา, ขุขันธ, ศรีสะเกษ

Abstract

This Research article aims to create a light and sound performance titled “Arya Khukhan: The Path of Faith – Saen Don Ta, Honoring the Ancestors” in Khukhan District, Sisaket Province. The study found that: (1) The performance originated from a joint initiative between the Khukhan District Cultural Council and local residents, who agreed to organize a grander Saen Don Ta festival in 2024, a significant year marking the 6th cycle birthday of King Rama X, with support from Sisaket Rajabhat University in developing the script and performance. (2) The story highlights Khukhan’s historical role in ancestral worship during the traditional merit-making season, including references to King Rama I’s relationship with Ta Kacha, ancient beliefs about the afterlife from the Dvaravati and Khmer periods, and the founding of Khukhan in the late Ayutthaya era. It links ancestral dreams seeking merit, relations with Vientiane during the Thonburi era, the establishment of the Chakri Dynasty, and rituals expressing gratitude to the land. The final part conveys the teachings of Phraya Khukhan Phakdi Srinakorn Lamduan, who succeeded Ta Kacha, and emphasizes the continued importance of the Saen Don Ta ritual. (3) The performance consists of two major scenes: one focusing on beliefs and rituals, and the other on the political, social, and cultural history of Khukhan from the past to the early Rattanakosin era. (4) The script is in Thai, combining narrative and character dialogue. (5) The performance uses a traditional Isan “pong lang” orchestra with interpretive dance. (6) The cast includes solo and group performers. (7) Costumes reflect traditional Khmer attire. Overall, this performance represents a cultural-historical showcase that effectively promotes local tourism

Keywords: Light and Sound Performance, Saen Donta, Khukhan, Sisaket

บทนำ

อาณาบริเวณบ้านเมืองอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษในอดีตนั้น เป็นเมืองโบราณในวัฒนธรรมเขมร จะเห็นได้จากโบราณสถานสมัยเขมรที่ยังปรากฏอยู่ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2539: 151) เป็นแหล่งชุมทางน้ำที่สำคัญ เนื่องจากกลุ่มน้ำในพื้นที่มีลักษณะเฉพาะคือไหลจากทิศใต้มายังทิศเหนือทุกสาย ทำหน้าที่เสมือน “ถนนน้ำ” ที่เชื่อมต่อชุมชนและอำเภอต่างๆ ของอำเภออุซัน ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนโบราณและเส้นทางอพยพของผู้คน เช่น ห้วยแก้ว (โอรแก้ว) ห้วยศาลา ห้วยใต้ ห้วยเหนือ ห้วยตึกขุ และห้วยสำราญ (ภราดร ศรีปัญญา และคณะ, 2558: 5-6) แต่ต่อมาอาณาจักรเขมรโบราณได้เสื่อมอำนาจลงในปลายสมัยอยุธยา ชาวไทยพื้นเมืองที่เรียกตัวเองว่า “กวย” หรือ “กูย” ได้อพยพข้ามลำน้ำโขงมาสู่ฝั่งขวาประมาณปี พ.ศ.2256 และได้แยกย้ายกันออกไป 6 กลุ่ม กลุ่มที่มี “ตาคะจะ” และ “เชียงขัน” ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านโคกลำดวน (สภาวัฒนธรรมศรีสะเกษและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ, 2548: 45-46) และใน พ.ศ.2306 สมเด็จพระบรมราชาที่ 3 หรือสมเด็จพระเจ้าเอกทัศ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกบ้านโคกลำดวนหรือบ้านปราสาทสี่เหลี่ยมดงลำดวนขึ้นเป็นเมืองและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตาคะจะหรือหลวงแก้วสุวรรณ เป็นพระยาไกรภักดีศรีนครลำดวนเจ้าเมือง ต่อมาเมืองนี้ได้ชื่อว่าเมืองอุซัน (เดิม วิชาคย์พจนกิจ, 2556: 115 และ ภราดร ศรีปัญญา และคณะ, 2558: 11) ภายหลังใน พ.ศ.2321 สมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี หลังจากเสร็จการศึกสงครามกับเวียงจันทน์ มีความชอบ จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนบรรดาศักดิ์เจ้าเมืองเป็นพระยาไกรภักดีศรีนครลำดวน และในเวลาต่อมาเจ้าเมืองอุซันถึงแก่อนิจกรรม จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้หลวงปราบ (เชียงขัน) เป็นพระยาไกรภักดีศรีนครลำดวน เจ้าเมืองอุซันต่อไป (บรรณ มานวล, 2562: 23) ซึ่งจากบริบทข้างต้นเป็นสังเขปประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของเมืองอุซัน ที่เป็นฐานที่มั่นของผู้คนในการอพยพเคลื่อนย้ายของผู้คนมาตั้งแต่ยุคเริ่มต้นสมัยประวัติศาสตร์ เป็นดินแดนอารยธรรมแห่งศรัทธาอันยิ่งใหญ่ต่อการบูชาดวงวิญญาณบรรพชนที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่ยุคอาณาจักรโบราณ ยุคทวารวดี ยุคเขมร ที่เรียกว่า สารทวิษุวัต หรือ โถงแซนโถงดา สารทบุญเดือนสิบ ซึ่งเป็นฤดูกาลที่กลางวันและกลางคืนเสมอกัน (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2567: 1) สืบเนื่องถึงปัจจุบันในฐานะที่เยาวชนเมืองอุซันเป็นกลุ่มคนอพยพที่ร่วมกันสร้างบ้านแปงเมือง ออกรบเพื่อแสดงถึงความกตัญญูต่อผืนแผ่นดิน ซึ่งพิธีแซนโถงตานนั้นจะทำการในช่วงเดือน 10 ทางจันทรคติ (ราวเดือนกันยายน-ต้นเดือนตุลาคม) ของทุกปี (“แซน” เป็นคำยืมภาษาจีน หมายถึง เช่นไหว้ ส่วนคำว่า “โถงดา” เป็นคำเขมร “โถง” แปลว่า ยาย ส่วน “ดา” แปลว่า ตา แซนโถงดา จึงหมายถึง การเช่นไหว้ผู้ป้าตายายนั่นเอง ประเพณีดังกล่าวถือเป็นประเพณีที่มีความสำคัญยิ่งตามความเชื่อของชาวไทยเชื้อสายเขมรที่จะต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะเป็นการแสดงความกตัญญูทวดที่ต่อบุพการีชนผู้ล่วงลับไปแล้ว (ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม และคณะ, 2556: 95-96) ทั้งนี้ยังมีข้อสังเกตเพิ่มเติมคือคำว่า “แซน” ในพจนานุกรมเขมร-ไทย (2550) ได้ให้ความหมายเป็น 3 นัย คือ เช่นไหว้, แต่งาน, จำนวนแสน ซึ่งคำว่าเช่นไหว้จะตรงกับบริบทเรื่องนี้มากที่สุด ส่งผลให้กลายเป็นสารทแห่งความกตัญญูที่โดดเด่นของอำเภออุซัน (นิติภูมิ ขุนอิน, 2568: 50-51) ปัจจุบันความเจริญได้เข้าสู่ภาคอีสานเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การเมืองการปกครอง การคมนาคม เศรษฐกิจการค้า และประชากร โดยเฉพาะในพื้นที่อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ที่เคยอยู่ภายใต้อิทธิพลทางวัฒนธรรมเขมรโบราณมากขึ้น อุซันจึงเป็นอำเภอหนึ่ง

ของจังหวัดศรีสะเกษที่มีความน่าสนใจเพราะมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน มีสถานที่สำคัญทางการท่องเที่ยวหลายแห่ง ประกอบกับนโยบายของประเทศไทยที่ส่งเสริมเรื่อง Soft Power เศรษฐกิจฐานราก หรือการศึกษาเชิงพื้นที่ มีการมุ่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งแบบเชิงนิเวศวิทยา และแบบเชิงวัฒนธรรม อันเป็นผลที่จะนำรายได้เข้าสู่ท้องถิ่น โดยอ้างอิงศักยภาพที่เป็นจุดเด่นของท้องถิ่นออกมาแนะนำเสนอ และเร่งสร้างงานการผลิตอาหาร และแปรรูปอาหารงานหัตถกรรมต่าง ๆ งานฝีมือ ให้เป็นสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว หรือที่เรียกว่า สินค้า OTOP หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์นั่นเอง อีกทั้งทางมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษยังมีการนำโครงการเพิ่มศักยภาพชุมชน Soft Power บนฐานอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประเพณีแซนโหม่งตา ประจำปีงบประมาณ 2567 ณ อำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ที่เป็นโครงการที่อยู่ภายใต้บริบทและบทบาทความสำคัญของมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษในฐานะที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำในการพัฒนาท้องถิ่นระดับภูมิภาค (มหาวิทยาลัยกลุ่ม 3) มีการส่งเสริมการพัฒนายกระดับคุณภาพสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมผ่านการจัดงานเทศกาลประเพณี “แซนโหม่งตา” ของอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการดำรงไว้ซึ่งความเป็นปึกแผ่นของสังคม และเป็นพิธีกรรมที่เด่นชัดที่ทำให้เห็นการกระทำทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายเขมรต่อผีบรรพชน โดยสอดคล้องกับความเชื่อดั้งเดิม ซึ่งงานเทศกาลประเพณีแซนโหม่งตาขุขันธ์ ปัจจุบันเป็นกิจกรรมที่สร้างพลังและจิตสำนึกร่วมของกลุ่มคนในท้องถิ่น และเป็นพื้นที่ทางสังคมแห่งใหม่ให้กับทรัพยากรวัฒนธรรมท้องถิ่น มีศักยภาพในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สาธารณะของชุมชนผ่านกระบวนการสื่อความหมาย และการถ่ายทอดชุดความรู้ผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม โดยการสนับสนุนการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนในท้องถิ่น พร้อมกับการพัฒนาผลผลิตทางวัฒนธรรมในรูปแบบสินค้าทางวัฒนธรรม สื่อการเรียนรู้และหนังสือประมวลชุดความรู้เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อส่งเสริมบรรยากาศแห่งความ “สุขใจไปขุขันธ์ เทียวด้วยกันแซนโหม่งตา ศรีสะเกษ” อย่างยั่งยืนด้วยตนเอง (ประกาศิต อานุภาพแสนยาร และคณะ, 2567: คำนำ)

จากบริบทดังกล่าวแสดงถึงความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ที่เป็นส่วนหนึ่งที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวต่างถิ่นต่างชาติเข้ามาเที่ยวชม เป็นต้น โดยเฉพาะที่ลานสาธารณะบริเวณใจกลางตัวอำเภอขุขันธ์ เป็นลานการจัดงานแซนโหม่งตาและลานการจัดการแสดงละครแสง สี เสียง กลางแจ้งที่มาที่ไปของท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับตำนานการตามช้างของตากะจะ (อินยพงศ์ สารรัตน์ และคณะ, 2567: 4) ซึ่งถือเป็นศิลปะของการแสดงละครสมัยใหม่ (สดใส พันธุมโกมล, 2565: 43) และมีขบวนแห่แซนโหม่งตา ส่งผลให้ประเพณีแซนโหม่งตาเมืองขุขันธ์เป็นที่รู้จักแพร่หลายไปทั่วโลก แม้ชาวขุขันธ์จะมีความแตกต่างในด้านภาษา เชื้อชาติต่างเผ่าพันธุ์ ต่างขนบธรรมเนียมประเพณีและต่างถิ่นฐานมาอยู่ร่วมกัน ต่างก็ให้เกียรติและยอมรับซึ่งกันและกัน ให้ความร่วมมือสมัครสมานสามัคคี โดยเฉพาะให้ความเคารพศรัทธาต่อบรรพบุรุษเมืองขุขันธ์ ตากะจะหรือหลวงแก้วสุวรรณที่เป็นนักรบผู้กล้าและเป็นผู้สร้างบ้านแปงเมืองและปกครองเมืองขุขันธ์เป็นท่านแรก โดยมีอนุสาวรีย์ตากะจะเป็นสัญลักษณ์ของเมืองขุขันธ์อย่างภาคภูมิใจ จึงเชื่อว่างานแซนโหม่งตาจะอยู่คู่เมืองขุขันธ์อย่างยิ่งใหญ่ตลอดไป (นิติภูมิ ขุนอิน, 2568: 5) ดังกล่าวเห็นได้จากการที่ชาวเมืองขุขันธ์ร่วมกันทำบุญประเพณี “แซนโหม่งตา” เป็นประจำทุกปีในช่วงเดือนกันยายน โดยชาวบ้านทุกสารทิศจะมาร่วมกันทำบุญประเพณี

และใน พ.ศ.2567 ที่ผ่านมาทางอำเภออุซันมีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวและได้รับการสนับสนุนชุดการแสดง “อารยะอุซัน รอยทางแห่งศรัทธา แชนโฌนตา บูชาบรรพชน” จากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในพื้นที่อำเภออุซันเกี่ยวกับประเพณีแชนโฌนตา พบว่ายังไม่มีงานศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการสร้างบทละครเรื่องนี้โดยตรง มีเพียงงานศึกษากลุ่มนี้เป็นการแสดงถึงความเชื่อเรื่องพิธีกรรมแชนโฌนตาในพื้นที่อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดใกล้เคียง เช่น งานของสารภี ขาวดี (2559) เรื่อง “ประเพณีแชนโฌนตาบูชาบรรพบุรุษจังหวัดสุรินทร์: การประกอบสร้างและบทบาทของประเพณีประติษฐ์” งานของเมธาวี ศิริวงศ์ (2556) เรื่อง “ประเพณีประติษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม : กรณีศึกษางานเทศกาลประเพณีแชนโฌนตา อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ” งานของสุทัศน์ ประทุมแก้ว และ อุทัย ภูคคหิน (2562) เรื่อง “แชนโฌนตา : ความเชื่อของชุมชนด้านการประกอบพิธีกรรม อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ” และงานของธัญพงศ์ สารรัตน์ และคณะ (2567) เรื่อง “ด้วยรักแก่ผู้ล่วงลับ : พัฒนาการของความเชื่อเรื่องผีบรรพชนจากพิธีแชนโฌนตาของอำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ ในช่วงยุคสร้างบ้านแปงเมืองจนถึงยุคประวัติศาสตร์ร่วมสมัย” งานวิจัยดังกล่าวนี้เป็นกลุ่มงานที่ให้องค์ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการประกอบพิธีกรรมและการจัดงานเทศกาลแชนโฌนตา ตลอดจนพัฒนาการของความเชื่อเรื่องผีจากพิธีกรรมแชนโฌนตาในแต่ละช่วงเวลา อีกทั้งคณะผู้เขียนได้อาศัยงานของโมฬี ศรีแสนยงค์ (2552) เรื่อง “การสร้างบทแสดง แสง สี เสียง ตำนานบุญสงฆ์ บ้านยางกู๋ ตำบลมะอี อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด” เป็นแนวทางในการศึกษาและอภิปรายผลในการศึกษาครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสร้างบทการแสดง แสง สี เสียง “อารยะอุซัน รอยทางแห่งศรัทธา แชนโฌนตา บูชาบรรพชน” อำเภออุซัน จังหวัดศรีสะเกษ

ขอบเขตของการวิจัย

- 1.ศึกษาประวัติความเป็นมาและความสำคัญของพิธีกรรมแชนโฌนตาที่สัมพันธ์กับบริบททางประวัติศาสตร์ของเมืองอุซัน
- 2.สร้างบทการแสดง แสง สี เสียง โดยจะยึดองค์ประกอบ 7 ประการ คือ โครงเรื่อง การแปลงฉากและลำดับเหตุการณ์ บทแสดง ดนตรี เพลง ตัวละคร และลักษณะการแต่งกาย ซึ่งได้ดัดแปลงจากแนวคิดทฤษฎีการละครของอริสโตเติล (เปรมฤดี มุสิกนันท์, 2534: 19-30)
- 3.ลักษณะการจัดแสดงเป็นแบบกึ่งเล่าเรื่อง มีการขับร้อง ฟ้อนรำ และการแสดงแบบพื้นบ้านอีสานประยุกต์ โดยแบ่งเป็น 3 องค์ แล้วใช้เทคนิคแสง สี เสียง ประกอบด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.ได้บทแสดง แสง สี เสียง ที่สามารถนำไปแสดงได้
- 2.ได้เผยแพร่ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณคดี คติชนวิทยา ผ่านการสื่อสารในรูปแบบของการแสดง

3.สามารถนำไปใช้ในการศึกษาหลักสูตรสาขาวิชานาฏศิลป์และการละครหรือหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพประเภทงานสร้างสรรค์สาขานาฏศิลป์และการละคร โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การศึกษาภาคสนาม โดยใช้วิธีการศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของอำเภอขุขันธ์ในมิติทางประวัติศาสตร์ ความเชื่อเกี่ยวกับพิธีกรรมชนโนนา โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น และการสังเกตจากสถานที่จริงตามข้อมูลในประวัติศาสตร์ แล้วประมวลเค้าโครงเรื่องของบทละครโดยลำดับเหตุการณ์จากอดีต เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดงานในเดือนกันยายน 2567 จึงเขียนบทการแสดง แสง สี เสียง “อารยะขุขันธ์ รอยทางของศรัทธา ชนโนนา บูชาบรรพชน” โดยนำเสนอการศึกษาค้นคว้าในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

1. ที่มาของการแสดง

เกิดจากทางสภาวัฒนธรรมอำเภอขุขันธ์ และชาวอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ได้ดำเนินการจัดประเพณีชนโนนาครั้งแรกให้เป็นงานระดับอำเภอ โดยใน พ.ศ.2544 มีการเสนอชื่อโครงการ “งานประเพณีขุขันธ์ชนโนนา” ซึ่งถือว่าการจัดงานประเพณีชนโนนาในระดับเมืองเป็นแห่งแรกและครั้งแรกของโลกก็ว่าได้ ขอให้ลูกหลานชาวขุขันธ์จงได้ภาคภูมิใจในความเป็นเมืองขุขันธ์ของเรา โดยเริ่มจัด ณ หอประชุมอำเภอขุขันธ์ และในปีต่อๆ มา ได้มีการใช้ชื่อว่า “งานเทศกาลกล้วยแสนหวี ประเพณีชนโนนา บูชาหลักเมือง” และเพิ่มชื่อใหม่อีกใน พ.ศ.2552 ในชื่อว่า “งานรำลึกพระยาไกรภักดี ประเพณีชนโนนา บูชาหลักเมือง ลือเลื่องกล้วยแสนหวี” และ

มีการเพิ่มกิจกรรมอีกหลายกิจกรรมมาจนปัจจุบันนี้ (บรรณ มานวล, 2562: 12. และ นิติภูมิ ชุขันธิน, 2567: สัมภาษณ์) จนกระทั่งใน พ.ศ.2560 ได้มีการแสดง แสง สี เสียง เป็นครั้งแรกและสืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน (นิติภูมิ ชุขันธิน, 2567: สัมภาษณ์) จนกระทั่งใน พ.ศ.2567 ชาวเมืองชูขันธินได้มีความคิดเห็นร่วมกันว่า ปีนี้เป็นปีมหามงคลยิ่งที่รัชกาลที่ 10 ทรงเจริญพระชนมายุครบ 6 รอบ จึงมีความประสงค์ที่จะจัดงานแสดง แสง สี เสียง ให้ยิ่งใหญ่กว่าทุกๆ ปี โดยขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษเพื่อเป็นผู้สนับสนุน เมื่อทางมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษให้การสนับสนุนแล้ว จึงมีมติให้จัดการแสดงแสง สี เสียง “อารยะชูขันธ รอยทางแห่งศรัทธา แชนโฌนาตา บูชาบรรพชน” จึงได้สร้างบทร้องแสดงขึ้น (วัชรินทร์ สอนพุด, 2567: สัมภาษณ์. และ สุเพียร คำวงศ์, 2567: สัมภาษณ์)

2. โครงเรื่อง

โครงเรื่องสามารถกล่าวพอสังเขปได้ว่า ในส่วนบทบรรยายนำก่อนการเข้าเรื่องที่กล่าวว่ พื้นที่ชูขันธ ดินแดนอารยธรรมแห่งศรัทธาอันยิ่งใหญ่ต่อการบูชาดวงวิญญาณบรรพชนที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่อาณาจักรโบราณ ยุคทวารวดี และยุคเขมรโบราณ เรียกว่า “สารทวิษุวัต” หรือ “เฌนโฌนาตา” “สารทบุญเดือนสิบ” ซึ่งเป็นฤดูกาลที่กลางวันและกลางคืนเสมอกัน (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2567: 1) นอกจากนี้ยังกล่าวถึงองค์ความรู้อีกส่วนหนึ่งของบทละครเกี่ยวกับความสำคัญของพื้นที่แถบนี้ที่เคยถูกเรียกขานว่า “หัวเมืองเขมรป่าดง” ทำหน้าที่ส่งส่วยสาอากรให้กับราชสำนักสยาม จนเกิดเป็นมิตรภาพระหว่างพระปฐมบรมกษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์กับเจ้าเมืองนามว่า พระยาไกรภักดีศรีนครลำดวน และ พระยาชูขันธภักดีศรีนครลำดวน (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2567: 1 และ วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ, 2544: 141) และยังอธิบายถึง กาลเวลาที่เนิ่นนานที่ผู้คนในดินแดนแถบนี้มีจิตวิญญาณอันสูงส่งที่แสดงถึงความกตัญญูต่อรากเหง้าเผ่าพันธุ์ ที่ถูกส่งผ่านวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านประเพณีเฌนโฌนาตา (สารทเขมร) ปัจจุบันพิธีกรรมเฌนโฌนาตามีการปฏิบัติกันทั้งในครอบครัว และระดับหมู่บ้านหรือจังหวัด งานเฌนโฌนาตานี้จะเริ่มตั้งแต่วันแรม 14 ค่ำ เดือน 10 (กรมศิลปากร, 2552: 22) ถือเป็นจริยธรรมในวันสารทของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยในเรื่องความกตัญญูที่เด่นชัดโดยแท้จริง

องก์ที่ 1 ได้ให้ภาพเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์เป็นการเปิดเรื่องและดำเนินเรื่องซึ่งดวงวิญญาณต่างๆ ที่นายนิรบาลเปิดประตูนรกให้ดวงวิญญาณขึ้นมารับส่วนบุญจากญาติพี่น้องตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและตำนานการกรวดน้ำของพระเจ้าพิมพิสาร (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส, 2521: 125) ซึ่งฐานคติความเชื่อของชาวไทย-เขมร ได้มีความเชื่อว่า เปรตเป็นลักษณะวิญญาณที่หิวโหย อดอยาก เป็นผู้ที่อาศัยอีกภพภูมิหนึ่ง มีความสัมพันธ์กับประเพณีเฌนโฌนาตาของชาวไทยเขมร ทั้งนี้ สัจภูมิ ละออ (2568: 26) กล่าวว่า ประเพณีเกี่ยวกับเปรตนี้ ชาวเขมรรวมเอา 3 ความเชื่อมาร่วมกันในพิธีทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ นั่นคือความเชื่อเรื่องผี ชาวเขมรเชื่อว่า ผีบรรพบุรุษจะมารับส่วนบุญ ต้องอุทิศส่วนกุศลไปให้ ความเชื่อในศาสนาพราหมณ์ ชาวเขมนำเอาพิธีเซ่นไหว้ บวงสรวง มาประกอบพิธี เพื่อแสดงความกตัญญูต่อผีบรรพบุรุษ และความเชื่อในศาสนาพุทธ ชาวเขมรมิมนต์พระสงฆ์มาสวดมนต์ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผีบรรพบุรุษโดยเฉพาะที่บางคนอาจไปเกิดเป็นเปรตรอรับส่วนบุญอยู่เท่ากับการรวมเอาผี พราหมณ์ และพุทธ มาอยู่ด้วยกันอย่าง

กลมกลืน (ยโสธารา ศิริภาพระภากร และคณะ, 2561: 23) มีการผสมผสานความเชื่อกับเรื่องราวของมหะศักดิ์หลักเมือง และศาสนาผี พราหมณ์ พุทธ (ชาญชัย คงเพียรธรรม และคณะ, 2563: 49, นิติภูมิ ขุขันธิน, 2568 และชาญชัย คงเพียรธรรม, 2568: 21) เช่น สัญญาณที่สื่อถึงการเดินทางกลับบ้านของดวงวิญญาณ ซึ่งสัมพันธ์กับความเชื่อของผู้คนที่ว่า ทุกคนเมื่อตายไป ต้องเป็นเปรตแน่ ตายไปแล้วก็ไปตกอยู่ในเมืองนรกนานชั่วกัปชั่วกัลป์ หนึ่งกับที่ปรากฏในเอกสารคือ 4,320 ล้านปี กว่าจะหลุดลอดออกมาได้ให้พันปี 92 กัลป์ หรือ 32 กัป ซึ่งก็ไม่มีวันที่จะได้เกิดมาเป็นอะไรซักอย่าง และคืนที่วิญญาณมาถึงบ้าน หมาจะหอนกันเกรียว มินกคุณจา (นกกระจาบ) จะร้อง ร้องจนน่ารำคาญ ร้องรบเร้า ร้องบอกว่ามาแล้วนะ ถือเป็นกลางบอกว่าวิญญาณบรรพบุรุษออกมาแล้ว โดยเป็นการเตรียมเตือนให้ลูกหลานได้เตรียมการ (ประไพ ขุขันธิน, 2567: สัมภาษณ์ และ วิลาวัลย์ ธรรมวัตร, 2567: สัมภาษณ์) รวมถึงเหตุการณ์การบานสะพรั่งของดอกข้าวดินที่ชาวบ้านสะพรั่งไปทั่วท้องนา ส่วนคนที่ทำบุญให้ดวงวิญญาณบรรพชนก็จะได้รับคำอวยพรให้อยู่ดีมีสุข เช่น การเตรียมอาหารเครื่องใช้สำหรับบรรพบุรุษ หรือแม้กระทั่งการส่งท่านกลับ โดยก่อนส่งลูกหลานจะทำเรือกาบกล้วย ใส่เงิน กระจดาช อาหาร ผลไม้ และของใช้ขนาดเล็ก จุดเทียน แล้วลอยไปในแม่น้ำ หรือบ่อในบริเวณบ้าน เป็นการส่งวิญญาณบรรพบุรุษกลับสู่ยมโลกก่อนสว่าง หากไม่ทำเรือส่งท่านท่านจะกลับไปยมโลกไม่ได้ และจะต้องค้างอยู่ในโลกกระทั่งถึงเวลาแซนโฎนตาอีกรอบ ซึ่งเป็นการสร้างบาปและความทุกข์ให้ท่าน ส่วนหากใครไม่ปฏิบัติย่อมจะได้รับผลกระทบที่ไม่ดีและเกิดขึ้นกับตนเอง

องค์ที่ 2 เป็นการกล่าวถึงบริบทของอาณาจักรโบราณ ตั้งแต่ราวพุทธศตวรรษที่ 11 ได้ก่อกำเนิดอาณาจักรทวารวดีในพื้นที่อีสานตอนใต้ แถบเทือกเขาพนมดงเร็ก และลุ่มน้ำห้วยสำราญได้เกิดอารยธรรมการบูชาดวงวิญญาณบรรพชน และยกย่องเชิดชูให้เป็นเทพเจ้าที่เรียกว่า เทพบิดรและเทพมารดา ปัจจุบันยังคงมีร่องรอยอารยธรรมโบราณเป็นไบเสมมา การบูชามหะศักดิ์หลักเมืองและพิธีไหว้ผีปู่ตาของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว พิธีแคร์ประสากและประเพณีแซนโฎนตากลุ่มชาติพันธุ์เขมร (กลุ่มงานศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2562ก: 21. กลุ่มงานศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2562ข: 12. กลุ่มงานศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2562ค: 45. และ กลุ่มงานศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2562ง: 11)

องค์ที่ 3 กล่าวถึงพระมหากษัตริย์คุณของพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ในเขตพื้นที่แถบอีสานใต้ตอนเหนือของเทือกเขาพนมดงเร็ก ซึ่งในสมัยของพระองค์นั้นอาณาจักรเขมรโบราณมีกษัตริย์ปกครองอยู่ 2 พระองค์ คือ พระเจ้าชัยวรมันทรงปกครองเมืองพระนคร ส่วนพระเจ้าสุริยวรมันที่ 1 ทรงปกครองอาณาจักรรอบนอก ดังปรากฏหลักฐานคือ ศาสนสถานประจำพระองค์บนภูเขาพนมดงเร็กที่ข้างปราสาทเขาพระวิหาร หลังจากที่พระองค์ทรงมีชัยชนะเหนือพระเจ้าชัยวรมันใน พ.ศ.1553 พระองค์ทรงเสด็จมาประทับ ณ เมืองพระนคร และทรงโปรดให้สร้างปราสาทคลังหลังได้พระราชวังหลวง และปราสาทพิฆานอากาศ ซึ่งเป็นศาสนสถานประจำรัชกาล พระองค์ทรงครองราชนานถึง 50 ปี ในสมัยของพระองค์ อาณาจักรเขมรโบราณเรืองอำนาจมาก แผ่ขยายอาณาเขตออกไปกว้างใหญ่ไพศาล ดังปรากฏหลักฐาน คือ ศิลปจารึกที่กระจายอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ เช่น แขวงจำปาศักดิ์ของลาว ในจังหวัดลพบุรี ปราจีนบุรี และภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย (ชาญชัย คงเพียรธรรม และคณะ, 2563: 22 และ รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง และ ศานติ ภักดีคำ, 2557: 35-36)

องก์ที่ 4 กล่าวถึงสภาพทั่วไปของเมืองขุขันธ์ภายหลังการล่มสลายของอารยธรรมเขมรโบราณ ซึ่งวิถีชีวิตของผู้คนยังคงสืบทอดอารยธรรมบูชาดวงวิญญาณบรรพชนและการนับถือผีจนเป็นจารีตประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น และกล่าวถึงความสำคัญทางการเมืองการปกครองของพื้นที่แถบนี้ในพื้นที่เขตเขมรป่าดง หรือที่เรียกว่าอีสานใต้ นั้น เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชนที่พูดภาษากวย (กวย) และเขมรในลักษณะของชุมชนหมู่บ้าน ตั้งบ้านเรือนอาศัยอยู่เป็นกลุ่มตามริมน้ำหรือหนองน้ำ มีการไปมาหาสู่กันระหว่างกลุ่มหมู่บ้านชาวกวยบริเวณที่เป็นเขตเขมรป่าดงหรือบริเวณที่เป็นจังหวัดสุรินทร์ และศรีสะเกษปัจจุบัน ผู้นำชุมชนแถบเขมรป่าดงได้นำความดีความชอบในการติดตามช้างเผือกกลับคืนสู่กรุงศรีอยุธยา จึงโปรดเกล้าฯ ให้บรรดาศักดิ์เป็นหลวงใน พ.ศ.2320 ในขั้นแรกและในปีต่อมาได้นำของป่า เช่น งาช้าง นอระมด เป็นต้น ไปถวายอีกจึงได้บรรดาศักดิ์เป็นพระ และได้ตั้งบ้านเรือนเป็นเมืองเมื่อ พ.ศ.2302 และเป็นยุคที่สืบเนื่องถึงยุคของเชียงชั้น (สุทัศน์ กองทรัพย์, 2558: 102 และสมทอง เกิดโชค, 2555: 25) ภายหลังการสถาปนาบ้านเมืองอย่างมั่นคงแล้ว จากนั้นมีการเล่าประเด็นเชื่อมโยงกับพิธีกรรม ความเชื่อต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีปู่ตา เนียะตา เพื่อความอุดมสมบูรณ์ของบ้านเมือง

องก์ที่ 5 กล่าวถึงความฝันถึงดวงวิญญาณบรรพชนที่มาขอส่วนบุญส่วนกุศล ซึ่งนิมิตฝันได้เตือนสติให้เชียงชั้นได้ทราบถึงสายสัมพันธ์ของบรรพชนที่ต้องการสื่อสารให้ลูกหลานได้ตระหนักถึงบุญคุณของแผ่นดินและญาติผู้ล่วงลับที่รอคอยลูกหลานทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ และทำให้เชียงชั้นรำลึกถึงคำสอนเรื่องความกตัญญูต่อพวกพ้องและผืนดินที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชน

องก์ที่ 6 กล่าวถึงปัญหาจากความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับเวียงจันทน์ในสมัยธนบุรี ที่ผู้คนในพื้นที่ถูกเกณฑ์ไปร่วมรบทัพจับศึกจนได้รับชัยชนะและมีการอัญเชิญพระแก้วเนรมิตและพระพญาครุฑมาประดิษฐานไว้ที่วัดลำภูริมนิवास ตำบลไคย อำเภอยุขันธ์ จวบจนถึงปัจจุบัน ดังกล่าวแสดงถึงหัวเมืองเขมรป่าดงได้ประกอบไปด้วยบุคคลหลายเผ่าพันธุ์ ไม่ว่าจะเป็นชา ซึ่ง เป็นกลุ่มชนพื้นเมืองจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง และมีวัฒนธรรมร่วมรากเดียวกันกับชาวกวย เขมร และ ลาว เป็นต้น กล่าวคือเดิมในสมัยอยุธยา เจ้าเมืองชา (กวย) คือ พระยาไกรภักดีศรีนครลำดวน (ตากะจะ) และเป็นเมืองที่มีชุมชนชาวป่า (กวย) (ไพฑูรย์ มีกุล, 2532: 74) จากนั้นได้มีผู้ปกครองเมืองสืบทอดต่อกันมา ล้วนแล้วแต่สืบสานขนบการบูชาบรรพชน ดังคำกล่าวของตัวละครที่ว่า “ข้าเชียงชั้น ตำแหน่งหลวงปราบแห่งเมืองขุขันธ์ ขอนำไพร่พลจากหัวเมืองเขมรป่าดงเข้าร่วมปกป้องแผ่นดินมาตุภูมิด้วยความจงรักภักดี หาก मैंได้รับชัยจากศึกครั้งนี้ พวกข้าจะกลับมาสร้างคุณแก่แผ่นดินเกิดและสืบทอดจารีตประเพณีบูชาดวงวิญญาณบรรพชนสืบไปตราบชั่วลูกชั่วหลาน ข้าขอबारมีแห่งบุญฤทธิ์และอิทธิฤทธิ์แห่งมนตราปรกพลจงแสดงอภินิหารให้บังเกิด ณ บัดนี้เถิด” (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2567: 3) โดยเฉพาะยุคของเชียงชั้น หรือพระยาขุขันธ์ภักดีศรีนครลำดวน ซึ่งท่านเป็นบุคคลที่กตัญญูต่อบ้านเกิดเมืองนอนมาก เป็นผู้เลื่อนที่ตั้งเมืองขุขันธ์มา ณ ที่ตั้งเมืองขุขันธ์ในปัจจุบัน ท่านเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องจากกองทัพส่วนกลางให้เป็นวีรบุรุษ (ทหารเอก) แห่งกองทัพเมืองขุขันธ์ เมื่อครั้งยกทัพร่วมปราบศึกสงครามที่เวียงจันทน์ โดยมีเจ้าพระยาจักรี (ล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 1) เป็นแม่ทัพหลวงจากส่วนกลาง ชนะศึกแล้วได้อัญเชิญองค์พระแก้วมรกต และองค์พระแก้วเนรมิตกลับสู่สยามประเทศ (ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรี) (นิติภูมิ ขุขันธิน, 2553: 12-13 และ ธีรพงศ์ สารรัตน์, 2564: 22-23) สอดรับกับข้อความที่เชียงชั้นกล่าวไว้ในบทละครที่ว่า “ลูกหลาน

เคย บ้านเมืองนี้ ไม่ได้สำคัญว่าใครคือผู้สร้าง แต่มันสำคัญว่าใครคือผู้รักษา กาลบัดนี้ ข้าพระยาขุนันธ์ ภัคตีสรีนครลำดวนได้ขึ้นปกครองไพร่พลแห่งหัวเมืองเขมรป่าดงสืบต่อกับบรรพชนผู้มีนามว่า พระยาไกรภัคตีสรีนครลำดวน และกาลบัดนี้ได้ถึงฤดูสารทเดือนสิบ ประเพณีโถงแซนโหม้นตา บรรพบุรุษเมื่อครั้งโบราณกาลเรียกว่า สารทวิษุวัต พวกเราจึงร่วมกับสืบสานรอยทางแห่งศรัทธาต่อ ดวงวิญญาณบรรพชน ปู่ตา เนี่ยะตา บูชามหะคักดีหลักเมือง เพื่อรำลึกถึงรากเหง้าเผ่าพันธุ์ จงตั้งมั่น อยู่ในความกตัญญูและความสามัคคีแห่งวงศ์ตระกูลเถิด (มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 2567: 10) ดังกล่าวถือเป็นการจบเรื่องที่ล้วนมีรากฐานจากประเพณีแซนโหม้นตาเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของ ชุมชน โดยทุกกิจกรรมจะเชื่อมโยงสัมพันธ์กันโดยมีความเชื่อเกี่ยวกับดวงวิญญาณบรรพชนเป็น จุดเชื่อมร้อย

ภาพที่ 2 แผนภาพคติความเชื่อเรื่องความกตัญญูของคนเขมรถิ่นไทยที่ปรากฏในบทละครแสง สี เสียง อารยะขุนันธ์ รอยทางแห่งศรัทธา แซนโหม้นตา บูชาบรรพชน พ.ศ.2567

3) การแบ่งฉาก

การแบ่งฉากแบ่งเป็น 2 ฉากใหญ่ๆ คือ 1.ฉากที่ว่าด้วยเรื่องประเพณีพิธีกรรม และความเชื่อเกี่ยวกับแซนโหม้นตา และ2.ฉากที่ว่าด้วยความเป็นมาของเมืองขุนันธ์ตั้งแต่ยุคเริ่มต้นสมัย ทวารวดีจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ส่วนหากแบ่งย่อย ๆ จะเป็นองค์ ได้แก่ องค์ที่ 1 กำเนิดวิษุวัตแห่ง ศรัทธา สารทบูชาบรรพชน (ความเชื่อเรื่องแซนโหม้นตา) องค์ที่ 2 กำเนิดอาณาจักรโบราณ และองค์ที่ 3 สุริยะยาตรา สืบศรัทธา รอยทางบรรพชน (กล่าวถึง ร่องรอยอารยธรรมเขมรในอาณาบริเวณ

บ้านเมืองชุมชนในอดีต) องค์ที่ ๔ อารยะชุมชน แดนศิวิไลซ์ (ความสำคัญของเมืองของเมืองชุมชน) องค์ที่ ๕ นิมิตรฝน บรรพชน (ความเชื่อที่มีต่อพิธีกรรมแซนโฌนตา) และองค์ที่ ๖ วีรชนคนกล้า หัวเมืองเขมรป่าดง สืบสานรอยบรรพชน แซนโฌนตา บูชาบรรพชน (การเมืองและความเชื่อที่มีการผสมผสานร่วมกัน)

4) บทแสดง

ใช้เป็นความเรียงร้อยแก้ว มีบทบรรยาย บทพูด บทนำ และบทสรุป

ภาพที่ 3-4 ละครแสง สี เสียง อารยะชุมชน รอยทางแห่งศรัทธา แซนโฌนตา บูชาบรรพชน
พ.ศ.2567

5) ดนตรี

ใช้วงดนตรีโปงลางอีสาน ผสมกับเสียงสะโน มีบทร้องของพิธีรำมะมวด หรือ หมอทรง(พจนานุกรมเขมร-ไทย, 2550: 123) และดนตรีเขมร-กุ่ม ประกอบ

6) ลักษณะการแต่งกาย

เป็นการแต่งกายพื้นถิ่นในวัฒนธรรมกุ่มและเขมรชุดการแสดงดังกล่าวมีลักษณะเป็นมรดกของชาวบ้านมาจากรากฐานการร่วมคิดร่วมสะสมทางวัฒนธรรม แสดงสืบทอดกันมาแต่โบราณ โดยมากเป็นศิลปะการแสดงที่เล่นเพื่อความสนุกสนาน มีคุณค่าทางจิตใจ ทำให้พื้นฐานศิลปะการขับร้อง การฟ้อนรำ ซึ่งแฝงไว้กับสังคม ประเพณี ความเชื่อ คติชน (สุจิตต์ บรรพต, 2555: 12 และ ทินกร บัวพล และสมศักดิ์ ศิริวิโรจน์สกุล, 2552: 47) มีการเชื่อมโยงพิธีกรรมเรื่องมะมวด (รำแม่มด) ที่เกิดจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ และการรักษาความเจ็บป่วยโดยใช้เสียงดนตรีเป็นสื่อรักษา (สุพรรณิ เหลือบุญชู, 2541: 23 และ เชิดศักดิ์ ฉายถวิล, 2557: 12) ผสมผสานการเล่นเจรียง (จำเรียง) และการเล่นตรุษ (ตรด) มีการขับขานเป็นทำนองเสนาะ (ปัทมาพร ชเลิศเพ็ชร, 2542: 112-113 และ บังอร อนุเมธางกูร, 2542: 25-26)

อภิปรายผลการวิจัย

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเป็นบทการแสดง แสง สี เสียง เพื่อเป็นการเผยแพร่ประวัติความเป็นมาของเมืองชุมชนในมิติวัฒนธรรม เพื่อรู้ตัวตน สร้างความภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น ตลอดจนเป็นการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอชุมชนโดยใช้การแสดงเป็นสื่อ ซึ่งชุดการแสดงข้างต้นสอดคล้องสอดคล้องกับข้อเสนอของเชิดศักดิ์ ฉายถวิล (2566: 6) เรื่อง “อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวิถีวัฒนธรรมสี่เผ่าไทศรีสะเกษ การสร้างสรรค์ในการแสดง แสง สี เสียง เทศกาลลำดวนบาน

สืบสานประเพณีสี่เผ่าไท ศรีสะเกษ” ที่ว่า การจัดแสดงละครอิงประวัติศาสตร์ประกอบการแสดงแสง สี เสียง เป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นมานำเสนอ ถือเป็นผลงานการสร้างสรรคทุนทาง วัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่ และสัมพันธ์กับงานของศิริวุฒิ วรรณทอง (2568: 69) ที่ว่า การแสดง แสง สี เสียง เป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์โบราณคดี เพราะจังหวัดศรีสะเกษ มีอัตลักษณ์ชุมชนที่โดดเด่นจากแหล่งโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ อารยธรรมเขมร และวัฒนธรรม ร่วมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย ลาว และเขมร ซึ่งถือเป็นทุนสำคัญต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

นอกจากนี้แนวทางของการสร้างบทธการแสดงที่ต้องเริ่มสืบค้นต้นทุนทางวัฒนธรรมและ ที่มาที่ไปของท้องถิ่นในงานนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของโมฬี ศรีแสนยงค์ (2551: 14) เรื่อง “การสร้างบทธการแสดง แสง สี เสียง ตำนานบุญสงฆ์ บ้านยางกู๋ ตำบลมะอี อำเภอยะบือ จังหวัด ร้อยเอ็ด” กล่าวว่า การสร้างบทธการแสดงนั้นจะต้องเริ่มจากการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องกับปราสาทหินและปรางค์กู่ในภาคอีสาน ตำนานประเพณีสงกรานต์ ประเพณีของการแสดง ของภาคอีสาน ประเพณีชนทลกาณ์ของอีสาน และความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนทั้ง การศึกษาภาคสนามโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้รู้ในท้องถิ่น และการสังเกตจากสถานที่จริง

ในส่วนประเด็นเรื่องแซนโฌนตา ความสำคัญ คติความเชื่อ พิธีกรรม ซึ่งเป็นสาระสำคัญของ ขุดการแสดงเรื่องนี้ สอดคล้องกับข้อเสนอของวิเศษ อุดมเดชาณัติ (2550: 219) ที่ว่า แซนโฌนตา เป็นพิธีกรรมสารทเพ็ญ จะจัดขึ้นในวันขึ้น 14-15 ค่ำ เดือน 10 เพื่อเชนสรวงดวงวิญญาณผีบรรพชน ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการอัญเชิญผีพ่อแม่ปู่ย่าตายายผู้ล่วงลับให้ลงมารับประทานอาหารที่ลูกหลานจัด ไว้ให้ โดยมีพิธีการส่งโฌนตา การรับโฌนตา และการเรียกโฌนตา โฌนตามี 2 ประเภท คือ โฌนตาเก่า และโฌนตาใหม่ “โฌนตาเก่า” คือ การส่งโฌนตาของครอบครัวที่มีลูกหลานแล้ว นำอาหารต่าง ๆ ไปส่งไปให้พ่อแม่ปู่ย่าตายายที่ยังมีชีวิตอยู่ และ “โฌนตาใหม่” คือ การส่งโฌนตาของหนุ่มสาวที่หมั้น กันแล้ว แต่ยังไม่แต่งงานกัน จะต้องส่งโฌนตาให้กัน คือ ชายจะต้องส่งเครื่องใช้ในครัวเรือนให้หญิง ส่วนฝ่ายหญิงจะต้องส่งอาหารคาวหวาน ให้ฝ่ายชาย และการศึกษาครั้งนี้ยังสัมพันธ์กับงานศึกษาของ สุภาลักษณ์ วิปราชญ์ (2564: 135) ที่ว่ากระบวนการผลิต การแสดง แสง สี เสียง ควรอิงที่มาที่ไปทาง วัฒนธรรม คติความเชื่อ ชื่อบ้านนามเมือง ดังกรณีความเป็นมาของประเพณีบุญผะเหวด หรือบุญ มหาชาติ คืองานมหากุศลที่สะท้อนให้เห็นถึงความศรัทธาอันแรงกล้าในพระพุทธศาสนา ซึ่งชาว จังหวัดร้อยเอ็ดได้ยึดถือและปฏิบัติตามประเพณีไทยโดยสอดคล้องกับคำขวัญของจังหวัดร้อยเอ็ด ทั้งนี้ยังได้นำระบบเสียง และเทคนิคการใช้แสงไฟต่างๆ เข้ามาเพิ่มความหลากหลายให้กับบรรณรส ในการรับชม

สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากเอกสารและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความสำคัญทาง วัฒนธรรมของพื้นที่แถบนี้ตั้งแต่สมัยทวารวดีถึงต้นรัตนโกสินทร์ การจินตนาการเชื่อมโยงความกตัญญู ที่ถูกปลูกฝังโดยบรรพชนสู่แซนโฌนตา นำมาสู่การสร้างบทธการแสดงนำเอาองค์ประกอบสำคัญหลัก ๆ มา กล่าวไว้ 7 หัวข้อ คือ ที่มาของการแสดง โครงเรื่องย่อ การจัดแบ่งฉากและเหตุการณ์ บทธแสดง ดนตรีและเพลง ตัวละคร และลักษณะเครื่องแต่งกายของตัวละคร ดังกล่าวเป็นการเสนอแนะแนวทาง

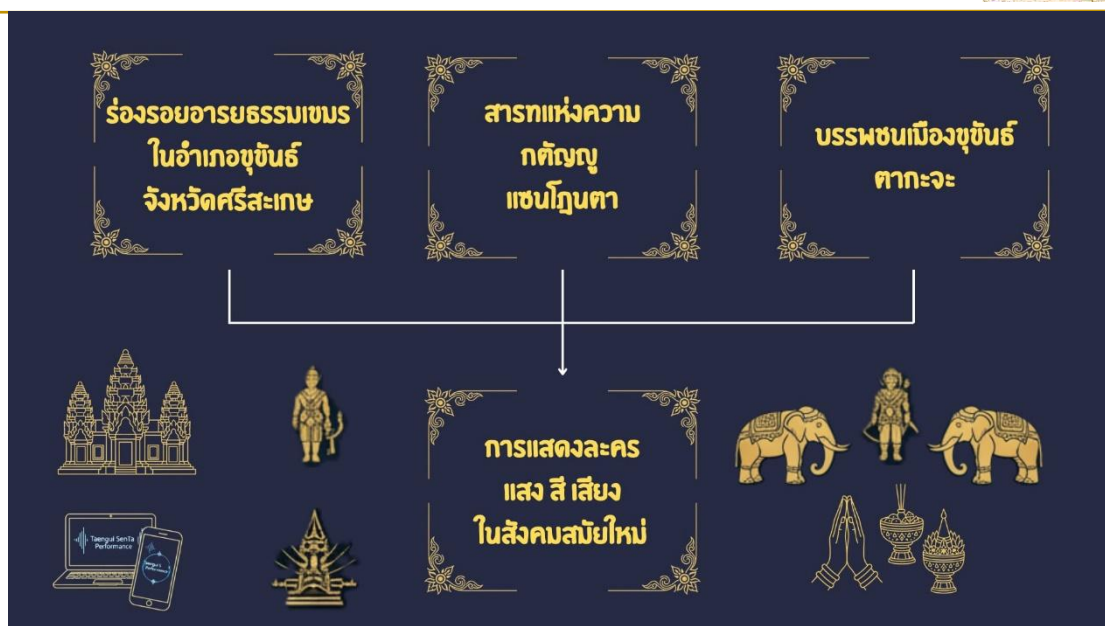
หรืออาจพิจารณาถึงปัญหาหรืออุปสรรคที่อาจจะเกิดขึ้น และคิดหาวิธีป้องกันเพื่อให้ผลการจัดงานมีประสิทธิภาพ และประสบผลสำเร็จตามเป้าประสงค์

ข้อเสนอแนะ

- 1.การจัดแสดงโดยใช้สถานที่จริงควรสัมพันธ์กับฉากของวัดหรือสถานที่ประกอบพิธีกรรม แชนโฌนตาเพื่อความสมจริงมากขึ้น
- 2.หากนำบทนี้ไปแสดงควรเชื่อมโยงกับเรื่องราวของสถาบันกษัตริย์ โดยเฉพาะรัชกาลที่ 1 ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณและสัมพันธภาพที่ดีต่อบรรพชนคนเมืองชุมชน และรัชกาลที่ 10 ที่ปลุกฝังเรื่องความรักชาติรักท้องถิ่นด้วย
- 3.การศึกษาครั้งนี้อาจเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาเพื่อการสร้างและพัฒนาบทการแสดง แสง สี เสียง ตลอดจนท่ารำ ในพื้นที่อื่นๆ ต่อไปได้ หรือเป็นการนำเรื่องราวของลักษณะภูมิ ลักษณะ ภูมิสังคม มาประดิษฐ์เป็นชื่อชุดการแสดง เช่น การรำลุ่มน้ำในงานแชนโฌนตา พ.ศ.2568 ที่เป็นการหลอมรวมทางจิตวิญญาณที่สะท้อนความสำคัญของลุ่มน้ำกับบทบาททางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมเมืองชุมชนอย่างครบถ้วนและลึกซึ้งด้วยเช่นกัน

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษาครั้งนี้ศึกษาถึงการสร้างบทการแสดง แสง สี เสียง “อารยะชุมชน รอยทางแห่งศรัทธา แชนโฌนตา บูชาบรรพชน” อำเภอยะชุมนุญ จังหวัดศรีสะเกษ ที่ใช้ดำเนินการจัดแสดงในท้องถิ่น ปี 2567 ที่ผ่านมา ได้แสดงถึงชุดองค์ความรู้เกี่ยวกับร่องรอยอารยธรรมเขมรในพื้นที่อำเภอยะชุมนุญ จังหวัดศรีสะเกษ และประเด็นดังกล่าวถือเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงกับสารแห่งความกตัญญูที่มีต่อบรรพชนผู้สร้างบ้านแปงเมือง จนกระทั่งได้รับอิทธิพลจากล้านช้าง และสยาม ก่อกำเนิดกลุ่มชนเลี้ยงช้างนามว่า “ตากะจะ” อิทธิพลและความเชื่อเรื่องแชนโฌนตายังคงสืบเนื่องมาถึงปัจจุบัน ผ่านการแสดงละคร ซึ่งถือเป็นการสร้างความรับรู้แบบใหม่ในสังคมไทยยุคร่วมสมัยหรือยุคดิจิทัล โดยนำเสนอให้เห็นเป็นแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 5 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2552). *งานบุญเดือนสิบ สารทแห่งการอุทิศ*. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- _____ . (2562ก). *แหล่งเรียนรู้ต้นแบบกลุ่มชาติพันธุ์ ล่วย*. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- _____ . (2562ข). *แหล่งเรียนรู้ต้นแบบกลุ่มชาติพันธุ์ลาว*. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- _____ . (2562ค). *แหล่งเรียนรู้ต้นแบบกลุ่มชาติพันธุ์เขมร*. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- _____ . (2562ง). *แหล่งเรียนรู้ต้นแบบกลุ่มชาติพันธุ์เยอ*. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม. (2563). *การผสมผสานความเชื่อทางศาสนาในวัดทางพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา วัดในเขตอำเภอเมือง และอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี*. อุบลราชธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- _____ . (2566). *คม คิด คน เขมร: รวมบทความด้านศาสนาและวัฒนธรรมในสังคมเขมร*. อุบลราชธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ชาญชัย คงเพ็ชรธรรม และคณะ. (2556). *เรื่องผีในอีสาน: ความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีของกลุ่มชาติพันธุ์ลาว เขมร ล่วย และเวียดนาม ที่อาศัยอยู่ในบริเวณอีสานใต้ของประเทศไทย*. อุบลราชธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- _____ . (2563). *ร่องรอยของอารยธรรมเขมรในเมืองอุบลราชธานี*. อุบลราชธานี: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- เชิดศักดิ์ ฉายถวิล. (2557). ความเชื่อเกี่ยวกับ “ผี” และ “วิถีแห่งดนตรี” มิติทางวัฒนธรรมและสุนทรียศาสตร์แห่งสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์เขมร. ศรีสะเกษ: ศูนย์ศรีสะเกษศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- _____. (2566). อัตลักษณ์ชาติพันธุ์และวิถีวัฒนธรรมสี่เผ่าไทศรีสะเกษ การสร้างสรรค์ในการแสดง แสง สี เสียง เทศกาลดอกคำวนวน สืบสานประเพณีสี่เผ่าไทศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- บรรณ มานวล. (2562). ชุขันธ์วานนี้. ศรีสะเกษ: ศรีสะเกษการพิมพ์.
- เติม วิภาควิจญ. (2550). ประวัติศาสตร์อีสาน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ทินกร บัวพล และสมศักดิ์ ศิริวิโรจน์สกุล. (2552). ศิลปะกับการสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญพงศ์ สารรัตน์. (2564). ประวัติศาสตร์จังหวัดศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: สถาบันภาษา ศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- ธัญพงศ์ สารรัตน์ และคณะ. (2567). เรื่อง ด้วยรักแก่ผู้ล่งลับ: พัฒนาการของความเชื่อเรื่องผีบรรพชนจากพิธีแซนโฎนตาของอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ ในช่วงยุคสร้างบ้านแปงเมืองจนถึงยุคประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น. ขอนแก่น: คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น. วันที่ 22 ธันวาคม. หน้า 82-97
- _____. (2561). “ตำนานการตามช้างเผือก” กับการรับรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นสู่แนวทางการพัฒนาในจังหวัดศรีสะเกษ. ใน รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. สงขลา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ. วันที่ 15 กันยายน. หน้า 119 – 135.
- นิติภูมิ ชุขันธ์. (2553). เอกสารประกอบการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบรรพบุรุษเมืองขุขันธ์. ศรีสะเกษ: สถาบันการพลศึกษา วิทยาเขตศรีสะเกษ.
- _____. (2566). ศาลหลักเมืองขุขันธ์. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ.
- _____. (2568). ประเพณีแซนโฎนตาเมืองขุขันธ์ สารทของความกตัญญู. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตศรีสะเกษ.
- _____. (6 กรกฎาคม 2567). ปราชญ์ท้องถิ่นอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์.
- บรรณ มานวล. (2562). บรรณ...บันทึก. ศรีสะเกษ: ศรีสะเกษการพิมพ์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. (2557). ผีวิธคน : ความเชื่อและการพึ่งพาระหว่างคนกับผี. กรุงเทพฯ: อินทนิล.
- บังอร อนุเมธางกูร. (2542). พฤติกรรมการสอนนาฏศิลป์. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ปัทมาพร ชเลิศเพชร. (2542). นาฏศิลป์ไทย. สงขลา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ประกาศิต อาณาพาสแนยาก และคณะ. (2567). สุขใจไปขุขันธ์ เทียวด้วยกันแซนโฎนตา ศรีสะเกษ. ศรีสะเกษ: พานทอง.
- ประไพ ชุขันธ์. (6 กรกฎาคม 2567). ปราชญ์ท้องถิ่นอำเภอขุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ. สัมภาษณ์.

- เปรมฤดี มุสิกนันท์. (2534). *การเขียนและการตัดต่อบทละคร*. กรุงเทพฯ: ชนกะการพิมพ์.
- พจนานุกรมเขมร-ไทย. (2550). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการร่วมไทย-กัมพูชา เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านวัฒนธรรม.
- ไพฑูริย์ มีกุล. (2532). *เอกสารประกอบคำสอน ประวัติศาสตร์อารยธรรมอีสาน*. มหาสารคาม: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- ภราดร ศรีปัญญา และคณะ. (2558ก). *ศรีสะเกษ 1 : ประวัติศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- _____. (2558ข). *ศรีสะเกษ 2 : ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม*. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ. (2567). *บทละคร อารยะชุมชน รอยทางแห่งศรัทธา แชนโฌนตาบูชา บรรพชน*. ศรีสะเกษ: มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- เมธาวี ศิริวงศ์. (2556). *ประเพณีประติมากรรมกับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม กรณีศึกษา งานเทศกาลประเพณีแซนโฌนตา อำเภอยะชุมนุญ จังหวัดศรีสะเกษ*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม)). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โมฬี ศรีแสนรงค์. (2551). *การสร้างบทแสดงแสง สี เสียง ตำนานบุญสงฆ์ บ้านยางกู๋ ตำบลมะฮี อำเภอยะชุมนุญ จังหวัดร้อยเอ็ด*. (รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์). มหาสารคาม: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- _____. (2552). *การสร้างบทแสดงแสง สี เสียง ตำนานบุญสงฆ์ บ้านยางกู๋ ตำบลมะฮี อำเภอยะชุมนุญ จังหวัดร้อยเอ็ด*. *วารสารช่อพะยอม*. 20(2552), 3-10.
- ยโสธรา ศิริภาพระภากร และคณะ (2561). *แปรทกับความสัมพันธ์กับประเพณีแซนโฌนตาของชาวไทยเขมร*. *วารสารวัฒนธรรมและมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 5(1): 41-52.
- รุ่งโรจน์ ธรรมรุ่งเรือง และศานติ ภักดีคำ. (2557). *ศิลปะเขมร*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- วิลาวัลย์ ธรรมวัตร. (6 กรกฎาคม 2567). *ปราชญ์ท้องถิ่นอำเภอยะชุมนุญ จังหวัดศรีสะเกษ*. สัมภาษณ์.
- วิศเวศ อุดมเดชาณัติ. (2550). *การศึกษาวัฒนธรรมทางภาษา : กรณีชื่อหมู่บ้านนามเมืองอำเภอยะชุมนุญและอำเภอยะชุมนุญ จังหวัดศรีสะเกษ*. (วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.(ไทยศึกษา)). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ. (2544). กรุงเทพฯ: ครุสภา.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2539). *แอ่งอารยธรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศิริวุฒิ วรรณทอง. (2568). *กระบวนการค้นคว้าการจัดการอัตลักษณ์ชุมชนจังหวัดศรีสะเกษเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และโบราณคดี*. *วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*. 12(1), 68-84.
- สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส. (2521). *พระปฐมสมโพธิกถา*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ.
- สมทอง เกิดโภาค. (2555). *ประวัติศาสตร์ พงศาวดารเมืองสุรินทร์ สังฆะ ชุขันธ์*. สุรินทร์: บ้านเกิดโภาค.

- สารณี ขาวดี. (2559). *ประเพณีแหงนโขนตาบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร: การประกอบสร้างและ
บทบาทของประเพณีประดิษฐ์*. (วิทยานิพนธ์ อ.ด.(ภาษาไทย)). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สภาวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดศรีสะเกษ. (2548). *ประวัติศาสตร์
วัฒนธรรม และภูมิปัญญาอันเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดศรีสะเกษ*. ศรีสะเกษ:
ศรีสะเกษการพิมพ์.
- สัจภูมิ ละออ. (2568). *ผีเขมร*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- สุทัศน์ กองทรัพย์. (2556). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอีสานใต้ ระหว่าง พ.ศ.2302-2450*. มหาสารคาม:
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุทัศน์ ประทุมแก้ว และ อุทัย ภูคคหิน. (2561). *แหงนโขนตา: ความเชื่อของชุมชนด้านการประกอบ
พิธีกรรม อำเภอยุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. *วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตร้อยเอ็ด*. 8(2), 171-180.
- สุพรรณิ เหลืองบุญชู. (2541). *ดนตรีและศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสาน*. มหาสารคาม:
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุเพียร คำวงศ์. (6 กรกฎาคม 2567). *ปราชญ์ท้องถิ่นอำเภอยุขันธ์ จังหวัดศรีสะเกษ*. สัมภาษณ์.
- สุภาลักษณ์ วิปราชญ์. (2564). *กระบวนการผลิตการแสดง แสง สี เสียง ตำนานพระเวสสันดรชาดก
จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ ศป.ม.(ศิลปการแสดง)). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สุริยา บรรพลา. (2555). *แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาศิลปะการแสดงพื้นบ้านจังหวัดเลย*. เลย:
โปรแกรมวิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

การออกแบบบอรดเกมวิชาคณิตศาสตร: บอรดเกม “เศษส่วน”
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศทษาปทท 3
MATHEMATICS BOARD GAME DESIGN: THE 'FRACTION' BOARD GAME
FOR GRADE 3 STUDENTS

อัครพล อนุพนธ¹ และ วทษณ สุทธวรรม²

Akarapon Anupan¹ and Witsanu Suttiwan²

อาจารย์, คณะครุศาสตร มหาวิททยาลัยราชฎฐาหมุ่บ้านจอมบึง¹,

ผู้ช่วยศาสตรจารย์, คณะครุศาสตร มหาวิททยาลัยราชฎฐาโลยอลงกรณ ในพระบรมราชูปถัมภ²

Lecturer, Faculty of Education, Muban Chombueng Rajabhat University¹,

Assistant Professor, Faculty of Education, Valaya Alongkorn Rajabhat University

under the Royal Patronage²

E-mail: witsanu@vru.ac.th²

ได้รับบทความ: 7 กันยายน 2568; แก้ไขบทความ: 18 ฉนวาคม 2568; ตอบรับตีพิมพ์: 20 ฉนวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกออกแบบประเมณความเหมาะสมของบอรดเกมคณิตศาสตร เรื่อง “เศษส่วน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศทษาปทท 3 ซึ่งใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอน การวิจัย คือ การศทษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ออกแบบเกม ประชุมผู้เชี่ยวชาญ และประเมณความ เหมาะสมของบอรดเกมโดยผู้เชี่ยวชาญ เครื่องมือที่ใช้ในการประเมณความเหมาะสมของเกมโดยใช้ แบบประเมณความเหมาะสม คือ แบบประเมณความเหมาะสมของบอรดเกมเพื่การศทษา ซึ่งมี องค์ประกอบ 6 ด้าน

ผลการวิจัยพบว่าบอรดเกม "เศษส่วน" ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่ ข้อมูลเกม กติกา แผ่นบึงโก และบัตรคำอ่านเศษส่วน การวิจัยใช้แนวทางแบบผสมผสาน โดยรวบรวมความคิดเห็นจาก ผู้เชี่ยวชาญและประปฐตามคำแนะนำ เมื่อประปฐเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยส่งเกมให้ผู้เชี่ยวชาญประเมณ ความเหมาะสมอีกครั้งพบว่า บอรดเกม "เศษส่วน" เกมมีความเหมาะสมในระดับดีมาก ($M = 4.50$, $SD = 0.77$) โดยเฉพาะด้านความสนุกสนานและความน่าสนใจ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน สะท้อนถึงศกยภาพของสื่อการเรียนรูที่สามารพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการ ทำงานเป็นกลุ่ม งานวิจัยนี้เน้นความสำคัญของการออกแบบสื่อการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการ และพัฒนาการของนักเรียน อีกทั้งเสนอให้มีการขยายการใช้เกมนีไปยังชั้นเรียนอื่นหรือเนื้อหาอื่น ๆ ในอนาคต

คำสำคัญ : คณิตศาสตร, บอรดเกม, ประถมศทษา

Abstract

This study aimed to design and evaluate the appropriateness of a mathematics board game titled “Fractions” for Grade 3 students. The research employed a mixed-methods approach, consisting of several key steps: reviewing relevant literature, designing the game, conducting expert consultations, and evaluating the suitability of the board game by experts. The instrument used for evaluating the game’s appropriateness was the Educational Board Game Appropriateness Assessment Form, which comprised six components.

The results revealed that the “Fractions” board game consisted of four main components: game information, rules, bingo sheets, and fraction reading cards. The research followed a mixed-methods process by collecting feedback from experts and revising the game based on their recommendations. After the revisions, the experts reassessed the game and found that it achieved a very high level of appropriateness ($M = 4.50$, $SD = 0.77$), particularly in aspects of fun and engagement, communication, and collaboration. These findings reflect the potential of the learning medium to foster analytical thinking, problem-solving, and teamwork skills. This study highlights the importance of instructional media design that aligns with learners’ needs and developmental stages, and it further recommends expanding the use of this game to other grade levels or mathematical topics in the future.

Keywords: Mathematics, Board Games, Elementary Education

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันที่เป็นที่นิยม คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามทฤษฎีการสร้างสรรคทางปัญญาหรือทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Learning Theory) ซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา นักเรียนเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติโดยใช้กระบวนการทางสติปัญญาและกระบวนการทางสังคม เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้จากการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อ สถานการณ์จริง หรือกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีผู้สอนเป็นผู้แนะนำ หรืออำนวยความสะดวกให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นโดยใช้กระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือนักเรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ การประเมินค่า และสร้างสรรค์ชิ้นงานจากการร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เช่นนี้จะส่งผลทำให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ (Sathaporn, 2015: 25-27) จากสถานการณ์การสอนคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาของประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาหลายประการ ทั้งด้านหลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อเป้าหมายการเรียนรู้คณิตศาสตร์และธรรมชาติของนักเรียนในปัจจุบัน จากรายงานผลการทดสอบทาง

การศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (NT) พบว่า ปีการศึกษา 2564-2566 มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ ด้านคณิตศาสตร์ มีแนวโน้มในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาการขยับขึ้นลงและในบางปีการศึกษามีคะแนนเฉลี่ยไม่ถึงร้อยละ 50 จากนักเรียนทั้งหมด (Ministry of Education, 2024) ผลการประเมินดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาในปัจจุบัน

อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการแบบดั้งเดิมที่พบเห็นได้โดยทั่วไปในชั้นเรียน คณิตศาสตร์มีลักษณะการจัดกิจกรรมที่เน้นการบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ทำให้อาจไม่สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอาจส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด (Buaket, 2019: 67-82) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการนำบอร์ดเกมและเกมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในระดับประถมศึกษาในปัจจุบันมีอย่างแพร่หลายมากกว่าในอดีต บอร์ดเกมคณิตศาสตร์ที่กล่าวมาข้างต้นถูกออกแบบให้ใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของนักเรียน นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมยังเป็นกระบวนการที่ผู้สอนนำมาใช้เป็นตัวช่วยให้ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดได้ด้วย โดยการจัดกิจกรรมร่วมกับบอร์ดเกมเน้นให้นักเรียนเล่นตามกติกา และนำเนื้อหาและข้อมูลของเกม พฤติกรรมการเล่น วิธีการเล่น และนำผลการเล่นเกมของนักเรียนมาใช้ประกอบการอภิปรายเพื่อสรุปสิ่งที่เข้าใจที่ได้เรียนรู้ร่วมกันจากการทำกิจกรรมซึ่งถือได้ว่าเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างท้าทายและสนุกสนาน โดยนักเรียนเป็นผู้เล่นเองทำให้ได้รับประสบการณ์ตรง นอกจากนี้ยังช่วยลดความตึงเครียดของเนื้อหาที่มีความซับซ้อนและยากต่อการทำความเข้าใจให้เข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น ช่วยเพิ่มทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ช่วยให้เพิ่มความคล่องแคล่ว ช่วยเพิ่มความคิดสร้างสรรค์ และช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมให้กับนักเรียน (Kaemmani, 2009: 45-57)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบอร์ดเกมคณิตศาสตร์พบว่างานวิจัยหลายงานที่เสนอแนะเกี่ยวกับบอร์ดเกมว่าสามารถใช้พัฒนาการเรียนรู้และทักษะทางคณิตศาสตร์ได้ เช่น Korakotengarmand and Klinkesorn (2023: 1-15) ที่ได้นำเสนอการพัฒนาบอร์ดเกมคณิตศาสตร์เพื่อส่งเสริมทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า บอร์ดเกมคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หารระคน ใช้กระบวนการแนวคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ลักษณะของเกมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ และสามารถพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ อีกทั้งผลประเมินหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wattanasiripong, Srisopha, and Khongnok (2023: 21-35) ที่ได้นำเสนอการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ร้อยละ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ Concrete - Pictorial - Abstract (CPA) ร่วมกับบอร์ดเกม ผลการวิจัย พบว่า ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้แบบ CPA ร่วมกับบอร์ดเกม เรื่อง ร้อยละ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และทำให้นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ CPA ร่วมกับบอร์ดเกมสูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของ

Manokham and Poonpaiboonpipat (2024: 210-226) ที่ได้นำเสนอ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมเพื่อส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง การบวก ลบ คูณ หาร ระคน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ได้รับแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ในประเด็น การเตรียมความรู้พื้นฐานที่จำเป็นของนักเรียนและความพร้อมของบอร์ดเกม การนำ เสนอและสาธิตการเล่นเกมนำมีความน่าสนใจ และการให้คำแนะนำและดูแลอย่างใกล้ชิด จึงทำให้นักเรียนมีพัฒนาการของทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ทั้ง 4 องค์ประกอบ 1) มีความเข้าใจปัญหามากที่สุด 2) การตรวจสอบคำตอบ 3) การใช้ยุทธวิธีการแก้ปัญหา และ 4) การเลือกยุทธวิธีการแก้ปัญหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Jomsung and Phumpuang (2024: 260-272) ได้นำเสนอ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง ร้อยละ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้บอร์ดเกมร่วมกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ เรื่อง ร้อยละ สามารถพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ให้หลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Setteechaichana (2024: 98-131) ได้นำเสนอ นวัตกรรมบอร์ดเกม Z-zoo Number โดยใช้การคิดเชิงออกแบบส่งเสริมความฉลาดรู้คณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมบอร์ดเกม Z-zoo Number ช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีระดับความรู้หลังได้รับการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนได้รับการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ Balladares, Miranda, and Cordova (2023: 38-41) ศึกษาเกี่ยวกับการใช้บอร์ดเกมคณิตศาสตร์เพื่อพัฒนานักเรียนก่อนวัยเรียน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมากกว่าร้อยละ 52 มีทักษะการคิดวิเคราะห์ และคะแนนหลักเรียนมากขึ้น นอกจากนี้งานวิจัยนี้ยังพบว่าบอร์ดเกมสามารถพัฒนาทักษะทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่มีอายุตั้งแต่ 45 เดือน ถึง 100 เดือน ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากข้อเท็จจริงที่กล่าวมาข้างต้น การนำบอร์ดเกมมาเป็นตัวช่วยใช้ในการจัดการเรียนคณิตศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษา ถือเป็นเครื่องมือ สื่อ นวัตกรรม ที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มมากยิ่งขึ้น ถือเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปัญหการสอนแบบบรรยายหรือแบบดั้งเดิมที่เน้นครูเป็นสำคัญเปลี่ยนไปเป็นเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ พัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน อีกทั้งยังเป็นยังช่วยลดความซับซ้อนของเนื้อหายาก เสริมทักษะการทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ และการมีส่วนร่วมของนักเรียน ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของดังนั้นการพัฒนาความสามารถและทักษะทางคณิตศาสตร์ให้กับนักเรียน ถือเป็นเรื่องที่ผู้สอนพึงปฏิบัติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจออกแบบและสร้างบอร์ดเกม “บิงโก” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ทางเลือกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวแก่ผู้สอนและผู้ที่มีความสนใจสามารถนำไปใช้ได้ในอนาคต

วตุประสงคของการวญ

งานวญนถวตุประสงคเพอ

- 1) ออกแบบและพัฒนaborดเกมคณตศาสตร เรออง “เศษสวน” สำนหรนักรเรียนชนประถมศกษาปทท 3
- 2) ประเมณความเหมาะสมของborดเกมคณตศาสตร เรออง “เศษสวน” สำนหรนักรเรียนชนประถมศกษาปทท 3

วธดำนเนนการวญ

การวญนถวการดำนเนนการออกแบบborดเกมเศษสวน สำนหรนักรเรียนชนประถมศกษาปทท 3 นถว วญจยใชวธการวญแบบผสมวธ (Mixed methods research design) (Creswell, 2008; Dawadi et al., 2021) โดยมรยละเอียดดงตอไปนถว

1. ขอบเขตการวญ

1.1 ขอบเขตดำนเนนหา วญจยใชเนอหาวชาคณตศาสตร เรออง เศษสวน สำนหรนักรเรียนชนประถมศกษาปทท 3 ซงระบุวถวในหลัสูตรแกนกลางการศกษาชนพนฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรบปรนง พ.ศ. 2560) ตวซววด ค1.1 ป.3/3 บอก อำนและเชยณเศษสวนแสดงปรมาณลนงตาง ๆ และแสดงลนงตาง ๆ ตามเศษสวนททกำหนด (กระทรวงศกษาธการ, 2560: 56-80) โดยนำสาระ จดหมายการเรยนรฐจากหลัสูตรมาใช้กำหนดแนวการจัดกจรกรรมborดเกมคณตศาสตร และประเมณผลการเรยนรฐ

1.2 ผู้มส่วร่วมนการวญคร้งนถว 2 ส่วน ไดแก 1) ผู้แตงอันดับทท 1 เปนอาจารย์สาขาวิชาการประถมศกษาทมประสภารณนการสอนระดับประถมศกษาและมความสนจใชเกมเพอจัดการเรยนรฐคณตศาสตรและผู้แตงอันดับทท 2 เปนอาจารย์ประจำคณะครุศาสตร มหาวิทยาลัยราชภฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ จงหวดปทุมธานี ทมประสภารณนการใชเกมเพอการจัดการเรยนรฐซงวญจยได้เชยณเข้ามามส่วร่วมนการพัฒนเกมนการวญคร้งนถว และ 2) ผู้เชยวชาญดำนการจัดกจรกรรมการเรยนรฐวชาคณตศาสตรโดยใชเกมการสอน นระดับประถมศกษาจำนวน 3 ทำน ประกอบด้วยผู้เชยวชาญดำนการสอนคณตศาสตร ดำนหลัสูตรและการสอน และครูผู้สอนคณตศาสตรระดับประถมศกษาทมประสภารณนการเกี่ยวกับการใชเกมการสอน ซงมบทบาทหนาทนการใหข้อเสนอแนะนการออกแบบและปรบปรนงผลงานและประเมณความเหมาะสมของborดเกมเพอใหมความสมบูรณก่อนนำไปใชงาน

2. ชนตอนการออกแบบborดเกม

2.1 วญจยดำนเนนการศกษาขอบเขตเนอหาตามหลัสูตรแกนกลางการศกษาชนพนฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรบปรนง พ.ศ. 2560) (กระทรวงศกษาธการ, 2560: 56-80) แนวคดเกยวกับเกมการสอน (Adipat et al., 2021) และแนวคดเกยวกับborดเกมเพอการศกษา (Plass et al., 2015: 258–283)

2.2 ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบและสร้างบอร์ดเกม “เศษส่วน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยมีองค์ประกอบ 4 ส่วน ดังนี้ 1) ส่วนนำ (ข้อมูลเกม) 2) กติกาเกม 3) แผ่นบิงโก “เศษส่วน” พร้อมเบี้ย และ 4) บัตรคำอ่าน “เศษส่วน”

2.3 เมื่อดำเนินการสร้างเกมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำบอร์ดเกมไปเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน โดยการจัดประชุมเพื่อรับฟังความข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น และนำกลับผลการประชุมมาปรับปรุง พบว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น ในการปรับปรุงดังนี้ ดังนี้ 1) ภาษาที่ใช้ในการอธิบายกติกาของเกมควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายของผู้เล่น 2) ควรกำหนดให้ผู้สอนยกตัวอย่างบัตรคำอ่าน “เศษส่วน” 3) ควรเพิ่มตัวอย่างการบางเบี้ยของผู้ที่ชนะให้ผู้เล่น 4) ควรใช้สีให้มีความสดใสและน่าสนใจในการจัดทำแผ่นบิงโก “เศษส่วน” ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เล่น

2.4 ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและส่งกลับให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินอีกครั้งโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อการศึกษา

3. การหาคุณภาพบอร์ดเกม

3.1 การประชุมผู้เชี่ยวชาญเพื่อปรึกษาและให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงและพัฒนาบอร์ดเกม

3.2 การประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อการศึกษา

4. เครื่องมือที่ใช้ประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อการศึกษาที่สร้างขึ้นตามแนวคิดของ ประเมิน ที่อ้างอิงจากแนวคิดของ Mayer et al. (2014: 502-527) โดยใช้มาตราส่วน 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา 2) ความสนุกสนานและความน่าสนใจ 3) ความท้าทาย 4) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ 5) การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก และ 6) การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการการตรวจสอบคุณภาพด้านความตรง (Validity) ด้วยวิธีการหาค่าความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามของเครื่องมือที่ใช้ (Index of Consistency: IOC) (Srisa-ard, 2010: 21-35) โดยการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พบว่า แบบประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อศึกษามีความตรง (validity) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการประชุมผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านในการให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงและพัฒนาบอร์ดเกม

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปรผลข้อมูลตามเกณฑ์ที่ระบุไว้ในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เกณฑการแปรผลข้อมูล

ค่าเฉลี่ย	การแปรผล
4.50 – 5.00	ระดับดีมาก - บอรด์เกมมีประสิทธิภาพสูง สามารถช่วยเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้อย่างดีเยี่ยม
3.50 – 4.49	ระดับดี - บอรด์เกมมีประสิทธิภาพดี มีส่วนช่วยพัฒนาทักษะและการเรียนรู้ได้มาก
2.50 – 3.49	ระดับปานกลาง - บอรด์เกมมีประสิทธิภาพปานกลาง อาจมีส่วนที่ต้องปรับปรุงบ้างเพื่อให้เหมาะสมกับการเรียนรู้
1.50 – 2.49	ระดับน้อย - บอรด์เกมยังขาดประสิทธิภาพในหลายด้าน จำเป็นต้องปรับปรุงอย่างมาก
1.00 – 1.49	ระดับน้อยมาก - บอรด์เกมไม่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ และควรมีการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน

ผลการวิจัย

จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ผลการออกแบบบอรด์เกม “เศษส่วน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และส่วนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของบอรด์เกมเพื่อการศึกษา รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการออกแบบบอรด์เกม “เศษส่วน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

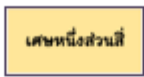
เมื่อผู้วิจัยได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ที่ร่วมประชุมกันและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ภาษาที่ใช้ในการอธิบายกติกาของเกมควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายของผู้เล่น 2) ควรกำหนดให้ผู้สอนยกตัวอย่างบัตรคำอ่าน “เศษส่วน” 3) ควรเพิ่มตัวอย่างการบางเบี้ยของผู้ที่ชนะให้ผู้เล่น 4) ควรใช้สีให้มีความสดใสและน่าสนใจในการจัดทำแผ่นบิงโก “เศษส่วน” ที่เหมาะสมกับวัยของผู้เล่น ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะดังกล่าวมาปรับปรุงและพัฒนาบอรด์เกมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งผลการออกแบบมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ซึ่งผลการออกแบบบอรด์เกม ผู้วิจัยนำเสนอรายละเอียดดังต่อไปนี้

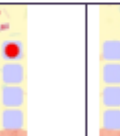
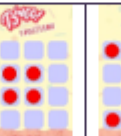

ภาพที่ 1 ข้อมูลที่ไปของเกม

กติกการการเล่นบิงโก “เศษส่วน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

1. ผู้สอนแจกแผ่นบิงโก “เศษส่วน” ให้กับนักเรียนคนละ 1 แผ่น
2. ผู้สอนอธิบายคำอ่าน “เศษส่วน” ที่แสดงจำนวนของส่วนที่ระบายสีแต่ละรูปเป็นอย่างไร
เช่น ตรงกับ เพราะวงกลม 1 รูป แบ่งเป็น 4 ส่วน เท่า ๆ กัน แล้วระบายสี 1 ส่วนใน 4 ส่วน
3. ผู้สอนสุ่มเลือกนักเรียนเป็นตัวแทนหยิบบัตรคำอ่าน “เศษส่วน”
4. ผู้สอนเป็นผู้ขานบัตรคำอ่าน “เศษส่วน”
5. นักเรียนจะต้องหาภาพที่แสดงจำนวนของส่วนที่ระบายสีตรงกับบัตรคำอ่าน “เศษส่วน” ในตารางบิงโกของตนเอง หากมีให้นำเบี้ยมาวางทับในช่องนั้น
6. ทำตามข้อที่ 5 ซ้ำ จนกว่าจะมีนักเรียนคนใดวางเบี้ยครบ 4 ตัวตามแนวที่กำหนดไว้ ดังนี้

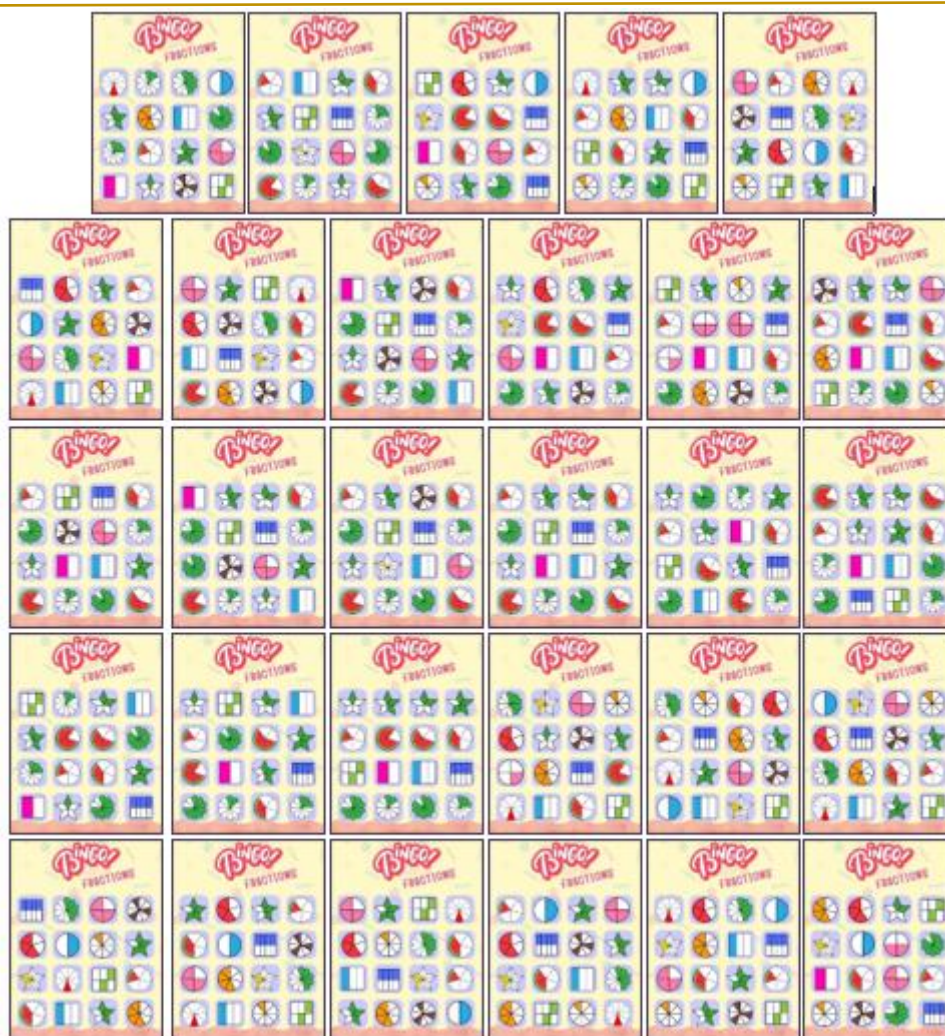
					
แนวนอน	แนวตั้ง	แนวทแยงขวา	แนวทแยงซ้าย	สี่มุมใน	สี่มุมนอก

7. นักเรียนคนใดที่วางเบี้ยครบ 4 ตัว ให้ขานคำว่า “บิงโก” พร้อมยกมือขึ้นเพื่อให้ผู้สอนตรวจสอบความถูกต้อง หากนักเรียนวางเบี้ยถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในข้อที่ 6 ก็จะถือว่านักเรียนคนนั้นเป็น ผู้ชนะและสิ้นสุดในเกมนั้น

ภาพที่ 2 กติกาและวิธีเล่นเกม

จากภาพที่ 1 และภาพที่ 2 เป็นข้อมูลทั่วไปและกติกการการเล่นบอร์ดเกมเศษส่วน ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวางแผนงานในการออกแบบ โดยยึดจากเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่เกี่ยวข้องกับการบอก การอ่าน และการเขียนเศษส่วนแสดงปริมาณสิ่งต่าง ๆ และแสดงสิ่งต่าง ๆ ตามเศษส่วนที่กำหนด (มาตรฐาน ค1.1 ป.3/3) แต่ด้วยเนื้อหาที่มีความยากต่อความเข้าใจในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยจึงเลือกนำมาสร้างบอร์ดเกมในครั้งนี้

เกมนี้รับรองผู้เล่นจำนวนตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป ซึ่งมีอายุตั้งแต่ 9 ปี เป็นต้นไป หรือไม่ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 การเริ่มและเล่นเกมเริ่มต้นด้วยการสุ่มบัตรคำอ่าน “เศษส่วน” คนละ 1 ครั้ง กรณีที่มีผู้เล่น 2 คน สลับกันสุ่ม และกรณีที่ผู้เล่นหลายคนผู้สอนใช้การสุ่มผู้แทนที่เป็นนักเรียนในการหยิบ นักเรียนผู้ใดที่มีภาพตรงกับบัตรคำอ่าน “เศษส่วน”ให้นำเบี้ยที่ตนเองได้มาวางบนภาพที่ตนมี และให้ปฏิบัติอย่างนี้ต่อเนื่องไปจนจบเกม การจบเกมจะเกิดขึ้นเมื่อมีผู้เล่นวางเบี้ยครบตามที่กำหนดไว้ในกติกา

ภาพที่ 3 แผ่นบิงโก

แผ่นบิงโก “เศษส่วน” (ภาพที่ 3) เป็นกลไกหนึ่งของเกมที่จะส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับเนื้อหา เรื่อง เศษส่วน และบัตรคำอ่าน “เศษส่วน” เป็นกลไกในการเล่น โดยบัตรคำอ่าน “เศษส่วน” มุ่งเน้นการให้ความรู้ตามเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตัวชี้วัด ค1.1 ป.3/3 บอก อ่านและเขียนเศษส่วนแสดงปริมาณสิ่งต่าง ๆ โดยใช้ภาพแสดงและตัวเลข และแสดงสิ่งต่าง ๆ ตามเศษส่วนที่กำหนด เพื่อส่งเสริมความเข้าใจให้กับนักเรียน

ตอนที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อการศึกษา

เมื่อผู้วิจัยปรับปรุงบอร์ดเกมตามคำแนะนำเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยส่งบอร์ดเกมกลับไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งและทำการประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อการศึกษาตามแนวคิดของ Mayer et al. (2014: 502-527) โดยใช้มาตราส่วน 5 ระดับ ซึ่งประกอบด้วย 6 ด้าน ผลการประเมินรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อการศึกษา

ข้อ	ด้าน	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	การแปลผล
1	ความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา	4.67	0.58	ดีมาก
2	ความสนุกสนานและความน่าสนใจ	4.67	0.58	ดีมาก
3	ความท้าทาย	4.33	1.15	ดี
4	การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์	4.33	0.58	ดี
5	การส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุก	4.33	1.15	ดี
6	การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน	4.67	0.58	ดีมาก
โดยรวม		4.50	0.77	ดีมาก

จากตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมเพื่อการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญพบว่า บอร์ดเกม “เศษส่วน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ($M=4.50$, $S.D.=0.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ได้แก่ ด้านที่ 1 ความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชา ($M=4.67$, $S.D.=0.58$) ด้านที่ 2 ความสนุกสนานและความน่าสนใจ ($M=4.67$, $S.D.=0.58$) ด้านที่ 6 การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ($M=4.67$, $S.D.=0.58$)

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกม “เศษส่วน” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถบอก อ่าน และเขียนเศษส่วน รวมถึงแสดงปริมาณตามเศษส่วนที่กำหนด ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ระบุในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบของบอร์ดเกมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ในลักษณะของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (Active Learning) โดยใช้กิจกรรมที่สร้างความสนุกสนานและดึงดูดความสนใจของนักเรียนผ่านกลไกของเกมที่มีความท้าทายของผู้เล่นและเล่นระดับอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังใช้กลไกเสี่ยงโชคจากการหยิบส่งผลให้นักเรียนเกิดความรู้สึกลุ้นตื่นเต้น นอกจากนั้นในบริบทของการเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาเศษส่วน ในวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนได้ฝึกอ่านเศษส่วนจากตัวเลขที่ระบุ และสังเกตภาพแสดงเศษส่วนที่มีรูปร่างที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาและจดจำได้ง่ายซึ่งส่งผลดีต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันอีกด้วย ทั้งนี้การออกแบบบอร์ดเกมมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ข้อมูลเกมช่วยให้มีข้อมูลเกมที่ชัดเจนและมีจุดมุ่งหมายช่วยสร้างกรอบแนวคิดที่ชัดเจนให้นักเรียน บอร์ดเกมนี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับเศษส่วนในการบอก และการอ่านเศษส่วน 2) กติกา ออกแบบเรียบง่ายแต่มีความท้าทายช่วยกระตุ้นให้ผู้เล่นมีความกระตือรือร้นในการเข้าร่วม ตัวอย่างเช่น การวางเบี้ยผ่านบิงโกกับบัตรคำที่สุ่มได้ ผู้เล่นจำเป็นต้องใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์และการคำนวณเพื่อหาคำตอบที่ถูกต้อง 3) แผ่นบิงโก โดยการใช้แผ่นบิงโกที่ออกแบบให้

เหมาะสมกับเนื้อหาและมีสัสนสวยงามทีเหมาะสมวัยนี จะช่วยให้การเรยนรู้มีความหลากหลายและน่าสนใจ โดยแผ่นบิงโกทีประกอบด้วยคำตบเศษส่วนในรูปแบบต่า ๆ ช่วยให้นักเรยนเห็นความเชื่อมโยระหวางภาพกับบัตร์คำอ่าน และ 4) บัตร์คำอ่าน “เศษส่วน” จะช่วยให้ผู้เรยนฝึกทักษะการแก้ปัญาและคิดวิเคราะห์ในบริบททีแตกต่างกัน การพัฒนาเกมนี้อาศัยแนวทางทีผู้วิจัยได้รับจากการประชุมและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เช่น การใช้ภาษาทีเข้าใจง่าย การเพิ่มตัวอย่งในเกม และการใช้สัสนสไตเพื่อดึงดูดนักเรียนในช่วงวัยประณศีกษา และจากการประเมินความเหมาะสมของบอร์ตเกมโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า บอร์ตเกม “เศษส่วน” ได้รับการประเมินในระดับ “ดีมาก” โดยเฉพาะในด้านความเกยวข้องกับเนื้อหา ความสนุกสนาน และการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ซึ่งบ่งชี้ว่าบอร์ตเกมนี้อาจสามารถช่วยส่งเสริมการเรยนรู้เชิงรุก และพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดนนักเรียนเรยนรู้จากการปฏิบัติจริงฝ่ายกิจกรรมบอร์ตเกมทีออกแบบให้เรยนรู้และจดจำได้ไว และเรยนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหวางผู้เล่นโดยนักเรียนจะได้สื่อสารผ่านการฟัง พูด และสังเกตผู้เล่นคนอื่น และสะท้อนคิดกับกระดานบิงโกของตนเองเพื่อสร้างความหมายของการเรยนรู้ทั้งเรยนรู้จากผู้เล่นคนอื่น และการสร้างความรู้โดยการสะท้อนคิดกับตนเองเป็นระยะตลอดการเล่นเกมน นอกจากนีนักเรียนสามารถเข้าใจแนวคิดของเศษส่วนในลักษณะทีเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งกิจกรรมทีนักเรียนได้ร่วมนั้นถูกออกแบบให้สอดคล้องกับทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist Learning Theory) และการเรยนรู้ตามแนวการจัดการเรยนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งอาจช่วยให้ผู้เรยนสามารถจดจำและประยุกต์ใช้เนื้อหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Prince, 2004: 223–231)

อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการออกแบบสื่อการเรยนรู้ทีตอบสนองความต้องการของนักเรียนในยุคปัจจุบัน การใช้บอร์ตเกม “เศษส่วน” ช่วยให้การเรยนรู้คณิตศาสตร์ ซึ่งเป็นวิชาทีนักเรียนส่วนใหญ่พบว่ายากและไม่น่าสนใจ กลายเป็นประสบการณ์ทีสนุกสนานและมีความหมาย ประกอบด้วย 1) ผลกระทบต่อการเรยนรู้และการสอน บอร์ตเกมช่วยให้นักเรยนมีโอกาสเรยนรู้ผ่านการลงมือทำ (Active Learning) ซึ่งกระตุ้นให้ผู้เรยนมีส่วนร่วมมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า (Kaemmani, 2009: 45-57; Buaket, 2019: 67-82) ทีชี้ให้เห็นว่าการเรยนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ช่วยเพิ่มความสามารถในการแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น นอกจากนี้การทีผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำด้านการออกแบบ เช่น การปรับภาษาและการเลือกสีทีเหมาะสม ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับสื่อให้สอดคล้องกับพัฒนาการและความสนใจของนักเรียนในช่วงวัยประณศีกษา 2) การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และความเข้าใจเชิงลึก การประเมินพบว่าบอร์ตเกมสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และความเข้าใจเชิงลึก ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญของการเรยนรู้คณิตศาสตร์ โดยเฉพาะการทำความเข้าใจเรื่องเศษส่วนทีมีลักษณะเป็นนามธรรมสูง งานวิจัยก่อนหน้าของ Wattanasiripong, Srisopha, & Khongnok (2023: 21-35) ทีใช้แนวทาง CPA ร่วมกับการใช้บอร์ตเกมในการเรยนรู้คณิตศาสตร์ สอดคล้องกับผลการวิจัยนี ทีระบุว่าการสอนด้วยวิธีการแบบผสมผสานช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรยนรู้ 3) การส่งเสริมความสนใจและความสนุกในการเรยนรู้ผลการประเมินด้านความสนุกสนานและความน่าสนใจได้รับคะแนนในระดับดีมาก ซึ่งสะท้อนถึงความสามารถของบอร์ตเกมในการดึงดูดความสนใจของนักเรียน การออกแบบทีใช้สัสนและ

รูปแบบที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียนช่วยลดความกังวลในการเรียนรู้ และเพิ่มการมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์หลักในการออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมเพื่อเป็นเครื่องมือทางการศึกษาที่ช่วยแก้ไขปัญหการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียว โดยบอร์ดเกมนี้มุ่งเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning ซึ่งให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมที่สนุกสนานและดึงดูดความสนใจ

บอร์ดเกม "เศษส่วน" ประกอบด้วย 4 ส่วนหลัก ได้แก่ ข้อมูลเกม กติกา แผ่นบิงโก และบัตรคำอ่านเศษส่วน การออกแบบเกมคำนึงถึงเนื้อหาทางคณิตศาสตร์เรื่องเศษส่วนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงในด้านต่าง ๆ เช่น การใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย การเพิ่มตัวอย่างในเกม และการใช้สีสันที่สดใสบนแผ่นบิงโกให้เหมาะสมกับวัย

ผลการประเมินความเหมาะสมของบอร์ดเกมโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่า บอร์ดเกม "เศษส่วน" อยู่ในระดับดีมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.50 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความเกี่ยวข้องกับเนื้อหา ด้านความสนุกสนานและความน่าสนใจ และด้านการสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ซึ่งทั้งสามด้านนี้ได้คะแนนในระดับดีมาก ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าบอร์ดเกมมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันของนักเรียน นอกจากนี้ยังเน้นย้ำถึงความสำคัญของการออกแบบสื่อการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการและพัฒนาการของนักเรียน เพื่อเปลี่ยนการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ที่ดูยากให้กลายเป็นประสบการณ์ที่สนุกและมีความหมายยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้นิพนธ์ควรเขียนให้ได้ทั้ง 3 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา เช่น กระทรวงศึกษาธิการ ควรพิจารณาส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนเชิงนวัตกรรม เช่น บอร์ดเกม เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหา นักเรียนเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่ครูออกแบบไว้อย่างรัดกุม เนื่องจากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าบอร์ดเกมมีผลกระเ็นความเหมาะสมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งอาจเป็นไปได้มากกว่าบอร์ดเกมจะสามารถช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะได้เป็นอย่างดี การจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นเพียงการบรรยายอาจไม่สามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนในระดับประถมศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น นโยบายควรสนับสนุนให้มีการพัฒนาและนำนวัตกรรมการสอนมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ที่ยังคงมีความท้าทายอยู่

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าบอร์ดเกม "เศษส่วน" มีความเหมาะสมในระดับดีมาก ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้ดังนี้

สำหรับครูผู้สอน ครูสามารถนำบอร์ดเกม "เศษส่วน" ไปใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ทางเลือกเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในเนื้อหาคณิตศาสตร์เรื่องเศษส่วนให้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ได้ [cite_start]บอร์ดเกมนี้ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันผ่านการปฏิบัติจริงและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เล่น นอกจากนี้ ครูยังสามารถนำแนวทางการออกแบบเกมที่ใช้ภาษาเข้าใจง่ายและสีสันสดใสไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสื่อการสอนสำหรับเนื้อหาอื่น ๆ ได้

สำหรับนักพัฒนาสื่อการศึกษา ผู้สนใจสามารถนำองค์ประกอบของบอร์ดเกมที่ประกอบด้วยข้อมูลเกม กติกา แผ่นบิงโก และบัตรคำอ่านเศษส่วน [cite_start]ไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาเกมการศึกษาสำหรับเนื้อหาอื่น ๆ ที่เป็นนามธรรม เพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงและเข้าใจได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการต่อยอดจากงานวิจัยนี้ในประเด็นดังต่อไปนี้

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาว ควรมีการศึกษาเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ใช้บอร์ดเกมกับการเรียนการสอนแบบปกติ เพื่อยืนยันประสิทธิผลของการใช้สื่อการเรียนรู้ดังกล่าวในระยะยาว

การขยายขอบเขตเนื้อหาและกลุ่มเป้าหมาย ควรมีการออกแบบและพัฒนาบอร์ดเกมสำหรับเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์อื่น ๆ เช่น การบวก ลบ คูณ หารระคน หรือร้อยละ และขยายกลุ่มเป้าหมายไปยังนักเรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อให้สามารถนำนวัตกรรมนี้ไปใช้ได้อย่างกว้างขวาง

การศึกษาเชิงเปรียบเทียบรูปแบบเกม ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบประสิทธิภาพของบอร์ดเกมกับเกมการศึกษาในรูปแบบดิจิทัล (Digital Game-Based Learning) เพื่อทำความเข้าใจถึงข้อดีและข้อจำกัดของแต่ละรูปแบบในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนในยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. นนทบุรี: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- Adipat, S., Laksana, K., Busayanon, K., Ausawasowan, A., & Adipat, B. (2021). Engaging Students in the Learning Process with Game-Based Learning: The Fundamental Concepts. *International Journal of Technology in Education*, 4(3), 542–552. <https://doi.org/10.46328/ijte.169>
- Buaket, W. (2019). Active Learning Management. *Journal of Educational Science*, 15(3), 67-82.

- Balladares, J., Miranda, M., & Cordova, K. (2023). *The Effects of Board Games on Math Skills in Children Attending Prekindergarten and Kindergarten: A Systematic Review. Early Years, 44*(3–4), 710–734.
<https://doi.org/10.1080/09575146.2023.2218598>
- Creswell, J. W. (2008). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approach*. London: Sage.
- Dawadi, S., Shrestha, S., & Giri, R. A. (2021). Mixed-methods research: A Discussion on its Types, Challenges, and Criticisms. *Journal of Practical Studies in Education, 2*(2), 25–36.
- Jomsung, P., & Phumpuang, K. (2024). Development of learning activities using board games combined with cooperative learning about percentages to promote problem-solving abilities for grade 5 students. *Journal of Interdisciplinary Innovation Review, 7*(5), 260–272.
<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/view/271876>
- Kaemmani, T. (2009). *The Art of Teaching*. Bangkok: Chulalongkorn University.
- Korakotengarmand, S., & Klinkesorn, P. (2023). The Development of Math Board Game to Enhance Mathematic Skills of Elementary Educational Students. *Journal of Modern Learning Development, 8*(1), 1-15.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jomld/article/view/258242/176053>
- Manokham, C. , & Poonpaiboonpipat, W. (2024) . The Development of Learning Activities Using Boardgames to Promote Problem Solving Skill on Addition, Subtraction, Multiplication and Division for Grade 4 Students. *Journal of Buddhist Education and Research, 10*(1), 210-226.
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jber/article/view/277444/184870>
- Mayer, R. E., Bekebrede, G., Harteveld, C., Warmelink, H., Zhou, Q., van Ruijven, T., Lo, J., Kortmann, R., & Wenzler, I. (2014). The research and evaluation of serious games: Toward a comprehensive methodology. *British Journal of Educational Technology, 45*(3), 502-527.
- Ministry of Education. (2024). Student quality assessment report. Retrieved September 1, 2025,
from <http://180.180.244.45/NT/ExamWeb/FrPrintAnnounceExams.aspx?gradeCode=P3>
- Plass, J. L., Homer, B. D., & Kinzer, C. K. (2015). Foundations of Game-Based Learning. *Educational Psychologist, 50*(4), 258–283.
<https://doi.org/10.1080/00461520.2015.1122533>

- Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231.
- Sathaporn, P. (2015). Theories and applications of education. Bangkok: Chulalongkorn University Press
- Setteechaichana, P. (2024). Board Game Z-zoo Number Innovative by Using Design Thinking to Promote Mathematical Literacy for Second Grade Students. *Suratthani Rajabhat Journal*, 11(1), 98-131.
<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/srj/article/view/264252/182425>
- Srisa-ard, B. (2010). *Basic Research*. 5th ed. Bangkok: Suwiriyasarn.
- Wattanasiripong, N., Srisopha, S., & Khongnok, K. (2023). Developing Grade 5 Students' Ability to Solve Mathematical Problems on. *Journal of Research and Innovation in Science and Technology*, 4(2), 21-35.
<https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/JRIST/article/view/252766>

การพัฒนาศักษการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใชชุดความรู้การ
อ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาเกยวกับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสักร้านนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลานสักร
สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี

THE DEVELOPMENT OF ENGLISH READING COMPREHENSION SKILLS
USING ADDITIONAL READING KNOWLEDGE SETS WITH CONTENT
REGARDING TOURIST ATTRACTIONS IN LANSAK DISTRICT OF HIGH
SCHOOL STUDENTS AT LANSAK DISTRICT LEARNING ENCOURAGEMENT
CENTER AT UTHAITHANI OFFICE OF LEARNING ENCOURAGEMENT

ธนาภัสสร สนนธรรค์¹, วันวิสาข ฐอชวด² และกันตฤษิต วรจร³

Thanaphat Sonthirak¹, Wanwisa Chauchud² and Kanphusit Viroja³

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์¹

Nakhon Sawan Rajabhat University¹

ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลานสักร²

Lansak District Learning Encouragement Center²

บริษัท ดิ๊กสปอรรตตั้งกูดส์³

Dick's Sporting Goods Company³

E-mail: thanaphat.so@nsru.ac.th¹

ได้รับบทความ: 10 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 12 ธันวาคม 2568; ตอรรบตีพิมพ์: 18 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหา
แหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสักร 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลัง
เรียนโดยใชชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสักร และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของชุด
ความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสักร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) ชุดความรู้อ่าน
เพิ่มเติมจากแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสักร จำนวน 5 ตอน 2) แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 แผน
3) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแบบเลือกตอบ 4) ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 4)
แบบสอบถามความพึงพอใจในการใชชุดความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสักร จำนวน 15
ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ การทดสอบที่แบบจับคู่

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาของอำเภอ lansak ประกอบด้วย สถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอำเภอ lansak และคำศัพท์มีคุณภาพตามเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องในภาพรวม เท่ากับ 0.89

2. ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า คะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ผลการประเมินความพึงใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ lansak โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.24)

คำสำคัญ: การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ, ชุดความรู้การอ่านเพิ่มเติม, แหล่งท่องเที่ยวอำเภอ lansak

Abstract

The purposes of this research were to 1) develop the additional reading knowledge sets regarding tourist attractions in Lansak District, 2) compare the English learning achievement before and after using the additional reading knowledge sets regarding tourist attractions in Lansak District, and 3) study satisfaction with the additional reading knowledge sets regarding tourist attractions in Lansak District. The sample group consisted of 50 high upper secondary school students. The instruments used in this research included: 1) the five parts of additional reading knowledge sets on tourist attractions in Lansak District, 2) the five lesson plans, 3) the 30-item pre- and post-test with four-choice options, and 4) a 15-item satisfaction questionnaire on the additional reading knowledge sets on tourist attractions in Lansak District. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation and paired-sample t-test.

The research findings were as follows:

1. The additional reading knowledge sets contained the interesting tourist attractions in Lansak District and vocabulary met the quality standard, with an overall item-objective congruence (IOC) index of 0.89.

2. The results of the English language learning achievement of students before and after learning through using the additional reading knowledge sets of tourist attractions in Lan Sak District was found that the post-test scores were significantly higher than the pre-test scores at the .05 level.

3. The results of the student satisfaction with the learning management through using the English additional reading knowledge sets regarding tourist attractions in Lansak District in overall were at a high level ($\bar{x}$ = 4.35, S.D. = 0.24).

Keywords: English Reading Comprehension, Additional Reading Knowledge Sets, Tourist Attractions in Lansak District

บทนำ

ปัจจุบันเป็นโลกที่มีการติดต่อสื่อสารกับผู้คนได้มากเท่าไร จะสามารถเพิ่มโอกาสหรือทางเลือกในด้านต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งการติดต่อเพื่อการค้าขาย การเผยแพร่วัฒนธรรม และการเจรจาเพื่อจะสื่อความหมายหรือกระจายข่าวสารไปให้กว้างไกล ดังนั้นผู้คนจึงเรียนรู้ที่จะสื่อสารกันมากกว่าภายในประเทศ และตัวกลางในการสื่อสารของคนบนโลกนั้นคือ ภาษาอังกฤษ โดยภาษาอังกฤษนั้นมีความสำคัญในทุก ๆ ด้านในโลกปัจจุบัน และภาษาอังกฤษอยู่รอบ ๆ ตัวเรามากขึ้นเรื่อย ๆ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษให้มากขึ้นจึงเป็นการเพิ่มโอกาสดี ๆ ในชีวิตทั้งเรื่องการทำงาน การศึกษา วัฒนธรรมรวมถึงผู้คนยิ่งรู้มากเท่าไรก็ทำให้มีโอกาสได้เปรียบมากในอนาคต (นุรมา ปิรุ, สายสุตา สุขแสง, และฐานันท์ ตั้งจุฎิกล, 2567: 2)

การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ตลอดจนการประกอบอาชีพ ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ มุ่งหวังให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อภาษาต่างประเทศ สามารถใช้ภาษาต่างประเทศสื่อสารในสถานการณ์ต่าง ๆ แสวงหาความรู้ประกอบอาชีพและศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวและวัฒนธรรมอันหลากหลายของประชาคมโลก และสามารถถ่ายทอด ความคิดและวัฒนธรรมไทยไปยังสังคมโลกได้อย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561: 220)

ยิ่งไปกว่านั้นทักษะการอ่านภาษาอังกฤษยังถือว่าเป็นทักษะการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังที่วรางคณา จันทรธณิ (2560: 70) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่านเป็นทักษะสำคัญในการพัฒนาตนเองในยุคโลกาภิวัตน์หรือโลกไร้พรมแดน วิทยาการและเทคโนโลยีได้รุดหน้าไปเรื่อย ๆ ข้อมูลข่าวสารมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา การอ่านจึงมีความสำคัญในการพัฒนาคนในทศวรรษนี้หากคนอ่านหนังสือไม่ออก ไม่มีสมรรถภาพด้านการอ่านก็ยากที่จะพัฒนาสติปัญญาและความรู้ได้ในปัจจุบันมีสื่อต่าง ๆ มากมายให้เลือกศึกษาเรียนรู้ ภาษาที่พบเจอนั้นมีหลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาอังกฤษที่จำเป็นต่อการแสวงหาความรู้ในศาสตร์ต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยตำราเป็นภาษาอังกฤษ การที่ผู้เรียนจะเข้าใจสื่อหรือบทความที่อ่านนั้น ต้องอาศัยการพัฒนาทักษะการอ่านที่เอื้อต่อการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีพื้นฐานด้านการอ่านภาษาอังกฤษที่ดี และสามารถนำทักษะการอ่านไปใช้ในการพัฒนาตนเองต่อไป

จากการสังเกตการทำกิจกรรมและตรวจผลงานนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอหลานสัก พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยนักเรียนไม่สามารถเข้าใจเนื้อเรื่องที่อ่านได้อย่างถ่องแท้และสื่อความหมายของเรื่องที่อ่านผิดพลาดไป

ถึงแม้นักเรียนจะรู้คำศัพท์แต่ยังคงไม่สามารถแปลความหมายของประโยคออกมาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้นักเรียนยังเกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายเมื่อต้องอ่านภาษาอังกฤษ และเมื่อมีการตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านนักเรียนยังขาดทักษะในการแสดงความคิดเห็นและตอบคำถามในมุมกว้าง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวส่งผลให้เกิดปัญหาต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนต่อไปในอนาคต รวมถึงส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ในทักษะอื่น ๆ อีกด้วย สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังกล่าวอาจเนื่องมาจากหลายปัจจัย อาทิ ความรู้พื้นฐานด้านภาษาอังกฤษของผู้เรียน ความสนใจในภาษาอังกฤษ หรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวและต้องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ดียิ่งขึ้น

ผู้วิจัยได้สำรวจถึงปัญหาในการเรียนการอ่านของนักเรียนในอำเภอลานสักร์ จึงได้ทำการศึกษาค้นคว้าแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านและการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ของนักเรียนสังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลานสักร์ จึงพบว่ากระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียนได้เต็มให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher-Order Thinking) โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก สร้างแรงบันดาลใจ ให้คำปรึกษา แนะนำ แสวงหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาสสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองทำให้มีแรงจูงใจในการเรียนรู้และมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ของตนเอง (หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562: 4)

การอ่านยังช่วยให้พัฒนาการเรียนรู้ทำให้ประสบความสำเร็จได้ในชีวิตจริง การอ่านมีคุณค่าเพราะช่วยยกระดับสติปัญญาให้สูงขึ้นทำให้เกิดการพัฒนาความคิดให้มีความก้าวหน้าสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ และสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ เช่นเดียวกับคำนิยามที่กล่าวไว้ว่า ผู้ที่ใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในการอ่านจะได้เปรียบกว่าคนที่ไม่สามารถสื่อสารหรืออ่านได้ เพราะคนที่รู้ภาษาอังกฤษสามารถนำมนุษย์ไปสู่สากลและมีโอกาสมากมายเข้าหาอีกทั้งคนไทยจำเป็นต้องเรียนภาษาอังกฤษเพื่อให้มีทักษะทางภาษาและสามารถรับความรู้ทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งจะต้องอาศัยทักษะการอ่าน (สุพัตรา มุลละออง และวันวิสาข์ จิตวิตร, 2558: 2658) เทคนิคการสอนการอ่านภาษาอังกฤษที่พบว่าสามารถช่วยพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของนักเรียนคือ การใช้ชุดการเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อเสริมสร้างพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จึงเห็นความสำคัญและมีความสนใจศึกษาการสอนและงานวิจัยเกี่ยวกับเทคนิคการสอนการอ่านแบบการใช้ชุดการอ่านเพิ่มเติมและตัดสินใจที่นำเทคนิคนี้มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของสำนักส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลานสักร์ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี โดยเน้นให้ผู้เรียนศึกษาและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เข้าใจ วิเคราะห์ และใช้เหตุผลในการอ่านได้ชัดเจน ซึ่งการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจผู้อ่านจะต้องใช้ความรู้และความคิดในระดับสูง ดังนั้น การสอนการอ่านแบบการใช้ชุด

การอ่านเพิ่มเติม จงเป็นแนวทางทดีในการพัฒนาทักษะการอ่านของนักเรียนใหมีประสิทธิภาพมาก
ยงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมภาษาอังกฤษทมีเนื้อหาแหล่งทองเทยวอำเภอลานสักร
จังหวัดอุทัยธานีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อเปรยบเทยบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช
ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมแหล่งทองเทยวอำเภอลานสักร จังหวัดอุทัยธานี
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งทองเทยว
อำเภอลานสักร จังหวัดอุทัยธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใชชุดความรู้การ
อ่านเพิ่มเติมทมีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งทองเทยวอำเภอลานสักรสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลานสักร สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยขอ
นำเสนอวิธีดำเนินการวิจัยตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างทใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
ปลาย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอลานสักร สำนักส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี ภาคเรียนท 1 ปี
การศึกษา 2568 จำนวน 50 คน ได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ตัวแปรทศึกษา

- 2.1 ตัวแปรต้น คือ ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมจากแหล่งทองเทยวอำเภอลานสักร
- 2.2 ตัวแปรตาม คือ 2.2.1 ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ
2.2.2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ
2.2.3 ความพึงพอใจ

3. เครื่องมือทใช้ในการวิจัย

3.1 ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมจากแหล่งทองเทยวอำเภอลานสักร จำนวน 1 เล่ม แบ่ง
ออกเป็ 5 ตอน ประกอบด้วย สถานที่ทองเทยวทน่าสนใจในอำเภอลานสักร และคำศัพท์มีคุณภาพ
ตามเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องในภาพรวม เท่ากับ 0.89

3.2 แผนการจัดการเรียนรู้รายวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 5 แผน รวม 10 ชั่วโมง หา
คุณภาพโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้
พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3.3 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อ
ความเข้าใจโดยการใช้ชุดความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งทองเทยวอำเภอลานสักร แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก
จำนวน 30 ข้อ หาคุณภาพโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินคุณภาพของ
แบบทดสอบ พบว่า ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.40-0.59
และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

3.4 แบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้ชุดความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ ลานสัก จำนวน 15 ข้อ หาคุณภาพโดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ผลการประเมินคุณภาพ ของแบบสอบถาม พบว่า มีค่า IOC ระหว่าง 0.67 -1.00 สามารถนำไปใช้ได้ทุกข้อ

4. การดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ค้นคว้าและรวบรวมจาก เอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวบรวมถึงข้อมูลที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ ลานสัก

4.2 ติดต่อประสานกับศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอ ลานสัก และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

4.3 ลงพื้นที่เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่จะศึกษาโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวม ข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ ลานสักเพื่อทำเป็นชุดความรู้เพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมการอ่าน ภาษาอังกฤษ

4.4 การทดสอบก่อนเรียน (Pretest) และการทดสอบหลังเรียน (Posttest) โดยผู้วิจัย ได้ทดสอบความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจทั้งก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ ข้อสอบที่มีแบบทดสอบแบบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อโดยเนื้อหาจะเกี่ยวกับบทอ่านแหล่งท่องเที่ยว อำเภอ ลานสัก จังหวัดอุทัยธานี เพื่อทดสอบความสามารถของนักเรียนการทดสอบครั้งนี้คณะผู้วิจัย ดำเนินการเองโดยให้นักเรียนทำแบบทดสอบ 1 ชั่วโมง หลังจากทดสอบเสร็จ คณะผู้วิจัยนำคะแนนที่ ได้ไปวิเคราะห์หาความสามารถของนักเรียน

4.5 ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดความรู้เพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ ลานสักโดยใช้ควบคู่กับแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 5 แผน รวม 10 ชั่วโมง เพื่อส่งเสริมการอ่าน ภาษาอังกฤษของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายโดยผู้วิจัยบันทึกคะแนนหลังแผนการจัดการเรียนรู้

4.6 การสอบถามโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับนักเรียนสำหรับเก็บข้อมูล เกี่ยวกับความพึงพอใจการใช้ชุดความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ ลานสัก จำนวน 15 ข้อซึ่ง ผู้วิจัยกำหนดประเด็นที่สอบถามไว้เรียบร้อยแล้ว และระหว่างการสอบถามที่ผู้วิจัยใช้วิธีการพูดคุย เชื่อมโยงเรื่องราวต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเป็นกันเองและไว้วางใจมากขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของชุดความรู้การอ่านเพิ่มเติมเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ ลานสัก

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดการเรียนรู้

5.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจการใช้ชุดความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งท่องเที่ยวอำเภอ ลานสัก

5.4 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยขอ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหา ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ ค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และหาค่าความเชื่อมั่นของ แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน

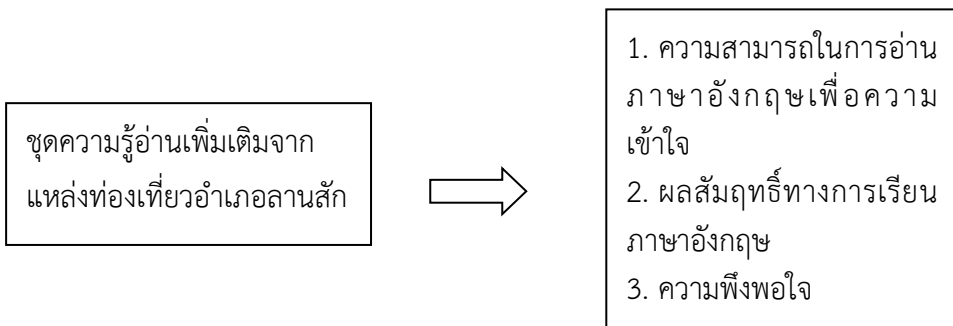

5.5 วเคราะห้ขอมูลเพอเปรยบเทยบการพฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพอความเข้าใจ
ก่อนการจกการเรยนรู้และหลังกการจกการเรยนรู้โดยการใช้ชุดความรู้เพมเตมจากแหล่งทองเทยว
อำเภอลานสกก โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบยงเบนมาตรฐาน

6. สถตททใช้ในการวเคราะห้ขอมูล

สถตททใช้ในการวเคราะห้ขอมูลคอ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ
ทางสถตททเพยบเทียบค่าเฉลี่ยของขอมูลจากกลุ่มตัวอย่างเตยวกัน

7. กรอบแนวคิดในการวจย

ผลการวจย

การวจยเรอง การพฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพอความเข้าใจโดยการใช้ชุดความรู้การ
อ่านเพมเตมทมเนื่อหาเกยวกับแหล่งทองเทยวอำเภอลานสกกสำหรับนักเรียนชนมัธยมศึกษาตอนปลาย
ศูนย์สงเสริมการเรยนรู้อำเภอลานสกก สังกดสำนักงานสงเสริมการเรยนรู้จังหวดอุทยธานี มีผลการวจย
ดงน

ตอนท 1 ผลการวเคราะห้การสร้างชุดความรู้อ่านเพมเตมภาษาอังกฤษทมเนื่อหาแหล่ง
ทองเทยวอำเภอลานสกก จังหวดอุทยธานีสำหรับนักเรียนชนมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากผลการวเคราะห้ของวตุประสงคท 1 เรองการสร้างชุดความรู้ทมเนื่อหาแหล่ง
ทองเทยวอำเภอลานสกก จังหวดอุทยธานีทาใหได้ชุดความรู้ทมคุณภาพตามเกณฑ์ค่าดัชนีความ
สอดคล้อง มีผลดงตารางท 1 ดงน

ตารางท 1 ผลการวเคราะห้การสร้างชุดความรู้ทมเนื่อหาแหล่งทองเทยวอำเภอลานสกก จังหวด
อุทยธานี ใช้สำหรับนักเรียนชนมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์สงเสริมการเรยนรู้อำเภอลานสกก สังกด
สำนักงานสงเสริมการเรยนรู้จังหวดอุทยธานี

รายการประเมน	ค่าดัชนีความสอดคล้อง	สรุปผล
ด้านเนื่อหา		
1.สอดคล้องกับจุดประสงคการเรยนรู้	1.0	ใช้ได้
2.เนื่อเรองเหมาะสมกับวัยของผู้เรยน	1.0	ใช้ได้
3.เนื่อเรองมีความน่าสนใจ	0.8	ใช้ได้

4.ความยาวของเนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับเวลา	0.8	ใช้ได้
5.เนื้อเรื่องเป็นเรื่องใกล้ตัวง่ายต่อความเข้าใจ	1.0	ใช้ได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง ด้านเนื้อหา	0.92	ใช้ได้
ด้านการใช้ภาษา		
6.รูปแบบการเขียนถูกต้อง	0.8	ใช้ได้
7.ภาษาเหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน	0.8	ใช้ได้
8.ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนไม่สับสน	1.0	ใช้ได้
9.ขนาดตัวอักษรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	0.8	ใช้ได้
10.โครงสร้างทางภาษาไม่ซับซ้อน สื่อสารได้ดี	1.0	ใช้ได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง ด้านการใช้ภาษา	0.88	ใช้ได้
ด้านภาพประกอบ		
11.ภาพประกอบสวยงามและชัดเจน	0.8	ใช้ได้
12.ภาพประกอบมีความสัมพันธ์กับเนื้อเรื่อง	0.8	ใช้ได้
13.ภาพประกอบดึงดูดความสนใจในการอ่าน	1.0	ใช้ได้
14.ภาพประกอบช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดีขึ้น	1.0	ใช้ได้
15.การจัดวางภาพประกอบและข้อความเหมาะสม	0.8	ใช้ได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง ด้านภาพประกอบ	0.88	ใช้ได้
ด้านการจัดทำรูปเล่ม		
1.ขนาดของหนังสือเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	0.8	ใช้ได้
2.ออกแบบสวยงาม ดึงดูดความสนใจ	0.8	ใช้ได้
3.การเย็บเล่มมีความคงทนประณีต	1.0	ใช้ได้
4.ขนาดของความหนา จำนวนหน้าเหมาะสม	0.8	ใช้ได้
5.ส่วนประกอบของหนังสือครบถ้วน	1.0	ใช้ได้
ค่าดัชนีความสอดคล้อง ด้านการจัดทำรูปเล่ม	0.88	ใช้ได้
คุณภาพตามเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง ของชุดความรู้อ่านเพิ่มเติม	0.89	ใช้ได้

จากตารางที่ 1 พบว่า ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมมีคุณภาพตามเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบของชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมด้านต่าง ๆ ในภาพรวม เท่ากับ 0.89 เมื่อพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบของชุดความรู้ด้านต่าง ๆ จากมากไปหาน้อยเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมมีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพค่าดัชนีความสอดคล้องสูงที่สุดในด้านเนื้อหา เท่ากับ 0.92 ด้านการใช้ภาษา เท่ากับ 0.88 ด้านภาพประกอบ เท่ากับ 0.88 และด้านการจัดทำรูปเล่ม เท่ากับ 0.88

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอวานรนิวาส จังหวัดมุกดาหาร

ผลการวิเคราะห์ของวัตถุประสงคที่ 2 เรื่องการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอวานรนิวาส โดยใช้สถิติทดสอบสมมติฐานมีผลวิเคราะห์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอวานรนิวาส จังหวัดมุกดาหาร

คะแนนทักษะการอ่าน ภาษาอังกฤษ	Mean	N	Std. Deviation	t	p
ก่อนเรียน	12.75	50	3.02	22.52**	.000
หลังเรียน	23.33	50	2.16		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงจำนวนผู้เข้าสอบก่อนและหลังเรียน จำนวนทั้งสิ้น 50 คน ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบก่อนเรียนเท่ากับ 12.75 ค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังเรียนเท่ากับ 23.33 โดยคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความพึงพอใจของชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอวานรนิวาส จังหวัดมุกดาหาร

ผลการวิเคราะห์ของวัตถุประสงคที่ 3 เรื่องความพึงพอใจของชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอวานรนิวาส จังหวัดมุกดาหาร มีผลการวิเคราะห์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอวานรนิวาส จังหวัดมุกดาหาร

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. เนื้อหาน่าสนใจและไม่ยากจนเกินไป	4.46	0.50	มาก
2. เนื้อหามีความเหมาะสมกับระดับความสามารถ	4.32	0.59	มาก
3. เนื้อหามีคำศัพท์และสำนวนภาษาใหม่ ๆ	4.52	0.50	มากที่สุด
4. เนื้อหา คำศัพท์และสำนวนภาษาสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.06	0.77	มาก
5. ความน่าสนใจของการจัดรูปแบบสาระ	4.10	0.81	มาก
รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
6. ความสวยงามของภาพประกอบ และความเหมาะสมของเนื้อหา	4.14	0.73	มาก

7. การออกแบบแต่ละแบบฝึกหัด และความพอดี	4.50	0.79	มากที่สุด
8. การจัดเรียงลำดับแต่ละแบบฝึกเรียงจากง่าย	4.56	0.50	มากที่สุด
9. ตัวอย่างของแต่ละแบบฝึกหัดความยากง่าย	4.02	0.80	มาก
10. การใช้คำถามช่วยให้นักเรียนเข้าใจกิจกรรม และการส่งเสริมทักษะกระบวนการคิด	4.32	0.74	มาก
11. ความมุ่งมั่นของกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะแบบ บูรณาการทางภาษา	4.56	0.70	มากที่สุด
12. ชุดกิจกรรมเพิ่มพูนให้นักเรียนเกิดทักษะการ สื่อสาร	4.64	0.60	มากที่สุด
13. นักเรียนสามารถนำทักษะกระบวนการและ ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียน การสอน	4.58	0.50	มากที่สุด
14. นักเรียนเกิดความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษ เพื่อการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น	4.08	0.72	มาก
15. นักเรียนสามารถนำความรู้ภาษาอังกฤษไป ประยุกต์ใช้ในการเรียนระดับสูงต่อไป	4.40	0.61	มาก
รวม	4.35	0.24	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลความพึงใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเอราวัณ จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.24) เมื่อพิจารณาในรายข้อเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ชุดกิจกรรมเพิ่มพูนให้นักเรียนเกิดทักษะการสื่อสาร ($\bar{x} = 4.64$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ นักเรียนสามารถนำทักษะกระบวนการและความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.50) ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ตัวอย่างของแต่ละแบบฝึกหัดความยากง่าย ($\bar{x} = 4.02$, S.D. = 0.80)

อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

1. จากผลการสร้างชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเอราวัณ สักปรากฏว่า ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมมีคุณภาพตามเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบของชุดความรู้เพิ่มเติมด้านต่าง ๆ ในภาพรวม เท่ากับ 0.89 ทั้งนี้เนื่องมาจากชุดความรู้เพิ่มเติมที่สร้างขึ้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอเอราวัณ สักและกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์การเรียนรู้อำเภอเอราวัณ สัก สำนักส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี ภาคเรียนที่ 1

ปีการศึกษา 2568 จำนวน 50 คน ซึ่งภูมิลาเนาอยู่ในอำเภอสามโก้ทั้งหมด ประกอบด้วยผู้วิจัยได้ใช้คำศัพท์ในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบทอ่านแหล่งท่องเที่ยวอำเภอสามโก้ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในคำศัพท์ให้มากยิ่งขึ้นโดยเนื้อหาที่ใช้ในการสร้างชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมนั้นเป็นเรื่องราวที่นักเรียนคุ้นเคย นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายโดยบทอ่านจะแบ่งออกเป็นตอนแต่ละเนื้อหาที่จบเรื่องภายในตอนเดียวและมีรูปภาพประกอบดึงดูดความสนใจ ดังนั้นชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมช่วยพัฒนาทักษะในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนมากขึ้นและนักเรียนสามารถอ่านเรื่องราวที่เป็นภาษาอังกฤษในเรื่องอื่น ๆ ที่นักเรียนสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกริก ท่วมกลาง และจินตนา ท่วมกลาง (2555: 35) ที่กล่าวว่าความหมายของหนังสืออ่านเพิ่มเติม ไว้ว่า หนังสืออ่านเพิ่มเติม หมายถึง หนังสือที่สร้างขึ้นตามสาระการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากที่ได้เรียนรู้ตามหลักสูตรเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจทักษะในการเรียนตามสาระการเรียนรู้ที่ขาดแคลนเนื้อหา เนื้อหาใหม่ เนื้อหาสาระที่ผู้เรียนเข้าใจยาก และยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉริยา หนองห้าง (2555: 77) พบว่า ประสิทธิภาพหนังสืออ่านเพิ่มเติมเนื้อหาท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีประสิทธิภาพ 90.12/82.16 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติมเนื้อหาท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก

2. จากผลประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี ปรากฏว่าผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอสามโก้ จังหวัดอุทัยธานี ผู้เข้าสอบก่อนและหลังเรียนจำนวนทั้งสิ้น 50 คน ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบก่อนเรียนเท่ากับ 12.75 ค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังเรียนเท่ากับ 23.33 โดยคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ที่คะแนนหลังเรียนสูงขึ้นอันเนื่องมาจากนักเรียนได้รับการแก้ไขปัญหามาจากครูที่นำเทคนิคการใช้ชุดความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหากับนักเรียนได้เรียนรู้คำศัพท์และมีทักษะการอ่านและเทคนิคในการอ่านที่ดีมากยิ่งขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิพิชญา แอนดอน, ชาตรี มณีโกศล, และผจงกาญจน์ ภูวิภาดาวรรณ (2559: 70) พบว่า ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระหว่างเรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมเนื้อหาท้องถิ่นอำเภोजอมทอง ด้านความรู้ และด้านทักษะ โดยภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนเท่ากับ 23.44 ซึ่งมีคะแนนอยู่ในระดับดีมาก ด้านคุณลักษณะ ซึ่งภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยระหว่างเรียนเท่ากับ 9.06 อยู่ในระดับดีมากและนักเรียนมีทักษะการเรียนภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจในเนื้อหาอื่นเพิ่มขึ้นภายหลังการเรียนโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาท้องถิ่นอำเภोजอมทอง และยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญา พรหมฮาด (2553: 6) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังจากการใช้บทเรียนเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาบริบทท้องถิ่นสูงกว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษก่อนการใช้บทเรียนเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาบริบทท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. จากผลการประเมินความพึงพอใจของชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ปรากฏว่า ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.35 เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่สุด คือ ชุดกิจกรรมเพิ่มพูนให้นักเรียนเกิดทักษะการสื่อสาร เท่ากับ 4.64 รองลงมา คือ นักเรียนสามารถนำทักษะกระบวนการและความรู้ไป ใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนการสอน เท่ากับ 4.58 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ตัวอย่างของแต่ละแบบฝึกหัดความยากง่าย เท่ากับ 4.02 ตามลำดับ ซึ่งไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปรัชญา พรหมชาติ (2553: 6) พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้บทเรียนเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาบริบทท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก และยังไปสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรี ทองตาสี, ไพสิฐ บริบูรณ์, และวิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์ (2559: 134) ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง Welcome to the Wonderful Land of Nongkhai โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง Welcome to the Wonderful Land of Nongkhai โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= 0.91)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดความรู้การอ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสักสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลานสัก สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการสร้างชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานีสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการสร้างชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ปรากฏว่า ได้ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาของอำเภอลานสักทั้งหมด ประกอบด้วย สถานที่เที่ยวที่น่าสนใจในอำเภอลานสัก และคำศัพท์ในเรื่องชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมมีคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพตามเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องขององค์ประกอบของชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมด้านต่าง ๆ ในภาพรวม เท่ากับ 0.89

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ปรากฏว่า ผู้เข้าสอบก่อนและหลังเรียน จำนวนทั้งสิ้น 50 คน ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบก่อนเรียนเท่ากับ 12.75 ค่าเฉลี่ยคะแนนสอบหลังเรียนเท่ากับ 23.33 โดยคะแนนสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ผลการประเมินความพึงพอใจของชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี ปรากฏว่า ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อ

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดความรู้ภาษาอังกฤษการอ่านเพิ่มเติมแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เท่ากับ 4.35 เมื่อพิจารณาในรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ชุดกิจกรรมเพิ่มพูนให้นักเรียนเกิดทักษะการสื่อสาร เท่ากับ 4.64 รองลงมา คือ นักเรียนสามารถนำทักษะกระบวนการและความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและการเรียนการสอน เท่ากับ 4.58 และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ตัวอย่างของแต่ละแบบฝึกหัดความยากง่าย เท่ากับ 4.02 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ชุดความรู้การอ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอำเภอลานสักสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้อำเภอลานสัก สังกัดสำนักงานส่งเสริมการเรียนรู้จังหวัดอุทัยธานี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การส่งเสริมให้สถานศึกษาใช้สื่ออ่านเพิ่มเติมที่เชื่อมโยงบริบทท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและควรขยายผลการวิจัยไปสู่ระดับชั้นอื่นหรือโรงเรียนอื่นเพื่อยืนยันประสิทธิผลของชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมในวงกว้าง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 ก่อนนำชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมไปใช้ ครูผู้สอนควรทบทวนพื้นฐานความรู้ในการเขียนแผนผังความคิดเพื่อให้เกิดความรวดเร็วในการทำกิจกรรมการเรียนการสอน

2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนการอ่านเพื่อความเข้าใจตามแนวทฤษฎีโครงสร้างความรู้เดิม ครูควรใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดอย่างต่อเนื่อง กระตุ้นให้นักเรียนทุกคนร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น เช่น นักเรียนจากโรงเรียนประเภทอื่นหรือระดับชั้นอื่น เพื่อเพิ่มความครอบคลุมของผลการวิจัยและความสามารถในการอ้างอิงทั่วไป

3.2 ควรพัฒนาเนื้อหาชุดความรู้อ่านเพิ่มเติมในทักษะอื่น ๆ เช่น การเขียนหรือการฟัง เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิผลในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในหลายมิติ

3.3 ควรเพิ่มเติมแบบทดสอบท้ายบทเรียนหรือภารกิจประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เพื่อให้การวัดผลมีความหลากหลายและประเมินทักษะผู้เรียนได้รอบด้านยิ่งขึ้น

3.4 ควรทดลองใช้แนวคิดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่น เช่น Collaborative Learning หรือ Problem-Based Learning เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนที่ต่างกันในการพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ

เอกสารอ้างอิง

เกริก ท่วมกลาง และ จินตนา ท่วมกลาง. (2555). *การพัฒนาสื่อ/นวัตกรรมทางการศึกษาเพื่อเลื่อนวิทยฐานะ*. กรุงเทพฯ: เอลโล่การพิมพ์.

- นุรมา ปิรุ, สายสุตา สุขแสง, และ ฐานันท์ ตั้งจุฑาภิบาล. (2567). การพัฒนาทักษะการออกเสียงคำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้ชุดฝึกอ่านคำศัพท์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเกาะหมี่ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. รายงานการประชุมหาตใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 15. มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา, 7 พฤษภาคม. หน้า 2.
- ปพิชญา แอนดอน, ชาตรี มณีโกศล, และผจงกาญจน์ ภูวิภาดารรณ. (2559). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมที่มีเนื้อหาท้องถิ่นอำเภอจอมทอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 79 (บ้านหนองอาบช้าง) อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- ปรีชญา พรหมฮาด. (2553). การพัฒนาบทเรียนเสริมทักษะการอ่านภาษาอังกฤษที่มีเนื้อหาบริบทท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อำเภอตะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- พัชรี ทองตาสี, ไพสิฐ บริบูรณ์, และวิจิตรา วงศ์อนุสิทธิ์. (2559). การพัฒนาหนังสืออ่านเพิ่มเติม เรื่อง *Welcome to the Wonderful Land of Nongkhai* โดยใช้การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนภาษาเพื่อการสื่อสารสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 23(8), 133-143.
- วรางคณา จันทรมณี. (2560). ความสำคัญของทักษะการอ่าน. วารสารรามคำแหง ฉบับคณะศึกษาศาสตร์ (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์). สืบค้นข้อมูลเมื่อ 13 สิงหาคม 2560 จาก <http://www.edujournal.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/1967.ru>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สุพัตรา มูลละออง และวันวิสาข์ จิตวิตร. (2558). การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การอ่านกลวิธีแบบร่วมมือและเทคนิคแผนผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระยายโสมวิทยา อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(2), 2656-2672.
- หน่วยศึกษานิเทศก์สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). แนวทางการนิเทศเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning). สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- อัจฉริยา หนองห้าง. (2555). การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อัเพื่อเสริมสร้างทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน

THE DEVELOPMENT OF AN INSTRUCTIONAL MODEL TO PROMOTE 21ST CENTURY SKILLS AMONG LEARNERS

สมสตัยั แทนคำ¹, กาญจนา อุปสาร² และสุธินี รัตนาศรี³

Somsat Tankom¹, KanGana Aupasarn² and Sutinee Rattanasri³

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น¹⁻³

The Eastern University of Management and Technology¹⁻³

E-mail: somsat.t@umt.ac.th¹

ได้รับบทความ: 26 พฤศจิกายน 2568; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อัเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 2) พัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อัเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 3) ทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้อัเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และ 4) ประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้อัเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การวิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ดำเนินการวิจัยเป็น 6 ขั้นตอน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพรู ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามรูปแบบการจัดการเรียนรู้อั แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ แบบวัดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติ t-test

ผลวิจัยพบว่า

1) ผลการศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อัเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยรวมสภาพปัญหาอยู่ที่ระดับปานกลาง และผลการศึกษาความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อัเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยรวมความต้องการอยู่ที่ระดับมาก

2) ผลการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้อัเพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D.=0.05) รูปแบบดังกล่าวได้รับการออกแบบอย่างเป็นระบบ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 9 ด้าน ได้แก่ ความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้อั 6 ขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมความพร้อม การกระตุ้น การปฏิบัติ การสรุป การประยุกต์ใช้ จนถึงการตรวจสอบ บทบาทครูและบทบาทผู้เรียน บรรยากาศการเรียนรู้อั

สื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยรูปแบบมีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องกันทุกรายการประเมิน

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีประสิทธิภาพ ($E1/E2 = 83.53/83.72$ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนและก่อนเรียนต่างกันอย่างน้อยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, $S.D.=0.07$)

4) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้เรียนพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$, $S.D.=0.04$)

คำสำคัญ : ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21, การจัดการเรียนรู้, รูปแบบการจัดการเรียนรู้, การพัฒนารูปแบบ, การวิจัยแบบผสมวิธี

Abstract

This research aimed to (1) study the problems and needs for developing a learning management model to enhance 21st-century skills; (2) develop and determine the efficiency of a learning management model for enhancing 21st-century skills; (3) implement the learning management model for enhancing 21st-century skills; and (4) evaluate the learning management model for enhancing 21st-century skills. The study employed a mixed methods research approach and was conducted in six phases. The sample consisted of 30 first-year graduate diploma students in the Teaching Profession at Eastern Management and Technology University, selected by cluster sampling. The research instruments included a questionnaire, a learning management model, an achievement test, a 21st-century skills assessment, and a learner satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and t-test

The research findings revealed that

1) The overall level of problems related to the development of a learning management model for enhancing 21st century learning skills was at a moderate level, while the overall level of needs for developing such a model was at a high level.

2) The developed learning management model for enhancing 21st century skills were rated at the highest level of appropriateness ($\bar{X} = 4.54$, $S.D. = 0.05$). The model was systematically designed and comprised nine key components:

background, theoretical framework, objectives, a six-step learning process (preparation, motivation, practice, conclusion, application, and verification), roles of teachers and learners, learning atmosphere, instructional media, and learning resources. The model demonstrated the highest level of efficiency and consistency across all evaluation criteria.

3) The implementation of the learning management model showed that the model achieved an efficiency level (E1/E2) of 83.53/83.72, meeting the established criterion of 80/80. Post-test achievement scores were significantly higher than pre-test scores at the .05 level. In addition, learners' satisfaction with the learning management model was at a high level ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.07).

4) The evaluation results from experts and learners indicated that the learning management model was appropriate and effective in enhancing learners' 21st century skills. Experts rated the overall appropriateness of the model at the highest level ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.04).

Keywords: 21st Century Skills, Learning Management, Learning Management Model, Model Development, Mixed Methods Research

บทนำ

ในยุคของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและไม่หยุดนิ่งของศตวรรษที่ 21 โลกได้เผชิญกับการปฏิวัติทางเทคโนโลยีที่ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อทุกมิติของชีวิตมนุษย์ ตั้งแต่วิธีการทำงาน การสื่อสาร ไปจนถึงการดำรงชีวิตในสังคมโลกที่เชื่อมโยงกันแบบไร้พรมแดน (Trilling & Fadel, 2009; UNESCO, 2015) การปฏิวัติดิจิทัลนี้ไม่เพียงแต่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมเท่านั้น แต่ยังสร้างความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาที่ยังคงยึดติดกับแนวทางการสอนแบบดั้งเดิม (OECD, 2018) การศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องก้าวข้ามขีดจำกัดของการถ่ายทอดความรู้เชิงเนื้อหาเพียงอย่างเดียว และมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่ซับซ้อนและหลากหลาย อาทิ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตและการเป็นพลเมืองโลกในอนาคต (วรณรัตน์ อินทรกำแหง, 2567: 35-48) ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่เร่งด่วนของระบบการศึกษาไทยในการเปลี่ยนผ่านจากกระบวนทัศน์การเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำและการทำซ้ำ สู่การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ ในขณะเดียวกัน (สมชาย เกษมโกเศศ, 2567: 112-125) ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญเชิงกลยุทธ์ของการเตรียมความพร้อมผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล

กรอบแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 นั้นมีความซับซ้อนและครอบคลุมมิติการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยนักวิชาการได้จำแนกทักษะเหล่านี้ออกเป็นสามหมวดหมู่หลักที่เชื่อมโยงและส่งเสริม

ซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมที่เน้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์ ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยีที่จำเป็นสำหรับการนำทางในโลกดิจิทัล และทักษะชีวิตและอาชีพที่ครอบคลุมการปรับตัวและความยืดหยุ่นในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทักษะ 4Cs ในทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมที่เน้นความสามารถในการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์ ซึ่งประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การสื่อสาร (Communication) และการทำงานร่วมกัน (Collaboration) ได้รับการยอมรับในระดับสากลว่าเป็นรากฐานสำคัญที่สุดของการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (ประทีป ภัทรโชติกุล, 2567: 67-82) การวิจัยเชิงประจักษ์ของ อนุชา ประกอบเกียรติ (2567) ได้สาธิตให้เห็นว่าการออกแบบแบบจำลองการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ประกอบสำคัญหลายด้านเข้าด้วยกัน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นสมรรถนะ การใช้กลยุทธ์การเรียนรู้เชิงรุกที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การผสมผสานเทคโนโลยีการศึกษาอย่างเหมาะสม และการประเมินผลการเรียนรู้แบบแท้จริงที่สะท้อนความสามารถจริง สามารถส่งเสริมการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ขณะที่ การศึกษาวิจัยของ (สุวิทย์ ศิริรัตนกุล, 2567: 143-159) ได้เสนอหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิผลของแบบจำลองการเรียนรู้แบบร่วมมือในการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยพบว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานเป็นทีม การแบ่งปันความรู้ การแก้ปัญหาร่วมกัน และการสร้างสรรค์นวัตกรรมผ่านการทำงานร่วมกัน ไม่เพียงแต่ช่วยพัฒนาทักษะทางวิชาการเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างทักษะทางสังคมและอารมณ์ที่สำคัญต่อความสำเร็จในการทำงานและการใช้ชีวิตในสังคมสมัยใหม่

ในปัจจุบัน โลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลให้ความต้องการทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับการเป็นพลเมืองโลกเพิ่มสูงขึ้น โดยทักษะสำคัญประกอบด้วย การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การแก้ปัญหาเชิงซับซ้อน การทำงานร่วมกัน การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ (OECD, 2018; World Economic Forum, 2020) ความต้องการเหล่านี้สะท้อนถึงแนวโน้มการศึกษาทั่วโลกที่มุ่งเน้นการเตรียมผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและแข่งขันได้ในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สำหรับบริบทของประเทศไทย ระบบการศึกษาในปัจจุบันยังคงเผชิญกับอุปสรรคสำคัญในการเปลี่ยนผ่านจากรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำไปสู่การพัฒนาทักษะเชิงซับซ้อนของผู้เรียน (ศิริรัตน์ บุญเต็ม, 2567: 78-96; ญัฐพงศ์ เจริญศิลป์, 2567: 309-325) อุปสรรคเหล่านี้รวมถึง การขาดแคลนครูที่มีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ ระบบการประเมินผลที่ยังเน้นการสอบวัดความรู้เชิงท่องจำ และความไม่เพียงพอของทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และเทคโนโลยีสารสนเทศ แม้ในปัจจุบันจะมีรูปแบบการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อยู่หลายรูปแบบ แต่หลายรูปแบบยังไม่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมและความต้องการของผู้เรียนไทย การศึกษาโดย ศิริรัตน์ บุญเต็ม (2567) เน้นย้ำถึงความจำเป็นของเครื่องมือการประเมินที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทไทย เพื่อให้สามารถวัดและติดตามการพัฒนาทักษะได้อย่างแม่นยำ และเชื่อถือได้ ขณะที่งานของ ญัฐพงศ์ เจริญศิลป์ (2567) ชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาแนวทางการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีและสร้างสภาพแวดล้อมที่ยืดหยุ่นต่อผู้เรียนไทยในยุคดิจิทัล

จากแนวโน้มและปัญหาที่พบดังกล่าว จึงเห็นได้ว่าการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในบริบทของประเทศไทยยังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนารูปแบบใหม่จึงมุ่งเน้นให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมไทย ผู้เรียนสามารถเข้าถึงและปฏิบัติได้จริง พร้อมทั้งเชื่อมโยงทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน และทักษะดิจิทัลอย่างครบถ้วน ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาความไม่สอดคล้องของรูปแบบเดิม และตอบสนองต่อความต้องการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

ด้วยเหตุผลและความสำคัญของปัญหาที่ได้นำเสนอมาข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์ผู้สอนประจำคณะบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น ได้สังเกตพฤติกรรมของนักศึกษาจากการจัดการเรียนรู้ พบว่า นักศึกษายังขาดทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็น เช่น ทักษะการคิด ทักษะการทำงานร่วมกัน ทักษะการแก้ปัญหา ดังนั้นคณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน" เพื่อให้ นักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาไปเป็นครูที่สอนในโรงเรียนสอนนักเรียนที่เป็นเยาวชนของชาติ ให้ความรู้ ความสามารถ มีทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน
2. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน
4. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ และการสังเคราะห์องค์ประกอบของรูปแบบ

1. ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้เรียน โดยศึกษาจากเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ของทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

2. นำร่างองค์ประกอบที่ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความชัดเจน และความสอดคล้อง จากนั้นปรับปรุงแก้ไข พร้อมจัดทำแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องขององค์ประกอบสำหรับผู้เชี่ยวชาญ

3. สุ่มแบบประเมินให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้มาจากการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ทำการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence: IOC) โดยกำหนดเกณฑ์ค่า $IOC \geq 0.50$ และค่าคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสม ≥ 3.51 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rovinelli and Hambleton (1977) และ บุญชม ศรีสะอาด (2560) ที่เสนอว่า ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสามารถนำไปใช้ได้เพื่อยืนยันว่าองค์ประกอบมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ได้

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบและตรวจสอบคุณภาพรูปแบบ

ผู้วิจัยศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นแนวคิดพื้นฐานและกำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบ จากนั้นพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญ 2) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง 3) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ 4) กระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) บทบาทของครู 6) บทบาทของผู้เรียน 7) บรรยากาศการเรียนรู้ 8) สื่อและแหล่งเรียนรู้ 9) การวัดและประเมินผล จากนั้นนำรูปแบบและแบบประเมินเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบคุณภาพ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ก่อนปรับปรุงรูปแบบให้สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในรูปแบบ ใช้สื่อและเครื่องมือการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พร้อมทั้งสังเกตบทบาทของครูและผู้เรียน รวมถึงบรรยากาศการเรียนรู้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 การสังเกต การสัมภาษณ์ และการประเมินผลกิจกรรม เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ประสิทธิภาพและผลกระทบของรูปแบบต่อผู้เรียน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินและปรับปรุงรูปแบบ

หลังจากการทดลองใช้รูปแบบ ผู้วิจัยประเมินคุณภาพและประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม ความชัดเจน ความสมบูรณ์ และความสามารถของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จากนั้นนำผลการประเมินไปปรับปรุงรูปแบบเป็นฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 5 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และการเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตร

ประกาศนยบตรบณฑต สษษวษษษพครุ จำนวน 30 คน สซงธำมำจำกรสุมบับกลุ่ม (Cluster Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนนการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ศักษำข้อมูลจากเอกสาร แนวคต ทฤษฎี และงานวญญที่เกยวข้อง
2. เก็บข้อมูลสภาพปญหาและความตองการด้วยแบบสอบถาม
3. จดัประชุมกลุ่มย่อยเพ่อจดัทำร่างรูปแบบ โดยผู้วญญที่ปรักษา และผู้เชยวชาญ รวม

12 คน

4. พัฒนาและปรบัปรุงรูปแบบการจัดการเรยนรู้
5. จดัสนทนากลุ่มเพ่อวฬำษรูปแบบ
6. ทดลองใช้รูปแบบกับกลุ่มตัวอย่าง
7. ศักษำผลการใช้รูปแบบ
8. วเคราะหข้อมูล สรุผล และจดัทำรายงานวญญฉบับสมบูรณ
9. เผยแพร่ผลการวญญในวารสารหรือการประชุมวษการ

ขั้นตอนที่ 6 เครื่องมือวญญ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวญญ

ได้แก่

1. แบบสอบถามสภาพปญหาและความตองการ
2. รูปแบบการจัดการเรยนรู้
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรยน
4. แบบวัดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21
5. แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรยน

เครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชยวชาญ 5 คน วเคราะหค่า IOC และปรบัปรุงก่อนนำไปใช้จรง

ผลการวญญ

1) ผลการศักษำสภาพปญหาในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรยนรู้เพ่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยรวมสภาพปญหาอยู่ทุระดับปานกลาง และ ผลการศักษำความตองการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรยนรู้เพ่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า โดยรวมความตองการอยู่ทุระดับมาก

2) ผลการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรยนรู้เพ่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, $S.D.=0.05$) รูปแบบดังกล่าวได้รับการออกแบบอย่างเป้นระบบ โดยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 9 ด้าน ได้แก่ ความเป็นมา แนวคต ทฤษฎี วัตถุประสงค์ กระบวนการเรยนรู้ 6 ขั้น ตั้งแต่การเตรยมความพร้อม การกระตุ้น การปฏิบัติ การสรุป การประยุกต์ใช้ จนถงการตรวจสอบ บทบาทครูและบทบาทผู้เรยน บรรยายการเรยนรู้ สื่อและแหล่งเรยนรู้ โดยรูปแบบมีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องกันทุกรายการประเมิน

3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีประสิทธิภาพ ($E_1/E_2 = 83.53/83.72$) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียนและก่อนเรียนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการแห่งศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D.=0.07)

4) ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้เรียนพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D.=0.04)

ภาพแสดงผลการวิจัยรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

อภปรายผลกรววจย

การอภปรายผลกรพัฒนารูปแบบการจกตรการเรยนรฐเพื่อเสริมสร้งทกษะ هنگศตรวรษที่ 21 ผูววจยอภปรายผลกรววจยด้ ดงน้

1) ผลการศกษาสภาพปญหาในการพัฒนารูปแบบการจกตรการเรยนรฐเพื่อเสริมสร้งทกษะ هنگศตรวรษที่ 21 พบว โดยรวมสภาพปญหาอยุ่ที่ระดับปานกลาง และ ผลการศกษาความตองการ ในการพัฒนารูปแบบการจกตรการเรยนรฐเพื่อเสริมสร้งทกษะ هنگศตรวรษที่ 21 พบว โดยรวมความ ตองการอยุ่ที่ระดับมาก เหตุที่เพนชนน้อาจเนองมากจากกรจกตรการเรยนรฐานศตรวรษที่ 21 ยังเพน เรองใหมและม้ความทาทาย ในการเตรยมตัวของ อาจารย์ ครุ บุคลากรทางการศกษา ผูเรยนพรอม กับการเรยนรฐในศตรวรษที่ 21 ซงเพนเรองสาคัญของการปรบเปลยนทางสงคมทกเกิดชนในศตรวรษที่ 21 สงผลต่อชวตและสงคม ผูสอนจกตองม้ความตันทนตัวและเตรยมพรอมในการจกตรการเรยนรฐเพื่อ เตรยมความพรอมให้ผูเรยนม้ทกษะสาคัญสำหรับการดำรงชวตในโลกในศตรวรษที่ 21 ทเปลยนไปจากเดม สอดคล้องกับ โซตมพร โซยสทธ (2560) ความก้าวนทางเทคโนโลยีและการเปลยนแปลงอยาง รวดเรวของสงคมทาให้การศกษาของทยตองปรบตัวเพื่อพัฒนาผูเรยนให้ม้ทกษะ هنگศตรวรษที่ 21 ซงประกอบด้วย การคตสร้งสรรรค คตเชงวาทกษ การแกปญหา การสือสารและการรวมมอ รวมถง การใช้เทคโนโลยีและความรู้ด้านข้อมูลอยางม้ประสทธภาพ นอกจากน้ ผูเรยนยังตองม้ทกษะชวต ความเป็นพลเมอง และความรบผดชอบต่อสงคม สอดคล้องกับแนวคตของ (จตุพร พงศพร, 2560: 24-35) ทซ้วความก้าวนทางวทยาศาสตร เทคโนโลยี และองคความรู้ด้านสมอง ทาให้การศกษา ตองมุ่งพัฒนาทกษะการคตชนสูง การใช้เทคโนโลยี และทกษะทางสงคม การจกตรการศกษาจกตอง บุรณาการทงศาสตรตาง ๆ และการเรยนรฐในปรบทชวตจรง เพอให้ผูเรยนเห็นคุณคาและสามารถ นนำไปใช้ในชวตประจาวน ตลอดจนเตรยมความพรอมสู่การศกษาทสูงชนและการทางานในอนาคต สงผลให้ประเทศม้ศกยภาพและความเชงแกร่งมากยงชน

2) ผลการพัฒนารูปแบบการจกตรการเรยนรฐเพื่อเสริมสร้งทกษะ هنگศตรวรษที่ 21 ผลการ พัฒนารูปแบบการจกตรการเรยนรฐเพื่อเสริมสร้งทกษะ هنگศตรวรษที่ 21 พบว รูปแบบทพัฒนาชนม้ ความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = 0.05) โดยรูปแบบดงกลาวได้รับการออกแบบ อยางเพนระบบ ประกอบด้วยองคประกอบสาคัญ 9 ด้าน ได้แก ความเป็นมา แนวคตและทฤษฎี วตถุประสงค กระบวนการเรยนรฐ 6 ช้นตอน ได้แก การเตรยมความพรอม การกระตุนความสนใจ การ ปรบปรน การสรฐ การประกอบคตใช้ และการตรวจสอบ บทบาทของครุและบทบาทของผูเรยน บรรยายการเรยนรฐ สือและแหลงเรยนรฐ และการประเมณผล ทงน้ ผลการประเมณพบวรูปแบบม้ ประสทธภาพในระดับมากที่สุด และม้ความสอดคล้องกันในทุกการการประเมณความเหมาะสมและ ประสทธภาพของรูปแบบดงกลาว อาจเนองมาจากการออกแบบองคประกอบและช้นตอนการจกตรการ เรยนรฐทตองสนองต่อความตองการของผูเรยนในยุคศตรวรษที่ 21 ได้อยางม้ประสทธภาพ โดยเฉพาะ การสงเสริมทกษะการคตชนสูง การทางานรวมกัน การใช้เทคโนโลยีดจทล และการจกตรการเรยนรฐเชง รุก (Active Learning) นอกจากน้ รูปแบบยงถูกพัฒนาบนพนฐานของแนวคต ทฤษฎี และ ผลการววจยทม้ความนาเชอถอ สงผลให้สามารถนำไปใช้จรงในสถานศกษา และชวพัฒนาการเรยนรฐ

ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชัย ช้วนา ธารทิพย์ ช้วนา และเลเกีย เขียวดี (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งพบว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยรูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 9 ด้าน ครอบคลุมตั้งแต่ความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี วัตถุประสงค์ กระบวนการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน บทบาทครูและนักเรียน บรรยากาศการเรียนรู้ สื่อ และการประเมินผล ความเหมาะสมของรูปแบบเกิดจากการบูรณาการแนวคิดและทฤษฎีทางการสอน อย่างเป็นระบบ ทำให้องค์ประกอบต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันอย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้รูปแบบสามารถพัฒนาทักษะการอ่านและการเขียนของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และผ่านการพิสูจน์ผลเชิงประจักษ์แล้ว นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนภัสวรรณ อาจกุล (2561: 70–73) ซึ่งได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับ นักศึกษาวิชาชีพครู โดยรูปแบบประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการของรูปแบบ (2) เป้าหมาย (3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นตอน ซึ่งในขั้นการจัดประสบการณ์ใช้กิจกรรม 5 ขั้นตอนตามรูปแบบ 2DR2E Model ได้แก่ Defining, Doing, Reflection, Enlargement และ Evaluation และ (4) เงื่อนไขการนำไปใช้ ผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบ แนวคิด และแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมากที่สุดด้าน ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 4.35) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chaiyama (2019: 880–886) ซึ่งได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานร่วมกับ กิจกรรม Active Learning เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 โดยมุ่งเน้นการคิด วิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างบูรณาการ ผลการประเมินพบว่า รูปแบบมีคุณภาพในระดับดีมาก ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.12) และผู้เรียนมีคะแนนทักษะการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวสามารถพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง และทักษะด้านข้อมูลและดิจิทัลของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) = 83.53/83.72 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียน และก่อนเรียนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43, S.D.=0.07) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากรูปแบบการสอนที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับความต้องการของผู้สอนและผู้เรียน กระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เนื้อหาที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียน ผู้สอนใช้เทคนิควิธีการในการถ่ายทอดความรู้ที่ผู้เรียนมีความเข้าใจได้ง่าย ได้นำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม มีทักษะทางภาษาในการแลกเปลี่ยนข้อมูล และปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ รักการแสวงหาความรู้ ความเข้าใจกับสาระเนื้อหาได้ชัดเจนถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ระพีพัฒน์ หาญโสภณ และคณะ, 2563: 18-31) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 ที่โรงเรียนร่มโพธิ์ทองธรรมวิทย์ โดยใช้วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการสอนแบบครูเป็นศูนย์กลาง เป็นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้และการฝึกทักษะมากกว่า

เนื้อหา บทบาทครู แล้วยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (นฤมล ภูสิงห์, 2559: 36-38) พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู พบว่ารูปแบบมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ $((E_1/E_2) = 83.53/83.72)$ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญเช่นกัน นอกจากนี้ ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูง ($r = .947$) แสดงว่ารูปแบบดังกล่าวมีประสิทธิภาพต่อการพัฒนาทักษะคิดวิจารณ์ของนักเรียน

4. ผลการประเมินรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้เรียนพบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.64$, $S.D.=0.04$) ที่เป็นเช่นนี้เนื่องมาจากรูปแบบที่พัฒนาขึ้นสอดคล้องกับความต้องการจริงของครู โดยอาศัยข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย และข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ(ยนต์ ชุ่มจิต, 2558: 45-62) ที่มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะความเป็นครู ตลอดจนแนวคิดของ (ธนาพล บัวคำโคตร, 2563: 70-73) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ พบว่า ผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 มีผลการศึกษาดังนี้

1.1 ความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบ ผู้ตอบแบบส่วนใหญ่เห็นว่า ควรนำเสนอรูปแบบในลักษณะตาราง มีการเชื่อมโยงที่มา อ้างอิงทฤษฎีในแต่ละขั้นตอน ระบุกิจกรรมให้สอดคล้องกับเป้าหมาย และเพิ่มเติมสื่อหรือแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้

1.2 แนวทางในการนำรูปแบบไปใช้ ควรเผยแพร่และขยายผลการใช้รูปแบบ โดยบูรณาการให้เหมาะสมกับบริบทที่แตกต่างกัน

1.3 แนวทางการประเมินรูปแบบ ควรประเมินตามสภาพจริง สอดคล้องกับจุดเน้นที่กำหนด และมีเกณฑ์ประเมินที่ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้

2.1 สถาบันการศึกษาควรกำหนดแนวทางการส่งเสริมทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไว้ในปรัชญา วิสัยทัศน์ อัตลักษณ์ และวัตถุประสงค์ รวมถึงบูรณาการในรายวิชาต่าง ๆ

2.2 การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีหลายขั้นตอนที่ส่งเสริมทักษะ ผู้เรียนต้องอาศัยความพยายามสูง ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศเชิงบวกเพื่อลดความตึงเครียดระหว่างกิจกรรม

2.3 ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะผู้เรียน ควรเป็นผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านการสอน และมีบุคลิกภาพที่สะท้อนทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรขยายการใช้รูปแบบไปยังนักศึกษาระดับอื่น
- 3.2 ควรประยุกต์รูปแบบเพื่อพัฒนาทักษะด้านอื่นหรือบูรณาการกับรูปแบบการสอนอื่น
- 3.3 ควรนำรูปแบบไปใช้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏอื่นและเปรียบเทียบผลการใช้
- 3.4 ควรทดลองใช้รูปแบบพัฒนาทักษะอื่นกับนักศึกษาครูและเปรียบเทียบผลที่ได้

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญชัย ช้วนนา, ธารทิพย์ ช้วนนา และเลเกีย เขียวดี. (2561). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 37(2), 77–96.
- จตุพร พงศ์พิระ และประสาธน์ เนื่องเฉลิม. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงมโนคติที่คลาดเคลื่อนทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารราชพฤกษ์*, 15(3), 24–35.
- ธนาพล บัวคำโคตร. (2563). แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ณัฐพงศ์ เจริญศิลป์. (2567). การปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะโลกแห่งอนาคต. *วารสารปริชาต*, 37(2), 309–325.
- นภัสวรรณ อาจกุล. (2561). การวิจัยกับการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- นฤมล ภูสิงห์. (2559). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักศึกษาวิชาชีพครู. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต, หลักสูตรและการเรียนการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10, ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประทีป ภัทรโชติกุล. (2567). การสำรวจแนวคิดเรื่องทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: การทบทวนวรรณกรรม. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา*, 12(3), 67–82.
- ระพีพัฒน์ หาญโสภณ, พระมหาศุภชัย ศุภกิจใจ และประยุทธ์ ชูสอน. (2563). การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21: ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 20(2), 163–172.
- วรรณรัตน์ อินทรกำแหง. (2567). การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารนโยบายการศึกษา*, 18(4), 35–48.
- ศิริรัตน์ บุญเต็ม. (2567). การพัฒนาแบบจำลองการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูคณิตศาสตร์ก่อนประจำการ. *วารสารการศึกษา*, 20(8), 78–96.
- สมชาย เกษมโกเศศ. (2567). ทักษะพื้นฐานของครูแห่งศตวรรษที่ 21. *วารสารการศึกษาครูออสเตรเลีย*, 45(2), 112–125.

- สุวิทย์ ศิริรัตนกุล. (2567). การประยุกต์ใช้แบบจำลองการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อปรับปรุงทักษะพลเมืองแห่งศตวรรษที่ 21. *วารสารวิจัยการศึกษา*, 45(2), 143–159.
- อนุชา ประกอบเกียรติ. (2567). สมรรถนะการจัดการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21. *วารสารการศึกษาและการเรียนรู้*, 13(1), 89–106.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2558). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- โชติมาพร ไชยสิทธิ์. (2560). *ทักษะในศตวรรษที่ 21 สอนให้เกิดผลกับผู้เรียน*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 17 เมษายน 2560, จาก <https://areerat056.blogspot.com/2017/04/21.html>.
- Chaiyama, N. (2019). The development of blended learning model by using active learning activity to develop learning skills in 21st century. *International Journal of Information and Education Technology*, 9(12), 880–886.
- OECD. (2018). *The future of education and skills: Education 2030* (OECD Education Policy Perspectives No. 98). OECD Publishing.
<https://doi.org/10.1787/54ac7020-en>.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2015). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน
ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ
EDUCATIONAL ADMINISTRATORS' DIGITAL LEADERSHIP EFFECT
TEACHERS' TEACHING EFFECTIVENESS, AMNAT CHAROEN PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

พลัฎฐ์ มณิชิษณุพงค์¹, ส้มฤทธิ ทองทัพบ², เตือนใจ ไทยแท้³, สุนทร กุมริจิต⁴,

กาญจนา อุปสาร⁵ และพิศิษฐ์ ชาวจันทร์⁶

Phalat Manichitsanuphong¹, Samrit Thongthap², Tueanchai Thaitae³,

Sunthon Kumrichit⁴, Kangana Aupasarn⁵ and Phisit Chaochan⁶

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น¹⁻⁶

The Eastern University of Management and Technology¹⁻⁶

E-mail: bum.kanjana0901@hotmail.com¹

ได้รับบทความ: 28 พฤศจิกายน 2568; แก้ไขบทความ: 24 ธันวาคม 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครูและบุคลากรทางการศึกษา จำนวน 345 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์

ผลวิจัยพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลในภาพรวมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางเดียวกันกับประสิทธิภาพการสอนในระดับมาก รองลงมา คือ การซึมซับความไม่แน่นอน แรงบันดาลใจ การดัดแปลงและนวัตกรรม ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.873, 0.834, 0.696, 0.678 และ 0.635 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ด้านวิสัยทัศน์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับประสิทธิภาพการสอนในระดับต่ำที่สุด ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.302 โดยภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถอธิบายประสิทธิภาพการสอนของครูได้มากถึง ร้อยละ 76 ทั้งนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมทักษะการสื่อสารและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะการสร้างความสามารถในการซึมซับความไม่แน่นอนและการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเพื่อให้การบริหารงานในยุคดิจิทัลเป็นไปอย่างราบรื่น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ผู้บริหารสถานศึกษา, ประสิทธิภาพการสอน

Abstract

This study aims to study the digital leadership of school administrators affecting the teaching effectiveness of teachers under the Amnat Charoen Primary Educational Service Area Office. The research sample consisted of 345 directors, teachers, and educational personnel. The research instrument was a questionnaire. The statistics used for basic data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient.

The research findings revealed that overall digital leadership had a statistically significant positive correlation with teaching effectiveness at a high level. This was followed by absorbing uncertainty, inspiration, adaptation, and innovation, with correlation coefficients of 0.873, 0.834, 0.696, 0.678, and 0.635, respectively. However, the visionary aspect had a statistically significant correlation with teaching effectiveness at the lowest level, with a correlation coefficient of 0.302. Digital leadership was found to explain teachers' teaching effectiveness by as much as 76 percent. Furthermore, administrators should promote communication skills and a clear vision, particularly by building the capacity to absorb uncertainty and adapt to changing environments to ensure smooth administration in the digital age.

Keywords: Digital Leadership, School Administrators, Teaching Effectiveness

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันกำลังก้าวเข้าสู่ยุคของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ซึ่งส่งผลให้การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการจัดการเรียนการสอนกลายเป็นสิ่งจำเป็น และไม่อาจหลีกเลี่ยงได้สำหรับสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูผู้สอน (Voogt, et al., 2016: 121) การบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยครูไม่ได้เป็นเพียงการใช้เครื่องมือเพื่อสร้างแรงจูงใจเท่านั้น แต่ต้องมุ่งเน้นไปที่เป้าหมายการสอนเพื่อยกระดับและเพิ่มขีดความสามารถในการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด การที่ครูใช้เทคโนโลยีในการสร้างโครงการสอนเป็นกลุ่มหรือการศึกษาอิสระ สะท้อนให้เห็นว่าเทคโนโลยีกำลังเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และสร้างความรู้ใหม่ให้แก่นักเรียน ครูมีบทบาทสำคัญในการนำเทคโนโลยีไปใช้ในห้องเรียน ผู้นำโรงเรียนมีบทบาทสำคัญยิ่งในการขับเคลื่อนและกำหนดทิศทางการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว แนวคิดเรื่องภาวะผู้นำได้รับการศึกษามาอย่างยาวนาน แต่ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคดิจิทัล ความสนใจได้มุ่งเน้นไปที่ ภาวะผู้นำดิจิทัล (Rosa, 2022: 1073) ซึ่งมีความหมายครอบคลุมถึงภาวะผู้นำในบริบทเทคโนโลยี เช่น ภาวะผู้นำเทคโนโลยีและภาวะผู้นำอิเล็กทรอนิกส์ (Ordu & Nayir, 2021: 68-81) ความท้าทายสำหรับผู้นำโรงเรียนในยุคนี้คือการค้นหาวิธีการเริ่มต้นในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการและการสื่อสารกับครู โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการสร้างประสบการณ์ใหม่

และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมสภาพแวดล้อมการสอน (Rosa, 2022: 1073)

นักวิจัยหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำดิจิทัล โดยเน้นที่ทักษะและความสามารถทางดิจิทัลในการสร้างประโยชน์สูงสุดจากเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มผลประกอบการ (Hambrick & Mason, 1984: 193) นอกจากนี้ ยังมีการเชื่อมโยงภาวะผู้นำดิจิทัลเข้ากับภาวะผู้นำหลัก 3 รูปแบบ คือ ภาวะผู้นำเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำเปลี่ยนผ่านและภาวะผู้นำที่แท้จริง (Gunzel-Jensen et al, 2018: 957) ลักษณะของผู้นำดิจิทัลจึงต้องประกอบด้วย กลยุทธ์ของความรู้สึกรู้จักคิด การจัดการทรัพยากร, ความโปร่งใสและการเข้าร่วมในวัฒนธรรมทางการศึกษา รวมถึงความสามารถในการกระตุ้นและนำโรงเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านเทคโนโลยี การสร้างสรรค์ และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบดิจิทัล (AlAjmi, 2022: 112) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะที่เชื่อมโยงกับภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนผ่านและเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย บทบาท แรงบันดาลใจ วิสัยทัศน์ การซึมซับความไม่แน่นอน นวัตกรรมและการดัดแปลง (Magesa & Jonathan, 2022: 777)

ประสิทธิผลการสอน หมายถึง ความสามารถของกระบวนการสอนในการสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการในด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสามารถวัดได้จากหลายองค์ประกอบ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียน ความพึงพอใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน การใช้สื่อการสอนที่มีคุณภาพและทักษะการจัดการเรียนการสอนของครู (Scheerens, 2000: 20; Munna & Kalam, 2021: 1-4) ประสิทธิผลการสอนจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา เนื่องจากเป็นปัจจัยที่ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนและการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา การสอนที่มีประสิทธิผลจะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้ดี และส่งเสริมให้เกิดผลลัพธ์ทางการวิชาการที่เพิ่มมากขึ้น (Ogunyemi, 2000: 44) จากการวิเคราะห์ข้างต้น พบว่าการปฏิรูปการศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลักสองประการ คือ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้นำสถานศึกษาและประสิทธิผลการสอนของครูผู้สอน การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีดิจิทัลได้สร้างความท้าทายสำคัญด้านการปรับตัวของผู้นำในสถานศึกษา การที่ผู้นำมีความสามารถในการนำและสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจะส่งผลโดยตรงต่อการสร้างสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการบูรณาการเทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในที่สุดแล้วจะส่งผลต่อประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ของครู

จากวิกฤตการแพร่ระบาดของโควิด-19 ผลักดันให้การศึกษาไทยก้าวสู่ยุคดิจิทัลในรูปแบบการเรียนรู้วิถีใหม่ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ซึ่งครูมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตามจากการวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ พบว่าครูและบุคลากรทางการศึกษายังมีทักษะดิจิทัลค่อนข้างน้อย เนื่องจากคุ้นเคยกับการทำงานรูปแบบเอกสาร รวมถึงขาดแคลนอุปกรณ์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่จำเป็น ดังนั้น การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูจึงเป็นปัจจัยเร่งด่วนและสำคัญยิ่งในการยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลและประสิทธิภาพการสอนของครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ที่จะช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถทำความเข้าใจ

ระดับและลักษณะของภาวะผู้นำดิจิทัลที่ส่งผลต่อการยกระดับประสิทธิภาพการสอนของครู รวมทั้ง กำหนดแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลในกลุ่มผู้นำสถานศึกษา รวมทั้ง นำผลการวิจัยไปใช้ ปฏิรูปการศึกษาไทยในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียด วิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้อำนวยการ ครูและบุคลากรทางการศึกษาใน โรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญทั้งหมด จำนวน 2,490 คน (สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอำนาจเจริญ, 2567) ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร คำนวณของ Taro Yamane เกณฑ์การคำนวณที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และระดับ ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ร้อยละ 5 ดังนั้น ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 345 คน ผู้วิจัยจึงใช้ วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบผสมผสาน (Mixed Sampling Method) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความ น่าเชื่อถือของข้อมูล

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้นจากการสรุปสาระสำคัญของแนวคิดและทฤษฎีจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ ภาวะผู้นำดิจิทัลและประสิทธิภาพการสอน แบบสอบถามฉบับนี้มีข้อคำถามรวมทั้งสิ้น 55 ข้อ โดย จำแนกตามตัวแปรของการวิจัย ดังนี้

2.1 ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital Leadership) ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 26 ข้อ แบ่งตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ แรงบันดาลใจ (Inspiration) นวัตกรรม (Innovation) การซึมซับความไม่แน่นอน (Absorbing Uncertainty) การดัดแปลง (Adaptation) วิสัยทัศน์ (Visionary)

2.2 ประสิทธิภาพการสอน (Teaching Effectiveness) ประกอบด้วยข้อคำถาม จำนวน 24 ข้อ แบ่งตามองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ความรอบรู้ในตนเอง (Self-Efficacy) แรงจูงใจในการสอน (Teaching Motivation) ประสบการณ์การสอน (Teaching Experience) องค์ประกอบนักเรียน (Student Composition) วัฒนธรรมสถาบัน (Institutional Culture)

ข้อคำถามทั้งหมดใช้ มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย โดยเริ่มจากการนำ แบบสอบถามไปขอให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญภายนอก ตรวจสอบ ความตรงเชิงทฤษฎีและ ความถูกต้องของการใช้ภาษา จากนั้นจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ ก่อนนำไปทดลองใช้ (Try-

out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณลักษณะคล้ายคลึงกัน นอกเขตพื้นที่การศึกษาอำนาจเจริญ เพื่อทดสอบความตรงและความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนด

3.1 เกณฑ์ทดสอบความตรง (Validity Criteria) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การทดสอบความตรงด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) โดยกำหนดให้ ค่า Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ต้องไม่ต่ำกว่า 0.80 และน้ำหนักของแต่ละข้อคำถามตามค่า Extraction ต้องไม่น้อยกว่า 0.40 ซึ่งหากผ่านเกณฑ์ดังกล่าวจะสามารถสรุปได้ว่าแบบสอบถามมีความตรงที่เหมาะสม

3.2 เกณฑ์ทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability Criteria) ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ต้องไม่น้อยกว่า 0.80 และค่าความเที่ยงตรงของแต่ละข้อคำถาม (Item-Total Correlation) ต้องไม่ต่ำกว่า 0.30 หากเป็นไปตามเกณฑ์นี้ จะถือว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่นที่สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากผู้อำนวยการของแต่ละโรงเรียนอย่างเป็นทางการ ประสานงานร่วมผู้ช่วยวิจัยในแต่ละพื้นที่เพื่อติดตามและรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม พร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยอย่างชัดเจน

5. การวิเคราะห์ผล

ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ทางสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและทิศทางของความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลและประสิทธิผลการสอนของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ผลการวิจัยในบทนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลและประสิทธิผลการสอน ของครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์และสรุปผล ดังต่อไปนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน ในระดับมาก ค่า $r = 0.873$ กล่าวคือ เมื่อองค์ประกอบภาวะผู้นำมีความสำคัญมากขึ้นจะทำให้ประสิทธิผลการสอนเพิ่มขึ้นในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก มี 1 ข้อ คือ การซึมซับความไม่แน่นอน ค่า $r = 0.834$ ส่วนข้อที่มีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง มี 3 องค์ประกอบ คือ แรงบันดาลใจ ค่า $r = 0.696$, การดัดแปลง ค่า $r = 0.678$ และนวัตกรรม ค่า $r = 0.635$ เรียงตามลำดับ ส่วนข้อที่มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำ คือ วิสัยทัศน์ ค่า $r = 0.302$ ตามตารางประกอบต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลที่มีต่อประสิทธิผลการสอน

องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล	ประสิทธิผลการสอน			
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ทิศทาง	ระดับความสัมพันธ์
แรงบันดาลใจ	0.696	0.000	เดียวกัน	ปานกลาง
นวัตกรรม	0.635	0.000	เดียวกัน	ปานกลาง
การขับเคลื่อนความไม่แน่นอน	0.834	0.000	เดียวกัน	มาก
การดัดแปลง	0.678	0.000	เดียวกัน	ปานกลาง
วิสัยทัศน์	0.302	0.000	เดียวกัน	ต่ำ
ภาวะผู้นำดิจิทัลโดยรวม	0.873	0.000	เดียวกัน	มาก

จากตารางผลวิจัยสรุปว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสัมพันธ์ระดับมากกับประสิทธิผลการสอน และมีสัมประสิทธิ์ต่อผลการอธิบายสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูได้มากถึงร้อยละ 76 กับที่เหลืออีกร้อยละ 24 อธิบายประสิทธิผลการสอนครูด้วยปัจจัยอื่นได้ โดยเฉพาะความพร้อมครูด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาตนเองและการปฏิบัติงานได้อย่างครมืออาชีพที่นำเอาหลักการประกอบวิชาชีพครูมาจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลและประสิทธิผลการสอน ผลการวิเคราะห์ทางสถิติแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับประสิทธิผลการสอน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าเมื่อระดับของภาวะผู้นำดิจิทัลในสถานศึกษามีความเข้มแข็ง ประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนก็มีแนวโน้มที่จะสูงขึ้นตามไปด้วย นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการอธิบายสภาพการณ์ของตัวแปรภาวะผู้นำดิจิทัลต่อประสิทธิผลการสอนของครูได้มากถึง ร้อยละ 76 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 24 นั้น อาจอธิบายได้ด้วยปัจจัยอื่นที่ไม่ได้ถูกรวมอยู่ในการศึกษาครั้งนี้ อาทิ ความพร้อมของครูในด้านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาตนเองและการปฏิบัติงานในฐานะครมืออาชีพ รวมถึงการนำหลักการประกอบวิชาชีพครูมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระดับมากระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลและประสิทธิผลการสอน ผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสัมพันธ์ระดับมากกับประสิทธิผลการสอน สอดคล้องกับการศึกษาของอมรรัตน์ ดอนพิลา (2566) พบว่าสภาพปัจจุบันของทักษะดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูอยู่ในระดับมาก ทักษะดิจิทัลของครูที่ควรพัฒนา คือ ทักษะประยุกต์สำหรับการทำงานโดยมีแนวทางพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังนี้ 1) ด้านทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษาและมีวิดีโอสื่อการเรียนรู้ และเข้ารับการฝึกอบรมทักษะการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการศึกษาและนำไปสู่การพัฒนาเป็นครูต้นแบบ ทั้งนี้ Scheerens (2000) ระบุว่า สถานศึกษาของรัฐที่มีภาวะผู้นำโรงเรียนที่มีประสิทธิผลจะมีผลกระทบ

อย่างมีนัยสำคัญต่อผลงานของครูและความเป็นมืออาชีพ การที่ผู้นำโรงเรียนมีความเข้าใจและสามารถนำกลยุทธ์ของภาวะผู้นำการบริหารจัดการ จะเป็นการสร้างวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาและบูรณาการ เทคโนโลยีดิจิทัลเข้าสู่กระบวนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับทฤษฎีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พัฒนาขึ้นโดย Herzberg et al. (1959: 133) ได้เสนอว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน คือ การปกครองของผู้บังคับบัญชา สภาพการทำงานและความสำเร็จในการทำงาน ผลการวิจัยนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากงานศึกษาของ Richardson et al. (2012: 353) ที่แสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำแบบดิจิทัลสามารถปรับปรุงและทำให้เกิดการเรียนรู้การสอนแบบดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพ รวมถึง งานวิจัยของ Chang (2012: 21) และ Raman et al. (2014: 73) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความรู้ ทักษะและการนำเทคโนโลยีมาใช้ของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาที่มีผลกระทบเชิงบวกและเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิผลในการสอนในห้องเรียน

อิทธิพลขององค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัล สัมประสิทธิ์การอธิบายสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูที่สูงถึงร้อยละ 76 สะท้อนให้เห็นว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำดิจิทัลมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการเป็ปัจจัยส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลการสอนที่ดีในยุคปัจจุบัน ผู้นำที่มีระดับการใช้เทคโนโลยีสูงจะมีผลกระทบต่อคุณภาพของภาวะผู้นำของโรงเรียนสูงเช่นกัน (Sincar, 2013: 1273) หมายความว่า เมื่อผู้นำสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ ที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเปลี่ยนแปลง การศึกษามีความสามารถในการซึมซับความไม่แน่นอนของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสามารถสร้าง แรงบันดาลใจ พร้อมทั้งสนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมและการดัดแปลง วิธีการสอนของครูให้เข้ากับยุคดิจิทัล ก็จะส่งผลโดยตรงให้ครูมีเครื่องมือ มีทักษะและมีแรงจูงใจในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยอื่นที่มีผลต่อประสิทธิผลการสอน แม้ว่าภาวะผู้นำดิจิทัลจะสามารถอธิบายประสิทธิผลการสอนได้ถึงร้อยละ 76 แต่ยังมีช่องว่างอีกร้อยละ 24 ที่อาจเกิดจากปัจจัยอื่น ๆ ผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤกร ปันพุมโพธิ์ (2561) และ Day et al. (2016) ที่กล่าวถึงปัจจัยหลากหลายที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของโรงเรียน ซึ่งรวมถึง 1) ปัจจัยด้านครูผู้สอนโดยตรง เช่น คุณภาพการสอนของครู ความพึงพอใจในการทำงาน และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม 2) ปัจจัยด้านสถานศึกษา เช่น วัฒนธรรมสถานศึกษา สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา การจัดการทีมและเป้าหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้น ปัจจัยที่เหลือร้อยละ 24 อาจเกี่ยวข้องกับ ความเป็นมืออาชีพของครู ความรอบรู้ในตนเองของครู แรงจูงใจในการสอนหรือวัฒนธรรมสถาบัน ที่เป็นปัจจัยเชิงบุคคลและองค์กรภายในอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาตนเองและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มศักยภาพ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลมีผลต่อการอธิบายสภาพ คุณลักษณะและปัจจัยอื่นที่ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลการสอนสำหรับครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ โดยมีความสัมพันธ์ในระดับมากและมีอำนาจในการพยากรณ์ประสิทธิผลการสอนได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนที่ผู้นำสถานศึกษาจะต้องให้ความสำคัญกับ

การพัฒนาตนเองในด้านภาวะผู้นำดิจิทัล เพื่อเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพการศึกษาในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการซึมซับความไม่แน่นอน ดังนั้นควรส่งเสริมให้ ผู้บริหารสื่อสารกับคนในองค์กรอย่างสม่ำเสมอเพื่อการทำงานที่ราบรื่น ผู้บริหารมีการนำเสนอวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน ผู้บริหารปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ผู้บริหารสามารถทำงานร่วมกับคนในองค์กรได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารกระทำการใดๆ บนพื้นฐานของการตัดสินใจที่ดี

1.2 ประสิทธิภาพการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านองค์ประกอบนักเรียน ดังนั้นควรส่งเสริมให้ ครูให้ความสนใจในความต้องการของนักเรียนเป็นรายบุคคล ครูพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน ครูมีทักษะในการเข้าใจสถานการณ์ของผู้เรียนและส่งเสริมครูใช้ประโยชน์จากการสอนเพื่อสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมในการเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับ

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับตัวแปรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการสอนของครู

2.2 ควรทำการวิจัยในกลุ่มครู ผู้บริหารสถานศึกษา และบุคลากรในโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอื่นๆ เพื่อให้ได้ทราบถึงข้อมูลที่แท้จริง

2.3 ควรนำเทคนิควิจัยอื่นๆ มาใช้ในการวิจัย เช่น การวิจัยเชิงคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- นฤกร ปันพุ่มโพธิ์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 13(1), 1- 3.
- ภารดี อนันต์นาวี. (2551). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. (วิทยานิพนธ์. กศ.ม.) ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วีระศักดิ์ จินารัตน์. (2564). มาตรฐานงานวิจัยเชิงปริมาณและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดอำนาจเจริญ. (2567). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2567 จังหวัดอำนาจเจริญ. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2568 จาก <http://mis.moe.go.th/wp-content/uploads/2024/08>

- อมรรัตน์ ดอนพิลา. (2566). *ความต้องการจำเป็นและแนวทางพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร*. (หลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- AlAjmi, M. K. (2022). The impact of digital leadership on teachers' technology integration during the COVID-19 pandemic in Kuwait. *International Journal of Educational Research*, 112(1), 10-19.
- Bach, Ch. & Sulikova, R. (2021). Leadership in the Context of a New World: Digital Leadership and Industry 4.0. *Managing Global Transitions*, 19(3), 209-226.
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. New York: Free Press.
- Cheng, P.C. & Wong, G. (1996). Honey bee propolis: prospects in medicine. *Bee World*, 77(1), 8-15.
- Chang, C. (2012). Narrative Ads and Narrative Processing. In E. Thorson and S. Rodgers (Eds.), *Advertising Theory*. New York: Routledge.
- Day, C., Gu, Q. and Sammons, P. (2016). The Impact of Leadership on Student Outcomes: How Successful School Leaders Use Transformational and Instructional Strategies to Make a Difference. *Educational Administration Quarterly*, 52(2), 221-258.
- Günzel-Jensen, F., Hansen, J. R., Jakobsen, M. L. F., & Wulff, J. (2018). A two-pronged approach? Combined leadership styles and innovative behavior. *International Journal of Public Administration*, 41(12), 957-970.
- Hambrick, D. C., & Mason, P. A. (1984). Upper echelons: The organization as a reflection of its top managers. *Academy of Management Review*, 9(2), 193-206.
- Hernandez, M., Eberly, M. B., Avolio, B. J., & Johnson, M. D. (2011). The loci and mechanisms of leadership: Exploring a more comprehensive view of leadership theory. *The Leadership Quarterly*, 22(6), 1165-1185.
- Kollmann, T. (2020). *Digital Leadership*. Wiesbaden: Springer Gabler. Kühl, S. 2011. *Organizations: A very short introduction*. Wiesbaden: vs Verlag.
- Kreutzer, R. T. Neugebauer, T. & Pattloch, A. (2017). *Digital Business Leadership*. Wiesbaden: Springer Gabler.
- Kark, R., Van Dijk, D., & Vashdi, D. R. (2018). Motivated or demotivated to be creative: The role of self-regulatory focus in transformational and transactional leadership processes. *Applied Psychology*, 67(1), 186-224.

- Magesa, M. M., & Jonathan, J. (2022). Conceptualizing digital leadership characteristics for successful digital transformation: the case of Tanzania. *Information Technology for Development*, 28(4), 777-796.
- Munna, A. S., & Kalam, M. A. (2021). Teaching and learning process to enhance teaching effectiveness: A literature review. *Online Submission*, 4(1), 1-4.
- Ordu, A., & Nayır, F. (2021). What is digital leadership? A suggestion of the definition. *E- International Journal of Educational Research*, 12(3), 68-81.
- Ogunyemi, B. (2000). Knowledge and perception of child sexual abuse in urban Nigeria: Some evidence from a community-based project. *African Journal of Reproductive Health*, 4(2), 44-52.
- Rosa, F. (2022). Digital Twin Solutions to Historical Building Stock Maintenance Cycles. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 1073(1), 012013.
- Richardson, M., Abraham, C. and Bond, R. (2012). Psychological Correlates of University Students' Academic Performance: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 138(2), 353-387.
- Raman, K. Damaraju, N. & Joshi, G.K. (2014). The organisational structure of protein networks: revisiting the centrality-lethality hypothesis. *Syst Synth Biol*. 8(1),73-81.
- Scheerens, J. (2000). *Improving School Effectiveness*. Paris: International Institute for Educational Planning, UNESCO: International Institute for Educational Planning.
- Sincar, M. (2013). *Challenges school principals facing in the context of technology leadership*. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 13(2), 1273-1284.
- Voogt, J. M., Pieters J.M & Handelzalts A. (2016). Teacher collaboration in curriculum design teams: effects, mechanisms, and conditions, *Educational Research and Evaluation*, 22(3), 121-140.
- Wasono, L.W. & Furinto, A. (2018). The effect of digital leadership and innovation management for incumbent telecommunication company in the digital disruptive era. *Inte. J. Eng. Technol*, 7(2), 125-130.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา
กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

THE RELATIONSHIP BETWEEN DIGITAL LEADERSHIP
OF SCHOOL ADMINISTRATORS AND TEACHING EFFICIENCY
OF TEACHERS UNDER BURIRAM PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

กรกนก นงประโคน¹, สมศักดิ์ จีวัฒนา² และพิทยา พันธะไชย³
Kornkanok Nongprakhon¹, Somsak Jeewattana² and Pittaya Pantachai³
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์¹⁻³
Buriram Rajabhat University¹⁻³
E-mail: Nongprakhon.k@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 13 ธันวาคม 2568; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 26 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 2) เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 346 คน ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ แบบตรวจสอบรายการ และแบบมาตราประมาณค่า ซึ่งแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น .959 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่น .951 และแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของครู มีค่าความเชื่อมั่น .941 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

2) ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .966$)

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, ประสิทธิภาพการสอน, ผู้บริหารสถานศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

Abstract

The research aims 1) to study the level of digital leadership of school administrators under Buriram Primary Educational Service Area Office 3; 2) to study the level of teaching efficiency of teachers under Buriram Primary Educational Service Area Office 3; and 3) to study the relationship between digital leadership of school administrators and teaching efficiency of teachers under Buriram Primary Educational Service Area Office 3. The sample was 346 teachers from schools under Buriram Primary Educational Service Area Office 3. The sample size was determined by using Krejcie and Morgan's table and the Multistage Sampling method. The instrument was a questionnaire that comprised 2 types: a checklist and a rating scale. The questionnaire's reliability was .959. The reliability of the questionnaire on digital leadership among school administrators was .951, and the reliability of the questionnaire on teaching efficiency among teachers was .941. The data were analyzed using percentages, means, and standard deviations. The hypothesis was tested by using the Pearson Correlation Coefficient.

The results revealed that

1) Digital leadership of school administrators under Buriram Primary Educational Service Area Office 3 was at a high level.

2) Teaching efficiency of teachers under Buriram Primary Educational Service Area Office 3 was at a high level.

3) The relationship between digital leadership of school administrators and teaching efficiency of teachers under Buriram Primary Educational Service Area Office 3 in the overall aspect had a positive correlation at a statistical significance level of .01, which meant a high correlation. ($r = .966$)

Keywords: Digital Leadership, Teaching Efficiency, School Administrators, Buriram Primary Educational Service Area Office 3

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในศตวรรษที่ 21 ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมโลกอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การเข้าถึงข้อมูลและองค์ความรู้สามารถทำได้อย่างรวดเร็วและไร้ข้อจำกัด ส่งผลให้โลกก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ (จิณณวัตร ปะโคทั้ง, 256: 1) ประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าว โดยเฉพาะภายใต้นโยบาย Thailand 4.0 ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศผ่านเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งทำให้ภาคการศึกษาต้องเร่งยกระดับระบบบริหารจัดการและแนวทางการจัดการเรียนรู้ให้ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2558: 223) เมื่อเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของทุกภาคส่วน ด้านการศึกษาในฐานะที่เป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่อง เพื่อเตรียมผู้เรียนให้พร้อมรับมือกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ภายใต้บริบทของ Thailand 4.0 สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับปรุงระบบบริหารจัดการและรูปแบบการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่สามารถกำหนด ทิศทางการพัฒนา วางแผนเชิงกลยุทธ์ และสร้างสภาพแวดล้อมองค์กรที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิผล ทั้งในด้านการบริหารงาน การสื่อสารภายในและภายนอกองค์กร ตลอดจนการส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล (ปณณฐฐา มาเชค, 2564: 83) ซึ่งผู้นำที่มีความสามารถด้านดิจิทัลจะช่วยส่งเสริมให้องค์กรสามารถปรับตัวได้ทันต่อ กระแสการเปลี่ยนแปลง และยังเป็นปัจจัยที่ช่วยเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางการศึกษา (จินทนา แสนสุข, 2559: 7) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำดิจิทัลยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนการ พัฒนาความรู้และทักษะของครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ชีวิน อ่อนลออ และคณะ, 2563: 112-113)

ในอีกด้านหนึ่ง ครูในฐานะผู้จัดการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความสามารถในการออกแบบ กิจกรรมการเรียนรู้ การใช้สื่อเทคโนโลยี การวัดผลและประเมินผล รวมไปถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรูของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากประสิทธิภาพการสอนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผล โดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียน (ดลนภา วงษ์ศิริ, 2556: 38) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ยังชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนพึงมี ได้แก่ การอ่านออก การเขียนได้ และการคิดเลขเป็นเท่านั้น หากแต่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการ คิดวิเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การสื่อสาร และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งการบรรลุเป้าหมาย ดังกล่าวขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครูเป็นสำคัญ ครูจึงต้องสามารถออกแบบ และจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 อันประกอบด้วยทักษะด้าน เนื้อหาสาระหลัก ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี รวมถึง ทักษะชีวิตและการทำงาน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้านและมีคุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560: 10-13)

ครูในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องปรับบทบาทและพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและรูปแบบการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ครูไม่เพียงต้องมีความรู้ ด้านเนื้อหาและวิธีการสอนเท่านั้น แต่ยังสามารถออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้ที่หลากหลาย

และสร้างสรรค์ โดยบูรณาการสื่อและเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละกลุ่ม นอกจากนี้ การประเมินผลการเรียนรู้ยังต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและใช้วิธีการที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในหลายมิติ อย่างไรก็ตาม ในหลายพื้นที่ยังพบข้อจำกัดด้านความพร้อมของสถานศึกษา ทั้งในด้านอุปกรณ์ เทคโนโลยี และความสามารถของครู โดยเฉพาะทักษะด้านดิจิทัล การใช้สื่อการสอน และการนำหลักสูตรไปใช้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (สรายุทธ สุขะ, สุชิน ม่วงมี และนางลักษณ์ เรือนทอง, 2568 : 107-109) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษายังมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการจัดการศึกษาในภาพรวม เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทาง วางระบบสนับสนุน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานของครู หากผู้บริหารมีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำดิจิทัลที่เข้มแข็ง ก็จะสามารถผลักดันให้ครูพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและยกระดับประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นรูปธรรม ส่งผลให้คุณภาพการเรียนการสอนของสถานศึกษาโดยรวมดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธีระ รุญเจริญ, 2553: 8)

สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพทั้งผู้บริหารและครูให้พร้อมต่อการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งไม่เพียงช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้ แต่ยังช่วยลดภาระงานของผู้บริหารในระยะยาวอีกด้วย ด้วยเหตุนี้ การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ที่ยังเผชิญปัญหาด้านการพัฒนาคุณภาพกระบวนการจัดการเรียนสอนและการใช้เทคโนโลยีของครูผู้สอน ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากประสิทธิภาพการสอนของครู โดยเฉพาะด้านการออกแบบและกระบวนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ทั้งยังพบว่า ครูผู้สอนจำนวนหนึ่งไม่ได้นำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องกับมาตรฐานและเป้าหมายของหลักสูตร นอกจากนี้ การใช้สื่อการเรียนการสอนยังมีความหลากหลายน้อยและขาดประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากการขาดทักษะในการใช้สื่อ โดยเฉพาะสื่อเทคโนโลยีและคอมพิวเตอร์ ตลอดจนข้อเท็จจริงที่ว่าครูผู้สอนบางส่วนไม่ได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานด้านเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอนอย่างเพียงพอ และการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งผู้บริหารสถานศึกษายังมีภาระงานจำนวนมาก ทำให้ไม่สามารถให้ความสำคัญกับงานด้านวิชาการได้อย่างเต็มที่ ภาวะผู้นำดิจิทัลที่เข้มแข็งของผู้บริหารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยผลักดันให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของทั้งครูและผู้เรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3, 2566: 12)

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรดังกล่าว เพื่อให้เข้าใจสถานการณ์ปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลและคุณภาพการสอนของครูอย่างลึกซึ้ง ตลอดจนผลกระทบของภาวะผู้นำดิจิทัลที่มีต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบาย การวางแผน และการพัฒนาบทบาทของผู้บริหาร รวมถึงการยกระดับ

ประสิทธิภาพการสอนของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ให้สอดคล้องกับความต้องการของการศึกษาในยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
2. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 จำนวน 3,077 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครชีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งมีจำนวน 346 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ตามขนาดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างจากโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่มีสัดส่วนใกล้เคียงกัน คิดเป็นร้อยละ 30 ต่อกลุ่ม ซึ่งเป็นการกระจายกลุ่มตัวอย่างอย่างสมดุลและเหมาะสมต่อการสะท้อนภาพรวมของโรงเรียนทุกขนาด เป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 87 คน, โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 234 คน และโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามวัดความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่

1. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล
2. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
3. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล
4. การสื่อสารผ่านระบบดิจิทัล

ตอนที่ 3 ข้อคำถามวัดความคิดเห็นของครูต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่

1. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้
2. การออกแบบการจัดการเรียนรู้
3. วิธีสอนหรือเทคนิคการสอน
4. การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้
5. การทำวิจัยในชั้นเรียน

โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556: 121) มีความหมายดังนี้ ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม พัฒนาขึ้นจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ด้วยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย (Item-Objective Congruence Index: IOC) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.60–1.00 แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยในระดับเหมาะสม จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.93 แสดงให้เห็นว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูง และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยได้อย่างเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แต่ละสถานศึกษา โดยแนบ QR Code และ Link ของแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยเท่านั้น โดยส่งผ่านผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ประสานงานของโรงเรียน เพื่อแจกจ่ายให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ในแบบสอบถามได้กำหนดคำถามคัดกรองเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่และสังกัดของผู้ตอบในส่วนข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จนครบตามจำนวนสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อติดตามการตอบกลับของสถานศึกษาแต่ละแห่งให้ครบถ้วน โดยติดตามทางออนไลน์และทางโทรศัพท์ ดังนี้

1. ระยะเวลา 1 สัปดาห์ หลังจากส่ง QR Code และ Link ของการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยตรวจสอบการตอบกลับของแบบสอบถาม และติดตามสถานศึกษาที่ยังไม่ตอบกลับแบบสอบถาม ผ่านช่องทางออนไลน์
2. ระยะเวลา 2 สัปดาห์ หลังจากส่ง QR Code และ Link ของการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยตรวจสอบการตอบกลับของแบบสอบถาม และติดตามสถานศึกษาที่ยังไม่ตอบกลับแบบสอบถาม ผ่านช่องทางโทรศัพท์จนครบตามจำนวน
3. ผู้วิจัยได้รับการตอบกลับแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form จำนวน 346 คน คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยเป็นข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่แท้จริงและมีความถูกต้องตามระเบียบวิธีวิจัย จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังต่อไปนี้

1. จัดกระทำข้อมูล โดยผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบกลับแบบสอบถามในรูปแบบ Google Form

2. นำข้อมูลมาประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อหาค่าที่ต้องการ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละประเด็น ดังนี้

2.1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ วิเคราะห์การแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ

2.2 ความคิดเห็นของครูต่อภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ ความคิดเห็นของครูต่อประสิทธิภาพการสอนของครู ภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2.3 การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และ ความคิดเห็นของครูต่อประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย

สรุปผลตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล รองลงมา คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การสื่อสารผ่านระบบดิจิทัล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ตัวแปร	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
X_1	การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.42	.806	มาก	1
X_2	การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี	4.39	.865	มาก	3
X_3	ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	4.40	.864	มาก	2
X_4	การสื่อสารผ่านระบบดิจิทัล	4.30	.876	มาก	4
รวมเฉลี่ย		4.38	.853	มาก	-

2. ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาตามรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ รองลงมา คือ วิธีสอนหรือเทคนิคการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการทำวิจัยในชั้นเรียน ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ตัวแปร	ประสิทธิภาพการสอนของครู	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
Y ₁	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้	4.40	.762	มาก	3
Y ₂	การออกแบบการจัดการเรียนรู้	4.42	.823	มาก	1
Y ₃	วิธีสอนหรือเทคนิคการสอน	4.41	.834	มาก	2
Y ₄	การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	4.32	.836	มาก	5
Y ₅	การทำวิจัยในชั้นเรียน	4.38	.776	มาก	4
รวมเฉลี่ย		4.39	.806	มาก	-

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงมาก ($r = .966$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3

ตัวแปร	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y _t
X ₁	.899**	.898**	.874**	.850**	.875**	.921**
X ₂	.896**	.883**	.865**	.868**	.878**	.920**
X ₃	.890**	.891**	.881**	.873**	.887**	.927**
X ₄	.892**	.898**	.860**	.869**	.879**	.921**
X _t	.937**	.935**	.911**	.906**	.921**	.966**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตาราง พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน เท่ากับ .966 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสองอยู่ในระดับสูงมาก กล่าวคือ เมื่อผู้บริหาร

สถานศึกษามีภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับสูง ย่อมส่งผลให้ประสิทธิภาพการสอนของครูมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วยอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการมีวิสัยทัศน์ด้านดิจิทัล ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้สำคัญว่าผู้บริหารสามารถกำหนดทิศทางการใช้เทคโนโลยีสำหรับการพัฒนาการศึกษาได้อย่างชัดเจน ตลอดจนสามารถคาดการณ์แนวโน้มทางเทคโนโลยีที่จะส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานภายในโรงเรียน การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลที่เข้มแข็งสะท้อนให้เห็นถึงความพร้อมของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนองค์กรสู่การเป็นสถานศึกษาดิจิทัล และสร้างวัฒนธรรมองค์กรดิจิทัล เพิ่มขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี และการสื่อสารดิจิทัลโดยการสนับสนุนครูให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตชาติ กุดนอก (2565: 169) ทำการศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีระดับภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์เทคโนโลยีดิจิทัลอยู่ในระดับสูงที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่นๆ แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารยุคปัจจุบันตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลต่อคุณภาพของผู้เรียน และประสิทธิผลของโรงเรียน เช่นเดียวกับกับงานวิจัยของ เจอร์ลด์ และเคน (Gerald & Kane. 2018: 102) ซึ่งระบุว่าองค์ประกอบแรกของภาวะผู้นำดิจิทัลที่จำเป็น คือ การมีวิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เนื่องจากวิสัยทัศน์จะกำหนดทิศทางให้บุคลากรสามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม การที่ผลวิจัยในครั้งนี้พบความโดดเด่นด้านวิสัยทัศน์จึงสะท้อนถึงความสามารถของผู้บริหารในการนำองค์กรการศึกษาเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับ ภูริรัตน์ สุกใส (2565: 101) ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยค้นพบว่า การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลภายในองค์กรเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัล แม้ว่าด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลจะเป็นด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริหารต้องพัฒนาการใช้วิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นเพื่อรองรับการเปลี่ยนผ่านมาสู่ยุคดิจิทัล อีกนัยหนึ่ง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการสื่อสารผ่านระบบดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าการสื่อสารดิจิทัลยังเป็นประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนา ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษายังคงใช้รูปแบบการสื่อสารแบบดั้งเดิมเป็นหลัก เช่น การประชุมแบบเผชิญหน้า การแจ้งข้อมูลผ่านเอกสาร หรือการสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ ทำให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการสื่อสารเชิงระบบยังไม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การขาดแนวทางหรือระบบการสื่อสารดิจิทัลที่เป็นทางการ รวมถึงความแตกต่างด้านทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากร อาจส่งผลให้ผู้บริหารไม่สามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือหลักในการสื่อสาร การติดตามงาน และการถ่ายทอดนโยบายได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้ด้านการสื่อสารผ่านระบบดิจิทัลมีระดับการปฏิบัติต่ำกว่าด้านอื่น ๆ

2. ประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสะท้อนว่าครูสามารถเตรียมแผนการสอน กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และเลือกใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม การออกแบบการเรียนรู้ที่มีคุณภาพยังแสดงว่าครูมีความเป็นมืออาชีพในการวิเคราะห์ความแตกต่างของผู้เรียนและใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายเพื่อให้เข้ากับเนื้อหาและผู้เรียนแต่ละช่วงวัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพ์ลัญช์ นันทยทวิกุล (2557: 182) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมการสอนของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 ผลของการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนมีประสิทธิภาพการสอนในระดับมาก อีกทั้งยังมีความสามารถในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภราดร มาชานนท์ (2561: 91) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่งผลให้ครูสามารถออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้ดี สอดคล้องกับเรย์โนลด์ (Raynold, 2002: 128) ได้ศึกษาองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพในสหราชอาณาจักร พบว่า โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพควรจัดการเรียนรู้ที่ท้าทาย ใช้สื่อที่หลากหลาย และสอนโดยยึดหลักความแตกต่างของผู้เรียนมากกว่าการยึดตามหนังสือเพียงอย่างเดียว ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของทักษะการออกแบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การออกแบบการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่กำหนดประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนอย่างแท้จริง ซึ่งเมื่อพิจารณาผลรายด้านพบว่า การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูผู้สอนยังเผชิญข้อจำกัดด้านทักษะดิจิทัลในการออกแบบและบูรณาการสื่อเทคโนโลยีเข้ากับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเฉพาะการเลือกใช้สื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาและผู้เรียน หรืออาจเกิดจากข้อจำกัดด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และระบบสนับสนุนทางเทคโนโลยีในสถานศึกษา ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้อยังไม่ถูกนำมาใช้เต็มศักยภาพ จึงทำให้ด้านดังกล่าวมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการสอนของครู โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และอยู่ในระดับสูงมาก การเชื่อมโยงดังกล่าวอาจเกิดจากความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยี การวางแผนเชิงกลยุทธ์ และการสนับสนุนครูในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลให้คุณภาพการสอนของครูเพิ่มขึ้นตามไปด้วย กล่าวได้ว่า ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางสร้างแรงจูงใจ และจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนของครูและนักเรียน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ ทินพงษ์ อินตะภา (2560: 80–81) ที่ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับประสิทธิภาพการสอนของครู

โดยเฉพาะการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและการสร้างแรงบันดาลใจ ซึ่งเป็นพฤติกรรมผู้นำที่ช่วยยกระดับคุณภาพการสอนอย่างชัดเจน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานของ Chen (2007: 89) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำในการฝึกสอน การทำงานร่วมกันเป็นทีม และแรงจูงใจในการบรรลุผลสำเร็จในทีมบาสเกตบอลของวิทยาลัยในไต้หวัน โดยใช้โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของโค้ชมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการสอน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน และเป็นปัจจัยที่ควรได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับคุณภาพสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นโครงสร้างเชิงระบบที่ต้องอาศัยทั้งวิสัยทัศน์ดิจิทัล ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การสร้างวัฒนธรรมองค์กร และโดยเฉพาะการสื่อสารผ่านระบบดิจิทัลซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงนโยบายสู่การปฏิบัติ ขณะเดียวกัน ผลการวิจัยยังสะท้อนว่าประสิทธิภาพการสอนของครูมีความเข้มแข็งด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักวิชาชีพ แต่ยังมีช่องว่างในการบูรณาการสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การค้นพบความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมากระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิภาพการสอนของครู ยังตอกย้ำบทบาทของผู้นำสถานศึกษาในฐานะกลไกหลักในการยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาสถานศึกษาในบริบทการศึกษายุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประสิทธิภาพการสอนของครู และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสอง ผลการศึกษาเชิงสังเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนของครู โดยเฉพาะการขับเคลื่อนการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเป็นระบบ ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้บริหารในการกำหนดทิศทาง สนับสนุนทรัพยากร และสร้างสภาพแวดล้อมทางวิชาการที่ส่งเสริมการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาในบริบทสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงศึกษาธิการควรจัดทำกรอบสมรรถนะด้านดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาอย่างเป็นทางการ เพื่อใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานในการประเมิน คัดเลือก และพัฒนาผู้บริหารให้มีทักษะที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาในยุค 5.0 นอกจากนี้ ควรกำหนดให้มีการอบรมเชิงบังคับในประเด็นสำคัญ เช่น การสื่อสารผ่านระบบดิจิทัล การจัดการข้อมูล และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนงานวิชาการต่างๆ ทั้งนี้ จากผลการวิจัยพบว่า “การสื่อสารผ่านระบบดิจิทัล” เป็นด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุด จึงควรได้รับการพัฒนาเป็นลำดับแรกในแผนยุทธศาสตร์ด้านบุคลากรของกระทรวง

1.2 หน่วยงานต้นสังกัดควรผลักดันนโยบายการพัฒนาศักยภาพครูด้านเทคโนโลยีและการใช้สื่อการเรียนรู้ โดยควรจัดทำหลักสูตรอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูด้านการใช้สื่อเทคโนโลยี เช่น Canva, ระบบ LMS, Google Workspace และเครื่องมือ AI เพื่อการสอน พร้อมทั้งจัดตั้งระบบพี่เลี้ยงด้านเทคโนโลยีเพื่อการสอนในทุกโรงเรียนเพื่อให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับสื่อการสอนดิจิทัลให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทุกโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

2.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีสมรรถนะด้านดิจิทัลเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารผ่านระบบดิจิทัลซึ่งเป็นด้านที่มีคะแนนต่ำที่สุด เพื่อให้ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคใหม่

2.2 ข้อมูลจากผลการวิจัยควรถูกนำมาใช้ในการวางแผนจัดอบรมครู โดยเน้นพัฒนาทักษะในด้านที่ยังมีระดับต่ำ เช่น การใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และตอบสนองต่อการศึกษายุคดิจิทัลได้อย่างมีคุณภาพ

2.3 สถานศึกษาสามารถใช้ผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนรู้ เช่น การพัฒนาระบบอินเทอร์เน็ตและการจัดหาอุปกรณ์ดิจิทัลที่เพียงพอ เพื่อสนับสนุนให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

2.4 ผู้บริหารและครูสามารถใช้ผลการวิจัยนี้กำหนดแนวทางนิเทศภายในที่เน้นการใช้เทคโนโลยี เช่น การนิเทศการใช้สื่อ การออกแบบการเรียนรู้บนแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อส่งเสริมการสอนให้มีคุณภาพต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือแนวทางการพัฒนาอาจใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งจะช่วยให้สามารถมองเห็นพฤติกรรมการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารได้อย่างลึกซึ้งและชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งวิธีการศึกษาเชิงปริมาณอย่างเดียวอาจไม่สามารถสะท้อนความจริงได้ทั้งหมด

3.2 ควรขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังระดับการศึกษาหรือพื้นที่อื่น เช่น เขตพื้นที่มัธยมศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนชนบทที่มีความพร้อมด้านดิจิทัลแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบว่าผลวิจัยจะมีความสอดคล้องหรือแตกต่างกันอย่างไรในแต่ละบริบท

3.3 ควรศึกษาผลระยะยาวเพื่อดูว่าการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาหรือประสิทธิภาพการสอนของครูมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงอย่างไรในช่วง 3–5 ปี ซึ่งจะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงจริงในระยะยาวได้

เอกสารอ้างอิง

- กันตชาติ กุดนอก. (2565). *ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จันทนา แสนสุข. (2559). *ภาวะผู้นำ Leadership* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: บริษัททริปเพิล กรุ๊ป จำกัด.
- จิณฉัตร ปะโคทัง. (2561). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ*. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซต.
- ชีวิน อ่อนละอ และคณะ. (2563). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับนักบริหารการศึกษา Digital Era Leadership for Educational Administration*. *วารสารวิชาการ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*. 10(1), 111-118.
- ดลนภา วงษ์ศิริ. (2556). *ความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้กับการเรียนรู้อัตนภาพการสอนของครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ทินพงษ์ อินตะภา. (2560). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพการสอนของครูโรงเรียนศูนย์เครือข่ายเกาะช้าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ธีระ รุญเจริญ. (2553). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษาเพื่อปฏิรูป รอบ 2 และประเมินภายนอก รอบ 3*. ขอนแก่น: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญณัฐ มาเชค. (2565). *การบริหารองค์การทางการศึกษาในยุคดิจิทัล*. ชลบุรี: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พิมพ์วัลย์ นันทยทวิกุล. (2557). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมการสอนของครูที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภราดร มาชนน. (2561). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับประสิทธิภาพการสอนของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 1*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภูริรัตน์ สุกใส. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร.

- สรายุทธ สุขะ, สุชิน ม่วงมี และ นงลักษณ์ เรือนทอง. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. *วารสารศิลปการ จัดการ*. 9(2), 93-111.
<https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/download/276479/184707/1214042>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. บุรีรัมย์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2558). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยี: การนำเทคโนโลยีสู่ห้องเรียนและโรงเรียนใน ศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 16(4), 216-224.
https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/43757/36198
- Chen, M.H. (2007). *Exploring the relationship between effective coaching leadership, group cohesion, and achievement motivation in college basketball teams in Taiwan*. [Ph.D. Dissertation in Sport Management], The United States Sports Academy.
- Gerald C. and Kane. (2018). The technology fallacy: people are the real key to digital transformation. *Research-Technology Management*. 62(6), 102.
- Raynold, David. (1998). Schooling for Literacy: A Review of Research on Teacher Effectiveness and School Effectiveness and Implication for contemporary Education Policy. *Education Review*. 24(5), 50.

ส่วนประสมทางการบริหาร 7P เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน
ของโรงเรียนเอกชนในยุคการเปลี่ยนแปลง
THE 7P ADMINISTRATIVE MIX FOR ENHANCING THE COMPETITIVE
CAPABILITY OF PRIVATE SCHOOLS IN THE ERA OF CHANGE

สุกัญญา สูดารรัตน์¹

Sukanya Sudarat¹

คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง¹

Faculty of Education in Educational Administration,¹

Muban Chombueng RajabhatUniversity¹

E-mail: sukanyasud@mucru.ac.th¹

ได้รับบทความ: 3 พฤศจิกายน 2568; แก้ไขบทความ: 8 ธันวาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 9 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิด “ส่วนประสมทางการบริหาร 7P” (The 7P Administrative Mix) เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนไทย ท่ามกลางพลวัตของการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัล ความคาดหวังของผู้ปกครองที่ทวีสูงขึ้น และการแข่งขันทางการศึกษาที่เข้มข้น การศึกษาค้นคว้าใช้วิธีการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากบทความและรายงานวิจัยในช่วงปี พ.ศ. 2560–2568 และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างกรอบแนวคิดส่วนประสมทางการบริหาร 7P ประกอบด้วย Product, Price, Place, Promotion, People, Process และ Physical Evidence

ผลการสังเคราะห์พบว่า People (บุคลากร) เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลทางสถิติสูงสุดต่อความพึงพอใจและการตัดสินใจของผู้ปกครอง ซึ่งตอเกยว่าคุณภาพการบริการขึ้นอยู่กับผู้ส่งมอบบริการโดยตรง ขณะที่ Process (กระบวนการ) บนฐานระบบคุณภาพ (PDCA และ MIS) เป็นกลไกสำคัญที่สร้างความโปร่งใสและเชื่อมโยงสัญญาแห่งคุณค่าเข้ากับการส่งมอบจริง ความท้าทายหลักคือข้อจำกัดด้านทรัพยากรและการต่อต้านการเปลี่ยนแปลง การขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์ควรอาศัยภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ การดำเนินงานแบบค่อยเป็นขั้นตอนจากมิติที่พร้อมที่สุด และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างชาญฉลาดเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการโดยอาศัยข้อมูลเป็นฐาน การบูรณาการ 7P จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนเอกชนสร้างความแตกต่างและดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนในตลาดการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการบริหาร 7Ps, โรงเรียนเอกชน, การบริหารสถานศึกษา, ศักยภาพการแข่งขัน, การบริหารเชิงกลยุทธ์

Abstract

This article aims to present the “7P Administrative Mix” framework as an integrated strategic tool for enhancing the competitive potential of Thai private schools amid the dynamics of digital transformation, rising parental expectations, and intensified educational competition. This study employed a documentary research approach through the synthesis of related literature and empirical studies from 2017 to 2025, utilizing content analysis to develop the 7P Administrative Mix framework comprising Product, Price, Place, Promotion, People, Process, and Physical Evidence.

Findings reveal that “People” is the component with the highest statistical influence on parental satisfaction and decision-making, reinforcing that service quality depends directly on service providers. Meanwhile, “Process”, grounded in quality management systems (PDCA and MIS), serves as a critical mechanism for creating transparency and connecting value promises with actual service delivery. Key challenges include resource constraints and resistance to change. Strategic implementation should rely on visionary leadership, incremental execution starting from the most prepared dimensions, and intelligent application of information technology to support data-driven management. The integrated adoption of the proposed 7P Administrative Mix framework thus represents a vital instrument enabling private schools to create differentiation and achieve sustainable presence in the volatile educational market of the 21st century.

Keywords: 7P Administrative Mix, Private Schools, Educational Administration, Competitive Potential, Strategic Management

บทนำ

ในยุคดิจิทัลและยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง โรงเรียนเอกชนในประเทศไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนและรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ทวี ศิลป์สารแสน, 2024: 25-35) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่เพียงแต่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารดิจิทัล แต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมผู้บริโภค ความคาดหวังของผู้ปกครองที่สูงขึ้น และการแข่งขันในตลาดการศึกษาที่รุนแรงขึ้น (Lim et al., 2020: 222-245; Suwidiyanti et al., 2020: 421-434) โรงเรียนเอกชนไทยมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาและช่วยเสริมการจัดการศึกษาของภาครัฐ โดยเฉพาะในส่วนที่ต้องการความเฉพาะทางหรือมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร (เอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2024: 28-35) ปัจจุบันมีโรงเรียนเอกชนประมาณ 1,370 แห่งทั่วประเทศ โดยนักเรียนโรงเรียนเอกชนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติ และได้รับการรับรองคุณภาพในอัตราที่สูงกว่า

โรงเรียนรฐบาล สะทอนถึงศัทยภาพในการจัดการศัทยที่มีคุณภาพ (สรายุทธ ช่างงาม และคณะ, 2565: 519-298)

อย่งไรก็ตาม โรงเรียนเอกชนกำลังเผชิญกับแรงกดดันจากการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น ทั้งจากคู่แข่งเดิมและคู่แข่งรายใหม่ ภูมิทัศน์การแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบด้วย โรงเรียนรฐบาลที่ได้รับการพัฒนาและมีคุณภาพสูงขึ้น โรงเรียนนานาชาติที่ขยายตัวอย่างรวดเร็วในเขตเมืองใหญ่ นโยบายเรียนฟรี 15 ปีที่ทำให้ผู้ปกครองมีทางเลือกมากขึ้น การจัดการศัทยโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มขึ้น และรูปแบบการเรียนรู้ทางเลือกใหม่ เช่น การเรียนออนไลน์ โฮมสคูล และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล สถานการณ์ปัจจุบันเผยให้เห็นปัญหาในหลายมิติ ทั้งด้านการบริหาร วิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารบุคลากร และการบริหารทั่วไป (บุญศรี ทะวงศ์, 2556: 124-142)

ผลจากความท้าทายเหล่านี้ทำให้โรงเรียนเอกชนจำนวนมากประสบปัญหาจำนวนนักเรียนลดลง ซึ่งเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้บางแห่งต้องปิดกิจการ แม้ว่าโรงเรียนเอกชนจะมีส่วนช่วยลดภาระด้านงบประมาณของรฐอย่างมาก แต่ความคาดหวังของผู้ปกครองและสังคมที่มีต่อคุณภาพการศัทยกลับสูงขึ้นอย่างมาก โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทย 4.0 ที่ต้องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2558: 1) การอยู่รอดและเติบโตของโรงเรียนเอกชนจึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวอย่างเป็นระบบและมีกลยุทธ์ที่ชัดเจน โดยเฉพาะการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและคุณภาพการบริการทางการศัทย

สถาบันการศัทยในยุคปัจจุบันจำเป็นต้องให้ความสนใจกับหลักการตลาดบริการเพื่อสร้างภาพลักษณ์และความแตกต่างในตลาดที่มีการแข่งขันสูง (Febriansah et al., 2023: 456-473) แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7P ซึ่งพัฒนามาจาก 4P ของ McCarthy (1960: 184-195) และขยายเป็น 7P โดย Booms & Bitner (1981: 47-51) เพื่อให้เหมาะสมกับลักษณะของธุรกิจบริการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในภาคการศัทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากโรงเรียนเป็นองค์กรให้บริการที่มีการศัทยเป็นผลิตภัณฑ์หลัก (Kotler & Armstrong, 2018: 351-489) ส่วนส่วนประสมทางการตลาด 7P ประกอบด้วย Product (ผลิตภัณฑ์/บริการ) Price (ราคา) Place (ช่องทางการจัดจำหน่าย) Promotion (การส่งเสริมการตลาด) People (บุคลากร) Process (กระบวนการ) และ Physical Evidence (หลักฐานทางกายภาพ) ซึ่งเป็นเครื่องมือทางยุทธวิธีที่ใช้เพื่อส่งเสริมผลิตภัณฑ์ที่ยอดเยี่ยมของโรงเรียนเพื่อเพิ่มความพึงพอใจและความสนใจของสาธารณชน โดยเน้นกลยุทธ์ภายนอกเพื่อสื่อสารและดึงดูดความสนใจและความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการทางการศัทย (Ibadiyah et al., 2022: 789-804)

ที่น่าสนใจคือ แนวคิดส่วนประสมทางการตลาด 7P สามารถบูรณาการและปรับประยุกต์ใช้ในวงการบริหารสถานศัทย โดยเปลี่ยนจากมุมมองทางการตลาดมาสู่มุมมองทางการบริหารจัดการ จนกลายเป็น "ส่วนประสมทางการบริหาร 7P" (Ryńca & Ziaean, 2021: 1-25) ที่เน้นการบริหารจัดการองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านอย่างบูรณาการเพื่อสร้างประสิทธิผลของสถานศัทย การปรับแนวคิดนี้ไม่ใช่เพียงการเปลี่ยนชื่อเรียก แต่เป็นการปรับมุมมองจากการมุ่งเน้นการตลาดและ

การขยายไปสู่การมุ่งเน้นการบริหารจัดการองค์การอย่างครบวงจรเพื่อให้บรรลุประสิทธิผลและความเป็นเลิศ โดยคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ทั้งนักเรียน ผู้ปกครอง ครู บุคลากร และชุมชน

ในบริบทของประเทศไทย การศึกษาพบว่าองค์ประกอบการบริหารโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศประกอบด้วยภาวะผู้นำผู้บริหาร คุณภาพบุคลากร การวางแผนบริหารจัดการ ความร่วมมือของเครือข่าย คุณภาพผู้เรียน การดำเนินการ และการพัฒนาบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด 7P ที่เน้นการบริหารจัดการอย่างครบวงจร (ธัญพร มณีฉาย และคณะ, 2565: 751-765) นอกจากนี้ การศึกษาในระดับประถมศึกษาพบว่าองค์ประกอบสำคัญที่นำไปสู่ความเป็นเลิศประกอบด้วย การพัฒนาบุคลากร การจัดกิจกรรมด้านวิชาการและคุณธรรม ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การบริหารความเป็นเลิศ และการจัดการหลักสูตร (ธนบดี เพ็ชรน้อย และคณะ, 2566: 845-866)

ส่วนประสมทางการบริหาร 7P จึงมุ่งเน้นไปที่การบริหารจัดการภายในและการพัฒนาองค์กร เช่น ภาวะผู้นำ การพัฒนาบุคลากร การวางแผน เพื่อให้มั่นใจว่าโรงเรียนสามารถสร้างและส่งมอบผลิตภัณฑ์และกระบวนการที่มีคุณภาพสูงตามที่ได้ทำการตลาดไว้ (Dally et al., 2021: 235-252) การศึกษาพบว่าองค์ประกอบเหล่านี้ เช่น การบริหารจัดการ แรงจูงใจ การมีส่วนร่วม การพัฒนาบุคลากร เทคโนโลยีสารสนเทศ และงบประมาณ สามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนได้ถึงร้อยละ 88.67 (ศิริรัตน์ ทองมีศรี, 2566: 287-298)

ความเชื่อมโยงระหว่างส่วนประสมทางการตลาด 7P และส่วนประสมทางการบริหาร 7P จึงเป็นกุญแจสำคัญในการเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียนเอกชน โดยส่วนประสมทางการตลาด 7P ทำหน้าที่ในการสร้างภาพลักษณ์และดึงดูดความสนใจจากภายนอก ในขณะที่ส่วนประสมทางการบริหาร 7P ทำหน้าที่ในการสร้างความเข้มแข็งและประสิทธิผลจากภายใน (Abadi & Hidayatulloh, 2022: 339-349) การบูรณาการทั้งสองมิตินี้จะช่วยให้โรงเรียนเอกชนสามารถสร้างความแตกต่าง เพิ่มความพึงพอใจของผู้เรียน และตอบสนองความคาดหวังของสังคมในยุคการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยเชิงประจักษ์ได้พิสูจน์ประสิทธิผลของการใช้ 7P ในสถานศึกษา โดยพบว่าตัวแปร 7P มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของนักเรียนสูงถึงร้อยละ 73.6 (Pardiyono, 2020: 145-162) และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการตัดสินใจลงทะเบียนของนักเรียน (Anane-Donkor & Dei, 2021: 150-164) โรงเรียนที่น่ากลยุทธ 7P มาใช้อย่างเป็นระบบประสบความสำเร็จในการเพิ่มจำนวนนักเรียน และสร้างความเชื่อมั่นของชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ (Fadlilah & Masfiah, 2021: 45-58; Yusuf et al., 2024: 567-582) การศึกษาในบริบทไทยยังเสนอรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม โดยเน้นปัจจัยด้านบุคคล ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เครือข่ายความร่วมมือ และกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับองค์ประกอบของ 7P (ฐิตยาพร บุญประเสริฐ, 2558: 75-84)

ดังนั้น บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอและสังเคราะห์แนวคิด "ส่วนประสมทางการบริหาร 7P" ในฐานะกรอบเชิงกลยุทธ์แบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนไทย ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัลและความคาดหวังของผู้เรียนและผู้ปกครอง ในศตวรรษที่ 21

แนวคดส่วปรสมทางการบรทร 7P ในบรทรการศกษา

ส่วปรสมทางการตลาด (Marketing Mix) เป็นครื่องม่อเชงกลยทธรทองครทใช้เพอตอบสนองความตองการของตลาดเป้าหมาย (Kotler et al., 2022: 64-123) แนวคด 4P เดิมพัฒนาโดย McCarthy ในปี 1960 ปรกอบดว Product, Price, Place และ Promotion ซ่งเป็นองคปรกอบพ่นฐานของการตลาดผลตภณธ อยางไรก็ตาม เม่อธรรกจรบการขยายตัวและมีลคษณะเฉพาะทแตกต่างจากสทนค้ทวไป โดยมิลคษณะสาคัญ คอ ไมสามารถจับตองด (Intangibility) ไมสามารถแยการผลตและการบรทรคออกจากกันด (Inseparability) มืความแปรปรวน (Variability) และไมสามารถเก็บรกรษาด (Perishability) (Kotler et al., 2022: 64-123; Akinnusi et al., 2017: 108-116) จงจำเป็นตองขยายแนวคดใหครอบคลุมลคษณะของบรทรการมากขึ้น

Booms & Bitner (1981: 47-51) ดัพัฒนาแนวคด 7P ในปี 1981 โดยเพิ่มองคปรกอบอกร 3 ดาน คอ People, Process และ Physical Evidence เข้ามามส่วปรสมการตลาดบรทรเพอใหสามารถอธบายและจตรการการตลาดบรทรไดอยางครอบคลุมและมีปรสทธภพมากขึ้น (Kotler et al., 2022: 64-123) แนวคดนัได้รับการพัฒนาและปรยูกตใชอยางแพรหลายในหลากหลายอุตสาหกรรบบรทร โดยเฉพาะในภาคการศกษา ซ่งมิลคษณะเป็นบรทรทมีความซบซออนและตองการการจตรการอยางรอบดาน

องคปรกอบทง 7 ของส่วปรสมทางการบรทรในบรทรการศกษา ปรกอบดว

องคปรกอบท 1) Product (ผลตภณธ/บรทรทางการศกษา) หมายถง บรทรทงหมดทสถานศกษาจตรขึ้นเพอตอบสนองความตองการของนกเรยนและผู้ปกครอง ซ่งครอบคลุมทงหลกสตรการเรยนการสอน โปรแกรมวชการ จกกรรรมเสริมหลกสตร และทกษะทผู้เรยนดรับ (Kotler et al., 2022: 64-123; Khatab et al., 2019: 4846-4855; Febriansah, 2024: 46-57) ซ่งงานวจยของ Ivy (2008:288-299) ช้วว่า ผลตภณธทางการศกษาทมคณภพ ทนสมัย และสอดคลองกับความต้องการของตลาด จะชวสร้างคามแตกต่างและเพิ่มคามพงพอใจของผู้เรยนและผู้ปกครอง สงผลตต่อการตดสนใจเลอกรสถานศกษาโดยตรง (Bangun et al., 2024: 7-14)

องคปรกอบท 2) Price (ราคา/ค่าใชจ่ายทางการศกษา) หมายถง มูลค่าของบรทรทางการศกษาทผู้บรทรคยทนดจ่ายเพอแลกกับปรโยชนทดรับ (Kotler & Armstrong, 2018: 351-489) ในบรทรสถานศกษา ราคา รวมถึงค่าเทอม ค่าธรรมนยอม และระบบทุนการศกษา การกำหนดราคาทเหมาะสมจมบทบาทสาคัญต่อการรับรู้คณค่า ภพลคษณของสถานศกษา และการตดสนใจของผู้ปกครอง (Kotler et al., 2022: 64-123) ซ่งการกำหนดราคาควรคำนงถงคณภพการศกษา ความสามารถในการจ่ายของผู้ปกครอง ระดับการแขงชน และความมนคงทางการเงินของโรงเรยน ผลการศกษาของ Febriansah (2024: 46-57) พบว่า ราคามืความสมพนธเชงบวกกับการตดสนใจเลอกรโรงเรยน โดยผู้ปกครองยทนดจ่ายมากขึ้นหากรับรู้วาคณภพค้มค่า ขณะทการมืทุนการศกษา ส่วลด และระบบชำระเงนทยดหย่น เป็นกลยทธรทชวเพิ่มโอกาสเข้ถงและความพงพอใจของผู้เรยน

องคปรกอบท 3) Place (ชองทางการจตรจำหน่าย/การเข้ถงบรทร) หมายถง สถานทตั้งและชองทางการส่งมอบบรทรทางการศกษาใหถงผู้เรยน ซ่งเกยวชองกับการตดสนใจเชงกลยทธรดานทาเลและการเข้ถงบรทรในตลาดเป้าหมาย (Kotler & Armstrong, 2018: 351-489)

การศึกษาของ Rachmawati et al. (2018: 281-283) พบว่า ทำเลที่ตั้งที่สะดวก ปลอดภัย และอยู่ใกล้ชุมชนเป้าหมาย เป็นปัจจัยสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง ในยุคดิจิทัล ช่องทางการเข้าถึงยังรวมถึงแพลตฟอร์มออนไลน์ การเรียนรู้ทางไกล และระบบสื่อสารดิจิทัลระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง ช่วยเพิ่มความพึงพอใจและส่งผลต่อการตัดสินใจของผู้รับบริการอย่างมีนัยสำคัญ

องค์ประกอบที่ 4) Promotion (การส่งเสริมการตลาด/การสื่อสาร) หมายถึง กิจกรรมที่องค์กรใช้เพื่อสื่อสาร สร้างการรับรู้ และกระตุ้นความสนใจของผู้บริโภคต่อบริการทางการศึกษา (Kotler & Keller, 2012: 25-26) ในบริบทการศึกษา ครอบคลุมการประชาสัมพันธ์ การโฆษณา การสร้างแบรนด์ การจัดกิจกรรมเปิดบ้าน การใช้สื่อสังคมออนไลน์ และการสื่อสารแบบปากต่อปาก ซึ่ง IstiAmalia et al. (2023: 133-149) พบว่า Phatnawitya School ใช้การสื่อสารสองทาง ทั้งการบอกต่อภายในชุมชนและการใช้ Facebook เพื่อเผยแพร่ผลงานและกิจกรรมของนักเรียน ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีและเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้ปกครอง ขณะที่ Bangun et al. (2024: 7-14) ชี้ว่า กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดที่มีประสิทธิภาพควรใช้ช่องทางที่หลากหลาย เช่น การโฆษณา การตลาดดิจิทัล และการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อขยายการเข้าถึงและสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกของสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 5) People (บุคลากร) หมายถึง บุคคลในองค์กรที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการตลาดบริการ เพราะเป็นผู้ส่งมอบบริการโดยตรงและมีผลต่อคุณภาพที่ผู้รับบริการได้รับ (Kotler & Keller, 2012: 25-26) ในบริบทการศึกษา People ครอบคลุมครู ผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ และบุคลากรทุกคนที่มีส่วนร่วมในการให้บริการทางการศึกษา งานวิจัยของ Febriansah (2024: 46-57) พบว่า ตัวแปร People มีค่าสัมประสิทธิ์มาตรฐานสูงสุด ($\beta = 0.689$) สะท้อนถึงความสำคัญของบุคลากรที่มีคุณภาพต่อการตัดสินใจของผู้เรียน ขณะที่ Bangun et al. (2024: 7-14) ชี้ว่า ครูและบุคลากรที่เป็นมิตร เอาใจใส่ และมุ่งให้บริการอย่างมืออาชีพ เป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียน ดังนั้น การคัดเลือก ฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากรให้มีทัศนคติที่ดีและศักยภาพในการให้บริการอย่างมีคุณภาพ จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญของการบริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 6) Process (กระบวนการ) หมายถึง ขั้นตอนและกลไกทั้งหมดที่ใช้ในการผลิตและส่งมอบบริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียน (Kotler et al., 2022: 64-123) ซึ่งครอบคลุมการเรียนการสอน ระบบบริหารวิชาการ การรับสมัคร การประเมินผล และการให้บริการสนับสนุนต่าง ๆ กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจ ซึ่ง Rachmawati et al. (2018: 281-283) พบว่า กระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและระบบบริหารที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการตัดสินใจศึกษาต่อของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม Bangun et al. (2024: 7-14) ระบุว่า ตัวแปร Process อาจไม่ส่งผลชัดเจนต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง เนื่องจากขาดการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการภายในและรายละเอียดหลักสูตรของโรงเรียน

องค์ประกอบที่ 7) Physical Evidence (หลักฐานทางกายภาพ) หมายถึง สภาพแวดล้อมและสิ่งของที่จับต้องได้ซึ่งสะท้อนคุณภาพของบริการทางการศึกษา (Kotler & Armstrong, 2018: 351-489) เนื่องจากบริการมีลักษณะไม่สามารถจับต้องได้ องค์ประกอบทางกายภาพจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและช่วยให้ผู้รับบริการประเมินคุณภาพได้ชัดเจนขึ้น (Ivy, 2008: 288-299) ในบริบทการศึกษา Physical Evidence ครอบคลุมอาคารสถานที่

ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด สนามกีฬา อุปกรณ์การเรียน เทคโนโลยี และบรรยากาศโดยรวมของโรงเรียน การมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครบถ้วน ทันสมัย และปลอดภัย ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและดึงดูดนักเรียนได้ (Bangun et al., 2024:7-14) ขณะเดียวกัน IstiAmalia et al. (2023:133-149) พบว่า โรงเรียนที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีสามารถสร้างความประทับใจและสื่อถึงคุณภาพการศึกษา การลงทุนในสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างภาพลักษณ์และเสริมศักยภาพการแข่งขันของสถานศึกษา

เมื่อประยุกต์สู่การบริหารสถานศึกษา แนวคิด 7P กลายเป็นกรอบการบริหารเชิงบริการทางการศึกษาที่ครอบคลุมทุกมิติของการดำเนินงาน ตั้งแต่การออกแบบหลักสูตรและกิจกรรม การกำหนดค่าธรรมเนียมและระบบทุนการศึกษา การเลือกทำเลและช่องทางการเข้าถึง การวางแผนกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ การพัฒนาครูและบุคลากรซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด การปรับปรุงกระบวนการบริหารงาน ไปจนถึงการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพ การนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้อย่างเป็นระบบจะช่วยเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน สร้างความพึงพอใจของผู้ปกครองและนักเรียน และนำไปสู่ความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชนในยุคการเปลี่ยนแปลง

การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการบริหาร 7P เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียนเอกชน

การบริหารสถานศึกษาเอกชนในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับการแข่งขันที่สูงและพลวัตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การนำแนวคิดส่วนประสมทางการบริหาร (School Administrative Mix) หรือ 7P มาใช้จึงต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านอย่างเป็นระบบ โดยไม่ใช้การพัฒนาแยกส่วน แต่เป็นการสร้างความเชื่อมโยงและความสอดคล้องเพื่อสร้างศักยภาพการแข่งขันที่ยั่งยืน (Ryćca & Ziaeeian, 2021: 1-25)

1) Product: การพัฒนาหลักสูตรและนวัตกรรมการเรียนรู้

Product ในบริบทการศึกษาคือแพ็คเกจประโยชน์ทั้งหมดที่ผู้เรียนและผู้ปกครองได้รับ ครอบคลุมหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และบริการสนับสนุนต่างๆ (Kotler et al., 2022: 64-123) การพัฒนา Product ที่มีคุณภาพเป็นรากฐานสำคัญของการแข่งขัน แนวทางการพัฒนา Product จึงมุ่งเน้นที่การออกแบบหลักสูตรให้ตอบโจทย์ศตวรรษที่ 21 โดยบูรณาการ STEAM Education, Active Learning และการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ และสอดคล้องกับยุคประเทศไทย 4.0 (สรายุทธ ช่างงาม และคณะ, 2565: 519-298) นอกจากนี้ การสร้าง หลักสูตรเฉพาะทาง เช่น โปรแกรมสองภาษา หลักสูตรนานาชาติ หรือหลักสูตรที่เน้นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี/ปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะช่วยสร้างความแตกต่างและคุณค่าที่โดดเด่น ซึ่งมีผลอย่างมากต่อการตัดสินใจของผู้ปกครอง (Asiah et al., 2022: 112-128) พร้อมกันนี้ การบูรณาการคุณค่าและวิสัยทัศน์องค์กร อาทิ คุณธรรมและจริยธรรมในหลักสูตร ช่วยสร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่น (Wahyuni et al., 2021: 234-248) และการเน้นทักษะแห่งอนาคต เช่น ทักษะชีวิต ทักษะอาชีพ และการรู้เท่าทันดิจิทัล ก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับยุคพลวัตสูง (สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2558:1)

2) Price: การบริหารค่าใช้จ่ายอย่างมีคุณค่า

Price เป็นกลยุทธ์ที่ละเอียดอ่อน โดยหมายถึงมูลค่าที่ผู้บริโภคยินดีจ่ายเพื่อแลกกับบริการทางการศึกษา (Kotler & Armstrong, 2018: 351-489) การกำหนดราคาต้องสร้างสมดุลระหว่างความสามารถในการแข่งขันกับความยั่งยืนทางการเงิน กลยุทธ์ที่สำคัญคือ การกำหนดราคาตามคุณค่า (Value-based Pricing) โดยเน้นคุณภาพและมูลค่าที่ผู้ปกครองได้รับมากกว่าการแข่งขันด้านราคาเพียงอย่างเดียว (บุญศรี ทะวงศ์, 2556: 124-142) งานวิจัยพบว่าผู้ปกครองยินดีจ่ายมากขึ้นหากรับรู้ว่าคุณภาพคุ้มค่ากับราคาที่จ่ายไปนอกจากนี้ โรงเรียนควรมี ระบบการชำระเงินที่ยืดหยุ่น รวมถึงการให้ทุนการศึกษาที่หลากหลาย เพื่อสร้างความเท่าเทียมและภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถาบัน (Bangun et al., 2024: 7-14 ; John et al., 2023: 209-234)

3) Place: การเข้าถึงและช่องทางการสื่อสาร

ในยุคดิจิทัล Place ไม่ได้จำกัดเพียงทำเลที่ตั้งทางกายภาพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงช่องทางการเข้าถึงข้อมูลและบริการทางออนไลน์ด้วย (Suwidiyanti et al., 2020: 421-434) โรงเรียนควรเลือก ทำเลที่ตั้งเชิงยุทธศาสตร์ ที่สะดวก ปลอดภัย และเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย (Isti Amalia et al., 2023: 133-149) ควบคู่ไปกับการใช้ แพลตฟอร์มดิจิทัล ทั้งเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน และโซเชียลมีเดีย เพื่อสื่อสารกับผู้ปกครองได้อย่างรวดเร็วและโปร่งใส รวมถึงการนำระบบ Customer Relationship Management (CRM) มาใช้เพื่อจัดการความสัมพันธ์และติดตามความพึงพอใจอย่างเป็นระบบ (ฐิตยาพร บุญประเสริฐ, 2558: 75-84) และการจัดการเรียนรู้แบบ Hybrid Learning เพื่อตอบสนองความต้องการที่หลากหลายในด้านการเข้าถึงการศึกษา

4) Promotion: การสร้างภาพลักษณ์และการสื่อสาร

Promotion คือกิจกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ โน้มน้าว และสร้างความประทับใจต่อบริการทางการศึกษา (Kotler et al., 2022: 64-123) โรงเรียนเอกชนจำเป็นต้องสร้าง แปรนติโรงเรียนที่แข็งแกร่ง และภาพลักษณ์ที่โดดเด่น ผ่านการสื่อสารอัตลักษณ์ วิสัยทัศน์ และความสำเร็จของนักเรียน/ศิษย์เก่าอย่างสม่ำเสมอ (Lim et al., 2020: 222-245; บุญศรี ทะวงศ์, 2556: 124-142) การใช้ สื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook, Instagram, และ YouTube มีความสำคัญในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ เช่น งาน Open House และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ กับชุมชนและองค์กรภายนอก เป็นกลยุทธ์สำคัญในการขยายการรับรู้และเพิ่มโอกาสทางการศึกษา (สรายุทธ ช่างงาม และคณะ, 2565: 519-298; ธนบดี เพ็ชรน้อย และคณะ, 2566: 845-866)

5) People: การพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

People เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของบริการทางการศึกษา (Kotler et al., 2022: 64-123) เนื่องจากบุคลากรคือผู้ส่งมอบบริการโดยตรง งานวิจัยจำนวนมากยืนยันว่า People เป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงที่สุดต่อการตัดสินใจเลือกสถาบันการศึกษา (Febriansah et al., 2023: 456-473) และเป็นปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จ (Bangun et al., 2024: 7-14) แนวทางการพัฒนาจึงต้องมุ่งเน้นที่ การพัฒนาสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านเทคโนโลยีดิจิทัล และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจและขวัญกำลังใจผ่านระบบค่าตอบแทนที่เป็นธรรม (บุญศรี ทะ

วงศ์, 2556: 124-142) และการสร้าง วัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ ที่ส่งเสริมให้บุคลากร แลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

6) Process: การจัดการภายในอย่างมีประสิทธิภาพ

Process หมายถึงขั้นตอนและกลไกทั้งหมดที่ใช้ในการส่งมอบบริการทางการศึกษา กระบวนการที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างรวดเร็ว เป็น ปัจจัยสำคัญในการสร้างความพึงพอใจ (Kotler & Armstrong, 2018: 351-489) โรงเรียนควร นำ ระบบคุณภาพ เช่น ระบบประกันคุณภาพการศึกษาและหลักการ PDCA (Plan-Do-Check-Act) มาใช้เพื่อปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่เน้น ผู้เรียนเป็น สำคัญ (Active Learning) และการใช้ เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ เช่น ระบบสารสนเทศเพื่อการ บริหารการศึกษา (MIS) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความโปร่งใส (ฐิตยาพร บุญประเสริฐ, 2558: 75-84)

7) Physical Evidence: การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

Physical Evidence คือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สามารถจับต้องได้ ซึ่งสะท้อน คุณภาพของบริการทางการศึกษา (Kotler et al., 2022:64-123) การมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ ครบถ้วน ทันสมัย และปลอดภัย ช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นและดึงดูดนักเรียนได้ โรงเรียนควรให้ ความสำคัญกับ อาคารและห้องเรียนที่ทันสมัย มีการออกแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (บุญศรี ทะวงศ์, 2556: 124-142) มี เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น Smart Board และระบบอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง และ การจัด พื้นที่สีเขียว รวมถึงการดูแล ความสะอาดและความปลอดภัย อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้าง บรรยากาศที่อบอุ่นและกระตุ้นการเรียนรู้ (สรายุทธ ช่างงาม และคณะ, 2565: 519-298)

การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการบริหาร 7P อย่างบูรณาการจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ โรงเรียนเอกชนต้องนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันให้สามารถอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนในยุค แห่งการผันผวน โดยเน้นการออกแบบ สื่อสาร และส่งมอบคุณค่า ที่ชัดเจนในทุกองค์ประกอบ ตั้งแต่ หลักสูตร (Product) ไปจนถึงบุคลากร (People) และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence)

กรณีศึกษาและความท้าทายในการประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการบริหาร 7P

งานวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่าความสำเร็จจากการนำส่วนประสมทางการบริหาร 7P มาใช้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับพัฒนาองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากการบูรณาการและการพัฒนาหลายองค์ประกอบอย่างสอดคล้องกัน (Jain et al., 2022: 2455-6211) ตัวอย่างเช่น โรงเรียน TK Al Huda ในอินโดนีเซีย ประสบความสำเร็จในการเพิ่มจำนวน นักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ หลังจากการเน้นพัฒนา Product และ People อย่างต่อเนื่อง (Fadlilah & Masfiah, 2021: 45-58) ขณะที่ Phatnawitya School ในประเทศไทย ประยุกต์ใช้ 7P โดยบูรณา การคุณค่าทางศาสนากับการศึกษาสมัยใหม่ เน้นการพัฒนาครูและใช้เทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้โรงเรียน ได้รับความนิยมในชุมชน (IstiAmalia et al., 2023: 133-149) ยิ่งไปกว่านั้น การศึกษาใน ระดับอุดมศึกษา ยังพบว่า 7P มีอิทธิพลสูงต่อความพึงพอใจของนักศึกษาและมีผลต่อการตัดสินใจ เลือกเรียนต่อ

แม้ว่า 7P จะเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพ แต่โรงเรียนเอกชนยังต้องเผชิญกับ ความท้าทายด้านทรัพยากร (งบประมาณและบุคลากรจำกัด) และ การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง จากบุคลากร (บุญศรี ทะวงศ์, 2556: 124-142) รวมถึง ความซับซ้อนในการบูรณาการองค์ประกอบ 7P เข้าด้วยกัน (Ryñca & Ziaean, 2021: 1-25)) เพื่อเอาชนะอุปสรรคเหล่านี้ โรงเรียนควรมีแนวทางการเอาชนะอุปสรรค ที่ชัดเจน โดยเริ่มจากการ เริ่มต้นอย่างเป็นขั้นตอน ในการพัฒนาองค์ประกอบที่พร้อมที่สุดก่อน (สรายุทธ ช่างงาม และคณะ, 2565: 519-298) พร้อมทั้งต้อง พัฒนาภาวะผู้นำ ของผู้บริหารให้มีวิสัยทัศน์และสามารถสร้างแรงจูงใจนำพาองค์กรผ่านความท้าทาย (ธัญพร มณีฉาย และคณะ, 2565: 751-765) การเลือกใช้ เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด ที่เหมาะสมและคุ้มค่ากับงบประมาณ (ฐิติยาพร บุญประเสริฐ, 2558: 75-84) และ การเรียนรู้จากแบบอย่างที่ดี ที่ประสบความสำเร็จ (Fadlilah & Masfiah, 2021: 45-58) จะช่วยลดความเสี่ยงและสร้างความยั่งยืนได้ในที่สุด การประยุกต์ใช้ส่วนประสมทางการบริหาร 7P อย่างบูรณาการจึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่โรงเรียนเอกชนต้องนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันให้สามารถอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนในยุคแห่งการผันผวน โดยเน้นการออกแบบ การสื่อสาร และการส่งมอบคุณค่า ที่ชัดเจนในทุกองค์ประกอบ ตั้งแต่หลักสูตร (Product) ไปจนถึงบุคลากร (People) และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Evidence)

บทสรุป

ในบริบทที่โรงเรียนเอกชนของไทยต้องเผชิญแรงกดดันจากความเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ความคาดหวังของผู้ปกครองที่สูงขึ้น และการแข่งขันทางการศึกษาที่เข้มข้นยิ่งขึ้น การพึ่งพาความโดดเด่นเพียงประการเดียวมีอาจรองรับความยั่งยืนได้อีกต่อไป สถานศึกษาจำเป็นต้องมีกลไกเชิงระบบที่ทำให้การกำหนดคุณค่า การสื่อสารคุณค่า และการส่งมอบคุณค่า เดินไปในทิศทางเดียวกันอย่างต่อเนื่อง แนวคิด ส่วนประสมทางการบริหาร 7P จึงทำหน้าที่เสมือนแกนกลางของการบริหารสถานศึกษา โดยปรับจากกรอบทางการตลาดมาสู่กรอบการจัดการบริการทางการศึกษาที่ครอบคลุมทั้งองค์กร เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนในยุคการเปลี่ยนแปลง อันเป็นยุคที่ความผันผวนและความไม่แน่นอนกลายเป็นสภาพปกติใหม่

หัวใจของกรอบดังกล่าวมิได้มุ่งเพียงการสื่อสารทางการตลาด หากมุ่งสร้างความสอดคล้องประสานระหว่างพื้นที่ภายนอกกับพื้นที่ภายในของโรงเรียน ด้านที่เผชิญสาธารณะ สถานศึกษาจำเป็นต้องทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าใจคุณค่าที่ชัดเจนผ่านภาพลักษณ์ที่น่าเชื่อถือ ช่องทางการเข้าถึงที่หลากหลาย ท่าเลที่ปลอดภัย เว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลครบถ้วน สื่อสังคมออนไลน์ที่สื่อสารสองทาง และรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมที่เพิ่มความยืดหยุ่น ด้านการดำเนินงานภายใน สถานศึกษาจำเป็นต้องส่งมอบคุณค่าที่ประกาศไว้ให้เป็นจริง ผ่านครูและบุคลากรที่มีสมรรถนะและทัศนคติการให้บริการระบบงานที่โปร่งใสและคล่องตัว ตลอดจนหลักฐานเชิงกายภาพ เช่น อาคาร อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่สะท้อนมาตรฐานคุณภาพ เมื่อองค์ประกอบเหล่านี้สอดคล้องกัน ผลผลิตทางการศึกษาซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรร่วมสมัย วิธีการเรียนรู้เชิงรุก และบริการสนับสนุนผู้เรียน จะถูกแปรเป็นประสบการณ์ที่ผู้ปกครองรับรู้ได้จริง ราคาจึงมิใช่เพียงตัวเลข หากเป็นภาพรวมของความคุ้มค่าและความเชื่อมั่นที่ตรวจสอบได้

หลักฐานเชิงประจักษ์และกรณีศึกษาชี้ให้เห็นในทิศทางเดียวกันว่า เมื่อโรงเรียนบริหาร ส่วนประสมทางการบริหาร 7P อย่างบูรณาการ ความพึงพอใจของผู้เรียนและการตัดสินใจของผู้ปกครองย่อมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะองค์ประกอบด้านบุคลากรเป็นคณโยกสำคัญยิ่ง คุณภาพและทัศนคติของครูและเจ้าหน้าที่คือสิ่งที่ผู้ใช้บริการสัมผัสโดยตรง สถานศึกษาที่ลงทุนอย่างต่อเนื่องทั้งในด้านหลักสูตรและการพัฒนาคนย่อมเห็นผลลัพธ์ที่ประจักษ์ ทั้งในมิติความเชื่อมั่นของชุมชนและแนวโน้มการเติบโตของจำนวนนักเรียน ควบคู่ไปกับการจัดกระบวนการทำงานที่ยึดข้อมูลเป็นฐาน การพัฒนาคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ และการดูแลสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้ได้มาตรฐาน ล้วนช่วยยึดโยงค่านิยมทางคุณภาพให้ปรากฏเป็นประสบการณ์จริงในทุกวันเรียน

อย่างไรก็ดี เส้นทางดังกล่าวมิได้ปลอดอุปสรรค โรงเรียนจำนวนไม่น้อยเผชิญข้อจำกัดด้านงบประมาณ ด้านกำลังคน และแรงต้านต่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งการบูรณาการทั้งเจ็ดมิติย่อมมีความสลับซับซ้อนมากกว่าการปรับเพียงจุดใดจุดหนึ่ง แนวทางที่เหมาะสมจึงมิใช่การปรับเปลี่ยนอย่างฉับพลัน หากเป็นการเปลี่ยนผ่านที่มีวินัย โดยเริ่มจากมิติที่พร้อมที่สุด เช่น ด้านบุคลากรหรือด้านกระบวนการ แล้วขยายผลไปยังองค์ประกอบอื่น ภายใต้ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ กล้าสื่อสารเป้าหมายร่วม สร้างแรงจูงใจแก่บุคลากร และใช้เทคโนโลยีอย่างรอบคอบ ไม่ว่าจะเป็นระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร ระบบธุรกิจอัจฉริยะ หรือเครื่องมือวิเคราะห์พฤติกรรมของผู้เรียนและผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดสรรทรัพยากรและการประเมินผลเป็นไปอย่างแม่นยำ อันจะนำไปสู่การ เสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนในยุคการเปลี่ยนแปลง อย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน

ในท้ายที่สุด ส่วนประสมทางการบริหาร 7P มิใช่สูตรสำเร็จ หากเป็นแบบแผนการดำเนินงานของทั้งโรงเรียนที่ทำให้ด้านการสื่อสารและการเข้าถึงสาธารณะ สอดรับกับด้านบุคลากร กระบวนการ และหลักฐานเชิงกายภาพอย่างเป็นเอกภาพ เมื่อสถานศึกษากำหนดคุณค่าได้ชัดเจน สื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งมอบได้จริงอย่างต่อเนื่อง ภายใต้ภาวะผู้นำที่มองไกลและใช้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ ผลลัพธ์ที่คาดหวังได้คือความพึงพอใจ การบอกต่อ ชื่อเสียงที่มั่นคง การเติบโตของจำนวนนักเรียน และความยั่งยืนของโรงเรียนเอกชน ซึ่งล้วนเป็นรากฐานของการ เสริมสร้างศักยภาพการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนในยุคการเปลี่ยนแปลง อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- ฐิตยาพร บุญประเสริฐ. (2558). รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนเอกชนสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 17(2), 75–84.
- ทวี ศิลป์สารแสน. (2024). Challenges and opportunities: Reforming the Thai education system for global competitiveness. *Journal of Exploration in Interdisciplinary Methodologies (JEIM)*, 1(3), 25–35.
- ธนบดี เพ็ชรน้อย, ทรงยศ แก้วมงคล, และ สมนึก การิเวท. (2566). การบริหารโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารการจัดการทางศิลปะ*, 7(2), 845–866.

- ธัญพร มณีฉาย, ขวณชม ชินตั้งกุล, และ กมลมาลย์ ไชยศิริตันยา. (2565). การบริหารโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(1), 751–765.
- บุญศรี ทะวงศ์. (2556). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการโรงเรียนเอกชนสู่ความเป็นเลิศ. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal*, 6(3), 124–142.
- สรายุทธ ช่างงาม, พิณสุดา สิริธรรังศรี, และ อุทัย บุญประเสริฐ. (2565). รูปแบบการบริหารโรงเรียนเอกชนเพื่อความรับผิดชอบต่อสังคมในยุคประเทศไทย 4.0. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(7), 519–534.
- ศิริรัตน์ ทองมีศรี. (2566). ปัจจัยการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครระหว่างสถานการณ์แพร่ระบาดของโควิด-19. *Journal of MCU Social Science Review*, 13(1), 287–298.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2558). *โมเดลประเทศไทย 4.0 พลิกความคิด*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 31 สิงหาคม 2568, จาก <http://www.thansettakij.com/2015/08/31/9309>
- เอกราช ไขษิตพิมานเวช. (2024). Building excellence: Strategic management in Thai private schools amidst global educational shifts. *Journal of Exploration in Interdisciplinary Methodologies (JEIM)*, 1(2), 28–35.
<https://so19.tci-thaijo.org/index.php/JEIM/article/view/628/369>
- Abadi, N. H., & Hidayatulloh, H. (2022). Using marketing mix and brand image as marketing strategy for Islamic educational institutions. *KnE Social Sciences*. 7(10), 339-349. <https://doi.org/10.18502/kss.v7i10.11236>
- Akinnusi, D. M., Sonubi, O. O., & Oyewunmi, A. E. (2017). Fostering effective workforce diversity management in Nigerian organizations: The challenge of human resource management. *International Review of Management and Marketing*, 7(2), 108–116. <https://www.econjournals.com/index.php/irmm/article/view/3804>
- Anane-Donkor, L., & Dei, D. G. J. (2021). Marketing mix and students' enrolment in institutions of higher learning. *Journal of Management and Business Education*, 4(2), 150–164. <https://doi.org/10.35564/jmbe.2021.0009>
- Asiah, S. N., Soe'oed, R., & Sjamsir, H. (2022). The implementation of 7Ps education marketing mix in early childhood education institution. *Educational Studies: Conference Series*, 3(1), 112–128. <https://doi.org/10.30872/escs.v2i2.1570>
- Bangun, B. J. N., Silitonga, N., Sudiyono, R. N., Novitasari, D., Sukriyah, Pramono, T., Jainuri, Asbari, M., and Nadeak, M. (2024). Marketing mix strategies for private schools: Impact on parental decision-making. *Indonesian Journal of Management and Economic Research*, 1(1), 7-14.

<https://doi.org/10.70508/jf44nm47>

- Booms, B. H. and Bitner, M. J. (1981). Marketing strategies and organization structures for service firms. In J. H. Donnelly and W. R. George (eds.), *Marketing of Services*. (pp. 47–51). Chicago: American Marketing Association.
- Bush, T. (2018). *Theories of Educational Leadership and Management* (4th ed.). SAGE Publications.
- Dally, D., Sinaga, O., & Saudi, M. bin M. H. (2021). The impact of 7P's of marketing on the performance of higher education institutions. *Review of International Geographical Education (RIGEO)*, 11(3), 235–252. <https://rigeo.org/menu-script/index.php/rigeo/article/view/452>
- Fadlilah, A. N., & Masfiah, S. (2021). Implementasi strategi marketing mix dalam upaya meningkatkan jumlah peserta didik di TK Al Huda Kota Malang. *Journal Pendidikan Anak Usia Dini*, 8(1), 45–58. <https://doi.org/10.32478/evaluasi.v5i1.575>
- Febriansah, R. E. (2024). The analysis of services marketing mix on students' decisions in choosing Universitas Muhammadiyah Sidoarjo. *Jurnal Riset Manajemen Sains Indonesia*, 15(1), 46–57. <https://doi.org/10.21109/JRMSI.015.1.05>
- Febriansah, R. E., Yani, M., & Prasojo, B. H. (2023). Unveiling the sway of marketing mix on student decisions: A study on higher learning institutions. *Indonesian Journal of Law and Economics Review*, 14(3), 456–473. <https://doi.org/10.21070/ijler.v18i3.960>
- Ibadiyah, A., Hermawan, A., & Mukhlis, I. (2022). Marketing mix strategy (7P) for Islamic boarding school-based school marketing. *International Journal of Humanities Education and Social Sciences (IJHESS)*, 1(4), 789–804. <https://doi.org/10.55227/ijhess.v2i1.222>
- IstiAmalia, N., Ibrahim, & Huda, M. N. (2023). Implementing the 7P Marketing mix in Islamic Education: Insights from Phatnawitya School, Thailand. *MANAGERIA: Jurnal Manajemen Pendidikan Islam*, 8(2), 133–149. <https://doi.org/10.14421/manageria.2023.82-02>
- Ivy, J. (2008). A New Higher Education Marketing Mix: The 7Ps for MBA Marketing. *International Journal of Educational Management*, 22(4), 288–299. <https://doi.org/10.1108/09513540810875635>
- John, K., Gopalakrishnan, R., & Raghavan, A. (2023). The MBA Marketing Mix Revisited: The need for the 10Ps framework in the Indian context. *IIMS Journal of Management Science*, 16(2), 209–234.

<https://doi.org/10.1177/0976030x231168312>

- Keller, K. L. (1998). *Strategic Brand Management: Building, Measuring and Managing Brand Equity*. Prentice Hall.
- Khatab, J. J., Sabir Esmaeel, E., & Othman, B. (2019). Dimensions of Service Marketing Mix and its Effects on Customer Satisfaction: A Case Study of International Kurdistan Bank in Erbil City-Iraq. *Test Engineering and Management*, 81(1), 4846–4855.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2018). *Principles of marketing* (17th ed.). Pearson Education.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). Defining marketing for the 21st century. In *Marketing management* (14th ed., pp. 25–26). Boston: Prentice Hall.
- Kotler, P., Keller, K. L., & Chernev, A. (2022). Marketing planning and management. In *Marketing management* (16th ed., p. 64). Pearson Education Limited.
- Lim, W. M., Jee, T., & Run, E. C. D. (2020). Strategic brand management for higher education institutions with graduate degree programs: Empirical insights from the higher education marketing mix. *Journal of Strategic Marketing*, 28(3), 225–245. <https://doi.org/10.1080/0965254X.2018.1496131>
- McCarthy, E. J. (1960). *Basic marketing: A managerial approach* (12th ed.). Irwin.
- McCarthy, J. (1960). Recursive functions of symbolic expressions and their computation by machine, Part I. *Communications of the ACM*, 3, 184–195. <https://doi.org/10.1145/367177.367199>
- Pardiyono, R. (2020). Study of Student Satisfaction from the Marketing Mix Aspect. *Journal of Business Management*, 12(2), 145–162.
- Rachmawati, M., Saudi, M., Mariana, R., & Anwar, T. (2018). The Performance of Service Marketing Mix towards Decision in Continuing Education at SMK Lugina Rancaekek, District of Bandung, West Java. *International Journal of Engineering & Technology*, 281–283. <https://doi.org/10.14419/ijet.v7i4.34.25294>
- Ryńca, R., & Ziaean, Y. (2021). Applying the Goal Programming in the Management of the 7P marketing mix model at universities: A case study. *PLoS ONE*, 16(3), 1–25. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0260067>
- Suwidiyanti, S., Oktafia, R., & Haryanto, B. (2020). Marketing Mix Strategy to Increase Consumer Interest in Choosing Educational Institutions. *Proceedings of THE ICECRS*, 7, pp.421–434. <https://doi.org/10.21070/icecrs2020356>
- Wahyuni, W., Syahza, A., & Burhanuddin, D. (2021). Islamic School Education Service Marketing Strategy. *Journal of Southwest Jiaotong University*, 56(2), 234–248. <https://doi.org/10.35741/issn.0258-2724.56.2.34>

Yusuf, A., Sholikhun, M., & Wafirah, M. (2024). Manajemen pemasaran pendidikan dalam meningkatkan kepercayaan masyarakat terhadap Madrasah Tsanawiyah Syubbanul Wathon. *Edu Cendikia: Jurnal Ilmiah Kependidikan*, 4(3), 567–582. <https://doi.org/10.47709/educendikia.v4i02.4609>

ภาวะผู้นำร่วมสมัยมิติใหม่ของการพัฒนาองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ CONTEMPORARY LEADERSHIP: A NEW DIMENSION OF ORGANIZATIONAL DEVELOPMENT FOR MODERN EDUCATIONAL ADMINISTRATORS

บรรจง ลาวะลี¹, พระครูชัยรัตนการ² และฉัตรชัย ชมชาเรี³

Banjong Lawalee¹, Phrakruchairattanakorn² and Chatchai Chomcharee³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹⁻³

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus¹⁻³

E-mail: banjong.law@mbu.ac.th¹

ได้รับบทความ: 26 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 23 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 24 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำร่วมสมัยมิติใหม่ของการพัฒนาองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ จากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงองค์กรอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องก้าวข้ามภาวะผู้นำแบบดั้งเดิมสู่ภาวะผู้นำร่วมสมัย ซึ่งเป็นมิติใหม่ของการพัฒนาองค์กรที่เน้นความยืดหยุ่นและการปรับตัว ผู้นำยุคใหม่ต้องเป็นผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงอย่างมีวิสัยทัศน์ สามารถสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และนวัตกรรม รวมถึงพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้เติบโตไปพร้อมกับองค์กร ภาวะผู้นำร่วมสมัยครอบคลุมคุณลักษณะสำคัญหลายประการ คือ ความฉลาดทางอารมณ์ การเป็นผู้โค้ชและที่ปรึกษา การส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการเปิดรับความหลากหลาย นอกจากนี้ยังต้องมีสมรรถนะเชิงกลยุทธ์ในการนำการเปลี่ยนแปลง สมรรถนะด้านการพัฒนาคนและสร้างนวัตกรรม ควบคู่ไปกับสมรรถนะด้านจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำเหล่านี้ในการบริหารสถานศึกษาจะช่วยให้สามารถกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีอย่างชาญฉลาด สร้างเครือข่ายความร่วมมือ และนำพาองค์กรให้เผชิญกับความท้าทายได้อย่างมั่นคง การพัฒนาภาวะผู้นำร่วมสมัยอย่างต่อเนื่องคือหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและสร้างสถานศึกษาที่ยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำร่วมสมัย, การพัฒนาองค์กร, ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

Abstract

This article aims to examine contemporary leadership as an emergent paradigm in the organizational development of modern educational institutions. In the context of increasingly rapid and complex organizational changes, traditional leadership models are no longer sufficient to address the multifaceted challenges facing today's educational administrators. Instead, a shift toward contemporary

leadership characterized by its emphasis on adaptability, flexibility, and innovation has become imperative. Contemporary educational leaders are expected to function as visionary change agents, fostering cultures of continuous learning and innovation while simultaneously empowering personnel to thrive within dynamic organizational environments. This form of leadership integrates several core competencies, including emotional intelligence, coaching and mentoring capabilities, collaborative facilitation, strategic visioning, and inclusivity in diverse educational settings. Moreover, effective contemporary leadership necessitates advanced strategic competencies, particularly in leading organizational change, cultivating human capital, and fostering sustainable innovation. Ethical responsibility and social accountability are also critical elements embedded within this leadership framework. The application of these competencies in educational administration enables the co-construction of a shared organizational vision, the establishment of robust learning cultures, the strategic integration of digital technologies, the formation of collaborative networks, and the enhancement of institutional resilience in the face of disruption. Ultimately, the continuous development of contemporary leadership is essential for improving the quality of education and ensuring the long-term sustainability of educational institutions in an era defined by perpetual change.

Keywords: Contemporary Leadership, Organizational Development, Modern Educational Administrators

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กรในปัจจุบัน เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงของแรงงานหลายเจนเนอเรชัน และความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้นำต้องปรับตัวเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ (Northouse, 2019: 1) ในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมได้ส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อระบบการศึกษาและการบริหารจัดการในองค์กรทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงการปรับตัวในเชิงโครงสร้างเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงกระบวนการด้านภาวะผู้นำที่มีผลต่อการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน (Fullan, 2001: 15) ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา ระบบการศึกษาไทยต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งจากภายในประเทศและระดับโลก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัล การเปิดเสรีทางการศึกษาในระดับภูมิภาค ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน รวมถึงความคาดหวังของสังคมที่มีต่อคุณภาพและความเท่าเทียมทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561: 1) การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้องค์กรทางการศึกษาในประเทศไทยไม่สามารถดำเนินงานโดยใช้แนวคิดการบริหารแบบเดิมได้อีก

ต่อไป และจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถรับมือกับความซับซ้อนและไม่แน่นอนของบริบทดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้นำทางการศึกษาในยุคปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อน ไม่ว่าจะเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การแข่งขันในระดับโลก ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของผู้เรียน และความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การบริหารการศึกษาแบบเดิมที่เน้นการสั่งการจากบนลงล่างอาจไม่สามารถตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hargreaves & Fink, 2006: 13) ภาวะผู้นำร่วมสมัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะกลไกขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่เน้นความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้บรรลุเป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน หรือองค์กรทางสังคม อย่างไรก็ตาม บริบทของโลกในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง ทั้งในด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้แนวคิดและรูปแบบของภาวะผู้นำในอดีตที่เน้นการควบคุม การสั่งการ และการมีอำนาจจากตำแหน่ง ไม่เพียงพอต่อการรับมือกับความซับซ้อนและความไม่แน่นอนของสถานการณ์ร่วมสมัยอีกต่อไป (Heifetz, Grashow, & Linsky, 2009: 2) จากบริบทดังกล่าวทำให้เกิดการพัฒนาแนวคิด “ภาวะผู้นำร่วมสมัย” (Contemporary Leadership) ซึ่งเน้นความยืดหยุ่น การมีส่วนร่วม การสร้างแรงบันดาลใจ และการเสริมสร้างศักยภาพของสมาชิกภายในองค์กร ภาวะผู้นำร่วมสมัยไม่จำกัดอยู่เพียงแค่ตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง แต่ยังครอบคลุมถึงบุคลากรทุกระดับที่สามารถมีบทบาทในการนำพาองค์กรไปสู่ความเปลี่ยนแปลงได้อย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน (Northouse, 2019: 1) ดังนั้น ภาวะผู้นำร่วมสมัย (Contemporary Leadership) จึงกลายเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กรทางการศึกษา ผู้นำจำเป็นต้องมีทักษะในการปรับตัว มีวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และสามารถสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากรทุกระดับ โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนไทย ซึ่งผู้นำไม่เพียงแต่ต้องบริหารทรัพยากรที่จำกัด แต่ยังต้องตอบสนองต่อนโยบายภาครัฐ ความหลากหลายของผู้เรียน และแรงกดดันจากการประเมินคุณภาพทั้งในระดับชาติและนานาชาติ (วรรณดี สุทธิธนากุล, 2562: 78) การศึกษาแนวใหม่และลักษณะของภาวะผู้นำร่วมสมัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์กรทางการศึกษาไทยให้สามารถแข่งขันและเติบโตได้อย่างยั่งยืนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งศึกษาบทบาทใหม่ของภาวะผู้นำร่วมสมัยในองค์กรทางการศึกษา ท่ามกลางบริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเน้นบทบาทใหม่ของผู้นำในองค์กรทางการศึกษาของประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยลักษณะภาวะผู้นำร่วมสมัย บทบาทและทักษะที่จำเป็น ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาและปรับใช้ภาวะผู้นำดังกล่าวเพื่อยกระดับคุณภาพองค์กรและระบบการศึกษาไทยในระยะยาว ตลอดจนปัจจัยแห่งความสำเร็จในการนำองค์กรสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาอย่างยั่งยืน

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำร่วมสมัย

ในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเต็มไปด้วยความท้าทาย ภาวะผู้นำร่วมสมัย (Contemporary Leadership) ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การสั่งการหรือการควบคุมอีกต่อไป แต่คือการผสมผสานทักษะ ความเข้าใจ และวิสัยทัศน์ เพื่อนำพาองค์กรและผู้คนไปสู่เป้าหมายอย่างยั่งยืน ผู้นำในยุคปัจจุบันต้องก้าวข้ามกรอบความคิดแบบเดิม ๆ เปิดรับความหลากหลาย สร้างสรรค์นวัตกรรม และที่สำคัญที่สุดคือการสร้างแรงบันดาลใจและมอบพลังให้ทีมงานสามารถเติบโตและพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งภาวะผู้นำร่วมสมัยให้ความสำคัญกับการปรับตัว (Adaptability) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานร่วมกัน (Collaboration) และการเป็นผู้ให้คำปรึกษา (Coaching) มากกว่าการเป็นผู้บัญชาการ (Kotter, 2012: 37) ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในยุคนี้จึงเป็นผู้ที่สามารถนำทางในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน (Uncertainty) สร้างความไว้วางใจ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายในองค์กร เพื่อรับมือกับพลวัตขององค์กรและความคาดหวังที่เปลี่ยนแปลงไปของพนักงาน มีนักวิชาการกล่าวถึงความหมายของภาวะผู้นำร่วมสมัย ดังนี้

1. ภาวะผู้นำร่วมสมัย

ภาวะผู้นำร่วมสมัย (Contemporary Leadership) เป็นแนวคิดที่วิวัฒนาการอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองต่อพลวัตของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ความซับซ้อน และความไม่แน่นอน ผู้นำในยุคปัจจุบันจึงไม่ได้จำกัดอยู่แค่การบริหารจัดการหรือการสั่งการแบบดั้งเดิม แต่ต้องมีคุณสมบัติและทักษะที่หลากหลายเพื่อนำพาองค์กรและผู้คนไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน บทความนี้จะนำเสนอความหมายของภาวะผู้นำร่วมสมัยจากมุมมองของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ เพื่อให้เห็นภาพที่ครอบคลุมและหลากหลาย นักวิชาการได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำร่วมสมัยในบริบทสังคมไทย ภิรญา สายศิริสุข (2561: 34) สรุปว่า ภาวะผู้นำร่วมสมัยควรมีความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกัน สุรพล โอภาสเอี่ยมขจร (2562: 102) สรุปว่า ผู้นำในยุคปัจจุบันต้องมีทักษะในการโค้ช (Coaching) เพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กร สอดคล้องกับสิทธิชัย วงษ์ชนทักษ์ (2563: 130) สรุปว่า ภาวะผู้นำร่วมสมัยคือการนำที่ต้องคำนึงถึงการสร้างคุณค่าร่วม (Shared Value) ให้กับทั้งองค์กรและสังคม สอดคล้องกับการศึกษาของอภิญา พรธณศรี, ธนกร ดรกมลกันต์, ไพฑูรย์ สวนมะไฟ (2567: 190) ได้ศึกษาบทบาทสตรี : ภาวะผู้นำร่วมสมัย พบว่า สตรีมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร โดยมีคุณสมบัติพิเศษที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมในองค์กร John P. Kotter (2012: 350) สรุปว่า ภาวะผู้นำร่วมสมัยคือการนำที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยเน้นการสร้างวิสัยทัศน์และการสื่อสารเพื่อสร้างความร่วมมือ ขณะที่ Goleman, Boyatzis, & McKee (2013: 475) สรุปว่า ภาวะผู้นำร่วมสมัย (Contemporary Leadership) หมายถึง รูปแบบของการนำที่เน้นการปรับตัวตามสถานการณ์ มีความคล่องตัว และสามารถตอบสนองต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็ว โดยเน้นการสื่อสารแบบสองทาง การทำงานร่วมกัน และการมีส่วนร่วมจากทุกระดับในองค์กร สอดคล้องกับ Peter G. Northouse (2019: 525) สรุปว่า ภาวะผู้นำร่วมสมัยว่าเป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อกลุ่มในการบรรลุเป้าหมายร่วมกัน โดยเน้นการมีส่วนร่วมและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาภาวะผู้นำร่วมสมัยจากมุมมองนักวิชาการไทยและต่างประเทศ สรุปได้ว่าภาวะผู้นำร่วมสมัยเป็นแนวคิดที่กว้างขวางและมีมิติที่หลากหลาย แม้จะมีคำนิยามและเน้นย้ำคุณลักษณะที่แตกต่างกันไปบ้าง แต่แก่นแท้ที่สำคัญ คือ การที่ผู้นำต้องมีความสามารถในการปรับตัว การสร้างแรงบันดาลใจ การส่งเสริมการทำงานร่วมกัน และการพัฒนาศักยภาพของผู้อื่น ภายใต้บริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในยุคนี้จึงเป็นผู้ที่สามารถผสมผสานทักษะเหล่านี้เข้าด้วยกัน เพื่อนำพาองค์กรและบุคลากรให้ก้าวหน้าไปพร้อมกันอย่างยั่งยืน

2. คุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำร่วมสมัย

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและซับซ้อน (VUCA World) ภาวะผู้นำร่วมสมัย (Contemporary Leadership) ได้พัฒนาไปจากรูปแบบดั้งเดิมอย่างมาก ผู้นำในปัจจุบันต้องมีคุณลักษณะที่หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อนำพาองค์กรและผู้คนให้เติบโตอย่างยั่งยืน บทความนี้จะรวบรวมคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำร่วมสมัยจากมุมมองของนักวิชาการไทยและต่างประเทศ โดยเน้นย้ำถึงบทบาทและทักษะที่จำเป็นในสถานการณ์ปัจจุบัน ดังนี้ ภาวะผู้นำร่วมสมัยแตกต่างจากภาวะผู้นำแบบเก่าอย่างชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับหลายมิติที่ส่งเสริมการเติบโตและความยั่งยืนขององค์กร ซึ่งคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำร่วมสมัย จากมุมมองของนักวิชาการซึ่งประกอบด้วย กรรณิการ์ ลิมนิตาภรณ์ (2559: 78) ธนากร ธีญะผล (2560: 102) นันทวัน วงศ์จรประสาท (2564: 40) สุรพล โอภาสเอี่ยมขจร (2562: 67) Goleman (1995: 75) และ Heifetz, Grashow, & Linsky (2009: 6) สามารถสรุปคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำร่วมสมัย ได้ดังนี้

1. ผู้นำร่วมสมัยเป็นผู้นำแบบปรับตัว (Adaptive Leadership) คือ ผู้นำจำเป็นต้องมีความสามารถในการประเมินสถานการณ์ ปรับกลยุทธ์ และนำพาองค์กรให้ก้าวข้ามอุปสรรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้นำร่วมสมัยเป็นผู้มีความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence - EQ) คือ ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในยุคนี้ไม่ได้มีเพียงแค่ความฉลาดทางสติปัญญา (IQ) เท่านั้น แต่ยังต้องมีความเข้าใจในอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการกับความขัดแย้ง สร้างแรงจูงใจ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทีมได้
3. ผู้นำร่วมสมัยเป็นผู้ให้คำปรึกษาและโค้ช (Coach and Mentor) ผู้นำในปัจจุบันต้องมีบทบาทเป็นผู้โค้ชและที่ปรึกษา เพื่อช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของพนักงานอย่างต่อเนื่อง
4. ผู้นำร่วมสมัยเป็นผู้ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและสร้างเครือข่าย (Collaboration and Networking) ผู้นำร่วมสมัยต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำและตัดสินใจ
5. ผู้นำร่วมสมัยเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสื่อสารอย่างมีพลัง (Visionary and Inspirational Communication) คือ ผู้นำร่วมสมัยต้องสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้อื่น และเป็นแบบอย่างที่ดีในด้านความคิดและการกระทำ
6. ผู้นำร่วมสมัยเป็นผู้สร้างการยอมรับความหลากหลายและส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Diversity and Inclusion) คือ ความสามารถของผู้นำในการบริหารจัดการความแตกต่างหลากหลายของผู้คนในองค์กร เพื่อดึงศักยภาพของแต่ละบุคคลออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

จากการศึกษาคุณลักษณะสำคัญของภาวะผู้นำร่วมสมัย สรุปได้ว่าภาวะผู้นำร่วมสมัยมีความหลากหลายและครอบคลุมมิติที่สำคัญหลายประการ ผู้นำในยุคนี้ไม่ได้ถูกนิยามด้วยตำแหน่งหรืออำนาจเพียงอย่างเดียว แต่ด้วยความสามารถในการปรับตัว การสร้างแรงบันดาลใจ การส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การมีความฉลาดทางอารมณ์ และการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้จะช่วยให้ผู้นำสามารถนำพาองค์กรให้ก้าวผ่านความท้าทาย และเติบโตอย่างยั่งยืนในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

3. สมรรถนะที่สำคัญของผู้นำร่วมสมัย

จากการรวบรวมมุมมองของนักวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2559: 67) ทิพวรรณ ประสาทพร (2560: 89) พงษ์ชัย หาญยุทธ (2563: 23) Goleman (1995: 78) Kanter (2004: 101) Bennis & Nanus (2007: 33) Covey (2008: 123) และ Brown, (2018: 55) สามารถสังเคราะห์สมรรถนะสำคัญของผู้นำร่วมสมัยได้ดังนี้

1. สมรรถนะเชิงกลยุทธ์และการนำการเปลี่ยนแปลง (Strategic & Change Leadership) คือ ความสามารถในการมองเห็นภาพรวม กำหนดทิศทาง วางแผนเชิงรุก และนำพาองค์กรผ่านการเปลี่ยนแปลง มีตัวชี้วัด ได้แก่ 1) สามารถกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่ชัดเจนและสอดคล้องกับสถานการณ์ 2) สามารถวิเคราะห์และประเมินสถานการณ์ทางธุรกิจและบริบทภายนอกได้อย่างแม่นยำ 3) สามารถริเริ่มและบริหารจัดการโครงการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) สามารถตัดสินใจภายใต้ข้อมูลไม่สมบูรณ์และความไม่แน่นอน

2. สมรรถนะด้านคนและการพัฒนา (People & Development Leadership) คือ ความสามารถในการเข้าใจผู้คน สร้างแรงจูงใจ พัฒนาศักยภาพ และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโต มีตัวชี้วัด ได้แก่ 1) สามารถเข้าใจและบริหารจัดการความฉลาดทางอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น 2) สามารถโค้ช ให้คำปรึกษา และส่งเสริมการเรียนรู้ของพนักงาน 3) สามารถบริหารจัดการความหลากหลายและสร้างการยอมรับความแตกต่าง 4) สามารถสร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. สมรรถนะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี (Innovation & Technology Leadership) คือ ความสามารถในการส่งเสริมนวัตกรรม การคิดเชิงสร้างสรรค์ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ มีตัวชี้วัด ได้แก่ 1) สามารถสร้างสรรค์แนวคิดหรือวิธีการใหม่ๆ ในการทำงาน 2) สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการตัดสินใจและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน 3) สามารถนำนวัตกรรมมาสร้างคุณค่าในองค์กร 4) สามารถส่งเสริมวัฒนธรรมการทดลองและเรียนรู้จากความผิดพลาด

4. สมรรถนะด้านจริยธรรมและความยั่งยืน (Ethical & Sustainable Leadership) คือ ความสามารถในการตัดสินใจอย่างมีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมุ่งสร้างคุณค่าที่ยั่งยืน มีตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การตัดสินใจและดำเนินการโดยยึดมั่นในหลักจริยธรรมและความโปร่งใส 2) คำนึงถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ 3) สร้างคุณค่าร่วมให้กับองค์กรและสังคม มีความกล้าหาญทางจริยธรรมในการเผชิญหน้ากับสถานการณ์ที่ยากลำบาก

5. สมรรถนะด้านการทำงานร่วมกันและการสื่อสาร (Collaboration & Communication Leadership) คือ ความสามารถในการสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการ

ทำงานร่วมกัน และสื่อสารได้อย่างชัดเจนและสร้างแรงบันดาลใจ มีตัวชี้วัด ได้แก่ 1) สามารถสร้างแรงบันดาลใจและจูงใจให้ผู้อื่นทำงานร่วมกันเพื่อเป้าหมายเดียวกัน 2) สามารถส่งเสริมการทำงานร่วมกันข้ามหน่วยงานและข้ามวัฒนธรรม 3) สามารถสื่อสารวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และข้อมูลสำคัญได้อย่างชัดเจนและมีพลัง 4) สามารถสร้างวัฒนธรรมที่เปิดกว้างสำหรับการแสดงความคิดเห็นและการเรียนรู้ร่วมกัน

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับสรุปได้ว่า สมรรถนะที่สำคัญของผู้บริหารร่วมสมัยมีความหลากหลายและครอบคลุมทั้งมิติของการคิด การกระทำ และปฏิสัมพันธ์กับผู้คน ผู้นำที่ประสบความสำเร็จในยุคปัจจุบันจึงไม่ใช่แค่ผู้ที่บริหารจัดการได้ดี แต่เป็นผู้ที่สามารถปรับตัว สร้างสรรค์ เป็นผู้ให้คำปรึกษา มีความฉลาดทางอารมณ์ ยึดมั่นในจริยธรรม และสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้อื่นเติบโตไปพร้อมกับองค์กรได้ การพัฒนาสมรรถนะเหล่านี้อย่างต่อเนื่องจึงเป็นกุญแจสำคัญในการนำพาองค์กรให้รอดพ้นจากความท้าทายและคว้าโอกาสในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ภาวะผู้นำร่วมสมัยในยุคการเปลี่ยนแปลง

จากการสังเคราะห์มุมมองของนักวิชาการ สามารถกำหนดองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญของภาวะผู้นำร่วมสมัยในยุคการเปลี่ยนแปลงบริบทของการบริหารสถานศึกษาได้ดังนี้

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด	นักวิชาการ
1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์และวิสัยทัศน์ (Strategic & Visionary Leadership) คือความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน มีความสามารถในการมองการณ์ไกล วางแผนเชิงกลยุทธ์ และนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายที่ยั่งยืน	1.1 สามารถกำหนดวิสัยทัศน์พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง 1.2 สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาเพื่อกำหนดทิศทางที่เหมาะสม 1.3 สามารถแปลงวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ไปสู่แผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมและมีการติดตามประเมินผล 1.4 สามารถตัดสินใจภายใต้ความไม่แน่นอนและประเมินความเสี่ยงได้อย่างรอบคอบ	สมยศ นาวิกการ (2558: 23) Kotter (2012: 77) Yukl (2013: 88)
2. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและการเรียนรู้ (Innovation & Learning Leadership) คือความสามารถในการ	2.1 ส่งเสริมให้บุคลากรและผู้เรียนมีการคิดนอกกรอบและสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษา	วิจารณ์ พานิช (2556: 40) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2559: 34) ปิยาภรณ์ เชื่อมทอง

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด	นักวิชาการ
ส่งเสริมการคิดเชิงสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการเรียนรู้ ตลอดชีวิตภายในสถานศึกษา	2.2 สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยน ความรู้ และการพัฒนาตนเอง ของบุคลากร 2.3 นำเทคโนโลยี และ นวัตกรรมใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ ในการบริหารจัดการและการ จัดการเรียนรู้ 2.4 สนับสนุนให้เกิดการวิจัย และพัฒนาเพื่อยกระดับ คุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง	(2561: 29) อนุชิต อนุพันธ์ (2562: 54)
3. ภาวะผู้นำเชิงมนุษยสัมพันธ์และการพัฒนาบุคลากร (Human Relations & Development Leadership) คือ ความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างแรงบันดาลใจ และพัฒนา ศักยภาพของบุคลากรใน สถานศึกษา	3.1 มีความฉลาดทางอารมณ์ และสามารถบริหารจัดการ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ อย่างมีประสิทธิภาพ 3.2 ใช้ทักษะการโค้ชและให้ คำปรึกษาเพื่อส่งเสริมการ พัฒนาวิชาชีพของครูและ บุคลากร 3.3 สร้างแรงจูงใจและขวัญ กำลังใจให้บุคลากรมีความ มุ่งมั่นในการทำงาน 3.4 ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และเปิดโอกาสให้บุคลากรมี ส่วนร่วมในการตัดสินใจ 3.5 บริหารจัดการความ หลากหลายทางวัฒนธรรมและ ภูมิหลังของบุคลากรและ ผู้เรียน	ธนากร ธีญะผล (2560: 36) สุทธิรัตน์ วงศ์สว่าง (2562: 42) สุรพล โอภาสเอี่ยมขจร (2562: 55) Sinek (2009: 31) Frei & Morriss (2020: 18)
4. ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม (Ethical & Socially Responsible Leadership) คือ ความสามารถในการ	4.1 ยึดมั่นในหลักคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสใน การบริหารสถานศึกษา 4.2 เป็นแบบอย่างที่ดีในด้าน ความประพฤติและคุณธรรม	สิทธิชัย วงษ์ธนทักษ์ (2563: 60) นันทวัน วงศ์ขจรประสาธ 2564: 48) George (2007: 27)

องค์ประกอบ	ตัวชี้วัด	นักวิชาการ
บริหารจัดการด้วยคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย	ให้กับบุคลากรและผู้เรียน 4.3 สร้างความร่วมมือและมี ส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และสังคม 4.4 ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่อง คุณธรรม จริยธรรม และการ เป็นพลเมืองที่ดีให้แก่ผู้เรียน	

จากการสังเคราะห์มุมมองของนักวิชาการเกี่ยวกับภาวะผู้นำร่วมสมัยในยุคการเปลี่ยนแปลง สรุปได้ว่า ในยุคที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและซับซ้อน ภาวะผู้นำร่วมสมัย คือ หัวใจสำคัญในการนำองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับตัวจากเดิมสู่การเป็นผู้นำที่มุ่งเน้นการปรับตัว สร้างแรงบันดาลใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วม ความท้าทายหลักคือการจัดการความไม่แน่นอนและเทคโนโลยี ขณะที่โอกาสอยู่ที่การสร้างสรรคนวัตกรรมและพัฒนาศักยภาพมนุษย์ การประยุกต์ใช้ภาวะผู้นำนี้ในสถานศึกษา รวมถึงการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม การส่งเสริมนวัตกรรม และการบริหารจัดการบุคลากรอย่างมีส่วนร่วม จึงเป็นสิ่งจำเป็น นอกจากนี้ ผู้นำต้องมีจริยธรรมและมุ่งเน้นความรับผิดชอบต่อสังคม องค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำร่วมสมัยจึงประกอบด้วย กลยุทธ์และวิสัยทัศน์ นวัตกรรมและการเรียนรู้ มนุษยสัมพันธ์และพัฒนาบุคลากร จริยธรรมและความยั่งยืน ซึ่งทั้งหมดนี้จะนำพาสถานศึกษาสู่การเติบโตอย่างยั่งยืนในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง

บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัย: มิติใหม่ของการพัฒนาองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่

1. บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัย

ผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้เป็นเพียงผู้ดูแลจัดการ แต่ต้องก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำร่วมสมัยที่สามารถนำพาสถานศึกษาให้ปรับตัวและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ภาวะผู้นำร่วมสมัยนี้ไม่ใช่แค่การปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหาร แต่คือมิติใหม่ของการพัฒนาองค์กรที่เน้นการสร้างสรรคนวัตกรรม การสร้างศักยภาพบุคลากร และการขับเคลื่อนสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศในยุคดิจิทัล บทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัย ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องสวมบทบาทที่หลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของภาคการศึกษาและสังคม จากการรวบรวมมุมมองของนักวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย กรรณิการ์ ลิ้มตาภรณ์ (2559: 53) วิจารย์ พานิช (2556: 88) สุรพล โอภาสเอี่ยมขจร (2562: 77) สุทธิรัตน์ วงศ์สว่าง (2562: 44) Goldsmith, (2007: 21) Kotter (2012: 12) สามารถสรุปบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัย ได้ดังนี้

1) ผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัย คือ ผู้ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง กล่าวคือ ผู้บริหารต้องเป็นผู้ริเริ่มและนำการเปลี่ยนแปลงอย่างมีวิสัยทัศน์ ไม่ใช่แค่การบริหารจัดการเชิงรับ แต่เป็นการนำการเปลี่ยนแปลงเชิงรุกเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัยและตอบโจทย์อนาคต

2) ผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัย คือ ผู้สร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ กล่าวคือ ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิต แลกเปลี่ยนความรู้ และพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

3) ผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัย คือ ผู้พัฒนาศักยภาพบุคลากร กล่าวคือ ผู้นำร่วมสมัยเข้าใจว่าทรัพยากรบุคคลคือหัวใจสำคัญ ผู้บริหารจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้โค้ชและพี่เลี้ยง (Mentor) ที่คอยสนับสนุน พัฒนา และพัฒนาศักยภาพสูงสุดของครูและบุคลากรออกมา เพื่อให้พวกเขาสามารถเติบโตไปพร้อมกับสถานศึกษา

4) ผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัย คือ ผู้นำที่มีความฉลาดทางอารมณ์และสังคม กล่าวคือ ผู้นำร่วมสมัยมีความสามารถในการเข้าใจอารมณ์ของตนเองและผู้อื่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการบริหารจัดการความขัดแย้ง คือคุณสมบัติสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างทีมที่เข้มแข็งและผูกพัน

5) ผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัย คือ ผู้นำที่เปิดกว้างและส่งเสริมการมีส่วนร่วม กล่าวคือ ผู้นำร่วมสมัยการตัดสินใจแบบรวมศูนย์อาจไม่เหมาะสมกับยุคที่ซับซ้อน ผู้บริหารร่วมสมัยจึงต้องเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ สร้างภาวะผู้นำร่วม (Shared Leadership) เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

2. การพัฒนาองค์กรผ่านภาวะผู้นำร่วมสมัย

การนำแนวคิดภาวะผู้นำร่วมสมัยมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษายุคใหม่จะนำไปสู่การพัฒนาองค์กรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน จากการรวบรวมมุมมองของนักวิชาการ ซึ่งประกอบด้วย สมยศ นาวิการ (2558: 68) ปิยาภรณ์ เชื่อมทอง (2561: 52) อติสร ชันทอง (2561: 37) สิทธิชัย วงษ์ธนัทธ์ (2563: 78) George (2007: 22) Heifetz, Grashow, & Linsky (2009: 10) และ Kotter (2012: 17) สามารถสรุปแนวทางการพัฒนาองค์กรผ่านภาวะผู้นำร่วมสมัยในการบริหารสถานศึกษายุคใหม่ ดังนี้

1) การสร้างวิสัยทัศน์เชิงกลยุทธ์ที่ตอบโจทย์อนาคต กล่าวคือ ผู้บริหารต้องทำงานร่วมกับบุคลากรในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาที่มองการณ์ไกล ไม่ใช่แค่การจัดการศึกษาตามกรอบเดิม ๆ แต่เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับโลกอนาคต โดยคำนึงถึงทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 และพลวัตของเทคโนโลยี

2) การขับเคลื่อนนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล กล่าวคือ ผู้บริหารต้องเป็นผู้ส่งเสริมให้มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการสถานศึกษา การเปิดใจเรียนรู้และทดลองสิ่งใหม่ ๆ จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ยืดหยุ่นและปรับตัวได้ กล่าวคือ ในยุคที่ไม่แน่นอน ผู้บริหารต้องสร้างวัฒนธรรมที่บุคลากรมีความพร้อมที่จะปรับตัว เรียนรู้จากความผิดพลาด และรับมือกับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

4) การสร้างความร่วมมือกับภาคส่วนภายนอก กล่าวคือ ผู้บริหารไม่ควรมองสถานศึกษาเป็นเพียงเกาะแห่งความรู้ แต่ต้องสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง

หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และศิษย์เก่า เพื่อระดมทรัพยากร แลกเปลี่ยนความรู้ และสร้างสรรค์คุณค่าร่วมกัน

5) การยึดมั่นในจริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ ผู้บริหารร่วมสมัยต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยเป็นแบบอย่างที่ดีในการปลูกฝังคุณค่าเหล่านี้ให้กับบุคลากรและผู้เรียน เพื่อสร้างพลเมืองที่ดีและรับผิดชอบต่อสังคม

จากที่กล่าวมาเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารในฐานะผู้นำร่วมสมัยมิติใหม่ของการพัฒนาองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำร่วมสมัยจึงเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาองค์กรของสถานศึกษายุคใหม่ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับบทบาทจากการเป็นผู้บริหารจัดการไปสู่การเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ แรงบันดาลใจ และพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เพื่อนำพาสถานศึกษาให้บรรลุวิสัยทัศน์ และสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพพร้อมสำหรับอนาคตที่ท้าทาย

สรุป

จากการศึกษาภาวะผู้นำร่วมสมัยมิติใหม่ของการพัฒนาองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำร่วมสมัย คือ แก่นสำคัญในการนำพาองค์กรยุคใหม่ให้เติบโตอย่างยั่งยืนท่ามกลางความท้าทายจากพลวัตทางเทคโนโลยี สังคม และเศรษฐกิจ ผู้นำไม่ได้จำกัดอยู่แค่การสั่งการ แต่คือผู้ที่ผสมผสานทักษะ วิสัยทัศน์ และความเข้าใจเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาศักยภาพให้ทีมงาน นักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศต่างให้นิยามคล้ายคลึงกันว่า ผู้นำร่วมสมัยต้องปรับตัวได้ดีเป็นผู้เรียนรู้ ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน สร้างสรรค์นวัตกรรม และบริหารจัดการความหลากหลายอย่างมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะสำคัญที่ผู้นำควรมีคือ การปรับตัว ความฉลาดทางอารมณ์ การเป็นผู้ให้คำปรึกษา การส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน และการยอมรับความหลากหลาย นอกจากคุณลักษณะแล้ว ผู้นำยังต้องมีสมรรถนะเชิงกลยุทธ์ในการนำการเปลี่ยนแปลง การพัฒนาบุคลากร การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม จริยธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม รวมถึงทักษะการสื่อสารที่มีพลัง การพัฒนาและประยุกต์ใช้คุณสมบัติและสมรรถนะเหล่านี้อย่างต่อเนื่อง จะเป็นกุญแจสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำพาองค์กรฝ่าฟันความท้าทายและคว้าโอกาสในโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาได้อย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ ลิ้มธนาภรณ์. (2559). *ภาวะผู้นำร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2559). *ผู้นำในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี. (2557). *ภาวะผู้นำร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ทิพวรรณ ประสาทพร. (2560). *ภาวะผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนากร ธัญญะผล. (2560). *การบริหารจัดการความหลากหลายในองค์กร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นันทวัน วงศ์จรประสาธ. (2564). *การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

- ปิยาภรณ์ เชื้อมทอง. (2561). *ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงษ์ชัย หาญยุทธ. (2563). *ภาวะผู้นำแห่งการปรับตัวและความยืดหยุ่น*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภิญญา สายศิริสุข. (2561). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม. *วารสารการบริหารและพัฒนา*. 2(2). 28-35.
- วรรณดี สุทธิธนากุล. (2562). ภาวะผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ในการขับเคลื่อนโรงเรียนสู่คุณภาพ. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา*. 13(1). 1-14.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- สมยศ นาวิการ. (2558). *การบริหารองค์การและภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *รายงานผลการติดตามและประเมินผลการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิทธิชัย วงษ์ชนทักซ์. (2563). *การสร้างคุณค่าร่วม: มิติใหม่ของภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุทธิรัตน์ วงศ์สว่าง. (2562). *ความฉลาดทางอารมณ์กับการพัฒนาภาวะผู้นำ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุรพล โอภาสเอี่ยมขจร. (2562). *ทักษะการโค้ชสำหรับผู้ผู้นำ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- อดิสร ชันทอง. (2561). *จริยธรรมและภาวะผู้นำในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนุชิต อนุพันธ์. (2562). *ภาวะผู้นำกับการสร้างนวัตกรรมในองค์กร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อภิขญา พรหมศรี, ธนกร ตรกมลกานต์ และ ไพฑูรย์ สอนมะไฟ. (2567). *บทบาทสตรี : ภาวะผู้นำร่วมสมัย. วารสารเสถียรวิทย์ปริทัศน์*. 4(1). 1-12.
- Bennis, W., & Nanus, B. (2007). *Leaders: Strategies for taking charge*. (2nd ed.). New York: Harper Business.
- Brown, B. (2018). *Dare to lead: Brave work. Tough conversations. Whole hearts*. New York: Random House.
- Covey, S. R. (2008). *The 7 habits of highly effective people: Powerful lessons in personal change*. (25th anniv. ed.). New York: Free Press.
- Frei, F., & Morriss, A. (2020). *Unleashed: The unapologetic leader's guide to empowering everyone around you*. Boston: Harvard Business Review Press.
- Fullan, M. (2001). *Leading in a culture of change*. San Francisco: Jossey-Bass.
- George, B. (2007). *True north: Discover your authentic leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Goldsmith, M. (2007). *What got you here won't get you there: How successful people become even more successful*. New York: Hyperion.
- Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books.

- Goleman, D., Boyatzis, R., & McKee, A. (2013). *Primal leadership: Unleashing the power of emotional intelligence*. (10th ed.). Boston: Harvard Business Review Press.
- Heifetz, R., Grashow, A., & Linsky, M. (2009). *The practice of adaptive leadership*. Boston: Harvard Business Press.
- Kanter, R. M. (2004). *Confidence: How winning streaks and losing streaks begin and end*. New York: Crown Business.
- Kotter, J. P. (2012). *Leading change*. Boston: Harvard Business Review Press.
- Northouse, P. G. (2019). *Leadership: Theory and practice*. (8th ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Senge, P. M. (1990). *The fifth discipline: The art and practice of the learning organization*. New York: Doubleday.
- Yukl, G. (2013). *Leadership in organizations*. (8th ed.). Boston: Pearson.

พระพุทธเจ้า กับการบริหารจัดการคนเก่ง THE BUDDHA WITH THE EXCELLENT HUMAN MANAGEMENT

พระมหาวิตต ธีรวิโส¹, พระครูใบฎีกาวิชาญ วิสุทโธ²,
พระครูเกษมอาจารย์สุนทร³ และวันชัย สุขตาม⁴
Phramaha Visit Thiravangso¹, Phrakhrubaidika Wichan Wisuttho²
Phrakhru Kasemajarasunthorn³ and Wanchai Suktam⁴
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻³
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์⁴
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin campus¹⁻³
Surindra Rajabhat University⁴
E-mail: visit.theera@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 5 ธันวาคม 2566; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2568

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการคนเก่งในองค์กร และการบริหารจัดการคนเก่งของพระพุทธเจ้า โดยใช้ข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร หนังสือ ตำรา และแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาพบว่า คนเก่งเป็นที่ยกย่องว่าสร้างผลการปฏิบัติงานได้ดีกว่าบุคคลอื่น จึงต้องมีความรู้แน่นยำลุ่มลึกกว้างขวาง มีทักษะปรับใช้ความรู้ทำงานแก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ มีบุคลิกภาพปรับตัวในการปฏิบัติงานได้ดี มีปฏิสัมพันธ์แสดงปฏิกิริยาตอบสนองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ดีตลอดเวลา การบริหารจัดการคนเก่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ทำให้องค์กรมีคนเก่งมากขึ้น เพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้ประโยชน์ทั้งแก่องค์กรและบุคคล จึงควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการคนเก่งตามกระบวนการ คือ ระบุมลลัษณคนเก่ง สรรหา คัดเลือก พัฒนา อารงรักษา บริหารค่าตอบแทน บริหารผลการปฏิบัติงาน และวางแผนความสำเร็จคนเก่ง การรักษาคคนเก่งไว้ในองค์กรทำได้ด้วยมิติการเรียนรู้และพัฒนา สิ่งแวดล้อมในการทำงาน รางวัลและผลตอบแทน และความท้าทายใหม่ ๆ และโอกาสที่น่าสนใจ

พระพุทธเจ้าทรงบริหารจัดการคนเก่ง เริ่มด้วยทรงเลือกสอน “คนเก่ง” เป็นเป้าหมายแรก มีกลุ่มปัญจวัคคีย์ กลุ่มยสกุลบุตรพร้อมเพื่อน ๆ 54 คน จนได้บรรลุพระอรหันต์ ให้ช่วยประกาศศาสนาหาสมาชิกเข้าองค์กรสงฆ์ มีวิธีการบริหารจัดการคนเก่งคือพระอรหันต์ พระอนาคามี พระสกทาคามี พระโสดาบัน ทั้งบรรพชิตและฆราวาส ด้วยการสร้างความมั่นใจความมั่นคงในชีวิต ให้มีส่วนร่วมสร้างองค์กรสงฆ์อารงพุทธศาสนา ให้มีหน้าที่เป็นอุปัชฌาย์อาจารย์ เป็นเจ้าอธิการงานสงฆ์ เช่น พระภิกษุเทสก์ มีหน้าที่แจกภัต พระเสนาสนปัญญูปกะ มีหน้าที่จัดแจงที่พักอาศัย ทรงให้พระสารีบุตรมีหน้าที่พิเศษสอนภิกษุตามถนัด ทรงให้ช่วยบริหารคณะสงฆ์ ตั้งพระสารีบุตรเป็นอัครสาวกเบื้องขวา พระมหาโมคคัลลานะเป็นอัครสาวกเบื้องซ้าย ตั้งพระอานนทเป็นพุทธ

อุปัฏฐาก การยกย่องให้ปรากฏในหมู่สงฆ์ด้วยตำแหน่ง “เอตทัคคะ” (ผู้เชี่ยวชาญ) ให้สาวกสาวิกา ประกาศความเก่งของตนต่อสาธารณชน คราวทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ เป็นต้น

คำสำคัญ: พระพุทธเจ้า, การบริหารจัดการคนเก่ง, การจัดการทุนมนุษย์

Abstract

This academic paper aims to study the excellent management in organizations and the excellent management of the Buddha. The Tipitaka, Documentaries, Books, Texts, and other resources were used.

The results found that: Talented people are expected to perform better than others, which requires precise, insightful, extensive knowledge, good skills to apply knowledge and work creatively to solve problems, have a good personality to work well, and interact well with people around them at all times. Talent management is the most important aspect of human resource management for making the organization more talented and increasing its operational capability to achieve goals. Therefore, it is important to focus on talent management according to the process of identifying talent, recruitment, selection, development, retention, compensation management, performance management, and talent success planning. The retention of talent in the organization is achieved through the learning and development dimension, the working environment, and new challenges and interesting opportunities. The Buddha managed talented people by starting with choosing to teach ‘the talented Buddhist members’ as his first targets, viz. the first five members of the Order, the Group of Yasa, followed by another fifty-four of his friends at the end, all of them attained Arahant (the holy one), for helping evangelize members into the monastic organization. There are ways to manage the talented person, namely: *Arahanta* (Arahantship), *Anagami* (the non-returning), *Sakadagami* (the once-returning), *Sotapanna* (the stream-entry), which includes an ascetic and a householder, by ensuring stability in life, participating in the creation of a Buddhist monastic organization, having the duty to be the preceptors and the instructors, to be the chief of Sangha’s Duties such as *Bhattadudesana* who have to manage the cooking and storing of foods, and *Senasanapanyapaka* who have to manage the lodgings. The Buddha appointed Ven. *Sariputta*, who expert in Abhidhamma, was given the command to help run the Buddhist Order. Further, the Buddhas had appointed Ven. *Sariputta* is the chief disciple on the right side, and Ven. *Mahamokkallana*, as the chief disciple on the left side, as well as Ven. Ananda is a great personal attendant. In addition, the Buddha had declared the *Etadagga*

(the par excellence) between Bhikkhus and Bhikkhuni as the main proposal to announce some special qualifications to the public at the time of *Yamakapatihara's* (the Twin Miracle Performance).

Keywords: The Buddha, Excellent Human Management, Human Capital Management

บทนำ

คน (Man) เป็นปัจจัยทางการบริหารจัดการองค์การที่สำคัญที่สุด คนเป็นทั้งผู้สร้าง ผู้พัฒนา และผู้รักษาสถาบันให้เกิดมีขึ้น เจริญขึ้น และดำรงคงอยู่ได้ตลอดไป พระพุทธศาสนาถือว่าคนเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะสร้าง พัฒนา และดำรงวงศ์ตระกูล องค์การ และองค์การให้เจริญมั่งคั่งรุ่งเรืองมั่นคงอยู่ได้นาน เรียกว่า กุลจิรัฏฐิติธรรม ปราภในกุลสูตร จตุกกนิบาต อังคตตรนิกาย (อง.จตุกก. (ไทย) 21/258/375-376) ว่า “การตั้งบุรุษหรือสตรีผู้มีศีลธรรมให้เป็นใหญ่ในเรือน” คือให้เป็นผู้รับผิดชอบการบริหารจัดการงานนั่นเอง เพียงแต่อย่าชัดเจนลงไปว่าคนที่ว่านี้ต้องเป็น “คนดีมีศีลธรรม” เท่านั้น ซึ่งได้แก่ คนดีที่มีความสามารถได้รับการพัฒนาดีแล้วทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ กระทั่งเป็น “คนดีคนเก่ง” ดังปราภคำสอนว่า ทนโต เสฏฐมฺ นุสเสสฺสุ (ขุ.ธ. (บาลี) 25/321/72, ขุ.มหา. (บาลี) 29/90/200) ในบรรดามนุษย์ทั้งหลาย คนที่ได้รับการพัฒนาแล้วเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสูงมีคุณค่ามากที่สุด ที่จะสามารถสร้าง พัฒนา และรักษาสถาบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีคำสอนรับรองถึงคุณสมบัติของคนที่จะได้รับมอบหมายให้ดูแลบริหารจัดการงานคือวงศ์ตระกูลหรือองค์การ มีปราภในสังคัลลสูตร (ที.ปา. (ไทย) 11/267/212) ว่า ต้องเป็นผู้มีความประพฤติดีเหมาะสมที่จะเป็นคนที่รับทรัพย์มรดกคือรับหน้าที่ในการบริหารกิจการงานต่อไปนั่นเอง

คนเก่งมีความสามารถในการมองอนาคต มีความเข้าใจในอนาคต เห็นทั้งโอกาสและภัยคุกคาม และมีความสามารถที่จะดึงคนอื่นตามไปด้วย คนเก่งประมาณ 10 เปอร์เซ็นต์สามารถบริหารคนอื่นอีก 60 เปอร์เซ็นต์ให้อยากทำงาน ดึงเอาความเป็นเลิศของบุคคลอื่นออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เป็นการพัฒนาบุคคลโดยมุ่งเน้นจากภายใน (Inside Out Approach) คนเก่งมีความคิดสร้างสรรค์ มีความคิดที่แตกต่างจากบุคคลอื่น เป็นบุคคลที่กระหายอยากรู้ อยากพัฒนาและแสวงหาโอกาสใหม่ ๆ ความรู้และทักษะเป็นเพียงพื้นฐาน แต่พลังความคิดสร้างสรรค์ การใฝ่รู้ และการพัฒนาเป็นเรื่องที่สำคัญกว่า คนเก่งมีความสามารถในการเอาชนะอุปสรรค รู้จักแก้ไขปัญหาด้วยปัญญา มีการควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสมกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น คุณลักษณะและความสามารถนี้จึงนำบุคคลอื่นและองค์กรสร้างสรรค์และเปลี่ยนแปลง (วิชัย วงษ์ใหญ่, มปป.: ออนไลน์) คราวตรัสรู้ใหม่ ๆ พระพุทธองค์ทรงพิจารณาเห็นว่าคนที่ศึกษาสืบทอดคำสอนของพระองค์ต่อไปได้นั้นต้องเป็น “บัณฑิต” คือ “คนเก่ง ดี และมีประโยชน์” ทรงเปรียบเทียบดอกบัว 4 เหล่าแบ่งคนออกเป็น 4 ประเภทโดยใช้ระดับสติปัญญา คือ “ความเก่ง, ความฉลาด” เป็นเกณฑ์ ซึ่งประกอบด้วย (1) อุคฆัตถัญญ คนที่มีความฉลาดอยู่ในเกณฑ์ที่ดีมากที่สุด (2) วิปจิตถัญญ คนที่มีความฉลาดอยู่ในเกณฑ์ดีรองลงมา (3) เนยยะ คนที่มีความฉลาดอยู่ในเกณฑ์พอแนะนำได้ และ (4) ปทปรมะ คนที่มีความ

ฉลาดอยู่ในเกณฑ์น้อยที่สุด จากนั้นทรงเริ่มดำเนินการประกาศพระศาสนาเผยแผ่หลักธรรมคำสอนสู่ชาวโลก เพื่อก่อตั้งองค์กรสงฆ์ และสถาปนาองค์การพระพุทธศาสนาให้ประดิษฐานสถิตสถาพรมากระทั่งทุกวันนี้

บทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอ “การบริหารจัดการคนเก่งในองค์กร และวิธีการบริหารจัดการคนเก่งของพระพุทธเจ้า” เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันและพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมายสูงสุด

ความหมายของ “คนเก่ง”

คำว่า “คน” หมายถึงมนุษย์ และคำว่า “เก่ง” หมายถึงสามารถในทางใดทางหนึ่ง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 138, 216) “คนเก่ง” จึงมีความหมายว่า มนุษย์ผู้มีความสามารถในทางใดทางหนึ่งเป็นพิเศษ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Talent people หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในองค์กรที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (creative thinking) มีความสามารถและศักยภาพในการปฏิบัติงาน มีความสามารถทางด้านสติปัญญา (intellectual) หรือความสามารถตามธรรมชาติ (natural ability) รวมทั้งพรสวรรค์ (gifts) ด้านใดด้านหนึ่งอย่างโดดเด่น โดยสะท้อนถึงการมีศักยภาพสูง (High Potential) จากผลการปฏิบัติงานในระดับที่สูงกว่าบุคคลอื่น และประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์และยอมรับของบุคคลอื่น รวมทั้งมีความต้องการความก้าวหน้าในการทำงาน เรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (วิชัย วงษ์ใหญ่, มปป.: ออนไลน์) ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนจากองค์กรหรือไม่ก็ตาม มีทักษะในการสื่อสาร มีความเป็นผู้นำ มีความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง อย่างผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ และมีความต้องการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ (มาริสสา อินทเรเกิด, 2560: 282) คนเก่ง หรือ Talent คือบุคคลที่ถูกคาดหวังว่าจะสร้างผลการปฏิบัติงานได้ดีกว่าบุคคลอื่นทั้งในปัจจุบันและอนาคต (Alan Robertson and Graham Abby, 2003: อ้างใน พสุธิดา ตันตราจิณ และ ธีระวัฒน์ จันทิก, 2559: 922) จึงต้องเป็นบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ มีผลงานที่โดดเด่นเหนือบุคคลอื่น ซึ่งอาจมีลักษณะที่แตกต่างกันไปในแต่ละองค์กร โดยขึ้นอยู่กับลักษณะงาน ลักษณะธุรกิจ นโยบาย วัฒนธรรมองค์กร และกลยุทธ์ขององค์กรว่าต้องการเดินไปในทิศทางใด (www.hrodthai.com, 2565: ออนไลน์)

คุณลักษณะและความสามารถของคนเก่ง

คนเก่ง เป็นบุคคลที่มีความรู้ความคิดและความสามารถที่โดดเด่น และมีความแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ ที่อยู่ใต้อาณัติ เป็นคนที่ทำงานด้วยความมุ่งมั่น ขยัน ใฝ่ในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และมีการนำสิ่งที่ตนได้เรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพมาประยุกต์และพัฒนาระบบการทำงานของตนเองให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญ คือ ต้องเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถที่โดดเด่นในแง่การคาดการณ์สถานการณ์ต่าง ๆ มีความเป็นผู้นำสูง มีความคิดสร้างสรรค์ และมีการนำเสนอนวัตกรรมใหม่ ๆ และวางแผนแก้ไขปัญหาเอาชนะกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างคนที่มีความฉลาดทางอารมณ์ด้วย (พสุธิดา ตันตราจิณ และ ธีระวัฒน์ จันทิก, 2559: 922) การเป็นคนเก่งจึงควรประกอบด้วยคุณลักษณะสำคัญที่พึงประสงค์ คือ เป็นผู้ที่มีผลการปฏิบัติงานดี (High Performance) เป็นผู้ที่มีศักยภาพในการทำงานและเื้อต่อการพัฒนา (High Potential) และเป็นผู้มีจิตสำนึกดี (Conscientiousness) โดยมีความกระตือรือร้น มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำ และมีวิสัยทัศน์ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

ได้ และมีจริยธรรมในการทำงาน คนเก่งเป็นกลุ่มคนคุณภาพที่ช่วยส่งเสริมให้องค์กรประสบความสำเร็จ (สุภาพรณ ประสงค์ทัน, 2558: 146) ลักษณะคนเก่งหรือคนมีศักยภาพสูงยังต้องมีคุณสมบัติในการนำตัวเองไปสู่ความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น สามารถแก้ปัญหาได้ดี วางแผนป้องกันปัญหาได้สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ทั้งภายใน ได้แก่ เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา รวมถึงการประสานงานกับภายนอก ได้แก่ ลูกค้า คู่ค้า เป็นต้น (www.hrodthai.com, 2565: ออนไลน์)

คุณลักษณะอันโดดเด่นของคนเก่งย่อมเป็นตัวบ่งชี้ได้ว่าองค์กรจะมีผลงานที่มีคุณภาพ มีความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ที่เกิดจากบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถซึ่งองค์กรอื่นไม่มี คนเก่งจึงต้องมีคุณลักษณะพื้นฐานโดยสรุป 4 ประการ คือ 1) ความรู้ (Knowledge) ต้องมีความรู้ในเนื้อหาสาระเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอย่างแม่นยำและลุ่มลึก รวมทั้งความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง 2) ทักษะ (Skills) ต้องมีความสามารถในการปรับประยุกต์ความรู้มาใช้ในการทำงาน และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงทักษะในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง รวมทั้งพัฒนาเพื่อนร่วมงานอย่างต่อเนื่อง 3) บุคลิกภาพ (Personality) ต้องมีความสามารถในการปรับตัว สามารถแสดงพฤติกรรมที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นตัวของตัวเอง รวมทั้งการมีเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน 4) การปฏิสัมพันธ์ (Interpersonal) ต้องมีการแสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวตลอดช่วงเวลาการปฏิบัติงาน (วิชัย วงษ์ใหญ่, มปป.: ออนไลน์)

ความสามารถของบุคคลเหล่านี้จะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กร และบุคคลเหล่านี้จะถูกคาดหวังให้เป็นผู้นำหรือผู้บริหารระดับสูงขององค์กรในอนาคต การจัดการกับคนเหล่านี้ ถือเป็นส่วนสำคัญในการจัดการทุนมนุษย์ การจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital Management) เป็นการรักษาประสิทธิภาพขององค์กร ลดอัตราสูญเสียบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ นำมาซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน (www.hrodthai.com, 2565: ออนไลน์)

ความหมายของการบริหารจัดการคนเก่ง

การบริหารคนเก่ง (Talent Management) เป็นเทคนิคการบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวใหม่ที่มีคุณลักษณะแตกต่างจากการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบเดิม โดยมีจุดเน้นหลักบนคนเก่งและกลุ่มของคนเก่งที่เชื่อมโยงทุกองค์ประกอบเข้าด้วยกันไปสู่กลยุทธ์สูงสุดขององค์กร เพื่อให้ผลลัพธ์ของการบริหารคนเก่งเป็นวงจรที่สมบูรณ์ (Chuai, X., 2008:; อ้างใน มาริสสา อินทรเกิด, 2560: 280) เป็นความพยายามขององค์กรในการรักษาคนเก่ง ตั้งแต่เริ่มเข้ามาเป็นสมาชิก ให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและยาวนาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาบุคลากรที่ดีมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการทำงาน ส่งเสริมสนับสนุนให้พนักงานปฏิบัติงานเต็มกำลังความสามารถที่มีอยู่ มีสุขภาพจิตและกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีความรู้สึกมั่นคงในการปฏิบัติงาน สร้างความสัมพันธ์และความผูกพันในการทำงานร่วมกัน (นันท์ธนาดา สวามิวัศสุกิจ, 2558: 41) มุ่งเน้นให้คนเก่งหรือคนที่มีความรู้ความสามารถมาทำหน้าที่เป็นผู้นำของกลุ่ม และพร้อมที่จะพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้ความสามารถสูงขึ้นได้เหมือนตนเอง ตอบสนองความต้องการขององค์กรทั้งในปัจจุบันและอนาคต การบริหารคนเก่งจะทำให้องค์กรมีคนเก่งมากขึ้น สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติงานให้

บรรลุปเป้าหมายขององค์กร (วิชัย วงษ์ใหญ่, มปป.: ออนไลน์) การบริหารจัดการคนเก่งในองค์กรจึงเป็นการมุ่งมั่นพัฒนาแก้ไข เพื่อให้บุคลากรมีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เพื่อผลประโยชน์สูงสุดขององค์กร เป็นการส่งเสริมแรงจูงใจ การใช้สิ่งจูงใจซึ่งอาจเป็นวัตถุหรือโอกาส หรือการจัดสภาพการทำงานและสวัสดิการที่ดี เข้าใจความต้องการ และสนองความต้องการของบุคลากร ให้สวัสดิการ และจัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ให้องค์กรและบุคลากรได้รับประโยชน์ร่วมกัน บำรุงขวัญและกำลังใจอยู่เสมอ จัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเพื่อสร้างสุขภาพกายและสภาพจิตที่ดี ส่งเสริมความปลอดภัยให้กับบุคลากรมีความรู้สึกพอใจในงานที่ทำ รู้สึกเป็นส่วนสำคัญขององค์กร และมีความตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพและอยู่ในองค์กรนั้น ๆ ให้นานที่สุด โดยอาศัยหลักแห่งความเป็นธรรม (องค์การกรมป่าไม้, 2559: 16)

ความสำคัญของการบริหารจัดการคนเก่ง

มีการศึกษาพบว่า การบริหารคนเก่งเป็นเรื่องที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญที่สุดจากประเด็นทั้งหมดในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Boston Consulting Group & World Federation of People Management Association, 2012.; อ้างใน มาริสสา อินทรเกิด, 2560: 280) การบริหารคนเก่งก่อให้เกิดประโยชน์ คือ 1) ประโยชน์ในระดับองค์กร ทำให้องค์กร (1) สามารถขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นผลจากการที่มีคนเก่งอยู่ในองค์กร และคนเก่งเหล่านี้ได้สร้างคนเก่งเพิ่มมากขึ้นภายในองค์กร (2) มีความรู้และนวัตกรรมเป็นของตนเอง จากการที่คนเก่งได้สร้างสรรค์ผลผลิตของงานอย่างต่อเนื่อง (3) มีคนเก่งมากยิ่งขึ้น จากการที่คนเก่งได้พัฒนาบุคคลรอบข้างในสายงานเดียวกันผ่านกระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันจนทำให้เกิดการเรียนรู้ในที่ทำงาน (learning at the workplace) ส่งผลให้มีคนเก่งมากขึ้น (4) มีการสืบสานวัฒนธรรมและค่านิยมที่ดีงามผ่านกระบวนการสืบทอดตำแหน่ง และจากผู้นำไปยังผู้บริหารในระดับรองลงมาจนถึงระดับผู้ปฏิบัติงาน และ 2) ประโยชน์ในระดับบุคคล ทำให้บุคลากร (1) ได้รับโอกาสและภารกิจที่ท้าทายความสามารถมากขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเพิ่มพูนศักยภาพและความก้าวหน้าในระยะยาว (2) เรียนรู้ที่จะบริหารตนเองให้ประสบผลสำเร็จภายใต้การสนับสนุนขององค์กร ผู้บังคับบัญชา พี่เลี้ยง รวมถึงทีมงาน (3) เกิดความพึงพอใจในการทำงาน เนื่องจากตระหนักถึงคุณค่าและการดูแลเอาใจใส่จากองค์กรและผู้บังคับบัญชาอย่างใกล้ชิด รวมทั้งทราบความก้าวหน้าในอาชีพอย่างชัดเจน (วิชัย วงษ์ใหญ่, มปป.: ออนไลน์)

กระบวนการของการบริหารจัดการคนเก่ง

กระบวนการบริหารจัดการคนเก่งเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารสามารถระบุคนเก่ง สรรหา และคัดเลือก บริหารจัดการตามกระบวนการพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งคนเก่งในองค์กร เพื่อทำให้คนเก่งอยู่ทำงานในองค์กรได้ยาวนานและเต็มศักยภาพ และบรรเทาปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ รวมทั้งทราบถึงความต้องการจำเป็นเร่งด่วนของการบริหารจัดการคนเก่งในองค์กร ส่งผลให้มีการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งองค์กรจะสามารถนำไปประกอบพัฒนาการบริหารจัดการ และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาขาดแคลนบุคลากรต่อไป (อัญรินทร์ ฉัตรเบญจนันท์ และ วลัยพร ศิริภิรมย์, 2558: 44) เป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการทำให้องค์กรเกิดความได้เปรียบในการ

แข่งขัน คือบุคลากรที่เป็นคนเก่ง ซึ่งบุคลากรกลุ่มนี้มีจำนวนไม่มากในองค์กร แต่หากองค์กรใดมีบุคลากรกลุ่มนี้ในจำนวนมาก ก็ย่อมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันสูง ฉะนั้น องค์กรจึงควรให้ความสำคัญกับกระบวนการบริหารจัดการคนเก่งเป็นพิเศษ โดยกระบวนการบริหารจัดการคนเก่งประกอบด้วย การสรรหาและการคัดเลือกคนเก่ง การพัฒนาคนเก่ง การจูงใจและการธำรงรักษาคคนเก่ง และการบริหารค่าตอบแทนให้กับคนเก่ง (อรุณวดี นันทวัฒนากุล และคณะ, 2556: 66-67) การบริหารจัดการคนเก่งให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของคนเก่งที่มีต่อองค์กร โดยองค์กรควรต้องกำหนดวางแผนกลยุทธ์การพัฒนาทุนมนุษย์ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับกลยุทธ์และเป้าหมายขององค์กร และแสวงหาวิธีการและเครื่องมือในการสรรหาและคัดเลือกคน การพัฒนาคนเก่ง และการรักษาคคนเก่ง เพื่อพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมายและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (นลินี สานักวงศ์, 2555: 5) กระบวนการบริหารจัดการคนเก่ง หรือ ระบบการบริหารคนเก่ง จึงเป็นกระบวนการค้นหา สรรหา พัฒนา ให้ผลตอบแทน และรักษาคคนที่มีความสามารถและศักยภาพไว้กับองค์กร (วิชัย วงษ์ใหญ่, มปป.: ออนไลน์) ให้ปฏิบัติงานในองค์กรได้ยาวนานเต็มศักยภาพและสอดคล้องกับความแตกต่างของบุคลากรแต่ละประเภทในองค์กร รวมทั้งทราบถึงความต้องการจำเป็นของบุคลากร เพื่อสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง (อัญญาณี อดทน และคณะ, มปป.: ออนไลน์)

องค์ประกอบของกระบวนการบริหารจัดการคนเก่ง

มีผลการวิจัยถึงองค์การที่ประสบความสำเร็จในการบริหารคนเก่งว่า สิ่งที่ต้องการเหล่านี้ให้ความสำคัญมี 3 ประเด็นหลัก คือ 1) การบริหารคนเก่งจะสำเร็จได้นั้น ต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการในการกำหนดคุณสมบัติของคคนเก่งให้ชัดเจน จึงดำเนินการสรรหาและคัดเลือก 2) ต้องมีการพัฒนาคนเก่งอย่างต่อเนื่องและดูแลคคนเก่งเหล่านั้นอย่างจริงจัง ทุกองค์การให้ความเห็นตรงกันว่าคคนเหล่านี้มีจำนวนไม่มากนัก แต่ส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จของทั้งองค์การ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องบริหารคคนเหล่านั้นเป็นพิเศษแตกต่างจากคคนอื่น 3) การสรรหาคคนเก่งคใหม่เพื่อทดแทนคเดิม เป็นเรื่องสำคัญที่องค์การที่ประสบผลสำเร็จให้ความสำคัญอย่างมาก เพื่อรักษาความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ และสร้างได้เปรียบในการแข่งขัน (Berger, L. A., & Berger, D. R., 2004, อ้างใน มาริสสา อินทเรศ, 2560: 288)

องค์ประกอบของกระบวนการของการบริหารจัดการคนเก่งแบ่งเป็นองค์ประกอบหลักสำคัญ ๆ ได้หลายวิธีการ เช่น แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนหลัก ประกอบด้วย การสรรหาและระบุคคนเก่ง การพัฒนาคนเก่ง การรักษาคคนเก่ง และการทบทวนกระบวนการบริหารจัดการคคนเก่งอย่างต่อเนื่อง (สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน, 2558: 147-148) หรือ การระบุคคนเก่ง การพัฒนาคนเก่ง การจ่ายค่าตอบแทนและการให้รางวัลให้คคนเก่ง และการรักษาคคนเก่ง (อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และ อธิระวัฒน์ จันทิก, 2558: 1099-1100) หรือ การสรรหาและระบุคคนเก่ง การพัฒนาคนเก่ง การรักษาคคนเก่ง และการบริหารค่าตอบแทน (อัญญาณี อดทน และคณะ, มปป., ออนไลน์) หรือ การค้นหาผู้ที่เป็นคคนเก่ง (Talent) ที่องค์กรต้องการพัฒนา (Identify Talent) การพัฒนาคนเก่ง (Developing Talent) การประเมินผลคคนเก่ง (Evaluation Talent) และการให้รางวัล (Rewarding Talent) (สุกัญญา รัชมิธรรมโชติ, 2554, อ้างใน มาริสสา อินทเรศ, 2560: 286-288) หรือ 1) การสรรหาจากพนักงานภายในบริษัท

หรือพนักงานภายนอกบริษัท หรือสรรหาประกาศในสื่อโซเชียลมีเดีย 2) การคัดเลือกโดยใช้เครื่องมือต่าง ๆ มาดำเนินการพิจารณาคัดเลือกพนักงาน เครื่องมือแบบทดสอบที่วัดความรู้ วัดทักษะในเรื่องของการทำงาน หรือเครื่องมือแบบทดสอบความถนัดเพื่อใช้วัดสมรรถภาพทางสมอง เครื่องมือแบบทดสอบบุคคลที่ใช้วัดบุคลิกภาพการปรับตัวให้เข้ากับสังคม และจากการสัมภาษณ์งานหรือการพูดคุยเพื่อวัดความสามารถในด้านความรู้ ความคิดทางสติปัญญา การตอบข้อซักถาม 3) การพัฒนารูปแบบการพัฒนาฝึกอบรม การสอนงาน การเป็นพี่เลี้ยง การมอบหมายงานที่มีคุณค่า การมอบหมายปริมาณงานที่เพิ่มขึ้น การให้คำปรึกษาแนะนำ และ 4) การรักษาให้คงอยู่ เรื่องอัตราจ้าง ค่าตอบแทน การวางแผนเส้นทางความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (อัครกิตติ์ พัฒนสัมพันธ์, 2563: 81)

แนวทางพัฒนาและรักษาคง

1. แนวทางพัฒนาคนเก่ง

มิติในการดึงดูดใจให้คนเก่งยังคงอยากร่วมงานอยู่กับองค์กร ประกอบด้วย 1) มิติการเรียนรู้และพัฒนา (Learning and Development Dimension) : คนเก่งชอบเรียนรู้และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ หากทำงานแล้วไม่ได้รับตรงนี้อาจทำให้อยู่ยาก เช่นเดียวกับองค์กรที่ไม่มีแผนเรื่องนี้อย่างจริงจัง ย่อมจะไม่ดึงดูดใจ สำหรับคนที่มีความเก่งเช่นกัน 2) มิติสิ่งแวดล้อมในการทำงาน (Work Environment Dimension) : สิ่งแวดล้อมในการทำงานยุคนี้จำเป็นอย่างมาก องค์กรใหญ่หลายองค์กร รวมถึงองค์กรของคนรุ่นใหม่ ต่างใช้มิตินี้เป็นกลยุทธ์ในการดึงดูดคนเก่งไปร่วมงาน ตั้งแต่การสร้างออฟฟิศให้น่าอยู่น่าทำงาน มีการสนับสนุน Work-Life Balance ที่ดี คุณภาพงานย่อมจะดีขึ้น นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมยังอาจหมายถึงเรื่องของคน ไปจนถึงระบบการทำงาน หากสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ทำงาน คนเก่งย่อมอยากจะทำร่วมด้วย และดึงคนเก่งอื่น ๆ ให้มาร่วมงานเพิ่มขึ้นอีก ซึ่งการใส่ใจนี้อาจต้องเริ่มตั้งแต่กระบวนการสรรหาเลยทีเดียว 3) มิติรางวัลและผลตอบแทน (Reward and Compensation Dimension) : อัตราจ้างเป็นสิ่งสำคัญ ฝ่าย HR ต้องทำการเจรจาให้ดีให้อยู่ในจุดที่พอใจทั้งสองฝ่าย ส่วนเรื่องรางวัลเป็นสิ่งที่สำคัญเช่นกัน รางวัลนี้อาจมาในรูปแบบรางวัลโดยตรง เช่น พนักงานดีเด่น เป็นต้น หรือแม้แต่รางวัลของหน่วยงาน บางทีรางวัลไม่จำเป็นจะต้องเป็นวัตถุเสมอไป การให้คำชมเชย การยกย่อง หรือส่งเสริมให้เป็นหัวหน้างาน ถือเป็นรางวัลที่ดีได้เช่นกัน 4) มิติความท้าทายใหม่ ๆ และโอกาสที่น่าสนใจ (New Challenged Opportunity Dimension): คนเก่งชอบความท้าทาย และมักไม่ชอบความจำเจ หากมีโอกาสให้เขาได้ลองทำงานใหม่ ๆ เสมอๆ หรือมีโจทย์ที่ท้าทายขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากจะช่วยพัฒนาความสามารถของคนเก่งให้เก่งขึ้นแล้ว ยังทำให้เขาอยากทำงานกับองค์กรต่อไปเรื่อย ๆ ได้ด้วย (www.hrodthai.com, 2565: ออนไลน์)

การพัฒนาคนเก่งจึงมีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ 1) เน้นให้เขามีโอกาสได้เรียนรู้ในสายงานที่กว้างขึ้น โดยการส่งอบรมพิเศษภายนอก เพื่อที่จะได้กลับมาสอนงานผู้อื่น 2) เปิดโอกาสให้เขารับผิดชอบงานมากขึ้น เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง 3) ควรมีการติดตามและประเมินผลงานเป็นระยะ เพื่อ Feed back ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ด้วยว่า (1) อายุขัยภูมิหลัง ครอบครัว วัฒนธรรม จะกำหนดธรรมชาติของคนคนนั้น (2) ระดับการศึกษา ความรู้ความเข้าใจ แร่งบันดาลใจ จะกำหนดความต้องการของคนคนนั้น (3) ฐานะทางเศรษฐกิจ จะกำหนด

แนวคิดในการแสวงหาของคนคนนั้น (4) ระดับความสำเร็จที่บรรลุถึงแล้วในแต่ละช่วง จะกำหนดเป้าหมายต่อไปของคนคนนั้น (คะนิง นันทะนะ, มปป.: ออนไลน์) การพัฒนาคนเก่งในองค์การจึงจำเป็นต้องมีระบบและวิธีการพัฒนาในหลายรูปแบบ เมื่อองค์การมีการจัดสรรและคัดเลือกพนักงานคนเก่งได้แล้ว สิ่งที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญต่อมา คือการพัฒนาให้คนเหล่านี้สามารถทำงานสร้างความสำเร็จให้แก่องค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาจึงมีหลากหลายรูปแบบ สามารถเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และเหมาะสมกับบุคคล ซึ่งในแต่ละวิธีการย่อมมีจุดดีและจุดด้อยแตกต่างกัน (อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และ ธีระวัฒน์ จันทิก, 2558, อ้างใน พสุติดา ตันตราจิณ และ ธีระวัฒน์ จันทิก, 2559: 925)

2. แนวทางรักษาคณเก่ง

การรักษาคณเก่งไว้กับองค์กร (Talent Retention) เป็นการปฏิบัติต่อกณเก่งด้วยความเคารพและให้เกียรติ เพื่อให้คณเก่งมีความจงรักภักดีและยึดมั่นต่อองค์กร รักองค์กร พร้อมทั้งจะใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ มาปฏิบัติงานให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้า เช่น การสร้างโอกาสความก้าวหน้าในอาชีพ (Career Path) การกำหนดแผนการสืบทอดตำแหน่งงาน (Succession Planning) การให้องค์การในการพัฒนา (www.hrodthai.com, 2565: ออนไลน์) แนวทางปฏิบัติในการรักษาคณเก่งเอาไว้ มีดังนี้ 1) ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญกับเขา แต่อย่าใช้อำนาจ ควรใช้ความรับผิดชอบไปควบคุมเขา 2) ผู้บริหารต้องพร้อมรับฟังความเห็นจากเขา และให้องค์การในการพิสูจน์ผลงาน 3) ผู้บริหารควรวางเป้าหมายให้ชัดเจน และกำหนดการประเมินผลไว้ให้ชัด 4) ผู้บริหารควรวาง Career path ไว้ให้เขาไว้ล่วงหน้า 5) ผู้บริหารควรสร้างการตอบแทนที่ถูกต้อง เหมาะสม และถูกกาลเทศะด้วย (คะนิง นันทะนะ, มปป.: ออนไลน์) ซึ่งมีขั้นตอนที่องค์กรพึงกระทำ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานและความผูกพันกับองค์กร ดังนี้ 1) ต้องสื่อสารอย่างชัดเจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างผลการปฏิบัติงานและผลตอบแทนของพนักงาน 2) ต้องสร้างความมั่นใจในการประเมินผลการปฏิบัติงานที่สามารถแยกแยะผู้มีผลการปฏิบัติงานดีได้ 3) ต้องจัดอุปสรรคในการทำงานที่สามารถส่งผลกระทบในเชิงลบต่อการสนับสนุนพนักงาน เช่น งานที่ไม่จำเป็นหรือซ้ำซ้อน 4) ต้องเลือกคนให้เหมาะสมกับงาน โดยคำนึงถึงคุณสมบัติของตำแหน่งงาน และความสามารถของผู้ที่จะดำรงตำแหน่งงานนั้น ๆ 5) ต้องติดตาม และพัฒนาบรรยากาศในการทำงาน โดยผู้นำต้องมีความสามารถ และมีรูปแบบการบริหารงานที่เหมาะสม เพื่อจูงใจพนักงาน 6) ต้องมุ่งเน้นถึงผลตอบแทนที่ไม่ได้อยู่ในรูปของตัวเงินเท่านั้น เช่น โอกาสการเติบโตในหน้าที่การงาน การพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมถึงการยกย่องชมเชยพนักงาน (www.hrodthai.com, 2565: ออนไลน์)

การบริหารจัดการคณเก่งของพระพุทธเจ้า

1. พระพุทธเจ้าทรงเลือกสอน “คณเก่ง” เป็นเป้าหมายแรก

พระพุทธเจ้าทรงเลือกสอนคณเก่งเป็นลำดับแรกตามลำดับ ตัวอย่างคือ (1) เบื้องต้นทรงดำริที่จะสอนธรรมแก่อาฬารดาบสกาลามโคตร และอุทกดาบสรามบุตรผู้เคยเป็นอาจารย์สอนพระองค์เป็นคนแรกตามลำดับ ด้วยทรงดำริเห็นว่าเป็น “คณเก่ง” ฉลาดเฉียบแหลม มีปัญญา มีฐลีในตาน้อยมานาน สมควรที่จะแสดงธรรมให้ท่านฟังเป็นคนแรก แต่ก็ทรงทราบที่ท่านทั้ง 2 ได้สิ้นชีวิตไปแล้ว (วิ.ม. (ไทย) 4/10/15-16) (2) จากนั้น ทรงดำริถึงปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 แล้วเสด็จไปยังป่าอิสิปตน

มฤคทายวันเขตกรุงพาราณสี ทรงแสดงปฐมเทศนาชื่อว่าธัมมจักกัปปวัตตนสูตรสอนปัญจวัคคีย์ คือ โกณฑัญญะ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ให้ได้ฟังและเรียนรู้จนเข้าถึงกระแสแห่งธรรมได้ ดวงตาเห็นธรรมบรรลุเป็นพระโสดาบันตามลำดับ แล้วได้ทรงสอนอนัตตลักขณสูตรมีสาระว่าด้วย ชั้น 5 คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณเป็นอนัตตา ไม่เที่ยงแท้แน่นอน เป็นไปเพื่อความ ทุกข์ กระทั่งพระปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 ได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ (วิ.ม. (ไทย) 4/12-24/18-31) มีสมาชิก “คนเก่งและดี” คือพระอรหันต์ทั้งหมดจำนวน 6 รูป (3) ทรงแสดงอนุปปทิกกาและอริยสัจ 4 โปรด ยสกุลบุตรและเพื่อน 54 คน ได้ฟังและเรียนรู้จนได้บรรลุเป็นพระโสดาบัน บรรพชาอุปสมบทแล้ว ศึกษาพระธรรมคำสอนจากพระพุทธเจ้าเพิ่มเติมอีกจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ทุกรูปตามลำดับ (วิ.ม. (ไทย) 4/25-31/31-40) มี “คนเก่งและดี” คือพระอรหันต์เกิดเพิ่มขึ้นในโลกทั้งหมด 61 รูป ประกอบด้วย พระพุทธเจ้า 1 พระปัญจวัคคีย์ทั้ง 5 และพระยสะพร้อมเพื่อนพระอรหันต์ 55 รูป

2. วิธีการบริหารจัดการคนเก่งของพระพุทธเจ้า

พุทธวิธีบริหารจัดการสมาชิกสงฆ์ที่เป็น “คนเก่งและดี” ได้แก่ พระอรหันต์ พระอนาคามี พระสกทาคามี และพระโสดาบัน ทั้งที่เป็นบรรพชิตและฆราวาส พอสรุปได้ดังนี้

2.1 สร้างความมั่นใจ ให้ความมั่นคงในชีวิต

พระพุทธเจ้าทรงสร้างความมั่นใจและความมั่นคงในชีวิตให้ปรากฏเห็นชัดแก่ผู้จะเข้ามาเป็นสมาชิกองค์กรสงฆ์ด้วยการกำหนดและประกาศให้รู้ให้เห็นถึงเป้าหมายสูงสุดและวัตถุประสงค์หลักของพระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน ทรงกำหนดเป้าหมายสูงสุดไว้คือพระอรหันตผลและพระนิพพาน กำหนดวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อทำที่สุดทุกข์ด้วยชอบ กำหนดกระบวนการกิจกรรมตามลำดับคือการบริจาทาน การรักษาศีล และการออกบวช และทรงกำหนดเป้าหมายรองลงมาไว้ด้วยคือสวรรค์ กำหนดวัตถุประสงค์รองไว้เช่นกัน คือเพื่อประโยชน์และความสุขแก่ประชาชน กำหนดกระบวนการกิจกรรมขั้นสามัญไว้ คือการบริจาทานและการรักษาศีล ตัวอย่างในการสร้างความมั่นใจและให้ความมั่นคงในชีวิตแก่ผู้เข้าเป็นสมาชิกในองค์กรสงฆ์พระพุทธศาสนา เช่น (1) สร้างความมั่นใจให้ความมั่นคงแก่ปัญจวัคคีย์ ทรงตรัสบอกว่าพระองค์ได้เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบแล้ว จะแสดงธรรมสั่งสอนให้ฟังให้ได้เรียนรู้เพื่อทำให้แจ้งประโยชน์อันยอดเยี่ยมอันเป็นที่สุดแห่งพรหมจรรย์ และทรงตรัสย้ำถามว่าถ้อยคำเช่นนี้พระองค์ได้เคยกล่าวในกาลก่อนแต่หรือไม่ จนปัญจวัคคีย์คลายทิฏฐิยอมรับฟังพระธรรมเทศนาและขอบรรพชาอุปสมบทได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ผู้มีชีวิตมั่นคงในพระพุทธศาสนา (2) สร้างความมั่นใจ ให้ความมั่นคงแก่ยสกุลบุตรที่เกิดความเบื่อหน่ายในวิถิฆราวาสรำพึงว่า “ที่นี่วุ่นวายหนอ ที่นี่ขัดข้องหนอ” แล้วหนีออกจากบ้านเข้าไปในป่า ทรงสร้างความมั่นใจให้แก่เขาด้วยพระดำรัสว่า “ยสะ ที่นี่ (หมายถึงพระนิพพาน) ไม่วุ่นวาย ที่นี่ ไม่ขัดข้อง มาเถิด ยสะ จงนั่งลง เราจะแสดงธรรมให้ฟัง” จนยสกุลบุตรได้ฟังได้เรียนรู้พระธรรมคำสอนจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์มีชีวิตมั่นคงในพระพุทธศาสนาเช่นกัน เป็นต้น

2.2 มอหมายหน้ทให้มีส่วนร่วม

พระพุทธร่องค์ทรงมอหมายหน้ทให้พระอรหันต์สาวกสมาชิกร่องค์สงฆ์เป็น “คนเก่งดีและมีประโยชน์” ได้มีส่วนร่วม เช่น (1) ให้มีส่วนร่วมสร้าง่องค์สงฆ์ ด้วยการนำพระธรรมคำสอนไปอบรมสั่งสอนประชาชนให้ได้ฟังและเรียนรู้ให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสกระทั่งตัดสินใจออกจากเรือนบรรพชาอุปสมบท ซึ่งก็ได้ผลเป็นอย่างดี ปรากฏความนิยมในพระพุทธศาสนาแพร่หลายอย่างกว้างขวาง มีกุลบุตรศรัทธาบรรพชาอุปสมบทเป็นสมาชิกสงฆ์มากมาย ซึ่งในระยะเริ่มแรกนั้นพระอรหันต์สาวกที่ไปประกาศพระศาสนา ณ สถานที่ต่าง ๆ ได้นำกุลบุตรกลับมารับการบรรพชาอุปสมบทกับพระพุทธเจ้าโดยตรง (วิ.ม. (ไทย) 4/34/42) (2) ให้มีส่วนร่วมธำรงรักษาพระพุทธรศาสนา รับสั่งกับพระจุนทะและพระอนนท่นะนำให้ช่วยกันธำรงรักษาพระธรรมคำสอนว่า “ธรรมทั้งหลายที่เราแสดงไว้แล้วเพื่อความรู้ยิ่ง บริษัททั้งหมดนั้นแหละ ฟังพร้อมเพรียงกันประชุม สอบทานอรรถกับอรรถ พญัชนะกับพญัชนะในธรรมนั้น แล้วฟังสังคายนา กัน ไม่ฟังวิวาทกัน เพื่อให้พรหมจรรย์นี้ตั้งอยู่ได้นาน ดำรงอยู่ได้นาน...” (ที.ปา. (ไทย) 11/177/138)

2.3 การมอหมายหน้ทใหม่

2.3.1 หน้ทที่รับสมาชิกรและฝีกอบรมสมาชิกรใหม่

พระพุทธรเจ้าทรงมอหมายหน้ทในการรับสมาชิกรและฝีกอบรมสมาชิกรใหม่ คือ (1) มอหมายให้พระอรหันต์สาวกที่ไปประกาศพระศาสนารับหน้ทใหม่คือการให้บรรพชาอุปสมบทแก่กุลบุตรด้วยวิธีให้รับไตรสรณคมน์ด้วยพระดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย บัดนี้ ท่านทั้งหลายนั้นแหละ จงให้บรรพชา จงให้อุปสมบทในทิศนั้น ๆ ในชนบทนั้น ๆ เกิด... ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตบรรพชาอุปสมบทด้วยไตรสรณคมน์” (วิ.ม. (ไทย) 4/34/42-43) เรียกวิธีการบวชนี้ว่า “ติสรณคณูปสัมปทา” (2) ทรงอนุญาตอุปัชฌาย์ อุปัชฌาย์วัตร และสัทธวิหาริกวัตร ทรงอนุญาตอุปัชฌาย์ให้มีหน้ทที่คอยอบรมตักเตือนพร้าสอนภิกษุด้วยพระดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอุปัชฌาย์ อุปัชฌาย์จักเข้าไปตั้งจิตสนธิสนมในสัทธวิหาริกฉันบุตร สัทธวิหาริกจักเข้าไปตั้งจิตสนธิสนมในอุปัชฌาย์ฉันบิดา เมื่อเป็นเช่นนั้น อุปัชฌาย์และสัทธวิหาริกจักมีความเคารพ ยำเกรงประพฤติกมลเกลียวกัน จักถึงความเจริญงอกงามไพบุลย์ในธรรมวินัยนี้...” จากนั้นทรงอนุญาตอุปัชฌาย์วัตรคือหน้ทที่สัทธวิหาริกพึงปฏิบัติต่อพระอุปัชฌาย์ และสัทธวิหาริกวัตรคือหน้ทที่พระอุปัชฌาย์พึงปฏิบัติต่อสัทธวิหาริก (วิ.ม. (ไทย) 4/64-67/79-92)

2.3.2 หน้ทให้อุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรม

เมื่อทรงห้ามการอุปสมบทด้วยไตรสรณคมน์แล้วจึงทรงอนุญาตอุปสมบทด้วยญัตติจตุตถกรรม จึงทรงมอหมายหน้ท คือ (1) อนุญาตภิกษุผู้สวดกรรมวาจา โดยทรงอนุญาตให้มีภิกษุผู้ฉลาดเป็นผู้สวดกรรมวาจาว่า “ภิกษุทั้งหลาย สงฆ์พึงให้อุปสมบทอย่างนี้ ภิกษุผู้ฉลาดสามารถพึงประกาศให้สงฆ์ทราบด้วยญัตติจตุตถกรรมวาจา...” (วิ.ม. (ไทย) 4/69/98) (2) ทรงอนุญาตให้สงฆ์เป็นใหญ่ในอุปสมบทกรรม นอกจากให้มีพระอุปัชฌาย์ พระกรรมวาจาผู้สวดแล้ว ทรงอนุญาตให้สงฆ์เป็นใหญ่ในสังฆกรรมด้วย โดยกำหนดให้สงฆ์ทสวรคคือมีจำนวน 10 รูปขึ้นไปเป็นผู้รับรองอุปสมบทกรรมว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อุปสมบทด้วยคณะมีพวก 10 หรือมีพวกเกิน 10 ได้” (วิ.ม. (ไทย) 4/74/102) ต่อมาทรงผ่อนผันเป็นกรณีพิเศษเฉพาะปัจฉินตชนบทที่อยู่ชายแดนให้อุปสมบทกรรมด้วยสงฆ์ปญจวรรคคือมีพวก 5 รูปได้ด้วยพระดำรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย อวันตัทักขิณบาณมีภิกษุน้อย

ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตการอุปสมบทด้วยคณะมีจำนวน 5 รูปรวมทั้งพระวินัยธร ในปัจฉิมตชนบททั้งหมด” (วิ.ม. (ไทย) 5/258-259/36-39) (3) อนุญาตอาจารย์ อาจารย์วัตร และอันเตวาสิกวัตร ทรงอนุญาตอาจารย์และการถือนิสสัยว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอาจารย์ อาจารย์จักเข้าไปตั้งจิตสนิทสนมในอันเตวาสิกฉนบุตร อันเตวาสิกจักเข้าไปตั้งจิตสนิทสนมในอาจารย์ฉนบิดา เมื่อเป็นเช่นนี้ อาจารย์และอันเตวาสิกจักมีความเคารพยำเกรง ประพฤติกลมเกลียวกัน จักถึงความเจริญงอกงาม ไพบูลย์ในพระธรรมวินัยนี้ ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตให้อาศิยภิกษุมีพรรษา 10 อยู่ อนุญาตให้ภิกษุมีพรรษา 10 ให้สัสสได้” จากนั้นทรงอนุญาตอาจารย์วัตรคือหน้าที่ที่อันเตวาสิก (ลูกศิษย์) พึงปฏิบัติต่ออาจารย์ และอันเตวาสิกวัตรคือหน้าที่ที่อาจารย์พึงปฏิบัติต่อ อันเตวาสิก (วิ.ม. (ไทย) 4/77-79/106-116)

2.3.3 หน้าที่ให้บริการสมาชิกองค์กรสงฆ์

ทรงมอบหมายหน้าที่แก่พระภิกษุให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอธิการต่าง ๆ เพื่อช่วยรับภาระธุระในกิจการงานคณะสงฆ์ที่มีเพิ่มขึ้นตามการเจริญรุ่งเรืองและการขยายตัวขององค์กรสงฆ์ พร้อมทรงกำหนดคุณสมบัติและหน้าที่สำหรับภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งเจ้าอธิการต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน เช่น พระภักตทุเทศก์ มีหน้าที่แจกภัต พระเสนาสนปัญญาปะกะ มีหน้าที่จัดแจงเสนาสนะที่พักอาศัย พระเสนาสนคาหาปะกะ มีหน้าที่จัดเสนาสนะ พระภณศาการิกะ มีหน้าที่รักษาเรือนคลัง พระจีวรปฏิคคาหกะ มีหน้าที่รับจีวร พระจีวรภาซกะ มีหน้าที่แจกจีวร พระยาคุภาซกะ มีหน้าที่แจกข้าวต้ม พระอัปมัตตกวิสัชชกะ มีหน้าที่แจกของเล็กน้อย พระสามเณรเปสกะ มีหน้าที่ใช้สามเณร (อง.ปญจก. (ไทย) 22/272-285/399-403) เป็นต้น

2.3.4 หน้าที่มอบหมายพิเศษ

ในการบริหารจัดการพระสาวกคนเก่งของพระพุทธเจ้า นั้น สำหรับพระอรหันต์สาวกที่มีความสามารถสูงยังได้รับมอบหมายหน้าที่พิเศษให้ปฏิบัติอีกด้วย มีตัวอย่าง เช่น (1) พระสารีบุตรได้รับมอบหมายงานพิเศษอีก เช่น ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์สอนพระอภิธรรม (ขุ.ธ.อ. 2/(149)181/170) ปฏิบัติหน้าที่เป็นทูตประสานภิกษุชาววัชชีผู้บวชใหม่ประมาณ 500 รูปนำกลับคืนสู่คณะสงฆ์ คราวพระเวททัตชกชนวนเข้าพวกทำลายสงฆ์ (วิ.จ. (ไทย) 7/347/208, อง.อภฺฐก. (ไทย) 23/16/242) (2) พระอุบาลีได้รับมอบหมายงานพิเศษอีก คือ ปฏิบัติหน้าที่เป็นอาจารย์สอนพระวินัย (วิ. จ. (ไทย) 7/320/138) วินิจฉัยอธิกรณ์สำคัญ 3 เรื่อง คือ เรื่องภิกษุชาวเมืองภารุกังคะ (วิ.มหา. (ไทย) 1/78/66) เรื่องพระอัชชุกะชาวเมืองเวสาลี (วิ.มหา. (ไทย) 1/158/131-132) และเรื่องภิกษุณีโยมมารดาของพระกุมารกัสสปะ (ขุ.ธ.อ. 2/(149)160/109-110), ขุ.ชา.อ 1/12/209-210) (3) มอบหมายให้โอวาทภิกษุณี พระเถระที่โดดเด่นในหน้าที่นี้คือพระนันทกะ ท่านได้รับยกย่องในเอตทัคคะว่าเลิศกว่าภิกษุสาวกทั้งหลายผู้กล่าวสอนนางภิกษุณี (อง.เอก. (ไทย) 20/229/29)

2.4 การยกย่องเชิดชูเกียรติ

พระพุทธเจ้าทรงยกย่องเชิดชูเกียรติพระสาวก “คนเก่ง” ไว้หลายประการ คือ (1) ทรงยกย่องเชิดชูเกียรติให้ปรากฏต่อสมาชิกในองค์กรสงฆ์ ตัวอย่างเช่น ทรงยกย่องในตำแหน่ง “เอตทัคคะ” คือ “คนเก่งเหนือคนเก่ง” ตามความเชี่ยวชาญและคุณสมบัติพิเศษของแต่ละท่านมีจำนวนถึง 80 องค์ ตัวอย่าง เช่น ยกย่องพระสารีบุตรว่าเป็นผู้เลิศด้านมีปัญญามาก พระมหาโมคคัลลานะมีฤทธิ์มาก พระมหาปชาบดีโคตมีเลิศด้านเป็นรัตตัญญู พระเขมาเถรีมีปัญญามาก ท่านสุทัตต อนาคติณต

คบดียินดียิ่งในการถวายทาน จิตตคบดีชาวเมืองมัจฉिकासันต์เป็นธรรมกถึก นางวิสาขามหาอุบาสิกาอินดียิ่งในการถวายทาน เป็นต้น (ส.นิ. (ไทย) 16/188-267/25-33) เป็นต้น (2) การยกย่องเชิดชูเกียรติให้ปรากฏต่อสาธารณชน ตัวอย่างเช่น ทรงเปิดโอกาสให้สาวกสาวิกาคณเฑาะว์ได้ประกาศอานาภาพของตนให้ปรากฏต่อสาธารณชน คราวจะทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติคุณ แต่ไม่ทรงอนุญาตให้แสดงปาฏิหาริย์ เพราะไม่ใช่หน้าที่ ตรัสว่าการแสดงปาฏิหาริย์ครั้งนี้เป็นหน้าที่ของพระองค์เท่านั้น สาวกสาวิกาที่ได้รับโอกาสให้ประกาศอานาภาพฤทธิ์เดชของตนให้ปรากฏครั้งนั้นมีหลายท่าน ที่ปรากฏชื่อพอสรุปได้ประกอบด้วย (ขุ.ธ.อ. 2/(149)181/160-162) (1) ขรณีอุบาสิกา-อนาคามีผล ผู้มีฤทธิ์มาก (2) จุลอนาถปิณฑิกอุบาสก-อนาคามีผล และในโอกาสครั้งนี้ ท่านได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าภาพข้าว น้ำ อาหาร ตลอดทั้งเครื่องบูชาสักการะแก่พุทธบริษัททั้งหลายด้วย (ขุ.ธ.อ. 2/(149)181/166-167) (3) วีราสามเณรี-อายุ 7 ขวบ บรรลุปฏิสัมภิทา (4) จุนทสามเณรี-อายุ 7 ขวบบรรลุหัตถผลพร้อมปฏิสัมภิทา (5) อุบลวันณา และ (6) พระมหาโมคคัลลานเถระ และในโอกาสครั้งนี้ ท่านได้รับมอบหมายจากพระพุทธเจ้าให้เป็นผู้คอยแสดงธรรมให้พุทธบริษัทฟัง คอยตอบปัญหาและประสานงานกับพุทธบริษัทที่หลงใหลมาจากทั่วทุกสารทิศด้วย (ขุ.ธ.อ. 2/(149)181/166-167, 170-171)

สรุป

คนเป็นทรัพยากรสำคัญยิ่งที่องค์กรจะต้องคำนึงและเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เริ่มตั้งแต่ให้โอกาสให้มีความสำคัญ เอาใจใส่พัฒนา ใฝ่ใจรักศึกษาไว้ ใฝ่ใจรับผิดชอบงานในระดับสูง เพื่อให้เขาสมัครใจที่จะเข้ามาเป็นสมาชิก เต็มใจร่วมพัฒนา และภูมิใจรักติดอยู่กับองค์กรให้ยาวนาน การบริหารจัดการคนเก่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการทำให้องค์กรเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน คือบุคลากรที่เป็นคนเก่งซึ่งมีจำนวนไม่มากนักในองค์กร แต่หากองค์กรใดมีบุคลากรกลุ่มนี้ในจำนวนมากย่อมสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันสูง

องค์การที่ประสบความสำเร็จในการบริหารคนเก่งล้วนให้ความสำคัญประเด็นหลัก 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการกำหนดคุณสมบัติของคนเก่งให้ชัดเจนแล้วจึงดำเนินการสรรหาและคัดเลือก 2) ต้องมีการพัฒนาคนเก่งอย่างต่อเนื่องและดูแลคนเก่งเหล่านั้นอย่างจริงจัง ด้วยว่าคนเหล่านี้มีจำนวนไม่มากนัก แต่ส่งผลอย่างมากต่อความสำเร็จของทั้งองค์กร จึงจำเป็นต้องบริหารคนเหล่านั้นเป็นพิเศษแตกต่างจากคนอื่น 3) การสรรหาคนเก่งคนใหม่เพื่อทดแทนคนเดิม เพื่อรักษาความต่อเนื่องในการดำเนินธุรกิจ และสร้างได้เปรียบในการแข่งขัน

การบริหารจัดการคนเก่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการทุนมนุษย์ที่จะรักษาประสิทธิภาพขององค์กร ลดอัตราสูญเสียบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ นำมาซึ่งความได้เปรียบในการแข่งขันที่ยั่งยืน องค์กรจึงควรต้องกำหนดวางแผนกลยุทธ์การพัฒนาทุนมนุษย์ให้สอดคล้องเชื่อมโยงกับกลยุทธ์และเป้าหมายขององค์กร และแสวงหาวิธีการและเครื่องมือในการสรรหาและคัดเลือกคน พัฒนาคนเก่งและการรักษาคนเก่ง เพื่อพัฒนาองค์กรไปสู่เป้าหมายที่วางไว้

พระพุทธศาสนาเจริญมาเนิ่นนานมายาวนานมาจนถึงทุกวันนี้ นอกจากพระพุทธองค์ทรงกำหนดเป้าหมายของงานไว้อย่างชัดเจนแล้ว ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งคือ “การบริหารจัดการคนในองค์กร” ทรงมีวิธีบริหารจัดการคนเก่งในองค์กรที่ได้ผลอย่างยิ่ง เริ่มตั้งแต่การสรรหา การรับ

สมาชิกเข้าองค์กร ทรงเลือก “คนเก่ง” เป็นเป้าหมายแรก เมื่อสร้างและพัฒนาได้แล้ว ก็ให้โอกาสสาวก “คนเก่ง” ทุกระดับชั้น คือ พระอรหันต์ พระอนาคามี พระสกทาคามี และพระโสดาบัน ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ได้มีส่วนร่วมในการสร้างองค์กร ทรงมอบหมายงานในหน้าที่ใหม่ที่ท้าทายและสูงขึ้น ทรงไว้วางใจมอบหมายให้สาวกผู้มีความสามารถสูงปฏิบัติหน้าที่แทนบ้างในบางคราว ให้โอกาสมีส่วนร่วมบริหารจัดการองค์กรในระดับสูง มอบหมายหน้าที่พิเศษตามความสามารถ ยกย่องประกาศเชิดชูเกียรติให้ปรากฏทั้งในองค์กรและต่อสาธารณชน

เอกสารอ้างอิง

- การบริหารศักยภาพของคนเก่ง. (2565). สืบค้นข้อมูลเมื่อ 2 สิงหาคม 2566, จาก hrodthai<https://www.hrodthai.com> > single-post > การบริหารคนเก่ง.
- คะเนิง นันทะนะ. (มปป.). การบริหารคนเก่ง Talent Management, เว็บไซต์โรงเรียน. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 2 สิงหาคม 2566, จาก <http://www.thaischool.in.th> > files_school > dataPDF>, นลินี สำนักวงศ์. (2555). สภาพการบริหารจัดการคนเก่งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- นันท์ธนาดา สวามิวิสุตกิจ. (2558). หัวหน้างานและเพื่อนร่วมงาน สภาพแวดล้อมในการทำงาน และแรงจูงใจในงานที่มีความสัมพันธ์กับความคาดหวังในการดำรงรักษาคนเก่งของพนักงานระดับปฏิบัติการในองค์กร. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต): มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พลสุธิดา ตันตราจิณ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). การพัฒนา และการดำรงรักษาคนเก่ง กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การสู่ความสำเร็จ. *Veridian E-Journal*. ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 9(1), 922.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2500). พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- _____. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาริสสา อินทรเกิด. (2560). การบริหารจัดการคนเก่ง ความท้าทายขององค์กร. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*. 9(1), 282.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (มปป.). การบริหารคนเก่ง (Talent Management), ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 2 สิงหาคม 2566 จาก <http://www.curriculumandlearning.com> > uploadPDF.
- สำนักงานองค์การกรมป่าไม้. (2559). *กิจกรรมการรักษาบุคลากร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานองค์การกรมป่าไม้.
- สุกัญญา รัตมีธรรมโชติ. (2554). *พัฒนาดาวเด่นเพื่อองค์กรที่เป็นเลิศด้วย Talent Management by Competency-Based Career Development and Succession Planning*. กรุงเทพฯ: บริษัทพรินท์ซิติ จำกัด.

- สุภาภรณ์ ประสงค์พัน. (2558). *การบริหารจัดการคนเก่ง: เครื่องมือในการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- _____. (2558). *การบริหารจัดการคนเก่ง: เครื่องมือในการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร*. วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ. 6(2): 146.
- อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และ ชีระวัฒน์ จันทิก. (2558). *การบริหารจัดการคนเก่งเชิงกลยุทธ์: ปัจจัยสำคัญสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- _____. (2558). *การบริหารจัดการคนเก่งเชิงกลยุทธ์ : ปัจจัยสำคัญสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน*. *Veridian E-Journal ฉบับมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*. 8(3), 1099-1100.
- อรุณวดี นันทพัฒนานุกุล, พรรัตน์ แสงหาญ และ อภิญญา อิงอาจ. (2556). *โมเดลการบริหารจัดการคนเก่ง คนดี ของสถานประกอบการอุตสาหกรรมไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์*. (วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต), คณะการจัดการและการท่องเที่ยว: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัครกิตติ พัฒนสัมพันธ์. (2563). *การบริหารจัดการคนเก่งของพนักงานคนไทยในบริษัทญี่ปุ่นแห่งหนึ่งในเขตนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร ชลบุรี*. วารสารรังสิตบัณฑิตศึกษาในกลุ่มธุรกิจและสังคมศาสตร์. 6(1), 81.
- อัญญาณี อดทน, เบญจวุฒิ บุญสนอง และคณะ. (มปป.). *การธำรงรักษาคนเก่งในองค์กร*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 2 สิงหาคม 2566 จาก <http://www.bba.ubru.ac.th/files/researchfilesPDF>.
- อัญรินทร์ ฉัตรเบญจนันท์ และ วลัยพร ศิริภิรมย์. (2558). *สภาพการบริหารจัดการคนเก่งของโรงเรียนเอกชนในสมาคมโรงเรียนเอกชนจังหวัดสระบุรี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). คณะครุศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Boston Consulting Group & World Federation of People Management Association. (2012). *Creating people advantages 2012*. Retrieved August 2nd, 2023 from http://www.shrm.org/Research/SurveyFindings/Articles/Documents/BCG_Creating_People_Advantage_Oct_2012.pdf.
- Robertson, Alan and Graham Abby. (2003). *Managing Talented People: Getting on with-and Getting the Best from-Your High Performers*. Harlow: Pearson Education.

บทวิจารณ์หนังสือ : Book Review

กรรมรหัสลับที่แก้ได้

THE STORY OF THE UNSOLVABLE SECRET CODE

พระไชยเชณณัฐ อธิปญโญ (ปิดโพธิ์), และเบญจมาศ สุวรรณวงศ¹⁻²

Phra Chaiyanat Athipanyo (PidPho) and Benjamas Suwannawong¹⁻²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา¹⁻²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Ratchasima Campus¹⁻²

E-mail: ya999699155@gmail.com¹

ได้รับบทความ: 29 เมษายน 2568; แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2568; ตอปรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2568

ผู้เขียน : พระมหาสุภา ชิโนรโส (ส. ชิโนรโส)

ปีที่ตีพิมพ์ : 2558

จำนวนหน้า : 207 หน้า

สำนักพิมพ์ : บริษัทอมรินทร์พริ้นตังแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)

ISBN : 978-616-18-0374-2

บทนำ

หนังสือเรื่อง“กรรมรหัสลับที่แก้ได้” ของ พระมหาสุภา ชิโนรโส ISBN : 978-616-18-0374-2 หนังสือนี้พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก มีนาคม 2558 เป็นหนังสือที่สำรวจแนวคิดเกี่ยวกับกรรมในเชิงลึก หนังสือเล่มนี้มีจำนวน 204 หน้า

หนังสือกรรมรหัสลับที่แก้ได้ เป็นงานเขียนที่นำเสนอแนวคิดเรื่อง “กรรม” ในเชิงพุทธปรัชญา ผสมผสานกับศาสตร์ด้านจิตวิทยาและการพัฒนาตนเอง โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของกรรมในชีวิตมนุษย์ และเสนอแนวทางในการ “แก้ไข” หรือ “คลี่คลาย” ผลแห่งกรรมผ่านกระบวนการพัฒนาจิตใจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หนังสือเล่มนี้มิได้มุ่งอธิบายกรรมในลักษณะเชิงนามธรรมเท่านั้น หากแต่พยายามตีความและอธิบายให้เห็นว่ากรรมคือกลไกที่สามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ และจัดการได้เช่นเดียวกับระบบเหตุและผลอื่น ๆ ในชีวิตสาระสำคัญของหนังสือประกอบด้วยการจำแนกประเภทของกรรม การอธิบายหลักแห่งเหตุและผลในเชิงจิตวิทยา การเสนอเครื่องมือในการเฝ้าสังเกตพฤติกรรมและเจตนา ตลอดจนจนกระบวนการ

เปลี่ยนแปลงตนเอง เช่น การเจริญสติ การตั้งเจตนาอย่างมีสติ การให้อภัยทั้งตนเองและผู้อื่น รวมถึงการสะสมความดีด้วยปัญญา และการกระทำที่สอดคล้องกับหลักธรรม

ท้ายที่สุด หนังสือเล่มนี้ชี้ให้เห็นว่า “กรรม” มิใช่ชะตากรรมที่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ หากแต่เป็นระบบที่สามารถเข้าใจและปรับเปลี่ยนได้ด้วยปัญญาและความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่อง กรรมรหัสลับที่แก้ได้ จึงมิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เชิงธรรมะเท่านั้น แต่ยังเป็นคู่มือภาคปฏิบัติสำหรับผู้ທີ່ประสงค์จะเข้าใจตนเองอย่างลึกซึ้ง และเปลี่ยนแปลงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้นอย่างมีทิศทางและความหวัง เป็นงานเขียนที่ผสมผสานปัญญา จิตวิทยา และแรงบันดาลใจเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืน พร้อมจะเปลี่ยนความเชื่อเกี่ยวกับกรรม และเปิดประตูสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างลึกซึ้ง

โครงสร้างหนังสือ

หนังสือ “กรรมรหัสลับที่แก้ได้” นำเสนอความเข้าใจเรื่อง “กรรม” ผ่านการอธิบายอย่างเป็นระบบ แบ่งออกเป็น 4 ภาคหลัก โดยใช้ภาษาง่าย เข้าถึงผู้ฟังยุคใหม่ แต่แฝงไว้ด้วยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาอย่างลุ่มลึก จุดมุ่งหมายของหนังสือคือการ คลี่คลายความเข้าใจผิดเรื่องกรรม และเสนอแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตไปในทางที่ดีขึ้นด้วยตนเอง โดยมีรายละเอียดสำคัญในแต่ละภาคดังนี้

ภาคที่ 1 มองอย่างไรให้เข้าใจเรื่องกรรม

ผู้เขียน เริ่มต้นด้วยการวางกรอบแนวคิดเรื่อง “กรรม” โดยเน้นว่า “กรรม” ไม่ใช่เพียงเรื่องของความเชื่อหรือโชคชะตา แต่คือ กฎแห่งเหตุและผล ที่สามารถตรวจสอบได้ตามหลักเหตุผล และประสบการณ์ชีวิต ท่านชี้ว่า กรรมเป็นสิ่งที่เราสร้างขึ้นด้วยตัวเอง ไม่ใช่สิ่งที่ใครมาบันดาล หรือสิ่งเหนือธรรมชาติกำหนด คำว่า “รหัสลับ” ในชื่อหนังสือ หมายถึง ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกรรม ซึ่งหลายคนยัง “ถอดรหัสไม่ออก” จึงทำให้มีความเข้าใจผิด เช่น เชื่อว่าการสวดมนต์หรือการบิณฑบาตสามารถลบล้างกรรมได้ ในความเป็นจริง กรรมคือผลสะท้อนของการกระทำทั้งทางกาย วาจา และใจ ที่มี เจตนา เป็นหัวใจหลัก หากเข้าใจหลักการนี้ จะสามารถรับผิดชอบชีวิตของตนเอง และไม่โยนปัญหาให้โชคชะตาอีกต่อไป (พระมหาสุภา ชีโนรส, กรรมรหัสลับที่แก้ได้ 2558: 24–16)

ภาคที่ 2: กรรมกฎแห่งความเป็นธรรมตา

ผู้เขียนอธิบายว่า กรรมคือ “กฎธรรมชาติ” เช่นเดียวกับแรงโน้มถ่วง หรือกฎของฟิสิกส์ โดยเป็นกฎที่ยุติธรรม เสมอ และไม่เลือกคน หากเราปลูกพืชชนิดใด เราก็จะได้ผลชนิดนั้น ไม่ว่าผู้ปลูกจะเป็นพระหรือฆราวาส กรรมก็ให้ผลตามที่กระทำไว้โดยไม่มีข้อยกเว้น ผู้เขียนได้เสนอว่า การทำความเข้าใจเรื่องกรรมไม่ใช่เพื่อโทษตัวเองหรืออดีต แต่เพื่อเรียนรู้และสร้างกรรมใหม่ในทางที่ดี หนังสือยังชี้ว่า ความเข้าใจผิดที่ว่า “กรรมคือการลงโทษ” ทำให้ผู้คนกลัวกรรม แต่แท้จริงแล้ว กรรมเป็นเพียงกฎที่บอกว่า “เมื่อมีเหตุ ก็ต้องมีผล” จึงไม่ควรหวังให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์มาช่วย “ยกเลิกผลกรรม” แต่ควรกลับมามองว่าเหตุใดเราจึงประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ และเรียนรู้จากมันเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิต (พระมหาสุภา ชีโนรส, กรรมรหัสลับที่แก้ได้ 2558: 24–44)

ภาคที่ 3 กรรมกับการให้ผล

การให้ผลของกรรมมิได้เกิดขึ้นทันทีเสมอไป ผู้เขียนอธิบายว่า กรรมให้ผลเมื่อเงื่อนไขพร้อม เช่นเดียวกับเมล็ดพันธุ์ที่ต้องการดิน น้ำ และแสงแดด กรรมบางอย่างให้ผลทันที เช่น พุดโกหก

แล้วถูกจับได้ แต่บางกรรมอาจใช้เวลาเป็นปี หรือเป็นชาติ การเข้าใจลักษณะของกรรมคือสิ่งสำคัญ ผู้เขียนแยกการให้ผลของกรรมเป็น 4 ประเภท ได้แก่ กรรมหนัก – ให้ผลก่อน เช่น ฆ่าบุพการี, กรรมจวนเจียน – ให้ผลขณะจะตาย, กรรมสม่าเสมอ – ให้ผลตามนิสัยที่ทำบ่อย ๆ, กรรมสะสม – ให้ผลตามลำดับที่กระทำ, การรู้ว่ากรรมให้ผลอย่างไรช่วยให้เราไม่ท้อถอยเมื่อยังไม่เห็นผลของกรรมดีที่ทำไว้ และไม่ละใจเมื่อกรรมชั่วยังไม่ให้ผล เพราะในที่สุด “ผลย่อมเกิดตามเหตุ” อย่างแน่นอน (พระมหาสุภา ชีโนโร, กรรมรหัสลับที่แก้ได้ 2558: 48–96)

ภาคที่ 4 วิธีแก้กรรม

หัวใจของหนังสือเล่มนี้อยู่ในภาคสุดท้าย ซึ่งท่านชี้ชัดว่า “กรรมสามารถแก้ไขได้” ไม่ใช่โดยการบ่นบ่นสาละวล แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทศนคติ และนิสัย ผู้เขียนเน้นย้ำว่า กรรมคือสิ่งที่เราทำได้ใหม่ทุกวัน ทุกนาที ฉะนั้น คนที่มีกรรมชั่วในอดีต หากเปลี่ยนแปลงตนเองในปัจจุบัน ก็สามารถเปลี่ยนเส้นทางชีวิตได้ การแก้กรรมจึงเริ่มจาก การยอมรับ ว่าเรามีกรรมอะไร, การขอขมา (ไม่ใช่เพื่อให้ลบกรรม แต่อ่อนโยนต่อใจ), การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น ฝึกให้ทาน รักษาศีล เจริญภาวนา, การทำกรรมดีต่อเนื่อง เพื่อสร้างพลังกรรมใหม่, หนังสือสรุปว่า การแก้กรรมจึงไม่ใช่เรื่องลึกลับ แต่คือการเปลี่ยนแปลงภายใน ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจ ความกล้า และความเพียร (พระมหาสุภา ชีโนโร, กรรมรหัสลับที่แก้ได้ 2558: 101–202)

วิธีแก้กรรม ในมุมมองของพระพุทธศาสนาเป็นการสร้างความเข้าใจและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองเพื่อสร้างผลกรรมใหม่ที่ดี 1) การยอมรับความจริง ที่ว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตเป็นผลจากกรรมของเรา 2) การขอขมา การขอขมาคือการแสดงความสำนึกผิดจากใจจริงและมีความปรารถนาที่จะแก้ไขการกระทำในอนาคต 3) การให้อภัย เป็นการแก้กรรมเช่นกัน เพราะการถือโทษโกรธแค้นเป็นการสร้างกรรมลบให้กับจิตใจของเรา การปล่อยวางความโกรธและการให้อภัยจะช่วยให้จิตใจสงบและเบิกบาน 4) การใช้สติ การแก้กรรมไม่ใช่เรื่องของการทำบุญหรือปฏิบัติธรรมเฉพาะในวัดเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของการมีสติในชีวิตประจำวัน มีสติรู้ตัวในทุกขณะ เราจะสามารถควบคุมการกระทำของเราได้ ไม่ให้กระทำสิ่งที่สร้างกรรมไม่ดี วิธีสำคัญในการแก้กรรมคือการสร้างกรรมใหม่ที่ดี เพื่อให้กรรมดีนั้นมีพลังมากพอที่จะบรรเทาผลของกรรมเก่า (พระมหาสุภา ชีโนโร, กรรมรหัสลับที่แก้ได้ 2558: 101–202)

บทวิจารณ์

1. การเสนอแนวคิดใหม่ต่อเรื่องกรรมในเชิงพุทธร่วมสมัย

หนึ่งในจุดเด่นที่สำคัญที่สุดของหนังสือ กรรมรหัสลับที่แก้ได้ คือ การนำเสนอแนวคิดเรื่อง “กรรม” ในรูปแบบที่เข้าใจง่ายแต่ยังคงเคารพต่อหลักธรรม ผู้เขียนเสนอว่า กรรมไม่ใช่สิ่งที่แก้ไม่ได้หรือเป็นโชคชะตาแน่นอนตายตัว หากแต่เป็นรหัสลับที่เมื่อถอดออกและเข้าใจอย่างถูกต้องแล้วสามารถเปลี่ยนแปลง ปรับพฤติกรรมและการพัฒนาจิตใจของตนเอง “กรรมไม่ใช่โชคชะตา แต่คือการกระทำซ้ำจนกลายเป็นนิสัย แล้วนิสัยนำพาชะตาชีวิต” ความคิดนี้เปิดโอกาสให้ผู้อ่านมีมุมมองต่อกรรมอย่างสร้างสรรค์ และเปี่ยมด้วยความหวังเปี่ยมด้วยความหวัง โดยเฉพาะในขณะของผู้ที่กำลังประสบปัญหาชีวิตหรือรู้สึกท้อแท้ติดอยู่กับความทุกข์ แนวคิดเรื่อง “กรรมเป็นรหัสลับ” ทำให้ผู้อ่านเกิดทัศนคติใหม่ว่า พฤติกรรม ความคิด หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ นั้นสามารถตีความ

วิเคราะห์ และเปลี่ยนแปลงได้ มีใช้สิ่งที่ถูกกำหนดโดยพลังเหนือธรรมชาติ หรือโชคชะตาอย่างที่เคยเชื่อมาในอดีต (พระมหาสุภา ชีโนรส, 2564: 17)

ผู้เขียนมองว่า ความเข้าใจในกรรมไม่ควรเป็นภาระทางจิตใจ แต่ควรเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ตนเอง หนังสือจึงเน้นแนวทาง “ปลดปล่อยกรรม” ด้วยการฝึกสติ การสังเกตจิต และการตั้งคำถามต่อพฤติกรรมเดิม ๆ ที่ทำให้เกิดทุกข์ เช่น การปล่อยโทษคนอื่น การซ้ำเติมตนเอง แนวทางนี้ช่วยให้ผู้อ่านเห็นความสัมพันธ์ระหว่างจิตใจกับเรื่องกรรม และการเปลี่ยนแปลงอย่างมีระบบ นอกจากนี้ แนวคิดเรื่อง “กรรมไม่ใช่คำพิพากษา แต่เป็นบทเรียนที่รอการเข้าใจ” ผู้เขียนไม่พยายามให้ผู้อ่านตกอยู่ในวังวนของความกลัว แต่ชี้ให้เห็นว่า แม้กรรมจะเป็นผลของการกระทำในอดีต แต่ก็สามารถเปลี่ยนอนาคตได้ด้วยการกระทำใหม่ที่มีสติในปัจจุบัน ความคิดนี้จึงถือเป็นการประสานระหว่างพุทธปรัชญาและจิตวิทยาสมัยใหม่อย่างลงตัว.

2. การใช้ภาษาธรรมะร่วมกับภาษาสมัยใหม่

การใช้ภาษาที่ผสมผสานระหว่างภาษาธรรมะดั้งเดิมกับภาษาร่วมสมัย เช่น การใช้คำว่า “รหัสลับ” ซึ่งโดยปกติเป็นศัพท์ที่พบในวงการเทคโนโลยีและการสื่อสาร มาอธิบายหลักธรรมเกี่ยวกับกรรม ทำให้ผู้อ่านรุ่นใหม่รู้สึกใกล้ชิดกับเนื้อหาได้ง่ายขึ้น พร้อมกันนั้น ผู้เขียนยังคงรักษาความลุ่มลึกและคุณค่าทางจริยธรรมไว้ในเนื้อหา เช่น การกล่าวถึง “อวิชชา” มีการเปรียบเทียบที่ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจแก่นธรรมได้ชัดเจนผ่านภาษาที่คุ้นเคย นอกจากนี้ การเปรียบเทียบคำทางธรรมะกับแนวคิดในโลกเทคโนโลยี ยังช่วยให้ผู้อ่านสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมเข้ากับชีวิตประจำวันในยุคดิจิทัลได้โดยตรง เช่น การอธิบาย “อุปาทาน” ว่าเป็นเหมือน “ไฟล์ติดไวรัสที่คอยสร้างข้อมูลลวงให้เราหลงเชื่อผิด ๆ” หรือการกล่าวถึง “สติ” ว่าเปรียบเสมือน “โปรแกรมแอนตี้ไวรัส” ที่ช่วยสแกนและจัดการความคิดอัตโนมัติที่ก่อให้เกิดทุกข์ ทั้งหมดนี้เป็นการย่อยภาษาธรรมะให้ง่ายขึ้น โดยไม่ลดทอนสาระสำคัญของคำสอนเดิม (พระมหาสุภา ชีโนรส, 2558: 28)

3. การจัดโครงสร้างเนื้อหาที่เป็นระบบ และมีแนวทางนำไปปฏิบัติได้จริง

อีกประการหนึ่งที่ทำให้หนังสือเล่มนี้น่าสนใจ คือการจัดลำดับเนื้อหาเป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่การทำความเข้าใจกรรมในแง่ทฤษฎี ไปสู่การยอมรับ และการจัดการกับกรรมของตนเอง ผู้เขียนแบ่งเนื้อหาเป็น 7 บท ซึ่งแต่ละบทมีหัวข้อย่อยที่พาไปสู่การลงมือปฏิบัติอย่างมีเป้าหมาย เช่น ในบท “หลงดี” ผู้เขียนอธิบายถึงอันตรายของการหลงติดกับความดีของตนจนกลายเป็นอวดดี และเสนอให้ผู้อ่านฝึกสติผ่านการสังเกตความคิดตัวเองว่า “หลงในความดี” จนกลายเป็นเครื่องมือของอวดดีหรือไม่ โครงสร้างเช่นนี้ทำให้หนังสือไม่ได้เป็นเพียงแค่อรรถาธิบายแต่เป็นคู่มือการเปลี่ยนชีวิต นอกจากนี้ จุดเด่นของการจัดโครงสร้างเนื้อหาในหนังสือ กรรมรหัสลับที่แก้ได้ ยังอยู่ที่การวางลำดับจาก “การรู้” ไปสู่ “การทำ” อย่างเป็นระบบ กล่าวคือ เริ่มต้นจากการสร้างความเข้าใจในระดับแนวคิดพื้นฐาน เช่น การนิยามคำว่า “กรรม” ใหม่ให้แตกต่างจากความเชื่อแบบชะตากรรมตายตัว จากนั้นจึงค่อย ๆ นำพาผู้อ่านไปสู่การสำรวจจิตใจของตนเอง เพื่อให้ตระหนักว่าอาการยึดติด ความหลง ความโกรธ หรือความกลัวที่เกิดขึ้น ล้วนมีรากเหง้ามาจากกรรมเดิมที่ไม่ถูกถอดรหัส (พระมหาสุภา ชีโนรส, 2558: 45-46)

ผู้เขียนไม่เพียงแต่อธิบายอย่างเป็นเหตุเป็นผลเท่านั้น แต่ยังแทรกแนวทางการฝึกฝน เช่น การเจริญสติ การแผ่กุศลธรรม หรือการวิเคราะห์เจตนาในขณะที่กำลังกระทำสิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ

เช่นในบท “กรรมคือรหัส” ผู้เขียนชี้ให้เห็นว่า ทุกพฤติกรรมคือคำสั่งที่ถูกฝังไว้ในจิต ซึ่งเราสามารถเรียนรู้ที่จะมองเห็นและแก้ไขได้เหมือนกับการดื่บโปรแกรมที่ผิดพลาด การอธิบายเช่นนี้ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความหวังว่ากรรมไม่ใช่สิ่งที่ต้องยอมจำนน แต่สามารถเข้าใจและเปลี่ยนแปลงได้ ยิ่งไปกว่านั้น แต่ละบทมักจะจบด้วยคำถามหรือแนวคิดชวนคิด เช่น “คุณกำลังติดติดอยู่หรือไม่ ” หรือ “คุณเลือกที่จะหยุดกรรม หรือจะทำซ้ำไปเรื่อย ๆ” คำถามเหล่านี้ไม่เพียงแต่สะท้อนเนื้อหาในบทนั้น ๆ แต่ยังชวนให้ผู้อ่านหันกลับมาทบทวนตนเองในชีวิตจริง ในแง่ของการนำไปใช้ได้จริง หากแต่เป็นคู่มือที่ผู้อ่านสามารถใช้เป็นเครื่องมือพัฒนาตนเองในทุกวัน โดยไม่จำเป็นต้องอยู่ในวัดหรือปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด เพียงแต่มี “ความตื่นรู้” ต่อการกระทำของตน ก็ถือว่าเริ่มเข้าสู่กระบวนการถอดรหัสกรรมแล้ว นี่คือสิ่งที่ทำให้โครงสร้างหนังสือมีคุณค่าทางปฏิบัติอย่างแท้จริง

4. การวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดเก่าโดยใช้ฐานธรรม

หนังสือไม่ได้เพียงแต่กล่าวถึงกรรมในมิติธรรมะทั่วไป แต่ยังวิพากษ์แนวคิดที่ดีความกรรมอย่างผิด ๆ หรือสุดโต่ง เช่น ความเชื่อว่า “กรรมเป็นของเก่า แก้ไม่ได้” ซึ่งผู้เขียนวิจารณ์ว่าเป็น “อวิชชาแห่งยุคสมัย” ผู้เขียนยกตัวอย่างจากพุทธประวัติหลายกรณี เช่น การกลับใจขององคุลิมาล และพระเทวทัต เพื่อชี้ให้เห็นว่าแม้คนจะเคยทำกรรมหนัก แต่ถ้าเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยสติและการฝึกจิต ก็สามารถเปลี่ยนแนวโน้มกรรมได้ นี่คือการโต้แย้งโดยใช้ฐานทางพุทธทระจนะอย่างมีเหตุผล ไม่ใช่เพียงอ้างความเชื่อหรือศรัทธาแนวทางการวิพากษ์ของผู้เขียนในหนังสือ กรรมรหัสลับที่แก้ได้ มีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจ คือการตั้งคำถามกับแนวคิดดั้งเดิมบางประการที่ฝังรากในสังคมไทยมายาวนาน โดยเฉพาะความเชื่อว่า “กรรมเป็นของเก่า แก้ไม่ได้” หรือ “ต้องชดใช้เวรกรรมจนหมดเท่านั้นจึงจะพ้น” ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการลดทอนศักยภาพของมนุษย์ในการเปลี่ยนแปลงตนเอง และเป็นการเข้าใจพุทธธรรมอย่างผิดเพี้ยน ผู้เขียนใช้ฐานธรรมะในพระไตรปิฎกและคำสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อวิพากษ์ความเชื่อเหล่านั้นอย่างมีระบบ เช่น การอ้างอิงพุทธพจน์ที่ว่า “ตถาคตกล่าวว่าการกรรมมีเจตนาเป็นรากฐาน” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การกระทำในปัจจุบันต่างหากที่มีพลังในการสร้างอนาคตมากกว่ากรรมในอดีต (พระมหาสุภา ชีโนโรโส, 2558: 53)

การใช้พุทธประวัติ เช่น องคุลิมาล ที่จากเดิมเป็นฆาตกร แต่กลับกลายเป็นพระอรหันต์ได้ด้วยการกลับใจและการฝึกปฏิบัติธรรม ถือเป็นตัวอย่างที่ตอกย้ำว่า กรรมมิใช่โชครวนที่ล้ามชีวิตไว้จนดินไม่หลุด หากแต่เป็นกระแสที่สามารถหักเหได้หากมีปัญหา ผู้เขียนยังยกกรณีของพระเทวทัต ซึ่งแม้จะได้รับผลกรรมอย่างรุนแรง แต่พระพุทธเจ้าก็ยังตรัสว่า ในอนาคตกาลเขาจะได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง แสดงให้เห็นถึง “ศักยภาพในการเปลี่ยนแปลง” แม้ในคนที่ทำกรรมหนัก

แนววิพากษ์ของผู้เขียนไม่ได้เป็นการปฏิเสธหลักกรรม แต่เป็นการเรียกร้องให้เข้าใจกรรมอย่างลึกซึ้งและตรงตามพุทธธรรม คือไม่ยึดกรรมเป็นเครื่องมื่อแห่งความกลัว แต่เป็นกระบวนการเรียนรู้และปลดปล่อยจากความทุกข์ โดยผ่านการเจริญสติ ปัญญา และความรับผิดชอบต่อการกระทำในปัจจุบัน ผู้เขียนเสนอว่าความเชื่อแบบ “ยอมรับกรรมโดยไม่เปลี่ยนแปลงอะไร” คือความเข้าใจผิดที่เกิดจากการแยกศรัทธาออกจากปัญญา ซึ่งเป็นลักษณะของ “อวิชชาแห่งยุคสมัย” ตามถ้อยคำของผู้เขียน จุดนี้ทำให้หนังสือมีน้ำหนัทางวิชาการและธรรมะในเวลาเดียวกัน คือไม่เพียงชี้ว่าแนวคิดใดผิด แต่ยังเสนอฐานธรรมะรองรับว่าควรเข้าใจอย่างไร และพาไปสู่การใช้หลักกรรมเพื่อการเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง ทั้งในระดับแนวคิดและการดำเนินชีวิต

5. การยกกรณีศึกษาชีวิตจริงประกอบข้อธรรม

เนื้อหาในหนังสือมีความโดดเด่นจากการนำกรณีศึกษาหรือเรื่องราวของบุคคลจริงมาประกอบ เช่น กรณี “คุณภาค” ที่กล่าวถึงการประสบความสำเร็จอย่างสูงในชีวิต แต่ภายหลังกลับตกต่ำอย่างรวดเร็วเพราะ “หลงดี” และ “หลงเก่ง” ผู้เขียนเล่าว่า “เขาเคยเป็นคนดี มีคุณธรรม แต่ความสำเร็จทำให้หลงตัวเอง มองไม่เห็นข้อบกพร่องของตน เมื่อความผิดพลาดเกิดขึ้น เขาไม่ยอมรับและโทษแต่ผู้อื่น นั่นคือการสร้างกรรมใหม่ที่ทับกรรมเดิม” การใช้เรื่องเล่าเช่นนี้ช่วยให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมโยงและเรียนรู้จากชีวิตจริงได้อย่างเป็นรูปธรรมการนำกรณีศึกษาชีวิตจริงมาเชื่อมโยงกับข้อธรรม ถือเป็นอีกหนึ่งจุดแข็งของหนังสือ กรรมรหัสลับที่แก้ได้ เพราะไม่เพียงทำให้เนื้อหาธรรมะมีชีวิตชีวาและเข้าใจง่ายขึ้น แต่ยังเป็นเครื่องมือในการ “สะท้อนตนเอง” ของผู้อ่านผ่านประสบการณ์ของผู้อื่น ผู้เขียนมิได้ใช้เรื่องเล่าเพียงเพื่อการเล่าธรรมดา แต่เลือกกรณีที่มีความลุ่มลึกด้านจิตวิญญาณและการเรียนรู้จากความผิดพลาด เช่น เรื่องของ “คุณภาค” ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้เป็นคนดีและมีคุณธรรม แต่หากขาดสติ ความสำเร็จก็สามารถกลายเป็นกับดักของอหังการ และนำไปสู่การตกต่ำได้ (พระมหาสุภา ชีโนโรโส, 2558: 54-56)

ผู้เขียนได้ยกกรณีของ “คุณศิริ” หญิงวัยกลางคนที่เคยใช้ชีวิตอย่างเห็นแก่ตัวและหลงในความรักแบบยึดติด แต่เมื่อผ่านจุดวิกฤตของชีวิตและได้พบธรรมะ เธอได้เปลี่ยนแปลงตนเองด้วยการฝึกสติและยอมรับความจริง ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากภายในจึงนำไปสู่ชีวิตที่สงบและมีคุณค่า เรื่องราวนี้สะท้อนให้เห็นว่า แม้ผู้คนจะเคยผิดพลาดมากเพียงใด หากมีการกลับใจด้วยความเข้าใจ ก็สามารถคลี่คลายกรรมเก่าและไม่สร้างกรรมใหม่ได้

อีกตัวอย่างหนึ่งคือกรณีของ “คุณธวัช” อดีตนักธุรกิจที่เคยทุจริตจนเกิดปัญหาทางการเงินและครอบครัว ผู้เขียนบรรยายว่า การที่เขากล้าหันมาเผชิญหน้ากับกรรมของตนเอง และยอมรับความผิดอย่างเต็มใจ ทำให้ชีวิตของเขาค่อย ๆ ฟื้นตัว ทั้งด้านจิตใจและสัมพันธภาพกับผู้อื่น ผู้เขียนใช้กรณีนี้เพื่อสื่อสารว่า “การรับผิดชอบต่อกรรมเก่าอย่างมีสติ คือจุดเริ่มต้นของกรรมใหม่ที่ดีขึ้น”

6. การสร้างแรงบันดาลใจผ่านคำสอนที่เน้นศักยภาพในตัวมนุษย์

ผู้เขียนไม่ได้มองมนุษย์ว่าเป็นเหยื่อของกรรมที่เล็งไม่ได้ แต่เสนอว่า มนุษย์ทุกคนสามารถแก้ไขกรรมได้ถ้ามีความตั้งใจจริง คำสอนในหนังสือเต็มไปด้วยแรงบันดาลใจ คำสอนเช่นนี้ช่วยเสริมพลังใจให้แก่ผู้อ่าน และสร้างทัศนคติใหม่ต่อชีวิตที่เปลี่ยนแปลงได้ ด้วยจุดยืนที่แตกต่างจากแนวคิดแบบยอมจำนนต่อโชคชะตาอย่างสิ้นเชิง แทนที่จะมองว่า “กรรม” เป็นโทษทัณฑ์ที่มนุษย์ต้องแบกรับโดยไม่มีทางออก ผู้เขียนกลับให้ภาพกรรมว่าเป็นผลของการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ ซึ่งสามารถ “ปลดปล่อย” ได้ผ่านความเข้าใจและการฝึกฝนภายใน

หนึ่งในคำสอนที่เป็นแรงบันดาลใจ คือ “กรรมเป็นเพียงข้อมูล ความตระหนักรู้คือรหัสผ่าน” ซึ่งสะท้อนวิธีคิดแบบใหม่ที่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพภายในในการเปลี่ยนแปลงตนเอง คำว่า “ข้อมูล” สื่อว่ากรรมเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ไม่ได้หมายความว่าต้องถูกกำหนดไปตลอด เพราะข้อมูลสามารถแปรเปลี่ยน แก้ไข หรือจัดระเบียบใหม่ได้ เช่นเดียวกับกรรม หากผู้รู้เท่าทัน ผู้เขียนยังเสนออีกว่า “การยอมรับกรรมคือจุดเริ่มต้นของการเป็นเจ้าของชีวิต” ประโยคนี้เปลี่ยนวิธีคิดจากการโทษฟ้าดินหรือคนอื่น ไปสู่การรับผิดชอบชีวิตของตนเองอย่างมีพลัง นี่ไม่ใช่เพียงคำปลอบใจ แต่เป็น

การมองเห็นความสามารถของมนุษย์ในการฝึกฝน เปลี่ยนแปลง และเติบโต นอกจากนี้ ผู้เขียนยังกล่าวไว้ในตอนหนึ่งว่า “ไม่มีกรรมใดที่ใหญ่กว่าความเพียร” ซึ่งเป็นคำที่เปี่ยมด้วยพลังใจและใช้หลักธรรมสนับสนุนความเชื่อว่า ความพยายามในการฝึกจิต ฝึกสติ และตั้งใจทำอย่างต่อเนื่อง จะสามารถกลบล้างแนวโน้มกรรมเก่าได้ในที่สุด คำสอนลักษณะนี้มิได้สร้างความรู้สึกสิ้นหวังเหมือนคำสอนเชิงกรรมวิบากทั่วไป แต่กลับมุ่งเน้นการ “คืนอำนาจการเปลี่ยนแปลง” ให้กับผู้อ่าน

หนังสือเล่มนี้จึงไม่ใช่เพียงตำราธรรมะ แต่ทำหน้าที่เป็นแหล่งพลังใจ เป็นคู่มือของผู้ที่ต้องการพลิกผันชีวิตตนเองด้วยมือของตน ความเข้าใจเรื่องกรรมในหนังสือจึงไม่เพียงเป็นแนวคิดเชิงธรรมะ แต่ยังเป็นพลังบวกที่จุดไฟให้ผู้คนกล้าที่จะเปลี่ยนแปลง และมองชีวิตด้วยสายตาที่มุ่งสร้างมากกว่ารับสภาพ นี่คือคุณค่าทางจิตวิญญาณที่สัมผัสได้จริงจากถ้อยคำที่เปี่ยมด้วยแรงบันดาลใจตลอดทั้งเล่ม

7. การเชื่อมโยงกรรมกับหลักจิตวิทยาสมัยใหม่

อีกหนึ่งความน่าสนใจคือ การอธิบายเรื่องกรรมในแง่จิตวิทยา เช่น แนวคิดเรื่อง “กรรมคือการกระทำซ้ำ ๆ จนกลายเป็นนิสัย” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจิตวิทยาสมัยใหม่เกี่ยวกับพฤติกรรมอัตโนมัติ ผู้เขียนเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงกรรมก็คือการเปลี่ยนแปลงนิสัยทางความคิดและการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในชีวิตประจำวัน ซึ่งสามารถฝึกฝนได้ผ่านการมีสติและสมาธิในหนังสือ ผู้เขียนได้เชื่อมโยงแนวคิดเรื่องกรรมเข้ากับหลักจิตวิทยาสมัยใหม่อย่างแยบยล โดยเฉพาะการอธิบายว่า “กรรมคือการกระทำซ้ำ ๆ จนกลายเป็นนิสัย” ในจิตวิทยาพฤติกรรมที่กล่าวว่า พฤติกรรมของมนุษย์จำนวนมากเป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้และซ้ำจนกลายเป็นความเคยชิน พฤติกรรมประกอบด้วยวงจรของ “สิ่งกระตุ้น – กิจกรรมตอบสนอง – รางวัล” และเมื่อทำซ้ำ ก็กลายเป็นนิสัยที่ฝังแน่น

ผู้เขียนเสนอว่า หากเข้าใจกรรมในลักษณะนี้ ก็จะทำให้เราตระหนักว่า “การเปลี่ยนแปลงกรรม” ไม่ใช่เรื่องของพิธีกรรมหรือการแก้บน แต่เป็นเรื่องของการ “ปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม” ต่อสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ซึ่งต้องอาศัยสติรู้เท่าทันและการฝึกฝนอย่างมีวินัย เขากล่าวว่า “การมีสติคือการหยุดวงจรกรรมอัตโนมัติ และเปลี่ยนเส้นทางจิตให้เลือกใหม่” ซึ่งเน้นการเปลี่ยนความคิดเพื่อเปลี่ยนพฤติกรรม ในอีกตอนหนึ่งของหนังสือ ผู้เขียนใช้คำว่า “กรรมคือโปรแกรมจิตที่เขียนจากอดีต” ดังนั้นการฝึกสติและสมาธิ จึงเปรียบได้กับ “การรีเซ็ตจิต” เพื่อปลดปล่อยกรรมที่ฝังลึก ยิ่งไปกว่านั้น พระมหาสุภายังเสนอว่า ผู้ที่รู้เท่าทันอารมณ์และความคิดตนเองได้ดี ย่อมสามารถควบคุมการตอบสนองของตนในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น ซึ่งนั่นคือการ “เลือกกรรมใหม่” แทนที่จะปล่อยให้สัญชาตญาณควบคุมตนทั้งหมดนี้ทำให้หนังสือไม่ได้เป็นเพียงการสอนธรรมะ แต่เป็นการวางรากฐานจิตวิทยาเชิงปฏิบัติที่เข้าใจง่าย และสามารถนำไปใช้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยยังคงยึดมั่นในหลักพุทธธรรมควบคู่ไปด้วย

8. การใช้ภาพเปรียบเทียบเชิงวรรณกรรมและวาทศิลป์

ภาษาของหนังสือมีพลังมาก ไม่เพียงเพราะเนื้อหา แต่เพราะการเลือกใช้คำเปรียบที่มีคุณค่าทางวรรณกรรม เช่น การเปรียบ “หลงติ” กับ “ดอกไม้ที่กลายเป็นขยะ” หรือการเปรียบ “ความโลภ” กับ “ปลาเพลินเหยื่อ” ซึ่งนอกจากจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจสาระแล้วยังช่วยตราตรึงใจและทำให้ข้อคิดอยู่กับผู้อ่านนานกว่าคำสอนทั่วไป การใช้ภาพเปรียบเทียบเชิงวรรณกรรมและวาทศิลป์ ไม่เพียงถ่ายทอดธรรมะด้วยภาษาธรรมดา แต่แปลงภาษาธรรมะให้เป็นภาพที่มีชีวิต ด้วยการเปรียบ

เปรียบที่ลึกซึ้งและคมคาย ตัวอย่างเช่น การเปรียบ “หลงติ” ว่า “ดอกไม้ที่กลายเป็นขยะเมื่อหมดคุณค่า” ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของชีวิตที่เคยงดงาม แต่เมื่อยึดติด กลับกลายเป็นสิ่งที่น่าเสียใจในจิตใจอย่างไม่รู้ตัว ตัวอย่างที่สะท้อนความสามารถทางวรรณศิลป์ คือการเปรียบ “ความโลภ” กับ “ปลาเพลินเหยื่อ” ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้คนมากมายที่แสวงหาความสำเร็จ หรือความต้องการโดยไม่รู้ตัวว่า กำลังเข้าใกล้กับดักภัยพิบัติ การเปรียบเทียบเช่นนี้ไม่ได้ทำเพียงเพื่อให้สวยงาม แต่ทำให้ข้อธรรมมีพลังในการเปลี่ยนความเข้าใจของผู้อ่านให้เกิด “ปัญญาเห็นธรรม” อย่างเป็นรูปธรรม

ผู้เขียนยังใช้วาทศิลป์ในรูปแบบคำซ้ำ คำคล้องจอง และการเล่นเสียง เช่น “กรรมไม่ใช่คำพิพากษา แต่คือคำประกาศว่าเราเคยทำ” หรือ “จิตที่ไม่ฝึกคือเด็กหลงป่า” ซึ่งทำให้ข้อคิดมีจังหวะการอ่านที่ไพเราะและสะเทือนใจ คล้ายกับการฟังบทกวีธรรมะที่อบอุ่นแต่คมลึก ทั้งยังทำให้นิยายฝังอยู่ในใจผู้อ่านยาวนานกว่าการอธิบายอย่างเป็นเหตุเป็นผลตามแบบวิชาการทั่วไป ลักษณะการใช้ภาษาเช่นนี้คล้ายกับผลงานของพุทธทาสภิกขุ หรือท่าน ว.วชิรเมธี ที่สามารถเปลี่ยนเรื่องยากให้กลายเป็นคำง่าย และเปลี่ยนคำง่ายให้มีน้ำหนักลึกซึ้ง ไม่ใช่แค่ทำให้เข้าใจ แต่ทำให้ “ตระหนักรู้” และ “ระลึกได้” เมื่อเผชิญสถานการณ์จริงในชีวิต ซึ่งเป็นเป้าหมายแท้จริงของการเทศน์ธรรมผ่านตัวหนังสือด้วยภาษาที่จับใจและภาพเปรียบเทียบที่มีพลังทางจิตวิญญาณ หนังสือเล่มนี้จึงไม่ใช่แค่คู่มือเปลี่ยนชีวิต แต่ยังเป็นงานวรรณกรรมธรรมะร่วมสมัยที่สามารถ “พูดกับใจ” ผู้อ่านได้โดยตรง

9. การไม่สอนให้กลัวกรรม แต่สอนให้เข้าใจและเป็นมิตรกับกรรม

เนื้อหาในหนังสือแตกต่าง หนังสือแนวธรรมะบางเล่มที่เน้นทำให้ผู้อ่านกลัวกรรม ผู้เขียนเลือกแนวทางที่ “ให้เกียรติกับกรรม” โดยอธิบายว่า “กรรมไม่ใช่ศัตรู แต่เป็นครูที่แอบซ่อนอยู่ในบทเรียนของชีวิต” แนวคิดนี้ไม่เพียงทำให้ผู้อ่านลดทอนความกลัว แต่ยังเปิดพื้นที่ให้เกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลง แนวทางของผู้เขียนที่ไม่สอนให้กลัวกรรม แต่เลือกสอนให้เข้าใจและเป็นมิตรกับกรรม โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับหนังสือธรรมะบางเล่มที่ใช้การสื่อสารแบบขู่เข็ญ เช่น การเน้นว่า การกระทำความผิดเพียงเล็กน้อยจะส่งผลกระทบหนักหนาสาหัสในภพชาติหน้า หรือการพูดถึงนรกสวรรค์ในลักษณะที่ทำให้ผู้อ่านหวาดกลัวมากกว่าการเข้าใจ ผู้เขียนเลือกใช้ภาษาที่อ่อนโยนและปรับมุมมองต่อกรรมให้เป็น “ครู” แทนที่จะเป็น “ผู้พิพากษา” หรือ “เครื่องลงโทษ” ข้อความว่า “กรรมไม่ใช่ศัตรู แต่เป็นครูที่แอบซ่อนอยู่ในบทเรียนของชีวิต” เป็นการเปรียบเทียบที่ทรงพลัง เพราะมันย้ายจุดศูนย์กลางของความกลัวมาสู่ความเข้าใจ และเมื่อความเข้าใจเกิดขึ้น ความกลัวก็ลดน้อยลง ผู้อ่านจึงไม่รู้สึกถูกกดดันให้ต้อง “กลัวบาป” เพื่อจะ “ได้บุญ” แต่กลับเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้จากพฤติกรรม และผลของกรรมในเชิงเหตุผล เช่น การเข้าใจว่าความโกรธอาจไม่ได้ทำให้ตนรกรกทันที แต่จะส่งผลเป็นความทุกข์ภายในจิตใจตนเองและความสัมพันธ์กับผู้อื่น

10. การให้มุมมองต่อการพัฒนาตนในบริบทโลกยุคใหม่

สุดท้าย หนังสือเล่มนี้สะท้อนถึงพุทธศาสนาในบริบทโลกาภิวัตน์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่ยึดติดกับรูปแบบเดิมแต่ยังรักษาแก่นธรรมไว้ได้ เช่น การพูดถึง “สื่อดิจิทัล” ว่าเป็น “เครื่องมือสร้างกรรมใหม่” ซึ่งผู้ใช้จะต้องมีสติในการใช้ มิฉะนั้นจะกลายเป็นเครื่องมือของความหลง นี่คือลักษณะของหนังสือธรรมะที่ไม่เพียงสอนให้พ้นทุกข์ แต่เข้าใจโลกอย่างเป็นจริงการให้มุมมองต่อการพัฒนาตนในบริบทโลกยุคใหม่ในหนังสือ กรรม รหัสลับที่แก้ได้ ของพระมหาสุภา ชีโนรส แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจลึกซึ้ง ท่านไม่ได้ปฏิเสธความก้าวหน้าเหล่านี้ แต่กลับเชื่อมโยงกับ

หลักธรรมในเชิงที่ร่วมสมัย ตัวอย่างเช่น การกล่าวถึง “สื่อดิจิทัล” ว่าเป็นเครื่องมือที่สามารถสร้างกรรมได้ทั้งในทางบวกและลบ แสดงถึงการตีความคำสอนของพุทธศาสนาในเชิงพลวัต ไม่ใช่ในเชิงรูปแบบคงที่ตามประเพณีเดิมเท่านั้น (เสฐียรพงษ์ วรรณปก, 2561: 98)

อีกทั้ง หนังสือเล่มนี้ยังให้ความสำคัญกับ “เจตนา” ซึ่งเป็นหัวใจของกรรม โดยเฉพาะในยุคที่การกระทำหลายอย่างเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การตัดสินใจแบบทันทีทันใดอาจนำไปสู่กรรมที่ไม่ได้ตั้งใจ แต่มีผลกระทบในวงกว้าง เช่น การแชร์ข่าวปลอม การกล่าววาจารุนแรงในโลกออนไลน์ หรือการเสพยาโดยไม่กัณการอง ดังนั้น การพัฒนาตนในยุคใหม่จึงหมายถึงการสร้างวินัยภายในให้ทันกับเครื่องมือภายนอกที่ทรงพลัง ผู้เขียนเห็นว่า แก่นแท้ของพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงการท่องบทสวดหรือยึดถือพิธีกรรม แต่คือการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของจิตใจ หนังสือเล่มนี้จึงเป็นการตีความธรรมะให้สอดคล้องกับสภาพความจริงของโลกสมัยใหม่ ไม่ปฏิเสธเทคโนโลยี แต่ชี้ให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสติ คือรูปแบบใหม่ของการเจริญภาวนาในโลกยุคดิจิทัล

จุดเด่นของเนื้อหา 5 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การบูรณาการหลักธรรมกับศาสตร์ร่วมสมัย หนังสือสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับแนวคิดจิตวิทยาและการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบ ทำให้แนวคิดเรื่องกรรมไม่ถูกนำเสนอในลักษณะเชิงศาสนาแบบแยกส่วน แต่มีมิติทางวิทยาศาสตร์และมนุษยศาสตร์รองรับ ช่วยเสริมความน่าเชื่อถือและความร่วมสมัยของเนื้อหา

2. ภาษาที่เข้าถึงง่ายและเป็นมิตรกับผู้อ่าน การใช้ภาษาที่เรียบง่าย กระชับ และเป็นธรรมชาติ ส่งผลให้ผู้อ่านทั่วไปสามารถเข้าใจแนวคิดที่ซับซ้อนได้โดยไม่ต้องมีพื้นฐานทางธรรมะลึกมาก่อน ขณะเดียวกันก็ยังรักษาความลุ่มลึกของสาระไว้ได้อย่างเหมาะสม

3. การนำเสนอเครื่องมือปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หนังสือมิได้จำกัดตนอยู่ในระดับแนวคิดหรือทฤษฎี หากแต่เสนอแนวทางการปฏิบัติ เช่น การเจริญสติ การขอขมา การตั้งเจตนา การให้อภัย และการเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างชัดเจน

4. มีการใช้กรณีศึกษาสนับสนุนแนวคิดการยกตัวอย่างจากประสบการณ์จริงและเรื่องราวร่วมสมัย ทำให้แนวคิดเรื่องกรรมไม่ถูกตีกรอบไว้ในเชิงนามธรรม หากแต่สามารถเข้าใจผ่านสถานการณ์ที่พบได้จริงในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้ผู้อ่านเกิดความเชื่อมโยงและเห็นความเป็นไปได้ของการปรับเปลี่ยนตนเอง

5. ส่งเสริมการมีสติและปัญญาเป็นแกนกลางของการเปลี่ยนแปลง หนังสือเน้นย้ำว่ากรรมไม่ใช่โชคชะตาที่แก้ไขไม่ได้ แต่สามารถเข้าใจและเปลี่ยนแปลงได้ผ่านการพัฒนาสติและปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมและแนวคิดเชิงอภิปรายในการพัฒนาจิตวิญญาณ

จุดควรพิจารณาของเนื้อหา 5 ประเด็นหลักดังนี้

1. ขาดการอ้างอิงแหล่งข้อมูลเชิงวิชาการแม้หนังสือจะผสมผสานพุทธธรรมและจิตวิทยาได้ดี แต่ยังขาดการอ้างอิงแหล่งข้อมูลทางวิชาการ เช่น งานวิจัยด้านจิตวิทยา พุทธปรัชญา หรือทฤษฎีพฤติกรรมศาสตร์ ซึ่งอาจลดความน่าเชื่อถือทางวิชาการของเนื้อหาในระดับสากล

2.ลักษณะการซ้ำเนื้อหาในหลายส่วนบางหัวข้อมีการย้ำแนวคิดเดิมซ้ำ ๆ โดยเฉพาะเรื่อง การฝึกสติและการให้อภัย โดยขาดการขยายความในเชิงลึกหรือการเชื่อมโยงกับหลักธรรมชั้นสูง ส่งผลให้เนื้อหาบางช่วงดูวนซ้ำและไม่ต่อยอดความคิด

3.ขาดกรอบแนวคิดที่ชัดเจนในเชิงโครงสร้างแม้จะแบ่งเป็น 4 ภาค แต่แต่ละภาคยังไม่มี โครงสร้างทางแนวคิดที่เป็นระบบหรือมีแบบจำลอง (model) ชัดเจน เช่น การแสดงกราฟ การจัดหมวดหมู่ หรือขั้นตอนที่มีลำดับ ซึ่งจำเป็นสำหรับการสื่อสารเชิงวิชาการและการเรียนรู้ที่เป็นระบบ

4.การใช้ภาษาบางช่วงขาดความแม่นยำเชิงเทคนิคมีบางตอนที่ใช้คำเชิงเปรียบเทียบหรืออุปมาโดยไม่มีคำอธิบายเสริม ทำให้ความหมายคลุมเครือสำหรับผู้อ่านที่ต้องการทำความเข้าใจในเชิงลึก ส่งผลให้การตีความหลักธรรมบางประเด็นอาจเกิดความคลาดเคลื่อน

5.การประยุกต์กับชีวิตจริงยังขาดความหลากหลายของบริบทแม้จะมีกรณีศึกษาบางส่วน แต่บริบทที่นำเสนอส่วนใหญ่ยังคงอยู่ในกรอบของวิถีชีวิตแบบไทยและศาสนาพุทธแบบดั้งเดิม ทำให้ผู้อ่านในบริบทสังคมสมัยใหม่หรือต่างวัฒนธรรมอาจรู้สึกห่างไกลจากสถานการณ์ที่ตนเผชิญ

สรุป

การอธิบายเรื่องกรรมอย่างเป็นระบบและร่วมสมัยหนึ่งในจุดแข็งของหนังสือเล่มนี้คือการ อธิบายแนวคิดเรื่อง “กรรม” อย่างเป็นระบบ โดยไม่ทิ้งหลักพระพุทธศาสนาดั้งเดิม แต่กลับสอด ประสานกับแนวคิดสมัยใหม่อย่างกลมกลืน ผู้เขียนได้นำเสนอว่า “กรรม” ไม่ใช่สิ่งลึกลับเหนือ ธรรมชาติ หากแต่เป็นระบบเหตุและผลที่ยึดโยงกับพฤติกรรมและความคิดของมนุษย์ ซึ่งคำอธิบายนี้ ได้ช่วยคลายความเข้าใจผิดที่พบได้บ่อยในหมู่ชาวพุทธว่า “กรรมคือโชคชะตาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้” ตัวอย่างเช่น ในหน้า 47 ผู้เขียนกล่าวว่า “คนจำนวนไม่น้อยเข้าใจว่า ‘กรรม’ เป็นคำสาป เป็น โชคชะตาที่หนีไม่พ้น แต่ความจริงแล้ว กรรมเป็นพลังงานที่เราสร้างเองจากการคิด พูด และทำ” มุมมองดังกล่าวสอดคล้องกับหลักกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทที่กล่าวว่า “เจตนา” คือหัวใจของ กรรม “เจตนาหิ ภิกขเว กัมมํ วทามิ” และผู้เขียนยังสามารถทำให้หลักธรรมนี้เข้าใจง่ายแก่ผู้อ่าน ทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้ภาษากึ่งพุทธกึ่งร่วมสมัย ช่วยให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่หนังสือเล่มนี้ใช้ภาษาธรรมชาติที่ แทรกศัพท์เชิงพุทธ แต่ผสมผสานเข้ากับภาษาชีวิตสมัยใหม่ได้อย่างลงตัว ผู้เขียนไม่ใช้ภาษาวิชาการจนยาก เกินเข้าใจ และไม่ลื่นไหลไปสู่การใช้ภาษาสะท้อนแนวคิดลึกลับหรือไสยศาสตร์เหมือนหนังสือกรรม จำนวนมากในตลาดทั่วไปยกตัวอย่างการใช้ภาษาที่ชวนติดตามในหน้า 89 “ความคิดคือพิมพ์เขียว ของกรรม ความคิดคือรหัสลับ ถ้าเปลี่ยนรหัสนี้ได้ กรรมใหม่ก็จะปรากฏ” ประโยคดังกล่าวสะท้อน การผสมผสานแนวคิดเรื่อง “กรรม” กับหลักจิตวิทยาเชิงพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในทาง จิตวิทยาเชิงบวก และการบำบัดด้วยพฤติกรรมทางปัญญา ที่ย้ำถึงพลังของความคิดในการเปลี่ยน พฤติกรรมและผลลัพธ์ในชีวิต การเชื่อมโยงนี้ทำให้หนังสือได้รับความสนใจจากคนรุ่นใหม่ที่กำลัง ค้นหาคำตอบเกี่ยวกับตัวตน ความหมายของชีวิต และการเอาชนะปัญหาภายในใจ

การประยุกต์แนวคิดกรรมกับศาสตร์อื่น เช่น จิตวิทยา พลังงาน และสมอง อีกจุดที่ควร กล่าวถึงคือการที่ผู้เขียนสามารถนำเสนอกรรมในบริบทของศาสตร์อื่นอย่างระมัดระวัง ไม่หลุดจาก กรอบพุทธศาสนา แต่ทำให้เข้าใจได้กว้างขึ้น ตัวอย่างเช่น ผู้เขียนเชื่อมโยงเรื่อง “กรรม” กับระบบ

คลื่นความคิด หรือพลังงานความถี่ ซึ่งถือเป็นแนวคิดจากโลกตะวันตกในศาสตร์จิตวิทยาแนวพลังงาน เช่น ในหน้า 133 ผู้เขียนกล่าวว่า “คลื่นความคิดคือสัญญาณของกรรม กรรมส่งผลผ่านความถี่จิต จงเลือกคิดในความถี่ที่สูง และกรรมใหม่จะตอบสนองด้วยความงดงาม” แม้คำกล่าวนี้อาจมีลักษณะใกล้เคียงศาสตร์ทางเลือก แต่ก็สามารถตีความภายใต้หลักพุทธธรรมเรื่อง “มโนกรรม” ได้ซึ่งเป็นการสร้างจุดร่วมระหว่างศาสตร์ตะวันตกและตะวันออกที่น่าสนใจและมีศักยภาพทางการสื่อสารต่อคนยุคใหม่อย่างมาก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2545: 43-44)

การนำเสนอแนวทางปฏิบัติเพื่อ “แก้กรรม” อย่างมีระบบ จุดแข็งอีกประการที่ควรกล่าวถึงคือ การเสนอ “เครื่องมือ” ในการแก้กรรม ไม่ว่าจะเป็นการ “ตั้งเป้ากรรมใหม่” การ “ละกรรมเก่า” หรือการ “เปลี่ยนกรรมผ่านจิต” ซึ่งล้วนเป็นการแปลงหลักกรรมอย่างอริยมรรค สติ สมาธิ และวิปัสสนา มาเป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ในบท “แผนที่กรรมใหม่” ผู้เขียนจัดทำเป็นขั้นตอนชัดเจน ได้แก่ การสังเกตกิเลสประจำตน, การเปลี่ยนแนวคิด-เจตนาใหม่, การฝึกพฤติกรรมใหม่อย่างต่อเนื่อง, การเจริญสติ-สมาธิ, การอุทิศบุญและเจตนาตัวอย่างสม่ำเสมอ, วิธีการนี้สอดคล้องกับหลักอริยมรรคในพระพุทธศาสนา ซึ่งถือว่าเป็นหนทางแก้กรรมที่แท้จริง ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า “สจิตตปริโยทปนํ เอตํ พุทธาณํ สาสนํ” (คำสอนของพระพุทธเจ้าคือการชำระจิตใจให้ผ่องใส) ซึ่งผู้เขียนได้นำหลักการนี้มาปรับใช้ในระดับจิตใจและพฤติกรรมได้อย่างมีพลัง

หนังสือ กรรม รหัสลับที่แก้ได้ มีจุดเด่นในการเสนอธรรมะว่าด้วยกรรมในรูปแบบใหม่ที่น่าสนใจ มีระบบ และสร้างแรงบันดาลใจได้จริง โดยไม่หลุดจากหลักพระพุทธศาสนาเดิม ทั้งยังสามารถประยุกต์แนวคิดทางจิตวิทยาและพลังจิตให้สัมพันธ์กับเรื่องกรรมอย่างเป็นธรรมชาติ หนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่าทางวิชาการ ทางจิตใจ และทางสังคมอย่างครบถ้วน เหมาะกับการใช้เป็นทั้งคู่มือชีวิตและเอกสารศึกษาทางพุทธปรัชญาแนวประยุกต์

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการศึกษา

ส่วนที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากเนื้อหาของหนังสือ

1. กรรมไม่ใช่สิ่งลึกลับ หนังสือทำให้เข้าใจว่า “กรรม” ไม่ได้เป็นสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือผลลัพธ์ลึกลับจากอดีตชาติเท่านั้น หากแต่เป็นผลของเจตนาที่แสดงออกทางกาย วาจา และใจอย่างต่อเนื่อง อธิบายบนพื้นฐานพุทธธรรมว่า “เจตนาเป็นกรรม” ซึ่งช่วยคลี่คลายความเชื่อผิด ๆ ที่มองกรรมเป็นชะตากรรม ล้วน ๆ และเปลี่ยนกรอบความคิดจากการยอมจำนนเป็นการเรียนรู้และรับผิดชอบ

2. ความคิดคือเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนกรรม ข้อความว่า “ความคิดคือพิมพ์เขียวของกรรม” เป็นจุดเริ่มต้นของการเข้าใจว่า ความคิดเป็นตัวนำการกระทำ และเมื่อความคิดเปลี่ยน กรรมก็ย่อมเปลี่ยนตาม การฝึกสติจึงไม่ใช่แค่เรื่องของศีลธรรม แต่คือการออกแบบชีวิตใหม่ผ่านเจตนาใหม่ จุดนี้สอดคล้องกับแนวคิดในจิตวิทยาสมัยใหม่ที่เน้นเปลี่ยนพฤติกรรมผ่านความคิด

3. กรรมสามารถแปรเปลี่ยนได้ผ่านการฝึกจิตและเจตนาใหม่หนังสือเสนอ “แผนที่กรรม” ที่ใช้การฝึกสติเป็นศูนย์กลาง โดยยึดหลักอริยมรรค ได้แก่ สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ ไปจนถึงสัมมาสมาธิ การทำความเข้าใจกรรมผ่านระบบนี้ไม่เพียงทำให้เห็นภาพชัด แต่ยังให้เครื่องมือในการ

ปฏิบัติจริง โดยเสนอทั้งแนวทางการเปลี่ยนพฤติกรรม การอุทิศบุญ การปล่อยวางอดีต ซึ่งเป็นแนวทางแบบพุทธที่จับต้องได้

4. ศักยภาพในการสร้างชีวิตใหม่ที่ใจเราเองหนังสือส่งเสริมความหวังและพลังภายใน โดยชี้ว่าไม่มีใครติดอยู่ในวังวนของกรรมตลอดไป ตราบใดที่เรายังมีสติและเจตนาใหม่ ก็สามารถเปลี่ยนเส้นทางชีวิตได้ เนื้อหาส่วนนี้ให้แรงบันดาลใจ และเชื่อมโยงแนวทางการ “ปลดปล่อยกรรม” เข้ากับหลักแห่งไตรลักษณ์และกฎจสุมุปาท ซึ่งแสดงว่าทุกสิ่งย่อมเปลี่ยนแปลงได้ด้วยเหตุปัจจัยใหม่

5. การประยุกต์คำสอนของพระพุทธเจ้ากับชีวิตปัจจุบันเป็นไปได้จริงหนังสือไม่เพียงแต่อธิบายธรรมะเชิงทฤษฎี แต่ใช้ภาษาเรียบง่ายและยกตัวอย่างจากชีวิตจริง ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดว่าแนวคิดเรื่องกรรมไม่ใช่ของไกลตัว เช่น การให้อภัยตนเองในอดีต การเปลี่ยนความคิดลบ การยอมรับผลกรรมโดยไม่โทษใคร สิ่งเหล่านี้คือธรรมะที่มีชีวิต ซึ่งสามารถนำมาใช้ได้แม้ในชีวิตประจำวันของคนธรรมดา

ส่วนที่ 2: องค์ความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการวิจารณ์หนังสือ

1. การวิเคราะห์เนื้อหาอย่างมีหลักการช่วยให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งมากขึ้นกระบวนการวิจารณ์ช่วยให้เห็นว่าเบื้องหลังเนื้อหาธรรมด ๆ มีโครงสร้างการนำเสนอที่มีเป้าหมายชัดเจน การเรียงลำดับเนื้อหา การวางปมคำถาม และการให้คำตอบเป็นระบบ เป็นกลยุทธ์ที่ผู้เขียนใช้เพื่อตั้งผู้อ่านเข้าสู่การเปลี่ยนความคิด และการวิเคราะห์เช่นนี้เปิดมุมมองใหม่ที่ผู้อ่านทั่วไปอาจมองไม่เห็น

2. การเปรียบเทียบกับแหล่งอื่น ๆ เพิ่มน้ำหนักและมุมมองทางวิชาการเมื่อวิจารณ์เนื้อหา ผู้วิจารณ์ต้องอ้างอิงพระไตรปิฎก ตำราอรรถกถา และงานวิจัยทางพุทธปรัชญา ทำให้เกิดความเข้าใจเปรียบเทียบระหว่างธรรมะเชิงพุทธแท้กับธรรมะเชิงประยุกต์ นอกจากนี้ยังต้องนำแนวคิดทางจิตวิทยาและจริยศาสตร์ร่วมสมัยมาช่วยอธิบาย จึงเป็นการขยายองค์ความรู้และฝึกการคิดเชิงสหวิทยาการอย่างแท้จริง

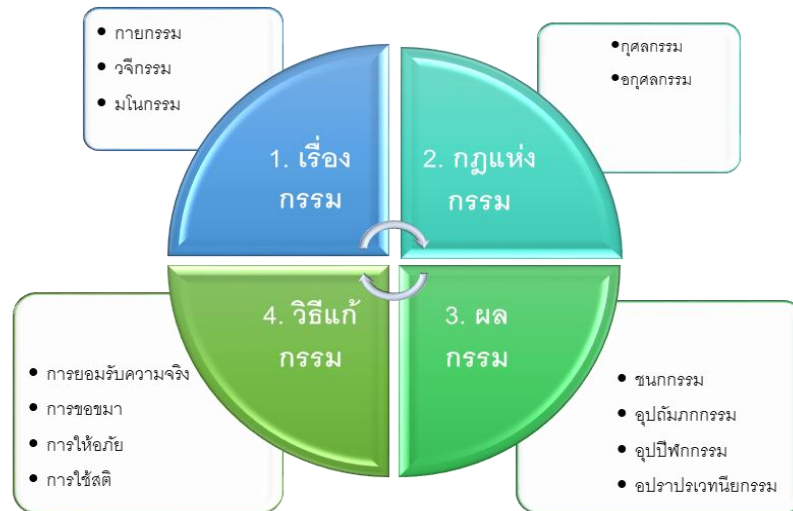
3. การตั้งคำถามกับข้อความในหนังสือ ทำให้เห็นทั้งจุดดีและจุดพิจารณาการวิจารณ์ต้องไม่หยุดแค่การชื่นชม แต่ต้องตั้งคำถามว่า สิ่งที่คุณเขียนกล่าวนั้นมีหลักฐานรองรับหรือไม่ ใช้คำอย่างคลุมเครือ หรือ มีโอกาสถูกตีความผิดหรือไม่ เช่น การใช้คำว่า “ล้างกรรม” หรือ “กรรมใหม่แก้กรรมเก่า” อาจเสี่ยงต่อการเข้าใจผิดในหลักกรรมของพุทธศาสนา การตรวจสอบเช่นนี้เป็นเครื่องมือที่ช่วยแยกความรู้จากความเชื่อ

4. การเขียนเชิงวิจารณ์ฝึกทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์-สังเคราะห์ผู้วิจารณ์ต้องอ่าน คิด และเขียนในกระบวนการที่เป็นระบบ ไม่ใช่แค่การสรุปหรือเรียบเรียง การเขียนวิจารณ์ต้องมีเหตุผล มีแหล่งอ้างอิง มีการเปรียบเทียบ และต้องสามารถนำเสนอความคิดเห็นอย่างรอบด้าน ทั้งยังต้องรักษาน้ำเสียงที่เป็นวิชาการ ไม่ลำเอียงหรืออคติ ซึ่งเป็นการฝึกทักษะที่จำเป็นในงานวิชาการขั้นสูง

5. เกิดความตระหนักรู้เรื่องบทบาทของผู้เขียนหนังสือธรรมะในโลกปัจจุบันหนังสือธรรมะในยุคปัจจุบันไม่ใช่เพียงการคัดลอกคำสอนดั้งเดิมมานำเสนออีกครั้ง แต่ผู้เขียนต้องมีบทบาทเป็น “นักแปลธรรมะ” ที่สามารถถ่ายทอดเนื้อหาธรรมดมาให้เข้าใจง่าย โดยไม่บิดเบือนสาระเดิม การ

วิจารณ์ช่วยให้ผู้วิจารณ์เห็นว่า ผู้เขียนใช้บทบาทนี้อย่างรอบคอบ มีเจตนาเพื่อเปลี่ยนวิธีคิดของผู้อ่านมากกว่าการให้ข้อมูลธรรมดาเพียงผิวเผิน

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาสุภา ชีโนโรโส. (2558). *กรรม รหัสลับที่แก้ได้*. กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2561). *ธรรมะประยุกต์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2545). *หลักกรรมในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

“การแพทย์แนวพุทธ”

BUDDHIST MEDICINE

พระครูโกศลสมาธิวัตร (จำปี/บุตรเงิน)¹ และภักขวัชร สุขเสน²

Phrakhrukosolsamativat¹ and Phatchavat Suksen²

หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา¹⁻²

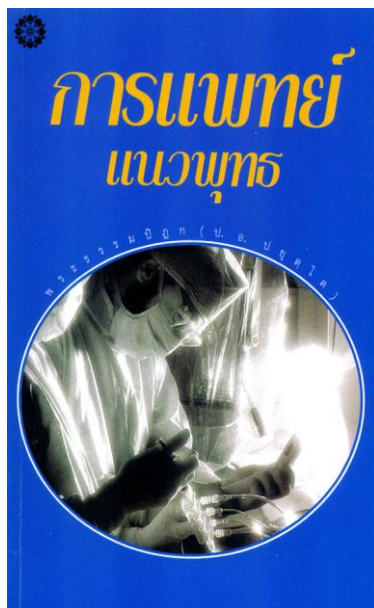
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Doctoral Programme in Buddhist Studies¹⁻²,

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail: patchavat.suk@mcu.ac.th

ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2568; แก้ไขบทความ: 23 กรกฎาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 12 สิงหาคม 2568

ผู้แต่ง: สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)

สำนักพิมพ์: วัดญาณเวศกวัน

ครั้งที่พิมพ์: 11

ปีที่พิมพ์: 2557

จำนวนหน้า: ความหนา 62 หน้า จำนวน 2 บท

ISBN: 974-506-697-4

บทนำ

ชื่อหนังสือ: การแพทย์แนวพุทธ แต่งโดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) พระเถรานุเถระผู้มีผลงานด้านพระพุทธศาสนาเชิงวิชาการจำนวนมาก เป็นหนึ่งในนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาที่สำคัญของไทย หนังสือมีลักษณะเชิงวิเคราะห์และสะท้อนมุมมองของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับระบบการแพทย์และสุขภาพ โดยเสนอแนวทางการแพทย์แนวพุทธซึ่งเน้นการรักษาแบบองค์รวมทั้งทางกาย จิต และสังคม เนื้อหาหลักของหนังสือเล่มนี้มาจาก ปาฐกถาในการประชุมวิชาการ

ระดับชาติ เรื่อง “พฤติกรรมสุขภาพ” ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2532 ณ สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขมูลฐานอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล จัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อพ.ศ. 2539 (รวมอยู่ในหนังสือชุด การแพทย์ไทย: ทางเลือกในยุคโลกาภิวัตน์) พิมพ์ครั้งที่ 11 เมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2557 (ฉบับปรับปรุง) โดย กองทุนวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม ISBN: 974-506-697-4 หนังสือเล่มนี้จัดพิมพ์เป็นธรรมทาน เผยแพร่โดยไม่สงวนลิขสิทธิ์ เพื่อเป็นธรรมทานให้แก่ผู้สนใจ สามารถนำไปจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อไปได้โดยขออนุญาตจากวัดญาณเวศกวัน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

ลักษณะเนื้อหา : วิเคราะห์และวิจารณ์ปัญหาในระบบการแพทย์แผนปัจจุบัน เสนอแนวคิด “การแพทย์แนวพุทธ” ที่ยึดหลักธรรมะในการดูแลสุขภาพ เน้นเรื่องจริยธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างกายกับจิต เชื่อมโยงสุขภาพกับบริบททางวัฒนธรรม สังคม และธรรมชาติ พัฒนาแนวคิดแบบ “องค์รวม” (holistic) ตามกระแสโลก กลุ่มเป้าหมายผู้อ่าน ได้แก่ นักศึกษา แพทย์ บุคลากรสาธารณสุข พระสงฆ์ นักวิชาการ และผู้สนใจประเด็นสุขภาพกับพุทธศาสนา

การเลือกหนังสือ “การแพทย์แนวพุทธ” ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) มาวิจารณ์ มีแรงบันดาลใจจากหลายปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้ 1. ความโดดเด่นของเนื้อหาเชิงบูรณาการ 2. ความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับสุขภาพ 3. ตอบโจทย์ต่อปัญหาสุขภาพร่วมสมัย 4. ผู้แต่งเป็นนักปราชญ์พระพุทธศาสนาชั้นนำ และ 5. แรงจูงใจส่วนตัวจากความสนใจด้าน “สุขภาพแบบองค์รวม” (Holistic Health) การศึกษาหนังสือเล่มนี้จึงสอดคล้องกับความสนใจส่วนตัวในการค้นหาแนวทางใหม่ที่ผสมผสานระหว่าง “วิทยาศาสตร์กับธรรมะ” เพื่อนำไปใช้ทั้งในการดำเนินชีวิตและในการศึกษาวิจัยต่อไป

เหตุผลสำคัญของการเลือกหนังสือ “การแพทย์แนวพุทธ” ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) มาวิจารณ์ ได้แก่ 1. เนื้อหามีความลึกซึ้งและแหลมคมทางวิชาการ 2. สอดคล้องกับแนวโน้มด้านสุขภาพในปัจจุบัน (Holistic Health) 3. สามารถวิพากษ์เปรียบเทียบกับทางการแพทย์แผนใหม่ได้ชัดเจน 4. ผู้แต่งมีความน่าเชื่อถือสูง 5. เปิดมุมมองใหม่ให้กับทางการแพทย์และจริยธรรมสุขภาพ หนังสือเล่มนี้ไม่ได้เพียงแค่เสนอแนวคิดทางพระพุทธศาสนา แต่ยังเสนอ “กรอบคิดใหม่” ที่เป็นประโยชน์ต่อวงการแพทย์ โดยเน้นให้แพทย์และผู้ดูแลสุขภาพตระหนักถึงมิติของ “ชีวิตทั้งระบบ” มากกว่าการรักษาเฉพาะโรค จึงมีศักยภาพในการสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาแนวปฏิบัติทางสุขภาพที่ยั่งยืน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ชื่อเดิม คือ ประยุทธ์ นามสกุล อารยางกูร ฉายา ปยุตฺโต สมณศักดิ์: สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ชาตะเมื่อวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2481 มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดสุพรรณบุรีอุปสมบทเมื่อ พ.ศ. 2502 ณ วัดปากน้ำภาษีเจริญ ด้านการศึกษา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสุพรรณภูมิ จบเปรียญธรรม 9 ประโยค ขณะมีอายุเพียง 20 ปี เป็นพระภิกษุผู้มีความสามารถทางภาษาอังกฤษดีเยี่ยม ได้รับทุนศึกษาต่อที่อังกฤษในระยะหนึ่ง มีความเชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา และจริยศาสตร์ ผลงานสำคัญ ได้แก่ หนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์ (ได้รับรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2530) หนังสือ พุทธธรรม (ได้รับยกย่องว่าเป็นผลงานวิชาการชั้นครูของโลกพระพุทธศาสนา) หนังสือ การแพทย์แนวพุทธ, พุทธศาสนาและโลกยุคใหม่, เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ มีผลงานวิชาการมากกว่า 100 เล่ม ครอบคลุมทั้งด้านพระพุทธศาสนา การศึกษา สังคม และจริยธรรม เคยดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาร

ลงกรณราชวิทยาลัย (พ.ศ. 2532-2534) ได้รับการยกย่องจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็น “บุคคลสำคัญของโลก” ด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในวาระ 100 ปี ชาตกาล สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ในปี พ.ศ. 2565) ได้รับรางวัล “นักวิทยาศาสตร์ดีเด่นทางพระพุทธศาสนา” หลายสถาบัน สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ถือเป็นปราชญ์แห่งพระพุทธศาสนาไทยผู้มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดธรรมะด้วยภาษาที่ร่วมสมัย เข้าใจง่าย และสามารถเชื่อมโยงกับโลกยุคใหม่ได้อย่างลึกซึ้ง

เนื้อหา

บทที่ 1: การแพทย์เป็นอย่างไร

บทที่ 1 ของหนังสือเรื่อง “การแพทย์แนวพุทธ” โดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) นี้ มีชื่อว่า “หลักการเก่าและแนวโน้มใหม่ที่นำพระพุทธศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การแพทย์” ซึ่งเป็นบทนำที่วางกรอบแนวคิดสำคัญของทั้งเล่ม โดยมีสาระสำคัญดังนี้

1) การตั้งคำถามเชิงกระบวนทัศน์ ผู้เขียนเปิดบทด้วยคำถามว่า “พระพุทธศาสนาเกี่ยวอะไรกับการแพทย์?” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า หากมองการแพทย์เพียงเป็นการรักษาโรคด้วยยาและเวชกรรม พระภิกษุย่อมไม่เกี่ยวข้อง เพราะพระวินัยห้ามประกอบอาชีพแพทย์ แต่หากมองการแพทย์ว่าเป็นการ “ปฏิบัติต่อชีวิตให้เป็นผลดี” ก็ย่อมเกี่ยวข้องกับธรรมะโดยตรง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557: 1)

2) การแพทย์ในฐานะ “ธรรม” การแพทย์เกี่ยวข้องกับ “ธรรม” ใน 2 มิติ คือ มิติที่ 1 สัจธรรม กล่าวคือ หลักการของวิชาการแพทย์ต้องสอดคล้องกับความจริงตามธรรมชาติ มิติที่ 2 คือ จริยธรรม กล่าวคือ การปฏิบัติทางการแพทย์ต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขของชีวิตและสังคม “การแพทย์แนวพุทธ” จึงหมายถึงการแพทย์ที่ตั้งอยู่บนฐานของ สัจธรรม และ จริยธรรม ซึ่งเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557: 2-3)

3) การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ผู้เขียนชี้ว่าโลกกำลังเปลี่ยนผ่านจากยุคอุตสาหกรรมสู่ยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Age) แนวคิดแบบ “องค์รวม” (Holistic View) กำลังได้รับความสนใจในวงการแพทย์ เช่นคำว่า Holistic Medicine ถูกบรรจุในพจนานุกรมและสารานุกรมหลังปี 1980 (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557: 4-5)

4) การแพทย์ในบริบทของอารยธรรม การตั้งหัวข้อ “การแพทย์แนวพุทธ” สะท้อนความพยายามของมนุษย์ในการปรับเปลี่ยน “ชีวิตทัศน์” และ “โลกทัศน์” ผู้เขียนเสนอว่า การแพทย์ไม่ควรจำกัดอยู่แค่การรักษาโรค แต่ควรเป็นการเยียวยาชีวิตทั้งระบบ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2557: 5-6)

5) ตอน ก. เมื่อแพทย์กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

การแยกส่วนของการแพทย์ แพทย์สมัยใหม่จำกัดบทบาทจาก “ผู้รักษาคน” เหลือเพียง “ผู้รักษาร่างกาย” ต่อมาแคบลงอีกเป็น “ผู้รักษาอวัยวะ” หรือ “รักษาโรคเฉพาะจุด” ส่งผลให้เกิดการละเลย “ชีวิตทั้งระบบ” และความสัมพันธ์ระหว่างกาย-ใจ

ยุคแห่งความชำนาญเฉพาะด้าน (Specialization) แพทย์กลายเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรคเฉพาะอวัยวะเฉพาะระบบ แม้จะมีจิตแพทย์ แต่ก็แยกจากแพทย์กาย ไม่ประสานกัน ผู้เขียนวิจารณ์ว่า “ไม่ได้รับการรักษาคน แต่รักษาโรค” หรือ “เอาแต่แก้ไข ไม่ได้รักษาคน”

ผลกระทบต่อคนไข้ คนไข้ต้องพบแพทย์หลายคนในกรณีโรคแทรกซ้อน การรักษาไม่ประสานกัน ทำให้เกิดความล่าช้าและสิ้นเปลือง คนไข้กลายเป็น “เครื่องยนต์” ที่ถูกซ่อมแยกชิ้นส่วน

ปัญหาทางวัฒนธรรม การแพทย์ไทยรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้ไม่กลมกลืนกับวิถีไทย แพทย์กลายเป็น “กลุ่มคนต่างหาก” ที่แยกจากชาวบ้าน ส่งผลให้การบริการสุขภาพโดยรวมของคนไทย “ไม่ค่อยได้ผลดีเท่าที่ควร”

ผู้เขียนเสนอว่า การแพทย์ควร “แยกเพื่อโยง” คือวิเคราะห์เพื่อเข้าใจ แล้วเชื่อมโยงกลับสู่ชีวิตทั้งระบบ ยกหลักพุทธที่ว่า “แยกแล้วต้องโยง” เพื่อให้การรักษาได้ผลจริง เสนอให้แพทย์เข้าใจชีวิต ไม่ใช่เพียงโรค (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 7-16)

6) ตอน ข. ชาวบ้านพึ่งตนไม่ได้ หมอก็ไม่ยอมให้พึ่ง จากหนังสือ การแพทย์แนวพุทธ โดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เป็นการวิพากษ์ระบบการแพทย์สมัยใหม่ที่ทำให้ประชาชนสูญเสียความสามารถในการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง โดยมีสาระสำคัญดังนี้

การพึ่งพาทายนอกมากเกินไป

คนไข้ถูกปลูกฝังให้คิดว่า “เจ็บไข้ต้องไปหาหมอ” โดยไม่กล้าดูแลตนเอง มีคำแนะนำว่า “ห้ามรักษาตัวเอง ต้องปรึกษาหมอ” ซึ่งอาจเป็นเจตนาดี แต่ทำให้คนขาดความรู้และความมั่นใจในการดูแลสุขภาพ การซื้อยาจากร้านขายยาโดยไม่มีความรู้ (เช่น “ไปหาหมอดี”) ยังเป็นการพึ่งพาผู้อื่นอย่างผิดวิธี

การพึ่งเทคโนโลยีมากเกินไป

แพทย์เองก็พึ่งเครื่องมือมากขึ้น จนไม่สามารถวินิจฉัยด้วยตนเอง คนไข้ถูกส่งตรวจด้วยเครื่องทันที โดยไม่ใช้การสังเกตหรือซักประวัติอย่างลึกซึ้ง เทคโนโลยีมีประโยชน์ แต่ต้องใช้ “อย่างพอดี” มิฉะนั้นจะทำให้คนเสื่อมสมรรถภาพในการพึ่งตนเอง

ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

การรักษาแบบพึ่งเทคโนโลยีทำให้สิ้นเปลืองมาก ประเทศไทยต้องนำเข้าเครื่องมือจากต่างประเทศ ทำให้เกิดภาระทางการเงิน ผู้เขียนเสนอให้พิจารณาถึง “ความพอเหมาะ” ในการใช้เทคโนโลยี เพื่อไม่ให้คนไทยสูญเสียคุณสมบัติของการมีชีวิตที่ดี

ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม

การแพทย์ตะวันตกเป็น “วัฒนธรรมธุรกิจ” ที่เน้นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ สังคมไทยมี “วัฒนธรรมน้ำใจ” ที่เน้นความเมตตาและความเคารพ แพทย์ในประเทศไทยบางคนใช้ช่องว่างนี้แสวงหาผลประโยชน์ โดยไม่ถูกตรวจสอบหรือฟ้องร้องเหมือนในตะวันตก

ข้อเสนอเชิงจริยธรรม

ผู้เขียนเสนอว่า แพทย์ควรมี “ความรับผิดชอบเชิงจริยธรรม” เพราะเป็นผู้ได้รับการคัดเลือกจากสังคม (ห้วกะทิ) และได้รับการลงทุนสูงจากภาครัฐ เพราะ “คนที่ได้มากจากสังคม ควรให้มากแก่สังคม” การแพทย์ควรเป็นการรับใช้ชีวิต ไม่ใช่เพียงการประกอบอาชีพ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 17-22)

บทที่ 2 การแพทย์แนวพุทธอยู่ที่ไหน?

บทที่ 2 ของหนังสือ “การแพทย์แนวพุทธ” โดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) มีชื่อว่า “การแพทย์แนวพุทธอยู่ที่ไหน ?” ครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่หน้า 34-55 ซึ่งเป็นหัวใจของแนวคิด การแพทย์แบบองค์รวม” ในมุมมองพุทธธรรม โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1) การแพทย์แนวพุทธไม่ใช่แค่การรักษาโรค

ผู้เขียนเสนอว่า การแพทย์ไม่ควรจำกัดอยู่ที่การวินิจฉัยและให้ยา แต่ต้อง “เยียวยาส่วนที่เจ็บไข้ และรักษาให้ครบทั้งคน” การแพทย์แนวพุทธจึงต้องมองชีวิตเป็นระบบที่ประกอบด้วย กาย-ใจ-สังคม-สิ่งแวดล้อม ที่สัมพันธ์กัน

2) หลักอริยสัจ 4 กับการแพทย์

ผู้เขียนเปรียบเทียบอริยสัจ 4 กับกระบวนการรักษาโรค ดังนี้ (1) ทุกข์ = โรค (2) สมุทัย = สมัยก่อนเขาใช้คำว่าโรคนิทานซึ่งก็แปลว่า เหตุของโรค หรือ สมุฏฐานของโรค นั่นเอง (3) นิโรธ = ภาวะหายจากโรค และ (4) มรรค = วิธีรักษา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 37) สอดคล้องกับแนวคิดการใช้หลักธรรมในผู้ป่วยเรื้อรังของ Buddhist Concept of Mindfulness in Context of Mental Health Care Clinical Psychology Review

3) ความเครียด: จุลร่วมของกาย-ใจ

ผู้เขียนยกคำบาลีว่า “ปัสสพโธ กาโย อสารถโธ, สมาหิต จิตตํ เอกคัคคํ” (กายอ่อนคลาย ไม่เครียด ใจเป็นสมาธิ รวมเป็นหนึ่งเดียว) เพื่อชี้ให้เห็นว่า “ความเครียด” เป็นจุดเชื่อมระหว่าง กายกับใจ ความเครียด (สาร์ทธะ) เป็นบาปธรรมที่ต้องรีบกำจัด เช่นใน สจิตตสูตร เปรียบเหมือนไฟไหม้ศีรษะ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 42)

4) โพชฌงค์: ธรรมะที่เยียวยาโรค

ผู้เขียนเสนอว่า “ปัสสพธิ” (ความอ่อนคลาย) เป็นองค์ธรรมในโพชฌงค์ 7 ที่ช่วยให้เกิดสุขภาวะยกตัวอย่างพระสูตรที่พระพุทธเจ้าสวดโพชฌงค์ให้พระมหากัสสปะและพระมหาโมคคัลลานะหายจากอาพาธ ฉะนั้น โพชฌงค์จึงเป็น “ธรรมะที่รักษาโรค” ทั้งทางกายและใจ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 44)

5) ความสัมพันธ์กับสังคมและสิ่งแวดล้อม

ความเครียดไม่ได้เกิดจากกายและใจเท่านั้น แต่โยงไปถึง “ระบบสังคม” ที่แข่งขันแย่งชิง และขาดปิยจักขุ (สายตาแห่งเมตตา) สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้อ เช่น มลพิษ เสียงดัง ความวุ่นวาย ก็ส่งผลต่อสุขภาพจิตและกาย(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 49-50)

6) สุขภาพกายเป็นบันได ไม่ใช่เป้าหมาย

ผู้เขียนเสนอว่า สุขภาพกายเป็น “means” ไม่ใช่ “end” คือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตใจ แม้กายป่วย แต่ถ้าใจไม่ป่วย ก็ยังถือว่ามีความสุขตามหลักพุทธ ยกตัวอย่างพระอรหันต์ที่บรรลุธรรมขณะเจ็บป่วย โดยใช้โยนิโสมนสิการเป็นเครื่องพิจารณา ดังประโยคที่ว่า “แม้คนที่มีสุขภาพกายไม่ดี ก็ไม่หมดโอกาสในการเข้าถึงชีวิตที่ดีงามสูงสุด” (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 51-58)

7) การตายดี: จุดหมายของชีวิต

การแพทย์แนวพุทธไม่ละเลยความตาย แต่เสนอว่า “ตายดี” คือ “ตายอย่างมีสติ ไม่หลงตาย” การแพทย์ควรช่วยให้คนมีชีวิตที่ดี และตายอย่างสงบ ไม่ใช่เพียงยืดอายุ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557: 59)

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า หนังสือเรื่อง “การแพทย์แนวพุทธ” นี้ สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) เสนอแนวคิดว่าการแพทย์ในทัศนะของพระพุทธศาสนาไม่ใช่เพียงการรักษาโรคทางกาย แต่คือกระบวนการดูแลชีวิตอย่างองค์รวม โดยผสานสัจธรรมและจริยธรรมเข้าไว้ด้วยกัน การแพทย์ควรเยียวยาทั้งกายและใจของมนุษย์ พร้อมกับคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้มนุษย์มีสุขภาพกายใจที่ดีถึงแม้จะต้องเผชิญความเจ็บป่วยหรือความตาย ซึ่งพุทธธรรมเปิดโอกาสให้พัฒนาชีวิตไปสู่ความสุขอันแท้จริงด้วยปัญญาและสติ โดยไม่หลงใหลในความเจริญทางเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่อยู่ร่วมกับความเป็นมนุษย์ด้วยความเมตตา เข้าใจและมุ่งมั่นในการบำบัดอย่างเป็นธรรมและเป็นหนึ่งเดียวกับชีวิตโดยรวม

บทวิจารณ์

การวิจารณ์หนังสือ การแพทย์แนวพุทธ โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) สามารถวิเคราะห์ตาม 4 ประเด็นหลัก พร้อมแทรกเนื้อหาจากงานวิชาการร่วมสมัย ดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลเบื้องต้น

หนังสือ การแพทย์แนวพุทธ จัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2539 และพิมพ์ซ้ำหลายครั้ง โดยจัดพิมพ์ล่าสุด (พิมพ์ครั้งที่ 11) เมื่อปี พ.ศ. 2557 โดยกองทุนวชิรธรรมเพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม ณ วัดญาณเวศกวัน จังหวัดนครปฐม โดยเนื้อหาเป็นการปาฐกถาของผู้เขียนในการประชุมวิชาการระดับชาติด้านพฤติกรรมสุขภาพ จัดโดยมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อวันที่ 4 เมษายน พ.ศ. 2532

หนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวคิดของการแพทย์ภายใต้กรอบของพระพุทธศาสนา โดยเน้นว่าการแพทย์ไม่ควรจำกัดแค่การรักษาโรคทางกาย แต่ควรคำนึงถึง “ชีวิต” และ “จิตใจ” ของมนุษย์ในภาพรวม ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างลึกซึ้งกับแนวคิดแบบองค์รวม (Holistic View) การแพทย์ภายใต้กรอบของพระพุทธศาสนา ที่เสนอว่าไม่ควรมุ่งเน้นเพียงการรักษาร่างกาย แต่ควรคำนึงถึงจิตใจ และคุณภาพชีวิตโดยรวม สอดคล้องกับแนวคิดของการแพทย์แบบองค์รวม (Holistic Medicine) ซึ่งเน้นความสัมพันธ์ระหว่างกายและใจ ตลอดจนปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพของบุคคล แนวคิดนี้ปรากฏชัดในงานวิชาการร่วมสมัย เช่น “พุทธศาสนาไม่ได้มองว่าความเจ็บป่วยเป็นเพียงภาวะของร่างกายเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับจิตใจและกรรมด้วย การเยียวยาที่แท้จริงจึงต้องเป็นไปทั้งทางร่างกายและจิตใจควบคู่กัน” (ประเวศ วะสี, 2552: 25)

2) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด

ผู้เขียนเสนอให้การแพทย์พิจารณามนุษย์แบบองค์รวม (Holistic Medicine) โดยผสานสัจธรรมและจริยธรรม ซึ่งเป็นสองเสาหลักในพระพุทธศาสนา โดยมองการแพทย์เป็นกิจกรรมที่สัมพันธ์กับธรรมะ ไม่ใช่เพียงเวชกรรมทางกาย แต่ต้องเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งมวล แนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับงานของ ศ.นพ.ประเวศ วะสี (2537: 45-46) ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกแนวคิดการแพทย์ชุมชนและการแพทย์องค์รวมในประเทศไทย ซึ่งท่านได้กล่าวไว้ว่า การแพทย์ไม่ควรแยก

“ร่างกาย” ออกจาก “จิตใจ” และ “สังคม” แต่ต้องมีความเข้าใจใน มิติของมนุษย์แบบบูรณาการ และเห็นว่าปัญหาของการแพทย์ไทยและโลกเกิดจาก “แนวคิดที่ผิด” ซึ่งไปเน้นการรักษาโรคมามากกว่า การดูแลชีวิต

นอกจากนี้ยังเชื่อมโยงกับแนวคิดในทางพุทธศาสนา เช่น อิทัปปัจจยตา (ปัจจัยสัมพันธ์) และหลักพิจารณาองค์ประกอบชีวิตอย่างสมดุล เช่น ชันธ 5 หรืออริยสัจ 4 ในการเข้าใจทุกข์ของมนุษย์โดยแท้จริง

3) ประเด็นทางปรากฏการณ์

ประเด็นทางปรากฏการณ์ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด “การแพทย์แนวพุทธ” ตามที่เสนอ โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต) สามารถอธิบายได้ในมิติต่าง ๆ ดังนี้

3.1) ปรากฏการณ์แยกส่วนทางการแพทย์ (Fragmentation in Medicine) ในระบบการแพทย์สมัยใหม่ มีการแยกผู้เชี่ยวชาญออกเป็นสาขาเฉพาะมากมาย เช่น อายุรแพทย์ จิตแพทย์ ศัลยแพทย์ ฯลฯ ส่งผลให้เกิดการรักษา “เฉพาะอวัยวะ” หรือ “เฉพาะโรค” แทนที่จะรักษา “คนทั้งคน” หรือ “ชีวิตทั้งระบบ” เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนความสำเร็จของวิทยาศาสตร์เชิงวัตถุ แต่ในขณะเดียวกันก็ทำให้ “จิตใจ” และ “คุณภาพชีวิต” ถูกละเลย (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต): 8-10)

3.2) ปรากฏการณ์พึ่งพาภายนอกเกินจำเป็น (Over-Dependence on External Medical Systems) ประชาชนมีแนวโน้มพึ่งพาแพทย์และยา โดยไม่พัฒนาความสามารถในการดูแลสุขภาพของตนเอง เช่น การซื้อยาใช้เองโดยไม่ศึกษา หรือการมองว่าหมอคือผู้แก้ปัญหาทั้งหมด ปัญหานี้สะท้อนถึง การขาดความรู้เท่าทันสุขภาพ และทำให้ระบบแพทย์กลายเป็น “ระบบอำนาจ” มากกว่าการส่งเสริมให้มนุษย์ดูแลตนเอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต): 17-18)

3.3) ปรากฏการณ์ความตื่นตัวทางจริยธรรมในวงการแพทย์ เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้า ความสัมพันธ์ระหว่าง “แพทย์-ผู้ป่วย” กลับลดลง จึงมีการเรียกร้องให้ พึงจริยธรรมและคุณค่ามนุษย์ กลับเข้าสู่วงการแพทย์ เช่น ความเมตตา ความเอื้ออาทร และการฟังอย่างเข้าใจ ผู้เขียนเสนอให้พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์และผู้ป่วยว่าเป็น “ปฏิสัมพันธ์ของชีวิตกับชีวิต” ไม่ใช่แค่ผู้ให้บริการกับผู้บริโภค (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต): 15)

3.4) ปรากฏการณ์การหันกลับมามองศาสนาและจิตวิญญาณ ในหลายประเทศ มีการนำ “ศาสนา” โดยเฉพาะพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานในการแพทย์ เช่น การใช้สติ การเจริญสมาธิ การฝึกเมตตาภาวนา เพื่อเสริมการรักษาทั้งร่างกายและจิตใจ แนวคิดนี้ตรงกับแนว “ธรรมะสัมพันธ์” ที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์เสนอไว้ ว่า การแพทย์คือกิจกรรมที่ต้องสัมพันธ์กับธรรมะ ทั้งในแง่ของ สัจธรรมและจริยธรรม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต): 3-4)

4) ประเด็นคุณค่า

คุณค่าของหนังสือเล่มนี้คือการเสนอกรอบคิดเชิงพุทธที่สามารถนำมาใช้ในการปฏิรูประบบสุขภาพ โดยไม่ทิ้งวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ แต่เสนอให้บูรณาการทั้งความรู้ทางวิชาการและธรรมะ เช่น มุ่งพัฒนาศีล สมาธิ ปัญญา ควบคู่กับการรักษาทางร่างกาย เพื่อสร้างสุขภาพที่แท้จริง เช่นกรณีผู้ป่วยโรคมะเร็งระยะสุดท้ายที่ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบำบัดทางใจ ดังงานวิจัยในบริบท

ร่วมสมัยของพรพรหมพิมล กิตติวงศ์วิชัย (2566: 216) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลของการทำสมาธิบำบัดต่อความวิตกกังวลและความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ผลจากการศึกษาพบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยความวิตกกังวลของกลุ่มตัวอย่างหลังการทำสมาธิบำบัดต่ำกว่าก่อนการทำสมาธิบำบัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.001$; 95%CI - 22.60 - 28.78) และค่าคะแนนเฉลี่ยความผาสุกทางจิตวิญญาณของกลุ่มตัวอย่างหลังการทำสมาธิบำบัดสูงกว่าก่อนการทำสมาธิบำบัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ [$p < 0.001$; 95%CI (-18.01) - (-13.45)] ฉะนั้น การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการทำสมาธิบำบัด รูปแบบวิธิตาสมาธิช่วยลดความวิตกกังวลและเพิ่มความผาสุกทางจิตวิญญาณในผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้ายได้ ดังนั้นพยาบาลควรนำรูปแบบวิธิตาสมาธิไปใช้กับผู้ป่วยมะเร็งและผู้ป่วยเรื้อรังระยะสุดท้ายกลุ่มอื่น ทั้งในแผนกผู้ป่วยนอกและหอผู้ป่วยใน เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลอย่างครอบคลุมเป็นองค์รวม

จุดเด่นและคุณค่าของหนังสือ “การแพทย์แนวพุทธ”

1) ภาษาและรูปแบบการเขียน

จุดเด่นด้านภาษา: ใช้ภาษาธรรมดาที่เข้าใจง่าย ไม่ซับซ้อน เหมาะสำหรับผู้อ่านทั่วไปทั้งที่มีพื้นฐานด้านพุทธศาสนาหรือไม่ มีจังหวะการอธิบายเป็นขั้นตอน เรียงลำดับความคิดอย่างเป็นระบบ ใช้คำเปรียบเทียบและภาษาธรรมชาติ เช่น *บางที่ไม่เรียกว่ารักษาวิญญะหรือร่างกายด้วยซ้ำ เขาเรียกว่า “รักษาโรค” คือ หมอไม่ได้รักษาคน ได้แต่รักษาโรค พุทธอีกอย่างหนึ่งว่า เอาแต่แก้ไข ไม่ได้รักษาคน...* (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต): 10) เพื่อกระตุ้นให้ผู้อ่านคิดตามและตั้งคำถามเชิงจริยธรรม

รูปแบบการเขียน: เป็นการเขียนเชิงอภิปรายแนวปรัชญา มีลักษณะ “สนทนาแบบธรรมะปฏิบัติ” มากกว่าทางเทคนิคแพทย์ สำนวนภาษามีความสงบ เรียบง่าย แฝงด้วยพลังความเมตตาและปัญญาผู้อ่านสามารถสัมผัสได้ถึงความตั้งใจของผู้เขียนที่จะ “ชี้ทาง” มากกว่าการ “สอนแบบสั่งการ” เช่น ในหน้า 10 ผู้เขียนกล่าวว่า *“ชีวิตของคนจะเป็นอย่างไร ก็ไม่ค่อยเกี่ยวข้อง หมอคำนึงถึงแค่โรค ต้องกำจัดโรคให้ได้”* (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต): 10) เป็นสำนวนเรียบง่ายแต่สะท้อนใจและสื่อภาพปัญหาได้ชัดเจน

2) รูปแบบเนื้อหาของหนังสือ

จุดเด่นของโครงสร้างเนื้อหา แบ่งออกเป็นบท ๆ อย่างชัดเจน เรียงตามลำดับเหตุผล เช่น บทที่ 1: ตั้งคำถาม “การแพทย์เป็นอย่างไร?” บทที่ 2: อธิบายความสัมพันธ์ของการแพทย์กับพุทธศาสนา

ลักษณะเนื้อหา: ผสมผสานเนื้อหาทางพุทธธรรมกับการวิพากษ์ระบบสุขภาพสมัยใหม่ ใช้แนวทางวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (critical analysis) มากกว่าการให้ข้อมูลวิชาการแบบตำรา ไม่เน้นทฤษฎีมาก แต่ใช้ “สัจธรรมในชีวิตจริง” เป็นฐานของการอธิบาย

การนำเสนอมีลักษณะ 3 ชั้น: การวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ระบบแพทย์สมัยใหม่ การอธิบายแนวคิดของพุทธธรรมต่อสุขภาพ การเสนอแนวทางการแพทย์ที่ผสมผสานพุทธธรรม

3) เป้าหมาย/ประโยชน์ของหนังสือ

เป้าหมายหลักของผู้เขียน: เพื่อเปิดมุมมองใหม่ในการพัฒนาระบบการแพทย์ ที่ไม่มองเพียง “โรค” แต่เน้น “มนุษย์” อย่างครบถ้วน เพื่อกระตุ้นให้สังคมเห็นความสำคัญของจริยธรรมและศีลธรรมในวงการแพทย์ เพื่อเสนอ “แนวทางทางเลือก” ในการดูแลสุขภาพด้วยหลักพุทธธรรม

ประโยชน์ที่ผู้อ่านจะได้รับ: ได้แนวคิดองค์รวมในการดูแลสุขภาพทั้งกาย-จิต-สังคม เข้าใจบทบาทของศีลธรรมและปัญญาในระบบการแพทย์ เหมาะสำหรับนักศึกษา แพทย์ นักบวช และประชาชนทั่วไปที่สนใจสุขภาพแนวจิตวิญญาณ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ในการดูแลตนเองและผู้อื่นอย่างมีเมตตาและสติ

จุดควรพัฒนาและข้อเสนอแนะ

สำหรับหนังสือ “การแพทย์แนวพุทธ” โดย สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) มีจุดที่ควรพัฒนาและข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) จุดควรพัฒนา ขาดการอ้างอิงข้อมูลทางวิทยาศาสตร์หรืองานวิจัยเชิงประจักษ์ แม้เนื้อหาจะมีน้ำหนักทางปรัชญาและจริยธรรมสูง แต่ยังขาดหลักฐานทางวิทยาศาสตร์หรือข้อมูลวิจัยรองรับ ทำให้ยากต่อการนำไปใช้ในการอภิปรายหรือยืนยันทางวิชาการสมัยใหม่ โดยเฉพาะในวงการแพทย์หรือสาธารณสุขที่อิงกับหลักฐาน (evidence-based) ไม่มีกรณีศึกษา หรือแบบจำลองการนำไปใช้ในชีวิตจริง หนังสือเน้นแนวคิดระดับหลักการมากกว่าการปฏิบัติ ทำให้ผู้อ่านบางกลุ่ม โดยเฉพาะแพทย์หรือนักวิชาการด้านสุขภาพ อาจรู้สึกว่าไม่สามารถนำไปใช้ในเชิงปฏิบัติได้อย่างชัดเจน เนื้อหาบางตอนใช้ภาษาธรรมะลึกซึ้ง อาจเข้าใจยากสำหรับผู้อ่านทั่วไป โดยเฉพาะผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับภาษาพระหรือหลักพุทธปรัชญา อาจต้องใช้เวลาในการตีความ จึงอาจเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงของคนทั่วไปหรือผู้อ่านต่างวัฒนธรรม ยังไม่ตอบโจทย์ผู้ปฏิบัติงานสุขภาพโดยตรง ในระดับนโยบายหรือระบบบริการ ขาดข้อเสนอแนะเชิงโครงสร้าง เช่น การพัฒนาระบบบริการสุขภาพที่ผสมผสานหลักพุทธ หรือแนวทางบูรณาการในสถานพยาบาล ทั้งนี้ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าหนังสือเล่มนี้เป็นการถอดเทปจากธรรมบรรยายนั่นเอง

2) ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มเติมกรณีศึกษา (Case Study) หากมีตัวอย่างจริงของ “แพทย์แนวพุทธ” หรือสถานพยาบาลที่นำแนวทางพุทธไปใช้ในการดูแลผู้ป่วย จะทำให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดและสามารถเชื่อมโยงหลักการกับการปฏิบัติได้จริง พัฒนารูปแบบเนื้อหาให้มีส่วนเชื่อมโยงกับการแพทย์สมัยใหม่ควรเชื่อมโยงแนวคิดจากพระพุทธศาสนาเข้ากับหลักจิตวิทยา การส่งเสริมสุขภาพหรือระบบป้องกันโรคในระดับสาธารณสุข เพื่อขยายผลสู่การประยุกต์ใช้ในยุคปัจจุบัน จัดทำภาคผนวก หรือคู่มือสรุปแนวคิดสำหรับผู้นำไปใช้ เช่น ตารางเปรียบเทียบระหว่างแพทย์แผนใหม่กับแนวพุทธ หรือโมเดลการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมตามแนวพุทธ เพื่อให้นักศึกษาหรือผู้อ่านใช้เป็นเครื่องมือทางความคิดได้สะดวกขึ้น ส่งเสริมการวิจัยต่อยอดจากแนวคิดในหนังสือ หนังสือเล่มนี้ควรถูกใช้เป็นฐานทางแนวคิดให้เกิดงานวิจัยเชิงประยุกต์ เช่น วิจัยผลของการใช้หลักพุทธในผู้ป่วยโรคเรื้อรัง หรือการพัฒนาโปรแกรมดูแลสุขภาพจิตตามหลักธรรม

บทสรุป

หนังสือเรื่อง การแพทย์แนวพุทธ นี้ เขียนโดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ISBN: 974-506-697-4 จัดพิมพ์โดย: กองทุนวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม พิมพ์ครั้งแรก: พ.ศ. 2539 พิมพ์ครั้งล่าสุด: ครั้งที่ 11 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2557 รูปแบบการเผยแพร่: พิมพ์เป็นธรรมชาติ ไม่มีลิขสิทธิ์ สามารถนำไปเผยแพร่ได้โดยขออนุญาตจากวัดญาณเวศกวัน หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในแง่ของการเสนอแนวคิดใหม่ในการมองระบบสุขภาพ โดยเน้น การรักษาค้นทุกคน ไม่ใช่แค่โรคหรืออวัยวะ เป็นการผสมผสานแนวคิด “การแพทย์แผนปัจจุบัน” เข้ากับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น สัจธรรม (ความจริงตามธรรมชาติ) และ จริยธรรม (คุณธรรมในการปฏิบัติ) ซึ่งให้เห็นจุดอ่อนของระบบการแพทย์สมัยใหม่ เช่น การแยกส่วน การรักษาเฉพาะจุด และการขาดการประสานชีวิตจิตใจของผู้ป่วย ส่งเสริมให้คนหันกลับมาพึ่งตนเอง ดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน มากกว่ารอรับการรักษาเมื่อล้มป่วย หนังสือเล่มนี้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาไม่ได้แยกตัวจากชีวิตทางโลก แต่สามารถมีบทบาทในการชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมและสุขภาพได้ นำเสนอแนวคิด “ธรรมะ” ในเชิงวิชาการและการประยุกต์ใช้ในโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะในสาขาวิชาแพทย์ ตอกย้ำว่าพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับทุกกิจกรรมของมนุษย์ ผ่านมุมมองของสัจธรรม และ จริยธรรม เป็นตัวอย่างการบูรณาการ “โลกวิสัย” กับ “ธรรมวิสัย” อย่างมีเหตุผลและสมดุล ผู้อ่านจะได้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้ คือ ได้มุมมองใหม่เกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพ โดยเฉพาะในระดับแนวคิดรากฐาน เห็นถึงคุณค่าของพุทธธรรมในฐานะเครื่องมือช่วยพัฒนาระบบสุขภาพ และการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ ได้แนวทางในการดูแลตนเองและผู้อื่นอย่างรอบด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อม เหมาะสำหรับผู้ทำงานในสายสุขภาพ นักวิชาการทางศาสนา และบุคคลทั่วไปที่แสวงหาความเข้าใจเชิงลึกระหว่าง “สุขภาพ” กับ “ธรรมะ”

เอกสารอ้างอิง

- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). *การแพทย์แนวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- WHO. (2018). *The Declaration of Astana*. Geneva: World Health Organization.
- ประเวศ วะสี. (2537). *แพทย์พัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- _____. (2552). *การแพทย์องค์รวม: สุขภาวะในมิติใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- _____. (2562). *แพทย์ทางเลือกกับการเปลี่ยนแปลงระบบสุขภาพ*. กรุงเทพฯ: สถาบันส่งเสริมสุขภาพไทย.
- พรารพิมล กิตติวงศ์วิชัย. (2566). ผลของการทำสมาธิบำบัดต่อความวิตกกังวลและความผาสุกทางจิตวิญญาณของผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย. *วารสารโรงพยาบาลมหาสารคาม*, 20(1): 216-226.

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

(ฉบับปรับปรุง เริ่มใช้ในการพิมพ์ในฉบับที่ 2 (กรกฎาคม - ธันวาคม) พ.ศ. 2568)

วารสารวณัฏฺเฐนิกายพุทธศาสนปริทรรศน์

Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak

บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

1. สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

บัณฑิตศึกษา ห้อง 412 ชั้น 1 อาคารพระพรหมบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ 305 หมู่ 8 ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000		
รศ.ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์	บรรณาธิการ	โทร.08-1725-8693
อ. ดร.ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	รองบรรณาธิการ	โทร.086-4654195
พระปลัดกิตติ ยุติธโร, ผศ.ดร.	ผู้ช่วยบรรณาธิการ	โทร 087-9542055
อ. ดร.ภูษวัชร สุขเสน	ผู้ช่วยบรรณาธิการ	โทร.093-3845583

2. ขอบเขตวารสาร ประเภท การส่ง ตรวจสอบ การเตรียม และการคัดเลือกบทความ

วารสารวรมังกรแห่งพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ มีขอบเขตวารสาร ประเภท การส่ง
ตรวจสอบ การเตรียม และการคัดเลือกบทความตีพิมพ์ในวารสาร ดังนี้

2.1 ขอบเขตวารสาร

วารสารวรมังกรแห่งพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ โดยเน้นองค์ความรู้ในมิติศาสนา ปรัชญา การศึกษา สังคมวิทยา รัฐศาสตร์ และ
มานุษยวิทยา

2.2 ประเภทบทความ

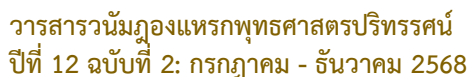
วารสารวรมังกรแห่งพุทธศาสตร์ปริทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1) บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ บทความที่เขียนขึ้นเป็นผลงานที่ได้
จากการทำวิจัย ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิจัยโดยทั่วไปประกอบด้วย
ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้น
สังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ
วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย
ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง

2) บทความวิชาการ (Academic Article) ได้แก่ บทความที่เสนอเนื้อหาความรู้
ลักษณะวิเคราะห์ วิจารณ์ โดยใช้แนวคิด ทฤษฎี หรือนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ เพื่อเป็นความรู้สำหรับ
ผู้สนใจทั่วไป ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปประกอบด้วย
ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียนบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้น
สังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป
และเอกสารอ้างอิง

3) บทความในลักษณะอื่น เช่น

(1) บทความพิเศษ (Special Article) ได้แก่ บทความที่นำเสนอเนื้อหาความรู้
วิชาการ อย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มี
กลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการหรือวิชาชีพ

(2) บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) การเขียนบทวิจารณ์หนังสือ คือ การค้นหาจุดเด่นและจุดอ่อนของหนังสือเรื่องที่จะวิจารณ์ชี้ให้เห็นจุดอ่อน พร้อมทั้งเสนอแนวทางแก้ไขให้เป็นจุดเด่นขึ้นมา เป็นการวิจารณ์เพื่อสร้างสรรค์

(3) บทความปริทรรศน์ (Review Article) ได้แก่ บทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ วารสาร จากผลงานหรือประสบการณ์ ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์ วิเคราะห์เปรียบเทียบกัน

(4) บทความพิเศษ (Miscellany Article) ได้แก่ บทความบทความความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจัยรณั นแนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ เป็นต้น สำหรับรูปแบบบทความในลักษณะอื่นโดยทั่วไปมักใช้เช่นเดียวกับบทความวิชาการ

2.3 การส่งบทความ

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวณิฏโองแหกรพุทธศาสตรปริทรรศน์ ของบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Vanam_434 และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

2.4 การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์เตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนส่งบทความให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็ว และกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าผู้นิพนธ์บทความจะแก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

2.5 การเตรียมบทความ

บทความนี้ใช้แบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16
 จัดกั้นหลังตรง สำหรับบทความภาษาอังกฤษให้ใช้แบบอักษร Time Ex Roman ขนาดอักษร 12 และ
 มีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (double spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ
 (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านบนและด้านซ้าย ขนาด 3.81 ซม., ขอบด้านขวาและด้านล่าง
 ขนาด 2.54 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้าทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า
 กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

2.6 การคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 รูป/คน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้นิพนธ์บทความ และผู้นิพนธ์บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind peer review)

ทั้งนี้ ทางวารสารได้กำหนดตรวจสอบความซ้ำของผลงานทุกประเภท ด้วยโปรแกรม CopyCat เว็บ Thaijo และโปรแกรมอักขรวิธีระบบตรวจสอบการลอกเลียนวรรณกรรมทางวิชาการ โดย จพาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้ง 3 รายการในระดับ ไม่เกิน 25%

3. รูปแบบบทความวิจัย

รูปแบบบทความวิจัยประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้เขียน บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ผลของการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย ข้อเสนอแนะ และเอกสารอ้างอิง ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 ชื่อบทความ (Article) ให้เขียนชื่อของบทความทั้งภาษาไทย (TH Sarabun PSK ขนาด 20 pt. ตัวหนา และภาษาอังกฤษ ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด (TH Sarabun PSK ขนาด 18 pt. ตัวหนา พิมพ์ไว้หน้าแรกตรงกลาง

3.2 ชื่อผู้เขียน หน่วยงานสังกัด และE-mail:

(1) **ชื่อผู้นิพนธ์ (Name and Surname of Author)** ให้เขียนชื่อผู้นิพนธ์ บทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้ใช้ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ชิดขอบด้านขวา

(2) **หน่วยงานต้นสังกัด (Affiliated agency)** ให้ใช้ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ชิดขอบด้านขวา ให้เขียนว่า ผู้นิพนธ์บทความมีหน่วยงานต้นสังกัดจากที่ใด (สาขาวิชา คณะ มหาวิทยาลัย) หรือกรณีเป็นนิสิต นักศึกษา ควรมีรายละเอียด เช่น หลักสูตร สาขา มหาวิทยาลัย ปี ดำเนินงานวิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และตำแหน่งวิชาการของอาจารย์ที่ปรึกษา โดยเขียน คำอธิบายเพิ่มเติมไว้เป็นเชิงอรรถแสดงไว้ตอนบนทางด้านขวาของหน้ากระดาษใต้ชื่อบทความที่เป็น ภาษาอังกฤษ

(3) **E-mail** -ของผู้ประพันธ์อันแรก (Fist Author, E-mail: และอีเมลล์ของ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding Author, E-mail) ให้ใช้ TH Sarabun PSK ขนาด 14 pt. ชิด ขอบด้านขวา

ทั้ง 3 รายการให้จัดชิดขอบขวา ในกรณีที่มีผู้เขียนมากกว่า 1 ราย ให้ใส่ตัวเลขเป็น ตัวยก ท้ายชื่อผู้เขียน และชื่อหน่วยงานสังกัดให้ตรงกัน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ในกรณีที่ บทความเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หรือหลักสูตรการศึกษา โปรดระบุชื่อหลักสูตรและ สถาบันการศึกษาให้ชัดเจน

ตัวอย่าง

(1) กรณีผู้ประพันธ์ 1 คน

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ ¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ¹ Taweesak Thongthip ¹ E-mail: Taweesak.thongthip@hotmail.com ¹

(2) กรณีผู้ประพันธ์ 2 คน

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ ¹ และบรรจง โสดาลี ² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ¹⁻² Taweesak Thongthip ¹ and Banjong Sodadee ² E-mail: Taweesak.thongthip@hotmail.com ¹

(3) กรณีผู้ประเมิน 3 คนขึ้นไป

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์¹, บรรจง โสดาดี² และธนรัฐ สะอาดเอี่ยม³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์¹⁻²
Taweesak Thongthip¹ and Banjong Sodadee² and Thanarat Sa-ard-iam³
E-mail: Taweesak.thongthip@hotmail.com¹

3.3 บทคัดย่อ (Abstract) บทคัดย่อมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนให้ได้ใจความทั้งหมด บทคัดย่อของบทความไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง ให้มีเนื้อหาเขียนไว้ในบทคัดย่อที่สำคัญเพียง 3 ส่วน คือ วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย และผลการวิจัย เท่านั้น

3.5 คำสำคัญ (Keyword) คือ คำที่เขียนขึ้นให้ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษา ปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ แต่ละคำเขียนคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำ

3.6 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เขียนให้เห็นประเด็นความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาวิจัยว่ามีภูมิหลังอย่างไร ปัญหาดังกล่าวมีผู้เสนอแนวคิด ทฤษฎี ใดอย่างไร มีประเด็นใดที่ยังมิได้คำตอบ หากวิจัยเรื่องนี้แล้วคาดว่าจะได้คำตอบปัญหานี้ ใดอย่างไร เขียนให้ชัดเจน มีข้อมูลที่เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

3.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective) เป็นการกำหนด วัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย เพื่อใช้เป็นแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน ควรเขียนแยกกันให้เห็นเป็นข้อ ๆ

3.8 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด รูปแบบการวิจัย ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง (วิจัยเชิงปริมาณ) กลุ่มเป้าหมายหรือผู้ให้ข้อมูลหลัก (วิจัยเชิงคุณภาพ) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล สถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล (ถ้ามี) แต่ละประเด็นมีรายละเอียดชัดเจน

3.9 ผลการวิจัย (Result) เป็นการนำเสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัย ตามลำดับอย่างชัดเจน ในการนำเสนอผลการวิจัย อาจใช้ภาพถ่าย ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิประกอบได้

3.10 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการอภิปรายผลการวิจัยเข้ากับหลักแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อค้นพบการวิจัยมาอภิปรายเพื่อเชื่อมโยงกับประเด็นปัญหาการวิจัย หรือทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.11 สรุป (Conclusion) ระบุข้อสรุปที่สำคัญ และข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

3.12 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้นิพนธ์ควรเขียนให้ได้ทั้ง 3 ประเด็น คือ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 2) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 3) ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.13 กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgement) (ถ้ามี)

3.14 การอ้างอิง (Reference) ใช้การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา (In-Text Citation) ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่าย ทันสมัย ถูกต้อง การอ้างอิงเอกสารที่เป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศที่มีใช้ภาษาอังกฤษ ให้ผู้นิพนธ์บทความแปลเป็นภาษาอังกฤษอย่างถูกต้อง เป็นรูปแบบเดียวกัน

4. รูปแบบบทความวิชาการ หรือบทความในลักษณะอื่น

รูปแบบบทความวิชาการโดยทั่วไปประกอบด้วย ชื่อบทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ชื่อผู้นิพนธ์บทความภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ คำสำคัญภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทนำ เนื้อหา สรุป และเอกสารอ้างอิง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ชื่อบทความ ชื่อผู้นิพนธ์ หน่วยงานต้นสังกัด บทคัดย่อ คำสำคัญ ให้ปรับใช้ตามที่ได้แนะนำไว้ในบทความวิจัย ข้อ 3.1-3.5 โดยอนุโลม

4.2 บทนำ (Introduction) ข้อเขียนเบื้องต้นที่นำเข้าสู่เนื้อหา เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการทบทวนข้อมูลจากเอกสาร รายงานวิจัย และหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทความในเรื่องนี้ และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบ เขียนให้ชัดเจน โดยนำข้อมูลที่เป็นเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสนับสนุนความเห็นได้อย่างสมเหตุสมผล

4.3 เนื้อหา (Content) คือ ส่วนเป็นเรื่องราวหรือเนื้อหาที่ผู้นิพนธ์บทความต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีการกำหนดประเด็นและรายละเอียดชัดเจน น่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้นิพนธ์บทความเป็นสำคัญ

4.4 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้นิพนธ์บทความเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

4.5 การอ้างอิง (Reference) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งได้นำเสนอไว้แล้วใน (ข้อ 3.12)

รูปแบบบทความววจย

(ชอบทความ 1.5 นว หรือ 3.81 ซม. หนา, 20 pt)
(ชอบทความ)ภาษาอังกฤษ (พมพทัวหนา, 18 pt)

เวน 1 บรรทต

ชอ-นามสกุลผู้นพนธบทความภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หนวยงานต่นสงกต (14 pt)

เวน 1 บรรทต

บทคัตยอ (18 pt)

(16 pt) (ไมเกิน 350 คํา).....

คําสําคัญ : 3-5 คํา

Abstract (16 pt)

(16 pt) (ไมเกิน 350 คํา).....

Keyword:

บทนา (ทุกห้วขอให้ชดชําย) (18 pt)

(16 pt)

วตุประสงค์ของการววจย (18 pt)

(16 pt)

วธิดําเนินการววจย (18 pt)

(16 pt)

ผลการววจย (18 pt)

(16 pt)

อภิปรายผลการววจย (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

ขอเสนอแนะ (18 pt)

1. ขอเสนอแนะเชิงนโยบาย
2. ขอเสนอแนะในการนำผลการววจยไปใช
3. ขอเสนอแนะสําหรับการววจยครั้งตอไป

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นว หรือ 2.54 ซม.

รูปแบบบทความวิชาการ

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

(ชื่อบทความ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อบทความ)ภาษาอังกฤษ (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

เว้น 1 บรรทัด

ชื่อ-นามสกุลผู้รับผิดชอบบทความภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

เว้น 1 บรรทัด

บทคัดย่อ (18 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

คำสำคัญ : (ไม่เกิน 5 คำ)

Abstract (16 pt)

(16 pt) (ไม่เกิน 350 คำ).....

Keyword:

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

1.5 นิ้ว

หรือ

3.81 ซม.

1 นิ้ว

หรือ

2.54 ซม.

รูปแบบบทวิจารณ์หนังสือ

1.5 นิ้ว หรือ 3.81 ซม.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review) (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อหนังสือ)ภาษาไทย (พิมพ์ตัวหนา, 20 pt)

(ชื่อหนังสือ)ภาษาอังกฤษ(ถ้ามี) (พิมพ์ตัวหนา, 18 pt)

ผู้เขียน: (ใส่ชื่อผู้เขียนหนังสือ)

เว้น 1 บรรทัด

ผู้แปล: (ถ้ามีผู้แปลให้ใส่ชื่อผู้แปล)

ชื่อ-นามสกุลผู้รับผิดชอบบทวิจารณ์หนังสือภาษาไทย (14 pt)

Name and Surname of Author (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (14 pt)

ภาพปกเล่มหนังสือที่นำมาใช้

วิจารณ์

เว้น 1 บรรทัด

บทนำ (ทุกหัวข้อให้ขีดซ้าย) (18 pt)

1.5 นิ้ว

หรือ

3.81 ซม.

(16 pt)

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

บทวิจารณ์ (18 pt)

จุดเด่น (16 pt)

จุดอ่อน (16 pt)

สรุป (18 pt)

(16 pt)

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(ไทย) (16 pt)

(อังกฤษ) (16 pt)

1 นิ้ว หรือ 2.54 ซม.

1 นิ้ว

หรือ

2.54 ซม.

5. การเขียนเอกสารอ้างอิง ตามแบบ APA ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 6 (แทรกในเนื้อหา)

5.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก:

พระไตรปิฎกหรือคัมภีร์ ให้อ้างอิงย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
อ้างอิงจาก พระไตรปิฎก/ คัมภีร์	ตั้งในเวรวิญญูสูตร(ที.สี.(ไทย) 9/246/83.) ที่ กล่าวว่า “หมู่มสัตว์ที่ประกอบกายทุจริต วจี ทุจริต และมโนทุจริตกล่าวร้ายพระอริยะ มี ความเห็นผิด...”	...ภิกษุในธรรมวินัยนี้สังัดจากกาม ทั้งหลาย บรรลุดุตตถณานที่ไม่มี ทุกข์ ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะ อุเบกขาอยู่ เรียกว่า อธิจิตตสิกขา (อง.ตัก. (ไทย), 20/87/312)

5.2 หนังสือ และวารสาร:

1) กรณีผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็น
พระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่า พระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วย ฉายานาม (ชื่อภาษาบาลี) และ
พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ ชื่อสมณศักดิ์ ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ ถ้าไม่ทราบชื่อตัวให้ใส่
เฉพาะ ชื่อสมณศักดิ์

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ภาษาไทย	ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ (2561: 1) ให้ทัศนะว่า.....	 (ทวีศักดิ์ ทองทิพย์, 2561: 1)
ภาษาอังกฤษ	Tongtip, (2018: 1) said that	 (Tongtip, 2018: 1)

2) กรณีผู้แต่งมี 2 คน

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ภาษาไทย	บรรจง โสตาดี และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม (2560: 5) ให้ทัศนะว่า.....	 (บรรจง โสตาดี และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม (2560: 5)
ภาษาอังกฤษ	Sodadee and Sa-ard-iam, (2017: 5) said that.....	 (Sodadee and Sa-ard-iam, 2017: 5)

3) กรณีผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป

รูปแบบ	หน้าข้อความ	ท้ายข้อความ
ภาษาไทย	ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และคณะ (2560: 5) ให้ ทัศนะว่า.....	 (ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม และคณะ, 2560: 5)
ภาษาอังกฤษ	Sa-ard-iam et al. (2017: 5) said that.....	(Sa-ard-iam et al. 2017: 5)

- 4) ผู้แต่ง 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสอง เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์ เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

(พระมหาสมจินต์ สมมาปญญ และทวิศักดิ์ ทองทิพย์, 2544: 99)

หากมีเอกสารที่นำมาอ้างอิงมากกว่า 1 รายการให้ใช้เครื่องหมายอัฒภาค (;) คั่นระหว่างรายการอ้างอิง เช่น

(พระมหาสมจินต์ สมมาปญญ 2544: 99; ทวิศักดิ์ ทองทิพย์ 2561: 108)

- 5) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งคนแรก เว้นวรรคหนึ่งครั้ง เพิ่มคำว่า “และคณะ” เครื่องหมายทวิภาค (:) และเลขหน้าของเอกสารที่นำมาอ้างอิง เช่น

พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต และคณะ, 2548: 55)

ทั้งนี้ หากเป็นการอ้างอิงด้วยการสรุปความหรือเอกสารที่ไม่มีเลขหน้า ไม่ต้องใส่เลขหน้า เช่น

(ทวิศักดิ์ ทองทิพย์, 2561)	(Taweesak Tongtip, 2018)
(พระมหาสมจินต์ สมมาปญญ, 2544)	(Phramaha Somjin Sammapanno, 2001)
(พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2557)	(Phraphrombandit (PrayunThammachitto), 2014)

- 6) การสัมภาษณ์ ให้อ้างชื่อของผู้ถูกสัมภาษณ์ เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยปีที่พิมพ์เครื่องหมายทวิภาค (:) และระบุว่า สัมภาษณ์/วัน/เดือน/ปี เช่น

(พระไพศาล วิสาโล, สัมภาษณ์ 9 กุมภาพันธ์ 2560)	Phra Pisan Visalo, Interview February 9, 2017

- 7) บทความจากเว็บไซต์ (Web Site, www) ให้อ้างชื่อผู้แต่ง/ปีที่พิมพ์(ออนไลน์) เครื่องหมายจุลภาค (,)/ตามด้วยเครื่องหมายเครื่องหมายทวิภาค (:) และระบุว่า ออนไลน์/Online เช่น

(ไทยรัฐ ออนไลน์, 2560: ออนไลน์)	(CNN, 2022: Online)

6.การเขียนรายการอ้างอิง (References)

1. พระไตรปิฎก อรรถกถา

ชื่อ-นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ/ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

ภาษาไทย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Pitaka*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.

Mahamakut Buddhist University. (2525 B.E.). *The Vinaya Pitaka*. Vols.1-8. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.

E.D. H. Oldenberg. (1997-2010). *The Vinaya Pitaka*. 5 Vols., London: Pali Text Society.

2. หนังสือ

ชื่อ-นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

ตัวอย่าง

2.1 กรณีผู้แต่ง 1 ราย

ภาษาไทย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2559). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. พิมพ์ครั้งที่ 45. กรุงเทพฯ: มูลนิธิธรรมทานกุศลจิต.

พระมหาสุทิตย์ อาภาธโร. (2548). *เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้และการจัดการ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต

ภาษาอังกฤษ (หากเป็นภาคภาษาอังกฤษให้เขียนนามสกุลไว้หน้า ตามด้วยชื่อ) เช่น

Gnanarama, Pategama. (2012). *An Approach to Buddhist Social Philosophy*. Sri Lanka: Buddhist and Pali College of Singapore.

Keown, Damien. (2003). *Dictionary of Buddhism*. USA: Oxford University Press.

Mererk, Phramaha Prayoon. (1998). *Selflessness in Sartre's Existentialism and Early Buddhism*. Bangkok: Mahachulalongkorn Buddhist University Press.

2.2 กรณีผู้แต่ง 2 ราย

ภาษาไทย (ให้ใช้คำว่า “และ”) เช่น

บรรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม Participatory Democracy*.
กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ภาษาอังกฤษ (ให้ใช้คำว่า “and”) เช่น

Strauss, A. and Corbin, J. (1998). *Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Techniques and Procedures for Developing*. London: California Sage Publications.

2.3 กรณีผู้แต่งมากกว่า 2 ราย

ภาษาไทย (ให้ใช้คำว่า “และคณะ”) ต่อท้ายแต่งคนแรก เช่น

สุขุม นวลสกุล และคณะ. (2550). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ภาษาอังกฤษ (ให้ใช้คำว่า “et al.” ต่อท้ายแต่งคนแรก เช่น

Snyder, C.R., et al. (2011). *Positive Psychology: The Scientific and Practical Explorations of Human Strengths*. 2nd ed. Los Angeles: SAGE Publications Inc.

2.4 กรณีมีทั้งผู้แต่งและผู้แปลหรือบรรณาธิการ

ให้เขียนชื่อผู้แต่งไว้หน้า ชื่อผู้แปลหรือบรรณาธิการเขียนไว้หลังชื่อเรื่อง ตามด้วยวงเล็บ (ผู้แปล) หรือ (บรรณาธิการ) สำหรับภาษาไทย และ (tran.) หรือ (ed.) สำหรับภาษาอังกฤษในกรณี 1 คน หรือ (trans.) หรือ (eds.) กรณี 2 คนขึ้นไป เช่น

ภาษาไทย

เจมส์ แอล เครย์ตัน. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*.
วันชัย วัฒนศักดิ์ และคณะ (ผู้แปล). ขอนแก่น: โรงพิมพ์ศิริรักษ์ ออฟเซ็ท.

ภาษาอังกฤษ

Harakawa, Akisa. (2007). *A History of Indian Buddhism: From Sakyamuni to Early Mahayana*.
Paul Groned (tran. & ed.). Delhi: Motilal Banarasidass Publishers Private Limited.

3.หนังสือแปล

นามสกุล, อักษรชื่อย่อตัวแรก./ ปีที่พิมพ์./ ชื่อภาษาอังกฤษต้นฉบับ./ [ชื่อหนังสือภาษาอังกฤษ]./ พิมพ์ครั้งที่ (ถ้ามี)/ ชื่อ-นามสกุลผู้แปล (ผู้แปล)./ สำนักพิมพ์.

ภาษาไทย

Sandel, M.J. (2554). *ความยุติธรรม*. สฤณี อาชวานันทกุล (ผู้แปล). โอเพ่น เวิลด์ส.

ภาษาอังกฤษ ให้ใช้คำว่า tran. เช่น

Smith, J.A. (2020). *The Art of Translation*. [P.R. Tran.] Random House.

Wittgenstein, L. (1996). *Philosophy Investigations*. 3rd ed. Anscombe., [G.E.M. tran.] Oxford: Basil Blackwell Ltd.

4.บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ./ ใน ชื่อบรรณาธิการ (บก.). / ชื่อเรื่อง./ (น./ เลขหน้าแรก-สุดท้ายที่ตีพิมพ์). / สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์

ภาษาไทย

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2553). วิธีบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่. ใน พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญฺโญ) (บก.). *สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต ประจำปี 2553*, (น. 1-17. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์.

ชาญณรงค์ บุญหนุน. (2562). ข้อถกเถียงเรื่องพระพุทธศาสนาประจำชาติไทยในรัฐธรรมนูญ. ใน ปรีดี หงส์ สตัน และอัมพร หมาดเด็น. *ศาสนากับความรุนแรง*, (น. 400-459). กรุงเทพมหานคร: Illumination Editions.

ภาษาอังกฤษ

Begstein, M. (2000). Tubular Furcation. In Richard, E.B., et al (eds.). *Nelson Textbook of Pediatrics*, 16th ed. (p. 596). Philadelphia: Saunders.

Mishra, M. (2010). Early Buddhism and its Ethics. In Abha Singh. (ed.). *Morality and Social Justice*. (pp. 367-373). New Delhi: Decent Books.

5. วารสาร

5.1 บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่ไม่มีเลข DOI

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / ชื่อวารสาร. / เลขของปีที่ (เลขของฉบับที่). / เลขหน้า.

ตัวอย่าง

วารสารภาษาไทย

ประพันธ์ ศุภสร. (2549). พระวินัยกับการบรรลุลหกรรม. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 2(3), 41-56.
ทวีศักดิ์ ทองทิพย์ และคณะ (2564): ศาสนาและวัฒนธรรม: การใช้ประโยชน์จากอัตลักษณ์ของฐาน
ทรัพยากรการท่องเที่ยวจังหวัดสุรินทร์. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*. 6(1), 91-104.

วารสารภาษาอังกฤษ

Kieffer-Pulz, Petra. (1997). Rules of the Sima Regulation in the Vinaya and its
Commentaries and their Application in Thailand. *Journal of the
International Association of Buddhist Studies*. Vol. XX(II), 141.

5.2 บทความในวารสารแบบรูปเล่ม/อิเล็กทรอนิกส์ที่มีเลข DOI

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์). / ชื่อเรื่อง. / ชื่อวารสาร. / ปีที่ (ฉบับที่). / เลขหน้า. DOI: XXX

ตัวอย่าง

วารสารภาษาไทย

อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ และคณะ. (2568). นวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนกลไกสวัสดิการ
เกื้อกูลพื้นที่จังหวัดสุรินทร์. *วารสารศิลปะและวัฒนธรรมแม่น้ำมูล*. 14(2): 310-321.
<https://doi.org/10.14456/acj.2025.23>
ยุวดี พลศิริ และคณะ. (2568). การส่งเสริมและพัฒนาศิลปะการแสดงเพื่อเพิ่มศักยภาพชุมชน Soft
Power บนฐานอัตลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นบ้านสตีย์ ตำบลกุดหวาย อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์. *วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ*. 3(5), 1-16.
<https://doi.org/10.65205/jasrru.2025.2414>

วารสารภาษาอังกฤษ

Grady, J. S., Her, M., Moreno, G., Perez, C., & Yelinek, J. (2019). Emotions in
Storybooks: A Comparison of Storybooks that Represent Ethnic and Racial
Groups in the United States. *Psychology of Popular Media Culture*. 8(3),
207–217. <https://doi.org/10.1037/ppm0000185>
Panyain, T. (2015). The Development Learning Management Process by Using Folk-
Wisdom in Music to Improve Lifelong Skill. *Arts and Culture Journal of the
Lower Moon River*. 10(2), 19-29. <https://doi.org/10.0000/xxx0000000>

6.บทความในสารานุกรม

ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ใน ชื่อสารานุกรม,/ เล่มที่อ้าง, หน้าเลขที่อ้าง./ สถานที่พิมพ์:
//////////สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง

ภาษาไทย

สนธิ อาจพันธ์. (2537). หม้อคอกวาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองเหนือ,
หน้า 274-275. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

ภาษาอังกฤษ

Sturgeon, T. (1995). Science Fiction. In *the Encyclopedia Americana*. Vol.24, pp.390-
392. Dangury, CT: Grolier Press.

7.หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง. (วัน เดือน ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือ./ เลขหน้า. (ภาษาอังกฤษกรณีที่มีหลายหน้า
ให้ใช้ คำว่า pp. แทน p.)

ตัวอย่าง

ภาษาไทย

พรพรรณ สวยดี. (20 สิงหาคม 2565). สื่อพิพิธภัณฑ. *เดลินิวส์* ไร่ดี. หน้า 10.

ภาษาอังกฤษ

Brody., J.E. (11 December 2007). Mental reserves keep brain agile. *The New York Times*. p.11.

8. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง/รายงานการวิจัย

ชื่อ-นามสกุล. / (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ระดับวิทยานิพนธ์). / ชื่อคณะ./ ชื่อมหาวิทยาลัย.

ตัวอย่าง

ภาษาไทย

พระศรีวิสุทธิคุณ (มานพ ปิยสีโล). (2557). *คัมภีร์สี่วิชัยชาดก: ตรวจชำระและศึกษาวิเคราะห์*.
(วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.

ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. (2559). *ภูมิศาสตร์วัฒนธรรม: ประวัติศาสตร์ เส้นทางการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
และหลักพุทธธรรมในประเทศไทย*. (รายงานการวิจัย). สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Phramaha Thanarat Sa-Ard-lam. (2013). *An Analytical Study of Crime and Punishment in Early Buddhism*. [Ph.D Thesis]. Department of Buddhist Studies: University of Jammu.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principles*. [Master of Arts]. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

9. การสัมมนา/ประชุมวิชาการ

ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง./ปีที่พิมพ์เผยแพร่.ชื่อบทความ./การสัมมนาหรือประชุม./หน่วยงานที่
จัดประชุม./วัน เดือนที่จัดประชุม./หน้าที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง

ภาษาไทย

พระธรรมโมลี (2563). พนมดงรักศึกษา: พื้นที่หลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (Conference Proceedings) การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาจุฬาฯ สุรินทร์ ครั้งที่ 1 (The 1st MCUSR National Conference) เรื่อง พุทธบูรณาการ อารยธรรมวนันฎองแหวกสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (Buddhist Integration on Vanam Dongrak Civilization towards Sustainable Social Development). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. 3 เมษายน. หน้า 1-16.

ภาษาอังกฤษ

Deci, E.L., & Ryan, R.M. (1991). A motivational approach to self: Integration in Personality. *Symposium on Motivation: Vol. 38. Perspectives on motivation* Lincoln: University of Nebraska Press, pp. 237-288.

10. สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล. /(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)./ตำแหน่ง (ถ้ามี)./สัมภาษณ์

ตัวอย่าง

ภาษาไทย

พระครูปริยัติวิสุทธิคุณ. (1 พฤษภาคม 2568). รองอธิการบดีวิทยาเขตสุรินทร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สัมภาษณ์.

พระสมุห์หาญ ปญฺญารโ. (17 มีนาคม 2562). เจ้าอาวาสวัดป่าอากะเจียง อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์, สัมภาษณ์.

ภาษาอังกฤษ

Sanguansermisri, M. (3 September 2020)., Lecture of School of Science, University of Phayao. Interview.

11. สื่อบันทึกหรือสื่อออนไลน์

ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง. /(ปีที่เผยแพร่)./ชื่อบทความหรือเรื่อง./ชื่อเว็บไซต์./สืบค้นข้อมูลเมื่อ วัน เดือน ปี). //////////จากแหล่งที่อยู่ในไฟล์ ZURL) <http://www.xxxx>.

ตัวอย่าง

ภาษาไทย (สำหรับปี หมายถึง ปีที่จัดทำ หรือปีที่แก้ไขปรับปรุงข้อมูล)

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญฺญ). (2555). การจัดการศาสนาและวัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 4 กันยายน 2556. จาก <https://www.mcu.ac.th/article/detail/403>

สุนันทา เลาว์ณศิริ. (2553). ธาตุอาหารหลักของน้ำสกัดชีวภาพแบบเข้มข้นจากขยะครัวเรือน. วารสารออนไลน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 17 มีนาคม 2562. จาก http://www.journal.msu.ac.th/index.php?option=com_.

ภาษาอังกฤษ (Year page created/revised) สืบค้นภาษาอังกฤษใช้คำว่า Retrieved

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS-Induced Infertility in Mouse Model*.

Retrieved February1, 2014,

from <http://jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230>;

jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03.

12. ราชกิจจานุเบกษา

ชื่อกฎหมาย./ปี./วัน/เดือน)/ราชกิจจานุเบกษา./เล่ม/เลขเล่ม/ตอนที่/เลขตอน./หน้า/เลขหน้า.

ตัวอย่าง

ภาษาไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2560. (2560, 6 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก. หน้า 1-90.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562, 2 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก. หน้า 49.

ภาษาอังกฤษ

Ministerial Regulation on Higher Education Qualifications Standards (B.E.2568, March 31). *Royal Thai Government Gazette*. Book No.139 Chapter 20 Kor, 28-31. (in Thai).

หลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิมพ์รายการสำนักพิมพ์/โรงพิมพ์

กรณีเป็นบริษัทหรือสำนักพิมพ์ให้คงใช้เฉพาะชื่อ ดังตัวอย่าง

- 1.บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด ให้ใช้ “21 เซ็นจูรี”
- 2.สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ให้ใช้ “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”
- 3.กรณีที่เป็นโรงพิมพ์ให้ใช้รูปแบบเต็ม เช่น “โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

7. การเขียนภาพประกอบ (Figure) และตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น สำหรับ คำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

หนังสือขอเสนอบทความลงตีพิมพ์ “วารสารวรมัญญองแหกรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์”

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

(กรุณาส่งมาพร้อมกับบทความ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

1. ข้อมูลทั่วไป

ข้าพเจ้าชื่อ ฉายา.....นามสกุล

ที่อยู่ติดต่อ เลขที่.....หมู่.....ซอย.....ถนน

แขวง/ตำบล เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....

รหัสไปรษณีย์.....โทรศัพท์มือถือ.....Email.....

2. ข้อมูลบทความ

ลักษณะของบทความ () วิทยานิพนธ์/การค้นคว้าอิสระ อาจารย์ที่ปรึกษา.....

สังกัด/สถานศึกษา.....

ประเภท () บทความวิชาการ (Academic Article) () บทความวิจัย (Research Article)

ภาษาของบทความ () ภาษาไทย () ภาษาอังกฤษ

ชื่อบทความ (ภาษาไทย)

.....

ชื่อบทความ (ภาษาอังกฤษ)

คำสำคัญ (ภาษาไทย)

Keywords (ภาษาอังกฤษ)

3. คำรับรอง

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า

1. บทความเป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมงานตามชื่อที่ระบุในบทความเป็นจริง

2. บทความนี้ไม่เคยลงพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นหรือในงานประชุมวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นบทความคัดย่อ หรือฉบับเต็ม

3. ข้าพเจ้าได้รับทราบและจะดำเนินการตามกรอบจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสารวิชาการ (Publication Ethics) อย่างเคร่งครัด การละเมิดลิขสิทธิ์เป็นความรับผิดชอบของข้าพเจ้า และข้าพเจ้ายอมรับข้อกำหนดและนโยบายการพิจารณาตีพิมพ์บทความของวารสารวรมัญญองแหกรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์เรียบร้อยแล้ว และยอมรับการพิจารณาวินิจฉัยและการตัดสินใจของกองบรรณาธิการถือว่เป็นที่สุด

ลงนาม.....

(.....)

...../...../.....

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

วารสารฉบับรวมอรรถกถาพุทธศาสนา
Journal of Buddhist Studies Vanam Dongrak
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

จริยธรรมในการตีพิมพ์ผลงานวิจัยในวารสารวิชาการ (Publication Ethics)

บทบาทและหน้าที่ของผู้เขียนบทความ (Author Ethical Responsibilities)

1. บทความที่จะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อนและไม่ส่งต้นฉบับ บทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. เนื้อหาของบทความจะต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของวารสาร
3. บทความต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากมีการนำผลงานของผู้อื่นมาใช้ในบทความของตัวเอง ผู้เขียนต้องอ้างอิงผลงานเหล่านั้น
4. ผู้เขียนต้องตรวจสอบความถูกต้องของบทความ ทั้งในแง่ของรูปแบบและเนื้อหาตามแบบฟอร์ม (template) ของวารสาร
5. ผู้เขียนที่มีชื่อปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการและรับผิดชอบบทความจริง
6. ผู้เขียนต้องระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้ และ/หรือมีผลประโยชน์ทับซ้อนจะต้องระบุในบทความ และแจ้งให้บรรณาธิการทราบ
7. ผู้เขียนควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม ไม่ควรอ้างอิงเอกสารที่มากเกินไป
8. การกล่าวขอบคุณในกิตติกรรมประกาศ ผู้เขียนควรขออนุญาตจากผู้ที่กล่าวขอบคุณเสียก่อน
9. บทความของผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
10. กรณีที่ผลงานเป็นการศึกษาวิจัยและทำการทดลองในคนหรือสัตว์ทดลอง โดยการทดลองในคนอาจส่งผลกระทบต่อศักดิ์ศรี สิทธิ ความปลอดภัย และสุขภาพของคน ขอให้แนบหนังสือรับรองจริยธรรมจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์หรือสัตว์ทดลอง ทั้งนี้ การอนุมัติให้ลงตีพิมพ์ขึ้นอยู่กับพิจารณาจากกองบรรณาธิการวารสารฯ ถือเป็นที่สุด

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Editor Roles and Responsibility)

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
2. บรรณาธิการต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียน และผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่น
3. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้องและให้ผลที่น่าเชื่อถือ มีคุณค่าทั้งด้านวิชาการและสังคม
4. บรรณาธิการต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

5. บรรณาธิการต้องมีการตรวจสอบบทความในด้านการคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง

6. เมื่อบรรณาธิการตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่น จะต้องระงับการประเมินและติดต่อผู้เขียน เพื่อพิจารณาตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์การตีพิมพ์

7. บรรณาธิการมีเอกสิทธิ์ในการตอบรับหรือปฏิเสธการตีพิมพ์ และรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

บทบาทและหน้าที่ของผู้ประเมินบทความ (Reviewer Roles and Responsibilities)

1. ผู้ประเมินบทความต้องไม่เปิดเผยข้อมูลในบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

2. หากผู้ประเมินบทความมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนผู้ประเมินบทความจะต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ และปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

3. ผู้ประเมินบทความควรรับประเมินบทความเฉพาะสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ และหากมีส่วนใดของบทความที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสุรินทร์